ZMIANA STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZCZUROWA

CZ. I. – TEKST JEDNOLITY UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZCZUROWA

Załącznik nr 1/1 do Uchwały Nr XXX/248/2021
Rady Gminy Szczurowa z dnia 27 sierpnia 2021 r.

2021 r.

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

1. Podstawa formalno-prawna opracowania.
2. Zakres opracowania.
4. Metoda opracowania.
5. Zawartość opracowania.

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POWIAZAŃ ZEWNĘTRZNYCH I WEWNĘTRZNYCH GMINY.....14

1.1. Uwarunkowania wynikające z powiązań zewnętrznych Gminy.
1.1.1. Charakterystyka Gminy na tle powiatu brzeskiego i województwa małopolskiego.
1.1.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna oraz społeczno-gospodarcza na tle środowiska regionu.
1.2.3. Powiązania przyrodnicze i kulturowe Gminy z otaczającymi obszarami.
1.2. Uwarunkowania wynikające z powiązań wewnętrznych Gminy.
1.2.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna.
1.2.2. Ład funkcjonalno-przestrzenny w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenów.
1.2.3. Powiązania przyrodnicze i kulturowe Gminy z otaczającymi obszarami.
1.3. Uwarunkowania wynikające z przeznaczenia i użytkowania terenów.
1.3.1. Aktualnie obowiązujące opracowania studialne i planistyczne.
1.3.2. Obszary problemowe, pozytywne i neutralne w obrębie istniejącego użytkowania i zagospodarowania terenów.
1.4. Synteza uwarunkowań i wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego wynikające z powiązań zewnętrznych i wewnętrznych Gminy.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO.....34

2.1. Położenie geograficzne i morfologia obszaru.
2.1.1. Położenie geograficzne Gminy.
2.1.2. Morfologia obszaru Gminy.
2.1.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.2. Budowa geologiczna.
2.2.1. Złoża geologiczne.
2.2.2. Geomorfologia.
2.2.3. Hydrologia.
2.2.4. Warunki geologiczno-inżynierskie.
2.2.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.3. Zasoby surowców mineralnych i ich eksploatacja.
2.3.1. Zasady ochrony i eksploatacji złóż.
2.3.2. Złoża udokumentowane.
2.3.3. Złoża nieudokumentowane.

2.4. Warunki klimatyczne.
2.5. Warunki wodne.
2.5.1. Wody powierzchniowe.
2.5.2. Stan wód powierzchniowych.
2.5.3. Wody podziemne.
2.5.4. Stan wód podziemnych.
2.5.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.6. Warunki atmosferyczne.
2.6.1. Charakterystyka klimatu atmosferycznego.
2.6.2. Stan powietrza atmosferycznego na obszarze Gminy.
2.6.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.7. Warunki glebowe.
2.7.1. Charakterystyka gleb.
2.7.2. Stan gleb.
2.7.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.8. Promieniowanie elektromagnetyczne.
2.8.1. Charakterystyka źródeł promieniowania.
2.8.2. Zagrożeniem promieniowaniem na obszarze Gminy.
2.8.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.9. Klimat akustyczny.
2.9.1. Źródła hałasu.
2.9.2. Zagrożeniem hałasem na obszarze Gminy.
2.9.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.10. System powiązań ekologicznych.
2.10.1. Krajowa sieć ekologiczna EKONET-POLSKA.
2.10.2. Sieć ekologiczna województwa małopolskiego.
2.10.3. Powiązania ekologiczna Gminy na tle Krajowego Systemu Obszarów Chronionych.
2.10.4. Powiązania ekologiczne Gminy z krajobrazem przyrodniczym Kotliny Sandomierskiej.
2.10.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.11. Zasoby przyrody objęte ochroną prawną.
2.11.1. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt
2.11.2. Pomniki przyrody.
2.11.3. Obszary Ochronne Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.
2.11.4. Wartości przyrodnicze i krajobrazowe Obszarów Chronionego Krajobrazu.
2.11.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
2.12. Zagrożenia wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska.
2.12.1. Bezpieczeństwo ekologiczne.
2.12.2. Wpływ eksploatacji surowców na środowisko przyrodnicze.
2.13. Stan środowiska na obszarze Gminy.
2.13.1. Ogólna ocena stanu środowiska.
2.13.2. Zagrożenia środowiskowe - naturalne i antropogeniczne.
2.14. Synteza stanu i funkcjonowania środowiska naturalnego.
2.15. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego.
2.15.1. Wnioski wynikające z przepisów odrębnych i prawa lokalnego.
2.15.2. Wnioski wynikające z konieczności ochrony obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.
2.15.3. Wnioski wynikające z zagrożeń naturalnych.
2.15.4. Wnioski wynikające z antropogenicznych przeobrażeń środowiska.

2.15.5. Wnioski wynikające ze struktury funkcjonalno-przestrzennej na tle dyspozycji powiatu brzeskiego.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO.....147

3.1. Uregulowania prawne systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce.
3.1.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego na poziomie Konstytucji RP.
3.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego wobec członkowstwa RP w Unii Europejskiej.
3.1.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego na poziomie umów międzynarodowych.
3.1.4. Ochrona dziedzictwa kulturowego na poziomie ustaw i krajowych przepisów wykonawczych.
3.1.5. Uwarunkowania wynikające z "Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami".
3.1.6. Uwarunkowania wynikające z "Programu Opieki nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013 r.".
3.1.7. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

3.2. Ochrona krajobrazu, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
3.2.1. Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków.
3.2.2. Wykaz obiektów i obszarów z ewidencji zabytków (poza rejestrem).
3.2.3. Wykaz stanowisk archeologicznych.
3.2.4. Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków i objętych ewidencją zabytków ruchomych.
3.2.5. Wykaz dóbr kultury historycznej poza ewidencją zabytków oraz kultury współczesnej - miejsc pamięci, pomników.
3.2.6. Ochrona krajobrazu kulturowego w aspekcie zachowanych obiektów i obszarów zabytkowych - wytyczne do kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.
3.2.7. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....216

4.1. Gospodarka rolna.
4.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
4.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
4.1.3. Produkcja roślinna.
4.1.4. Produkcja zwierzęca.
4.1.5. Struktura agrarna.
4.1.6. Ocena intensywności produkcji rolnej w Gminie.
4.1.7. Obsługa rolnictwa.
4.1.8. Formy władania ziemią.
4.1.9. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

4.2. Gospodarka leśna.
4.2.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
4.2.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
4.2.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW.....252

5.1. Sytuacja demograficzna Gminy Szczurowa.
5.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne. Wnioski.
5.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne. Wnioski.
5.2. Infrastruktura społeczna.
5.2.1. Oświata. Wnioski.
5.2.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna. Wnioski
5.2.3. Usługi kultury. Wnioski.
5.2.4. Sport i turystyka. Wnioski.
5.2.5. Usługi handlu, gastronomii i inne. Wnioski.
5.2.6. Bezpieczeństwo publiczne. Wnioski.
5.3. Rynek pracy - bezrobocie.
5.3.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
5.3.2. Uwarunkowanie wewnętrzne.
5.3.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
5.4. Zasoby mieszkaniowe.
5.4.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
5.4.2. Uwarunkowanie wewnętrzne.
5.4.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
5.5. Ocena poziomu życia mieszkańców. Wnioski.

6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z FUNKCJONOWANIA SYSTEMU TRANSPORTU.....306

6.1. Komunikacja drogowa.
6.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
6.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
6.1.3. Ocena funkcjonowania układu drogowego.
6.1.4. Komunikacja zbiorowa.
6.1.5. Komunikacja indywidualna osobowa i towarowa.
6.1.6. Drogi transportu rolniczego.
6.1.7. Bezpieczeństwo ruchu drogowego.
6.2. Komunikacja wodna.
6.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI.....316

7.1. Elektroenergetyka.
7.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
7.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
7.1.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
7.2. Telekomunikacja.
7.2.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
7.2.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
7.2.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
7.3. Zaopatrzenie w gaz.
7.3.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
7.3.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
7.3.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
7.4. Ciepłownictwo.
7.5. Zaopatrzenie w wodę.

7.5.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
7.5.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
7.5.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
7.6.Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.
7.6.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
7.6.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
7.6.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
7.7. Gospodarka odpadami.
7.7.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
7.7.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
7.7.3. Identyfikacja problemów w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi.
7.7.4. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
7.8. Regulacja stosunków wodnych.
7.8.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
7.8.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
7.8.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
7.9. Niekonwencjonalne źródła energii.
7.9.1. Bezpieczenstwo energetyczne.
7.9.2. Wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł.
7.9.3. Charakterystyka niekonwencjonalnych źródeł energii.
7.9.4. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

8. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEBY OCHRONY PRZED ZAGROŻENIAMI.....343

8.1. Klęski żywiołowe - katastrofy naturalne.
8.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
8.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
8.1.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.
8.2. Klęski żywiołowe - awarie techniczne.
8.2.1. Uwarunkowania zewnętrzne.
8.2.2. Uwarunkowania wewnętrzne.
8.2.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

9. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO ZAGOSPODAROWANIA OBSZARU GMINY.....349

9.1. Charakterystyka istniejącego zagospodarowania przestrzennego.
9.2. Ład przestrzenny w aspekcie zagospodarowania przestrzennego.
9.2.1. Znaczenie ładu przestrzennego.
9.2.2. Zasady kształtowania ładu przestrzennego.
9.2.3. Symptomy braku ładu przestrzennego.
9.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ.....356

10.1. Zadania województw samorządowych.
10.2. Kompetencje administracji rządowej.
10.3. Kompetencje administracji samorządowej - województwa.
10.4. Kompetencje administracji samorządowej - powiatu.
10.5. Kompetencje administracji samorządowej - gminy.

11. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ O CHARAKTERZE PONADLOKALNYM.....361

11.1. Podstawowe problemy Gminy i szanse ich rozwiązania.

11.2. Wnioski z "Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Małopolskiego" do uwzględnienia w "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa".

11.2.1. Ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego.

11.2.2. Miejsce i funkcja Gminy Szczurowa w strukturze funkcjonalno-przestrzennej woj. małopolskiego.

11.2.3. Zadania rządowe.

12. STRATEGIA ROZWOJU GMINY NA TLE PROGRAMÓW ROZWOJU I STRATEGII REGIONALNYCH.....368

12.1 Strategia rozwoju województwa małopolskiego na lata 2010-2020

12.1.1. Cele strategii.

12.1.2. Sytuacja gospodarcza Małopolski.

12.1.3. Model długofalowego rozwoju - perspektywa 2030.

12.1.4. Obszary strategiczne - priorytety działań.

12.1.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

12.2. Strategia rozwoju powiatu brzeskiego na lata 2007-2015

12.2.1. Obszary problemowe i cele strategiczne.

12.2.2. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

12.3. Strategia Rozwoju Gminy Szczurowa na lata 2007 - 2015.

12.3.1. Misja rozwoju Gminy.

12.3.2. Obszary problemowe i cele strategiczne.

12.3.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

12.4. Główne cele rozwoju Gminy - na tle strategii regionalnych i lokalnych.

12.4.1. Cele zrównoważonego rozwoju Gminy.

12.4.2. Zadania umożliwiające osiągnięcie celów strategicznych.

12.4.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

13. STRATEGIA ROZWOJU GMINY NA TLE PLANÓW ROZWOJU REGIONALNEGO.....394

13.1. Kierunki rozwoju województwa małopolskiego i jego wpływ na rozwój Gminy.

13.1.1. Model rozwoju.

13.1.2. Cele operacyjne wynikające z kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego.

13.1.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

13.2. Kierunki rozwoju Gminy Szczurowa w aspekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Małopolskiego.

13.2.1. Położenie i funkcja Gminy w strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa małopolskiego.

13.2.2. Kierunki rozwoju Gminy Szczurowa, jako efekt przemian administracyjno-gospodarczych

13.2.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

14. DIAGNOZA ZEWNĘTRZNEJ i WEWNĘTRZNEJ SYTUACJI GMINY – SYNTEZA.....409

14.1. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju Gminy.
14.1.1. Uwarunkowania środowiska geograficznego.
14.1.2. Uwarunkowania środowiska naturalnego.
14.1.3. Uwarunkowania środowiska kulturowego.
14.1.4. Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne.
14.1.5. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze.
14.1.6. Czynniki konfliktogenne w obrębie zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy.
14.1.7. Pozytywne aspekty zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy.
14.2. Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju Gminy.
14.2.1. Uwarunkowania środowiska geograficznego.
14.2.2. Uwarunkowania środowiska naturalnego.
14.2.3. Uwarunkowania środowiska kulturowego.
14.2.4. Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne.
14.2.5. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze.
14.2.6. Czynniki konfliktogenne w obrębie wewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy.
14.2.7. Pozytywne aspekty wewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy.
14.3. Szanse rozwiązań sprzeczności i konfliktów związanych z uwarunkowaniami rozwoju głównych funkcji Gminy.
14.4. Szanse wykorzystania walorów środowiska.

15. PODSUMOWANIE I WNIOSKI.....421

15.1. Charakterystyka Gminy - synteza.
15.2. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego - synteza.

16.UWARUNKOWANIA ROZWOJU W OBSZARACH NR 1-21 OBJĘTYCH ZMIANĄ STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZCZUROWA W ZAKRESIE OKREŚLONYM UCHWAŁĄ NR XXI/157/2020 RADY GMINY SZCZUROWA Z DNIA 19 CZERWCA 2019 R. ZMIENIONĄ UCHWAŁAMI: NR XXII/170/2020 RADY GMINY SZCZUROWA Z DNIA 14 SIERPNIA 2020 R. ORAZ NR XXIII/175/2020 RADY GMINY SZCZUROWA Z DNIA 9 PAŹDZIERNIKA 2020 R. ……437

CZ. I.

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZCZUROWA

WPROWADZENIE.

1. Podstawa prawna opracowania.

Podstawę prawną zmiany Studium stanowią:

- *Uchwała Nr XXI/157/2020 Rady Gminy Szczurowa z dnia 19 czerwca 2020 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa" zmieniona uchwałami: Nr XXII/170/2020 Rady Gminy Szczurowa z dnia 14 sierpnia 2020 r. oraz Nr XXIII/175/2020 Rady Gminy Szczurowa z dnia 9 października 2020 r. - uchwalonego uchwałą Nr XXXI/255/2014 Rady Gminy Szczurowa z dnia 28 stycznia 2014 r.;*
- *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.), w szczególności art. 9.:*

1) W celu określenia polityki przestrzennej Gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, Rada Gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej „studium”.
2) Wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządza studium zawierające część tekstową i graficzną, uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy, o ile Gmina dysponuje takim opracowaniem.
3) Studium sporządza się dla obszaru w granicach administracyjnych Gminy.
4) Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.
5) Studium nie jest aktem prawa miejscowego.

2. Zakres opracowania.

Zakres terenowy zmiany Studium – zwanej dalej Studium, *objął 21 obszarów zmian w ujednoliconym Studium całego obszaru Gminy Szczurowa w granicach administracyjnych o powierzchni 13464 ha, tj. miejscowości: Barczków, Dąbrówka Morska, Dołęga, Górka, Kopacze Wielkie, Księże Kopacze, Kwików, Niedzieliska, Pojawie, Popędzyna, Rajsko, Rudy Rysie, Rylowa, Rząchowa, Strzelce Małe, Strzelce Wielkie, Szczurowa, Uście Solne, Wola Przemykowska, Wrzępia, Zaborów.*

Zakres merytoryczny "Studium" – uwzględnił wszystkie istotne dla funkcjonowania obszaru zagadnienia, począwszy od liczby ludności i zagadnień demograficznych, poprzez informację na temat rozwoju różnorodnych funkcji na obszarze Gminy i odpowiadającym im formom użytkowania terenów, strukturę własności terenów – oraz problemy związane ze stanem środowiska naturalnego i kulturowego.

Uwzględniono zakres najbardziej znaczących elementów powiązań obszaru z terenami otaczającymi – zarówno w aspekcie jednostek geograficznych, powiązań regionalnych kraju, województwa małoppolskiego i powiatu brzeskiego, jak i elementów zainwestowania: powiązania komunikacyjne, ciągi infrastruktury technicznej, obszary i zespoły osadnicze oraz strefy ograniczeń i ochrony, obejmujące swym zasięgiem obszary o jednorodnych warunkach wspólnej polityki przestrzennej - jednofunkcyjne oraz wielofunkcyjne. Powyższe działania dotyczyły zarówno ochrony istniejących zasobów środowiska, jak i warunków rozwoju nowych elementów zagospodarowania. Dokonano podsumowania w postaci diagnozy stanu istniejącego oraz sformułowano zasady i określono kierunki rozwoju funkcjonalno-przestrzennego Gminy.

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w Studium uwzględniono uwarunkowania wynikające w szczególności z:

1) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;
2) stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
3) stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego;
4) stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
5) warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia;
6) zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
7) potrzeb i możliwości rozwoju gminy;
8) stanu prawnego gruntów;
9) występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;
10) występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
11) występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych;
12) występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
13) stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
14) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
15) wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w Studium określono w szczególności:

1) kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów;

2) kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy;
3) obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego,
4) obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
5) kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
6) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;
7) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1;
8) obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, oraz obszary przestrzeni publicznej;
9) obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
10) kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
11) obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych;
12) obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;
13) obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji;
14) granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
15) inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

3. Metoda opracowania.

Prace studialne zostały wykonane i przedstawione w formie graficznej i opisowej - metodą bezpośrednią (w terenie) oraz pośrednią poprzez wykorzystanie różnych źródeł informacji na temat obszaru Gminy – w postaci danych liczbowych, zestawień statystycznych oraz opracowań specjalistycznych, dostępnych w jednostkach administracji rządowej i samorządowej.

Dla zapewnienia sprawnego przebiegu prac oraz uzyskania pożądanych efektów merytorycznych, niezbędny był udział przedstawicieli samorządu lokalnego w opracowywaniu Studium.

4. Zawartość opracowania.

„Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy Szczurowa" złożone jest z części tekstowej i graficznej, na które składają się:

Uchwała w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szczurowa";

1. Załącznik nr 1 do uchwały:

1) jednolity tekst Studium – obejmujący:

a) zał. nr 1/1 – Cz. I. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa,

b) zał. nr 1/2 – Cz. II. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa (wraz z syntezą Studium oraz uzasadnieniem przyjętych rozwiązań).

2. Załącznik nr 2 do uchwały:

1) jednolity rysunek Studium, sporządzony na mapach topograficznych w skali 1:10 000 obejmujący:

***a) załącznik nr 2/1** – Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa – użytkowanie terenów, zasoby środowiska;*

– raport o stanie istniejącego zagospodarowania przestrzennego gminy zawierający analizę i diagnozę dotyczącą środowiska w granicach obszaru gminy oraz na tle środowiska powiatu brzeskiego, województwa małopolskiego i Polski;

***b) załącznik nr 2/2** – Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa – infrastruktura techniczna;*

***c) załącznik nr 2/3** – Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa – przeznaczenie terenów, ochrona i kształtowanie środowiska*

– prognozy i hipotezy rozwoju gospodarczo-społecznego oraz kierunki i zasady rozwoju przestrzennego gminy wraz z syntezą aspektów funkcjonalnych gminy w odniesieniu do poszczególnych jednostek strukturalnych – wsi oraz obszarów funkcjonalnych sklasyfikowanych pod względem przydatności dla określonych funkcji – z uwzględnieniem aspektów ograniczeń i ochrony środowiska;

***d) załącznik nr 2/4** – Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa – infrastruktura techniczna;*

***3. Załącznik nr 3 do uchwały** – rozstrzygnięcia Rady Gminy Szczurowa o sposobie rozpatrzenia uwag wniesionych do projektu Studium;*

***4. Załącznik nr 4 do uchwały** – dane przestrzenne tworzone dla Studium, o których mowa w Rozdziale 5a ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.).*

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POWIĄZAŃ ZEWNĘTRZNYCH I WEWNĘTRZNYCH GMINY

1.1. Uwarunkowania wynikające z powiązań zewnętrznych Gminy.

1.1.1. Charakterystyka Gminy na tle powiatu brzeskiego i województwa małopolskiego.

Gmina Szczurowa położona jest w północno-wschodniej części województwa małopolskiego. Do 1 stycznia 1999 r. - administracyjnie - Gmina należała do województwa tarnowskiego, a po reformie administracyjnej weszła w skład województwa małopolskiego oraz została włączona do odtworzonego powiatu brzeskiego. Zmiany administracyjne nie wpłynęły na system powiązań regionalnych Gminy z ośrodkami administracji wojewódzkiej i powiatowej.

Powiat brzeski, do którego zaliczona została Gmina Szczurowa, położony jest w północno-wschodniej części województwa małopolskiego. Od wschodu graniczy z powiatem tarnowskim, od północnego zachodu z powiatem proszowickim, od zachodu z bocheńskim, od południowego zachodu limanowskim i od południowego wschodu z powiatem nowosądeckim. Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 59 000 ha.

W skład powiatu brzeskiego wchodzą:

- **miasto i gmina Brzesko,**
- **miasto i gmina Czchów,**
- **gminy: Borzęcin, Dębno, Gnojnik, Iwkowa oraz Szczurowa.**

Powiat brzeski, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, liczy 90.967 tys. mieszkańców (grudzień 2008 r.), z czego 35.878 osób zamieszkuje w mieście i gminie Brzesko (40%). Poza wspomnianą wcześniej gminą Brzesko, najwięcej mieszkańców skupia gmina Dębno (13.798 osób), najmniej zaś gmina Iwkowa (5.696 osób). Spośród gmin powiatu relatywnie największą grupą osób w wieku przedprodukcyjnym wyróżnia się Iwkowa (30% ogółu mieszkańców).

Gmina Brzesko charakteryzuje się największym odsetkiem osób w wieku aktywności zawodowej (61%), zaś „najstarszych” obywateli skupia Gmina Szczurowa, gdzie niemal co piąty mieszkaniec (19,4%) osiągnął wiek emerytalny. Stały odpływ obywateli powiatu brzeskiego w głównej mierze dotyczy ludzi młodych.

Niewątpliwym atutem powiatu brzeskiego jest położenie w pobliżu Krakowa oraz Tarnowa oraz bliskość tras komunikacyjnych – przez powiat przebiega autostrada A4. Powiat brzeski jest przede wszystkim obszarem rolniczym, w którym przeważają małe gospodarstwa rodzinne.

Dzięki czystemu powietrzu, dogodnym warunkom klimatycznym stwarzającym możliwości uprawy i hodowli ekologicznej miejscowi rolnicy z łatwością uzyskują dobrą jakość produktów rolnych. Przemysł ulokowany jest przede wszystkim w gminie Brzesko, gdzie znajdują się największe zakłady produkcyjne regionu.

Ziemia Brzeska to urozmaicony krajobrazowo obszar – niziny, góry, pola, lasy, czysta woda i wiele zabytków reprezentujących różne style i epoki. Dobre warunki komunikacyjne, w tym rozbudowana sieć dróg, umożliwiają szybkie dotarcie do gmin i malowniczo – położonych i ukształtowanych – miejscowości. Główne atrakcje turystyczne to: XIX-wieczny dwór szlachecki w Dołędze (gm. Szczurowa), zamek średniowieczny w Dębnie (gm. Dębno), ruiny średniowiecznego zamku z XIV w. w Czchowie (m. Czchów), pałac rodziny Goetz-Okocimskich, właścicieli Okocimia i browaru (m. Brzesko) oraz wiele zabytkowych obiektów sakralnych.

Gmina Szczurowa położona jest w północnej części powiatu brzeskiego i graniczy:

- od północnego-zachodu z gminą Koszyce (powiat proszowicki),
- od zachodu z gminami Drwinia i Bochnia (powiat bocheński),
- od południowego-zachodu z gminą Rzezawa (powiat bocheński),
- od południa z gminą Brzesko,
- od południowego-wschodu i wschodu z gminami Borzęcin i Radłów (powiat ziemski tarnowski),
- od północnego-wschodu z gminą Wietrzychowice (powiat ziemski tarnowski).

Północną, naturalną granicę Gminy wyznacza rzeka Wisła, a zachodnią – ujściowy odcinek Raby. Dolina Wisły stanowiła linię graniczną administracyjną, geograficzną i w ciągu dziejów – polityczną. Doliną Raby przebiegał Szlak Solny - od Bochni do Uścia Solnego. Powierzchnia Gminy wynosi 10 675 ha, co stanowi 3,3% powierzchni województwa – w 2010 r. zamieszkiwało ją 9800 osób (GUS - 2011 r.); w tym samym okresie powiat brzeski zamieszkiwało 9164 osób.

Szczurowa, to największa – pod względem powierzchni i liczby mieszkańców – Gmina powiatu brzeskiego oraz najrzadziej zaludniona. Na jeden kilometr kwadratowy przypadają 73 osoby (2010 r.), co jest wartością wyraźnie niższą od średniej krajowej (122), powiatowej (155) oraz wojewódzkiej (218).

Gmina charakteryzuje się ujemnym przyrostem naturalnym, już od 2002 r., w wysokości minus 2,1 promila. Dodatnie saldo migracji ogółem - zanotowano na poziomie 15 osób. W strukturze ludności przeważa ludność w wieku produkcyjnym, stanowiąc ok. 56,4% ogółu ludności. W roku 2010 w Gminie oddano do użytkowania 12 mieszkań, zwiększając ich ogólną liczbę do 303/1000 mieszkańców. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła w 2010 roku - 96,1 m2.

Pod względem infrastruktury kanalizacyjnej Gmina Szczurowa zajmuje jedno z ostatnich miejsc w powiecie, korzysta z niej zaledwie 6% mieszkańców, z sieci wodociągowej 60% osób, a z gazowej 45%.

System powiązań komunikacyjnych opiera się na sieci dróg publicznych – wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Na obszarze Gminy krzyżują się dwie drogi wojewódzkie o znaczeniu strategicznym: nr 768 Jędrzejów - Węchadłów - Skalbmierz - Koszyce - Brzesko oraz nr 964 Kazimierza Wielka - Dobczyce - Wieliczka - Niepołomice - Ispina - Zielona - Szczurowa - Biskupice Radłowskie, dzięki czemu Gmina posiada dogodne połączenia z dużymi ośrodkami miejskimi - Krakowem i Tarnowem.

Usytuowanie Gminy na trasie Warszawa - Busko Zdrój - Szczurowa - Krynica - granica państwa przez nowy most na Wiśle, znajdujący się w odległości 12 km od zjazdu z autostrady A4, w odległości 9 km od drogi krajowej nr 79 Kraków - Sandomierz, z szybkim dojazdem do międzynarodowego portu lotniczego Kraków-Balice, znacznie podniosło atrakcyjność inwestycyjną Gminy. Istniejąca sieć dróg zabezpiecza połączenia Gminy – zewnętrzne, z sąsiednimi powiatami oraz wewnętrzne, pomiędzy poszczególnymi miejscowościami Gminy.

Zasadnicze powiązania Gminy występują z Brzeskiem – ośrodkiem powiatowym kultury, administracji, handlu i innych usług oraz Bochnią, Tarnowem, Krakowem (przez Niepołomice), Borzęcinem i z okolicznymi miejscowościami (Jadowniki Mokre, Szczucin, Dęblin). Najsilniejsze powiązania zewnętrzne (poza ośrodkiem powiatowym Brzeska) występują z gminami: Borzęcin, Wietrzychowice oraz z gminą Koszyce, z racji oddania 24 października 2002 r. do użytku mostu na Wiśle (w rejonie Górka - Sokołowice) oraz obwodnicy Szczurowej zrealizowanej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 768. Inwestycje te połączyły dawną "Kongresówkę" z "Galicją".

Pod względem hydrograficznym Gmina Szczurowa należy do dużej jednostki, jaką jest Kotlina Sandomierska. Położenie Gminy w dolinach Wisły, Raby i Uszwicy wywarły zasadnicze piętno na sposób użytkowania jej obszaru. 80% powierzchni Gminy to tereny płaskie, pozostała część to tereny położone w dolinach rzek. Szczurowa jest Gminą o charakterze rolniczym. Rolnictwo posiada tu korzystne warunki rozwojowe, na co wpływają, zarówno jakość użytków rolnych, jak i warunki klimatyczne. Użytki rolne, według danych z roku 2010, zajmują 78,13% całkowitej powierzchni Gminy.

Lesistość Gminy kształtuje się na poziomie 9,55%, wody zajmują - 1,12%, a powierzchnia terenów zabudowanych wynosi 3,67%. Z uwagi na rolniczy charakter Gminy, gospodarka opiera się na sektorze rolno-spożywczym. Dominuje uprawa zbóż, w produkcji zwierzęcej podstawowy kierunek to hodowla bydła i trzody chlewnej.

W skład Gminy Szczurowa wchodzi 21 wsi, które administracyjnie tworzą 21 sołectw. Są to miejscowości: Barczków, Dabrówka Morska, Dołega, Górka, Kopacze Wielkie, Księże Kopacze, Kwików, Niedzieliska, Pojawie, Popędzyna, Rajsko, Rudy Rysie, Rylowa, Rzachowa, Strzelce Małe, Strzelce Wielkie, Szczurowa, Uście Solne, Wola Przemykowska, Wrzępia, Zaborów. Dominującą miejscowością Gminy jest Szczurowa - siedziba władz administracyjnych.

Tabela Nr 1
Powierzchnia i ludność Gminy Szczurowa (stan na 31.12.2011 r. oraz 2012 r.)

L.p.	Wieś	Pow. [ha]	Liczba mieszkańców	
			2011 r.	2012 r.
1.	A -Barczków	151,0	117	119
2.	B - Dąbrówka Morska	199,0	158	158
3.	C -Dołęga	567,5	437	420
4.	D - Górka	451,0	425	425
5.	E - Kopacze Wielkie	120,5	81	81
6.	F - Księże Kopacze	77,5	46	45
7.	G - Kwików	353,0	248	251
8.	H - Niedzieliska	809,0	812	797
9.	J - Pojawie	626,0	441	441
10.	K - Popędzyna	76,0	39	39
11.	L - Rajsko	271,0	205	198
12.	Ł - Rudy Rysie	454,0	697	687
13.	M - Rylowa	278,0	301	315
14.	N - Rząchowa	93,0	86	85
15.	P - Strzelce Małe	417,5	508	501
16.	R - Strzelce Wielkie	932,5	816	815
17.	S - Szczurowa	1442,0	1734	1727
18.	T - Uście Solne	1180,0	864	859
19.	U - Wola Przemykowska	887,5	760	764
20.	W - Wrzępia	507,5	476	474
21.	Z - Zaborów	782,0	563	558
Razem:		**10 675,0**	**9 814**	**9 778**

Źródło: Urząd Gminy

Główne elementy rzeźby terenu posiadają układ nieregularny i przebiegają z południowego zachodu na północny wschód, co związane jest z przebiegiem

rzeki Raby. Północny i południowy obszar Gminy - charakteryzują zróżnicowane cechy ukształtowania i krajobrazu. Tereny wyniesień przecięte zagłębieniami z płynącymi w nich potokami o urozmaiconym pokryciu terenu w postaci enklaw leśnych i zadrzewień występują w większości na obszarze Podgórza na południowym skraju Gminy. Krajobraz Niziny Nadwiślańskiej północnej części Gminy jest płaski i lekko pofalowany z elementami dolin rzecznych i starorzeczy. Charakterystyczne procesy kształtujące rzeźbę tych terenów to: wietrzenie chemiczne, spłukiwanie, ługowanie, osuwanie, akumulacja rzeczna i działalność człowieka.

Gmina Szczurowa - jest częścią makrostruktury gospodarczej regionu; pełni szczególną rolę w odniesieniu do całego województwa, stanowiąc obecnie zaplecze rolnicze i potencjalnie rekreacyjne dla głównych ośrodków miejskich. Cały region - wykazuje podobieństwa w zakresie ukształtowania struktury przestrzennej, w której zaznaczają się tendencje do kształtowania podstawowych układów zabudowy mieszkaniowo-usługowej, koncentrujących się wzdłuż dróg łączących zespoły osadnicze - głównie w dolinach rzek i potoków. Charakterystyczną cechą obszaru Gminy jest zdecydowana koncentracja zabudowy, nietypowa dla gmin Małopolski, którą cechuje zwykle rozproszony i chaotyczny układ zabudowy. Zabudowa koncentruje się pasmowo - przy ciągach głównych dróg w każdej wsi.

Szczurowa i Uście Solne - jako jedyne miejscowości w Gminie - posiadają cechy zabudowy małomiasteczkowej z wyraźnie ukształtowanym centrum usługowym. Uście Solne posiada układ przestrzenny charakterystyczny dla małego miasta - z Rynkiem obudowanym pierzejami. Do Rynku dochodzą ulice o geometrycznym układzie. Wieś Szczurowa ma również charakter układu małomiasteczkowego, którego centrum stanowi wydłużony plac, zamknięty od zachodu zespołem pałacowo - parkowo - folwarcznym, a od wschodu - zespołem kościelnym. Do placu dochodzą od północy i południa nieliczne uliczki z kalenicowo usytuowaną w stosunku do drogi - zabudową.

Układ przestrzenny pozostałych wsi cechuje pasmowa koncentracja zabudowy. W niektórych miejscowościach wykształciły się oddzielne przysiółki o nieco rozproszonym układzie. W Rudy - Rysiach, Niedzieliskach, Strzelcach Wielkich, Zaborowie, Woli Przemykowskiej - pomimo braku głównego placu, wyraźnie wyodrębnić można część centralną układu z ważniejszymi obiektami użyteczności publicznej.

Znaczny procent zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej Gminy stanowią drewniane domy zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków) w dobrym stanie technicznym, usytuowane kalenicowo względem dróg.

Architektura współczesna, to w przeważającej części - domy dwu kondygnacyjne powstałe w latach ubiegłych bez zdecydowanego wyrazu architektonicznego - obecnie nawiązujące stylem do form regionalnych.

Związki Szczurowej z Tarnowem i Krakowem występują w dziedzinach usług i zatrudnienia, a dostępność komunikacyjna Krakowskiej Aglomeracji, Tarnowa, Brzeska i Bochni oraz dobra sieć utwardzonych dróg, stwarza szansę wykorzystania walorów kulurowo-krajobrazowych, które sprzyjają rekreacji.

Dzieje Szczurowej sięgają XII wieku, kiedy to po raz pierwszy, przy okazji spisywania testamentu Bolesława Krzywoustego, wzmiankowane zostały tereny szczurowszczyzny. W roku 1138 otrzymał je książę Henryk - syn Bolesława Krzywoustego, jako część ziemi lubelsko-sandomierskiej.

Szczurowa powstała na terenie Puszczy Radłowskiej. Założył ją w roku 1338 r. biskup krakowski - Jan Grot. W nowej wiosce, założonej na prawie niemieckim, wybudowano młyn i karczmę oraz utworzono parafię, do której w XVIII wieku należały niemal wszystkie wsie dzisiejszej Gminy. W Szczurowej istniała od roku 1596 szkoła parafialna, a także, wyposażony w roku 1615 przez biskupa Piotra Tylickiego - szpital, tzw. Dom Ubogich. Własnością biskupstwa krakowskiego były również inne majątki, głównie - Dołęga i Zaborów.

Znaczący swój rozwój Szczurowa zawdzięcza ostatnim właścicielom - Anastazji i Janowi Kępińskim, herbu Nesobia. W drugiej połowie XIX w. Szczurowa stała się własnością Anastazji Kępińskiej. Kepińscy zbudowali w centrum miejscowości obecny kościół i zespół plebański, kaplicę oraz neoklasyczny pałac i przyczynili się do rozwoju miejscowości.

Pałac Kępińskich w Szczurowej jest największą i najlepiej zachowaną siedzibą średniowiecznego ziemiaństwa. Zdaniem krakowskich historyków sztuki pałac zaprojektował Filip Pokutyński. Otoczony rozległym parkiem pałac został wybudowany w latach 1854 - 1860 (4 lata przed Powstaniem Styczniowym) - dziś stanowi ważne centrum kulturalne Gminy.

Elementem, wybitnie wyróżniającym Gminę, jest dwór – muzeum w Dołędze, który odegrał bardzo ważną rolę w ruchach narodowo-wyzwoleńczych, m.in. w okresie Powstania Styczniowego w 1863 roku. Jest to obiekt prezentujący z jednej strony przykład dziewiętnastowiecznej architektury, stylu określanego często mianem „dworu polskiego”, z drugiej strony natomiast poprzez zgromadzone tutaj pamiątki oraz swoje dzieje opowiada o minionych latach, uczy historii i patriotyzmu. Utworzenie Muzeum było zgodne z wolą ostatniej właścicielki dworu - Jadwigi z Wolskich Tumidajskiej i nastąpiło to we wrześniu 1981 r. Dwór znajduje sie na Małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej.

Na przełomie XIX i XX w. rozpoczęła się emigracja zarobkowa. Już w roku 1902 utworzone zostało w Chicago "Grono Szczurowian", dając początek "Towarzystwu Ratunkowemu Szczurowa". Ważnym wydarzeniem były reformy samorządowe w r. 1933.

Utworzono wtedy Gminę Szczurowa obejmującą, oprócz siedziby Gminy, wsie: Dąbrówka Morska, Dołęga, Górka, Księże Kopacze, Kopacze Wielkie, Kwików, Niedzieliska. Pojawie, Rajsko, Rylowa, Rząchowa, Strzelce Małe, Strzelce Wielkie, Wola Przemykowska, Zaborów. W latach 70 do Gminy Szczurowa dołączone zostały: Rudy Rysie, Wrzępia, Uście Solne, Barczków i Popędzyna.

1.1.2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna oraz społeczno-gospodarcza Gminy na tle środowiska regionu.

- **Strefa ekologiczna.**

Obszar Gminy położony jest na terenach wyróżniających się zróżnicowanym potencjałem przyrodniczym, niewielkim wskaźnikiem lesistości oraz lokalnymi zasobami wód podziemnych, pomimo których Gmina należy do obszarów zagrożonych deficytem wody. Północna część obszaru Gminy należy do korytarza ekologicznego o znaczeniu ponadregionalnym (dolina Wisły).

Ze względu na wartości naturalne obszar Gminy został objęty formami ochrony prawnej pn.:

- "Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły",
- "Radłowsko-Wierzchosławicki Obszar Krajobrazu Chronionego",
- "Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu".

Znaczna część Gminy włączona została do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 pn.:

- "Dębówka nad rzeką "Uszewką",
- "Dolina rzeki Gróbki".

- **Strefa kulturowa.**

Szczurowa słynie z bogatej przeszłości. Już w dwunastym stuleciu pojawiły się pierwsze wzmianki o wsi. W 1338 roku Szczurową założył biskup krakowski Jan Grot. Większość miejscowości w Gminie posiada bardzo długą metrykę, sięgającą średniowiecza. Część wsi przynależała wówczas do włości królewskich. Najstarsze miejscowości, pełne ciekawej historii, legend i zabytków, to Uście Solne, Szczurowa, Strzelce Wielkie, Dołęga oraz Zaborów.

Szczurowa odznacza się znacznymi zasobami dziedzictwa kulturowego w sferze materialnej i niematerialnej. Gmina posiada tradycje rolnicze, a zachowane zabytkowe dwory w Szczurowej, Zaborowie, Dołędze, Strzelcach Wielkich i Górce są pozostałością po majątkach ziemskich oraz dobrach rycerskich i biskupich.

Wizytówką Gminy jest dwór w Dołędze, oddział Muzeum Okręgowego w Tarnowie, który odegrał znaczącą rolę w historii Polski i regionu w czasie powstania styczniowego, a następnie w życiu artystycznym Młodej Polski. Wartościowym kompleksem zabytkowym jest również zespół pałacowo-parkowy

Kępińskich z poł. XIX w. oraz kościół parafialny z przełomu XIX/XX w. – w miejscowości Szczurowa.

W historycznym mieście - Uściu Solnym, m.in. w Rynku, przez który prowadzi Rowerowy Pierścień Solny „Salina Cracoviensis", znajduje się kilkadziesiąt obiektów objętych ochroną konserwatorską oraz wpisany do rejestru zabytków kościół parafialny pw. Nawrócenia Św. Pawła Apostoła.

Rynek w Uściu Solnym, jeden z największych w Polsce, wytyczony na wzór rynku krakowskiego pamięta czasy króla Kazimierza Wielkiego, który w 1360 roku nadał Uściu Solnemu prawa miejskie. Swą niezwykle ciekawą historię miejscowość zawdzięcza położeniu na słynnym wiślanym szlaku solnym - z Bochni do Gdańska, który stanowił ważny punkt tranzytowy i przeładunkowy bocheńskiej soli. Mimo, że w 1933 roku Uście Solne utraciło prawa miejskie, tradycje miejskie jednak nie zaginęły i są tutaj pieczołowicie pielęgnowane.

- **Strefa gospodarczo-społeczna.**

Wg obowiązującego podziału administracyjnego w Małopolsce ośrodkiem o znaczeniu wojewódzkim został ustanowiony Kraków, ośrodkami ponadlokalnymi: miejscowości na prawach powiatu. W układzie tym Gmina Szczurowa wykazuje związki z Brzeskiem - ośrodkiem powiatowym oraz z Tarnowem (ośrodek filialny wspomagający krakowskie wojewódzkie centrum administracyjne oraz ośrodek powiatowy).

W Gminie Szczurowa, jak i w większości gmin województwa, występuje przeludnienie agrarne, wynikające ze struktury i możliwości rozwojowych rolnictwa oraz bezrobocia strukturalnego.

Podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców Gminy jest praca w rolnictwie. Utrzymuje się z niej około 40 % ludności. Na obszarze Gminy w 2010 r. zarejestrowanych w rejestrze REGON było 441 podmiotów gospodarczych (w powiecie brzeskim 5757). Liczba pracujących ogółem w 2010 roku wyniosła 838 osób, przy bezrobociu sięgającym 344 osoby. W Gminie odnotowano (jako jedne z największych w powiecie) nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na jednego mieszkańca - w wysokości około 1100 zł. Fundusze pozyskane z budżetu Unii Europejskiej na jednego mieszkańca wyniosły w przybliżeniu 111 zł i należały do jednych z najwyższych na terenie powiatu brzeskiego (GUS).

Wydatki na oświatę i wychowanie stanowiły w 2010 r. ok. 29 %, a na zadania z zakresu polityki społecznej ok. 36 % ogółu wydatków budżetu Gminy.

Społecznym czynnikiem, komplikującym sytuację na rynku pracy jest przede wszystkim wysoki przyrost podaży pracy, wynikający z wejścia na rynek pracy licznych roczników wyżu demograficznego z lat 70 oraz

znaczącego przerostu zatrudnienia w gospodarce, powstałego przed rokiem 1990, który nie został w pełni zredukowany. Skutkiem jest niski na tle krajów Unii Europejskiej wskaźnik zatrudnienia oraz wciąż wysokie bezrobocie.

Spadek liczby mieszkańców Gminy nie posiadających pracy przekłada się także na spadek ich udziału w ogólnej liczbie bezrobotnych w powiecie brzeskim. W 2010 r. liczba bezrobotnych w Gminie Szczurowa wynosiła 344 osoby (w 2009 r. - 359 osób). W 2010 r. w strukturze ludności na 9800 mieszkańców Gminy (w 2009 r. - 9828) przypadało 6104 osoby w wieku produkcyjnym - jest to wartośc dominująca. Przyrost naturalny, podobnie jak i w całym kraju, wykazuje tendencję zniżkową i wyniósł w 2010 r. –21. Saldo migracji mieszkańców Gminy jest również ujemne i wyniosło w roku 2010 r. –7. Największa liczba czasowo migrujących, to ludzie młodzi, wyjeżdżający do pracy za granicę.

Rolnictwo Gminy rozwija się w terenach regionu o zróżnicowanej jakości przestrzeni produkcyjnej oraz dużym rozdrobnieniu gospodarstw rolnych i działek, co znacznie utrudnia prowadzenie procesów restrukturyzacyjnych. Obszar Gminy charakteryzuje różnorodność produkcji rolnej. Surowce mineralne mają znaczne możliwości wykorzystania, pomimo istniejących obszarów chronionych.

Infrastruktura ekonomiczna (banki, spółki akcyjne) jest stosunkowo słabo wyposażona. Wśród podmiotów gospodarki narodowej dominuje sektor prywatny (handel, naprawy, działalność produkcyjna, budownictwo). Wśród zakładów produkcyjnych dominują firmy małe, o niewielkim zatrudnieniu. Są to przede wszystkim podmioty zajmujące się różnorodną sprzedażą detaliczną i hurtową oraz drobnymi usługami.

W zdecydowanej większości na obszarze Gminy dominuje działalność gospodarcza osób fizycznych, często o charakterze jednoosobowym lub rodzinnym. Stanowi ona poważny element samozatrudnienia mieszkańców (tak bardzo potrzebny na obszarach o niskiej aktywności gospodarczej), jednak działalność ta, pomimo wielofuncyjnego charakteru, nie tworzy znaczącej liczby nowych miejsc pracy, ograniczając się najczęściej do zatrudnienia właściciela.

W układzie sieci osadniczej Gmina Szczurowa została zaliczona jako ośrodek obsługi lokalnej.

Miejscowość Szczurowa jest siedzibą władz samorządowych oraz jednostek obsługi mieszkańców poziomu I w zakresie usług: oświaty, ochrony zdrowia, łączności i telekomunikacji, obsługi bankowej, policji i straży pożarnej.

Szczurowa - położona jest w pobliżu miast powiatowych: Bochni i Brzeska, co poszerza znacznie jej szanse rozwoju. Miasta te, stanowiąc obszary koncentracji potencjału gospodarczego, w znacznej mierze wpływają na aktywność otaczających terenów - w tym również Gminy Szczurowa.

Biegunami rozwoju o znaczeniu regionalnym dla Gminy są: byłe miasto wojewódzkie - Tarnów oraz pobliski Kraków. Ma to szczególne znaczenie w sytuacji możliwości uwolnienia znacznych zasobów siły roboczej (w wyniku restrukturyzacji rolnictwa) i potrzeby uruchomienia mechanizmów tworzenia nowych miejsc pracy.

Wykorzystując potencjał rozwojowy, władze Gminy tworzą kilka tzw. "stref aktywności gospodarczej" wzdłuż skrzyżowań głównych węzłów komunikacyjnych, głównie w rejonie miejscowości Szczurowa, Niedzieliska i Rajsko. Ponadto, w obrębie kilku miejscowości usytuowanych w obrębie atrakcyjnych terenów położonych w pobliżu nowej obwodnicy Szczurowej wyznaczono kilkuhektarowe tereny przeznaczone pod usługi komercyjne.

Sprzyjające warunki terenowe są podstawą do rozwoju agroturystyki, zaś gospodarstwa agroturystyczne, oprócz noclegów mogą zaoferować tzw. zdrową żywność oraz różne formy aktywnego wypoczynku. Atrakcyjne tereny Gminy stanowić będą w przyszłości zaplecze wypoczynku weekendowego dla mieszkańców większych ośrodków miejskich oraz umożliwią lokalizację nietypowych atrakcji turystyczno-rekreacyjnych ze względu na rozległy, malowniczy, nizinny krajobraz.

- **Strefa techniczna.**

Gmina komunikacyjnie powiązana jest z sąsiednimi obszarami poprzez:

- drogi wojewódzkie:

nr 768 Jędrzejów - Węchadłów - Skalbmierz - Koszyce - Brzesko,

nr 964 Kazimierza Wielka - Dobczyce - Wieliczka - Niepołomice - Ispina - Zielona - Szczurowa - Biskupice Radłowskie;

- drogi powiatowe:

- **drogi powiatowe klasy Z - zbiorcze:**
  - nr 1305K Szczurowa – Żelichów,
  - nr 1338K Górka – Zaborów – Wał – Ruda – Radłów,
  - nr 1421K Zaborów – Bielcza – Wola Dębińska,
  - nr 1424K Bochnia – Uście Solne – Barczków
- **drogi powiatowe klasy L - lokalne:**
  - nr 1336K Zaborów - Wietrzychowice,
  - nr 1423K Dabrówka – Strzelce Małe
  - nr 1425K Cerekiew – Strzelce Małe
  - nr 1426K Strzelce Wielkie – Niedzieliska
  - nr 1428K Bochnia – Niedzieliska
  - nr 1429K Borek – Rudy Rysie
  - nr 2094K Wrzępia – Okulice

oraz sieć dróg gminnych – lokalnych i dojazdowych.

W regionie zaznacza się dość charakterystyczny układ hydrologiczny, który powoduje, że pomimo lokalnych zasobów wód podziemnych, z uwagi na brak urządzeń związanych zgospodarka wodną, występują obszary deficytowe. Gmina w 90% jest zgazyfikowana i zwodociągowana, prawie w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców w tym zakresie. Istnieją jednak miejscowości, w których nie ma sieci gazowej i wodociągowej, lecz ich mieszkańcy z powodu wysokich kosztów budowy, nie wykazują zainteresowania w tym zakresie.

Zaopatrzenie w wodę obszaru Gminy odbywa się w oparciu o własne ujęcia (studnie kopane) oraz o komunalne ujęcie wody (studnie głębinowe) oraz z komunalnych ujęc wody z gmin - Rzezawa i Wietrzychowice.

Ze względu na niekorzystną jakość wód podziemnych wymagany jest złożony proces uzdatniania wody (usuwanie żelaza i manganu, a także związków azotowych i fosforowych).

Realizacja zadań związanych z wodociągowaniem Gminy w ostatnich latach przebiegała ze znacznym udziałem środków pomocowych, tj. Funduszu SAPARD, Phare Inreed, Banku Światowego, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska oraz środków własnych Gminy i mieszkańców. Obecnie wodociągi doprowadzone są do wszystkich sołectw; największa ilość odbiorców przypada na Szczurową.

Od roku 1997 wybudowano ok. 108 km sieci wodociągowych, a w najbliższej przyszłości planuje się zakończenie wodociągowania wszystkich miejscowości. Na obszarze Gminy w latach 1999 - 2000 wykonana została magistrala wodociągowa łącząca gminę Wietrzychowice z Gminą Szczurowa, a w latach 2001 - 2002 magistrala łącząca Gminę Szczurowa z Rzezawą; w planach jest realizacja magistrali z ujęcia "Nida" - poprzez gminę Koszyce.

Pochodząca z własnych zasobów wód podziemnych woda jest uzdatniana w Stacji Uzdatniania Wody w Szczurowej i spełnia wszystkie wymogi stawiane wodzie pitnej. Pobór wody w miejscowościach, gdzie brak jest sieci wodociągowej odbywa się ze studni przydomowych.

Gmina nie posiada w pełni uregulowanego problemu gospodarki ściekowej, podobnie jak szereg innych obszarów regionu. Częściowo zrealizowany układ sieci kanalizacji sanitarnej obejmuje jedynie miejscowość Szczurową. Pozostała, nieskanalizowana część mieszkańców Gminy gromadzi ścieki w bezodpływowych zbiornikach wybieralnych, które są okresowo opróżniane.

Sieć kanalizacji sanitarnej i mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych w Szczurowej eksploatowane są przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Szczurowej. Oczyszczalnia ścieków posiada punkt zlewny, do którego przywożone są ścieki ze zbiorników wybieralnych z terenów nie objętych kanalizacja sanitarną. Odbiornikiem ścieków z w/w oczyszczalni jest Potok Przyrowica. Oczyszczalnia w Szczurowej wymaga rozbudowy (Q

rzeczywiste - 19 m^3/h, Q projektowane - 150 m^3/h), ale nie zaspokoi to potrzeb z tego zakresu.

Zakłada się budowę dalszych oczyszczalni i pełną sanitację obszaru Gminy. Wspólnymi zadaniami dla gmin regionu będzie realizacja zbiorczych systemów odbioru i oczyszczania ścieków.

Gmina nie posiada własnych źródeł energii - zaopatrywana jest w energię elektryczną z zewnątrz. Przez obszar Gminy przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Dąbrowa Tarnowska - Szczurowa, która zasila GPZ "Szczurowa". Ponadto, przez obszar Gminy przebiega tranzytem linia magistralna 220 kV.

Na przedmiotowym obszarze występują bogate złoża gazu ziemnego oraz surowców mineralnych (kopalin pospolitych). Większość istniejących systemów ogrzewania to indywidualne systemy, głównie gazowe, lecz wciąż jeszcze występują paleniska piecowe. Założenia rozwojowe regionu wskazują na konieczność realizacji energooszczędnego budownictwa i zmianę czynnika grzewczego.

Gmina Szczurowa nie posiada własnego składowiska odpadów. Odpady komunalne, przemysłowe i niebezpieczne są wywożone na wysypiska poza obszar Gminy. Generalnie - brak kompleksowego, zorganizowanego sprawnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, przemysłowymi i niebezpiecznymi. Wciąż jeszcze występuje problem „dzikich wysypisk śmieci".

Obszar Gminy do niedawna był wolny od poważnych, antropogenicznych barier przestrzennych w postaci dużych, tranzytowych tras komunikacyjnych, tworzących znaczne komplikacje w środowisku i dla gospodarki przestrzennej. Taką barierę, pomimo dużego znaczenia dla rozwoju Gminy, stanowi niedawno zrealizowana obwodnica miejscowosci Szczurowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 768, która prowadzi ruch z autostrady A4 na północ kraju - w kierunku Kielc i Warszawy oraz generuje zwiększenie ruchu w obrębie drogi wojewódzkiej nr 964.

Szczególnie ważne dla środowiska naturalnego Gminy będzie stworzenie czytelnych zasad zagospodarowania terenów przyległych do korytarzy tych dróg.

W ciągu ostatnich lat w krajobrazie Gminy pojawiły się formy antropomorficzne, powstałe wskutek zmian ukształtowania terenów, na których prowadzona była działalność eksploatacyjna surowców.

Zmiany w naturalnym krajobrazie Gminy wprowadzają również licznie występujące rowy melioracyjne, a w obrębie linii brzegowej rzek, w wyniku zjawisk powodziowych, dochodzi tam do zmian denudacyjnych (zmywów, spływów, obrywów, erozji, osuwisk).

Na obszarze Gminy występują bariery naturalne, w postaci rzek - Wisły, Raby, Uszwicy, Uszewki i Gróbki oraz licznych mniejszych cieków wodnych, które generują określone zagrożenia, mające istotny wpływ na dotychczasowy system rozwoju osadnictwa.

1.2. Uwarunkowania wynikające z powiązań wewnętrznych Gminy.

1.2.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna.

W strukturze przestrzennej Gminy Szczurowa wyróżnić należy wyodrębniające się zwarte zespoły osadnicze (sołectwa). W obszarze Gminy tylko sporadycznie występują pojedyncze osady, czy nawet domy o funkcjach mieszkalnych lub usługowych i zagrodowych, zlokalizowane na terenach przyleśnych i rolnych. Granice Gminy przebiegają przez obszary nie zainwestowane, z wyjątkiem południowej części wsi Rudy Rysie, stąd też nie występuje tutaj zagrożenie konfliktami przestrzennymi, czy też funkcjonalnymi.

W obrębie terenów zainwestowanych występuje przewaga terenów zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej i usługowej nad terenami produkcyjnymi.

- **W hierarchii układu osadniczego** funkcję ośrodka gminnego pełni miejscowość Szczurowa, miejscowość Uście Solne - funkcje pomocnicze, pozostałe wsie spełniają funkcje elementarne.
- **W systemie obsługi ludności** miejscowość Szczurowa stanowi I poziom obsługi Gminy, pozostałe miejscowości - II stopień, w tym wsie: Uście Solne, Rudy Rysie, Niedzieliska, Strzelce Wielkie, Zaborów oraz Wola Przemykowska - poszerzony stopień wyposażenia, natomiast pozostałe wsie - stopień elementarny.
- **W systemie obsługi rolnictwa** rolę głównego ośrodka pełni miejscowość Szczurowa, a rolę pomocniczą - miejscowość Uście Solne.

1.2.2. Ład funkcjonalno-przestrzenny w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenów.

Osadnictwo Gminy koncentruje się w układach:

- **północ-południe:**
  - w pasie drogi wojewódzkiej nr 768 Koszyce – Brzesko (Górka, Rząchowa, Szczurowa, Niedzieliska, Rudy Rysie);
  - w pasie drogi powiatowej nr 1425 K (Wrzępia, Strzelce Wielkie),
  - w pasie drogi gminnej (Rajsko);
- **wschód-zachód:**

- w pasie brzegowym rzeki Wisły stanowiącej północną granicę Gminy (Barczków, Dąrówka Morska, Kopacze Wielkie, Wola Przemykowska, Popędzyna),
- w pasie drogi wojewódzkiej nr 964 Jędrzejów - Węchadłów - Skalbmierz - Koszyce - Brzesko (Uście Solne, Strzelce Małe, Szczurowa, Rylowa),
- w pasie drogi powiatowej nr 1338K (Kwików, Zaborów, Pojawie),
- w pasie drogi gminnej (Dołęga, Księże Kopacze).

Gmina zachowuje ład funkcjonalno-przestrzenny w rozmieszczeniu funkcji osadniczych oraz produkcyjnych (koncentracje funkcji wytwórczych i usługowo-produkcyjnych znajdują się poza terenami mieszkaniowymi) i niewielkie rozproszenie zabudowy, a także wyróżnia się harmonijnym uzupełnieniem terenów zainwestowanych nowymi obiektami (niewielkie gabaryty i tradycyjna forma zabudowy).

System osadnictwa wiejskiego podlegać będzie zmianom w kierunku rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wsi - uwzględniając zachowanie ładu przestrzennego. Kształtujące się od wielu lat tendencje w zakresie przyrostu naturalnego w Gminie nie ulegną zasadniczej zmianie. Wraz z rozwojem Gminy powracać będą mieszkańcy, którzy w okresie kryzysu gospodarczego osiedlili się poza obszarem Polski.

1.2.3. Powiązania przyrodnicze i kulturowe Gminy z otaczającymi obszarami.

Obszar, w obrębie którego położona jest Gmina Szczurowa i sąsiadujące z nią miejscowości charakteryzuje się małym zróżnicowaniem przestrzennym, w którym dominuje w krajobrazie rozległa dolina Wisły z licznymi starorzeczami i płaskimi stożkami napływowymi. Różnica wysokości pomiędzy północną i południową częścią Gminy wynosi zaledwie 25 m. Niskie wysokości względne, minimalne nachylenia terenu oraz położenie Gminy poniżej terenów otaczających. wpłynęły na stosunki wodne i glebowe tego obszaru.

Powiązania Gminy z otaczającymi terenami występują w różnorodnych układach i strukturach, począwszy od usytuowania w określonych jednostkach geograficznych i związanych z tym, charakterystycznych cechach ukształtowania środowiska przyrodniczego – od krajobrazu poprzez elementy struktury hydrologicznej i geologicznej – na elementach infrastruktury technicznej i komunikacyjnej kończąc.

Cały region – wykazuje podobieństwa w zakresie ukształtowania struktury przestrzennej, w której zaznaczają się tendencje do kształtowania podstawowych układów zabudowy koncentrujących się głównie wzdłuż dróg - łączących zwarte

zespoły osadnicze. Pomimo prawie płaskiego ukształtowania i niewielkiej lesistości obszaru Gminy, krajobraz wykazuje duże zróżnicowanie, dzięki licznym ciekom i stawom, zagajnikom i grupom drzew.

Przeważająca część obszaru Gminy została włączona do systemu ochrony przyrody i krajobrazu - w postaci:

- Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły,
- Radłowsko - Wierzchosławickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
- Bratucickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

oraz do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 - w postaci obszarów ochronnych pn.:

- "Dębówka nad rzeką "Uszewką",
- "Dolina rzeki Gróbki",
- „Lasy Radłowskie” (proj.).

Obszary chronionego krajobrazu obejmują ok. 70% powierzchni Gminy. Ochroną objęte są różne typy ekosystemów, w tym najstarsze ekologiczne drzewostany. W środowisku przyrodniczym Gminy Szczurowa dominują gatunki zwierząt leśnych, tj. sarny, zające, kuropatwy, bażanty. Lasy i grunty leśne zajmują ok. 9,5% powierzchni Gminy i występują w południowej i wschodniej części jej obszaru, stanowiąc fragmenty większych kompleksów leśnych mających przedłużenie na obszarach gmin sąsiednich.

Gminę Szczurowa cechuje specyficzny krajobraz nizinny, o płaskiej rzeźbie, ukształtowany przez tereny użytkowane rolniczo (82% ogólnej powierzchni), niewielkie i rozrzucone obszary leśne (8,4%) oraz wody powierzchniowe z zielenią towarzyszącą. Tereny zainwestowane i zabudowane rozciągają się wzdłuż głównych dróg i stanowią łącznie około 10% powierzchni.

Obszar Gminy położony jest w dorzeczu górnej Wisły i jej dopływów - Raby, Gróbki, Uszwicy i Kisieliny. Ogólna długość cieków wodnych na obszarze Gminy (bez Wisły i Raby) wynosi 81,74 km. Gmina położona jest w rejonie charakteryzującym się niewielkimi zasobami wód podziemnych i niską ich odnawialnością. Szata roślinna odznacza się znaczną różnorodnością.

Zbiorowiska leśne zajmują 9,5% Gminy. Największe ich skupienia występują we wschodniej i południowej części obszaru; w dolinie Wisły występuje zespół łęgu wierzbowo-topolowego.

Na terenach położonych pomiędzy wałami przeciwpowodziowymi ciągną się zarośla wikliny, wierzby oraz stanowiska olchy. W obrębie terenów rolnych występują zadrzewienia śródpolne, a wzdłuż dróg - szpalery drzew.

Najbardziej charakterystyczne na obszarze Gminy są jednak zbiorowiska łąk i pastwisk, zajmujące 30,85% ogólnej jej powierzchni, związane z dolinami rzecznymi Niziny Nadwiślańskiej.

Warunki klimatyczne panujące w Gminie są bardzo korzystne dla rozwoju osadnictwa, rolnictwa, sadownictwa, hodowli. Stanowią także jeden z głównych walorów rozwojowych różnorodnych form rekreacji.

Gmina Szczurowa sąsiaduje z położoną po drugiej stronie Wisły - gminą Koszyce, przez którą wiódł prastary szlak handlowy (tzw. "droga ruska") z Wrocławia przez Kraków i Sandomierz do Kijowa. Tędy przebiegał również trakt królewski z Krakowa przez Korczyn - w kierunku Lublina i Litwy.

Generalnie - rozwój osadnictwa na obszarze Gminy przebiega z zachowaniem wymagań w zakresie ochrony środowiska. Poprawie ulega stan wyposażenia w zakresie infrastruktury technicznej, głównie w sieci wodociągowe i kanalizacyjne, ekologiczne systemy ogrzewania oraz gospodarki odpadami.

1.3. Uwarunkowania wynikające z przeznaczenia i użytkowania terenów.

1.3.1. Aktualnie obowiązujące opracowania studialne i planistyczne.

Uchwała Nr XXI/109/2000 Rady Gminy Szczurowa z dnia 31 sierpnia 2000 r. – określiła cele rozwoju i kierunki polityki przestrzennej w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa". W niniejszym opracowaniu weryfikacji uległy ustalenia szczegółowe Studium, co wynika z upływu czasu (okres 11 lat) oraz sama forma i zakres części zapisów, wymagające dostosowania do obowiązującej ustawy z dnia 23 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 647) i Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233). Poza w/w Studium w Gminie Szczurowa – sporządzono i uchwalono – miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów wsi: Górka, Rząchowa, Szczurowa, Niedzieliska, Rajsko, Rudy Rysie, Rylowa (uchwała Nr III/14/2006 Rady Gminy Szczurowa z dnia 29 grudnia 2006 r., ogłoszoną w Dz. Urz. Woj. Małopolskiego Nr 257, poz. 1707. Pozostałe wsie Gminy nie posiadają aktualnych planów miejscowych.

1.3.2. Obszary problemowe, pozytywne i neutralne w obrębie istniejącego użytkowania i zagospodarowania terenów.

Na obszarze Gminy występują obszary konfliktowe, które stanowią bariery dla prawidłowego rozwoju funkcjonalno-przestrzennego i ochrony środowiska. Występują również zjawiska pozytywne oraz neutralne, nie wywierające dużego wpływu na środowisko. Najpoważniejsze znaczenie posiadają:

- **Obszary i zjawiska konfliktowe:**

1. społeczno-gospodarcze:
- bezrobocie wywołane zmianami gospodarczymi,
- niekorzystne warunki gospodarowania, powodowane naturalnymi warunkami fizjograficznymi;

2. w środowisku przyrodniczym;
- bezpośrednie i potencjalne zagrożenie powodzią;

3. w strukturze funkcjonalno-przestrzennej:

- eksploatacja surowców mineralnych i antropogeniczne przeobrażenia środowiska spowodowane tymi procesami,
- ponadlokalne elementy infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, stanowiące bariery przestrzennego rozwoju oraz niszczące ciagłosć korytarzy ekologicznych,
- presja zabudowy terenów rolnych o wysokich klasach bonitacyjnych gleb.

- **Obszary i zjawiska pozytywne:**

1. społeczno-gospodarcze:

- sukcesywna wielokierunkowa rekultywacja terenów poeksploatacyjnych, pozwalająca na odtworzenie wartości przyrodniczych tych terenów,
- tworzenie stref aktywności gospodarczej w celu obniżenia bezrobocia,
- rozwój osadnictwa na zasadzie koncentracji;

2. w środowisku przyrodniczym;

- duże kompleksy użytków rolnych oraz łąk i pastwisk w terenach niezainwestowanych - otwartych, zmeliorowane i pozwalające na prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej,
- zespoły leśne pozwalające na prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej oraz na wykorzystanie ich dla celów rekreacji czynnej;

3. w strukturze funkcjonalno-przestrzennej:

- zwarta i jednorodna struktura osadnicza,
- segregacja funkcji przejawiająca się w rozdzieleniu strefy osadniczej (mieszkaniowo-usługowej i rekreacyjnej od strefy aktywności gospodarczej (produkcyjno-usługowej).

- **Obszary i zjawiska neutralne:**

1. społeczno-gospodarcze:

- migracje czasowe, krótkookresowe, wiążące się z pracą sezonową,

2. w środowisku przyrodniczym;

- lokalne, krókoterminowe przekształcenia krajobrazu (miejscowa, małopowierzchniowa eksploatacja surowców kończona pełną rekultywacją terenów);

3. w strukturze funkcjonalno-przestrzennej:

- umiarkowana kontynuacja rozwoju osadnictwa na zasadzie sasiedztwa z obszarami o podobnym przeznaczeniu.

1.4. Synteza uwarunkowań i wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego wynikające z powiązań zewnętrznych i wewnętrznych Gminy.

- Charakterystyczną cechą obszaru Gminy jest zdecydowana koncentracja zabudowy, nietypowa dla gmin Małopolski, którą cechuje zwykle rozproszonyi chaotyczny układ zabudowy.
- Zabuowa koncentruje się pasmowo - przy ciągach głównych dróg w każdej wsi.
- Dalszy rozwój zagospodarowania przestrzennego Gminy uwarunkowany jest kontynuacją koncentracji zabudowy z rozdzieleniem konfliktowych funkcji i zachowaniem dystansów przestrzennych pomiędzy poszczególnymi jednostkami osadniczymi, w szczególności pomiędzy obszarami o funkcjach produkcyjnych, a zespołami zabudowy mieszkaniowej, czy rekreacyjnej.
- Dalszej ochronie podlegać winny tereny leśne wraz z rozległymi terenami otwartymi - gruntów ornych, łąk i pastwisk oraz zachowanie korytarzy ekologicznych w niezmienionym stanie.
- Znaczne walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy spowodowały włączenie części jej obszaru do:
  - **Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 pn.:**
    - "Dębówka nad rzeką "Uszewką",
    - "Dolina rzeki Gróbki",
    - "Lasy Radłowskie (obszar proj.);
  - **systemu chronionego krajobrazu pn.:**
    - "Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły",
    - "Radłowsko-Wierzchosławicki Obszar Krajobrazu Chronionego",
    - "Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu".
- Surowce mineralne mają znaczne możliwości wykorzystania, pomimo istniejących obszarów chronionych.
- W Gminie Szczurowa, jak i w większości gmin województwa, występuje przeludnienie agrarne, wynikające ze struktury i możliwości rozwojowych rolnictwa oraz bezrobocia strukturalnego; w kierunkach zagospodarowania Gminy należy uwzględnić wymiar przestrzenny restrukturyzacji rolnictwa.
- Gmina dysponuje atrakcyjnymi terenami pod działalność gospodarczą oraz znacznymi rezerwami terenów dla dalszego zainwestowania osadniczego - mieszkaniowego, usługowego i rekreacyjnego.
- Wykorzystując potencjał rozwojowy, władze Gminy tworzą kilka tzw. "stref aktywności gospodarczej" - wzdłuż skrzyżowań głównych węzłów komunikacyjnych, głównie w rejonie miejscowości Szczurowa, Niedzieliska i Rajsko - ponadto, w obrębie kilku miejscowości usytuowanych w obrębie atrakcyjnych terenów położonych w pobliżu nowej obwodnicy Szczurowej wyznaczono kilkuhektarowe tereny przeznaczone pod usługi komercyjne.

- Przestrzenne rozmieszczenie wnioskowanych terenów dla rozwoju osadnictwa i działalności gospodarczej stanowi kontynuację obecnego zainwestowania.
- Dla zachowania ładu przestrzennego konieczne jest utrzymanie skoncentrowanego budownictwa - intensyfikacja wykorzystania terenów budowlanych w ramach istniejącego zainwestowania oraz rozszerzanie terenów inwestycyjnych poza koncentracje osadnicze miejscowości - w pierwszej kolejności na tereny już obciążone zabudową rozproszoną lub tereny sąsiadujące z terenami zainwestowanymi; kierunek ten będzie sprzyjał optymalnemu wykorzystaniu infrastruktury technicznej już istniejącej oraz projektowanej.
- Należy uwzględnić uwarunkowania wynikające z dotychczasowych przesądzeń planistycznych i studialnych oraz wskazać tereny do objęcia planami miejscowymi, lub zmianami tych planów - w przypadku zamierzenia opracowania planów wielkoobszarowych, gdyż w sytuacji, gdy Gmina objęta jest tylko częściowo - obowiązującym planem miejscowym, realizacje inwestycji przedłużają się ze względu na obowiązujący proces decyzyjny.
- Plany miejscowe wykonywane dla pojedynczych inwestycji lub dla niewielkich obszarów doprowadzają często do rozproszenia zabudowy, nie zapewniają strefowania (segregacji) funkcji, nie zachowują dystansów przestrzennych oraz często przyczyniają się do przerywania ciągów ekologicznych.
- Swoje perspektywy rozwoju Gmina wiąże z położeniem w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich - Krakowa i Tarnowa (ośrodka filialnego wspomagającego krakowskie wojewódzkie centrum administracyjne) oraz ośrodków lokalnych - Brzeska (ośrodka powiatowego) i Bochni, a także ze znakomitymi powiązaniami komunikacyjnymi, m.in. z położeniem na trasie Warszawa - Busko Zdrój - Szczurowa - Krynica - granica państwa przez nowy most na Wiśle.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJACE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

2.1. Położenie geograficzne i morfologia obszaru.

2.1.1. Położenie geograficzne Gminy.

Wg podziału fizyczno – geograficznego J. Kondrackiego (1978) prawie cały obszar Gminy Szczurowa położony jest w obrębie makroregionu Kotliny Sandomierskiej (symbol 512) i wydzielonego w jej obrębie mezoregionu Niziny Nadwiślańskiej (512.41) - w północnej części Gminy. Południowy fragment Gminy znajduje się w mezoregionie Podgórze Bocheńskie (512.42).

Gmina położona jest w dorzeczu górnej Wisły i jej dopływów: Raby, Gróbki, Uszwicy i Kisieliny. Północną, granicę Gminy wyznacza Wisła, a jej zachodnią granicę - Raba. Granica południowa i wschodnia nie jest oparta o elementy naturalne krajobrazu, wyznaczona została administracyjna w oparciu o przynależność terytorialną gruntów.

Zgodnie z podziałem fizjograficznym wg J. Kondrackiego, powiat brzeski, w skład którego wchodzi Gmina Szczurowa, położony jest wg następującego przyporządkowania:

- Obszar: Europa Zachodnia;
- Podobszar: Karpaty, Podkarpacie i Kotliny Wewnętrzne;
- Prowincja: Karpaty i Podkarpacie;
- Podprowincja: Północne Podkarpacie;
- Makroregion: Kotlina Sandomierska;
- Mezoregion: Nizina Nadwiślańska;
- Mezoregion: Podgórze Bocheńskie.

2.1.2. Morfologia obszaru Gminy.

Kotlina Sandomierska jest rozległym obniżeniem denudacyjnym o założeniu tektonicznym, wyrzeźbionym w mało odpornych utworach mioceńskich, wypełniających zapadlisko podkarpackie. W większości jest regionem równinnym lub lekko pofałdowanym. Jest największą kotliną w obrębie obniżenia tektonicznego Północnego Podkarpacia. Szerokie doliny rzeczne dzielą dno kotliny na 11 mezoregionów, z których część Niziny Nadwiślańskiej, Podgórze Bocheńskie i Płaskowyż Tarnowski należą do terytorium Małopolski.

W widłach Wisły i Raby rozpościera się kompleks leśny Puszczy Niepołomickiej o powierzchni 10,9 tys. ha. Najwyższe części kotliny wznoszą się na wysokość do 280 m, natomiast dna dolin obniżają się od 200 m n.p.m. u wylotu Karpat do 135 m na początku Małopolskiego Przełomu Wisły.

Ze względu na ukształtowanie powierzchni w obrębie Kotliny Sandomierskiej wyróżnia się 11 mezoregionów:

- Nizinę Nadwiślańską,
- Podgórze Bocheńskie,
- Płaskowyż Tarnowski,
- Dolinę Dolnej Wisłoki,
- Płaskowyż Kolbuszowski,
- Równinę Tarnobrzeską,
- Dolinę Dolnego Sanu,
- Równinę Biłgorajską,
- Płaskowyż Tarnogrodzki,
- Pradolinę Podkarpacką,
- Podgórze Rzeszowskie (Jarosławskie).

Nizinę Nadwiślańską – stanowi szeroka dolina Wisły biegnąca wzdłuż zachodniej granicy Kotliny Sandomierskiej. Ciągnie się ona na długości 175 km, a rozciąga na 8 - 12 km szerokości. Zajmuje powierzchnię około 1,9 tys. km². Na obszarze Niziny do Wisły uchodzą jej karpackie dopływy - Raba, Wisłoka i Dunajec, które w obszarach ujściowych usypały rozległe stożki napływowe. Pomiędzy dolinami Wisły i Raby, na terenach podmokłych, zachowały się resztki Puszczy Niepołomickiej (10 900 ha). Na jej obszarze znajdują się liczne rezerwaty przyrody: "Lipówka" (naturalny las dębowo-grabowo-lipowy), "Koło" (naturalny las lipowy), "Dębina" (naturalny las dębowy), "Gibiel" (liczne pomniki przyrody, głównie drzew), "Długosz Królewski" (paprocie), "Wiślisko Kobyle" (starorzecze Wisły, będące miejscem lęgowym ptaków). W obrębie Niziny Nadwiślańskiej znajduje się miasto Tarnobrzeg, będące ośrodkiem górnictwa siarkowego. Poza tym jednym regionem przemysłowym, większość obszaru ma charakter rolniczy.

Nizina Nadwiślańska obejmuje północny fragment Gminy – część, stanowiącą sterasowane dno doliny Wisły oraz wyloty jej dopływów. Terasy zalewowe sięgają wysokości 4-8 m, starsze plejstoceńskie terasy osiągają 15-20 m powyżej dna doliny. Dno doliny osiągającej szerokość 5-15 km wypełniają osady rzeczne czwartorzędowe. Występują tu liczne starorzecza, wydmy oraz formy utworzone przez wody powodziowe.

- **Podgórze Bocheńskie** – to południowo-zachodnia część Kotliny Sandomierskiej, pomiędzy dolinami Wisły i Dunajca. Zajmuje powierzchnię 750 km². Zbudowane jest z osadów mioceńskich, przykrytych częściowo osadami czwartorzędowymi, w tym lessem. Składa się z łagodnych równoleżnikowo biegnących wzniesień o wysokościach 250 - 300 m n.p.m., poprzecinanych dolinami rzek Wisły i Raby oraz uchodzących do nich potoków górskich. Na Podgórzu Bocheńskim występują bogate złoża mioceńskiej soli kamiennej, która jest tu eksploatowana od XI wieku. Podgórze scharakteryzować można pokrótce jako ciągi równoleżnikowo biegnących wzgórz o wysokości 260 – 300 m npm.

Podgórze Bocheńskie – obejmuje południowy fragment Gminy Szczurowa. W północnej strefie Podgórza Bocheńskiego, przebiega pas wyniosłych w stosunku do Niziny Nadwiślańskiej wzniesień, rozpoczyna go Grodzisko (268 m) wznoszące się nad zakolem Raby w Chełmie, poprzez górne partie Moszczenicy i Łapczycy pas wyniosłych wierzchowin dociera do Bochni i dalej na Uzbornię oraz Gorzków i Łazy tu tracą one wysokość (wyjątek góra Kopalina 283 m) na korzyść rozległości. Strefa ta jest obszarem już od bardzo dawno intensywnie zasiedlonym.

Gmina Szczurowa położona jest w północno-zachodniej części Kotliny Sandomierskiej w dolnym biegu rzek Uszwicy i Raby oraz w obrębie doliny Wisły. Charakteryzuje się małym zróżnicowaniem przestrzennym. W krajobrazie Gminy dominuje dolina Wisły z licznymi starorzeczami i płaskimi stożkami napływowymi. Dolina Wisły na tym odcinku leży na wysokości 180-190 m n.p.m. i ma wyraźny asymetryczny profil. Od strony północno-zachodniej jest ograniczona progiem Działu Proszowickiego. Po prawej stronie dno doliny Wisły przechodzi stopniami terasowymi w wyższe poziomy akumulacyjne stożków napływowych Raby i Kisieliny. Wisła spychana przez prawe dopływy ma tendencje przesuwania się na północ i podcinania stoku wyżyny tworząc w licznych miejscach wyrazisty próg, m.in. w Witowie i Morsku. Fragment Kotliny Sandomierskiej rozciągający się od Dunajca na zachód po drogę Uście Solne - Bochnia stanowi powierzchnię prawie płaską, lekko wznoszącą się ku południowi o wysokości 175 - 240 m n.p.m. (na Obszarze Gminy 175,0 – 190,0 npm.).

2.1.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego

Morfologicznie - zachodnia część Kotliny Sandomierskiej położona na zachód od drogi Przyborów – Niedzieliska stanowi część płaskowyżu - tzw. Działu Bocheńskiego. Natomiast wschodnia część od w/w drogi do Dunajca stanowi obszar stożka napływowego Uszwicy i Dunajca - tzw. Równinę Radłowską.

Cały obszar Gminy Szczurowa położony jest w obrębie makroregionu Kotliny Sandomierskiej i wydzielonego w jej obrębie mezoregionu Niziny Nadwiślańskiej - w północnej części Gminy. Południowy fragment Gminy znajduje się w mezoregionie Podgórze Bocheńskie.

Gmina położona jest w obrębie dolin rzek: Wisły, Raby i Uszwicy.
Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy, wynikające z morfologii obszaru, dotyczą uwzględnienia rzeźby obszaru oraz warunków hydrolo-gicznych i wynikających z nich ograniczeń inwestycyjnych.

2.2. Budowa geologiczna.

2.2.1. Złoża geologiczne.

Pod względem geologicznym obszar Gminy Szczurowa leży w obrebie Zapadliska Przedkarpackiego utworzonego w trzeciorzędzie - w wyniku ruchów górotwórczych i wypełnionego trzeciorzędowymi utworami morskimi, zalegającymi na zerodowanej powierzchni utworów prekambryjskich, paleozoicznych i mezozoicznych, przykrytymi w stropie osadami rzecznymi oraz miejscami eolicznymi - wieku czwartorzędowego. Utwory trzeciorzędowe są reprezentowane przez mioceńskie iły krakowieckie o różnej miąższości.

W podłożu zapadliska występują skały starsze, prezentujące okres od prekambru do kredy. Osady miocenu ułożone są płasko, nie zaburzone. Najmłodsze ogniwo miocenu stanowią iły krakowieckie, wykształcone głównie jako iłowce i mułowce, lokalnie silnie zapiaszczone lub zawierające wkładki piaskowców. Iły mioceńskie występują na całym obszarze, na głębokości średnio od kilku do 10 m.

Na utworach mioceńskich zalegają utwory czwartorzędowe, do których należą:

- piaski i żwiry fluwioglacjalne z okresu zlodowacenia południowo-polskiego; tworzą pokrywy w południowej części Gminy;
- piaski i żwiry rzeczne powstałe w czasie zlodowacenia bałtyckiego, w wyniku akumulacji rzecznej Uszwicy i dalej na wschód Dunajca; z utworów tych zbudowane są rozległe stożki napływowe i terasy akumulacyjne Uszwicy i Dunajca;
- piaski eoliczne w wydmach, powstałe w wyniku akumulacji eolicznej na przełomie plejstocenu i holocenu; wydmy o różnych kształtach osiągają średnio wys. 3-5 m i występują w rejonie Niedzielisk, Dołęgi, Zaborowa;
- piaski drobnoziarniste przewiane, pochodzenia eolicznego, o małej miąższości; największe pole piasków przewianych występuje w rejonie Zaborowa;

- mady, piaski, żwiry terasy zalewowej 0,5-2,0 m., wieku holoceńskiego;
- mady, piaski i żwiry budujące terasę nadzalewową wieku holoceńskiego; piaski i żwiry różnoziarniste o miąższości 2-5 m., przykrywają gliny aluwialne o miąższości od 0,3 do 4 m;
- piaski, żwiry, torfy doliny Łętowni, wieku holoceńskiego.

Nizina Nadwiślańska wypełniona jest czwartorzędowymi osadami rzecznymi o znacznej miąższości (do kilkudziesięciu metrów). Posiada kilka tarasów - zalewowy, wyższy taras piaszczysty oraz taras pokryty lessem.

Podgórze Bocheńskie – zbudowane jest z osadów mioceńskich, przykrytych częściowo osadami czwartorzędowymi, w tym lessem. Utwory mioceńskie, a w nich między innymi sól, spoczywają stosunkowo płytko, a gips nawet wynurza się na powierzchnię. Zewnętrzną warstwę stanowią w tym rejonie osady czwartorzędowe, aluwialne oraz płaty lessu, co skutkuje łagodną rzeźbą terenu i stosunkowo głębokimi wcięciami w podłoże potoków tu płynących czy lokalnych dróg, tzw. holwegów.

2.2.2. Geomorfologia.

Rzeźba Gminy charakteryzuje się małym zróżnicowaniem wysokościowym. Obszar jest prawie płaski, monotonny, poprzecinany gęstą siecią rzek, starorzeczy, kanałów i rowów odwadniających. Gmina położona jest na wysokości od 73,2 m n.p.m. (Natków-Wola Przemykowska) do 197,1 m n.p.m. (Podmokłe - Rudy Rysie).

- **Najwyższymi i zarazem dominującymi elementami krajobrazu** są wały przeciwpowodziowe ograniczające wgląd w koryto Wisły, Uszwicy, Raby, Gróbki z Uszewką.
- **Najniżej położona jest pn.-wsch. część obszaru Gminy** - w Natkowie w Woli Przemykowskiej, na wys.173,2 m. n.p.m. znajduje się najniższy punkt gminy; teren lekko wznosi się ku południowi, osiągając w Podmłynnym - we wsi Rudy Lisie wys. 197,1 m. n.p.m. Różnica wysokości w obrębie całej Gminy wynosi 23,9 m.

Charakterystycznymi elementami rzeźby Gminy są: rozległa dolina Wisły i doliny jej prawobrzeżnych dopływów: Raby, Gróbki, Uszwicy; w obrębie dolin liczne, odcięte, stare koryta rzek - starorzecza, a u wylotów rzek do Wisły - stożki napływowe, korytom rzek towarzyszy kilka poziomów terasowych.

Szczególnie wyraźny jest stożek napływowy pochodzący od rzeki Raby. Powierzchnia stożka napływowego rozciąga się na wysokości 185 - 210 m n.p.m. Zbudowany jest z utworów piaszczysto-żwirowych grubości 20 do 30 m. Koryto

Wisły o krętym biegu i spadku ok. 0.30% ma szerokość do 120 m. Dolina Wisły w obszarze Gminy położona jest na wysokości od 173,2 do180 mn.p.m. Koryto Wisły o krętym biegu i spadku - 0,30 %, osiąga tutaj szerokość do 120 m. Od strony północno-zachodniej dolinę Wisły ogranicza próg Działu Proszowickiego o średniej wysokości od 30 do 40 m. Wierzchowina Działu w bezpośrednim sąsiedztwie Wisły osiąga nawet 80 m ponad dno rzeki.

Prawobrzeżna, południowa część doliny Wisły tworzy łagodne poziomy terasowe o zatartych krawędziach. Brzegom Wisły towarzyszą wały przyko-rytowe, nadbudowane w czasie kolejnych wezbrań wód.

W obrębie doliny Wisły występuje szereg poziomów terasowych.

Terasa zalewowa (łęgowa) - o wysokości do ok. 3 m ciągnie się fragmentarycznie wzdłuż koryta Wisły pasem od 100 do 150 m, Zbudowana jest ze żwrów, piasków i mułów podścielonych w spągu iłami. Terasa nadzalewowa (rędzinna)o wysokości do 6 m ponad koryto Wisły, o szerokości od 7 000 do 10 000 m, zajmuje największe powierzchnie w obrębie Gminy. Zbudowana jest z osadów późnogiacjalnych i holoceńskich - madów gliniastych i ilastych. W spągu występują piaski i żwiry.

Terasa nadzalewowa - o poziomie dochodzącym do 20 m ponad koryto Wisły, występuje głównie w południowej i południowo-wschodniej części Gminy (Niedzieliska, Dołęga i Pojawie). Zbudowana jest głównie z piasków i żwirów fluvioglacjanych ostatnich dwóch zlodowaceń. W obrębie tej terasy charakterystyczne jest występowanie wydm wytworzonych w wyniku akumulacji eolicznej na przełomie plejstocenu i holocenu (Zaborów, Dołęga, Niedzieliska). Łącznie terasy - zalewowa i nadzalewowa zajmują około 75% obszaru Gminy.

Tereny akumulacyjne towarzyszą także dolinom Raby i Uszwicy. Terasy łęgowe osiągają, wysokość do 2 m, a nadzalewowe do 6 m wysokości. Terasy nadzalewe budują, piaski i żwiry pokryte aluwiami giiniatymi i ilastymi.

W rzeźbie obszaru zaznacza się system starorzeczny - tzw. wiślisk, o różnym stopniu zachowania. Im młodsze starorzecza, tym wyraźniejsze są ich brzegi o wysokości dochodzącej do 2 m - najczęściej wypełnione są wodą. okresowo lub przez cały rok. Starorzecza stare i najstarsze, posiadające złagodzoną rzeźbę, leżą w dalszej odległości od koryta rzeki. Najczęściej są zadrzewione, czasami użytkowane rolniczo.

Najlepiej zachowany system starorzeczy posiada rzeka Raba. Liczne, malownicze zakola starorzeczy zostały odcięte od koryta swoich rzek podczas akcji budowy wałów przeciwpowodziowych. Podgórze Bocheńskie jest fragmentem Kotliny Sandomierskiej. Pod względem geologicznym stanowi - sfałdowany pod wpływem nacisku płaszczowin karpackich - solonośny miocen. Stare osady rzeczne i lodowcowe przykryte są lessem i pokrywami stożkowymi o miąższości do 20 m.

2.2.3. Hydrologia.

Obszar Gminy należy do dorzecza Wisły, a głównymi rzekami, oprócz jej fragmentu, są dopływy: ujściowy odcinek Raby, Gróbka z Uszewką i Uszwica.
Z wód powierzchniowych występują jeszcze: zespoły stawów hodowlanych w Rudy Rysich oraz gęsta sieć kanałów melioracyjnych, rowów odwadniających oraz starorzeczy. Wiąże się to ze znaczną zmiennością stanów oraz przepływów wody w Wiśle. Położenie Gminy na płaskim obszarze w dolinach rzek Wisły, Raby, Uszwicy, biorących swój początek w terenach górskich, stwarza duże niebezpieczeństwo wystąpienie powodzi. Obszar chroniony wałami na terenie Gminy posiada powierzchnię 14 070 ha.

Średni roczny stan wody Wisły w punkcie pomiarowym Popędzynka (Uście Solne) wynosił: maksymalny 802, minimalny 40, przepływ średni roczny 117 m/s (maksymalny 2650, minimalny 35,8). Najwyższe stany Wisły odnotowuje się w lipcu i sierpniu (319 i 356 cm), a najniższe w marcu i kwietniu (340 i 346 cm). Natomiast na Uszwicy w Borzęcinie stan maksymalny wyniósł 566, minimalny 30, zaś przepływ średni 2,46, maksymalny 293, minimalny 017.

.Warunki infiltracji są dobre, w Kotlinie Sandomierskiej źródła są liczne, ale mało wydajne (najczęściej poniżej 0,5 l/s) i bardzo nierównomiernie rozmieszczone. W Gminie występują również zbiorniki wodne, głównie w starorzeczach i dawnych wyrobiskach po eksploatacji piasku i żwiru. Również na terenach rolnych znajdują się oczka wodne.

Rów **"Podmłynie"** jest w zasadzie ciekiem naturalnym mającym swoje źródła w okolicy miejscowości Piaski na rzędnej 192,5 m n.p.m. Rów ten łączy się z rowem „Główny odprowadzalnik".

Rów **"Główny odprowadzalnik"** służył do nawodnienia pól pomiędzy Niedzieliskami i Szczurową. Bierze on swój początek przy śluzie wałowej na prawym wale Uszewki. Rów „Główny odprowadzalnik" po połączeniu z rowem „Podmłynie" i rowami lokalnymi z okolic Niedzielisk, płynie dalej na północ.

Rów „**Podsobki do Borzęcina**" odprowadza wody z kompleksu melioracyjnego i obejmuje zlewnię sięgająca ok. 1 km na wschód od drogi łączącej Szczurową z Niedzieliskami. Rów ten odprowadza swoje wody do rowu „Główny odprowadzalnik".

Źródła potoku „**Przyrowicie - Stawiska**" znajdują się między miejscowościami Łazy i Borzęcin Górny. Potok początkowo płynie na północny zachód, aby pomiedzy Niedzieliskami, a Szczurową zmienić kierunek swego biegu na zachodni. Do w/w potoku wpada rów „Główny odprowadzalnik".

Potok „**Strumień**" w warunkach normalnych łączy przez śluzę wałową zbiornik pompowni z bardzo niewielką zlewnią terenów melioracyjnych na północ od Szczurowej.

Rów „**Do Rząchowej**" łączy dwa lokalne obszary melioracyjne.

Rów „**Ulga Uszewki**” pracował w warunkach powodziowych. W chwili obecnej odprowadza jedynie wody opadowe ze zlewni ograniczonej wałami obustronnymi kanału. Kanał w dolnym biegu prowadzi wody z sieci melioracyjnej położonej na północ od Szczurowej.

Rów „**Pod Figurą**” odprowadza wody z pól na zachód od istniejącej drogi DW 768 i prowadzi je wzdłuż drogi do projektowanego przepustu.

Obszar Gminy położony jest poza zasięgiem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Zasoby użytkowe wód poziomu czwartorzędowego występują głównie w piaskach i żwirach dolin rzecznych i obniżeń morfologicznych oraz lokalnie w osadach akumulacji lodowcowej i eolicznej. Zalegają one na niewodonośnych iłach trzeciorzędowych.

Charakterystyczny dla Kotliny Sandomierskiej jest jeden okres wzniosu zwierciadła wód gruntowych, przypadający na wiosnę wskutek zasilania roztopowego, może on utrzymać się na niezmienionym poziomie w okresie letnim; dzięki zasilaniu opadowemu występuje drugorzędna kulminacja w lipcu, natomiast jesienią i zimą występują stany niskie.

2.2.4. Warunki geologiczno-inżynierskie.

Podłoże budowlane stanowią na obszarze Gminy Szczurowa utwory czwartorzędowe. Warunki posadowienia w rejonie występowania pokryw lessowych są zróżnicowane i zależą w dużym stopniu od nachylenia stoków i predyspozycji do powstawania ruchów masowych. Na wyniesionych ponad dna dolin terenach Podgórza Bocheńskiego panują ogólnie dobre warunki posadowienia. Zalegają tu grunty nośne - piaski, żwiry, gliny zwałowe.

Spadki terenu są niewielkie, a jedynym utrudnieniem jest głębokość pierwszego zwierciadła wód gruntowych, które na znacznym obszarze wysoczyzny pojawia się okresowo lub stale 0 - 2 m p.p.t. w związku z płytkim zaleganiem małoprzepuszczalnego podłoża ilastego. Płaskie dna rozległych obniżeń dolinnych w strefie Podgórza charakteryzują się również płytkim występowaniem wód gruntowych. Głębokość ta wzrasta w dolinach rzek, gdzie główny poziom wodonośny zalega pod madami (około 1,5 -3 ,0 m ppt).

Sieć lokalnych rowów drenażowych jest w większości obwałowana, by nie nastąpiło wylanie wód bezpośrednio na łąki. Występujące w stropowej części podłoża słabo przepuszczalne gliny stwarzają dodatkowo warunki do zabagnienia terenu, utrudniając wsiąkanie wód opadowych.

Generalnie - obszary dolinne lokalnych obniżeń obszaru Gminy są małokorzystne i niekorzystne dla posadowienia obiektów budowlanych.

2.2.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Obszary dolinne lokalnych obniżeń obszaru Gminy są małokorzystne i niekorzystne dla posadowienia obiektów budowlanych. Na wyniesionych ponad dna dolin terenach Podgórza Bocheńskiego panują ogólnie dobre warunki posadowienia. Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z budowy geologicznej obszaru dotyczą uwzględnienia warunków geologicznych i wynikających z nich ograniczeń inwestycyjnych.

2.3. Zasoby kopalin i ich eksploatacja.

2.3.1. Zasady ochrony i eksploatacji złóż.

Zgodnie z przepisami o ochronie środowiska, złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym - kopalin towarzyszących. Eksploatację złóż kopalin należy prowadzić w sposób gospodarczo uzasadniony, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku z zapewnieniem racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny

Podejmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest zobowiązany przedsiębrać środki niezbędne do ochrony zasobów złoża, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do właściwego stanu inne elementy przyrodnicze.

Ochrona złóż kopalin spoczywa na różnych podmiotach życia społeczno-gospodarczego, przy czym jej charakter, znaczenie oraz środki za pomocą, których jest realizowana, zależą od rodzaju i skali wpływu poszczególnych podmiotów na byt danego złoża. Szczególna rola oraz odpowiedzialność w zakresie ochrony złóż na podstawie przepisów prawa ochrony środowiska, jak i o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przypada organom samorządu terytorialnego szczebla gminnego.

Wyrazem ochrony złóż kopalin wynikającym z w/w przepisów jest uwzględnienie obszarów występowania złóż kopalin oraz obecnych i przyszłych potrzeb eksploatacji tych złóż w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zasady i warunki wykonywania prac geologicznych, wydobywania kopalin ze złóż, ochrony złóż kopalin, wód podziemnych i innych składników środowiska w związku z wykonywaniem prac geologicznych i wydobywania kopalin reguluje ustawa Prawo geologiczne i górnicze.

2.3.2. Złoża udokumentowane.

Na obszarze Gminy Szczurowa występują udokumentowane złoża gazu ziemnego, kruszyw naturalnych i piasków wydmowych.

- **Złoża gazu ziemnego**

1. Złoże gazu ziemnego „Rajsko" (GZ 7788).

Pow. złoża - 62,38 ha.

Złoże zatwierdzone Decyzją MOSZNiL z dnia 05.05.1999 r. na okres 20 lat. Właściciel koncesji: Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA w Warszawie, które za pomocą swojego Oddziału w Sanoku realizuje inwestycję związaną z wybudowaniem instalacji technologicznych na potrzeby ich eksploatacji.

Zakres inwestycji obejmuje budowę:

- Ośrodka Zbioru Gazu (OZG) z urządzeniami technologicznymi służącymi do przygotowania gazu do przesyłu oraz zapleczem techniczno-socjalnym,
- gazociągów od odwiertów Rylowa-1, Rylowa-6 oraz Rajsko-1 i Rajsko-2 do Ośrodka Zbioru Gazu Rylowa-Rajsko zlokalizowanego w miejscowości Niedzieliska (Wisowatki),
- gazociągu zdawczego w kierunku Brzeska i Tarnowa.

Pierwotne zasoby geologiczne - 180 min m^3 w kat. Bp.
Pierwotne zasoby wydobywane - 163 min m^3 w kat. B.

Funkcjonuje Obszar i Teren Górniczy „Rajsko, utworzony Decyzją Ministra Środowiska Nr DgiKGe-4771-15/32980/11/BG z dnia 21.07.2011 r.

Powierzchnia obszaru górniczego - 136,25 ha
Powierzchnia terenu górniczego - 136,25 ha

2. Złoże gazu ziemnego „Rylowa" (GZ 4932)

Pow. złoża - 163,65 ha.

Złoże zlokalizowane jest w obrębie dwóch gmin: Borzęcin i Szczurowa. Szacunkowe zasoby złoża: 700 mln $m^{3.}$
Złoże zatwierdzone Decyzją MOSNZNiL z dnia 10.05.1994 r. na okres 25 lat. Właściciel koncesji: Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA. w Warszawie, które za pomocą swojego Oddziału w Sanoku realizuje inwestycję związaną z wybudowaniem instalacji technologicznych na potrzeby ich eksploatacji

Zakres inwestycji obejmuje budowę:

- Ośrodka Zbioru Gazu (OZG) z urządzeniami technologicznymi służącymi do przygotowania gazu do przesyłu oraz z zapleczem techniczno-socjalnym,
- gazociągów od odwiertów Rylowa-1, Rylowa-6 oraz Rajsko-1 i Rajsko-2 do Ośrodka Zbioru Gazu,
- gazociągu zdawczego w kierunku Brzeska i Tarnowa.

Funkcjonuje Obszar i Teren Górniczy „Rylowa", utworzony Decyzją MOŚZNiL Nr GK/wk/MN/2916/97 z dnia 26.08.1997 r.

Powierzchnia obszaru górniczego - 163,53 ha.
Powierzchnia terenu górniczego - 168,32 ha.

- **Złoża kruszywa naturalnego**

3. Złoże kruszywa naturalnego "Dołęga" (KN 14223) - nieaktywne

Pow. złoża - 4,60 ha (dz. 168,169, 170,171/4)

Koncesja z dnia 14.02.2012 r. ważna do 31.12.2012 r.
Powierzchnia obszaru górniczego - 12,11 ha.
Powierzchnia terenu górniczego - 12,11 ha.

4. Złoże kruszywa naturalnego "Dołęga-Zbrody" (KN 8488)

Pow. złoża - 19,59 ha (pole I).

Zatwierdzona dokumentacja geologiczna uproszczona w kat. C1; zasoby bilansowe wynoszą 5.307.220 m^3, tj. 10.104.947 Mg.
Decyzja Wojewody Małopolskiego OŚ.X.7414/DG/12/2000/EM - Tarnów z dnia 30.08.2000 r. Koncesja na wydobywanie kopaliny udzielona Kopalni Kruszyw „ZBRODY" - sp. z o.o.
Decyzja Wojewody Małopolskiego nr OŚ.X.7412/K/19/2000/JT - Tarnów z dnia 19.12.2000 r. - ważna do 31.12.2029 r.
Powierzchnia obszaru górniczego - 35,04 ha.
Powierzchnia terenu górniczego - 35,04 ha.

Wniosek złożony w sprawie poszerzenia wydobycia na pole II - 24,04 ha:

Zmiana (poszerzenie terenu) Koncesji na wydobywanie kruszywa naturalnego ze złoża „Dołęga - Zbrody" pole II, wydanej przez Wojewodę Małopolskiego z dnia 19.12.2000 roku zn. OŚ.X.7412/K/19/2000/JT, zlokalizowanego na działkach nr 1168, 1182, 1183, 1195, 1196, 1197, 1198, 1199, 1200, 1201, 1202, 1203, 1204, 1205, 1206, 1207, 1208, 1209, 1210, 1211, 1212, 1213, 1214, 1215, 1216, 1217, 1218, 1219, 1220, 1230, 1231, 1236/2, położonych w miejscowości Dołęga, o łącznej powierzchni 24.04 ha, dla którego inwestorem jest spółka Kopalnia Kruszyw Zbrody Sp. z o.o. z siedzibą w Krakowie (znak pisma: NZ-420-34/10 z dnia 10.03.2010 r.).

5. Złoże kruszywa naturalnego "Jagniówka III" (KN 7639)

Pow. złoża - 140,00 ha

Złoże zlokalizowane jest we fragmencie w Gminie Szczurowa (Dołęga), a w pozostałej części - w gminie Borzęcin.

Koncesja OŚ.IV.2.7512/K/1/98/99, wydana 8.03.1999 r. - ważna do 31.12.2023 r.

Wydobycie kruszywa naturalnego systemem basenowym. Przewidywane wydobycie 2,5 tys Mg/ dobę. Po wyczerpaniu złoża przewiduje się rekultywację w kierunku zbiornika wodnego o charakterze hodowlanym - staw rybny.

Powierzchnia obszaru górniczego - 139,12 ha

Powierzchnia terenu górniczego - 139,12 ha

6. Złoże kruszywa naturalnego "Dołęga-Zojmy " (KN 14 395)

Pow. złoża - 1,05 ha, dz. 1487

Decyzja OŚ.MC.751-80/10 wydana 21.05.2010 r. wydana przez Starostę Powiatowego - Brzesko.

Powierzchnia obszaru górniczego - 1,05 ha.

Powierzchnia terenu górniczego - 1,05 ha.

7. Złoże kruszywa naturalnego "Dołęga-Zojmy I" (KN 15 537)

Pow. złoża - 10,90 ha.

Decyzja Marszałka Województwa Małopolskiego nr SR-IX.1.7422.1.4.2011.EM z dnia 27.06.2011 r. - ważna do 31.12.2036 r. Zasoby bilansowe: 2.033.910 Mg. Zasoby przemysłowe w kat. C1 wynoszą 1329,90 tys. Mg.

Koncesja obejmuje 3 pola w miejscowości Dołęga:

- pole A - 8,28 ha (dz. nr ew. 471, 472, 473, 474, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 488, 489);
- pole B - 1,68 ha (dz. nr ew. 494, 495, 496, 497);
- pole C - 0,93 ha (dz. nr ew. 491).

Eksploatacja kopaliny prowadzona będzie metodą odkrywkową, sposobem mechanicznym, bez użycia materiałów wybuchowych.

Powierzchnia obszaru górniczego - 10,90 ha

Powierzchnia terenu górniczego - 10,90 ha

8. Złoże kruszywa naturalnego "Szczurowa-Włoszyn"(KN 8149)

Pow. złoża - 31,93 ha.

Koncesja OŚ.X.7412/K/4/2000/EM z dnia 26.10.2007 r. - ważna do 31.12.2020 r. Wydobycie kształtuje się w ilości 60 Mg/dobę, prowadzone metodą odkrywkową systemem basenowym bez użycia środków strzałowych. Przewiduje się rekultywację w terminie 5 lat po ukończeniu wydobycia w kierunku zbiorników wodnych, rekreacyjno-hodowlanych.

Powierzchnia obszaru górniczego - 28,68 ha.

Powierzchnia terenu górniczego - 28,68 ha.

9. Złoże kruszywa naturalnego "Rylowa - Zachód" (KN 9849)

Pow. złoża - 11,60 ha.

Koncesja ŚR.V.KŻ.7415-20-04 z dnia 31.05.2004 r. - ważna do 31.12.2016 r.
Powierzchnia obszaru górniczego - 11,60 ha
Powierzchnia terenu górniczego - 11,60 ha

10. Złoże kruszywa naturalnego „Niedzieliska - Turaczy" (KN 13793)

Pow. złoża - 35,05 ha.

Planowana eksploatacja odkrywkowa złoża kruszywa naturalnego Niedzieliska – Turaczy na działkach nr 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 321 położonych w miejscowości Rajsko oraz na działkach nr 367, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952/1, 952/2, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 964, 965, 966, 967, 982, 1046, 1094, 1098, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1110, 1111, 1112, 1113, 1114, 115 położonych w miejscowości Niedzieliska - o łącznej powierzchni 33,20 ha.

Postanowienie uzgadniające realizację przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach ST-1.4242.34.2011.MB z dnia 31.05.2011 r.

Obecna powierzchnia obszaru górniczego - 1,79 ha.
Obecna powierzchnia terenu górniczego - 1,79 ha.

Postanowienie uzgadniające realizację przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach ST-1.4242.34.2011.MB z dnia 31.05.2011 r.

Procedura koncesyjna w toku.

11. Złoże kruszywa naturalnego „Niedzieliska I" (KN 13793).

Pow. złoża - 73,92 ha. Procedura koncesyjna w toku.

12. Złoże kruszywa naturalnego "Niedzieliska II" (KN 14104).

Pow. złoża - 7,59 ha (2 obszary), dz. 844/11
cz. A - 0,47 ha
cz. B - 7,12 ha

Decyzja Marszałka Województwa Małopolskiego nr RG.II.1.ZP.7514-7/10 z dnia 05.03.2010 r. Procedura koncesyjna w toku.

13. Złoże kruszywa naturalnego "Niedzieliska III" (KN 14131).

Pow. złoża - 3,68 ha.

Decyzja Marszałka Województwa Małopolskiego nr RG.II.1.ZP.7514-7/10 z dnia 05.03.2010 r. Procedura koncesyjna w toku.

14. Złoże kruszywa naturalnego "Niedzieliska IV" (KN 14141).

Pow. złoża - 21.4417 ha, dz. 844/11
Decyzja Marszałka Województwa Małopolskiego nr RG.II.1.ZP.7514-13/10 z dnia 22.03.2010 r. Procedura koncesyjna w toku.

15. Złoże kruszywa naturalnego "Borzęcin-Rylowa" (KN 7129)

Złoże wykreślone z "Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce".
Pierwotna pow. złoża - 7,44 ha.
Koncesja wydana 24.07.1997 r. ważna do 31.12. 2005 r. (brak ważności).
Przeprowadzone wydobycie metodą urabiania mechanicznego bez użycia środków strzałowych. Rekultywacja w kierunku zbiorników wodnych, rekreacyjno-hodowlanych.

16. Złoże kruszywa naturalnego "Pojawie" (KN 14141).

Decyzja Marszałka Województwa Małopolskiego z dnia 26.10.2018 r. (znak: SR-IX-7427.31.2019.EM).

2.3.3. Złoża nieudokumentowane (częściowo rozpoznane).

- **Złoża piasków i żwirów** *(Numeracja w studium - rys. 3)*

Utwory piaszczysto-żwirowe występują w obrębie 16 pól (złoża I-XVI).
Utwory o przewadze żwirów występują w obrębie pól o numerach:
IV - "Strzelce Małe",
V ` - "Skotniki",
VII - "Brzezinki",
IX - „Wielkie Pola",
X - „Pojawie",
XI - "Szczurowa",
XII - „Włoszyn",
XVI - "Zaborów"
Utwory o przewadze piasków występują w obrębie pól o numerach:
I, II, III, VI, VIII, XIII, XIV, XV.
Obszary występowania w/w utworów piaszczysto-żwirowych zajmują pow. 1907,90 ha, a ich zasoby ocenia się na 100 522 tys. m^3.

- **Złoża piasków wydmowych** *(Numeracja w studium - rys. 3).*

Występują na obszarze całej Gminy. Największe pola wydmowe stwierdzono w pobliżu Zaborowa, Niedzielisk, Rudy Rysiach, Dołęgi. Na większą skalę piaski eksploatowane są w rejonie Dołęgi, także w małych piaskowniach - na potrzeby lokalne. Większe pola wydmowe porastają lasy sosnowe podlegające ochronie, stąd brak perspektyw na ich udokumentowanie i eksploatację.
Utwory piasków wydmowych występują w obrębie pól o numerach: XVII - XXVIII
Utwory piaszczysto-żwirowe występują w obrębie pól o numerach: XXIX - XXXIII.

2.4. Warunki klimatyczne.

Zespół warunków meteorologicznych charakterystycznych dla danego miejsca i zależny od warunków geograficznych nosi nazwę klimatu.

Klimat jest jednym z głównych komponentów środowiska przyrodniczego. Odgrywa on ważną rolę w funkcjonowaniu całego ekosystemu. W naturalnych warunkach klimat kształtowany jest przez grupę czynników radiacyjnych, wilgotnościowych i cyrkulacyjnych, modyfikowanych warunkami lokalnymi. Są one wynikiem położenia geograficznego, tzn. szerokości geograficznej, wysokości nad poziom morza, odległości od mórz bądź lądów, usytuowania względem głównych struktur rzeźby kontynentów i rzeźby najbliższego otoczenia, fizycznego charakteru powierzchni terenu oraz rodzaju i stopnia zanieczyszczeń powietrza na danym obszarze.

Wg M. Hessa i B. Obrębskiej-Starkel obszar Gminy Szczurowa położony jest w piętrze klimatycznym ciepłym, a w podziale na regiony pluwiometryczne A. Schmucka - należy do regionu najcieplejszego w Polsce i umiarkowanie wilgotnego – w obrębie którego znajduje się cały obszar Kotliny Sandomierskiej.

Istotny wpływ na proces wymiany mas powietrza wywiera rozległa dolina Wisły otoczona pod południa Wysoczyznami: Szczepanowską, Wojnicką i Tarnowską, a od północy progiem Wyżyny Proszowickiej.

Gmina znajduje się w zasięgu umiarkowanie ciepłego piętra klimatycznego, którego granicami są izotermy 6°C i 8°C średniej rocznej temperatury. Część północno-zachodnia Gminy należy do subregionu wysoczyzn i wysokich teras. Mniej korzystne warunki klimatyczne panują w dnach dolin rzecznych, położonych w zasięgu inwersji temperatury i wilgotności powietrza.

Zdecydowanie lepsze warunki klimatyczne posiadają wysoczyzny i skłony, szczególnie o wystawie południowej oraz wyższe terasy o dłuższym okresie bezprzymrożkowym, dobrej naturalnej wentylacji, ale o wyższych sumach opadów rocznych.

Charakterystyczne dane klimatyczne rejonu Gminy Szczurowa:

- średnia temperatura lipca – 17,8 ° C
- średnia temperatura stycznia – -3,5 ° C
- średnia temperatura roczna – 8 ° C
- średnie roczne zachmurzenie – 64 %

Roczna suma nasłonecznienia jest wysoka – 1460 godzin, z maksimum w miesiącach letnich (VI-VIII) – 580 godzin. Opady należą do umiarkowanych. Średnia roczna suma opadów atmosferycznych kształtuje się na poziomie 600 - 700 mm/rok. Średnie opady roczne notowane w Uściu Solnym wynoszą 640 mm z najwyższymi opadami w lipcu (105 mm) i najniższymi w lutym (33 mm).

Długość okresu wegetacyjnego w dolinie Wisły i Dunajca wynosi ok. 225 dni. Długość okresu intensywnego rozwoju roślin z temperaturą powyżej 10°C przekracza 165 dni. Długi jest również okres bezprzymrozkowy, który dla terenów przyległych do Wisły wynosi ok. 170 dni. Ciepłe lata, niezbyt ostre zimy oraz długi okres wegetacyjny z dostateczną ilością opadów kwalifikują ten teren do rozwoju funkcji rolniczej. Długość zalegania pokrywy śnieżnej około 70 - 80 dni. Warunki klimatyczne Gminy związane są z cyrkulacją mas powietrza, wyżów i niżów barycznych wędrujących przeważnie z zachodu. Okres wegetacyjny ze średnią dobową temperaturą powyżej +5° C wynosi 225 dni.

Niekorzystnym zjawiskiem z punktu widzenia rolnictwa jest występo-wanie przymrozków. Pierwsze pojawiają się tutaj pod koniec pierwszej dekady października a ostatnie w pierwszych dniach maja.

Generalnie - długość okresu bezprzymrozkowego na obszarze Gminy wynosi 167 do 170 dni w roku i należy do najwyższych w południowej Polsce.

Do zjawisk pogodowych wpływających na warunki dla rozwoju rolnictwa i sadownictwa należą także burze, deszcze ulewne i opady gradu. Dni burzowe występują średnio od 20 do 28 dni w roku, z maksymalną liczbą w lipcu. Kierunki wiatrów nawiązują do ukształtowania terenu. Wg róży wiatrów dla stacji Tarnów, przeważającymi w ciągu roku kierunkami wiatrów są: zachodni i północno-zachodni. Najniższą częstotliwość wiatrów notuje się z kierunków północno-wschodniego i południowo-wschodniego.

2.5. Warunki wodne.

2.5.1. Wody powierzchniowe.

1. Charakterystyka głównych rzek na obszarze Gminy.

Gmina Szczurowa leży w obrębie zlewni Wisły i jej dopływów. Są one w całości uregulowane i obwałowane. Łączna długość rowów wynosi 198 km, a cieków rolniczych 82 km.

Długosc wałów przeciwpowodziowych wynosi 87,803 km, a obszar chroniony wałami obejmuje 14 070 ha. Do głównych cieków wodnych na obszarze Gminy należą rzeki: Wisła, Raba, Gróbka, Uszewka oraz Uszwica.

- **Wisła (zlewnia I rzędu)** - stanowi północną granicę Gminy i przejmuje szereg prawobrzeżnych dopływów - Rabę, Uszwicę, Gróbkę;

- **Raba (zlewnia II rzędu)** - karpacki dopływ Wisły, stanowi naturalną, zachodnią granicę Gminy, dorzecze Raby na obszarze Gminy jest wyjątkowo wąskie - średnia szerokość wynosi 3 km - dorzecze Raby w 86% znajduje się w rejonie karpackim, co przesądza o górskim charakterze tej rzeki;

- **Gróbka (zlewnia II rzędu),** bierze początek na Pogórzu Wiśnickim - obszar zlewni pocięty jest siecią rowów melioracyjnych i naturalnych cieków;

- **Uszewka (zlewnia III rzędu),** główny dopływ Gróbki - odwadnia zmeliorowane, typowo rolnicze obszary;

- **Uszwica (zlewnia III rzędu) -** bierze początek w Karpatach (na północnych stokach Beskidu Wyspowego), poniżej Brzeska - Okocimia wpływa na Podgórze Bocheńskie i dalej na Nizinę Nadwiślańską, do Wisły uchodzi w 150,7 km jej biegu (w Woli Przemykowskiej) - poniżej Borzęcina zlewnia jest w dużej części zmeliorowana i obejmuje typowo rolnicze obszary.

Ogólna długość cieków wodnych (bez Wisły i Raby) na obszarze Gminy wynosi 280 km. Oprócz rzek i cieków wodnych obszar Gminy pocięty jest siecią kanałów rowów odwadniających - melioracyjnych. W obrębie odciętych pracami regulacyjnymi starorzeczy, występują naturalne zbiorniki wodne, także na terenach powyrobiskowych piasku i żwiru. Na terenach rolnych znajdują się oczka wodne. Zasoby wód powierzchniowych tworzą wody pochodzące z opadów atmosferycznych oraz wody przynoszone przez rzeki spoza Gminy. Rzeki są zasilane głównie w fazie spływu roztopowego lub roztopowo-deszczowego na wiosnę oraz deszczowego - w lecie. Średni stan wód wykazuje najniższe wartości we wrześniu lub w październiku (obniżone wartości opadów). Najwyższe średnie stany wody występują, w marcu lub kwietniu (roztopy) oraz w miesiącach letnich (ulewne bądź gwałtowne deszcze). Rzeki charakteryzują się dużą zmiennością stanów wód i przepływów oraz znacznym potencjałem powodziowym. Morfologicznie - obszar Gminy jest mało zróżnicowany. Przeważają tereny o wysokościach bezwzględnych od 73,2 m n.p.m. (Natków-Wola Przemykowska) do 197,1 m n.p.m. (Podmokłe - Rudy Rysie).

Pod względem poziomu wód gruntowych wyróżniają się:

- obszary o płytkim zaleganiu zwierciadła wód gruntowych - podmokłe łąki, bagna, jeziorzyska,

- obszary uboższe pod względem występowania wód powierzchniowych - małe zbiorniki w lokalnych obniżeniach terenu).

2. Tereny zmeliorowane.

Ukształtowanie prawidłowych stosunków wodnych na terenach Gminy Szczurowa było zagadnieniem niezwykle ważnym z uwagi na jej rolniczy charakter. Tereny równinne w krajobrazie Gminy oraz niekorzystne warunki hydrogeologiczne utrudniały rozwój rolnictwa i stanowiły przeszkodę w zagospodarowaniu lasów. Pierwotny puszczański teren, w którym osadnictwo rozwinęło się w XV i XVI wieku powodowało wyręb lasów i kurczenie się powierzchni leśnej. Faza wielkich zmian warunków przyrodniczych w rejonie Szczurowej związana z regulacją stosunków wodnych zapoczątkowana została w wyniku uchwały melioracyjnej z 1896 r. Prace melioracyjne obejmowały odwodnienia rowami otwartymi i drenowania - głównie terenów rolniczych - mające przeciwdziałać powstawaniu ich zabagnień.

Wg Art. 70 ustawy Prawo wodne:

1. Melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz na ochronie użytków rolnych przed powodziami.
2. Urządzenia melioracji wodnych dzielą się na podstawowe i szczegółowe, w zależności od ich funkcji i parametrów.
3. Ewidencję wód, o których mowa w art. 11 ust. 2 pkt 2, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów prowadzi marszałek województwa; ewidencja jest udostępniana do wglądu nieodpłatnie.
4. Przy planowaniu, wykonywaniu oraz utrzymywaniu urządzeń melioracji wodnych - podstawowych i szczegółowych, należy kierować się potrzebą zachowania zróżnicowanych biocenoz polnych i łąkowych.

Wg Art. 71 ustawy Prawo wodne:

1. **Do urządzeń melioracji wodnych podstawowych zalicza się:**
   1) budowle piętrzące, budowle upustowe oraz obiekty służące do ujmowania wód,
   2) stopnie wodne, zbiorniki wodne,
   3) kanały, wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,
   4) rurociągi o średnicy co najmniej 0,6 m,
   5) budowle regulacyjne oraz przeciwpowodziowe,
   6) stacje pomp, z wyjątkiem stacji wykorzystywanych do nawodnień ciśnieniowych – jeżeli służą celom, o których mowa w art. 70 ust. 1.
2. Przepisy dotyczące urządzeń melioracji wodnych podstawowych stosuje się odpowiednio do budowli wstrzymujących erozję wodną oraz do dróg dojazdowych niezbędnych do właściwego użytkowania obszarów zmeliorowanych oraz utrzymania urządzeń melioracji wodnych podstawowych.

Wg Art. 73 ustawy Prawo wodne:

1. **Do urządzeń melioracji wodnych szczegółowych zalicza się:**
   1) rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,
   1a) drenowania,
   2) rurociągi o średnicy poniżej 0,6 m,
   3) stacje pomp do nawodnień ciśnieniowych,
   4) ziemne stawy rybne,
   4a) groble na obszarach nawadnianych,
   5) systemy nawodnień grawitacyjnych i ciśnieniowych
   – jeżeli służą celom, o których mowa w art. 70 ust. 1.
2. Przepisy dotyczące urządzeń melioracji wodnych szczegółowych stosuje się odpowiednio do:
   1) fitomelioracji oraz agromelioracji,
   2) systemów przeciwerozyjnych,
   3) zagospodarowania zmeliorowanych trwałych łąk lub pastwisk,
   4) zagospodarowania nieużytków przeznaczonych na trwałe łąki lub pastwiska.

Wody istotne dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa oraz cieki pozostałe i urządzenia melioracji podstawowej w Gminie Szczurowa znajdują się w administracji Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie – Rejonu Nadzoru Urządzeń w Bochni. Właściciele rowów melioracji szczegółowych na obszarze Gminy Szczurowa są członkami Spółki Wodnej w Szczurowej. Najwięcej rowów melioracyjnych znajduje się w Strzelcach Wielkich i Wrzępii, najmniej w Księżech Kopaczach i Dąbrówce Morskiej.

2.5.2. Stan wód powierzchniowych.

1. Gospodarowanie wodami.

"Plan gospodarowania wodami na obszarach dorzecza Wisły", (M.P. 2011 Nr 49 poz. 549) został opracowany przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej oraz zatwierdzony w dniu 22 lutego 2011 r. przez Radę Ministrów. Plan Gospodarowania Wodami stanowi jednolity instrument zarządzania gospodarką wodną na terenie państw Unii Europejskiej. Przedstawia on - w powiązaniu z art. 114 Prawa wodnego, m.in. aktualny stan wód w obrębie obszaru dorzecza, podsumowuje działania niezbędne do osiągnięcia tzw. dobrego stanu wód oraz służy do opracowywania raportów dla Komisji Europejskiej.

Zgodnie z przepisami Ramowej Dyrektywy Wodnej (Dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, planowanie gospodarowaniem wodami odbywa się w podziale na obszary dorzeczy.

Dla każdego obszaru dorzecza opracowuje się plan gospodarowania wodami. Plany te powinny zostać uwzględnione w dokumentach planistycznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

2. Monitoring i system ocen wód powierzchniowych.

Wody powierzchniowe płynące są dziś najbardziej zanieczyszczonym elementem środowiska w Polsce. Stan ten jest następstwem nieracjonalnej gospodarki zasobami oraz odprowadzania nadmiernej ilości ścieków przemysłowych i komunalnych o niedostatecznym stopniu oczyszczania, jak również ścieków „surowych" (nieoczyszczonych). Istotnym czynnikiem degradującym wody powierzchniowe są zanieczyszczenia obszarowe, pochodzące ze spływów powierzchniowych, wprowadzających do wód zanieczyszczenia pochodzące z gospodarki rolnej (nawozy, środki ochrony roślin) oraz zanieczyszczenia bakteriologiczne, będące rezultatem stosowania praktyki nadrzędności zaopatrzenia ludności w wodę z wodociągów - w stosunku do uporządkowania gospodarki ściekowej.

Monitoring i system ocen wód prowadzony jest w oparciu o:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2011, Nr 257, poz.1545),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych (Dz. U. 2011, Nr 258 poz. 1549),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie wykazu substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. 2011. Nr 254, poz. 1528),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. 2011, Nr 258, poz.1550).

Sieć monitoringu wód powierzchniowych zaprojektowana została w sposób umożliwiający pozyskanie spójnego i całościowego obrazu stanu ekologicznego i chemicznego na obszarze dorzecza dla każdej jednolitej części wód. Na obszarze dorzecza Wisły, sieć monitoringu wód powierzchniowych zgodnie z Państwowym Monitoringiem Środowiska (PMŚ), składa się z 1617 punktów, których większość pełni równocześnie wiele funkcji oraz przynależy do kilku rodzajów monitoringu.

Do prowadzenia monitoringu wód powierzchniowych wyróżnia się:

- monitoring diagnostyczny,
- monitoring operacyjny,
- monitoring badawczy.

W ramach poszczególnych rodzajów monitoringu prowadzone są badania: wskaźników biologicznych, fizykochemicznych i chemicznych wykonywane przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska oraz wskaźników hydromorfologicznych wykonywane przez służbę hydrologiczno-meteorologiczną.

3. Ocena stanu wód powierzchniowych.

Cele środowiskowe dla wód powierzchniowych oraz obszarów chronionych ustalane są zgodnie z zapisami art. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej. Stosowana jest przy tym zasada - jeśli do danej części wód odnosi się więcej, niż jeden z celów, ustala się cel najbardziej rygorystyczny.

W Polsce, w pierwszym etapie planowania gospodarowania wodami, cele środowiskowe dla części wód zostały oparte głównie na wartościach granicznych poszczególnych wskaźników fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych określających stan ekologiczny wód powierzchniowych oraz wskaźników chemicznych świadczących o stanie chemicznym wody, odpowiadających warunkom osiągnięcia przez te wody co najmniej dobrego stanu (dla części wód uznanych za naturalne) oraz dobrego lub powyżej dobrego potencjału (dla części wód uznanych za silnie zmienione, bądź sztuczne).

Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW) z dnia 23 października 2000 roku – dokument uznawany za jeden z najbardziej kompleksowych pakietów dotyczących celów i zobowiązań w zakresie gospodarki wodnej, zobowiązuje Polskę do osiągnięcia do 2015 roku dobrego stanu wód. Narzędziem służącym do osiągnięcia celów RDW jest monitoring wód, którego głównym celem jest dostarczenie informacji o stanie wód, niezbędnych do gospodarowania wodami w dorzeczach, w tym do ich ochrony przed eutrofizacją i zanieczyszczeniami antropogenicznymi.

Zgodnie z harmonogramem wdrażania RDW w roku 2010 rozpoczęła się realizacja I Planu gospodarowania wodami w dorzeczach – podstawowego narzędzia krajowej i wspólnotowej polityki wodnej. Wdrożenie działań zawartych w planach dla poszczególnych obszarów dorzeczy ma zapewnić poprawę jakości wszystkich wód oraz poprawę stanu całego środowiska wodnego. Uzupełnieniem Planów jest opracowany w roku 2010 Projekt Polityki Wodnej Państwa 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016). Plany gospodarowania wodami są narzędziem planistycznym, które ma usprawnić proces osiągania celów środowiskowych.

W 2011 roku program monitoringu realizowany był na obszarze powiatu brzeskiego w ramach monitoringu diagnostycznego, operacyjnego, badawczego oraz monitoringu obszarów chronionych. Monitoring obszarów chronionych był prowadzony w jcw znajdujących się na obszarach:

- zagrożonych eutrofizacją ze źródeł komunalnych,
- wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

W 2011 roku klasyfikację jakości wód powierzchniowych dla powiatu brzeskiego przeprowadzono w oparciu o wyniki badań monitoringowych wód w 5 punktach pomiarowokontrolnych, zlokalizowanych w 5 jednolitych częściach wód powierzchniowych na 3 rzekach: Raba, Dunajec, Uszwica oraz na Zbiorniku Czchowskim.

Wszystkie oceniane jednolite części wód mają status wód silnie zmienionych. Wykonawcą badań było Laboratorium Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie - Delegatura w Tarnowie oraz Delegatura w Nowym Sączu.

Dokonano klasyfikacji elementów biologicznych, fizykochemicznych i chemicznych z grupy specyficznych zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych, stanu lub potencjału ekologicznego, stanu chemicznego wód oraz ocenę stanu jednolitych części wód. Klasyfikacji stanu wód dokonano dla badanych punktów pomiarowo-kontrolnych oraz dla jednolitych części wód.

- **Ocena jakości wód w zakresie elementów biologicznych**

W roku 2011 ocena jakości wód w zakresie elementów biologicznych wykazała I klasę jakości wód w punkcie Dunajec – Piaski Drużków, II klasę jakości wód w punkcie Raba – Uście Solne, natomiast w punktach Uszwica – Maszkienice Dół, Uszwica – Wola Przemykowska oraz Zbiornik Czchów – powyżej zapory stwierdzono III klasę jakości wód.

- **Ocena jakości wód w zakresie elementów fizykochemicznych oraz specyficznych zanieczyszczeń syntetycznych i niesyntetycznych**

W roku 2011 ocena jakości wód w zakresie elementów fizyko-chemicznych wykazała w punktach pomiarowych tj.: Raba – Uście Solne, Dunajec – Piaski Drużków, Zbiornik Czchów – powyżej zapory I klasę jakości wód. W punkcie Uszwica – Wola Przemykowska jakość wód określono na II klasę. Natomiast w punkcie Uszwica – Maszkienice Dół stwierdzono poziom poniżej dobrego (PPD) ze względu na przekroczenia we wskaźnikach: azot Kjeldahla oraz fosforany.

Specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne w badanych punktach nieprzekraczały wartości granicznych dla stanu dobrego i wyższego niż dobry.

- **Ocena potencjału ekologicznego wód**

W 2011 roku dokonano klasyfikacji potencjału ekologicznego w 5 punktach pomiarowo-kontrolnych: Raba – Uście Solne, Dunajec – Piaski Drużków, gdzie stwierdzono dobry i powyżej dobrego potencjał ekologiczny wód oraz Uszwica – Maszkienice Dół, Uszwica – Wola Przemykowska, Zbiornik Czchów – powyżej zapory, gdzie stwierdzono umiarkowany potencjał ekologiczny wód.

- **Ocena stanu/potencjału ekologicznego w obszarach chronionych.**

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną celem środowiskowym dla obszarów chronionych jest osiągnięcie do roku 2015 dobrego stanu/potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego wód oraz zgodności ze wszystkimi normami dla tych obszarów. Ponieważ jest to warunek łączny, ocena stanu/potencjału ekologicznego wód w obszarach chronionych jest wynikową klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego i oceny spełniania wymagań dodatkowych.

- **Ocena stanu chemicznego wód**

W 2011 roku stan chemiczny wód badano w 4 punktach pomiarowo-kontrolnych. We wszystkich badanych punktach tj.: Raba – Uście Solne, Dunajec – Piaski Drużków, Uszwica – Maszkienice Dół, Uszwica – Wola Przemykowska elementy chemiczne odpowiadały stanowi dobremu.

- **Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych**

W wyniku przeprowadzonej w 2011 roku klasyfikacji jednolitych części wód dla powiatu brzeskiego stwierdzono, że:

- w jednolitych częściach wód Raba od Zb. Dobczyce do ujścia oraz Dunajec od Zb.Czchów do ujścia stan wód był dobry, przy dobrym i powyżej dobrego potencjale ekologicznym i dobrym stanie chemicznym,
- w jednolitych częściach wód Uszwica do Niedźwiedzia oraz Uszwica od Niedźwiedzia do ujścia stan wód był zły, przy umiarkowanym potencjale ekologicznym i dobrym stanie chemicznym,
- w jednolitej części wód Dunajec od początku Zb. Rożnów do końca Zb. Czchów stan wód był zły, przy umiarkowanym potencjale ekologicznym i braku oceny stanu chemicznego,
- stan chemiczny wszystkich badanych jednolitych części wód osiągnął stan dobry.

- **Ocena spełnienia wymagań określonych dla wód w obszarach chronionych.**

- Jakość wód według wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

W roku 2011 ocenę jakości wód ujmowanych dla celów zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia dokonano w punkcie Dunajec – Piaski Drużków. Ocena jakości wód w 2011 roku wykazała, że wody w punkcie Dunajec – Piaski Drużków odpowiadały kategorii zanieczyszczeń fizykochemicznych A2 ze względu na podwyższoną zawartość azotu Kjeldahla oraz kategorii zanieczyszczeń bakteriologicznych A2 ze względu na przekroczenia we wskaźnikach: bakterie grupy coli, bakterie grupy coli typu kałowego.

Ocena jakości wód w 2011 roku wykazała, że woda w punktach Dunajec – Piaski Drużków spełniała wymagania dla obszarów chronionych przeznaczonych na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do picia. W celu pozyskania wody przeznaczonej do spożycia, z uwagi na jej zanieczyszczenie, woda ta wymaga uzdatniania fizycznego i chemicznego, w szczególności utleniania, koagulacji, flokulacji, dekantacji, filtracji, dezynfekcji (chlorowania końcowego).

- Ocena stopnia zagrożenia eutrofizacją ze źródeł komunalnych

W całym dorzeczu Górnej Wisły nie stwierdzono zagrożenia eutrofizacją ze źródeł rolniczych, natomiast wszystkie jednolite części wód uznane są za zagrożone eutrofizacją ze źródeł komunalnych. Ocenę stopnia zagrożenia eutrofizacją wód powiatu brzeskiego przeprowadzono w 3 punktach pomiarowo – kontrolnych w 3 jednolitych częściach tj.: Raba od Zb. Dobczyce do ujścia, Dunajec od początku Zb. Rożnów do końca Zb. Czchów oraz Dunajec od Zb. Czchów do ujścia. W dwóch badanych punktach tj. Raba – Uście Solne oraz Dunajec – Piaski Drużków nie stwierdzono eutrofizacji.

W punkcie pomiarowo-kontrolnym Zbiornik Czchów – powyżej zapory stwierdzono eutrofizację ze źródeł komunalnych.

W obszarze chronionym będącym jednolitą częścią wód przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, tj.: Dunajec od Zb. Czchów do ujścia - zostały spełnione wymagania określone dla tego typu obszarów.

Dla dwóch obszarów chronionych będących jednolitymi częściami wód wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami ze źródeł komunalnych tj.: Raba - od Zb. Dobczyce do ujścia oraz Dunajec - od Zb. Czchów do ujścia zostały spełnione wymagania określone dla tych obszarów. W 1 obszarze chronionym tj.: Dunajec - od początku Zb. Rożnów do końca Zb. Czchów - wymagania te nie były spełnione.

- **Badania osadów wodnych rzek w powiecie brzeskim**

Na terenie powiatu brzeskiego w 2011 roku prowadzono badania osadów w 2 punktach obserwacyjnych zlokalizowanych w zlewni Dunajca i Uszwicy. W zlewni Uszwicy, w punkcie obserwacyjnym nr 602, zlokalizowanym na obszarze Gminy Szczurowa, wg oceny geochemicznej występowały osady miernie zanieczyszczone, a wg oceny biogeochemicznej - osady często szkodliwie oddziałujace na organizmy żywe.

(źródło: "Informacja o stanie środowiska - Powiat Brzeski w 2011 r").

- **Stan wód powierzchniowych Gminy Szczurowa.**

Wody powierzchniowe płynące są dziś najbardziej zanieczyszczonym elementem środowiska w Polsce.

Stan ten jest następstwem nieracjonalnej gospodarki zasobami oraz odprowadzania nadmiernej ilości ścieków przemysłowych i komunalnych o niedostatecznym stopniu oczyszczania, jak również ścieków „surowych” (nie oczyszczonych). "Korzystanie" z zasobów wodnych oraz zarządzanie zasobami wodnymi reguluje ustawa Prawo wodne, wg której gospodarowanie wodami powinno:

1. odbywać się zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności: kształtowaniem i ochroną zasobów wodnych przy korzystaniu z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi,
2. uwzględniać zasadę wspólnych interesów i być realizowane przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności tak, aby uzyskać maksymalne korzyści społeczne,
3. być prowadzone w taki sposób, aby działając w zgodzie z interesem publicznym, nie dopuszczać do wystąpienia możliwego do uniknięcia pogorszenia ekologicznych funkcji wód oraz pogorszenia stanu ekosystemów lądowych i terenów podmokłych - bezpośrednio zależnych od wód.

Istotnym czynnikiem degradującym wody powierzchniowe są zanieczyszczenia obszarowe, pochodzące ze spływów powierzchniowych, wprowadzających do wód zanieczyszczenia pochodzące z gospodarki rolnej (nawozy, środki ochrony roślin) oraz zanieczyszczenia bakteriologiczne, będące rezultatem stosowania praktyki nadrzędności zaopatrzenia ludności w wodę z wodociągów - w stosunku do uporządkowania gospodarki ściekowej.

Na obszarze Gminy Szczurowa sukcesywnie realizowany jest program budowy kanalizacji komunalnej. System odbioru i oczyszczania ścieków jest realizowany w oparciu rozbudowywaną sieć kanalizacyjną i istniejącą oczyszczalnię ścieków komunalnych zlokalizowaną w Szczurowej, która wymaga rozbudowy (Q rzeczywiste - 19 m^3/h, Q projektowane - 150 m^3/h).

Planowana, docelowa przepustowość tej oczyszczalni nie zaspokoi potrzeb z tego zakresu. Zakłada się budowę dalszych oczyszczalni i pełną sanitację obszaru Gminy. W miejscowościach, w których realizacja kanalizacji zbiorczej nie została przeprowadzona, gospodarka ściekowa organizowana jest we własnym zakresie poprzez zbiorniki bezodpływowe, co stwarza zagrożenie dla wód w przypadku nieprawidłowej ich eksploatacji.

Z uwagi na brak pełnej kanalizacji na obszarze Gminy (oprócz części miejscowości Szczurowa) rzeki i cieki wodne przepływając przez tereny zurbanizowane ulegają dodatkowo zanieczyszczeniu ściekami pochodzenia komunalnego.Z mocy ustawy o PIOŚ prowadzony jest monitoring jakości wód powierzchniowych. Badania jakości wód wykonywane są w ramach monitoringu krajowego, regionalnego i lokalnego. Rzeki przepływające przez obszar Gminy objęte są monitoringiem regionalnym.

W ocenie ogólnej w 2002 r. rzeki przepływające przez obszar Gminy należały do następujących klas czystości:

- Gróbka – wody III klasy czystości, w dolnym biegu pozaklasowe,
- Raba – wody III klasy czystości, od Proszówki do ujścia do Wisły,
- Wisła i Uszwica – na całej długości w obszarze Gminy - wody pozaklasowe.

W rejonie województwa małopolskiego Wisła płynie Zapadliskiem Przedkarpackim miedzy Karpatami, a Wyżyną Małopolską i poniżej Krakowa wpływa do Kotliny Sandomierskiej. Na obszar województwa małopolskiego Wisła wpływa nadmiernie zanieczyszczona głównie substancjami mineralnymi pochodzącymi z zasolonych wód kopalnianych górnośląskich kopalni węgla kamiennego oraz ścieków z województwa śląskiego. Istotnym źródłem zanieczyszczenia wód Wisły jest również gospodarka komunalna m. Krakowa, wprowadzająca do niej ścieki - głównie poprzez rzekę Serafę, która prowadzi wody pozaklasowe pod względem zanieczyszczenia fizyko chemicznego, saprobowości oraz skażenia bakteriologicznego.

Jeden z wielu powodów zanieczyszczeń Serafy wynika z faktu przepływania jej dopływu Malinówki w bezpośrednim sąsiedztwie wysypiska śmieci w Baryczy. Ponadto Wisła jest również odbiornikiem zanieczyszczeń z wielu zakładów przemysłowych.

Jakość wód powierzchniowych pozostałych cieków wodnych w Gminie Szczurowa jest wypadkową oddziaływania źródeł lokalnych oraz zewnętrznych - z poza granic Gminy i powiatu.

Stan wyposażenia terenów osadniczych w urządzenia oczyszczające ścieki oraz zagospodarowanie terenów wskazują na podstawowe źródła zanieczyszczeń:

- **punktowe** – zanieczyszczenia ścieków komunalnych z gospodarstw wiejskich, podmiotów gospodarczych, z ferm hodowlanych,
- **obszarowe** – z pól zawierające substancje toksyczne (fenole, pestycydy), natężenia ruchu na trasach komunikacyjnych - duży udział zanieczyszczeń spływających wraz z wodami opadowymi w sposób niezorganizowany stanowią zanieczyszczenia z gruntów ornych, użytków zielonych oraz obszarów leśnych zawierających znaczne ilości tzw. biogenów (związki fosforu, azotu i potasu) z nawozów mineralnych, zwierzęcych, z rozkładu roślin po zbiorach oraz ze ścieków socjalno-bytowych wykorzystywanych rolniczo.

Monitoring wód płynących przez Gminę Szczurowa prowadzony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie obejmował badania stanu zanieczyszczenia na przekrojach pomiarowych rzek:

- **Wisły** w miejscowości Górka w km 145,3 jej biegu,
- **Raby** w miejscowości Uście Solne w km 2,0 jej biegu,
- **Uszwicy** w miejscowosci Borzęcin w km 16 + 300 jej biegu (poza granicą Gminy Szczurowa),
- **Gróbki** w miejscowości Krzeczów w 22 + 200 km jej biegu (poza granicą Gminy Szczurowa).

- **Rzeka Wisła**

Wisła w punkcie pomiarowym Górka pod względem fizyko-chemicznym znajdowała się poza klasyfikacją i prowadziła w badanym przekroju pomiarowym wody pozaklasowe.

- **Rzeka Uszwica**

Pod względem hydrobiologicznym rzeka na całej badanej długości znajdowała się w strefie β - mezosaprobowej – II klasa czystości. O jakości wód Uszwicy w roku 2002 zadecydowały stężenia związków biogennych.

Stan sanitarny Uszwicy od Brzeska do ujścia do Wisły nie odpowiadał normom. Według oceny ogólnej rzeka Uszwica prowadziła poniżej Brzeska wody pozaklasowe.

- **Rzeka Gróbka**

Jakość Gróbki pod względem fizykochemicznym znajdowała się poza klasyfikacją. O jakości wód Gróbki w roku 2002 zadecydowały stężenia związków biogennych. Pod względem hydrobiologicznym rzeka na całej badanej długości znajdowała się w strefie β - mezosaprobowej – II klasa czystości. W zakresie zanieczyszczeń bakteriologicznych rzeka w badanym przekroju pomiarowym prowadziła wody III klasy czystości. Według oceny ogólnej rzeka Gróbka prowadziła w badanym przekroju pomiarowym wody pozaklasowe.

Zestawienie punktów monitoringu wód powierzchniowych płynących sieci krajowej i regionalnej na obszarze Gminy Szczurowa oraz najbliższych przekrojów pomiarowych wraz z wynikami badań z 2002 r.

Rzeka	Stanowisko pomiarowe	km biegu rzeki	Wskaźniki decydujące o klasie czystości w 2002 roku	
Wisła	Górka	145+300	non	Wskaźniki fizykochemiczne związki biogenne - stan sanitarny
Raba	Uście Solne	2+000	III	Zawiesina -stan sanitarny
Uszwica	Wola Przemy-kowska	0 + 400	non	Związki biogenne
Gróbka	Krzeczów	22 +200	non	Związki biogenne

Źródło: „Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim" - WIOŚ 2002 r. - Kraków

Zestawienie punktów monitoringu wód powierzchniowych płynących sieci krajowej i regionalnej na obszarze Gminy Szczurowa wraz z wynikami badań z 2011 r.

Rzeka	Stanowisko pomiarowe	km biegu rzeki	Wskaźniki decydujące o klasie czystości w 2011 roku	
Raba	Uście Solne	2+000	Stan chemiczny - dobry	Stan - dobty
Uszwica	Wola Przemykowska	0 + 400	Stan chemiczny - dobry	Stan - zły

Źródło: „Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim" - WIOŚ 2011 r. -Kraków

W wyniku przeprowadzonej w 2010 roku klasyfikacji jednolitych części wód dla powiatu brzeskiego stwierdzono:

- zły stan wód w jednolitych częściach wód: Wisła od Raby do Dunajca oraz Dunajec od początku Zb. Rożnów do końca Zb. Czchów,
- stan chemiczny poniżej stanu dobrego (PSD) w jednolitej części wód Wisła od Raby do Dunajca, a dobry stan chemiczny w pozostałych badanych jednolitych częściach wód.

Ocena jakości wód ujmowanych dla celów zaopatrzenia ludności powiatu w 2010 roku wykazała:

- wody w punkcie Dunajec – Piaski Drużków odpowiadały kategorii A2; w celu pozyskania wody przeznaczonej do spożycia, z uwagi na jej zanieczyszczenie, woda ta wymaga uzdatniania.

W latach 2008-2010 w wodach rzek: Uszwica, Niedźwiedź oraz w ppk Zbiornik Czchów – Będzieszyna występowało zjawisko eutrofizacji. W wodach Wisły, Raby, Uszewki oraz Dunajca – w ppk Piaski Drużków nie stwierdzono eutrofizacji.

Stan czystości wód pozostałych cieków i rowów nie jest badany. Można wnioskować, że z uwagi na nieuporządkowaną gospodarkę wodno-ściekową na obszarze gminy i zrzut nie oczyszczonych ścieków gospodarczo - bytowych, jak również spływów powierzchniowych z pól, cieki te prowadzą wody pozaklasowe.

2.5.3. Wody podziemne.

Występowanie wód podziemnych na obszarze województwa małopolskiego związane jest przede wszystkim z osadami czwartorzędowymi (obszar Zapadliska Przedkarpackiego) oraz utworów trzeciorzędowych i kredowych (Karpaty Fliszowe). Zasoby wód podziemnych rozmieszczone są nierównomiernie i ich wielkość jest ściśle związana z budową geologiczną oraz wykształceniem litologicznym. Przeważają obszary o średniej wodonośności ok. 10 m^3/h, tj. obszary deficytowe lub częściowo deficytowe, przy czymzdecydowanie dominują one na terenie Karpat (90% powierzchni). Na obszarze Zapadliska Przedkarpackiego jest to ok. 60% powierzchni - w pozostałej części, gdzie występują struktury pradolin, teras rzek (w tym teras kopalnych), struktur polodowcowych itp. - wodonośność jest dużo większa i sięga poziomu nawet do 50-70 m^3/h. Właśnie w obrębie tych struktur zbiorniki wód podziemnych uznane zostały jako tzw. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) lub Lokalne Zbiorniki Wód Podziemnych (LZWP).

Według danych pochodzących z atlasu pn.: „Mapa obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony" w skali 1:500 000, pod red. A. S. Kleczkowskiego, Kraków - 1988 r. w Polsce znajduje się 180 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych o łącznych szacunkowych zasobach dyspozycyjnych w wysokości 20147,45 tys. m^3/d.

Obszar Gminy Szczurowa położony jest w rejonie charakteryzującym się niewielkimi zasobami wód podziemnych i niską ich odnawialnością. Na zasobność wód podziemnych tego regionu składają się w dużej mierze wody płytkie, pierwszego poziomu wodonośnego (czwartorzędowego), występujące w warstwach, które nie spełniają kryteriów do wyznaczenia Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).

Gmina Szczurowa położona jest w zasięgu oddziaływania:

- **Lokalnego Zbiornika Wód Podziemnych (LZWP) -** czwartorzędowego Raba-Wisła, obejmującego pow. ok. 171 km^2,
- **Użytkowego Zbiornika Wód Podziemnych (UZWP) -** trzeciorzędowego, występującego w sposób nieciągły i fragmentaryczny w piaszczystych przewarstwieniach iłów mioceńskich.

- **Zbiornik czwartorzędowy** "Raba - Wisła", występuje w utworach piaszczystych i piaszczysto-żwirowych wieku holoceńskiego, budując doliny i pradoliny Wisły, Raby, Uszwicy - miąższość osadów wodonośnych tego zbiornika wynosi średnio od 5 - 20 m - wody te charakteryzują się przeważnie niewielkim stopniem mineralizacji, średnią twardością i odczynem w granicach 6-8 ph; wydajność tego zbiornika jest znacznie zróżnicowana (np. wydajność eksploatacyjna studni w Uściu Solnym wynosi 12,7 m^3/godz. i 11 m^3/godz., a w Szczurowej wahała się 8,5 - 4,6 m^3/godz.).

Zasadniczym poziomem wodonośnym, stanowiącym źródło zaopa-trzenia w wodę mieszkańców Gminy jest poziom czwartorzędowy. Utworami czwartorzędowymi są piaski ze żwirami, przechodzące w żwir z otoczakami. Zasobność tego poziomu jest zróżnicowana. W rejonie miejscowości Wrzępia grubość warstwy wodonośnej wynosi ok. 4,3 m, w miejscowości Uście Solne 7,5 m, a w Szczurowej 7 m. Poniżej ujścia Raby do Wisły miąższość warstwy wodonośnej rośnie wraz z biegiem rzeki - osiągając w Borusowej 14 m.

Czwartorzędowy poziom wodonośny jest zasobny w wodę. Wydajność tego poziomu osiąga wartość 6,1 m^3/h we Wrzępi, 12,5 m^3/h w Uściu Solnym do 18 m^3/h w Szczurowej. Poziom wodonośny na znacznym obszarze Gminy izolowany jest warstwą nieprzepuszczalnych glin, co wyklucza możliwość bezpośredniego zanieczyszczenia wód podziemnych na skutek niewłaściwej gospodarki.

W dolinach rzek Uszwicy, Raby i Wisły poziom wodonośny związany jest z utworami piaszczysto-żwirowymi teras. Terasy tych dolin zalegają pod madami. Poziom wodonośny w obrębie teras rzecznych jest poziomem zasilanym wodami opadowymi i wodami z rzek przy wyższych stanach. Głębokość poziomu wodonośnego jest zróżnicowana. W dolinie Wisły poziom wód podziemnych zalega stosunkowo płytko pod powierzchnią terenu na głębokości 1 - 4 m, najczęściej poniżej 2 m.

Wydajność poziomu wód gruntowych w dolinach rzek na obszarze Kotliny Sandomierskiej, zalegających na głębokościach do 2 m, jest niewielka i wynosi ok. 6 m^3/h, przy czym zasilanie odbywa się głównie poprzez infiltrację wód opadowych. Poziom wody z tej głębokości wykorzystywany jest przez wszystkim w gospodarstwach indywidualnych i dlatego okresowo może w nich występować deficyt wód.

- **Zbiornik trzeciorzędowy** występuje w piaszczystych przewarstwieniach iłów mioceńskich - jest on poziomem wykształconym w sposób bardzo nieciągły i fragmentaryczny, wody tego poziomu występują sporadycznie na bardzo zmiennych głębokościach od 20 - 30 m do 200 m; średnia wydajność studni korzystających z tego poziomu waha się od 0,9 - 13 m^3/h. Wody podziemne poziomu mioceńskiego nie mają takiego znaczenia gospodarczego jak wody poziomu czwartorzędowego.

Wydajność tego poziomu jest bardzo zróżnicowana. Na ogół wody ujmowane studniami wierconymi posiadają małą wydajność - w granicach 2-10 m^3/h. Większa zasobność w wodę poziomu mioceńskiego występuje na wschód od Raby w rejonie Uścia Solnego, Szczurowej, Dąbrówki Morskiej oraz Woli Przemykowskiej. W rejonie mleczarni w Szczurowej poziom wodonośny wystąpił na głębokości 41-75 m, a woda wystąpiła na głębokości 55 m i osiągnęła wydajność 15 m^3/h.

Szczególnie korzystne warunki hydrogeologiczne w mioceńskim poziomie wodonośnym występują w rejonie miejscowości Mokrzyska oraz Kopaliny - poza obszarem Gminy Szczurowa. Wyróżniono tam zbiornik użytkowy „Mokrzyska". Generalnie - jest to zbiornik bardzo słabo rozpoznany hydrogeologicznie. Istnieje możliwość, że zbiornik ten fragmentarycznie występuje na obszarze Gminy Szczurowa (WIOS - Tarnów).

W/w zbiornik zalega na dużych głębokościach (wiercenia prowadzono na głębokościach 800 - 1000 m). W obrębie tego zbiornika znajduje się ujęcie wody bardzo dobrej jakości dla Zakładów Piwowarskich w Brzesku - Okocim.

2.5.4. Stan wód podziemnych.

Na obszarze Polski wyznaczono JCWPd (jednolite część wód podziemnych) - w znaczeniu:

"Jednolita część wód podziemnych – oznacza określoną objętość wód podziemnych występującą w obrębie warstwy wodonośnej lub zespołu warstw wodonośnych."

Głównymi kryteriami przy wyznaczaniu JCWPd były:

- związek hydrauliczny wód podziemnych z wodami powierzchniowymi,
- typ ośrodka geologicznego i rozciągłości poziomów wodonośnych, granice
- hydrauliczne i hydrostrukturalne, warunki zasilania wód podziemnych,
- związek wód podziemnych z ekosystemami bagiennymi (obszary sieci Natura 2000),
- rozmieszczenie punktów monitoringu wód podziemnych,
- strefy poboru wód podziemnych kształtujące regionalny układ krążenia (aglomeracji miejsko-przemysłowych i górnictwa),
- charakter i zasięg antropogenicznego oddziaływania oraz stopnia przekształcenia
- chemizmu wód podziemnych - grupowania jednorodnych jednolitych części wód podziemnych o zbliżonym stanie chemicznym i ilościowym (agregacja według wybranego kryterium jednorodności).

Ocena stanu (chemicznego i ilościowego) jednolitych części wód podziemnych jest wykonywana w oparciu o klasyfikację wg Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Nr 143, poz. 896) i opublikowana w „Raporcie o stanie chemicznym i ilościowym jednolitych części wód podziemnych dla obszarów dorzeczy - zgodnie z wymaganiami RDW" z listopada 2008 roku.

- **Monitoring i system ocen wód podziemnych.**

Monitoring wód podziemnych na obszarach dorzeczy w Polsce prowadzony jest zgodnie z rozporządzeniem w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Monitor Polski Nr 49-3300, Poz. 549). Monitoring jednolitych części wód podziemnych prowadzi się w sposób umożliwiający ocenę stanu jednolitych części wód podziemnych oraz ustalenie czasowej i przestrzennej zmienności elementów fizykochemicznych i ilościowych. Na obszarze dorzecza Wisły, sieć monitoringu wód podziemnych, zgodnie z PMŚ, składa się z 710 punktów, których większość pełni równocześnie wiele funkcji oraz przynależy do kilku rodzajów monitoringu.

Określa się następujące formy monitoringu jednolitych części wód podziemnych:

- monitoring stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych,
- monitoring stanu ilościowego jednolitych części wód podziemnych.

Na obszarze Gminy brak wód podziemnych o najwyższej jakości. Przeważają wody o średniej iniskiej jakości, czas migracji wody z powierzchni ziemi do warstwy wodonośnej wynosi do 25 lat. Na terenach rolniczych wody podziemne są szczególnie narażone na działanie związków azotu, dodatkowe zagrożenie stwarzają nieszczelne szamba i gnojowniki oraz zanieczyszczone wody powierzchniowe.

Na obszarze Gminy - w Szczurowej - zlokalizowany jest punkt pomiarowy sieci monitoringu krajowego wód podziemnych (JCWPd 139), w którym określono stan chemiczny wód podziemnych - klasa III (w roku 2010) *(źródło: PIG/WIOŚ Kraków.)*

Analizy prób wody surowej pobranej z poziomu czwartorzędowego w obrębie ujęć wody wykazują podwyższone zawartości związków manganu i żelaza. Ujmowane wody nie odpowiadają pod tym względem wymaganiom dla wody pitnej - wymagają uzdatniania (oceny dokonano w oparciu o Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. *w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi* (Dz. U. Nr 61, poz. 417 z p.zm.).

Zawartość ponadnormatywnych ilości manganu i żelaza związana jest z litologią osadów czwartorzędowych. Pozostałe wskaźniki fizyko-chemiczne i bakteriologiczne są niższe od dopuszczalnych.

Najbardziej zagrożony jest czwartorzędowy zbiornik wód podziemnych - intensywnie eksploatowany o słabej izolacji powierzchnio-wej, wymagający ochrony przed zanieczyszczeniami.

Zbiornik trzeciorzędowy - słabo rozpoznany o wodach dobrej jakości, lecz o podwyższonej zawartości żelaza i manganu, nie gwarantuje dużych wydajności eksploatacyjnych. Pomimo dobrej izolacji zbiornika trzeciorzędowego przed zagrożeniami powierzchniowych w jego wodach mogą wystąpić zanie-czyszczenia pochodzenia komunalnego i rolniczego - dotyczy to szczególnie związków azotowych przenikających z poziomu czwartorzędowego.

2.5.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Generalnie - zasoby wód podziemnych województwa małopolskiego tworzą w większości wody poziomu czwartorzędowego (55,2% zasobów).
- Na terenie województwa zlokalizowane są 23 Główne Zbiorniki Wód Podziemnych, z których większość cechuje się niskim stopniem odporności na zanieczyszczenia.
- Na obszarze województwa małopolskiego wydzielono 22 Jednolite Części Wód Podziemnych, z których wszystkie przeznaczone są do poboru wód dla potrzeb zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. Nie wyznaczono obszarów narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych.
- Badania monitoringowe wód podziemnych prowadzone w roku 2010 w sieci krajowej i regionalnej wykazują słaby stan ilościowy wód w powiatach: krakowskim, miechowskim, proszowickim, wielickim, chrzanowskim, oświęcimskim i olkuskim.
- Wśród zanieczyszczeń wód podziemnych 21,4% stanowiły zanieczyszczenia geogeniczne, a 78,6% antropogeniczne i poligenetyczne.
- Dobry stan chemiczny osiągnęło 74,1% wód, a stan słaby stwierdzono w 25,9% badanych wód.
- W stosunku do roku 2009 o 1,6% wzrósł udział wód w słabym stanie chemicznym.
- W 48,3% wód stwierdzono przekroczenia wymagań określonych dla wód do spożycia.
- W wyniku przeprowadzonej w 2011 roku klasyfikacji jednolitych części wód dla powiatu brzeskiego stwierdzono, że:
  - dobry stan wód osiągnęły dwie badane jednolite części wód tj.: Raba od Zb. Dobczyce do ujścia, Dunajec od Zb. Czchów do ujścia, przy dobrym i powyżej dobrego potencjale ekologicznym i dobrym stanie chemicznym,
  - zły stan wód wystepował w trzech badanych jednolitych częściach wód, tj.: Uszwica do Niedźwiedzia i Uszwica od Niedźwiedzia do ujścia, przy

umiarkowanym potencjale ekologicznym i dobrym stanie chemicznym oraz Dunajec od początku Zb. Rożnów końca Zb. Czchów, przy umiarkowanym potencjale ekologicznym i braku oceny stanu chemicznego.

- Wymagania określone dla wód w obszarach chronionych zostały spełnione dla obszaru będącego jednolitą częścią wód przeznaczoną do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, tj.: Dunajec od Zb. Czchów do ujścia oraz dla dwóch obszarów wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami źródeł komunalnych, tj.: Raba od Zb. Dobczyce do ujścia oraz Dunajec od Zb. Czchów ujścia.

2.6. Warunki atmosferyczne.

2.6.1. Charakterystyka klimatu atmosferycznego.

Powietrze atmosferyczne ze względu na powszechność występowania oraz niezbędną obecność w procesach życiowych organizmów jest jednym z elementów środowiska decydującym o jakości życia człowieka i jego otoczenia.

Na powyższy stan wpływa na stopień czystości wód powierzchniowych, zakwaszenie gleb, zdrowotność lasów, zanieczyszczenie upraw.

Jakość powietrza zależy od wzajemnego oddziaływania dwóch czynników: emisji zanieczyszczeń i warunków meteorologicznych.

Emisja stanowi czynnik decydujący o wystąpieniu zanieczyszczenia, jednak jego stężenie w jednostce objętości powietrza jest przede wszystkim uzależnione od warunków meteorologicznych. Czynniki meteorologiczne mogą oddziaływać na zróżnicowanie stężenia zanieczyszczeń powietrza dwojako: poprzez sterowanie emisją oraz poprzez wpływ na warunki rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń.

Sterowanie emisją to wpływ warunków meteorologicznych, głównie termicznych, na długość i natężenie sezonu grzewczego, intensywność ruchu samochodowego, itp.

Wpływ czynników meteorologicznych na zróżnicowanie stężenia zanieczyszczeń wokół źródła emisji jest bezsporny. Ocenia się, że o wielkości zanieczyszczenia powietrza aż w 70% decydują warunki meteorologiczne. Spośród tych czynników największe znaczenie ma prędkość i kierunek wiatru. Prędkość wiatru decyduje o tempie rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń, zaś kierunek wiatru odpowiada za trasę ich transportu.

Dni pogodne o charakterze insolacyjno-radiacyjnym (słonecznie w dzień i duże nocne wypromieniowanie ciepła z podłoża, słaby wiatr) sprzyjają koncentracji zanieczyszczeń. Zanieczyszczenia te są związane zarówno z emisją produktów spalania (pył zawieszony, dwutlenek siarki), zwłaszcza w chłodnej porze roku i nocą, jak też i ze zwiększoną koncentracją ozonu podczas dnia - latem.

W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że korzystne warunki meteorologiczne dla rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń występują wtedy, gdy obserwuje się:

- niskie ciśnienie atmosferyczne,
- dużą prędkość wiatru,
- duże zachmurzenie,
- opady atmosferyczne.

Z kolei niekorzystne warunki meteorologiczne dla rozprzestrze-niania się zanieczyszczeń panują wtedy, gdy występują:

- wysokie ciśnienie atmosferyczne,
- cisze lub małą prędkość wiatru,
- niską temperaturę powietrza zimą, a wysoką latem,
- duże nasłonecznienie latem,
- inwersje termiczne.

Zanieczyszczenia emitowane do atmosfery powodują zmianę jej naturalnego składu chemicznego, struktury termicznej i zakłócają bilans promieniowania słonecznego, stwarzając zagrożenie dla ludzi i środowiska.

Na stan czystości środowiska atmosferycznego, zwłaszcza w skali lokalnej, wpływ posiada emisja niekontrolowana z wielkoobszarowych źródeł:

- sektora transportowego,
- sektora komunalnego **–** z palenisk domowych, gdzie podstawowym źródłem energii cieplnej jest spalanie węgla i koksu,
- rolnictwa (hodowla bydła, zabiegi agrotechniczne).
-

W związku z powyższym, konieczna jest systematyczna kontrola stopnia czystości powietrza. Wyniki badań stanowią podstawę oceny stopnia narażenia zdrowia lub życia ludzi na zanieczyszczenia oraz oceny wpływu zanieczyszczeń na zmiany zachodzące w środowisku. W ramach dostosowania prawa do norm UE - od roku 2002 zmienił się system oceny jakości powietrza.

Ocena stopnia zanieczyszczenia powietrza (wykonywana przez WIOŚ) odbywa się na podstawie wyników badań uzyskiwanych w czasie bezpośrednich pomiarów jakości powietrza - zwanych badaniami monitoringowymi oraz obliczeń modelowych i obiektywnych metod szacowania, czy metod łączonych. System monitoringu powietrza oparty jest na pomiarach stężeń zanieczyszczeń w powietrzu (tzw. imisji) na stacjach pracujących w ramach sieci pomiarowych. Ocena stopnia zanieczyszczenia powietrza odbywa się poprzez porównanie wyników tych pomiarów z dopuszczalnymi wartościami stężeń lub poziomami odniesienia dla poszczególnych zanieczyszczeń.

Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim w 2010 r. została wykonana według zasad określonych w art. 89 ustawy – Prawo ochrony środowiska z uwzględnieniem wymogów Dyrektywy 2008/50/WE i Dyrektywy 2004/107/WE.

Obowiązek prowadzenia oceny rocznej dotyczy następujących zanieczyszczeń: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego PM10, ołowiu, benzenu, tlenku węgla, ozonu przy uwzględnieniu kryterium ochrony zdrowia oraz dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ozonu przy uwzględnieniu kryterium związanego z ochroną roślin/ekosystemów. Ocena polegała na zaliczeniu strefy do określonej klasy (A, B, C), która zależy od stężeń zanieczyszczeń występujących na jej obszarze i wiąże się z określonymi wymaganiami, co do działań na rzecz poprawy jakości powietrza w strefie. Podstawę zaliczenia strefy do określonej klasy stanowią wyniki oceny uzyskane na obszarach o najwyższych poziomach stężeń danego zanieczyszczenia w strefie.

Powiat brzeski został zaliczony do strefy „pozostały obszar województwa małopolskiego, nie wchodzący w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców", tzw. „małopolska”.

Zgodnie z wykonaną klasyfikacją powiat brzeski został za w latach 2010 - 2011 zakwalifikowany **do klasy C**, ze względu na ponadnormatywne stężenia benzo(a)pirenu, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5. Oznacza to, że poziomy stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10 przekraczają wartości dopuszczalne w ciągu roku częściej niż 35-razy, poziom stężenia średnio-rocznego pyłu zawieszonego PM2,5 oraz poziom stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu przekracza poziom docelowy w roku kalendarzowym.

Zakwalifikowanie do klasy C wymaga podejmowania szczególnych działań (planów i programów naprawczych), co wiąże się z określeniem obszarów przekroczeń wartości dopuszczalnych stężeń oraz wartości dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji i podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza – opracowanie i skuteczne wdrożenie programu ochrony powietrza (POP).

Nadal istotnym problemem dla strefy **"małopolska"** są wysokie stężenia benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10, należącego do grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych. Stężenia benzo(a)pirenu przekraczają poziom docelowy, który ma być osiągnięty w 2013 roku.

2.6.2. Stan powietrza atmosferycznego na obszarze Gminy.

Na obszarze Gminy, z wyjątkiem Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej i masarni - zlokalizowanych w Szczurowej oraz w Rylowej, nie występują zakłady przemysłowe wprowadzające znaczące zanieczyszczenia powietrza. Gmina jest prawie w 90% zgazyfikowana, nie występuje więc uciążliwość niskiej emisji związanej ze spalaniem paliw stałych w indywidualnych gospodarstwach.

Stężenia zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego mieszczą się w granicach normy. Narastającym problemem staje się emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych, szczególnie odczuwalna w rejonach tras tranzytowych. Przez centralną część Gminy z zachodu na wschód oraz z północy na południe przebiegają drogi wojewódzkie o znacznym natężeniu ruchu. Pomimo zrealizowanej obwodnicy Szczurowej należy przypuszczać, iż w przebiegu tej trasy może wystąpić podwyższona, niezorganizowana emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych w związku z nasilającym się natężeniem ruchu.

Ze względu na mało korzystne warunki aerosanitarne (obszar Gminy jest słabo przewietrzany) występuje duża ilość dni mgistych oraz częste stany inwersji termicznej. Ze zjawiskami tymi wiąże się zagrożenie zwiększenia zanieczyszczeń napływowych z poza obszaru Gminy - aglomeracji miejskich Krakowa, Tarnowa, Bochni i Brzeska oraz na skutek natężenia ruchu tranżytowego na trasie autostrady A4 Kraków - Tarnów.

2.6.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- W ocenie jakości powietrza według stref w 2011 roku **strefa małopolska**, do której należy powiat brzeski, została zakwalifikowana do klasy C, ze względu na ponadnormatywne stężenia benzo(a)pirenu, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5. Zakwalifikowanie do klasy C wymaga podejmowania szczególnych działań (planów i programów naprawczych).
- W Gminie panują mało korzystne warunki aerosanitarne (obszar Gminy jest słabo przewietrzany), z czym wiąże się zagrożenie zwiększenia zanieczyszczeń napływowych na skutek natężenia ruchu tranżytowego wzdłuż dróg wojewódzkich oraz z poza obszaru Gminy, w szczególności ze względu na autostradę A4 Kraków - Tarnów.

2.7. Warunki glebowe.

2.7.1. Charakterystyka gleb.

Gleby na obszarze Gminy Szczurowa charakteryzuje zmienność typologiczna związana z morfologią terenu, podłożem geologicznym, składem granulometrycznym, stosunkami wodnymi, charakterem szaty roślinnej i zmiennością czynników antropogenicznych.

Na obszarze Gminy występuje 5 głównych typów gleb:

mady, gleby brunatne, gleby bielicowe, gleby murszowate i czarne ziemie - zdegradowane.

- **Mady** - zajmują największe powierzchnie w obrębie Gminy. Gleby te wytworzyły się ze współczesnych osadów rzecznych. Zajmują całą północną i zachodnią część Gminy. Występują w dolinach rzek - Wisły, Gróbki, Uszwicy i w dolinach ich bocznych dopływów. Wykazują one pewne przestrzenne zróżnicowanie, typowe dla gleb napływowych. Użytkowane są jako grunty orne i użytki zielone oraz fragmenty lasów łęgowych.
- **Gleby brunatne wyługowane** - zajmują stosunkowo niewielkie powierzchnie we wschodniej i południowej części Gminy. Wytworzone zostały z piasków gliniastych lekkich lub gliny lekkiej pylastej. Użytkowane są jako grunty orne, wchodzą też w skład użytków zielonych.
- **Gleby bielicowe** - występują małymi płatami w południowej i wschodniej części Gminy. Wytworzone zostały z piasków gliniastych lekkich w wyniku przemieszczania rozłożonych pod wpływem kwasów minerałów glebowych do niższych poziomów. Użytkowane są jako grunty orne.
- **Gleby murszowate** - wytworzone na piaskach luźnych, w obszarze płytkich zagłębień. Występują na małych powierzchniach w południowej części Gminy (dol. Łętowni, dol. Młynówki), w obrębie użytków zielonych.
- **Czarne ziemie zdegradowane** - występują na małych powierzchniach w południowo-wschodniej części Gminy. Wytworzone zostały z piasków gliniastych, lekkich. W ich obrębie występują grunty orne i użytki zielone.

Dominujące na obszarze Gminy mady, należą do wartościowych kompleksów glebowych: pszennego b. dobrego - 1, pszenno-dobrego - 2 i zbożowo-pastewno-mocnego - 8. Znacznemu zróżnicowaniu bonitacyjnemu gleb towarzyszy duże zróżnicowanie ich przydatności rolniczej. Gleby chronione w klasach bonitacji I-IV zajmują 84,9% powierzchni gruntów ornych.

Gleby w klasach najsłabszych V i VI klasy bonitacyjnej zajmują 15,1% powierzchni gruntów ornych. Koncentrują się głównie w południowej i południowo-wschodniej części Gminy.

Na całej powierzchni Gminy przeważają klasy IIIa i IIIb oraz IVa i IVb klas bonitacyjnych, które stanowią ok. 68% powierzchni gruntów ornych. Gleby dobre I, II, IIIa i IIIb klas bonitacyjnych zajmują 35% gruntów ornych.

- **Gleby o najwyższych klasach bonitacyjnych położone są w północnej i północno-zachodniej części Gminy - we wsiach:**
  Uście Solne, Górka, Wrzępia, Dąbrówka Morska, Rylowa, Barczków, Kopacze Wielkie, Popędzyna. W każdej z tych wsi grunty orne tych klas stanowią 55% powierzchni gruntów, a we wsi Kopacze Wielkie - 100%.
- **Grunty orne V i VI klas bonitacyjnych występują w południowej i południowo-wschodniej części Gminy we wsiach:**
  Dołęga, Pojawie, Niedzieliska, Rudy Rysie. W obrębie gruntów ornych największy obszar zajmuje kompleks pszenny dobry (31,4%) oraz kompleks zbożowo-pastewny (30,5%).

2.7.2. Stan gleb.

Zagrożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej mają charakter ilościowy i jakościowy:

- **zagrożenia ilościowe** wyrażają się w zmniejszaniu powierzchni użytkowanej rolniczo w następstwie przejmowania gruntów na cele nierolnicze;
- **zagrożenia o charakterze jakościowym** wynikają z działalności wydobywczej, oddziaływania na grunty rolne zanieczyszczeń powietrza pochodzących z przemysłu i komunikacji, zanieczyszczeń wód i zanieczyszczeń odpadami.

Wszelkie zmiany w składzie chemicznym oraz w odczynie i warunkach oksydacyjno – redukcyjnych gleby zmieniają jej właściwości biologiczne i ograniczają naturalną funkcję w biosferze.

Do czynników degradujących glebę należą: zakwaszenie przez związki siarki i azotu oraz związki metali ciężkich: kadmu, miedzi, cynku, ołowiu, niklu. Występowanie w/w zjawisk w glebach użytków rolnych stwarza zagrożenie dla człowieka, poprzez przenikanie zanieczyszczeń do upraw. W celu uzyskania całości obrazu trwałych przekształceń i zmian zachodzących w glebie oraz stworzenia możliwości szybkiego reagowania na zachodzące nieprawidłowości, realizowany jest monitoring gleb, zajmujący się badaniami i oceną stanu biologicznie czynnej powierzchni ziemi.

Produktywność gleb związana jest z ich właściwościami agrochemicznymi, czyli stopniem zakwaszenia gleb. Do czynników antropogenicznych zanieczyszczających glebę, oprócz zanieczyszczeń emitowanych do powietrza atmosferycznego, należą „dzikie" składowiska odpadów", wywóz ścieków w ramach rolniczego korzystania ze środowiska a także niewłaściwe stosowanie obornika i gnojowicy. Działania te prowadzą do zanieczyszczenia gleb siarką oraz metalami ciężkimi, co może być jednym z elementów chemicznej degradacji gleb.

Na podstawie badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Krakowie na obszarze Gminy Szczurowa gleby kwaśne lub bardzo kwaśne stanowią 79% powierzchni wszystkich gleb. Gleby lekko kwaśne zajmują 16% powierzchni, a gleby obojętne i zasadowe tylko 5% powierzchni. Przytoczone dane wskazują na konieczność ich wapnowania.

Badania zawartości metali ciężkich w powierzchniowej warstwie gleby wykazały, że 100% przebadanych gleb Gminy posiada naturalną i podwyższoną (nie stanowiącą zanieczyszczeń) zawartość metali ciężkich, co pozwala kwalifikować je do gleb o dużej wartości rolniczej.

2.7.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Na obszarze Gminy Szczurowa gleby kwaśne lub bardzo kwaśne stanowią 79% powierzchni wszystkich gleb.
- 100% przebadanych gleb Gminy posiada naturalną i podwyższoną (nie stanowiącą zanieczyszczeń) zawartość metali ciężkich, co pozwala kwalifikować je do gleb o dużej wartości rolniczej.

2.8. Promieniowanie elektromagnetyczne.

2.8.1. Charakterystyka źródeł promieniowania.

W środowisku naturalnym promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące pochodzi zarówno ze źródeł naturalnych (ziemskie pole magnetyczne, promieniowanie kosmiczne, wyładowania atmosferyczne), jak i związanych bezpośrednio z działalnością człowieka. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymaniu wartości pól na poziomie nie przekraczającym dopuszczalnego, a w przypadku ich przekroczenia - obniżenie wartości tych pól do wartości dopuszczalnych.

Źródłami promieniowania elektromagnetycznego na terenie województwa małopolskiego są stacje i linie energetyczne, stacje radiowo-telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowych, urządzenia radiolokacyjne oraz różnego rodzaju urządzenia zasilane energią elektryczną.

W 2010 roku zakończono trzyletni cykl pomiarowy poziomów pól elektromagnetycznych (PEM), na który składały się badania pól elektro-magnetycznych w 135 punktach w województwie, po 45 punktów pomiarowych dla każdego roku.

Zgodnie z obowiązującym od 2007 roku wymogami prawnymi, monitoring pól elektromagnetycznych był prowadzony w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys., w pozostałych miastach oraz na terenach wiejskich. Rozporządzenie wskazuje na prowadzenie badań w zakresie natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w przedziale częstotliwości od 3MHz do 3GHz, dla której dopuszczalny poziom pól elektromagnetycznych wynosi 7 V/m.

2.8.2. Zagrożenie promieniowaniem na obszarze Gminy.

Źródła promieniowania elektromagnetycznego na obszarze Gminy nie stwarzają zagrożenia, są zlokalizowane z zachowaniem obszarów ograniczo-nego użytkowania, nie kolidują z zabudową mieszkalną. Są to:

- linia elektroenergetyczna 110 kV Dąbrowa Tarnowska - Szczurowa, która zasila GPZ "Szczurowa",
- stacja telefonii komórkowej operatora ERA GSM na działce nr 1718/5 w rejonie Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Szczurowej.

Z badań przeprowadzonych w okresie lat 2008 - 2010 przez WIOŚ w Krakowie wynika, iż w żadnym punkcie na terenie województwa małopolskiego nie wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagne-tycznych. Pomiary pól elektromagnetycznych w powiecie brzeskim prowadzono w 2 punktach pomiarowych zlokalizowanych w miejscach dostępnych dla ludności.

Generalnie - średnie wartości natężenia promieniowania elektro-magnetycznego uzyskane w mieście i na terenach wiejskich w powiecie brzeskim są znacznie niższe od krajowych wartości dopuszczalnych.

2.8.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Pomiary pól elektromagnetycznych przeprowadzone w 2011 r. w powiecie brzeskim (w Czchowie i Dębnie) wykazały, że średnie wartości natężenia promieniowania elektromagnetycznego były znacznie niższe od krajowych wartości dopuszczalnych.

- Źródła promieniowania elektromagnetycznego na obszarze Gminy Szczurowa nie stwarzają zagrożenia, są zlokalizowane z zachowaniem obszarów ograniczonego użytkowania oraz nie kolidują z zabudową mieszkalną.

2.9. Klimat akustyczny.

2.9.1. Źródła hałasu.

Poziom hałasu w środowisku reguluje Dyrektywa 2002/49/WE z dnia 25 czerwca 2002 roku. Dyrektywa wprowadziła ujednolicone i stosowane w krajach UE wskaźniki oceny hałasu. Wskaźniki te są stosowane do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem oraz do ustalenia i kontroli warunków korzystania ze środowiska.

Kryteria oceny hałasu zróżnicowane w zależności od rodzajów terenu, rodzaju obiektu lub działalności będącej źródłem hałasu oraz w zależności od pory dnia lub nocy są określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku.

Oceny stanu zagrożenia środowiska hałasem dokonywane będą obowiązkowo dla aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy oraz dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny. Ponadto powiatowy program ochrony środowiska będzie mógł określać także inne tereny, dla których dokonywana ma być ocena stanu akustycznego środowiska.

Na potrzeby ocen stanu akustycznego środowiska starosta będzie sporządzał, co 5 lat mapy akustyczne. Obowiązek wykonywania pomiarów i sporządzania map akustycznych nałożony został także na zarządzających drogami, liniami kolejowymi i lotniskami, a odnosi się do terenów, na których prowadzona eksploatacja powoduje przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu. Mapy te, po włączeniu do kompleksowych map aglomeracji i terenów, na których poziom jest przekroczony, będą stanowiły podstawę do opracowania przez starostę (wojewodę) programów ochrony środowiska przed hałasem.

Tereny, na których poziom hałasu jest przekroczony w stopniu wymagającym podjęcia przedsięwzięć ochronnych w pierwszej kolejności, określone zostały w ustawie, jako tereny zagrożone hałasem. O zaliczeniu obszaru do tego rodzaju terenów decydować będzie przekroczenie ustalonych odrębnie wartości progowych.

Na klimat akustyczny wpływ posiadają:

- hałas przemysłowy,
- hałas komunikacyjny.

Uciążliwość spowodowana nadmierną emisją hałasu jest charakterystyczna głównie dla terenów zwartej zabudowy, dotyczy terenów mieszkalno – przemysłowych oraz przebiegu tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu.

Poziom natężenia hałasu drogowego zależny jest od:

- rodzaju i hałaśliwości pojazdów,
- rodzaju i jakości nawierzchni,
- ukształtowania terenu,
- zwartości zabudowy,
- natężenia ruchu.

2.9.2. Zagrożenie hałasem na obszarze Gminy.

Stan środowiska akustycznego w powiecie brzeskim oceniany jest w oparciu o prowadzone badania uciążliwości akustycznej źródeł hałasu. Głównymi źródłami zagrożenia hałasem na obszarze powiatu brzeskiego jest komunikacja i przemysł, a w Gminie Szczurowa - komunikacja.

Główne zagrożenie w tym zakresie występuje na terenach położonych przy drogach wojewódzkich oraz w ich sąsiedztwie. W 2010 roku, w ramach Wojewódzkiego Programu Monitoringu Środowiska Województwa Małopolskiego, prowadzono badania monitoringowe poziomu hałasu drogowego na obszarze powiatu brzeskiego w miejscowości Szczurowa, gdzie wystąpiły przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu dla pory dnia i nocy. Przekroczenie dla pory dnia wyniosło 7,7 dB, a dla nocy 5,1 dB.

Do miejscowości najmniej obciążonych ruchem samochodowym należą: Barczków, Popędzyna, Kopacze Wielkie, Księże Kopacze. W pozostałych miejscowościach może wystąpić zagrożenie hałasem komunikacyjnym - wzdłuż tras lokalnych oraz tras o charakterze tranzytowym.

Mniejszą uciążliwością dla mieszkańców Gminy, na tle uwarunkowań komunikacyjnych, są punktowe źródła hałasu, tj. zakłady przemysłowe, małe jednostki produkcyjne lub przetwórcze. Na obszarze Gminy Szczurowa hałas przemysłowy może być związany z zakładami produkcyjnymi, bądź przetwórczymi lub obiektami usługowymi. Do tej pory nie prowadzono badań w tym zakresie. Zgodnie z ustawą o ochrony środowiska, zapewnienie właściwego kształtowania klimatu akustycznego w otoczeniu obiektów przemysłowych i warsztatów rzemieślniczych jest obowiązkiem ich właściciela (lub innego podmiotu posiadającego do nich tytuł prawny).

Na mocy obowiązujacych przepisów działalność zakładów nie może powodować przekroczenia standardów emisyjnych, jeśli zostały ustalone, ani też powodować przekraczania standardów jakości środowiska poza terenem, do którego zarządzający ma tytuł prawny, a w przypadku utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania, poza tym obszarem. Jeżeli w otoczeniu zakładu hałas w środowisku przekracza obowiązujące wartości dopuszczalne, wymagane jest uzyskanie pozwolenia na emisję hałasu.

2.9.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Z przeprowadzonych pomiarów **poziomu hałasu drogowego** wynika, że w punkcie pomiarowym w Szczurowej wystąpiły przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu dla pory dnia i nocy. Przekroczenie dla pory dnia wyniosło 8,1 dBA a dla nocy 5,4 dBA.
- Do miejscowości najmniej obciążonych ruchem samochodowym należą: Barczków, Popędzyna, Kopacze Wielkie, Księże Kopacze. W pozostałych miejscowościach może wystąpić zagrożenie hałasem komunikacyjnym - wzdłuż tras lokalnych oraz tras o charakterze tranzytowym.
- Mniejszą uciążliwością dla mieszkańców Gminy, na tle uwarunkowań komunikacyjnych, są punktowe źródła hałasu, tj. zakłady przemysłowe, małe jednostki produkcyjne lub przetwórcze.

2.10. System powiązań ekologicznych.

2.10.1. Krajowa sieć ekologiczna EKONET-POLSKA.

Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA została opracowana w 1995 i 1996 roku przez zespół pod kierownictwem dr Anny Liro, jako projekt badawczy National Nature Plan (NNP) w ramach Programu Europejskiego Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN). Również Czechy, Słowacja i Węgry uczestniczyły w tym projekcie i podobnie jak Polska przyjęły jednolite założenia koncepcji sieci paneuropejskiej EECONET (European ECOlogical NETwork) wraz z metodyką jej wyznaczania.

Koncepcja EECONET odgrywa zatem istotną rolę we współpracy międzynarodowej, wiążąc się ściśle z Konwencją o Różnorodności Biologicznej (1992) i Paneuropejska strategia ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej (1995). Choć sieć ECONET-POLSKA nie posiada umocowania prawnego, jest pewną wytyczną polityki przestrzennej.

Zgodnie z definicją:

"Krajowa sieć ekologiczna ECONET-POLSKA jest wielkoprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie tego systemu."

Sieć ECONET-POLSKA pokrywa 46% kraju. Składa się ona z obszarów węzłowych i łączących je korytarzy ekologicznych, wyznaczonych na podstawie takich kryteriów, jak naturalność, różnorodność, reprezentatywność, rzadkość i wielkość. Wyznaczono ogółem 78 obszarów węzłowych (46 międzynarodowych i 32 krajowe, które razem obejmują 31% powierzchni kraju) oraz 110 korytarzy ekologicznych (38 międzynarodowych i 72 krajowe, które razem obejmują 15% powierzchni kraju). Sieć ECONET-POLSKA zawiera w sobie również obszary prawnie chronione (parki narodowe i krajobrazowe oraz rezerwaty), ostoje przyrody CORINE lub ważne ostoje ptaków, które najczęściej są "wbudowane" w najcenniejsze fragmenty obszarów węzłowych, jako tzw. biocentra (regionalne i lokalne).

Struktura i powierzchnia sieci ECONET-POLSKA

Obszar ECONET-POLSKA	Ranga	Liczba	Suma powierzchni [km^2]	Odsetek powierzchni kraju [%]
obszar węzłowy	międzynarodowa	46	69 560	22
	krajowa	32	27 900	9
korytarz ekologiczny	międzynarodowa	38	18 900	6
	krajowa	72	27 400	9

2.10.2. Sieć ekologiczna województwa małoppolskiego.

- **System obszarów i obiektów prawnie chronionych.**

Przestrzenny system ochrony przyrody tworzą tereny o zróżnicowanym statusie prawnym i różnych funkcjach. Są to: parki narodowe, rezerwaty przyrody i parki krajobrazowe z otulinami, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i stanowiska dokumentacyjne, obszary NATURA 2000 oraz strefy ochronne wokół miejsc gniazdowania. Łączna powierzchnia obszarów objętych prawną ochroną przyrody na terenie województwa małopolskiego wynosi 932 038,8 ha, co stanowi 59,88% powierzchni województwa.

Stan rozpoznania zasobów przyrodniczych województwa małopolskiego można określić jako dobry. Najbardziej cenne w skali województwa obszary i obiekty przyrodnicze zostały rozpoznane. Znaczna ich część już została objęta ochroną prawną, a dla pozostałej tworzone są warunki do objęcia ochroną w przyszłości. Intensywnie prowadzone w ostatnim stuleciu badania naukowe dają bardzo dobre rozeznanie co do wartości przyrodniczych większej części województwa małopolskiego, a zwłaszcza obszaru Jury Krakowsko-Częstochowskiej, Puszczy Niepołomickiej, Tatr, Pienin, Gorców oraz Beskidu Sądeckiego.

Na obszarze województwa małopolskiego do wymienionej sieci ekologicznej zaliczonych zostało łącznie 11 obszarów węzłowych i biocentrów rangi międzynarodowej i krajowej oraz 8 głównych korytarzy ekologicznych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym.

- **Obszary węzłowe:**

o znaczeniu międzynarodowym (M):

30M – Jury Krakowsko-Częstochowskiej,
40M – Żywiecki,
41M – Podhalański,
42M – Tatrzański,
43M – Sądecki,
44M – Beskidu Niskiego;

o znaczeniu krajowym (K):

16K – Krakowski,
17K – Miechowski,
23K – Puszczy Niepołomickiej,
30K – Beskidu Małego,
31K – Pogórza Ciężkowickiego.

- **Korytarze ekologiczne:**

- o znaczeniu międzynarodowym:

– dolina rzeki Wisły (część na obszarze Gminy Szczurowa);
– dolina rzeki Dunajec,
– dolina rzeki Czarny Dunajec,
– obszar łączący Tatry, Pieniny, Spisz i Beskid Żywiecki;

- o znaczeniu krajowym:

– obszar Beskidu Średniego i Beskidu Wyspowego,
– doliny rzek: Soły, Skawy, Raby (część na obszarze Gminy Szczurowa);

- o znaczeniu wojewódzkim (korytarze Małopolski):

– wg rys. nr 3 (Studium);

- o znaczeniu lokalnym:

– doliny rzek: Uszwicy, Uszewki, Gróbki oraz tereny leśne (część na obszarze Gminy Szczurowa);

Doliny rzeczne odgrywają istotną rolę w funkcjonowaniu przyrody. Są one głównymi „korytarzami ekologicznymi", tj. trasami uprzywilejowanego i nasilonego przemieszczania się flory i fauny. Głównymi zagrożeniami dla dolin rzecznych są:

– zanieczyszczenie wód,
– nielegalne składowanie odpadów,
– zabudowa dolin,
– przecinanie ciągami infrastruktury technicznej,
– nieprzemyślane regulacje rzek.

Zagadnienie powiązań sieci ekologicznych stanowi poważny problem i nie ogranicza się jedynie do parków narodowych i rezerwatów przyrody, bowiem należy go rozpatrywać również w kontekście Dyrektywy Siedliskowej, która nakazuje państwom członkowskim zachowanie spójności całej sieci NATURA 2000, a więc wyznaczenie korytarzy ekologicznych.

Realizacja tego wymagania możliwa jest na poziomie lokalnym jedynie poprzez zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w których te ważne dla flory i fauny obszary będą wolne od zainwestowania. Również w programach ochrony środowiska gmin i powiatów powinny znaleźć się zapisy o konieczności wyznaczania i zachowania korytarzy ekologicznych. Problem ten wymaga pilnego podjęcia.

Korytarz ekologiczny według Ustawy o ochronie przyrody to „obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów". Funkcję korytarza ekologicznego mogą pełnić różne struktury w krajobrazie. Są to zazwyczaj pasy naturalnej lub półnaturalnej roślinności pośród silnie przekształconego przez człowieka środowiska. Korytarzem ekologicznym są zatem również doliny rzeczne ze względu na swój specyficzny wydłużony kształt i charakterystyczną, pasowo rozmieszczoną roślinność na brzegach.

Obecność zasobów wodno-pokarmowych zapewnia migrującym organizmom sprzyjające warunki. Z tego względu doliny rzeczne stanowią najbardziej uniwersalną formę korytarza ekologicznego. Swoją funkcje łącznika między różnymi typami środowisk pełnią jednak dopóty, dopóki nie zostaną zabudowane i przekształcone przez człowieka. Szczególnie silne bariery tworzą miasta i aglomeracje miejskie oraz obiekty przemysłowe zlokalizowane w obrębie doliny. Również intensywne użytkowanie rolnicze, także ogrodnicze i sadownicze, zakłóca naturalny układ roślinno-krajobrazowy. Obecnie obowiązek ochrony korytarzy ekologicznych wynika z zapisów Dyrektywy Siedliskowej, mówiących o konieczności zachowania spójności sieci Natura 2000.

Przepisy te obowiązują Polskę od momentu podpisania traktatu akcesyjnego w 2004 roku. Po transpozycji Dyrektywy Siedliskowej do polskiego prawa obowiązek ochrony korytarzy wynika również bezpośrednio z Ustawy o ochronie przyrody. Artykuł 33 ust.1 stanowi, iż „zabrania się (…) podejmowania działań mogących (…) znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności (…) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami".

Konieczność ochrony korytarzy ekologicznych, będących takimi powiązaniami, potwierdza także zakres planu ochrony obszaru Natura 2000 (art. 29 ust. 8 Ustawy o ochronie przyrody), który obejmuje m.in. „określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000 (…)". Działania te, w świetle artykułu 29 ust. 9 pkt. 2 tej samej ustawy, obejmują m.in. „utrzymanie korytarzy ekologicznych łączących obszary Natura 2000".

Konieczność ochrony korytarzy ekologicznych zapisana jest również w "Krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej" - 2003 r. Powstanie tej strategii jest jednym z efektów ratyfikacji przez Polskę konwencji o różnorodności biologicznej (z Rio de Janeiro). Jednym z działań operacyjnych strategii jest „odtworzenie i ochrona sieci korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych iinnych) zapewniających wymianę genów pomiędzy różnymi populacjami lokalnymi".

Korytarze ekologiczne nie są obecnie w Polsce odrębną, usankcjo-nowaną prawnie formą ochrony przyrody. W ustawie o ochronie przyrody istnieje jedynie zapis, że dla ich ochrony mogą być tworzone obszary chronionego krajobrazu. Forma ta nie zapewnia jednak odpowiedniej ochrony tych struktur. Dlatego też szczególnie ważne jest uwzględnianie ich w planowaniu przestrzennym w skali lokalnej, gdyż ich specyfiką jest to, że przerwanie ciągłości w jednym miejscu sprawia, iż cały odcinek korytarza przestaje pełnić swoją funkcję.

2.10.3. Powiązania ekologiczne Gminy na tle Krajowego Systemu Obszarów Chronionych.

Naturalny system powiązań ekologicznych na obszarze Gminy Szczurowa tworzą:

- **ekosystemy leśne,**
- **ekosystemy dolin rzecznych** – Wisły, Raby, Uszwicy, Uszewki i Gróbki, oraz sieci bezimiennych cieków – starorzeczy i rowów melioracyjnych,
- **ekosystemy łąkowe** – stanowiące bazę równowagi ekologicznej dla sąsiadujących z nimi, łatwo wysuszających się obszarów.

System obszarów chronionego krajobrazu stanowi ważny element wielkoprzestrzennego systemu ochrony przyrody krajobrazu Polski południowej oraz systemu krajowego. Obszary chronionego krajobrazu poprzez system istniejących i projektowanych parków krajobrazowych oraz po doliny większych rzek mają rozległe powiązania ekologiczne z całym łańcuchem elementów wielkoprzestrzennych form ochrony przyrody i krajobrazu, położonych w paśmie karpackim – obszarami chronionego krajobrazu województw ościennych, parkami krajobrazowymi, aż po parki narodowe. Stanowią one ważne drogi wymiany genetycznej, niezbędnej dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemów.

Na obszarze Gminy istnieje dobrze rozwinięty system powiązań ekologicznych, oparty na sieci struktury wodnej rzek, kanałów, starorzeczy i rowów. Przedłużeniem i poszerzeniem korytarzy ekologicznych są rozległe łąki, pastwiska na podmokłych terenach wzdłuż gęstej sieci rowów melioracyjnych. System łączy kompleksy leśne na obszarach gmin sąsiednich z obszarami Niziny Nadwiślańskiej i stanowi część ważnych powiązań w ramach Krajowego Systemu Obszarów Chronionych (EKONET-POLSKA).

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły stanowi fragment korytarza ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym. Obszar ma powiązania ekologiczne z Puszczą Niepołomicką na zachodzie i kompleksem Puszczy Sandomierskiej, Lasów Janowskich, Puszczy Solskiej, Lasów Sieniawskich na wschodzie i dalej na północ, a poprzez Dunajec ma powiązania z Obszarami Parków Krajobrazowych - Pasma Brzanki, Wiśnicko-Lipnickim, oraz dalej na południe z Rożnowsko-Ciężkowickim Parkiem Krajobrazowym i dalej z karpackimi obszarami węzłowymi o znaczeniu międzynarodowym. Natomiast dolina rzeki Raby stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym. Dolina, tak dużej rzeki jak Wisła, jest korytarzem ekologicznym odgrywającym ważną rolę, nie tylko w skali kraju, ale także Europy.

Świadczyć może o tym choćby fakt, że w projekcie sieci ECONET-PL niemal w całości objęta jest ona przez wyznaczone obszary węzłowe oraz odcinki korytarzy ekologicznych o randze międzynarodowej. Dolina Wisły jest również w przeważającej części włączona do sieci korytarzy ekologicznych w „Projekcie korytarzy ekologicznych łączących obszary Natura 2000” autorstwa prof. Jędrzejewskiego wraz z zespołem. Obszar międzywala Wisły stanowi istotny fragment na szlaku wiosennych i jesiennych wędrówek szeregu gatunków ptaków (m.in. kaczek, łabędzi, kormorana, rybołowa, mew, rybitw oraz siewkowców). Jest on też ważnym zimowiskiem dla wielu gatunków krajowych i północnoeuropejskich (np. kaczki, mewy, bielik). Szczególnie istotne dla części gatunków ptaków są odcinki rzeki o naturalnym charakterze, z wyspami i piaszczystymi łachami w korycie.

Doliną Wisły przenoszone są nasiona roślin, a także drobne organizmy, które znajdą się w nurcie rzeki. Stanowi ona także istotny szlak wędrówek ryb, mimo ograniczenia wielkich migracji przez tamę we Włocławku. Również dla ssaków dolina Wisły jest ważnym korytarzem ekologicznym i, choć część z nich omija wieksze aglomeracje (np warszawską), to jednak wiele przemieszcza się wzdłuż doliny Wisły, korzystając z wąskich pasów naturalnej roślinności.

2.10.4. Powiazania ekologiczne Gminy z krajobrazem przyrodniczym Kotliny Sandomierskiej.

Obszar Gminy położony jest w zachodniej część Kotliny Sandomierskiej określonej przez znawców, jako jeden z ciekawszych regionów Polski, tak z punktu widzenia przyrodniczego i krajobrazowego, jak również historycznego.

W minionych stuleciach skurczyły się obszary leśne i bagienne Kotliny. Zdominowały ją krajobrazy typowo kulturowe, pokryte barwną szachownicą pól uprawnych, poprzecinanych nadrzecznymi szpalerami olsz, ogłowionych wierzb oraz gęstą siecią infrastruktury technicznej i komunikacji. Problem ten dotknął w nie mniejszym stopniu Podgórze Bocheńskie, w części stanowiące obszar Gminy Szczurowa.

Kotlina Sandomierska jest zwana krainą trzech puszcz (Niepołomickiej, Sandomierskiej, Solskiej). Przecinają ją szlaki komunikacyjne w różnych kierunkach. Dobrze zachowane środowiska i biocenozy zyskały istotne znaczenie dla nauki. Jednym z takich poligonów badawczych stała się Puszcza Niepołomicka.

Rozległy, bo liczący ok. 14 tys. km^2 obszar Kotliny Sandomierskiej jest dość zróżnicowany. Zaznaczają się tu w krajobrazie dwa główne typy rzeźby: rozległe, płaskodenne doliny wielkich rzek i wznoszące się 40-80 m ponad ich poziom izolowane wysoczyzny, zwane też płaskowyżami. Ponad połowę obszaru Kotliny zajmuje płaskodenna dolina Wisły, o szerokości 5 - 15 km, zwana terasą rędzinną, ponad którą zaznaczają się wyżej położone terasy piaszczyste, zbudowane z napływów rzecznych ostatniego zlodowacenia. W obrębie tych teras, ponad obszary równin wznoszą się rozległe kompleksy piaszczysk z rozwiniętymi formami wydmowymi. W zaklęsłościach międzywydmowych i lokalnych zagłębieniach nierzadko zalegają moczary, torfowiska i podmokłe łąki.

Do największych kompleksów piaszczysk należą płaskie i rozległe stożki napływowe u wylotu doliny Raby i Dunajca oraz tereny ujścia Sanu do Wisły. Przez całą środkową część Kotliny Sandomierskiej, od doliny Raby na zachodzie, aż po stoki Roztocza na wschodzie, ciągnie się pas obszarów wyżynnych - przeważnie o charakterze płaskowyżów, pociętych dolinami Dunajca, Wisłoki i Sanu. Nachylone ku północy powierzchnie płaskowyżów oddzielone są od obniżeń dolinnych na ogół krawędziami wysokości 30 - 60m.

Geomorfologicznie wyróżniają się cztery wysoczyzny (płaskowyże) w centralnej części Kotliny: Szczepanowska, Tarnowska, Kolbuszowska i Tarnogrodzka. Od południa zamyka Kotlinę Sandomierską wysoki pas Przedgórza Karpackiego, który z uwagi na pokrywę lessową i wyraźnie pagórkowaty krajobraz, a także charakter szaty roślinnej i fauny różni się od pozostałych części Kotliny, stanowiąc region przejściowy pomiędzy Kotliną Sandomierską, a Karpatami.

Kształtowanie się roślinności i fauny Kotliny Sandomierskiej było ściśle uzależnione od historii przemian klimatycznych i żywej przyrody łuku Karpat Zachodnia część Kotliny obejmująca Puszczę Niepołomicką i tereny, aż po Wisłokę, pozostawała pod wpływem Karpat Zachodnich i głównie stamtąd otrzymywała swe górskie elementy florystyczne. Wraz z lasami bukowo-jodłowymi zeszły z gór w Kotlinę niektóre gatunki zwierząt.

Od neolitu (4,2 - 1,7 tys. lat temu) na obszarze Kotliny Sandomierskiej rozpoczął swą działalność człowiek, który znaczne połacie puszcz zamienił na pola uprawne. Szczególnie silny napór osadnictwa postępował z zachodu od Krakowa - z ośrodkiem w Niepołomicach.

Zmniejszanie powierzchni puszczy następowało na skutek wyrębu na potrzeby budowlane i opałowe. Duże znaczenie w naturalnych drzewostanach spowodowały melioracje, które prowadzono od 1850 r. Ogromnych strat dopełniła II wojna światowa.

Gmina Szczurowa położona jest w zachodniej części Kotliny Sandomierskiej, na wschód od Puszczy Niepołomickiej, od której oddzielona jest doliną rzeki Raby. Dziedzictwo przyrodnicze Szczurowej oraz system ekosystemów wiąże się ściśle z przemianami całego obszaru Kotliny Sandomierskiej, a zwłaszcza jej zachodniej części.

- **Osobliwości florystyczne.**

Główny zrąb flory przedmiotowego obszaru stanowią gatunki pospolite, rzadko rozprzestrzenione w całej środkowej i północnej Europie oraz Azji.

Gatunki rzadkie: gatunki oceaniczne, rośliny północne, rośliny południowe i południowo-wschodnie.

Gatunkl oceaniczne; kłoć miechowata z rodziny turzycowatych, clisma wodna (w wodach stojących), rosiczka owadożerna (gatunek torfowiskowy) - roślina owadożerna, brzeżyca jednokwiatwa (na obrzeżach stawów), pływacz krótkostrogowy (wodna roślina owadożerna).

Rośliny subatlantyckie: goździeniec okółkowy (typowy dla piasków), wąkrola zwyczajna, gniadosz rozesłany, sit sztywny (mokradła i torfowiska), kropidło piszczałkowate (bagna). Interesującym gatunkiem roślin subatlantyckich jest okazała, podlegająca ochronie prawnej paproć - długosz królewski. Rośnie on na torfowiskach śródleśnych i w sosnowych borach bagiennych.

Gatunki północne posiadają swoich przedstawicieli przeważnie na pojedynczych, reliktowych stanowiskach. Są to: wierzba borówkolistna, wierzba czarniawa oraz grążel drobny i grzybień północny (w starorzeczach).

Do wielkich osobowości florystycznych należy reliktowe stanowisko brzozy niskiej - na torfowisku „Wielkie Błoto" w Puszczy Niepołomickiej.

Rośliny kserotermiczne reprezentujące przede wszystkim południowo-wschodniej południowe elementy geograficzne są we florze Kotliny Sandomierskiej nieliczne - nie znajdują tu odpowiednich dla siebie warunków siedliskowych.

We wschodniej części Kotliny spotkać nożna takie gatunki jak: wiśnia karłowata, koniczyna pannoska, szyplin jedwabisty, róża francuska (szerzej rozpowszechniona).

Stosunkowo szeroki zasięg w Kotlinie Sandomierskiej posiadają: pięciornik biały (na południowych stokach wzgórz lub na nasłonecznionych zboczach dolin rzecznych), tymotka Benera, ciemiężyk lekarski, gorysz pagórkowy, rzepik pospolity, koniczyna pagórkowata.

Najbardziej klasycznym i szczególnie interesującym przykładem gatunku południowo-wschodniego jest wawrzynek główkowy. W części południowej Kotliny Sandomierskiej występuje ciepłolubny krzew - kłokoczka, który zrósł się nierozerwalnie z tradycją religijną ludności. Pomimo występującego przenoszenia jej do wiejskich ogródków, dość licznie reprezentowana jest w obrębie lessowego Przedgórza Karpackiego.

Flora Kotliny Sandomierskiej jest silnie zróżnicowana także pod względem ekologicznym. Szczególnie bogate w gatunki jest roślinność wodna, a przede wszystkim higrofilna, zw. z bagnami, torfowiskami i wilgotnymi obszarami dolin rzecznych.

Duży udział we florze mają również gatunki reprezentujące zupełnie przeciwstawną grupę ekologiczną, tj. ksenofity piaskowe, które w Kotlinie znajdują korzystne warunki do swego rozwoju na rozległych terenach wydmowych. Najliczniejszą grupę stanowią przedstawiciele gatunków górskich, które są jedną z wielkich atrakcji tego terenu. Przyczyną tego zjawiska jest bezpośrednie sąsiedztwo Karpat, z których gatunki górskie przenikały na teren Kotliny. Do dziś przetrwało ok. 30 górskich gatunków roślin naczyniowych. Na terenie Kotliny spotkać je można w resztkach reliktowych lasów bukowo-jodłowych, w cienistych grądach i podmokłych olszynach. Są to: żywiec gruczołowaty, sałatnik leśny, starzec Fuchsa, starzec gajowy (podany jedynie z Puszczy Sandomierskiej).

Do najbardziej interesujących gatunków górskich należy szafran spiski, zwany popularnie krokusem. Roślina ta występuje na licznych stanowiskach w obrębie Wysoczyzny Szczepanowskiej. Krokusy rosną tu przeważnie w podmokłych olszynach i na wilgotnych łąkach.

Starorzecza, stawki i zalewiska rozproszone licznie w dolinach rzecznych Kotliny Sandomierskiej są siedliskiem bogatej flory, wśród której należy wyróżnić roślinę zwaną kotewką - orzechem wodnym. Kotewka zrosła się nierozerwalnie z historią osadnictwa tego terenu - wykorzystywana była, jako roślina jadalna oraz w zdobnictwie ludowym. Spotkać ją nożna jeszcze w dolinie Sanu, w okolicach Przemyśla.

Ozdobą wilgotnych łąk i mokradeł są gatunki z rodziny kosaćcowatych: kosaciec syberyjski, mieczyk dachówkowaty, goździk pyszny. Na wilgotnych łąkach i torfowiskach niskich występują masowo storczyki: szerokolistny, plamisty i błotny oraz kruszczyk błotny. Formy oddziaływania człowieka powodujące zmiany ustabilizowanych warunków siedliskowych są przyczyną masowego wymierania roślin (również storczyków), zwłaszcza prace melioracyjne, nawożenie i posiewanie łąk.

- **Flora na obszarze Gminy Szczurowa.**

Zbiorowiska leśne zajmują 9,55% ogólnej powierzchni gminy Szczurowa. Występują w południowej i we wschodniej części gminy stanowiąc fragmenty większych kompleksów leśnych mających przedłużenie na terenie sąsiednich gmin. Oprócz zwartych kompleksów, występują małe powierzchnie leśne rozrzucone również w południowej i wschodniej części gminy, a także zadrzewienia śródpolne, zagajniki. W obszarach leśnych przeważają siedliska boru mieszanego wilgotnego (47,6%), boru mieszanego świeżego (15,7%) i lasu mieszanego świeżego (19,2%). W drzewostanach zdecydowanie dominuje sosna (90%) z domieszką głównie buka i olchy. Przeciętny wiek drzewostanów wynosi 56 lat a zasobność 258 m^3/ha.

Lasy na obszarze gminy Szczurowa charakteryzują się dobrym stanem zdrowotnym i sanitarnym. Lasy oprócz funkcji gospodarczych spełniają również ważne funkcje ochronne. Zgodnie z Zarządzeniem MOŚZNiL z dnia 29.11.1996r. w obszarze leśnym gminy Szczurowa lasy ochronne - wodochronne zajmują powierzchnię 659,55 ha i są położone w południowej części gminy we wsi Strzelce Wielkie. Pozostałe lasy na terenie gminy to lasy gospodarcze zajmujące powierzchnię 211,79 ha.

Gospodarka leśna jest terytorialnie i funkcjonalnie związana z gospodarką wiejską, dla której często stanowi uzupełniającą lub alternatywną w stosunku do rolnictwa formę aktywności ekonomicznej i społecznej. Zalesienia są główną formą zagospodarowania gruntów niskiej jakości, których rolnicze użytkowanie jest ekonomicznie nieuzasadnione, zwiększając tym samym rentowność całej gospodarki wiejskiej. W dolinie Wisły oraz w dolinach jej dopływów wzdłuż wałów przeciwpowodziowych rosną wikliny nadrzeczne oraz znajdują się stanowiska olchy szarej.

Charakterystycznym elementem krajobrazu są szeregi wierzb, często występujące na trasie przebiegu starorzeczy oraz szpalery drzew przydrożnych.
Zbiorowiska roślinności nieleśnej tworzą zespoły łąk świeżych, wilgotnych, szuwarów, torfowisk występujących w dolinach rzecznych, na wyższej terasie zazwyczaj w sąsiedztwie gospodarstw znajdują się pastwiska. Najczęściej występującymi roślinami zespołów łąkowych są: rdest wężownik, krwiściąg lekarski, knieć błotna, ostrożeń lakowy, siwy i warzywny, starzec gorycznikowy, przytulia północna, koniczyna łąkowa i białoróżowa, śmiałek darniowy, jaskier ostry, dzięgiel leśny. Do najbardziej interesujących roślin łąk wilgotnych i okresowo wilgotnych należy szafran spiski. Mocno zróżnicowana jest roślinność wodna,

bagienna i szuwarowa związana z licznymi starorzeczami, stawami i zbiornikami wodnymi.

Grupę zbiorowisk roślin wodnych - pływających po powierzchni reprezentuje rzęsa drobna i trójrowkowa oraz spirodela wielokorzeniowa. Grupę roślinności wodnych - zakorzenionych na dnie zbiorników wodnych o liściach pływających po powierzchni reprezentuje zespół rdestnicy pływającej i połyskującej, rdestu ziemnowodnego, żabiścieku wodnego, niekiedy z dużym udziałem osoki aloesowatej. Z innych zespołów z roślin zakorzenionych w dnie występują tutaj zespoły: rogatka sztywnego, moczarki kanadyjskiej, włosieniczka okółkowego.

Zespoły szuwarowe występujące na obrzeżach zbiorników wodnych oraz w zarastających starorzeczach, podmokłych obniżeniach terenu i wzdłuż cieków wodnych reprezentują najczęściej szuwary - trzcinowy, pałkowy, mannowy, mozgowy, kosaćcowy, oczeretowy, jeżogłówkowy, tatarakowy, strzałkowy oraz szuwary turzycowe.

- Fauna.
- W Kotlinie Sandomierskiej mamy do czynienia z fauną wybitnie nizinną. Cecha ta dotyczy przede wszystkim zwierząt kręgowych. Na progu Pogórza Karpackiego, mniej więcej wzdłuż poziomicy 300 m n.p.m. w znacznej mierze nakładają się na siebie fauna typowo górska (np. ryjówka górska, orzechówka, pluszcz, pliszka górska, salamandra plamista, traszki - alpejska i karpacka) i typowo nizinnej (np. potrzeszcz, remiz, kureczka nakrapiana, skowronek borowy, łozówka rokitniczka, żółw błotny, traszka grzebienista, grzebinka ziemna, ropucha paskówka, żaby - moczarowa i śmieszka). Klasycznym wskaźnikiem są dwa gatunki kumaka - nizinny i górski, które występują na linii Przemyśl - Rzeszów - Tarnów - Bochnia i często w strefach tych tworzą formy przejściowe.

Istotną cechą fauny wynikającą z zachowania się znacznych fragmentów dawnej puszczy - jest duży udział gatunków leśnych, a nawet puszczańskich. Należą do nich np.: jeleń, żbik, kuna leśna, orzesznica, krogulec, orlik grubodzioby, gadożer, pszczołojad, róweczka, kruk, rójka, cieciew, głuszec, jarząbek.

Szereg z tych gatunków - np. sarna, bocian czarny, kruk, muchołówka białoszyja, cieciew, żaba moczarowa - występują tu w stosunkowo dużych zagęszczeniach.

Położenie Kotliny Sandomierskiej w południowo-wschodniej części kraju rzutuje na znaczny udział w jej faunie elementów wschodnich, południowych, a nawet podzwrotnikowych (modliszka, muchówka, białoszyja). Pewne gatunki zwierząt pojawiły się rzadko, a ich wizyty mają charakter inwazji (pasterz różowy, orzechówka długodzioba). Wreszcie o charakterze fauny omawianego terenu stanowią w dużej mierze szlaki migracyjne zwierząt, prowadzące na ogół wzdłuż szerokich dolin rzecznych, głównie Wisły i Sanu. Zjawisko to odnosi się zwłaszcza do ptaków, odbywających regularne wędrówki.

Szlakiem skandynawsko-iberyjskim, prowadzącym wzdłuż Wisły, a także innymi trasami, zalatuje tu z północy kilkanaście gatunków, których ojczyzną są obszary północnoeuropejskie: tajga, tundra, północne bagna i jeziora, a nawet

morza (np. gęś zbożowa, kamusznik, tracz bielaczek, kaczki - czernica, ogorzałka, markaczka, brodźce - śniady i szary).

Rytmika i nasilenie ptasich ciągów zaznacza się w lasach, a kulminacja przypada na przełom marca i kwietnia. Są to takie gatunki jak: drozdy, zięby, pierwiosnki, szpaki, rudziki, świergotki drzewne oraz niezwykle liczne - paszkot, kwiczoł i płochacz pokrzywnica. Przez wschodnią część Kotliny Sandomierskiej ciągną z Bałkanów klucze żurawi. Jesienne przeloty mają przebieg łagodniejszych i bardziej rozciągnięty w czasie. Uczestniczą w nich takie gatunki jak: zięby, drozdy, rudziki, pliszki, brodźce, bataliony, dzikie gęsi i kaczki, gawrony, wrony, kawki, mewy śmieszki, jaskółki i szpaki, wreszcie bociany - symbol polskiej wsi.

- **Fauna na obszarze Gminy Szczurowa.**

W środowisku przyrodniczym gminy Szczurowa dominują gatunki leśne takie jak sarna, zając szarak, kuropatwa, bażant, mniej liczne dzik, kuna leśna, borsuk, jenot, jeleń. W lasach gniazdują: jastrząb, myszołów. Łąki, pastwiska i pola uprawne zamieszkują: szarak, kuropatwa, bażant, drobne ptaki śpiewające – skowronek polny, świergotek łąkowy, pliszka żółta, dzieżba gąsiorek. W stawach rybnych i ich bezpośrednim sąsiedztwie zamieszkuje wiele gatunków nieraz bardzo rzadkich ptaków takich jak: perkoz, perkoz rdzawo-szyjny, zausznik, jarząbek, kwiczoł, muchówka białoszyja i inne.

W dolinie nieuregulowanej Wisły układ zbiorowisk roślinnych nadbrzeża rzecznego, łęgi wierzbowo-topolowe, łachy i wyspy piaszczyste, skarpy nadbrzeżne i wyspy piaszczyste, łąki, pastwiska, pola uprawne występują zwierzęta żyjące w wodzie – ryby, żaby, wodne traszki, liczne bezkręgowce oraz żywiące się zwierzętami wodnymi żerujące bezpośrednio na powierzchni wody – kaczki, grążyce, mewy, rybitwy, chruściele. W strefie przybrzeżnej tych wód brodzą siewki, w zaroślach wikliny i innej roślinności szuwarowej gniazdują pokrzewki błotne, przy skarpach nadrzecznych – brzegówki.

W rzekach, strumieniach i rozlewiskach żyją: płoć, okoń, ukleja, szczupak. W wolno płynących odcinkach rzek, zakolach starorzeczach i zbiornikach wód stojących występują: leszcz, sandacz, sum, krąp, karaś, lin, wzdręga. Rzeki o szybkim nurcie zamieszkują: brzana, kleń, brzanka, świnka, jelec, jaź, boleń, oraz wędrowne: węgorz i certa.

Większość gatunków żyjących na tych terenach jest objęta gatunkową ochroną. Szacuje się, że liczba kręgowców chronionych wynosi ok. 140 gatunków. Bezkręgowce są słabo rozpoznane i brak szacunku ich liczby. Występują tu biegacze, trzmiele i wiele innych gatunków.

Niektóre gatunki zwierząt są szczególnie rzadkie i zagrożone wyginięciem. Należy do nich nocek duży, karlik malutki, borsuk, wydra, bączek, bocian biały, pustułka, kuropatwa, przepióka, bekas kszyk, pójdźka, sowa uszata, zimorodek, dudek, skowronek polny, świergotek łąkowy, słowik rdzawy, białorzystka, wilga, dzierzba gąsiorek, dzierzba czarnoczelna, padalec zwyczajny, zaskroniec zwyczajny, traszki, kumak nizinny.

- Główne grupy systematyczne fauny.

Ssaki reprezentowane są w Kotlinie Sandomierskiej przez co najmniej 33 gatunki zwierząt. Większe gatunki związane są przede wszystkim z obszarami puszcz - poza obszarem Gminy Szczurowa (np. żubry, łosie). Na granicy

wytępienia znajdują się: ryś, żbik, wilk i wydra. W średniowieczu ustąpił z tych terenów niedźwiedź.

Ptaki reprezentowane są przez ok. 200 gatunków, co stanowi ponad 50% wszystkich gatunków krajowej awifauny. W większych kompleksach leśnych, gdzie rosną lasy bagienne, grądy i łęgi spotkać można bociana czarnego (rzadki w zachodniej części Karpat). W krajobrazie kulturowym zadomowił się bocian biały. Inne gatunki ptaków to: kraska, dudek, jaskółka brzegówka. Osobliwość stanowią gatunki rzadziej spotykane takie jak: zimorodek, żołna (zwana żołną szczurek lub żołną pszczołojadem). Żołna gnieździ się w wydrążonych przez siebie norach w gliniastych urwiskach, jest ptakiem stepowym - szczególnie charakterystycznym dla ukraińskich stepów i węgierskiej puszty.

Herpetofauną omawianego obszaru reprezentuje 7 z 8 gatunków żyjących w Polsce, a z 17 krajowych gatunków płazów, występuję tu ok. 13.

Generalnie - na obszarze Kotliny można spotkać przedstawicieli prawie wszystkich gadów i nizinnych gatunków płazów żyjących w Polsce. Spośród gadów należy wymienić takie jak: żółw błotny (w okolicy Janowa Lubelskiego), żmija (suche łąki, wrzosowisk, zręby, torfowiska), padalec zwyczajny.

Do najciekawszych płazów zaliczyć należy: ropucha zielona i paskówka, grzebiunka ziemna.

Pod względem ichtiologicznym cała Kotlina należy do tzw. krainy leszcza. Na progu Pogórza graniczy ona z podgórska krainą brzany, przy czym rybostany przejścia między Pogórzem, a Kotliną są bardzo łagodne.

We wszystkich wodach Kotliny Sandomierskiej stwierdzono dotychczas ok. 30 gatunków ryb. Niektóre z nich (obok leszcza i brzany) to: sum, szczupak i sandacz. Entomofaunę reprezentują takie gatunki jak: chrząszcze, motyle, chruściki, jętki, ważki i widelnice. Najwspanialszymi przedstawicielami tej grupy są: chrząszcze: jelonek rogacz w Puszczy Niepołomickiej oraz kozioróg dębosz (rezerwat „Dębina”). Spośród owadów wielką osobliwością kotliny jest modliszka oraz mrówkolew (Płaskowyż Kolbuszowski).

- Ważniejsze biocenozy

Przedmiotowy obszar obfituje w różnorodne zgrupowanie roślin i zwierząt, tworzące główny składnik lasów, kwiecistych łąk, grząskich torfowisk, zarośniętych starorzeczy. Odmienne zazwyczaj dla poszczególnych środowisk zgrupowania gatunków, czyli wspólnoty życiowe, określa się w ekologii mianem biocenoz.

Biocenozy wraz ze swoim środowiskiem nieorganicznym (abiotycznym) tworzą pewną nierozerwalną i samoutrzymującą się całość wyższego rzędu zwaną biogeocenozą, czyli systemem ekologicznym lub - ekosystemem. Prawie wszystkie typy biocenoz znajdują się względem siebie w pewnych powiązaniach genetycznych. Jedne zespoły organizmów przechodzą w następne według

określonych prawideł ekologicznych. Wytworzenie się szeregów biocenoz - od najprostszych i najmłodszych do najstarszych, najlepiej zorganizowanych i najbardziej stabilnych określone jest tzw. sukcesją biologiczną.

Zarastające starorzecza, zmeliorowane torfowiska, zalesione poręby tworzą biocenozy przejściowe. W warunkach naturalnych (bez silnej ingerencji człowieka) końcowym ogniwem tego szeregu będzie wysokopienny, wielowarstwowy las.

Biocenozy wydm piaszczystych.

Gatunki roślinne: trawy kseromorficzne (szczotlicha siwa, strzęplica siwa, kostrzewa), łyszczec baldachronowy, kocanka piaskowa, jasieniec piaskowy, mchy, porosty, gatunki kwitnące (rozchodnik ostry, macierzanka piaskowa, czerwiec trwały), gęsiówka piaskowa, sasanka łąkowa. Gatunki zwierzęce: błonkówki i pajęczaki, motyle i szarańczaki.

Biocenozy wodne i bagienne.

Gatunki roślinne wodne: wywłóczniki (okółkowy i kłosowy), rogatek sztywny, rdestnica (połyskująca, ściśniona, kędzierzawa), lilie wodne, kotewka, rzęsa wodna, salwinia pływająca, grążel, osoka aleosowata, żabiściek pływający.

Gatunki roślinne bagienne: trzcina pospolita, pałka szerokolistna, oczered jeziorny, łączeń baldankowaty, skrzyp bagienny, jaskier wielki.

W masie wodnej rozwijają się zwierzęta planktonowe (pierwotniaki i wrotki) utrzymujące różne gatunki ryb (m.in. okoń, lin, karaś, płoć). W okolicach zbiorników wodnych żyją zwierzęta bentoniczne - najczęściej owady ziemno-wodne (jętki, ważki, widelnice, chruściki, muchówki, chrząszcze). Płazy reprezentowane są przez: żaby (moczarowa, jeziorna, trawna, śmieszka), ropuchy (szara, zielona, paskówka, kumak nizinny). Składnikiem zoocenoz starorzeczy są ptaki: kokoszka wodna, kaczka krzyżówka, trzciniak, trzcinniczek.

Z postępem zarastania starorzeczy kurczy się w nich udział roślin i zwierząt ściśle wodnych, pojawiają się natomiast gatunki siedlisk szuwarowo-krzewiastych. Szuwary tworzą z czasem grubą warstwę torfu wypełniającą starorzecza, na które wchodzi roślinność drzewiasta.

Następnym etapem naturalnej sukcesji jest podmokła olszyna, która w miarę dolnego osuszania się terenu, ustępuje miejsca lasom grądowym. W przypadku systematycznego koszenia roślinności szuwarowej, proces sukcesji ulega wyraźnemu zahamowaniu. Szuwary powoli przekształcają się w zbiorowiska turzycowe, które następnie ustępują miejsca łąkom podmokłym.

Dobre osuszanie terenu starorzecza prowadzi do powstania żyznych łąk rajgrasowych, które (podobnie jak lasy grądowe w sukcesji naturalnej) stanowią końcowe ogniwo antropogenicznego szeregu sukcesyjnego.

Biocenozy torfowisk i łąk

Torfowiska związane są z biocenozami wodnymi, stanowią dobry ciąg sukcesji wynikający z procesu osuszania, czyli grądowienia terenu. Torfowiska wysokie występują m. in. w dolinie Wisły i w Puszczy Niepołomickiej. Niewielkie

płaty tych biocenoz rozsiane są po całej Kotlinie Sandomierskiej, gdzie zajmują lokalne, międzywydmowe zagłębienia. Podmokłe połacie dolin rzecznych opanowane są przez różnorodne, bogate florystycznie zbiorowiska torfowisk niskich. Torfowiska wysokie budują różnorodne gatunki mchów torfowców, które porastają krzewinki: borówka brusznica, modrzewnica zwyczajna, żurawina błotna, bagno zwyczajne oraz rośliny owadożerne - rosiczki.

Fauna jest tu nielicznie reprezentowana przez owady, gady, drobne ssaki i ptaki. Torfowiska niskie tworzą się na podmokłych połaciach dolin rzecznych. Roślinność reprezentują tu m. in.: bobrek trójlistkowy, wełnianka szerokolistna, kruszczyk błotny, gnidosz błotny, kozłek (całolistny i dwupienny).

Świat zwierząt to liczne gatunki owadów, płazów i ptaki. Użytkowanie rolnicze torfowisk niskich w efekcie procesu grądowienia przekształca te zbiorowiska w łąki okresowo wilgotne. Najbardziej rozpowszechnione w tej grupie są łąki trzęślicowe stnowiące ozdobę krajobrazu wielkich dolin rzecznych Kotliny Sandomierskiej. Łąki trzęślicowe nie przedstawiają wielkiej wartości gospodarczej.

Gatunki spotykane w tej grupie to: kosaciec syberyjski, pełnik, firletka, mieczyk dachówkowaty, chaber łąkowy, goździk pyszny, goryczka wąskolistna, przytulia (północna i właściwa), dzięgiel leśny, sierpik barwierski, trzęślica wodna i inne.

W krajobrazie dolin, na obrzeżach większych kompleksów torfowisk oraz rejonie podmokłych obniżeń śródpolnych i w lokalnych zagłębieniach łąk świeżych rozwijają się w okresie kwitnienia wielkimi plamami odmiennych barw gatunki: kaczeniec, rzeżucha łąkowa, knieć błotna, rdest pospolity, rdest wężownik.

Łąki świeże rajgrasowe zajmowały dawniej żyzne gleby na peryferiach dolin rzecznych. Ostatnio opanowały również osuszone i nawożone obszaru łąk wilgotnych i torfowisk niskich. Na obszarze Kotliny jest to najcenniejszy gospodarczo typ łąki. W skład darni rajgrasowej wchodzą: trawy (kostrzewa łąkowa, kupkówka zwyczajna), bodziszek łąkowy, dzwonek rozpierzchły, pępawa dwuletnia, złocień właściwy, kozibrod (łąkowy i wschodni), rośliny motylkowe (koniczyna łąkowa, groszek łąkowy, lucerna nerkowata).

Łąki rajgrasowe - po wprowadzeniu intensywnego wypasu przekształ-cają się w zbiorowiska żyznych pastwisk. Z tymi ekosystemami związana jest egzystencja najrozmaitszych owadów, pajęczaków, szeregu gatunków kręgow-ców oraz ptaków. Występują tu wielobarwne motyle (bielinek, latolistek cytrynek, paź królowej, modraszek ikar, latarnia, rurałka osetnik). Swoiste zespoły wytworzyły drobne ssaki (polnik zwyczajny, darniówka, ryjówka aksamitna). Do ptaków łąkowych należą: skowronek polny,świergotek łąkowy, krzyk, przepiórka, kuropatwa, derkacz, czajka, pliszka żółta, pokląskwa.

O randze faunistycznej nadrzecznych i śródleśnych łąk decyduje jeszcze inna cecha. Stanowią one zasobne żerowiska dla zwierząt sezonowo migrujących (sarny, lisy, łasice). Tak więc łąki, którym w wielu miejscach grozi

kompletna degradacja wskutek wadliwej gospodarki, okazują się niebywale ważnym środowiskiem życia, tak dla fauny lokalnej, jak i wędrownej.

- Biocenozy leśne i zaroślowe.

Wśród biocenoz leśnych spotykamy na przedmiotowym terenie trzy odrębne grupy. Siedliska stosunkowo bogate zajmują różne zbiorowiska lasów liściastych, na ubogich glebach piaszczystych spotykamy lasy sosnowe, natomiast na siedliskach pośrednich rozwijają się bory mieszane.

Lasy liściaste i zarośla.

Znaczną część teras łęgowych wielkich rzek zajmują na terenie Kotliny płaty zarośli łozowych (wiklinowych) - stanowiących stadium degeneracyjne powstające w miejscu wyciętych lasów łęgowych.

Ekspansywność tych zbiorowisk stanowi nieraz trudny do rozwiązania problem gospodarczy. Reprezentują ją: wierzby (wiciowa, trójpręcikowa, migdałowa, purpurowa), jeżyna popielica, starzec, krwawnica pospolita, kozłek lekarski, dzięgiel leśny, krwawniki, mydlnica lekarska, kielisznik zaroślowy, dziki chmiel. Fauna naziemna na skutek okresowych zalewów jest dość uboga. Awifaunę reprezentują: rokitniczka, łozówka, dziwonia, potrzos, remiz, cierniówka, strumieniówka. Gnieżdżą się tu też sprowadzone przez człowieka bażanty.

Zarośla łozowe mają charakter biocenozy otwartej, w której znajdują przystań liczne gatunki synantropijne obcego pochodzenia jak np.: nawłoć późna, astry, rudbekia naga, niecierpek himalajski.

Łęgi topolowo-wierzbowe.

Tworzą się w procesie zarastania aluwia rzecznych. Reprezentowane są one przez następujące gatunki: topole (biała, czarna), dereń świdwa, trzmielina zwyczajna, dziki bez czarny. Można tu zaobserwować dużo pnączy (wyżpin czarnojagodowy, rdest zaroślowy, kielisznik zaroślowy, chmiel).

Olszyny.

Zbiorowiska te pojawiają się na bagnach i moczarach w procesie ich zarastania. Panuje tu typowo bagienna roślinność. Fauna i flora olszyn łączy w sobie cechy środowiska wodnego i leśnego. Występują tu żaby zielone, kumaki, rzekotki, leśne myszy, gromady motyli, chmary komarów.

Łęgi olszowe.

W odróżnieniu od olszyny nie mają one budowy kępowo-dolinkowej, a zatem i skład gatunkowy jest bardziej jednorodny. Nie spotyka się tu roślin wodnych i prawie wcale bagiennych. Świat zwierzęcy ma już zasadniczo leśny charakter (kuna leśna, dzik). Występują tu ptaki: kowaliki, dzięcioły, świstuszka, rudzik, świergotek drzewny, słonka oraz liczne gatunki płazów.

Grądy.

Są najszerzej rozpowszechnione na terenie Kotliny. Spotykane są zarówno na wilgotnych terasach dolin rzecznych - w sąsiedztwie łęgów oraz

w obrębie lessowego Przedgórza Karpackiego. Duża zmienność siedlisk zajmowanych przez grądy znajduje odzwierciedlenie w silnym zróżnicowaniu tych biocenoz leśnych.Grądy niskie rosną na siedliskach wilgotnych w dolinach rzek (częściowo w północnej części Puszczy Niepołomickiej). Reprezentują je dęby, sosny, graby i lipy. Gatunki roślinne reprezentują tu m. in.: kokoryn pusta, czyściec leśny, niecierpek pospolity. Grądy wysokie zajmują głównie wiązy, jesiony, czeremchy, lipy, graby, sosny.

Runo tu jest mniej bujne i bogate w porównaniu z grądami niskimi. Lasy dębowo-grabowe są wartościowym siedliskiem dla fauny. W samym dnie lasu występują setki gatunków pajęczaków, kosarzy, chrząszczy, motyli, zaleszczotków, dżdżownic i szeregu innych drobnych zwierząt. Gatunki rzadkie i chronione reprezentują m. in.: chrząszcze kozioróg dębosz i jelonek rogacz. Wilgotne i żyzne grądy nadwiślańskie utrzymują liczne populacje płazów.

W lesie „Grobla" pod Niepołomicami w okresie szczytowym zagęszczenie płazów dochodzi do 2,5 tys. osobników. Zatrzęsienie żab sprzyja licznemu występowaniu zaskrońców.

Ornitocenozy grądowe reprezentuje ponad 40 gatunków ptaków regularnie gnieżdżących się oraz kilkanaście sezonowych. Wśród nich występują: grubodziób, dzięcioł (zielonosiny, czarny, pstry, mały), gołąb siniak, zięba, sikora wodna, sowa uszata, drozd, słowik szary.

Ze względu na wysoki wskaźnik zagęszczenia ptaków eliminowane jest ok. 10% owadów leśnych - szkodników drzew. W grądach Kotliny żyje co najmniej 20 gatunków ssaków związanych z różnymi typami lasu. Należą do nich: nornica ruda, mysz leśna, mysz polna, darniówka, nornik bury, orzesznice i inne.

Bory szpilkowe.

Najbardziej typowa biocenozę leśną w krajobrazie Kotliny Sando-mierskiej są bory sosnowe. Najuboższe z nich to bory porostowe rosnące na suchych piaskach i wałach wydmowych. Na wilgotniejszych i żyźniejszych piaskach rosną bory świeże jodłowo-świerkowe z udziałem brzozy. Najbardziej wilgotną postać lasów sosnowych stanowi bór bagienny rozwijający się na obrzeżach wysokich torfowisk oraz w bezodpływowych obniżeniach terenu.

W zależności od wilgotności podłoża w poszczególnych typach borów szpilkowych występują:

- porost, mchy, wrzosy, borówka brusznica, jagody, grzyby (bory such),
- jagody, grzyby (bory świeże),
- runo krzemionkowe: borówka bagienna, bagno zwyczajne, żmowina błotna, modrzewnica zwyczajna, wełnianka (bory bagienne).

Bory mieszane.

Są to biocenozy łączące w sobie cechy lasów liściastych i szpilkowych. Zajmują one różne typy umiarkowanie żyznych gleb wykształconych na piaskach gliniastych, glinach utworach pyłowych, a nawet wyługowanych lessach. Drzewostan boru mieszanego cechuje rozbudowana struktura pionowa

i doskonałe wykorzystanie przestrzeni. Najwyższe piętro tworzą sosny, niższe piętro tworzą liściaste budują: dęby, brzozy, buki, osiki.

W podszyciu występuje warstwowo rozwinięta roślinność zielona. Najwyżej sięga tu paproć orlica, niżej rosną krzewinki borówki czarnej i szereg innych gatunków acidofilnych, a w dnie lasu liczne mchy. Piętrowa struktura lasu mieszanego znajduje silne odbicie w zasiedlającej go faunie. W dnie lasu występują: myszy leśne, narniec rude, liczne pajęczaki i owady naziemne.

W warstwie runa żyją setki gatunków owadów, głównie z rodziny głonkówek, motyli, muchówek i chrząszczy roślinożernych, pająków. W wyższych partiach lasu występują ptaki (ok. 50 gatunków). Wśród nich: rzadki bocian czarny, jarząbek, głuszec, sójka, sikory - sosnówka i czubatka. Strefa dna lasu to teren lęgowy ptaków takich jak: świarogałek drzewny, świstuszka leśna, pierwiosnek. W warstwie podszycia gnieżdżą się m.in. rudzik, kos, pokrzeski, a w niższych partiach strefy koron: wszystkie sikory, muchołówki, pleszka, dzięcioły. Górne partie drzew zajmują ptaki duże i silne: orzeł, kruk, myszołów, kobuz (zwykle ptaki drapieżne).

Pomimo bogactwa gatunków występujących w borach mieszanych - liczebność zwierząt jest mniejsza w porównaniu a łęgami i grądami.

2.10.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Obszar Gminy położony jest w zachodniej część Kotliny Sandomierskiej określonej przez znawców, jako jeden z ciekawszych regionów Polski, tak z punktu widzenia przyrodniczego i krajobrazowego, jak również historycznego.
- Przyrodniczo-krajobrazowe wartości Gminy sa chronione przez włączenie prawie całego jej obszaru do 3 Obszarów Chronionego Krajobrazu oraz w części - do 3 obszarów ochronnych sieci ekologicznej Natura 2000.
- Na obszarze Gminy obowiązuje również ochrona korytarzy ekologicznych Małopolski, które nie są obecnie w Polsce odrębną, usankcjonowaną prawnie formą ochrony przyrody. W ustawie o ochronie przyrody istnieje jedynie zapis, że dla ich ochrony mogą być tworzone obszary chronionego krajobrazu. Forma ta nie zapewnia jednak odpowiedniej ochrony tych struktur. Dlatego też szczególnie ważne jest uwzględnianie ich w planowaniu przestrzennym w skali lokalnej, gdyż ich specyfiką jest to, że przerwanie ciągłości w jednym miejscu sprawia, iż cały odcinek korytarza przestaje pełnić swoją funkcję.

2.11. Zasoby przyrody objęte ochroną prawną.

2.11.1. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt.

- **Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt realizowana jest zgodnie z Rozporządzeniami Ministra Środowiska:**

- z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. Nr 0, poz. 81),
- z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. Nr 237, poz. 1419),
- z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. Nr 168, poz. 1764),
- z dnia 28 września 2004 r. (Dz. U. Nr 220, poz. 2237) w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną,
- z dnia 9 lipca 2004 r. (Dz. U. Nr 168, poz. 1765) w sprawie dziko występujących grzybów objętych ochroną.

- **Zgodnie z przywołanymi powyżej Rozporządzeniami - w stosunku do dziko występujących roślin, należących do gatunków chronionych, obowiązują następujące zakazy:**

1) zrywania, niszczenia i uszkadzania;
2) niszczenia ich siedlisk i ostoi;
3) dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych, niszczenia ściółki leśnej i gleby w ostojach;
4) pozyskiwania, zbioru, przetrzymywania, posiadania, preparowania i przetwarzania całych roślin i ich części;
5) zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany i darowizny roślin żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części oraz produktów pochodnych;
6) wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa roślin żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych.

- **W stosunku do dziko występujących grzybów z reguły obowiązują następujące zakazy:**

1) zrywania, niszczenia i uszkadzania;
2) niszczenia ich siedlisk i ostoi;
3) dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych, niszczenia ściółki leśnej i gleby w ostojach;
4) pozyskiwania, zbioru.

- **W stosunku do dziko występujących zwierząt obowiązują następujące zakazy:**

1) zabijania, okaleczania, chwytania, transportu, pozyskiwania, przetrzymywania, a także posiadania żywych zwierząt;
2) zbierania, przetrzymywania i posiadania zwierząt martwych, w tym spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
3) niszczenia ich jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych;
4) niszczenia ich siedlisk i ostoi;
5) niszczenia ich gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk i innych schronień;
6) wybierania, posiadania i przechowywania ich jaj;
7) wyrabiania, posiadania i przechowywania wydmuszek;
8) preparowania martwych zwierząt lub ich części, w tym znalezionych;
9) zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany i darowizny zwierząt żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych oraz ich części produktów pochodnych;
10) wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa zwierząt żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
11) umyślnego płoszenia i niepokojenia;
12) fotografowania, filmowania i obserwacji mogących powodować płoszenie lub niepokojenie ptaków, przy nazwach których w załączniku nr 1 do rozporządzenia zamieszczono symbol "(1)" oraz nietoperzy;
13) przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca;
14) przemieszczania urodzonych i hodowanych w niewoli do stanowisk naturalnych.

2.11.2. Pomniki przyrody.

- **Pomniki przyrody istniejące:**

nr ew. 145 - dęby szypułkowe (2 szt.) - grupa drzew
na cmentarzu parafialnym w Strzelcach Wielkich
(obwód - 442, 402)
wł. Diecezja Tarnów - Parafia Rzymsko-Katolicka – dz. nr ew. 1634
Dec. RL-op-8311/66/68 PWRN w Krakowie z dn. 01.04.1968 r.
Zarz. Nr 2/87 Woj. Tarnow. z dn. 26.02.1987 r.(Dz. Urz. Woj. Tarnow. Nr 3, poz. 30);

nr ew. 148 - dąb czerwony (1 szt.) -
przy drodze na cmentarz w Szczurowej (obwód - 345)
wł. Diecezja Tarnów - Parafia Rzymsko-Katolicka
Dec. RZL.ls-7140/31/80 Urz. Woj. w Tarnowie z dn. 27.08.1980 r.
Zarz. Nr 2/87 Woj. Tarnow. z dn. 26.02.1987 r. (Dz. Urz. Woj. Tarnow. Nr 3, poz. 30);

nr ew. 149 - dąb szypułkowy (2 szt.), grab pospolity (1 szt.) -
grupa drzew przed zabytkowym dworkiem w Zaborowie,

wł. samorządowa (Gmina Szczurowa), obwód - 279, 339, 447,
Dec. RZL.Is-7140/40/80 Urz. Woj. w Tarnowie z dn. 18.12.1980 r.
Zarz. Nr 2/87 Woj. Tarnow. z dn. 26.02.1987 r. (Dz. Urz. Woj. Tarnow. Nr 3, poz. 30);

**nr ew. 150 - dąb szypułkowy (1 szt.),
przed zabytkowym dworkiem w Zaborowie,**
wł. samorządowa (Gmina Szczurowa) – obwód 447
Dec. RZL.Is-7140/41/80 Urz. Woj. w Tarnowie z dn. 18.12.1980 r.
Zarz. Nr 2/87 Woj. Tarnow. z dn. 26.02.1987 r. (Dz. Urz. Woj. Tarnow. Nr 3, poz. 30);

**nr ew. 318 - dąb szypułkowy (1 szt.) w zabytkowym parku dworskim
przed dworkiem w Dołędze,**
wł. Skarb Państwa – dz. nr ew. 384,
Rozp.Nr 24/97 Woj.Tarnow.z dn. 07.05.1997 r.(Dz. Urz. Woj. Tarnow. Nr 6, poz. 38);

**nr ew. 319 - wiąz szypułkowy (1 szt.) -
w zabytkowym parku dworskim w Dołędze,**
wł. Skarb Państwa – dz. nr ew. 384,
Rozp.Nr 24/97 Woj.Tarnow.z dn. 07.05.1997 r.(Dz. Urz. Woj. Tarnow. Nr 6, poz. 38);

**nr ew. 320 - lipa drobnolistna (1 szt.) -
w zabytkowym parku dworskim w Dołędze,**
wł. Skarb Państwa – dz. nr ew. 384,
Rozp.Nr 24/97 Woj.Tarnow.z dn. 07.05.1997 r.(Dz. Urz. Woj. Tarnow. Nr 6, poz. 38);

**nr ew. 321 - grupa drzew - dąb szypułkowy (3 szt.) -
przed zabytkowym dworkiem w Zaborowie,**
wł. samorządowa (Gmina Szczurowa), obwód 300, 370, 470,
Rozp.Nr 24/97 Woj.Tarnow.z dn. 07.05.1997 r.(Dz. Urz. Woj. Tarnow. Nr 6, poz. 38)

- **nr ew ? - dąb szypułkowy**
  (obwód na wys. 130 cm – 274)
  na parceli W. Nicponia w Szczurowej 97
  (brak potwierdzenia w Wojewódzkim Rejestrze Pomników Przyrody);

- **nr ew ? - dąb czerwony**
  (obwód na wys. 130 cm – 390)
  naprzeciw kościoła w Szczurowej
  brak potwierdzenia w Wojewódzkim Rejestrze Pomników Przyrody);

- **nr ew ? - dąb szypułkowy z kapliczką**
  (obwód na wys. 130 cm – 383)
  nad stawem w Strzelcach Wielkich
  (brak potwierdzenia w Wojewódzkim Rejestrze Pomników Przyrody).

- **Pomniki przyrody projektowane.**

W 1994 r. postulowano:

- **we wsi Strzelce Wielkie** - utworzenie pomnika powierzchniowego przyrody żywej w obrębie stanowiska szafrana spiskiego Crocus scepusiensis o pow. 0,10 ha, położone na terenie dawnej terasy zalewowej Uszewki (na gruntach prywatnych); chroniony gatunek występował na wypasanej łące wzdłuż starorzecza w liczbie ok. 200 egz. (dane z 1994 r.).

Ponadto, projektowano objęcie ochroną pomnikową:

- w Strzelcach Wielkich - lipy drobnolistne, 3 pojedyncze sztuki (o obwodach 566, 371 i 423 cm),
- w Szczurowej - lipy drobnolistne, 3 pojedyncze sztuki (o obwodach 312, 355 i 360 cm).

2.11.3. Obszary ochronne Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

1. Charakterystyka systemu.

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie zarówno zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy, ale też typowych, wciąż jeszcze powszechnie występujących siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla 9 regionów biogeograficznych: alpejskiego, atlantyckiego, borealnego, kontynentalnego, panońskiego, makaronezyjskiego, śródziemnomorskiego, stepowego i czarnomorskiego).

W Polsce występują 2 regiony: kontynentalny (96 % powierzchni kraju) i alpejski (4 % powierzchni kraju). Gmina Szczurowa zaliczona została do regionu kontynentalnego.

Sieć ochronna Natura 2000 jest tworzona w oparciu o 2 dyrektywy unijne:

- **Dyrektywę Rady 92/43/EWG** z dnia 21.05.1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych i dzikiej flory i fauny (stanowiącej podstawę do wydzielania Specjalnych Obszarów Ochrony – SOO),

- **Dyrektywę Rady 79/409/EWG** z dnia 02.04.1979 r. w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków (stanowiącej podstawę do wydzielania Obszarów Specjalnej Ochrony – OSO).

2. Obszary Natura 2000 w Gminie Szczurowa.

1) Obszar pn. "Dębówka nad rzeką Uszewką".

Kod obszaru: PLH120066
Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000:
specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Obszar biogeograficzny: kontynentalny
Powierzchnia: 844,30 ha
Status formalny: obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy.

Obszar położony nad rzekami Uszewką i Uszwicą koło Szczurowej, obejmuje typowy dla regionu krajobraz rolniczy - mozaikę łąk, w różny sposób użytkowanych i pól. Na całym obszarze występują populacje dwóch gatunków motyli wymienianych w II Załączniku Dyrektywy Siedliskowej: modraszka teleiusa, modraszka nausithousa. Zachowanie siedlisk tego obszaru jest istotne dla zachowania ciągłości siedlisk modraszka teleiusa i modraszka nausithousa Polski Południowej (dane zaktualizowano w 2009 r.).

Opis turystyczny - ważniejsze zabytki:

- Szlak architektury drewnianej
- Dwór w Szczurowej
- Muzeum Okręgowe w Tarnowie - Dwór w Dołędze
- Dwór w Strzelcach Wielkich
- Dwór w Zaborowie
- Cmentarz wojskowy w Szczurowej
- Cmentarz wojskowy w Zaborowie
- Cmentarz wojskowy w Rudy Rysich
- Cmentarz wojskowy w Uściu Solnym

Zagrożenia.

Podstawowe zagrożenia siedlisk motyli to: zaniechanie koszenia, a w konsekwencji sukcesja łąk w kierunku zakrzaczeń i trzcinowisk, presja zabudowy, zaorywanie nieużytkowanych łąk świeżych pod uprawę kukurydzy.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe:

- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe:

- modraszek telejus - bezkręgowiec,
- modraszek nausitous - bezkręgowiec.

2) Obszar pn. "Dolina rzeki Gróbki"

Kod obszaru: PLH120067
Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000:
specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)
Obszar biogeograficzny: kontynentalny
Powierzchnia: 99,80 ha
Status formalny: obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy.

Dolina rzeki Gróbki koło Strzelec Wielkich. Na całym obszarze występują populacje dwóch gatunków motyli wymienianych w II Załączniku Dyrektywy Siedliskowej: modraszek teleius, modraszek nausithous.

Zachowanie siedlisk tych gatunków w obszarze jest istotne dla zachowania ciągłości siedlisk modraszka telejusa i modraszka nausithousa Polski Południowej (dane zaktualizowano w 2009 r.).

Opis turystyczny - ważniejsze zabytki:

- Szlak architektury drewnianej
- Dwór w Szczurowej
- Muzeum Okręgowe w Tarnowie - Dwór w Dołędze
- Dwór w Strzelcach Wielkich
- Dwór w Zaborowie
- Cmentarz wojskowy w Szczurowej
- Cmentarz wojskowy w Zaborowie
- Cmentarz wojskowy w Rudy Rysich
- Cmentarz wojskowy w Uściu Solnym

Zagrożenia.

Podstawowe zagrożenia siedlisk motyli to: zaniechanie koszenia, a w konsekwencji sukcesja łąk w kierunku zakrzaczeń i trzcinowisk, zaorywanie nie użytkowanych łąk świeżych pod uprawę, głównie kukurydzy.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe:

- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe:

- modraszek telejus - bezkręgowiec,
- modraszek nausitous - bezkręgowiec.

3) Obszar pn. "Lasy Radłowskie" (obszar proj.).

Kod obszaru: PL151
Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000:
obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)
Powierzchnia:14 764 ha
Status formalny:
Obszar proponowany przez organizacje pozarządowe w ramach listy IBA.

Opis przyrodniczy.

Średniej wielkości ostoja leśno-łąkowa z licznymi zbiornikami wodnymi (starorzecza, stawy rybne i zbiorniki pożwirowe). Jedna z najważniejszych w kraju ostoi lęgowych dla puszczyka uralskiego i rycyka, a także ważne w regionie miejsce gniazdowania lelka, muchołówki białoszyjej i bączka.

Ostoja leży na terenie Kotliny Sandomierskiej, pomiędzy Progiem Karpackim na południu i doliną Wisły na północy. Część północna znajduje się w mezoregionie Niziny Nadwiślańskiej obejmującej dolinę Dunajca od wschodu i dolinę Wisły od północy, natomiast część południowa wchodzi w skład Podgórza Bocheńskiego. Obszar ten ma charakter płaskiej równiny z niewielkimi wyniesieniami wznoszącymi się maksymalnie na wysokość 206 m n.p.m.

Podłoże zbudowane jest z utworów piaszczysto-gliniastych i żwirowo-piaszczystych, pokrytych na ogół przez gleby piaszczyste i mady.

Większość ostoi pokrywają lasy zgrupowane w jednym dużym kompleksie leśnym o powierzchni ok. 80 km', będącym pozostałością prastarej Puszczy Sandomierskiej. W lasach tych dominują siedliska borowe, które są głównie reprezentowane przez bór mieszany sosnowo-dębowy (80% powierzchni leśnej), występujący tutaj w wariancie wilgotnymi świeżym.

Siedliska grądowe, łęgi i olsy występują fragmentarycznie, tworząc zwykle płaty o niewielkiej powierzchni, często silnie zmienione w wyniku gospodarki leśnej.

Ważnym elementem krajobrazu ostoi są zbiorniki wodne. Naturalne zbiorniki wodne reprezentowane są wyłącznie przez starorzecza rzeki Kisieliny i Dunajca. Pozostałe zbiorniki nie mają naturalnego pochodzenia. W ich skład wchodzą śródleśne stawy rybne o łącznej powierzchni 110 ha, na których dość intensywnie prowadzona jest gospodarka rybacka. Stawy te charakteryzują się stosunkowo dobrze rozwiniętą przybrzeżną roślinnością wynurzoną oraz obecnością zadrzewionych wysp. Największy udział w powierzchni ostoi mają zbiorniki pożwirowe, skupione w kilku kompleksach zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie lasów, zarówno od strony wschodniej, jaki zachodniej. Poszczególne zbiorniki różnią się między sobą stopniem sukcesji,

obecnością lub brakiem wysp i całkowitą powierzchnią (od 0,1 do 93 ha).

Istotnym elementem przyrodniczym są także niewielkie śródleśne łąki oraz duże obszary łąkowe zlokalizowane w północnej i wschodniej części ostoi. W większości są to ekstensywnie użytkowane łąki rajgrasowe i trzęślicowe występujące na wilgotnym lub podmokłym podłożu, często z licznymi zaroślami i zakrzaczeniami wierzbowymi (dane zaktualizowano w 2011 r.).

Opis turystyczny - Turystyka krajoznawcza - zabytki Ziemi Brzeskiej:

- **Zamek w Dębnie.** Jest unikalną zabytkową budowlą w skali kraju. Jest to niemal jedyny zachowany w Polsce, w prawie niezmienionym kształcie obiekt późnośredniowiecznej architektury świeckiej o cechach gotyku i renesansu. Zamek został zbudowany w latach 1470 - 80 przez muratora Marcina Proszko i jego ucznia Jana z Krakowa na zlecenie kasztelana krakowskiego Jakuba Odrowąża.

- **Zamek w Czchowie.** Wzniesiono go w połowie XIV wieku jako ważną warownię w piastowskim systemie obrony granic Królestwa Polskiego w miejsce stróży z XII - XIII w., której zadaniem było strzeżenie szlaku handlowego z Węgier.

- **Zamek Tropsztyn w Wytrzyszczce.** Jest rekonstrukcją warowni z XIII wieku wybudowanej na skalnym wzgórzu nad Dunajcem. Warownia ta usytuowana była przy ważnych w średniowieczu szlakach handlowych: szlaku wodnym Dunajca i lądowym Trakcie Węgierskim.

- **Pałac Goetz-Okocimskich.** Pałac został wybudowany końcem XIX wieku przez Jana II Albina Goetza -Okocimskiego, właściciela okocimskiego browaru oraz jego żonę hr. Zofię z Sumińskich.

- **Gród na Wzgórzu Bocheniec.** W Jadownikach, na wzgórzu Bocheniec (na płd-wsch od Brzeska), znajdują się pozostałości wczesnośrednio-wiecznego grodu. Był to jeden z ważniejszych obiektów architektury obronnej doby plemiennej, związany z istniejącym w Małopolsce państwem Wiślan. Gród istniał w IX - X w., a jego upadek wiązał się z kryzysem starej organizacji w czasach pierwszych Piastów.

- **Dwór w Wokowicach.** Jest to obiekt murowany, parterowy, ale podpiwniczony. Posiada dwutraktowy układ pomieszczeń i czterospadowy dach, a od frontu murowaną altanę wejściową. Po jego południowej stronie znajduje się niewielkie założenie ogrodowe.

- **Dwór w Biskupicach Melsztyńskich (gm. Czchów).**

- **Dwór w Kątach (gm. Czchów)** - z ok. 1900 r.
- **Dwór w Dołędze (gm. Szczurowa)** - XIX w.
- **Dwór w Przyborowie (gm. Borzęcin)** - II poł. XIX w.
- **Dwór w Szczurowej (gm. Szczurowa).** Wzniesiony został w latach 1856-1860 przez ówczesnych właścicieli dóbr szczurowskich, Anastazji z Chwalibogów i Jana - Kępskich.
- **Dwór w Zaborowie (gm. Szczurowa).** Obecny dwór został zbudowany po 1877 r. Wzniesiony jest na planie kwadratu, po części piętrowy, podpiwniczony. Nakryty płaskim dachem. Główne wejście do dworu poprzedza wgłębny portyk o dwóch drewnianych kolumnach.

Opis turystyczny - Turystyka aktywna - szlaki turystyczne:

- **Małopolski Szlak Architektury Drewnianej**, który jest jedną z największych turystycznych atrakcji naszego regionu. Na terenie powiatu brzeskiego zostały do niego wpisane niektóre obiekty architektury sakralnej oraz drewniane domy w Biesiadkach z początku XX w., zespół zabudowy stodolnej w Uściu Solnym z 2 poł. XIX w., a także zespół charakterystycznych dla regionu Małopolski chałup budowanych w stylu krakowskim w Mokrzysce.
- **Okrężny szlak turystyczny (koloru czerwonego)** przebiegający przez południową część powiatu brzeskiego. Liczy on blisko 50 km. Szlak przebiega przez ciekawe pod względem turystycznym i historycznym miejscowości: Brzesko, Jasień, Poręba Spytkowska, Gosprzydowa, Tymowa, Czchów, Złota, Okocim. Wędrujący zaliczą po drodze między innymi grodzisko z VIII-X w. na Bocheńcu, ruiny średniowiecznego zamku w Czchowie, pałac Goetzów oraz wiele zabytkowych obiektów sakralnych np. kościół w Jasieniu, Tymowej, Złotej. Początek i koniec szlaku znajduje się na stacji PKP w Brzesku. Wędrówki tym szlakiem można rozpocząć w dowolnym miejscu.

Zagrożenia:

- wycinanie starych drzewostanów i niszczenie siedlisk łąkowych w wyniku wydobycia kruszyw.

Inne ważne zagrożenia w ostoi:

- prowadzenie zabiegów gospodarczych w okresie rozrodu ptaków,
- usuwanie martwych drzew z lasu,
- obniżanie się poziomu wód gruntowych,
- zarastanie łąk (brak wypasu lub wykaszania).

Istniejące formy ochrony przyrody:

- Lasy Radłowskie - rezerwat leśny,
- Radłowsko-Wierzchosławicki Obszar Chronionego Krajobrazu.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe:

• bączek - *ptak*
• bąk - *ptak*
• bielik - *ptak*
• błotniak łąkowy - *ptak*
• błotniak stawowy - *ptak*
• bocian biały - *ptak*
• bocian czarny - *ptak*
• cyraneczka - *ptak*
• cyranka - *ptak*
• czajka - *ptak*
• czapla biała - *ptak*
• derkacz - *ptak*
• dzięcioł białoszyi - *ptak*
• dzięcioł czarny - *ptak*
• dzięcioł średni - *ptak*
• dzięcioł zielonosiwy - *ptak*
• gąsiorek - *ptak*
• jarząbek - *ptak*
• jarzębatka - *ptak*
• kropiatka - *ptak*
• krwawodziób - *ptak*
• bekas kszyk - *ptak*
• lelek - *ptak*
• lerka - *ptak*
• mewa czarnogłowa - *ptak*
• muchołówka białoszyja - *ptak*
• orlik krzykliwy - *ptak*
• ortolan - *ptak*
• podgorzałka - *ptak*
• puszczyk uralski - *ptak*
• rybitwa zwyczajna (rzeczna) - *ptak*
• rybołów - *ptak*
• rycyk - *ptak*
• samotnik - *ptak*

- sieweczka rzeczna - *ptak*
- słonka - *ptak*
- świstun - *ptak*
- trzmielojad - *ptak*
- perkoz zausznik - *ptak*
- zielonka - *ptak*
- zimorodek - *ptak*
- perkoz rdzawoszyi - *ptak*
- kormoran mały - *ptak*
- dudek - *ptak*
- srokosz - *ptak*
- brzegówka - *ptak*
- mewa śmieszka - *ptak*
- mewa siwa - *ptak*

2.11.4. Wartości przyrodnicze i krajobrazowe Obszarów Chronionego Krajobrazu.

Przeważająca część powierzchni Gminy zawiera się w 3 obszarach chronionego krajobrazu. Ze względu na szczegółowy zakres ochrony i ustanowione zakazy na w/w obszarach poniżej zaprezentowano zasoby środowiska (na podstawie materiałów Urzędu Wojewódzkiego oraz uchwał w sprawie w/w obszarów - w treści uchwalonej wraz z uzasadnieniem.

- **Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu.**

obejmuje przeważającą, część Gminy. Drzewostany kompleksów leśnych tworzą, głównie zespoły sosnowo-dębowego boru mieszanego *(Pino - Quercetum),* występującego na mniejszej powierzchni boru wilgotnego *(Molinio - Pinetum).* Rzadziej występują tu zespoły boru świeżego *(Vaccinio myrtylli - Pinetum),* gradu *(Tiiio - Carpinetum),* łęgu *(Cricaeo - Alnetum)* i olsu *(Carici elongatae - Alnetum).* Dużą część obszaru zajmują trwałe użytki zieione, wśród których dominuje bogaty pod względem fiorystycznym zespół ostrożenia warzywnego i rdestu wężownika *(Cirsio-Polygenetum).* W okolicach Niedzieiisk występuje roślinność reliktowa: szafran polski *(Crocus scepusiensis).*

- **Położenie administracyjne.**

Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu leży w północno-zachodniej części województwa tarnowskiego. Obejmuje on swymi granicami fragment miasta Brzesko (część) oraz części gmin:

- Bochnia, a w niej wsie: Bessów (część), Bogucice (część), Cerkiew (część), Ostrów Szlachecki (część), Zatoka,
- Borzęcin, a w niej wsie: Borzęcin (część), Łęki (część), Przyborów (część),
- Brzesko, a w niej wsie: Jadowniki (część), Jasień (część), Mokrzyska - Bucze, Szczepanów, Wokowice (część), Srerkowiec (część),
- Rzezawa, a w niej wsie: Borek (część), Bratucice, Buczków, Dąbrówka, Dębina, Jodłówka (część), Ostrów Królewski (część), Okulice,
- **Szczurowa, a w niej wsie:** Niedzielska, Rylowa (część), Rudy - Rysie, Strzelce Małe (część), Strzelce Wielkie (część), Szczurowa (część), Wrzepia (część), Rajsko, Uście Solne (część).

- **Powierzchnia:**

BOCHK zajmuje pow. 16495 ha.

- **Przebieg granic.**

Obszar ma kształt nieregularnego owalu a przeważająca część granic ma nieskomplikowany przebieg i opiera się o wyraźne, trwałe szczegóły terenowe, jak drogi, cieki wodne, wododziały.

Granica północna biegnie wzdłuż drogi nr 974 i 964. Zaczyna się w gminie Borzęcin we wsi Borzęcin Dolny na skrzyżowaniu z drogą do przysiółka Wisowatki, a kończy się w gminie Szczurowa na styku granic wsi: Strzelce Małe, Strzelce Wielkie i Dąbrówka Mała.

Granica zachodnia przebiega rzeką Gróbka w kierunku południowo-zachodnim docierając do Wrzepi ciekiem wodnym wpadającym do Gróbki. Następnie granica zmienia kierunek na zachodni i wzdłuż drogi do Cerkwi znowu dociera do Gróbki. Gróbką zmierza przez około 3 km, przecina drogę Bratucice - Cerkiew i po 500 m skręca w kierunku zachodnim na drogę gruntową, którą po ok. 1,8 km dociera do skrzyżowania, gdzie zmienia kierunek na południowy. Dalej podąża do Ostrowa Królewskiego, a z Ostrowa do Borku. Z Borku drogą gruntową wśród pól zmierza na południe do Jodłówki.

Granica południowa w Jodłówce (gm. Rzezawa) zmierza drogą lokalną na północny wschód docierając do skrzyżowania, na którym skręca w kierunku południowo-wschodnim i dochodzi po ok.1,8 km do linii kolejowej Tarnów - Kraków. Podąża tą linią przez ok. 1,8 km docierając do kompleksu leśnego i następnie jego południowa granicą do dzielnicy Brzeska - Słotwiny. Ze Słotwiny linią kolejową (ok. 800 m) i dalej drogą gruntową na południe ok. 1,2 km do dzielnicy Brzezowiec. Z Brzezowca drogą przez przysiółek Łęszcz, dociera do linii kolejowej (Tarnów - Kraków) i biegnąc wzdłuż niej osiąga rzekę Uszwicę.

Granica wschodnia przebiega Uszwicą 100 m do drogi Biadoliny Szlacheckie - Przyborów. Dalej w kierunku północno wschodnim zmierza wzdłuż drogi przez Wokowice, Łęki do Przyborowa, tam skręca w kierunku Borzęcina. Po 3 km dociera do cieku wodnego i tym ciekiem zmierza do przysiółka Łazy.
Następnie skręca na wschód omijając wzdłuż drogi gruntowej kompleks leśny, gdzie z kolei podążając na północ ciekami wodnymi i drogami gruntowymi dochodzi do Rylowa.

- **Struktura użytkowania gruntów.**

Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu posiada charakter rolniczo-leśny. Tereny pokryte lasami oraz zajęte przez pola uprawne, łąki i pastwiska stanowią 91,4% powierzchni Obszaru. Lasy tworzące kolka różnej wielkości kompleksów porastają centralną i południową część Obszaru i zajmują 26,8% jego powierzchni.

Grunty rolne otaczają tereny leśne i występują szczególnie w centralnej części Obszaru oraz ciągną się szerokim pasem wzdłuż jego granic. Ogółem grunty rolne stanowią 65,4 % powierzchni Obszaru, w tym grunty orne 37,8%, sady 0,6%, łąki i pastwiska 27,1%. Tereny zabudowane zajmują blisko 3% powierzchni i są rozproszone głównie w centralnej i południowej części Obszaru.

- **Szata roślinna.**

W podziale geobotanicznym opracowanym dla Prowincji Nizinno - Wyżynnej Środkowej Europy przez Szafera (1972) Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu należy do Krainy Kotliny Sandomierskiej, Okręgu Puszczy Niepołomickiej. Poniższa charakterystyka szaty roślinnej została oparta na dostępnych publikacjach (Towpasz 1998, Frey 1972), materiałach niepublikowanych z Archiwum UW w Tarnowie, informacjach udzielonych przez pracowników administracji Lasów Państwowych oraz rozpoznaniu terenowym.

W strukturze przestrzennej roślinności dominują tu zbiorowiska nieleśne. Lasy zajmują ok. 27% powierzchni Obszaru. Wśród zbiorowisk nieleśnych przeważają synantropijne zbiorowiska związane z gruntami ornymi (segetalne) zajmujące 37% powierzchni Obszaru. Znaczny udział mają również półnaturalne fitocenozy łąkowe i pastwiskowe (27% powierzchni Obszaru).

Ekosystemy leśne stanowią najcenniejszy składnik szaty roślinnej Obszaru. Zachowały się ty fragmenty lasów o stosunkowo dużym stopniu naturalności wyrażającym się wysokim udziałem drzewostanów o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem. Lasy występują tu w kilku dużych zwartych kompleksach, największy z nich znajduje się w północno-zachodniej części B.O.Ch.K.

Podstawowym gatunkiem lasotwórczym jest sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* oraz w znacznym stopniu dąb szypułkowy *Quercus robur.* Niewielką domieszkę stanowi świerk *Picea abies,* brzoza brodawkowata *Betula pendula,* olsza czarna *Alnus glutinosa,* grab zwyczajny *Carpinus betulus,* modrzew europejski *Larix europaea,* jesion wyniosły *Fraxinus excelsior,* dąb bezszypułkowy *Quercus sessilis* oraz sztucznie wprowadzony dąb czerwony *Quercus rubra.*

Dominującym zbiorowiskiem leśnym jest zespół kontynentalnego boru mieszanego *Pino-Quercetum.* Występuje zasadniczo na siedliskach boru mieszanego świeżego i częściowo wilgotnego. Jego drzewostan tworzy głownie sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* oraz dąb szypułkowy *Quercus robur* z udziałem dębu bezszypułkowego *Quercus sessilis* i czerwonego *Quercus rubra* oraz brzozy brodawkowatej *Betula pendula.* Warstwę krzewów buduje kruszyna *Frangula alnus,* jarzębina *Sorbus aucuparia* oraz podrost dębowy. W runie najliczniej rośnie borówka czarna *Vaccinium myrtillus* (w aspekcie wiosennym zawilec gajowy *Anemone nemorosa*) z udziałem siódmaczka leśnego *Trientalis europaea,* konwalii majowej *Convallaria maialis,* orlicy pospolitej *Pteridium aquilinum,* konwalijki dwulistnej *Majanthemum bifolium,* jastrzębca sabaudzkiego *Hieracium sabaudum.*

W przesuszonych i prześwietlonych płatach często dominuje turzyca drżączkowata *Carex brizoides.* Stałą domieszkę stanowią (oprócz wymienionego wyżej *Anemone nemorosa*) niektóre gatunki z klasy *Querco-Fagerea* jak np. perłówka zwisła *Melica nutans,* narecznica samcza *Dryopteris filix-mas,* prosownica rozpierzchła *Milium effusum,* wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum,* kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum,* fiołek leśny *Viola*

sylvestris. Bory mieszane występują zwykle na słabo zbielicowanych mezotroficznych glebach gliniasto-piaszczystych.

Drugim zespołem pod względem zajmowanej powierzchni jest śródlądowy bór wilgotny *Molinio-Pinetum*. Porasta on nisko położone tereny płaskie lub lekko zagłębione (zwykle w obniżeniach międzywydmowych) z dość wysokim, zmiennym w ciągu roku poziomem wód gruntowych, zajmując siedliska boru wilgotnego. Drzewostan tworzy sosna z domieszką brzóz: brodawkowatej i omszałej *Betula pendula, B. pubescens,* niekiedy dębu szypułkowego *Quercus robur* i świerka *Picea abies.* Warstwa krzewów jest dobrze wykształcona, budowana zwykle przez kruszynę *Frangula alnus,* jarzębinę *Sorbus aucuparia* oraz podrost brzóz.

W warstwie runa, przeważnie silnie zwartej występują: trzęślica modra *Molinia coerulea* nadająca zbiorowisku charakterystyczną fizjonomię oraz borówka czarna *Vaccinium mytrillus,* orlica pospolita *Pteridium aquilinum,* siódmaczek leśny *Trientalis europaea,* niekiedy trzcinnik lancetowaty *Calamagrostis canescens.* Warstwę mszystą tworzą skupiska płonnika pospolitego *Polytrichum commune,* niekiedy torfowca ostrolistnego *Sphagnum acutifolium.* W rejonie Bratucic stwierdzono występowanie w runie tego zespołu niezwykle rzadkiej rośliny - długosza królewskiego *Osmunda regalis.*

Niewielkie powierzchnie zajmuje w omawianym Obszarze zespół świeżego boru sosnowego *„Vaccinio myrtilli-Pinetum”,* występujący m.in. w lasach okolicy Przyborowa.

W drzewostanie rośnie sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* w słabo wykształconej warstwie krzewów występuje jarzębina *Sorbus aucuparia,* niekiedy jałowiec *Juniperus communis.* Runo tworzą borówki - czarna i brusznica *Vaccinium mytrillus, V. Vitis-idaea* oraz wrzos *Colluna vulgaris,* śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa,* trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea.* Silnie zwartą warstwę mszystą tworzą głównie: rokitnik pospolity *Entodn schreberi* i bielistka sina *Leucobryum glaucum.*

W południowej części B.O.Ch.K. w rejonie Brzeska spotykane są fragmenty grądu *Tilio-Carpinetum.* Jego drzewostan tworzy dąb szypułkowy *Quercus robur,* grab zwyczajny *Carpinus betulus* i brzoza brodawkowata *Betula pendula.* W podszycie rośnie leszczyna *Carpinus avellana,* głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna,* kruszyna *Frangula alnus.* Bogate gatunkowo runo tworzą głównie rośliny z rzędu *Fagetalia* - gajowiec żółty *Galeobdolon luteum,* zawilec gajowy *Anemone nemorosa,* bluszcz pospolity *Hedera helix,* kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum,* jeżyna gruczołowata *Rubus hitus,* narecznica samcza *Dryopteris filix-mas,* wiechlina gajowa *Poa nemoralis,* podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria.*

Wzdłuż cieków wodnych występują płaty łęgu jesionowo-olszowego *Circaeo-Alnetum*. Warstwę drzew buduje olsza czarna *Alnus glutinosa* niekiedy z domieszką lub znacznym udziałem jesionu wyniosłego *Fraxinus excelsior.*

Warstwa krzewów wykształca się w różnym stopniu, rośnie w niej czeremcha *Padus avium,* dziki bez czarny *Sambucus nigra* oraz podrost olszy. Runo jest wielowarstwowe i bogate gatunkowo, tworzą je rośliny siedlisk wilgotnych z różnych grup syntaksonomicznych - ze związku *Alno-Padion,* z rzędu *Molinietalia,* klasy *Molinio-Arrhenatheretea* oraz z klasy *Alnetea glutinosae.* Najczęściej spotykane są: ziarnopłon wiosenny *Ranunculus ficaria,* czartawa pospolita *Circaea lutetiana,* pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica,* knieć błotna *Filipendula ulmaria,* rzeżucha gorzka *Cardamine amara,* karbieniec pospolity *Lycopus europaeus,* ostrożeń warzywny *Cirsium oleraceum.* Niekiedy, szczególnie w antropogenicznie przekształconych płatach, dominuje turzyca drżączkowata *Carex brizoides.*

W bezodpływowych zagłębieniach terenu spotykany jest zespół olsu *Carici elongatae-Alnetum* o charakterystycznej, kępkowej strukturze.

Warstwę drzew tworzy rosnąca na kępach olsza czarna *Alnus glutinosa.* W dolinkach między kępami występują rośliny szuwarowe i bagienne. Najczęściej spotykane są: turzyca długokłosa *Carex elongata,* kosaciec żółty *Iris pseudoacorus,* gorysz błotny *Peucedanum palustre,* tarczyca pospolita *Scutellaria gareliculata,* karbieniec pospolity *Lycopus tetraspermae.* Na ubogich glebach piaszczystych wykształca się zwykle zespół chłodka drobnego i czerwca rocznego *Arnoserido-Scleranthetum.* W uprawach okopowych rozpowszechniony jest zespół chwastnicy jesnostronnej i włośnicy sinej *Echinochloo-Setarietum.*

Flora Bratucickiego O.Ch.K. jest słabo poznana i dla pełnej charakterystyki wymagane jest jej szczegółowe zbadanie. Jednak dotychczas zgromadzone dane na ten temat pozwoliły wyodrębnić kilka elementów florystycznych o wartości przyrodniczej Obszaru. Są to głównie rośliny objęte ochroną gatunkową oraz rzadkie w obrębie Kotliny Sandomierskiej.

Do najbardziej interesujących roślin chronionych tego terenu należy szafran spiski *Crocus scepusiensis* oraz długosz królewski *Osmunda regalis*.

Pierwszy z wymienionych gatunków jest niezwykle cennym elementem florystycznym omawianego Obszaru ze względu na charakter swego rozmieszczenia. Zaliczany jest do gatunków górskich, mających centrum swego występowania w reglu dolnym w Karpatach Zachodnich. Po przerwie zasięgowej pojawia się na terenie Kotliny Sandomierskiej, gdzie najliczniej występował w rejonie Bratucic (Frey 1972). **Ostatnio potwierdzony został na terenie wsi Strzelce Wielkie; stanowisko to zaproponowano do ochrony w formie pomnika przyrody.** Odnaleziono go również w lesie na południowy wschód od Bratucic. Drugi z gatunków zasługujących na szczególną uwagę - długosz królewski *Osmunda regalis* odnaleziony został w lesie na północny wschód od Bratucic. Jest to jedyne, znane obecnie stanowisko tego gatunku w byłym województwie tarnowskim. Takson ten został umieszczony na „Liście roślin zagrożonych w Polsce" (Zarzycki, Wojewoda, Heinrich 1992) jako narażony na wyginięcie.

Z innych roślin objętych całkowitą ochroną gatunkową, stwierdzono: wawrzynka wilczełyko *Daphne mezereum,* storczyka szerokolistnego *Dactylorhiza maialis,* grążela żółtego *Nuphar lutea,* bluszcza pospolitego *Hedera helix,* a z gatunków objętych ochroną częściową - grzybienie białe *Nymphaea alba,* konwalię majową *Convallaria maialis,* kruszynę pospolitą *Frangula alnus.*

- **Świat zwierząt.**

Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu położony jest w Kotlinie Sandomierskiej w obrębie regionu fizjograficznego Przedgórza Bocheńskiego, a niewielka część na północy w obrębie regionu Niziny Nadwiślańskiej (Kondracki 1990).

Świat zwierzęcy jest tu bardzo bogaty na co wpływa duża różnorodność nisz ekologicznych o znacznym stopniu naturalności. Charakterystyczny dla tego terenu układ elementów fauny i flory jest wynikiem wielu przeobrażeń historycznych, w znacznym stopniu jest również uzależniony od położenia geograficznego i rzeźby terenu.

Na Obszarze spotykają się trzy elementy faunistyczne: zachodnio-europejski, pontyjski i borealny, co jest wynikiem ich ekspansji podczas wielkich zmian klimatycznych ery polodowcowej. Zasadniczy trzon tego Obszaru stanowią duże kompleksy leśne wraz z towarzyszącymi im łąkami i polami uprawnymi.

Występuje tu wiele podmokłych łąk. Niemały udział mają też tereny antropogeniczne, t.j. wioski i osady. We wschodniej i południowej części omawianego Obszaru znajdują się stawy rybne stwarzając wspaniałe warunki bytowania dla zwierząt wodnych i błotnowodnych. Rozmaitość środowisk - od suchych po mokre, leśnych i niezadrzewionych - ma wpływ na znaczne bogactwo świata zwierzęcego, większe niż by to wynikało z warunków topograficznych i położenia geograficznego pozornie nieatrakcyjnego w porównaniu z sąsiednimi terenami górskimi i pogórskimi. odpowiednio do warunków siedliskowych zmienia się skład gatunkowy i liczebność fauny.

Większość gatunków zwierząt zasiedlających ten teren, podobnie jak na obszarze całego kraju, to element zachodnioeuropejski, który przybył tu u schyłku ostatniego zlodowacenia. W szczególności dominują tu gatunki leśne. Spośród zwierząt łownych najliczniejsze są sarna *Capreolus capreolus,* zając szarak *Lepus capensis,* kuropatwa *Perdix perdix,* bażant *Phasianus colchicus,* mniej licznie występuje dzik *Sus scrofa,* luna leśna *Martes martes,* borsuk *Meles meles* i jeleń *Cervus elaphus.*

Lasy dają również schronienie większym ptakom gniazdującym wysoko w drzewach (np. jastrząb *Accipiter gentilis,* myszołów *Buteo buteo*) i innym. Łąki, pastwiska i pola uprawne są zdominowane przez drobną zwierzynę łowną (zając szarak *Lepus capensis,* bażant *Phasianus colchicus,* kuropatwa *Perdix perdix*)i drobne ptaki śpiewające gniazdujące na ziemi, w krzewach i na drzewach wolno stojących (np. skowronek polny *Alauda arvensis,* świergotek łąkowy *Anthus pratensis,* pliszka żółta *Motacilla flava,* dzierzba gąsiorek *Lanius collurio* i inne).

Stawy rybne i ich bezpośrednie sąsiedztwo są biotopem dla bardzo wielu gatunków rzadkich ptaków m.in. perkoza *Tachybaptus ruficollis,* perkoza rdzawoszyjnego *Podiceps grisegena,* zausznika *Podiceps nigricollis,* łabędzia niemego *Cygnus olor,* bekasa kszyka *Gallinago gallinago,* rycyka *Limosa limosa* i innych. Na tle gatunków środkowoeuropejskich wyróżniają się przedstawiciele fauny pontyjskiej borealnej. Przedstawicielem fauny pontyjskiej (południowo-wschodniej) jest muchołówka białoszyjna *Ficedula albicollis.* Element bolearny i bolearno-alpejski reprezentują: kuna leśna *Martes martes,* kwiczoł *Turdus pilaris* i inne.

Ichtiofaunę stanowią gatunki reofilne żyjące w rzekach i strumieniach o charakterze nizinnym – krainy brzany oraz limnofilne zamieszkujące wody stojące (muliste zakola i rozlewiska rzek, stawy).

Do najpospolitszych, występujących niemal w każdych zbiornikach wodnych i ciekach należą: płoć *Rutilus rutilus,* okoń *Perca fluviatilis,* ukleja *Alburnus alburnus,* szczupak *Erox lucius*; w wolno płynących odcinkach rzek, zakolach, starorzeczach i zbiornikach wód stojących występują: leszcz *Abramis brama,* sandacz *Stizostedion lucioperca,* sum *Silurus glanis,* krąp *Blicca bjoerkna,* karaś *Carassius carassius,* lin *Tinca tinca,* i wzdręga *Scardinius erythrophtalmus.*

W stawach powszechnie hodowany jest karp *Cyprinus carpio.* Rzeki o szybszym nurcie zamieszkują takie tyby jak brzana *Barbus barbus,* kleń *Luciscus cephalus,* brzanka *Barbus petenyi,* świnka *Chondrostoma nasus,* jelec *Leuciscus leuciscus,* jaź *Leuciscus idus,* boleń *Aspius aspius,* lipień *Thymallus thymallus* oraz wędrowne – węgorz *Anguilla anguilla* i certa *Vimba vimba.*

Omawiany Obszar jest przedpolem Pogórza Karpackiego, co wpływa nieuchronnie na wnikanie gatunków górskich. Są to jednak wyłącznie przypadki szczególne, sporadyczne. Większość zwierząt tu występujących jest objęta ochroną gatunkową.

Na podstawie dostępnej literatury oszacowano liczbę chronionych kręgowców na około 160 gatunków. Bezkręgowce są słabo poznane i trudno nawet szacować ich liczbę. Występuje tu wiele gatunków biegaczy *Carabus sp,* trzmieli *Bombus spi* i innych gatunków.

Spośród chronionych ssaków występuje tu kilka gatunków nietoperzy: gacek wielkouch *Plecotus auritus,* gacek szary *P. austriacus,* nocek duży *Myotis myotis,* mroczek późny *Eptesicus serotinus*; owadożernych np. jeż wschodni *Erinaceus concolor,* kret *Talpa europaea,* ryjówka aksamitna *Sorex araneus*; pilchowatych – orzesznica *Mustela avellanarius,* mięsożernych – wydra *Lutra lutra,* łasica *Mustela nivalis,* gronostaj *Mustela erminea* i inne.

Lista chronionych gatunków ptaków jest znacznie dłuższa, przeważają wróblowate rozpowszechnione na terenie całego Obszaru. Do najliczniejszych należą: zięba *Fringilla coelebs,* bogatka *Parus major,* trznadel *Emberiza citrinella,* rudzik *Erithacus rubecula,* pierwiosnek *Phylloscopus collybita,* piecuszek *Phylloscopus trochilus* i inne. Są gatunki, których stanowiska są pojedyncze lub

nawet sporadyczne, np. pójdźka *Athene noctua,* sowa uszata *Asio otus,* zamorodek *Alcedo atthis,* pokrzewka jarzębata *Sylvia nisoria,* muchołówka białoszyja *Ficedula hypoleuca* oraz bezpośrednio związane ze środowiskiem stawów hodowlanych: perkoz rdzawoszyi *Podiceps grisegena,* perkoz zausznik *Podiceps nigricollis,* bączek *Ixobrychus minutus,* rycyk *Limosa limosa* i inne.

Herpetofauna jest reprezentowana przez kilka gatunków gadów (jaszczurki – zwinak *Lacerta agilis* i żyworodna *L. vivipara* i padalec *Anguis fragilis,* węże – zaskroniec *Natrix natrix* i żmija *Vipera berus*) i kilkanaście gatunków płazów (ok. 10 objętych ochroną), m.in. traszka grzebienista *Triturus cristatus,* traszka zwyczajna *Triturus vulgaris,* rzekotka drzewna *Hyla arborea,* kumak nizinny *Bombina bombina,* ropucha szara *Bufo bufo,* ropucha zielona *Bufo viridis* i inne.

UCHWAŁA NR XVIII/294/12
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
z dnia 27 lutego 2012 r.
w sprawie Bratucickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu
Data: 2012-02-27, Numer: 294, Kadencja: 2010 - 2014

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.), art. 23 ust. 2 oraz art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.) Sejmik Województwa Małopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1.

1. Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu zwany dalej "Obszarem" obejmuje powierzchnię 16 988 ha i położony jest na terenie części gmin: Bochnia, Borzęcin, Brzesko, Rzezawa i Szczurowa.
2. Opis granic Obszaru określa załącznik Nr 1 do uchwały.
3. Przebieg granicy Obszaru określono na mapie w skali 1:100 000 stanowiącej załącznik Nr 2 do uchwały.
4. Mapa w skali 1:50 000 obrazująca przebieg granicy Obszaru dostępna jest w Departamencie Środowiska, Rolnictwa i Geodezji Urzędu Marszał-kowskiego Województwa Małopolskiego w Krakowie oraz w Zespole Parków Krajobra-zowych Województwa Małopolskiego.

§ 2.

1. Na Obszarze wprowadza się ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zwiększania różnorodności biologicznej.

2. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych obejmują:

1) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych;
2) sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych;
3) tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia bioróżnorodności;
4) utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków;
5) zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nie przeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych;
6) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych, aż do całkowitego ich rozkładu;
7) zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaskowych oraz polan o wysokiej bioróżno-rodności;
8) utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych;
9) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
10) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

3. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych obejmują:

1) przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych;
2) zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno-błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródliskowych cieków;
3) kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płatów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych;
4) utrzymanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych;
5) prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia);
6) utrzymanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania bioróżnorodności;

7) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych;
8) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
9) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

4. Ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów wodnych obejmują:

1) zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną;
2) utrzymanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych, w postaci pasów szuwarów, zakrzewień i zadrzewień, jako naturalnej obudowy biologicznej, celem zwiększenia bioróżnorodności oraz ograniczenia spływu substancji biogennych;
3) prowadzenie prac regulacyjnych cieków wodnych tylko w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek i potoków górskich;
4) zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych;
5) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne, celem zachowania dróg migracji gatunków;
6) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

§ 3.

1. Na terenie Obszaru zakazuje się:

1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.);
3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwod-nych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów;

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 50 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1. pkt 2 nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na ochronę przyrody Obszaru lub dla których nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 nie dotyczy:

1) wydobywania kamieni, żwiru i piasku w związku z utrzymaniem wód, szlaków żeglownych oraz remontem urządzeń wodnych, o których mowa w art. 124 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.);
2) terenów objętych koncesjami na wydobywanie kopalin ze złóż wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r. Nr 163, poz. 981).
3) terenów przeznaczonych na cele wydobywania skał i minerałów w miejsco-wych planach zagospodarowania przestrzennego lub studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały;
4) terenów przeznaczonych na cele wydobywania skał i minerałów w uchwa-lonych po dniu wejścia w życie niniejszej uchwały miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dla których przeprowadzona procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę Obszaru.

4. Zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, pkt 3, pkt 5 i pkt 6 nie dotyczą:

1) wykonywania koniecznych prac bezpośrednio związanych z robotami budowlanymi dopuszczonymi do realizacji na Obszarze przez właściwe organy na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.):

a) na terenach przeznaczonych pod zabudowę w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
b) poprzedzonymi ostatecznymi decyzjami o warunkach zabudowy;
2) działań związanych z eksploatacją złóż kopalin zgodnie z koncesjami na wydobywanie kopalin ze złóż wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze.

5. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 8 nie dotyczy budowania nowych obiektów budowlanych:

1) na obszarach, co do których:
a) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obowiązujące w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały dopuszczają budowę nowych obiektów budowlanych - w zakresie, w jakim budowa ta została jednoznacznie dopuszczona w tych aktach prawnych;
b) projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uzgodnione przed dniem wejścia w życie niniejszej uchwały w trybie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.) w związku z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.), dopuszczają budowę nowych obiektów budowlanych - w zakresie, w jakim budowa ta została dopuszczona w tych projektach;
c) w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały funkcjonowały w obrocie prawnym ostateczne decyzje o warunkach zabudowy – do czasu wykonania na ich podstawie inwestycji lub utraty mocy obowiązującej tych decyzji;
2) w pasie szerokości 50 m od sztucznych zbiorników wodnych o powierzchni mniejszej niż 10 arów.

§ 4.

Nadzór nad Obszarem sprawuje Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

UZASADNIENIE

Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu został ustanowiony przez Wojewodę Tarnowskiego w drodze rozporządzenia Nr 23/96 z dnia 28 sierpnia 1996 r. (Dz. Urz. Woj. Tarn. Nr 10, poz. 60). Aktualnie Obszar ten działa na podstawie rozporządzenia Nr 71/05 Wojewody Małopolskiego z dnia 27 grudnia 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2006 r. Nr 126, poz. 795, zm. Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2007 r. Nr 499, poz. 3294). W związku z art. 21 pkt 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz. U.

z 2009 r. Nr 92, poz. 753 z późn. zm.) Samorząd Województwa Małopolskiego przejął kompetencje w zakresie obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa małopolskiego. W wyniku analizy odnoszącej się do walorów przyrodniczych, geologicznych oraz aktualnych kierunków i potrzeb rozwoju lokalnych samorządów uznano, iż obowiązujące dotychczas na terenie Obszaru zakazy były zbyt rygorystyczne przez co niosły konsekwencje o charakterze gospodarczym dla regionu.

W związku z powyższym, dokonano odstępstw od zakazów wydobywania do celów gospodarczych skał oraz lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 50 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych. Ponadto doprecyzowano odstępstwa w zakresie wykonywania koniecznych prac związanych z robotami budowlanymi dopuszczonymi do realizacji na Obszarze oraz w zakresie działań związanych z eksploatacją złóż kopalin. Zgodnie z treścią niniejszej uchwały będzie możliwa realizacja przedsięwzięć, dla których nie stwierdzono konieczności przeprowa-dzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Powyższe modyfikacje umożliwiają realizację zrównoważonego rozwoju poszczególnych gmin znajdujących się na terenie Obszaru przy jednoczesnym zachowaniu jego celów ochrony. Niniejsza uchwała dokonuje korekty powierzchni Obszaru, w związku z jej wyliczeniem w Systemie Informacji Geograficznej (GIS). Graficzny przebieg granic Obszaru został dostosowany do opisu tekstowego przebiegu granic. Granice Obszaru nie ulegają modyfikacji.

- **Radłowsko-Wierzchosławicki Obszar Chronionego Krajobrazu**

obejmuje tylko niewielką część Gminy Szczurowa; interesującym elementem tego obszaru są starorzecza w dolinie rzeki Uszwicy - pod względem fiorystycznym lasy tego obszaru tworzą podobne zespoły, jak w Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu.

Jest to duży kompleks lasu ochronnego o wysokim stopniu naturalności, wyrażającym się dużym udziałem drzewostanów zgodnych z siedliskiem. Dominują tu siedliska borowe (od suchych do wilgotnych).

Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna zwyczajna ze znacznym udziałem dębu szypułkowego. Domieszkę o mniejszym znaczeniu stanowią: brzoza brodawkowata, olsza czarna, grab zwyczajny, jesion wyniosły i modrzew europejski. Drzewostan wykazuje słaby stopień degradacji spowodowany czynnikami abiotycznymi i biotycznymi.

Charakterystyczną cechą tego rejonu jest występowanie wśród Lasów Radłowskich kompleksu stawów oraz obecność licznych starorzeczy w obrębie doliny Dunajca. Miejsca te stanowią ostoję wielu rzadkich gatunków roślin takich jak: kotewki, orzecha wodnego, salwinii pływającej, grążela żółtego, grzebienia białego.

Na łąkach w okolicy Woli Radłowskiej znajduje się niezwykle bogate stanowisko szafrana spiskiego. Omawiany obszar jest ponadto miejscem występowania rosiczki okrągłolistnej i widłaka torfowego.

UCHWAŁA NR XVIII/300/12
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO z dnia 27 lutego 2012 r.
w sprawie Radłowsko - Wierzchosławickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Data: 2012-02-27, Numer: 300, Kadencja: 2010 - 2014

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.), art. 23 ust. 2 oraz art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.) Sejmik Województwa Małopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1

1. Radłowsko-Wierzchosławicki Obszar Chronionego Krajobrazu zwany dalej "Obszarem" obejmuje powierzchnię 20 991 ha i położony jest na terenie części gmin: Borzęcin, Radłów, Szczurowa, Wierzchosławice, Wietrzychowice i Wojnicz.
2. Opis granic Obszaru określa załącznik Nr 1 do uchwały.
3. Przebieg granicy Obszaru określono na mapie w skali 1:100 000 stanowiącej załącznik Nr 2 do uchwały.
4. Mapa w skali 1:50 000 obrazująca przebieg granicy Obszaru dostępna jest w Departamencie Środowiska, Rolnictwa i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego w Krakowie oraz w Zespole Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

§ 2

1. Na Obszarze wprowadza się ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zwiększania różnorodności biologicznej.
2. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych obejmują:
1) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych;
2) sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych;
3) tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia bioróżnorodności;
4) utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków;

5) zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nie przeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych;
6) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych, aż do całkowitego ich rozkładu;
7) zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaskowych oraz polan o wysokiej bioróżno-rodności;
8) utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych;
9) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
10) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

3. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych obejmują:

1) przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych;
2) zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno-błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródliskowych cieków;
3) kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płatów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych;
4) utrzymanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych;
5) prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia);
6) utrzymanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania bioróżnorodności;
7) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych;
8) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
9) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

4. Ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów wodnych obejmują:

1) zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną;
2) utrzymanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych, w postaci pasów

szuwarów, zakrzewień i zadrzewień, jako naturalnej obudowy biologicznej, celem zwiększenia bioróżnorodności oraz ograniczenia spływu substancji biogennych;

3) prowadzenie prac regulacyjnych cieków wodnych tylko w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek i potoków górskich;

4) zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych;

5) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne, celem zachowania dróg migracji gatunków;

6) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

§ 3.

1. Na terenie Obszaru zakazuje się:

1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.);
3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwod-nych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamienia-łości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów;
5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 50 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz

obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na ochronę przyrody Obszaru lub dla których nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 nie dotyczy:

1) wydobywania kamieni, żwiru i piasku w związku z utrzymaniem wód, szlaków żeglownych oraz remontem urządzeń wodnych, o których mowa w art. 124 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.);
2) terenów objętych koncesjami na wydobywanie kopalin ze złóż wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r. Nr 163, poz. 981);
3) terenów przeznaczonych na cele wydobywania skał i minerałów w miejsco-wych planach zagospodarowania przestrzennego lub studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały;
4) terenów przeznaczonych na cele wydobywania skał i minerałów w uchwalo-nych po dniu wejścia w życie niniejszej uchwały miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dla których przeprowadzona procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę Obszaru.

4. Zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, pkt 3, pkt 5 i pkt 6 nie dotyczą:

1) wykonywania koniecznych prac bezpośrednio związanych z robotami budowlanymi dopuszczonymi do realizacji na Obszarze przez właściwe organy na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.):
a) na terenach przeznaczonych pod zabudowę w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
b) poprzedzonymi ostatecznymi decyzjami o warunkach zabudowy;
2) działań związanych z eksploatacją złóż kopalin zgodnie z koncesjami na wydobywanie kopalin ze złóż wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze.

5. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 8 nie dotyczy budowania nowych obiektów budowlanych:

1) na obszarach, co do których:
a) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obowiązujące w dniu wejścia w

życie niniejszej uchwały dopuszczają budowę nowych obiektów budowlanych - w zakresie, w jakim budowa ta została jednoznacznie dopuszczona w tych aktach prawnych;

b) projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uzgodnione przed dniem wejścia w życie niniejszej uchwały w trybie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.) w związku z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), dopuszczają budowę nowych obiektów budowlanych - w zakresie, w jakim budowa ta została dopuszczona w tych projektach;

c) w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały funkcjonowały w obrocie prawnym ostateczne decyzje o warunkach zabudowy – do czasu wykonania na ich podstawie inwestycji lub utraty mocy obowiązującej tych decyzji;

2) w pasie szerokości 50 m od sztucznych zbiorników wodnych o powierzchni mniejszej niż 10 arów.

§ 4

Nadzór nad Obszarem sprawuje Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

UZASADNIENIE

Radłowsko-Wierzchosławicki Obszar Chronionego Krajobrazu został ustanowiony przez Wojewodę Tarnowskiego w drodze rozporządzenia Nr 23/96 z dnia 28 sierpnia 1996 r. (Dz. Urz. Woj. Tarn. Nr 10, poz. 60). Aktualnie Obszar ten działa na podstawie rozporządzenia Nr 75/05 Wojewody Małopolskiego z dnia 27 grudnia 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2006 r. Nr 126, poz. 799, zm. Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2007 r. Nr 499, poz. 3294).

W związku z art. 21 pkt 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 92, poz. 753 z późn. zm.) Samorząd Województwa Małopolskiego przejął kompetencje w zakresie obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa małopolskiego.

W wyniku analizy odnoszącej się do walorów przyrodniczych, geologicznych oraz aktualnych kierunków i potrzeb rozwoju lokalnych samorządów uznano, iż obowiązujące dotychczas na terenie Obszaru zakazy były zbyt rygorystyczne przez co niosły konsekwencje o charakterze gospodarczym dla regionu. W związku z powyższym dokonano odstępstw od zakazów wydobywania do celów gospodarczych skał oraz lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 50 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.

Ponadto doprecyzowano odstępstwa w zakresie wykonywania koniecznych prac związanych z robotami budowlanymi dopuszczonymi do realizacji na Obszarze oraz w zakresie działań związanych z eksploatacją złóż kopalin.

Zgodnie z treścią niniejszej uchwały będzie możliwa realizacja przedsięwzięć, dla których nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Powyższe modyfikacje umożliwiają realizację zrównoważonego rozwoju poszczególnych gmin znajdujących się na terenie Obszaru przy jednoczesnym zachowaniu jego celów ochrony. Niniejsza uchwała dokonuje korekty powierzchni Obszaru, w związku z jej wyliczeniem w Systemie Informacji Geograficznej (GIS).

Graficzny przebieg granic Obszaru został dostosowany do opisu tekstowego przebiegu granic. Granice Obszaru nie ulegają modyfikacji.

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły**

obejmuje stosunkowo wąski pas terenu, wzdłuż meandrującej na tym odcinku rzeki. Płynącą zakolami Wisła tworzy tu liczne starorzecza i malownicze piaszczyste łachy. Szczególnie cennymi, z przyrodniczego punktu widzenia są nadrzeczne lasy łęgowe, tworzone przez rzadko spotykane zespoły łęgu wierzbowo - topolowego *(Salici-Populetum).* Innym typowym zespołem roślinnym, który z uwagi na prace regulacyjne staje się coraz większą rzadkością, są występujące tu zarośla wikliny nadrzecznej (*Salicetum triandro - viminalis*) z fragmentami łąk i pól uprawnych.

UCHWAŁA NR XVIII/295/12
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO z dnia 27 lutego 2012 r.
w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły

Data: 2012-02-27, Numer: 295, Kadencja: 2010 - 2014

Na podstawie art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.), art. 23 ust. 2 oraz art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.) Sejmik Województwa Małopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1

1. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły zwany dalej "Obszarem" obejmuje powierzchnię 3 029 ha i położony jest na terenie części gmin: Szczurowa, Wietrzychowice, Gręboszów, Bolesław, Mędrzechów i Szczucin.
2. Opis granic Obszaru określa załącznik Nr 1 do uchwały.
3. Przebieg granicy Obszaru określono na mapie w skali 1:100 000 stanowiącej załącznik Nr 2 do uchwały.
4. Mapa w skali 1:50 000 obrazująca przebieg granicy Obszaru dostępna jest w Departamencie Środowiska, Rolnictwa i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego w Krakowie oraz w Zespole Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

§ 2

1. Na Obszarze wprowadza się ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów, w celu zachowania ich trwałości oraz zwiększania różnorodności biologicznej.

2. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów leśnych obejmują:

1) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych;
2) sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych;
3) tworzenie i odtwarzanie stref ekotonowych, celem zwiększenia bioróżnorodności;
4) utrzymywanie i tworzenie leśnych korytarzy ekologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków;
5) zalesianie i zadrzewianie gruntów mało przydatnych do produkcji rolnej i nie przeznaczonych na inne cele, z wyłączeniem terenów na których występują nieleśne siedliska przyrodnicze podlegające ochronie, siedliska gatunków roślin, grzybów i zwierząt związanych z ekosystemami nieleśnymi, a także miejsca

pełniące funkcje punktów i ciągów widokowych na terenach o dużych wartościach krajobrazowych;
6) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, drzew dziuplastych, części drzew obumarłych, aż do całkowitego ich rozkładu;
7) zachowanie śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk, muraw kserotermicznych i piaskowych oraz polan o wysokiej bioróżno-rodności;
8) utrzymanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych dla zachowania siedlisk wilgotnych i bagiennych;
9) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
10) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

3. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych obejmują:

1) przeciwdziałanie procesom zarastania łąk i pastwisk cennych ze względów przyrodniczych i krajobrazowych;
2) zachowanie śródpolnych torfowisk, obszarów wodno-błotnych, oczek wodnych wraz z pasem roślinności stanowiącej ich obudowę biologiczną oraz obszarów źródliskowych cieków;
3) kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez zachowanie mozaiki pól uprawnych, miedz, płatów wieloletnich ziołorośli, a także ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych;
4) utrzymanie i zwiększanie powierzchni trwałych użytków zielonych;
5) prowadzenie zabiegów agrotechnicznych z uwzględnieniem wymogów zbiorowisk roślinnych i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstość i techniki koszenia);
6) utrzymanie poziomu wód gruntowych odpowiedniego dla zachowania bioróżnorodności;
7) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych;
8) zachowanie siedlisk chronionych i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
9) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

4. Ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów wodnych obejmują:

1) zachowanie zbiorników wód powierzchniowych wraz z ich naturalną obudową biologiczną;
2) utrzymanie i tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych oraz wokół zbiorników wodnych, w tym starorzeczy i oczek wodnych, w postaci pasów szuwarów, zakrzewień i zadrzewień, jako naturalnej obudowy biologicznej, celem zwiększenia bioróżnorodności oraz ograniczenia spływu substancji biogennych;

3) prowadzenie prac regulacyjnych cieków wodnych tylko w zakresie niezbędnym dla ochrony przeciwpowodziowej i w oparciu o zasady dobrej praktyki utrzymania rzek i potoków górskich;
4) zwiększanie retencji wodnej, odtwarzania funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych;
5) zachowanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne, celem zachowania dróg migracji gatunków;
6) działania na rzecz czynnej ochrony oraz restytucji rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

§ 3

1. Na terenie Obszaru zakazuje się:
1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.);
3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów;
5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 50 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 2 nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na ochronę przyrody Obszaru lub dla których nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 nie dotyczy:

1) wydobywania kamieni, żwiru i piasku w związku z utrzymaniem wód, szlaków żeglownych oraz remontem urządzeń wodnych, o których mowa w art. 124 pkt. 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.);
2) terenów objętych koncesjami na wydobywanie kopalin ze złóż wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r. Nr 163, poz. 981);
3) terenów przeznaczonych na cele wydobywania skał i minerałów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, obowią-zujących w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały;
4) terenów przeznaczonych na cele wydobywania skał i minerałów w uchwalonych po dniu wejścia w życie niniejszej uchwały miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, dla których przeprowadzona procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę Obszaru.

4. Zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, pkt 3, pkt 5 i pkt 6 nie dotyczą:

1) wykonywania koniecznych prac bezpośrednio związanych z robotami budowlanymi dopuszczonymi do realizacji na Obszarze przez właściwe organy na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 z późn. zm.):
a) na terenach przeznaczonych pod zabudowę w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
b) poprzedzonymi ostatecznymi decyzjami o warunkach zabudowy;
2) działań związanych z eksploatacją złóż kopalin zgodnie z koncesjami na wydobywanie kopalin ze złóż wydanymi na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze.

5. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 8 nie dotyczy budowania nowych obiektów budowlanych:

1) na obszarach, co do których:
a) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego obowiązujące w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały dopuszczają budowę nowych obiektów budowlanych -

w zakresie, w jakim budowa ta została jednoznacznie dopuszczona w tych aktach prawnych;

b) projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uzgodnione przed dniem wejścia w życie niniejszej uchwały w trybie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.) w związku z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), dopuszczają budowę nowych obiektów budowlanych - w zakresie, w jakim budowa ta została dopuszczona w tych projektach;

c) w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały funkcjonowały w obrocie prawnym ostateczne decyzje o warunkach zabudowy – do czasu wykonania na ich podstawie inwestycji lub utraty mocy obowiązującej tych decyzji;

2) w pasie szerokości 50 m od sztucznych zbiorników wodnych o powierzchni mniejszej niż 10 arów.

§ 4

Nadzór nad Obszarem sprawuje Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego.

§ 5

Uchwała podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty w gminach i powiatach, na terenie których położony jest Obszar.

§ 6

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Małopolskiego.

§ 7

Traci moc rozporządzenie Nr 74/05 Wojewody Małopolskiego z dnia 27 grudnia 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2006 r. Nr 126, poz. 798, zm. Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2007 r. Nr 499, poz. 3294).

UZASADNIENIE

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły został ustanowiony przez Wojewodę Tarnowskiego w drodze rozporządzenia Nr 23/96 z dnia 28 sierpnia 1996 r. (Dz. Urz. Woj. Tarn. Nr 10, poz. 60). Aktualnie Obszar ten działa na podstawie rozporządzenia Nr 74/05 Wojewody Małopolskiego z dnia 27 grudnia

2005 r. (Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2006 r. Nr 126, poz. 798, zm. Dz. Urz. Woj. Małopolskiego z 2007 r. Nr 499, poz. 3294).

W związku z art. 21 pkt 3 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 92, poz. 753 z późn. zm.) Samorząd Województwa Małopolskiego przejął kompetencje w zakresie obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa małopolskiego.

W wyniku analizy odnoszącej się do walorów przyrodniczych, geologicznych oraz aktualnych kierunków i potrzeb rozwoju lokalnych samorządów uznano, iż obowiązujące dotychczas na terenie Obszaru zakazy były zbyt rygorystyczne przez co niosły konsekwencje o charakterze gospodarczym dla regionu. **W związku z powyższym dokonano odstępstw od zakazów wydobywania do celów gospodarczych skał oraz lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 50 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.**

Ponadto, doprecyzowano odstępstwa w zakresie wykonywania koniecznych prac związanych z robotami budowlanymi dopuszczonymi do realizacji na Obszarze oraz w zakresie działań związanych z eksploatacją złóż kopalin. Zgodnie z treścią niniejszej uchwały będzie możliwa realizacja przedsięwzięć, dla których nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Powyższe modyfikacje umożliwiają realizację zrównoważonego rozwoju poszczególnych gmin znajdujących się na terenie Obszaru przy jednoczesnym zachowaniu jego celów ochrony. Niniejsza uchwała dokonuje korekty powierzchni Obszaru, w związku z jej wyliczeniem w Systemie Informacji Geograficznej (GIS).

Graficzny przebieg granic Obszaru został dostosowany do opisu tekstowego przebiegu granic. Granice Obszaru nie ulegają modyfikacji.

2.11.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Przeważająca część powierzchni Gminy Szczurowa zawiera się w 3 Obszarach Chronionego Krajobrazu.
- Ze względu na szczegółowy zakres ochrony i ustanowione zakazy na w/w obszarach obowiazują ustalenia zawarte w uchwałach Sejmiku Wojeówdztwa Małopolskiego w sprawie w/w obszarów - w treści uchwalonej wraz z uzasadnieniem.
- Zgodnie z treścią uchwał w sprawie Obszarów Chronionego Krajobrazu, obecnie jest możliwa na tych obszarach realizacja przedsięwzięć, dla których nie stwierdzono konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Powyższe modyfikacje umożliwiają realizację zrównoważonego rozwoju poszczególnych gmin

znajdujących się
w granicach objetych ochroną - przy jednoczesnym zachowaniu celów tej ochrony oraz z zachowaniem przepisów odrębnych.

2.12. Zagrożenia wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska.

2.12.1. Bezpieczeństwo ekologiczne.

Istotnym problemem jest zapewnienie „bezpieczeństwa ekologicznego" w środowisku.

Terminem tym określa się:

"świadome kształtowanie stosunków społecznych oraz przyrodniczych, które mogłyby zachować równowagę wewnętrzną środowiska w taki sposób, który zapewniałby właściwe warunki do życia mieszkańcom oraz bezpieczny i dalszy rozwój".

Główny cel bezpieczeństwa ekologicznego jest przed wszystkim związany z ochroną środowiska naturalnego, jak również z przezwy-ciężeniem kryzysu ekologicznego w tym środowisku. Działania te przeciwstawiają się propagowaniu poglądu, iż degradacja, jak również skażenie naturalnego środowiska są nieuchronnym skutkiem i nieunik-nioną ceną postępu cywilizacyjnego oraz gospodarczego.

Termin „bezpieczeństwo ekologiczne" dotyczy przede wszystkim ludzi. Zawsze na pierwszym planie stawiane są sprawy związane z bytem człowieka, jego zdrowiem, zaspokojeniem jego potrzeb materialnych, jak również duchowych i równocześnie bezpiecznych dla życia oraz zdrowia.

Postulowane bezpieczeństwo i właściwa jakość życia powinny odwoływać się do rozwiązań, które są zgodne z osiągnięciami ekologii oraz wszystkich nauk przyrodniczych. Działalność ludzka prowadzi do wielu zmian w środowisku. Wpływ ten może mieć charakter lokalny, czyli dotyczy najbliższego otoczenia lub też przyjmuje skalę globalną, kiedy staje się problemem światowym i dotyczy wielu krajów. Wpływ postępu cywilizacyjnego, czyli rozwoju przemysłu ciężkiego oraz innych gałęzi gospodarczych, chemizacja rolnictwa negatywnie wpływają na środowisko naturalne. Efekty wyniszczającego wpływu na środowisko można zaobserwować w postaci zanieczyszczeń powietrza substancjami chemicznymi, które nie powinny przedostawać się do atmosfery, degradacją gleb i lasów, niszczeniem naturalnych ekosystemów, zmianami rzeźby terenu oraz osuszaniem, czy zalewaniem terenów, występowaniem kwaśnych deszczy, efektu cieplarnianego czy dziury ozonowej.

Zmiany w środowisku powstałe w konsekwencji działalności ludzkiej nazywane są zmianami antropogenicznymi, zaś czynniki, które je powodują, określane są jako czynniki antropogeniczne.

Związane są one ze wszystkimi formami pośredniego lub też bezpośredniego wpływu człowieka na środowisko naturalne.

Na terenach użytkowanych rolniczo czynnikami antropogenicznymi są wszystkie działania związane z produkcją zwierzęcą oraz roślinną. Działalność rolnicza prowadzi często do niszczenia środowiska na skutek nadmiernej chemizacji, gdyż jej nadrzędnym celem jest osiągnięcie maksymalnych efektów produkcji. Również działalność pozarolnicza wprowadza bardzo niekorzystne zmiany, jak np. zmniejszenie powierzchni użytków rolniczych, biorąc pod uwagę korzyści dla gospodarki komunalnej oraz zabudowy przemysłowej, zanieczyszczenie atmosfery, wód i gleb przez przemysł, ścieki i odpady oraz poprzez pogłębianie rzek lub niewłaściwą melioracją, rozregulowanie stosunków wodnych i składu gleb.

Na skutek działalności ludzkiej powstały liczne zagrożenia ekologiczne mające charakter globalny. Eksperci wyróżnili z pośród nich cztery grupy:

- rozprzestrzenianie w środowisku substancji toksycznych (chemicznych albo radioaktywnych), które nie dają się rozłożyć biologicznie,
- niszczenie terenów leśnych, zakwaszanie zbiorników wodnych poprzez trucizny przemysłowe,
- efekt cieplarniany,
- zanieczyszczenie w obrębie wyższych warstw atmosfery poprzez chloro-fluorowęglowodory, które mają wpływ na niszczenie warstwy ozonowej (tworzenie dziury ozonowej) i w konsekwencji na zwiększenie przenikania bardzo szkodliwych dla zdrowia promieni ultrafioletowych.

Oddziaływaniami antropogenicznymi nazywa się wszystkie działania - świadome lub nieświadome, celowe albo przypadkowe, które wywołują reakcje środowiska naturalnego. Formy oddziaływania na przyrodę mogą być bardzo różne. Część z nich może wywoływać niezwykle głębokie zmiany krajobrazowe na niedużych obszarach (jak np. przemysł lub zabudowa miejska), albo też mogą zmieniać krajobraz na znacznie większym terenie, lecz nie w tak wyraźny sposób (np. uprawy rolnicze).

Skutki działań antropogenicznych można podzielić biorąc pod uwagę:

- czas trwania,
- częstotliwość,
- skalę,
- charakter,
- przypadkowość,
- odwracalność bądź nieodwracalność,
- skutki mające związek z zasobami nieodnawialnymi.

Człowiek kształtuje krajobraz zgodnie z możliwościami technicz-nymi oraz własnymi założeniami, które bardzo często ulegają zmianom w zależności od rozwoju różnorodnych dziedzin. W jaki sposób użytkuje się teren decydują przede wszystkim czynniki takie jak: uwarunkowania rynkowe, własność ziemi, gęstość zaludnienia, odległość od najbliższej miejscowości, możliwości transportowe i systemy informacji.

Wśród oddziaływań antropogenicznych można wyróżnić:

- oddziaływania wzbogacające,
- oddziaływania kompensujące,
- oddziaływania destrukcyjne.

Wzbogacenie krajobrazu nie jest jednak równoznaczne ze wzboga-ceniem ekologicznym. Antropogeniczne oddziaływania kompensujące związane są z poborem substancji, jak również energii z naturalnego środowiska - przy równoczesnym wprowadzeniu do układu materii oraz energii, która pochodzi z zewnątrz. Z kolei oddziaływania destrukcyjne są to wszelkiego typu zmiany składu, struktury, jak również relacji ilościowych pomiędzy elementami systemu (tzw. dekompozycja) oraz rozpad wewnętrznych zależności pomiędzy składnikami systemu. Zależnie od wielkości oraz rodzaju bodźca antropo-genicznego reakcja przyrody przebiegać może na wielu poziomach organizacji elementów przestrzennych.

Wyróżnia się 3 możliwości użytkowania przestrzeni:

- użytkowanie biogeniczne –
jest to użytkowanie rolnicze, łowieckie i leśne, najpierw przekształcana jest szata roślinna oraz świat zwierzęcy,

- użytkowanie geogeniczne –
to kopalnictwo podziemne, a także odkrywkowe, przekształceniu ulega powierzchnia ziemi oraz stosunki wodne,

- użytkowanie technogeniczne –
to przede wszystkim osadnictwo, przemysł i komunikacja, ten rodzaj użytkowania przestrzeni najsilniej oddziałuje na wszystkie elementy krajobrazu.

W ekosystemach - zaburzenia antropogeniczne wywołane są przez różnego typu działalność gospodarczą. Wpływy takie mogą przybierać charakter chemiczny, mechaniczny lub też organizacyjny.

Oddziaływania mechaniczne szczególnie widoczne są np. na uprawnych polach, albo również poprzez stosowanie różnorodnych zabiegów agrotech-nicznych, prowadzą do zmian powierzchniowej warstwy gleby. Orka gleb zmienia ich strukturę oraz właściwości, wpływa także na występowanie różnorodnych organizmów żywych; dla wielu z nich stanowi istotny element ograniczający.

Duże znaczenie ma również stosowanie płodozmianu, czyli następstwo roślin, które powoduje znaczące i częste zmiany mikroklimatu, warunków siedliskowych i bazy pokarmowej roślinożerców. Na terenach upraw leśnych prowadzi się do powstawania monokultur, które silnie narażone są na inwazję różnorodnych szkodników, albo też na epidemie chorób. Zaburzone zostają procesy różnicowania się ekosystemu, a biocenoza pozostaje zubożona. Tego typu działania nie prowadzą do zniszczenia środowiska.

Znacznie bardziej szkodliwa jest ingerencja chemiczna w ekosystemy. Stosowanie nawozów sztucznych, pestycydów, składowanie odpadów przemysłowych w różnorodnej postaci przyczynia się znacząco do chemizacji naturalnego środowiska. Różnorodne związki chemiczne przedostają się do obiegów naturalnych w przyrodzie, są transportowane przez wodę, powietrze, jak również przez organizmy żywe. To głównie przy ich udziale przedostają się do większości siedlisk na lądzie, a nawet przedostają się do głębin morskich oraz warstw skalnych.

Naturalne ekosystemy niszczone są przez związki chemiczne, które zabijają organizmy najbardziej delikatne i czułe na działanie toksyczne określonych substancji. W miejsce utraconych gatunków pojawiają się nowe, obce dla konkretnego środowiska.

Badania nad biodegradacją oraz akumulacją toksycznych związków w środowisku są utrudnione, ponieważ substancje te szybko przekształcają się w kolejne. Substancje chemiczne podczas przechodzenia poprzez biocenozy glebowe bardzo często zmieniają swą toksyczność. Badania prowadzone są nad różnymi organizmami stenobiotycznymi, czyli wskaźnikowymi, takimi które mają wąski stopień tolerancji w stosunku do danego związku. W roku 1971 stwierdzono, że kwasowość kory drzew jest bardzo dobrym miernikiem, dzięki któremu można zbadać ilość zrzutów dwutlenków siarki do danego środowiska.

Działalność ludzka ma również wielki wpływ na ziemską hydrosferę. Zmianie ulega bilans wodny, zachodzą także znaczące zmiany chemiczne i biologiczne wód oraz termiczne. Przyczynia się do tego przede wszystkim przemysłowe wykorzystywanie wód powierzchniowych oraz podziemnych. Eksploatacja wód podziemnych doprowadzić może do osiadania gruntu. Z kolei melioracje, a także regulacja koryt rzecznych wpływają na wodny bilans.

Na terenie naszego kraju występuje znaczący deficyt wody, dlatego można zaobserwować rozprzestrzeniający się proces stepowienia roślinności. Zmiany charakteru wód, zarówno chemicznego, jak i biologicznego są konsekwencją zanieczyszczenia rzek ściekami oraz wodami spływającymi z nadmiernie nawożonych związkami chemicznymi pól uprawnych. Działalność człowieka może powodować przemiany w krajobrazie na poziomie jego powierzchni. Są to np. przekształcenia spowodowane przez wykopy i nasypy.

Zmiany te są bardziej niekorzystne dla środowiska, jeśli odbywają się przy udziale materiałów obcego pochodzenia.

Przekształcenia rzeźby terenu mają znaczący wpływ na zmianę rozkładu promieniowania słonecznego, ale również ciepła, wody oraz substancji chemicznych na danej przestrzeni.

Ekologiczne efekty oddziaływania człowieka na przyrodę można podzielić na 4 fazy:

- transformacja mechanizmów naturalnych oraz modyfikacja pojedynczych cech systemu - ma miejsce na terenach będących pod ścisłą ochroną, a także przy przedrolniczych sposobach użytkowania,
- występowanie równocześnie naturalnych oraz antropogenicznych mechanizmów, które stabilizują krajobraz - przy prymitywnym typie rolnictwa, gospodarce leśnej, jak również pasterskiej,
- przewaga efektów oddziaływania człowieka - dotyczy strefy podmiejskiej i obszarów rolniczych,
- brak mechanizmów typu stabilizującego - występuje na obszarach uprzemysłowionych.

2.12.2. Wpływ eksploatacji surowców na środowisko przyrodnicze.

1. Zmiany w środowisku w wyniku działalności eksploatacyjnej.

Eksploatacja złóż surowców mineralnych wywiera znaczący, niekorzystny wpływ na środowisko przyrodnicze. Objawia się to głównie naruszeniem pierwotnych warunków hydrogeologicznych, emisją zanieczyszczeń atmosfery i środowiska wodnego, degradacją gruntów oraz zniszczeniem środowiska biotycznego na terenach pól eksploatacyjnych.

Zmiany warunków gruntowych to przekształcenia:

- **geomechaniczne** - obejmują głównie deformacje terenu; do tego typu przekształceń należą również mechaniczne uszkodzenia gleb spowodowane pracami wiertniczymi, montażowymi, ruchem sprzętu ciężkiego, karczowaniem pni drzewnych oraz demontażem uzbrojenia pól górniczych po zakończonej eksploatacji;

- **hydrologiczne** - kształtują się jako następstwo poeksploatacyjnych osiadań terenu - w obniżeniach tych zbierają się wody gruntowe i opadowe.

2. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych wykonywana jest zwykle w oparciu o opracowane odrębne projekty techniczne dla każdego z pól eksploatacyjnych i przebiega cyklicznie. Wyróżnić tu należy:

- **tereny przeznaczone do zagospodarowania wodnego:**

tereny o największych osiadaniach lub o pierwotnie płytkim zwierciadle wód gruntowych - formowane są zbiorniki wodne wraz z systemem melioracyjnym, grawitacyjnie doprowadzającym i odprowadzającym wodę;

- **tereny przeznaczone na użytki ekologiczne:**

tereny stanowiące fazę przejściową przed nasadzeniem lasów i powstające w otoczeniu sztucznych, poeksploatacyjnych zbiorników wodnych - ze względu na większe wahania zwierciadła wód gruntowych i brak możliwości prawidłowego prowadzenia gospodarki leśnej tereny te nie są wskazane do zagospodarowania leśnego w I etapie rekultywacji;

- **tereny przeznaczone do zagospodarowania leśnego:**

byłe tereny leśne oraz tereny o pierwotnie najsłabszych lub zniszczonych w wyniku działalności górniczej glebach - nasadzenia drzew są poprzedzane zabiegami rekultywacyjnymi polegającymi na uporządkowaniu terenu; dobór gatunkowy nasadzeń dostosowany jest do lokalnych właściwości siedliskowych;

- **tereny przeznaczone do zagospodarowania rolnego:**

tereny o niewielkich przekształceniach warstwy glebowej oraz korzystnych właściwościach, na których proste zabiegi rekultywacyjne, jak neutralizacja i nawożenie pozwalają na prowadzenie działalności rolniczej.

Wnioski.

- Prace rekultywacyjne pozwalają na eliminację bezpośrednich zagrożeń środowiska. Mają one na celu odtworzenie warunków glebowych na terenach planowanych do upraw leśnych i łąkowych, uformowanie prawidłowej morfologii i hydrografii terenów poeksploatacyjnych oraz odtworzenie warunków dla przywrócenia i rozwoju środowiska biotycznego.
- Przyjęcie właściwego kierunku w polityce eksploatacji surowców mineralnych na obszarze Gminy będzie miało istotne znaczenie w sytuacji występowania tu znacznych ilości surowców okruchowych i piasków oraz zamierzeń ich eksploatacji.

•

2.13. Stan środowiska na obszarze Gminy.

2.13.1. Ogólna ocena stanu środowiska.

WIOŚ dokonuje okresowo kompleksowej oceny stanu środowiska na obszarach gmin. Wynikiem oceny jest klasyfikacja gmin ze względu na występowanie zagrożeń środowiskowych.

Kryteria oceny to:

- poziom zanieczyszczenia powietrza,
- poziom zagrożenia hałasem,
- poziom pól elektromagnetycznych,
- poziom zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych,
- stopień zanieczyszczenia azbestem,
- stopień degradacji i dewastacji gruntów,
- ilość zakładów uciążliwych z listy krajowej i wojewódzkiej.

Z Raportu o stanie środowiska w powiecie brzeskim w 2011 r. wynika, że:

- w ocenie jakości powietrza według stref w 2011 roku strefa małopolska, do której należy powiat brzeski, została zakwalifikowana do klasy C, ze względu na ponadnormatywne stężenia benzo(a)pirenu, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5; zakwalifikowanie do klasy C wymaga podejmowania szczególnych działań (planów i programów naprawczych);
- z przeprowadzonych pomiarów poziomu hałasu drogowego wynika, że w punkcie pomiarowym w Szczurowej wystąpiły przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu dla pory dnia i nocy; przekroczenie dla pory dnia wyniosło 8,1 dBA, a dla nocy 5,4 dBA;
- w wyniku przeprowadzonej w 2011 roku klasyfikacji jednolitych części wód dla powiatu brzeskiego stwierdzono, że:

- **dobry stan wód** osiągnęły dwie badane jednolite części wód tj.: Raba od Zb. Dobczyce do ujścia, Dunajec od Zb. Czchów do ujścia, przy dobrym i powyżej dobrego potencjale ekologicznym i dobrym stanie chemicznym,
- **zły stan wód** wystepował w trzech badanych jednolitych częściach wód tj.: Uszwica do Niedźwiedzia i Uszwica od Niedźwiedzia do ujścia, przy umiarkowanym potencjale ekologicznym i dobrym stanie chemicznym oraz Dunajec od początku Zb. Rożnów do końca Zb. Czchów, przy umiarkowanym potencjale ekologicznym i braku oceny stanu chemicznego;

- wymagania określone dla wód w obszarach chronionych zostały spełnione dla obszaru będącego jednolitą częścią wód przeznaczoną do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, tj.: Dunajec

od Zb. Czchów do ujścia oraz dla dwóch obszarów wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami ze źródeł komunalnych tj.: Raba od Zb. Dobczyce do ujścia oraz Dunajec od Zb. Czchów do ujścia; w 1 obszarze chronionym tj.: Dunajec od początku Zb. Rożnów do końca Zb. Czchów stwierdzono występowanie eutrofizacji spowodowanej zanieczyszczeniem ze źródeł komunalnych;

- badania osadów rzecznych w 2011 r. na obszarze powiatu brzeskiego wykazują, że rzeki są stosunkowo mało obciążone metalami ciężkimi; w Uszwicy zaobserwowano występowanie podwyższonych zawartości baru, rtęci, cynku i niklu, w osadach rzecznych Uszwicy i Dunajca występowały trwałe zanieczyszczenia organiczne WWA, PCB i pestycydy z grupy HCH i DDT; zanieczyszczone polichlorowanymi bifenylami były osady Uszwicy, a podwyższone wartości WWA wykrywane były zarówno w osadach Uszwicy, jak i Dunajca - w osadach Dunajca i Uszwicy stwierdzono również obecność pestycydów chloroorganicznych, przy czym w Uszwicy stężenia były znacznie wyższe niż w Dunajcu;
- do końca 2011 roku na obszarze powiatu zinwentaryzowano 6421,713 Mg wyrobów i odpadów zawierających azbest; do unieszkodliwienia pozostało 99,5% ze zinwentaryzowanej ilości odpadów azbestowych; podstawowym warunkiem terminowego oczyszczenia kraju z azbestu jest zapewnienie odpowiednich środków finansowych na prowadzenie prac związanych z bezpiecznym usuwaniem wyrobów azbestowych;
- badania zawartości metali ciężkich w powierzchniowej warstwie gleby wykazały, że 100% przebadanych gleb Gminy Szczurowa posiada naturalną i podwyższoną (nie stanowiącą zanieczyszczeń) zawartość metali ciężkich, co pozwala kwalifikować je do gleb o dużej wartości rolniczej.

2.13.2. Zagrożenia środowiskowe - naturalne i antropogeniczne.

Do zagrożeń w obrębie środowiska Gminy Szczurowa zalicza się:

- **zagrożenia naturalne – wynikające z położenia Gminy, budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych:**

- **zagrożenie powodziowe** – obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenach obwałowanych, występujące w obrębie dolin rzecznych raz obszary zagrożone zalaniem wodami powodziowymi w przypadku przerwania istniejących wałów przeciwpowodziowych,
- **zagrożenie podtopieniem** – obszary zagrożone w przypadku przerwania istniejących wałów przeciwpowodziowych,
- **zagrożenie osuwiskowe** – tereny w obrębie linii brzegowej rzek i potoków,

- **zagrożenie skażeniem gleb i wód gruntowych** – posiadające bezpośredni związek z występowaniem powodzi i wylewami zanieczyszczonych wód rzek,
- **występowanie niekorzystnych warunków topoklimatu** – niekorzystne warunki wilgotnościowe, zaleganie mgieł na obszarach stałego lub okresowego występowania wód gruntowych płytko pod powierzchnią terenu, co w szczególności dotyczy dolin cieków oraz zagrożenia związane ze stanem powietrza i gleb, prowadzące do przekształceń cennych przyrodniczo obszarów, co powoduje także spadek odporności biologicznej drzewostanów oraz ekspansja obcych gatunków drzew i krzewów, choroby i szkodniki,
- **występowanie niekorzystnych warunków hydrologicznych** – obszary podmokłe, niecki, sąsiedztwo cieków wodnych i rowów melioracyjnych,
- **występowanie niekorzystnych warunków geologicznych** – obszary o niejednorodnej budowie geologicznej, lokalnie zagrożone osiadaniem gruntów (doliny cieków wodnych, sąsiedztwo wałów przeciwpowodziowych, lokalnych jarów, wąwozów;

- **zagrożenia antropogeniczne – związane z bezpośrednią działalnością człowieka lub zbyt intensywnym użytkowaniem terenów oraz wynikające z nieprawidłowego sposobu zarządzania środowiskiem naturalnym, jak:**

- **zanieczyszczenie wód powierzchniowych**, nie odpowiadające normom w zakresie parametrów bakteriologicznych i fizyko-chemicznych,
- **występowanie „dzikich" wysypisk śmieci,** negatywnie wpływających na całokształt środowiska przyrodniczego,
- **nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa** (brak kompleksowych rozwiązań sanitarnych) powodująca powstawanie zanieczyszczeń obszarowych, degradujących środowisko wodne i glebowe (odcieki z nieprawidłowo eksploatowanych zbiorników bezodpływowych),
- **potencjalna degradacja terenów** (na obszarach planowanej eksploatacji surowców oraz terenach objętych działalnością eksploatacyjną surowców mineralnych, wymagających przeprowadzenia prac rekultywacyjnych i rewitalizacji,
- **presja zabudowy** – na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych, prowadząca do przerwania powiązań przyrodniczych i izolacji terenów leśnych, a tym samym do obniżenia ich odporności biologicznej,
- **zanieczyszczenia atmosferyczne**, w tym: emisja zanieczyszczeń przemysłowych, komunalnych i komunikacyjnych prowadząca do spadku odporności biologicznej roślinności, szczególnie lasów iglastych; istotnymi składnikami zanieczyszczeń, oddziaływującymi na stan zieleni są pyły, które wpływają ujemnie na rośliny poprzez zmianę środowiska glebowego (akumulacja metali ciężkich – szczególnie ołowiu, cynku, miedzi i magnezu), zmianę

właściwości roślin (utrudnienie w dostępie światła, podniesienie temperatury, utrudnienie wymiany gazowej); również zanieczyszczenia gazowe (związki siarki, węgla i azotu) wpływają na degradację szaty roślinnej,

- **zmiany klimatyczne w obrębie terenów zainwestowanych** –
- podwyższenie średniej temperatury powietrza, obniżenie wilgotności względnej powietrza, tendencja do inwersji termicznych, zmiany natężenia promieniowania słonecznego i zmniejszenie kierunku oraz prędkości wiatru,
- **alkalizacja gleb** – w wyniku osiadania pyłów alkalicznych,
- **nadmierna penetracja i dewastacja lasów** – na skutek niekontro-lowanych form rekreacji, powodująca m.in. zanikanie stanowisk oraz siedlisk rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt,
- **wprowadzanie nowych tras komunikacyjnych i ogrodzeń** na obszarach o istotnych walorach przyrodniczych oraz nadmierne **wydłużanie ciagów osadniczych (**obudowujących trasy komunikacyjne) **bez zachowania niezbędnych dystansów przestrzennych** – prowadzące do ograniczania lub przerwania korytarzy ekologicznych.

2.14. Synteza stanu i funkcjonowania środowiska naturalnego.

- Wg podziału fizyczno – geograficznego J. Kondrackiego (1978) prawie cały obszar Gminy Szczurowa położony jest w obrębie makroregionu Kotliny Sandomierskiej (symbol 512) i wydzielonego w jej obrębie mezoregionu Niziny Nadwiślańskiej (512.41) - w północnej części Gminy. Południowy fragment Gminy znajduje się w mezoregionie Podgórze Bocheńskie (512.42).
- Na obszarze Gminy Szczurowa dominuje typ rzeźby płaskodennych, szerokich dolin z systemem teras. Teren jest prawie płaski, o średniej wysokości 180 m. npm., lekko wznoszący się ku południowi. Różnica wysokości w obrębie całej gminy wynosi zaledwie 23,9 m.
- W rzeźbie wyróżnia się szeroka, rozległa dolina Wisły i doliny jej prawobrzeżnych dopływów Raby, Gróbki, Uszwicy. Dolinom rzecznym towarzyszą terasy zalewowe i nadzalewowe. W obrębie teras charakterystyczne jest występowanie starorzeczy, szczególnie licznie w północno-zachodniej oraz północno-wschodniej części obszaru.
- Ukształtowanie obszaru Gminy stwarza dogodne warunki dla rozwoju rolnictwa i hodowli oraz wpływa też na kształtowanie się warunków klimatycznych, wodnych i glebowych.
- Pod względem hydrograficznym Gmina należy do dorzecza górnej Wisły (zlewnia I rzędu) i jej prawobrzeżnych, głównych dopływów: Raby, Gróbki, Uszwicy (zlewnie II rzędu).

- Zasoby wód powierzchniowych tworzą wody pochodzące z opadów atmosferycznych oraz wody przynoszone przez rzeki spoza Gminy, szczególnie wypływające z obszaru Karpat.
- W ocenie ogólnej czystość głównych rzek nie odpowiada dopuszczalnym normom; cieki wodne Gminy wymagają ochony i działań w celu poprawy ich stanu czystości, a tym samym zwiększenia możliwości rekreacji nadwodnej.
- Rzeki pozostają w strefie dwóch rodzajów wezbrań: roztopowych - w marcu i w kwietniu oraz opadowych - głównie w lipcu i w sierpniu; charakteryzują się dużą zmiennością stanu i przepływu wód oraz tworzą znaczne zagrożenie powodziowe (czasie wielkich wezbrań powodziowych stany wód na Wiśle i Uszwicy przekraczały lub były równe stanom alarmowym); zalewy i podtopienia w roku 1997 r. obejmowały znaczne obszary Gminy; woda stuletnia Q1% - w przypadku braku lub uszkodzenia wałów przeciwpowodziowych obejmuje całą północną, zachodnią oraz częściowo środkową część Gminy.
- Stan ten potęguje płaskie ukształtowanie obszaru Gminy o utrudnionym odpływie wód powierzchniowych oraz znaczne zageszczenie sieci rzek i potoków.
- Wymiernym zabezpieczeniem przed powodzią byłaby, oprócz zabezpieczeń wałami przeciwpowodziowymi, realizacja zbiornika retencyjnego na rzece Uszwicy.
- Wody podziemne na obszarze Gminy występują w dwóch poziomach użytkowych - czwartorzędowym i trzeciorzędowym:

- zasadniczym poziomem wodonośnym jest zbiornik czwartorzędowy, występujący w obrębie utworów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych wieku holoceńskiego (wody ze zbiornika czwartorzędowego są średniej jakości, ze znacznie podwyższoną zawartością żelaza i manganu; wymagają ochrony przed zanieczyszczeniem (ekologiczna gospodarka rolna, uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej),
- zbiornik trzeciorzędowy, słabo rozpoznany, występujący w przewarstwieniach piaszczystych w obrębie iłów mioceńskich, nie gwarantuje dużych wydajności wody.

- Budowa geologiczna Gminy nawiązuje do położenia w obrębie zapadliska podkarpackiego, w którego podłożu występują utwory z okresu od prekambru do kredy; zalegają na nich utwory wieku mioceńskiego, wykształcone jako nieprzepuszczalne iły; najmłodszą warstwę stanowią utwory czwartorzędowe, do których należą piaski i żwiry fluwioglacjalne oraz piaski eoliczne w wydmach, a w dolinach rzecznych występują holoceńskie osady rzeczne, wykształcone w postaci żwirów, piasków, mułków i mad.
- Kopaliny to złoża gazu ziemnego, złoża kruszyw naturalnych i piasków wydmowych (największe złoża piasków występują w Dołędze, Zaborowie i Niedzieliskach (chronione lasami sosnowymi).

- Generalnie wytypowano 9 pól piasków i żwirów oraz 7 złóż piasków, jako złoża perspektywiczne, nieudokumentowane (w wyniku zwiadu geologicznego za złożami kruszyw naturalnych, przeprowadzonego w latach 1976-82); zasoby utworów piaszczystych ocenia się na 30.020,7 tys. m^3, a utworów piaszczysto-żwirowych na 100 522 tys. m^3.
- Gmina posiada korzystne warunki glebowe; występuje zdecydowanie przewaga mad, zaliczanych do I, II, III i IV kl. bonitacji, które należą do wartościowych kompleksów przydatności rolniczej (pszenno b.dobrego, pszenno - dobrego, zbożowo-pastewnego - mocnego) o znacznej przydatności dla upraw polowych, sadownictwa i warzywnictwa.
- Szata roślinna odznacza się znaczną różnorodnością; największe skupiska zbiorowisk lesnych występują we wschodniej i południowej części Gminy i zajmują 9,5% jej obszaru; w dolinie Wisły występuje rzadki dziś zespół łęgu wierzbowo-topolowego.
- Pomiędzy wałami przeciwpowodziowymi występują zarośla wikliny, wierzby oraz stanowiska olchy.
- W obrębie terenów rolnych spotyka się zadrzewienie śródpolne, a wzdłuż dróg szpalery drzew - generalnie powierzchnia lasów wymaga zwiększenia.
- Najbardziej charakterystyczne w obszarze Gminy są zbiorowiska łąk i pastwisk, zajmujące 30,85% ogólnej powierzchni Gminy, które powiązane sa ekologicznie z dolinami rzecznymi Niziny Nadwiślańskiej.
- Walory przyrodniczo-kulturowo-krajobrazowe objęte zostały ochroną w postaci Obszarów Chronionego Krajobrazu, a starodrzew w formie pomników przyrody.
- Pod względem klimatycznym Gmina położony jest w Kotlinie Sandomierskiej, zaliczanej do jednego z najcieplejszych regionów w Polsce, gdzie średnia temperatura roku wynosi 8^0C, roczne nasłonecznienie - 1460 godzin; opady należą do umiarkowanych i kształtują się średnio na poziomie 600-700 mm/rok; występuje przewaga wiatrów z sektora zachodniego, słabych, z dużą ilością cisz (ok. 40%); wentylacja przebiega wzdłuż dolin - występuje słabe przewietrzanie.
- Okres wegetacyjny należy do najdłuższych w Polsce (225 dni), a także ilość dni bez przymrozków należy do najwyższych w Polsce południowej. Ilość stopniodni z temp. >10^0C, stanowiących o warunkach wegetacji roślin należy również do bardzo wysokich (> 3250).
- Generalnie - Gmina posiada warunki klimatyczne korzystne dla rozwoju osadnictwa i rolnictwa - upraw polowych, sadownictwa i hodowli; nieco gorsze warunki występują w przewężeniach dolinnych oraz w obszarach pomiędzy wałami przeciwpowodziowymi, gdzie występuje złe przewietrzanie terenów oraz inwersji temperatur i zastoisk zimnego powietrza.
- **Funkcjonowanie systemu ochrony przyrody na obszarze Gminy w aspekcie funkcjonowania systemu województwa małopolskiego:**
  - labilność i niekompletność uregulowań prawnych ustanawiających formy ochrony,

- brak zatwierdzonych planów ochrony dla parków narodowych krajobrazowych, rezerwatów przyrody oraz ostoi ptasich Natura 2000,
- brak inwentaryzacji przyrodniczej Gminy i województwa małopolskiego, w stosunku do gatunków chronionych, zagrożonych wyginięciem, oraz gatunków i siedlisk, których dotyczą Dyrektywa Siedliskowa oraz Dyrektywa Ptasia,
- brak dokumentacji w celu objęcia ochroną na obszarze województwa małopolskiego stanowisk geologicznych promowanych na listę europejską GEOSITES,
- brak strategii zrównoważonego rozwoju turystyki na obszarach chronionych,
- **nieprzestrzeganie wymagań ochrony przyrody porzez funkcjonujące obiekty turystyczne i rekreacyjne oraz w trakcie realizowanych procesów inwestycyjnych, jak również prowadzonej działalności rolniczej,**
- **niedostateczna ochrona węzłów i korytarzy ekologicznych,**
- nadmierne obciążenie parków narodowych ruchem rekreacyjno-turystycznego, w tym motoryzacyjnym,
- brak stref ochronnych dla gatunków podlegających ochronie strefowej,
- zagrożenie rodzimych gatunków roślin i zwierząt przez obce gatunki,
- niewystarczające środki na ochronę przyrody w województwie.

2.15. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy wynikające ze stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego.

2.15.1. Wnioski wynikające z przepisów odrębnych i prawa lokalnego:

- konieczność ochrony areału gleb o wysokiej bonitacji (klasy I – III), gleb pochodzenia organicznego (torfowisk), obszarów leśnych, w szczególności lasów ochronnych przed zmniejszaniem powierzchni i zmianą użytkowania,
- konieczność wzmożonego nadzoru sanitarnego w Gminie oraz realizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych,
- wymóg stosowania ograniczeń w zagospodarowaniu o obrębie obszarów źródliskowych i w strefach ochronnych ujęc wody pitnej,
- konieczność respektowania zasad zagospodarowania w otoczeniu obiektów i obszarów przyrodniczych - prawnie chronionych,
- ochrona wartości przyrodniczo-krajobrazowych na obszarach chronionego krajobrazu oraz Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000,

- konieczność respektowania zasad zagospodarowania w otoczeniu obiektów i obszarów ochrony konserwatorskiej - prawnie chronionych,
- ochrona wartości kulturowo-krajobrazowych na obszarach ochrony krajobrazu kulturowego.

2.15.2. Wnioski wynikające z konieczności ochrony obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych:

- potrzeba ochrony dolin rzek i potoków oraz innych cieków wodnych, jako korytarzy ekologicznych - zapewniających stabilność układów i procesów przyrodniczych,
- potrzeba ochrony lokalnych systemów biotycznych, tj. terenów leśnych, ekosystemów łąkowych, zieleni śródpolnej, enklaw zieleni w terenach zabudowanych w celu zachowania lokalnego systemu powiąza ekologicznych,
- wskazane zwiększenie powierzchni lasów a w obrębie istniejących zespołów leśnych - prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej.

2.15.3. Wnioski wynikające z zagrożeń naturalnych:

- stosowanie ograniczeń w zainwestowaniu (wymóg analiz geologicznych określających głębokość posadowienia obiektów) na terenach o wysokim poziomie wód gruntowych oraz na terenach możliwego wystąpienia szkód po eksploatacji surowców,
- obowiązek spełnienia szczególnych warunków zainwestowania na terenach zagrożonych zalaniem wodami powodziowymi,
- obowiązek spełnienia szczególnych warunków zainwestowania na terenach zagrożonych podtopieniem,
- poprawa stanu wałów przeciwpowodziowych, rowów odwadniających, urządzeń hydrotechnicznych; powiększenie powierzchni leśnej, na glebach niskich klas bonitacyjnych zwiększyłoby obszar retencjonowania wód opadowych i roztopowych; wymiernym zabezpieczeniem przed powodziami byłaby realizacja zbiornika retencyjnego na rzece Uszwicy,

2.15.4. Wnioski wynikające z antropogenicznych przeobrażeń środowiska:

- uzależnienie rozwoju przestrzennego od możliwości zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków,
- potrzeba minimalizacji zagrożeń wynikających z występowania dzikich składowisk odpadów,

- stosowanie ograniczeń w zainwestowaniu w strefach uciążliwego oddziaływania istniejących oraz projektowanych urządzeń i sieci infrastruktury technicznej oraz w strefach uciążliwości dróg,
- intensyfikacja działań zmierzających do ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza ze źródeł przemysłowych, innych wytwórczych, komunalnych i transportowych,
- **ochrona przed zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i podziemnych:**
  - realizacja kanalizacji komunalnej oraz urządzeń gwarantujących bezpieczne gromadzenie i wywóz ścieków do oczyszczalni ścieków komunalnych z terenów przewidzianych do skanalizowania,
  - ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza,
  - objęcie wszystkich mieszkańców Gminy umowami o zorganizowanym odbiorze odpadów i likwidacja „dzikich" wysypisk odpadów,
  - kontrola urządzeń mogących zagrażać przesiękami zanieczyszczeń do wód i do ziemi,
- **ograniczenie niskiej emisji poprzez:**
  - stosowanie energooszczędnych systemów grzewczych,
  - stosowanie paliw o minimalnym stopniu zasiarczenia (gaz, energia elektryczna, paliwa wysokiej jakości),
  - termorenowacje budynków,
  - modernizację układu komunikacyjnego poprzez poprawę sprawności wewnętrznego układu drogowego rozbudowę i modernizację oraz reorganizację ruchu drogowego, przebudowę węzłów drogowych.

2.15.5. Wnioski wynikające ze struktury funkcjonalno-przestrzennej na tle dyspozycji powiatu brzeskiego.

- Położenie geograficzne i predyspozycje funkcjonalno-przestrzenne powiatu brzeskiego i powiatów ościennych w "Planie zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego" wpłynęło na wyodrębnienie w tym rejonie Małopolski - 3 obszarów funkcjonalnych:
  - **rolniczego** –

  w części północnej, do którego należą gminy Borzęcin i Szczurowa,
  - **przemysłowego** –

  w części centralnej, do którego zalicza się gminy Brzesko, Dębno i Gnojnik,
  - **rekreacyjno-wypoczynkowego** –

  w części południowej, do którego należą gminy Czchów i Iwkowa.
- **W w/w układzie Gmina Szczurowa została zaliczona do rolniczego obszaru funkcjonalnego powiatu brzeskiego i województwa mało-polskiego.**
- Istniejące warunki środowiska przyrodniczego i krajobrazu - gęsta sieć rzek i potoków, duże kompleksy łąk, skupiska leśne a także zabytkowe założenia dworsko-parkowe i inne wartości kulturowo-krajobrazowe predestynują obszar

Gminy do rozwoju rolnictwa i hodowli z funkcją uzupełniającą - rekreacyjną, w tym agroturystyką. Równocześnie należy podjąć zdecydowane działania eliminujące główne zagrożenia walorów przyrodniczych, głównie poprzez: budowę i rozbudowę systemu kanalizacji i oczyszczalni ścieków, prawidłowa gospodarkę odpadami, preferowanie rolnictwa ekologicznego.

- W obrębie terenów leśnych winno nastąpić ograniczenie ich roli produkcyjnej i dostosowanie do funkcji rekreacyjnej.
- Niejednorodne warunki budowlane wymagają sporządzenia szczegółowej dokumentacji geologicznej - przy podejmowaniu działalności inwestycyjnej.
- Analiza elementów ukształtowania i zagospodarowania, głównych dziedzin gospodarki Gminy oraz zasobów i zagrożeń środowiskowych pozwoliła określić dyspozycję terenów dla rozwoju głównych dziedzin rozwoju Gminy, w tym wskazanie terenów dysponowanych w szczególny sposób do pełnienia funkcji mieszkaniowej, przemysłowej, usługowej oraz rekreacyjnej z uwzględnieniem tych dyspozycji, które są zawarte w obecnie obowiązujących dokumentach prawa miejscowego, w tym:
  - **północno-zachodnia** część Gminy predestynowana jest dla intensywnego rozwoju rolnictwa i usług;
  - **centralna** część Gminy predestynowana jest dla realizacji zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej - wskazane jest dostosowanie typu zabudowy do miejsca lokalizacji;
  - **południowo-wschodnia** część Gminy wykazuje predyspozycje do rozwoju rolnictwa i rekreacji;
  - **doliny rzek i potoków oraz tereny położone w pobliżu zespołów leśnych** reprezentują znaczne walory dla rozwoju rekreacji - poza terenami koncentracji gatunków chronionych.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

3.1. Uregulowania prawne systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce.

3.1.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego na poziomie Konstytucji RP.

Zapoczątkowane w 1989 r. przekształcenia polityczne, społeczne i gospodarcze wywarły znaczący wpływ na kształt systemu prawnego ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Publiczno-prawny wymiar ochrony dziedzictwa kulturowego znalazł odzwierciedlenie w Konstytucji RP z dnia 2.IV.1997 r., dokumentu o najwyższej pozycji w hierarchicznym systemie źródeł prawa - powszechnie obowiązującego w państwie.

W art. 5 Konstytucji RP z pojęciem „dziedzictwo narodowe" została powiązana norma zadaniowa i celowa, która w sposób ogólny determinuje charakter działań organów władzy publicznej, również władzy wykonawczej. Zgodnie z brzmieniem w/w artykułu Rzeczpospolita Polska **„strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju", a** także **„stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju" (art. 6, ust. 1).**

3.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego wobec członkowstwa RP w Unii Europejskiej.

Na kształt systemu prawnego ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce ma wpływ także nasze członkowstwo w Unii Europejskiej, które problematykę ochrony wspólnego dziedzictwa kulturowego i dziedzictwa poszczególnych państw uregulowało w normach traktatowych. w Tytule XII („Kultura") Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) nie tylko zaakcentowano „autonomiczność" różnorodnych kultur narodowych, ale także nałożono na Wspólnotę obowiązek wspierania działań dotyczących wspólnego europejskiego dziedzictwa kulturowego, wyłączając zarazem sferę kultury spod mechanizmów o charakterze władczym, unifikującym i ujednolicającym oraz akcentując dobrowolność działania w tej dziedzinie poszczególnych państw członkowskich.

W myśl art. 151 TWE:

„Wspólnota przyczynia się do rozkwitu kultur Państw Członkowskich w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego" - ust. 1, a Działanie Wspólnoty zmierza do zachęcania do współpracy między Państwami Członkowskimi oraz, jeśli to niezbędne, do wspierania i uzupełniania ich działań w następujących dziedzinach:

- pogłębiania wiedzy oraz upowszechniania kultury i historii narodów europejskich;
- zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim;
- niehandlowej wymiany kulturalnej;
- twórczości artystycznej i literackiej, włącznie z sektorem audiowizualnym.

Osiągnięciu tych celów ma służyć „współpraca z państwami trzecimi oraz z kompetentnymi organizacjami międzynarodowymi w dziedzinie kultury - zwłaszcza z Radą Europy" - ust. 3.

3.1.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego na poziomie umów międzynarodowych.

Polska jest sygnatariuszem wielu umów międzynarodowych dotyczących dziedzictwa kulturowego, ale także, nie przystąpiła do niektórych z nich. Np. Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy, będąca dokumentem Rady Europy, stanowi akt prawny istotny dla działalności organów wspólnotowych. Parlament Europejski oparł na niej podjętą w dniu 7 września 2006 r. rezolucję w sprawie ochrony przyrodniczego, architektonicznego i kulturowego dziedzictwa europejskiego w społecznościach wiejskich i wyspiarskich – 2006/2050(INI). Swoistą, pośrednią polską akceptacją dla tej Konwencji jest podpisanie, ratyfikacja Europejskiej Konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego, a w konsekwencji nadanie jej mocy obowiązującego prawa.

3.1.4. Ochrona dziedzictwa kulturowego na poziomie ustaw i krajowych przepisów wykonawczych

Podstawą prawną ochrony zabytków w Polsce jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 z 2003 r., z późn. zm.), która reguluje zasady ochrony i opieki nad zabytkami, definiuje pojęcie zabytku, określa: formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków (w tym administracji rządowej i samorządowej), formy finansowania opieki nad zabytkami, ich ewidencjonowania itp.

Zgodnie z zapisami w/w Ustawy (art. 3, 6):

Zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną artystyczną lub naukową.

Zabytki nieruchome to krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości, bądź instytucji.

Zabytki ruchome to dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne (militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery), wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne to pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremniani niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega w szczególności na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowaniu i upowszechnianiu wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury. Ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

W/w ustawa określa m.in. formy i sposób ochrony zabytków:

1) **Wpis do rejestru zabytków**, który dla zabytków znajdujących się na obszarze województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku.

Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

2) **Uznanie za pomnik historii** zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego (po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków).
3) **Utworzenie parku kulturowego** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały Rada Gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4) **Ustalenia ochrony w studiach oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego** uwzględniające w szczególności ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; parków kulturowych oraz ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

3.1.5. Uwarunkowania wynikające z "Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami".

Zgodnie z zapisem Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, opracowanie "Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami" jest ustawowym obowiązkiem Ministra Kultury. Program określa cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną, materialną częścią dziedzictwa

kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce.

W założeniach - program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez wskazanie 7 podstawowych zasad konserwatorskich:

- zasady "*primum non nocere"* ("po pierwsze nie szkodzić"),
- zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco, zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasady odwracalności metod i materiałów,
- zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące cele działań:

1. W zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami obejmujących określenie stanu zabytków, służb konserwatorskich, opieki nad zabytkami oraz stanu uregulowań prawnych:

- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
- Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną - przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa.
- Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
- Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach.

- Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
- Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

2. W zakresie działań o charakterze systemowym:

- Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa.
- Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).
- Stworzenie warunków pełnoprawnego partnerstwa Polski w strukturach jednostek Unijnych, wyspecjalizowanych w ochronie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.
- Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityki sektorowej we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.
- Wypracowanie metod zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym w szczególności obiektami z listy światowego dziedzictwa UNESCO i pomnikami historii oraz parkami kulturowymi.
- Wypracowanie systemu stałego podnoszenia jakości prac prowadzonych w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami.

3. W zakresie systemu finansowania:

- Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej, zasilanego środkami pochodzącymi nie tylko z budżetu, lecz także z odpisów podatkowych, podatków płaconych przez użytkowników obiektów zabytkowych, w tym z usług turystycznych, z kar za niszczenie i nieprawidłowe użytkowanie zabytków i z innych źródeł.

4. W zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

- Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacjio zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji.
- Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumen-towania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
- Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.
- Wytworzenie mechanizmów wiążących naukę z praktyką.
- Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa kulturowego w planach zagospodarowania przestrzennego.

- Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

5. W zakresie kształcenia i edukacji:

- Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształ-cenia w dziedzinie konserwacji i ochrony.
- Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa.
- Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i zabytków, odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.
- Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konser-watorskiej.
- Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

6. W zakresie współpracy międzynarodowej:

- Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.
- Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości, w szczególności „Europy – wspólnego dziedzictwa kultury", w którym wyzwanie stanowią „obszary dwu- lub wielokulturowe".
- Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

3.1.6. Uwarunkowania wynikające z "Programu Opieki nad Zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013 r.".

1. Podstawa prawna programów opieki nad zabytkami.

Formułując Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami założono, że zasoby regionalnego dziedzictwa kulturowego są zasadniczym czynnikiem wpływającym na kształtowanie się tożsamości regionalnej oraz turystyki.

Zasoby te określają i wyznaczają w dużym stopniu uwarunkowania rozwoju województwa, stanowiąc obciążenie, ale i będąc szansą rozwoju i promocji. Przedmiotem programu jest województwo małopolskie, jako region administracyjny oraz miejsce lokalizacji objętych programem zabytków, zasobu dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego.

Program służyć powinien podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania badań, prac z dziedziny ochrony

zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego przez samorząd województwa. Program służyć też może jednostkom samorządu terytorialnego, środowiskom naukowymi badawczym, właścicielom i posiadaczom obiektów zabytkowych, a także osobom zainteresowanym kulturą i dziedzictwem kulturowym.

Istotnym jest, aby realizacja zadań wynikających z Programu dokonywała się przy współudziale mieszkańców województwa, w różnych formach swojej życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa własności lub z użytkowania obiektów zabytkowych) zaangażowanych w opiekę nad zabytkami. Obowiązkiem władz publicznych w tym względzie jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

Podstawę prawną sporządzenia wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami stanowi Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która wprowadziła obowiązek sporządzania przez samorządy, zarówno wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, programów opieki nad zabytkami oraz programów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

2. Cele programów opieki nad zabytkami.

Głównym celem Programu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie województwa, szeroko pojmowanego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa, iż programy opieki nad zabytkami mają na celu:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków - krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i zachowaniem równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Zabytki nieruchome w wojewódzkich i gminnych ewidencjach zabytków.

Ewidencja jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21). Wpis zabytków nieruchomych do gminnej ewidencji zabytków stanowi podstawę do objęcia tych zabytków ochroną w formie zapisu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art.19.1.). Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21), a w przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami - ustalenia tego programu uwzględnia się zarówno w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak i w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19.2.).

Wojewódzką ewidencję zabytków prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa (art. 22.2.).

Gminną ewidencję zabytków prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22.4.).

5. Priorytety, kierunki działań oraz wybrane zadania programowe, odnoszące się do obszarów gmin, w tym Gminy Szczurowa.

CEL STRATEGICZNY I
OCHRONA REGIONALNEJ PRZESTRZENI KULTUROWEJ

Priorytet 1
Historyczna ciągłość dziedzictwa regionalnego.
Kierunek działań 1:
Zachowanie autentyczności regionalnego dziedzictwa kulturowego

- Przyjęcie pojęcia autentyczności za naczelną wartość dziedzictwa kulturowego
- Stosowanie zasady ochrony zabytków in situ i eksponowanie ich autentyzmu
- Wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad obiektami zabytkowymiw regionie
- Ochrona zabytków architektury drewnianej
- Wzmocnienie poziomu ochrony zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej
- Wzmocnienie poziomu ochrony zabytków o statusie trwałych ruin

- Ochrona archeologicznego dziedzictwa
- Ochrona architektury regionalnej, tradycyjnej zabudowy i układów ruralistycznych
- Zapobieganie rozproszeniu osadnictwa i przekształceniom zabudowy oraz układów urbanistycznych historycznych miast i miasteczek
- Powstrzymanie degradacji wartościowych krajobrazu kulturowego oraz dewastacji otoczenia obiektów zabytkowych
- Zachowanie i uczytelnienie istniejących wartości estetyczno-widokowych krajobrazu kulturowego
- Rewitalizacja centrów zabytkowych miast i miasteczek wraz z rekompozycją urbanistyczną prowadzącą do nadania im nowej funkcjonalności
- Rewitalizacja zespołów zabytkowej zieleni i małej architektury
- Rewitalizacja obszarów poprzemysłowych oraz rewaloryzacja zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej - cywilnej i wojskowej.

Kierunek działań 2.
Kompleksowość opieki nad regionalnym dziedzictwem

- Skorelowanie polityki ochrony dziedzictwa z polityką rozwoju regionalnego
- Wzmacnianie instrumentów regulacji zagospodarowania przestrzennego
- Zintegrowana ochrona dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz środowiska przyrodniczego przez planowanie przestrzenne
- Stymulowanie rozwoju projektowania urbanistycznego, chroniącego i wzbogacającego przestrzeń kulturową
- Wzmocnienie służb konserwatorskich i urbanistycznych
- Inicjowanie i wdrażanie form współpracy administracji publicznej, środowisk naukowych i innych podmiotów w obszarze dziedzictwa kulturowego

Priorytet 2
Tożsamość regionalna i lokalna oraz bogactwo wielokulturowe
Kierunek działań 1:
Zachowanie historycznej wielokulturowości regionu

- Zagospodarowanie i zapobieganie procesowi degradacji zabytków stanowiących pozostałość po dawnych kulturach i narodach zamieszkujących dawną Małopolskę
- Opieka nad folklorem i sztuką ludową oraz zabytkami kultury niematerialnej
- Digitalizacja dziedzictwa kulturowego, w szczególności zbiorów muzealnych, bibliotecznych i archiwalnych
- Archiwizacja cyfrowa zasobów niematerialnego dziedzictwa Małopolski

Kierunek działań 2:
Ochrona tradycji oraz produktów regionalnych i lokalnych

- Zachowanie tradycyjnych form działalności gospodarczej
- Wspieranie wytwarzania oraz promocja produktów regionalnych i lokalnych
- Systemowe wspieranie tradycyjnego rzemiosła i ginących zawodów oraz ich utrzymanie na rynku pracy
- Aktywizacja społeczności wiejskich w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego
- Podnoszenie znaczenia produktów regionalnych dla społeczeństwa wiejskiego

Kierunek działań 3:

- Budowanie silnej identyfikacji Małopolan z regionalnym dziedzictwem kulturowym
- Zachowanie i umiejętne wykorzystanie lokalnych odrębności kulturowych
- Nobilitacja zabytkowych miejsc i ośrodków kultury
- Integracja wartości historycznych i tradycji lokalnych

- Wspieranie funkcjonowania zbiorów

CEL STRATEGICZNY II:
ZARZĄDZANIE REGIONALNĄ PRZESTRZENIĄ KULTUROWĄ

Priorytet 1
Aktywność społeczna i emocjonalne zaangażowanie w opiekę nad regionalnym dziedzictwem kulturowym
Kierunek działań 1.
Szerzenie świadomości autentycznych wartości kulturowych

- Zwiększenie roli partnerstwa organizacji pozarządowych dla skutecznego zarządzania i opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego
- Rozwój partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego w celu upowszechnienia wartości dziedzictwa kulturowego
- Wzrost poziomu społecznego odbioru ofert muzeów i instytucji realizujących zadania statutowe w sektorze kultury
- Prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy– tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad dziedzictwem kulturowym
- Aktywizacja użytkowników – właścicieli zabytkowych obiektów do inwestowania we własne nieruchomości i adaptowania ich do nowych funkcji

Kierunek działań 2.
Edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego (wczoraj–dziś–jutro)

- Edukacja powszechna i podniesienie społecznej świadomości i wrażliwości w kwestii dziedzictwa kulturowego
- Badanie, dokumentowanie i upowszechnianie regionalnego dziedzictwa kulturowego
- Zapewnienie powszechnego dostępu do elektronicznych baz informacji o zabytkach

Priorytet 2
Funkcjonalne zarządzanie regionalnym dziedzictwem kulturowym
Kierunek działań 1.
Harmonijne łączenie walorów zabytków z ich współczesnymi funkcjami

- Tworzenie nowoczesnych struktur zarządzania przestrzenią kulturową
- Wypracowanie mechanizmów włączających dziedzictwo kulturowe w obieg gospodarczy

Kierunek działań 2.
Integracja regionalna na podstawie idei sieci obszarów, miast i instytucji

- zwiększenie konkurencyjności miejsc i ośrodków kulturowych poprzez utworzenie sieci miejsc
- Wspieranie rozwoju nowych ośrodków kulturowych
- Wspieranie tworzenia ponadlokalnych produktów kulturowych

Kierunek działań 3.
Rozwój partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego

- Promocja partnerstwa publiczno-prywatnego, jako skutecznego mechanizmu wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego
- Wykorzystanie najlepszychrozwiązań współpracy publicznoprywatnej w celu zachowania dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań 4.
Stworzenie ponadlokalnej struktury koordynującej współpracę w obszarze dziedzictwa kulturowego

- Unowocześnienie instytucji opieki nad zbiorami
- Wspieranie rozwoju muzeów, muzeów na wolnym powietrzu oraz innych instytucji o charakterze muzealnym
- Kreowanie i wspieranie instytucji zarządzających i dokumentujących małopolskie dziedzictwo kulturowe

Priorytet 3
Ekonomiczne zorientowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego – przemysłu kultury i czasu wolnego

Kierunek działań 1.
Systemowa promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego

- Podnoszenie poziomu świadomości wartości krajobrazu jako elementu niezbędnego do
  rozwoju przemysłu czasu wolnego
- Prowadzenie aktywnego marketingu dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań 2.
Rozwój przemysłu czasu wolnego opartych na miejscowych tradycjach i autentyzmie
lokalnego dziedzictwa kulturowego

- Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej i rekreacyjnej
- Utrzymanie atrakcyjności turystycznej i kulturowej
- Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej

3.1.7. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Określone w dokumentach nadrzędnych oraz w "Programie" zadania winny być wdrażane przez samorządy powiatów, miast i gmin na drodze realizowania ustawowych obowiązków, m.in. poprzez:

- planowanie w rocznych budżetach jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli środków finansowych na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami,
- opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i ujęcia w nich zagadnień dotyczących ochrony zabytków,
- opracowywanie studiów historyczno-urbanistycznych, programów opieki nad zabytkami, studiów krajobrazowych itp.,
- stymulowanie działań właścicieli obiektów zabytkowych do ich utrzymywania w należytym stanie,
- inspirowanie działań niezależnych podmiotów (instytucje, stowarzyszenia, osoby prawne i fizyczne) na rzecz zagospodarowania zabytków, ich promocji i popularyzacji.

Zgodnie z art. 18 i art. 19 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m. in. przy sporządzaniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, a w szczególności:

- uwzględnia się ustalenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji **oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,**
- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenów uwzględniające opiekę nad zabytkami,
- **uwzględnia się ochronę:**

− zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
− innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
− parków kulturowych (proj.),

- uwzględnia się ustalenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami,
- w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

3.2. Ochrona krajobrazu, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

3.2.1. Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków.

- **Szczurowa:**

A1 - Kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła z otoczeniem
(rejestr zabytków nr A - 257 z 30.08.1985 r. Tarnów)

1) Kościół parafialny pw. św. Bartłomieja Apostoła, mur.,1893 r.
2) Ogrodzenie mur.
3) Cmentarz przykościelny.

Kościół neogotycki, trójnawowy kościół pw. św. Bartłomieja, pochodzący z 1893 roku, zaprojektowany przez krakowskiego prof. Sas-Zubrzyckiego. Wzór zaczerpnięty został z Kościoła Mariackiego w Krakowie, a ornamentalną polichromię wnętrza zaprojektował Piotr Niziński, uczeń Jana Matejki. W zabytkowej świątyni znajduje się ocalała z pożaru późnogotycka figurka Matki Boskiej z Dzieciątkiem zwana „Madonną Szczurowską", pochodząca z XVI wieku. Przy kościele na 10-metrowej kolumnie stoi posąg św. Bartłomieja z 1683 roku, a wokół budowli – kamienne figury z połowy XIX wieku. W zabytkowej kaplicy cmentarnej spoczywają ostatni właściciele Szczurowej – Anastazja i Jan Kępińscy.

A2 - Cmentarz wojenny nr 264 (na miejscowym cmentarzu):

- ogrodzenie z żywopłotu między betonowymi filarami.
- drewniana furta z betonowymi filarami.
- betonowy krzyż na betonowym cokole,
- betonowe płyty nagrobne z emaliowanymi tablicami.
- groby: pojedyncze – 17, masowe – 10, numery grobów: 1 - 27

A3 - Zespół dworski
(rejestr zabytków nr A - 166 z 22.11.1978 r.)

1) Dwór mur. 2 poł. XIX w.
2) Park, 2 poł. XIX w.
3) Obora
4) Spichlerz
5) Ogrodzenie z bramkami, mur. 2 poł. XIX w.

Dwór wzniesiony został z funkcji Jana Kępińskiego, właściciela Szczurowej, w latach 1854-1860. Budowniczymi obiektu byli architekci środowiska krakowskiego Filip Pokutyński lub Feliks Księżarski. Po 1945 roku obiekt przejęty został przez Państwowy Fundusz Ziemi. Mieściły się w nim kolejno: Liceum Ogólnokształcące, Szkoła Rolnicza, Zespół Opieki Zdrowotnej, Gminny Ośrodek Kultury. W latach 1969 – 1974, budynek został gruntownie wyremontowany /remont więźby dachowej, stropów/. Jest to dwór eklektyczny, o cechach neogotyckich. Murowany z cegły, tynkowany. Parterowy z piętrowym ryzalitem od wschodu. Zbudowany na rzucie prostokąta, niesymetryczny, dwutraktowy z korytarzami wewnętrznymi rozdzielającymi trakty. Nakryty dachami dwuspadowymi, krytymi dachówką. Usytuowany jest w otoczeniu rozległego założenia parkowego. Założenie dworsko-parkowe usytuowane jest w centrum wsi, wzdłuż północnej pierzeji rynkowej /ul. Lwowska/, rozbudowane w głąb działki, gdzie są pierzeje z kompleksem folwarcznym, odsuniętym ku północy. Od wschodu i zachodu otoczona jest dwoma drogami prowadzącymi do zabudowań gospodarczych.

Budynek murowany z cegły, tynkowany. Ściany wzniesione na szerszym fundamencie piwnic, tynkowane gładko. Pod gzymsem, kasetonowy fryz obiegający ściany dookoła, okna ujęte w profilowane nadproża, z bogatym detalem stiukowym /cegły przycinane po profilu otworów/. Stolarka okien ościężnicowa, ośmiopolowa, z zamknięciem ostrołukowym. Drzwi dwuskrzydłowe, płycinowe. Wewnątrz o cechach neobarokowych. Budynek wzniesiony na planie prostokąta, niesymetryczny, dwutraktowy.
Po stronie wschodniej i zachodniej korytarze rozdzielające trakty. Budynek parterowy, z piętrowym ryzalitem od wschodu oraz parterowym od zachodu. Od południa znajduje się taras. Wejście na taras schodami wachlarzowymi, z balustradą schodową.
Elewacje dłuższe niesymetryczne, akcentowane ryzalitami. W części parterowej elewacja południowa osiowa, z dwuosiowym ryzalitem wschodnim, ożywionym ośmioboczną wieżyczką na narożniku południowo-wschodnim, zakończoną nadwieszoną hurdycją. Wejście do dworu od północy i wschodu o kamiennych stopniach z pełnymi balustradami.

Park przekomponowany współcześnie, z wykorzystaniem części istniejącego drzewostanu. Krajobrazowo naturalistyczny, o cechach romantycznych. Posiada obrys czworoboku, otoczony jest /obecnie/ częściowo ciekiem wodnym przechodzącym w formę wydłużonego stawu – kanału płn. /wzdłuż ogrodzenia/. Wjazd do parku przez bramę w ogrodzeniu po stronie południowej i mostek żeliwny nad kanałem. Nad stawem przy ogrodzeniu po stronie zachodniej – mauzoleum Jana Kępińskiego w formie kapliczki murowanej z cegły, z figurą św. Jana Chrzciciela. Park w całości otoczony ogrodzeniem. Południowej, wzdłuż pierzeji rynkowej – ażurowym, ze sztachet metalowych umieszczonych na podmurowaniu z cegły, tynkowanymi, nakrytymi daszkami piramidalnymi. Z pozostałych stron ogrodzenie pełne, murowane i tynkowane, kryte daszkami z płyt kamiennych. Brama wjazdowa do parku neogotycka, murowana z cegły zaś brama na folwark - odsunięta od poprzedniej nieco ku wschodowi, neogotycka.

- **Dołęga:**

A4 - Zespół dworsko-parkowy
(rejestr zabytków nr A-143 z 26.06.1969 r. Tarnów)

1) Dwór, drew., 1845 r.wł. J. Tumidajska (remont 1975- 81 r.)
2) Kapliczka dworska, drew., wewnątrz nowsza figurka Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, 1849 r.
   fundacja rodziny Guntherów - Tumidajskich (remont 1968 r.)
3) Park dworski.

A5 - Spichlerz przeniesiony do zespołu jw. z Tarnowa-Chyszowa w 1982 r., Decyzja 115/10/53 z 01.06.1953, zmiana treści decyzji z 18.07.2011 r. (rejestr zabytków nr A-1272/M).

Zabytkowy dwór zbudowany został w 1846 r. Od 1981 roku mieści się tu oddział Muzeum Okręgowego w Tarnowie. Niegdyś dwór w Dołędze był miejscem tworzenia oddziałów powstania chłopskiego w 1846 roku. Kilkanaście lat później podobne zadanie pełnił przy powstaniu styczniowym. Ustne przekazy dowodzą obecności w dworze pierwszoplanowych postaci powstania, generałów Zygmunta Padlewskiego i Mariana Langiewicza. Podczas II wojny światowej przebywał tu także dr Józef Rettinger. Po tragicznej śmierci gen. Władysława Sikorskiego, Rettinger podjął się wykonania najbardziej tajemniczej, a zarazem niebezpiecznej misji, zwanej dziś pod nazwą „Most II" i „Most III", która zakończyła się sukcesem. Na przełomie wieków, a także w okresie międzywojennym dwór był ośrodkiem, wokół którego skupiało się życie duchowe i kulturalne. Z dworem w Dołędze związani są wielcy pisarze, naukowcy i politycy. Swoje wiersze pisali tutaj m.in. Stanisław Wyspiański, Adam Asnyk i Lucjan Rydel. Ożywione kontakty z krakowskim światem kultury i nauki, zawdzięcza dołęski dwór przede wszystkim Ignacemu Maciejowskiemu, uczestnikowi powstania styczniowego, pisarzowi i publicyście. W pobliżu dworu znajduje się przeniesiona ze Skrzyszowa **chata skansenu budownictwa wiejskiego** oraz najstarsza z kapliczek na terenie parafii Zaborów – Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, które budowę datuje się na rok 1849.

Jej fundatorami była rodzina Guntherów, ówczesnych właścicieli dworu. Dwór w Dołędze znajduje się na Małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej oraz stanowi obecnie Oddział Muzeum Okręgowego w Tarnowie.

- **Strzelce Wielkie:**

A6 - Zespół kościoła pw. św. Sebastiana z otoczeniem - 1784-1785 r.
(rejestr zabytków nr A-197 z 30.11.1979 r. Tarnów)
(rejestr zabytków nr I-3-44/46 z 1946 r.)

1) Kościół parafialny p.w. św. Sebastiana, drew.,1785 r.
2) Dzwonnica drew.
3) Cmentarz przykościelny.

Kościół orientowany, drewniany, konstrukcji zrębowej, oszalowany, jednonawowy, z węższym od nawy prezbiterium, zamkniętym ścianą prostą. Wnętrze nakryte pozornymi sklepieniami kolebkowymi. Przy nowszej części nawy kruchta. Wyposażenie głównie późnobarokowe i rokokowe z XVIII wieku. Ołtarz główny późnobarokowy, z XVIII wieku z obrazem Pojmanie Św. Sebastiana, z XVIII wieku. Na zasłonie obraz Matki Boskiej Szkaplerznej, barokowy z XVII wieku. W rokokowych ołtarzach bocznych obrazy: Św. Józef, (XVIII i XIX w). i Serce Jezusa z 1953 roku, malowany przez A. Chyłę. Ambona z XVIII wieku. Kamienna rokokowa chrzcielnica z XVIII wieku. Przy kościele drewniana izbicowa dzwonnica (XVIII-XIX w.) konstrukcji słupowej, oszalowana, z blaszanym daszkiem namiotowym.

A7 - Zespół dworsko-parkowy
(rejestr zabytków nr A-330 z 11.05.1990 r. Tarnów)

1) Dwór mur. z 2 poł. XIX w.
2) Park z 2 poł. XIX w.

Dwór wzniesiony został w 2 poł. XIX wieku. Dobra ziemskie w Strzelcach Wielkich należały do rodziny Ossolińskich. Przed II wojną światową we dworze zamieszkiwali dzierżawcy majątku, /Leśniak, Lipczyński/. W czasie okupacji dzierżawiła go Chylewska. Po 1945 roku majątek został rozpalcelowany a dwór przeznaczony na mieszkanie dla przesiedleńców. W latach późniejszych władze gminne dzierżawiły budynek dla różnych lokatorów. Obecnie budynek przejęło Koło Łowieckie, które prowadzi prace remontowe.
Budynek jest murowany z cegły, tynkowany, wzniesiony na planie prostokąta, szerokofrontowy, dwutraktowy. Nakryty dachem dwuspadowym, konstrukcji krokwiowo-stolcowej, wypełnionym dachówką ceramiczną. Budynek dworu usytuowany jest w zachodniej części wsi, w zespole parku krajobrazowego usytuowanego po południowej stronie drogi prowadzącej do Wrzępi. Do dworu prowadzi boczna droga od wspomnianej szosy, o przebiegu wschód-zachód. Po jej południowej stronie znajdują się stawy. Przed budynkiem od strony południowej znajduje się rozległy podjazd otoczony od wschodu i zachodu drzewami. Budynek dworu murowany z cegły, tynkowany. Wzniesiony na planie prostokąta, szerokofrontowy, dwutraktowy, z sienią na osi. Fundament wykonany z kamienia i cegły. Ściany wzniesione z cegły łączonej zaprawą cementowo-wapienną tynkowane. Stropy zamknięte, belkowe, tynkowane i bielone. Podłogi pierwotnie drewniane, deskowe. W trakcie remontu kładzione parkiety. Okna dwuskrzydłowe, wielokwaterowe, mocowane na zawiasach, w kolorze drewna. Stolarka drzwiowa dwuskrzydłowa, płycinowa, mocowana na zawiasach w futrynach skrzynkowych, lakierowana. Kominy murowane z cegły tynkowane, w ścianach działowych. Dach dwuspadowy, konstrukcji krokwiowo-stolcowej, wypełniony dachówką. Szczyty murowane z cegły, tynkowane. W górnej części posiadają okienka oświetlające poddasze. Od strony północnej do dworu przylega park krajobrazowy z drzewostanem, który nie posiada czytelnego dziś rozplanowania.

• Zaborów:

A8 - Pałac z otoczeniem (dz. nr ew. 1555/13)
(rejestr zabytków nr A-143 z 27.02.1978 r.) Tarnów)
1) Pałac, mur., neorokokowy, 2. poł. XIX w.
2) pozostałość parku krajobrazowego.

A9 - Dzwonnica przy kościele Nawiedzenia NMP
(rejestr zabytków nr A-33/M z 27.10.2005 r.)

A10 - Cmentarz wojenny z okresu I wojny swiatowej nr 263 - na miejscowym cmentarzu
(rejestr zabytków nr A-31293/M z 17.04.2012 r.):
- duży, drewniany krzyż na betonowym cokole,
- żeliwne krzyże nagrobne z emaliowanymi tablicami.
- groby: pojedyncze – 130, rzędowe – 4, numery grobów: 1 - 134.

• Uście Solne:

A11 - Kościół parafialny p.w. Nawrócenia św. Pawła z otoczeniem
(rejestr zabytków nr A-295 z 31.08.1971 r.)
1) Kościół parafialny p.w. Nawrócenia św. Pawła z otoczeniem, mur.,1839 r.,1920 r.
Kosciół parafialny, mur, późnoklasyczny, obecnie barokowo-klasycystyczny, 1833 - 39 r., 1915 r. zrujnowany, 1924 - 26 r. i 1963 r. odbudowany i przebudowany.
Wyposażenie kościoła o charakterze rokokowym i rokokowo - klasycystycznym z XVII i XIX w.
2) Plebania, mur., 1924 r.
3) Wikarówka, drew., 2 poł. XIX w.
4) Cmentarz przykościelny:
mogiła pojedyncza z krzyżem drewnianym i tablicą pamiątkową z 1945 r. dowódcy plutonu Armii Krajowej ppor. Stanisława Puzia, ogrodzenie metalowe – frontowa ściana i podmurówka
5) Kaplica cmentarna pw. Podwyższenia Krzyża św., neogotycka, murowana, 1899 r.

A12 - Cmentarz wojenny nr 319 - na miejscowym cmentarzu
Groby: pojedyncze – 2, masowe – 3,

Kościół wzniesiony w latach 30-tych XIX w., którego wystrój i wyposażenie pochodzi z okresu drugiej połowy XVII w. ściany i sklepienie zdobi wielobarwna dekoracja malarska o motywach figuralnych i ornamentalnych. W ołtarzu głównym obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, zwanej Uścieńską. Na cmentarzu zachowała się neogotycka **kaplica cmentarna** z 1899 roku.

• Rudy Rysie:

A13 - cmentarz wojenny nr 265 z okresu I wojny światowej
(rejestr zabytków nr A-1292/M z 28.03.2012 r.).

Na obecnym cmentarzu od strony południowej - wydzielone miejsce ogrodzone trwale. Pośrodku krzyż drewniany na postumencie betonowym o wysokości ok. 5 metrów. Wokół krzyża grobowce żołnierzy poległych w czasie I wojny światowej z napisami w języku niemieckim. Żywopłot między betonowymi filarami. Tylna ściana z betonu.
Drewniany krzyż na betonowym cokole. Żeliwne krzyże nagrobne z emaliowanymi tablicami. Groby: pojedyncze – 1, masowe – 5. Nr grobów: 1 - 6. Właściciel: Parafia Rzymsko-Katolicka Rudy Rysie.

(A1 - A13 - numeracja w Studium w odniesieniu do całej Gminy)

3.2.2. Wykaz obiektów i obszarów z ewidencji zabytków (poza rejestrem).

1. Wieś Barczków:

- **Zespoły dworskie:**

1) Zespół dworski, wł. Kozak:

a) Dwór ,drew., k. XIX w.
b) Spichlerz, drew., k. XIX w.
c) Szopa, drew., k. XIX w.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza - ul. Lwowska:**

2) Dom nr 3, drew., wł. F. Dziura, 1925 r.
3) Zagroda nr 9, wł. W. Rogowski
   a) Dom, mur., 1900 r. (przebudowany)
   b) Stodoła, drew., 1900 r. (remontowana)
4) Dom nr 14, drew., wł. J. Jabłoński, 1934 r.
5) Dom nr 15, drew., wł. K. Maj, 1930 r.
6) Dom nr 17, drew., wł. J. Szabla, 1888 r.
7) Dom nr 18, drew., wł. M. Kozak, 1935 r.
8) Dom nr 20, drew., wł. M. Kudła, 1935 r.
9) Dom nr 21, drew., wł. A. Gierczak, 1938 r.
10) Zagroda nr 27, wł. F. Rogowski
   a) Dom, drew., 1914 r.
   b) Stodoła, drew., 1914 r.
11) Zagroda nr 31, wł. T. Rzepka
   a) Dom, drew., wł. T. Rzepka, 1936 r.
   b) Stodoła, drew., 2 poł. XIX w.
12) Dom nr 34, drew., wł. J. Bawół, 1918 r. (przebudowany)
13) Dom nr 39, drew., wł. K. Drabek, drew., 1922 r.
14) Dom nr 40, drew., wł. M. Macierz, ok. 1920 r.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka z rzeźbami Matki Boskiej na półksiężycu, z dwiema figurkami aniołków, (późnogotycka z pocz. XVI w.) oraz dwóch ewangelistów (barokowe, XVII/XVIII w.), drew., k. XIX w., parcela K. Maja. Rzeźby obecnie w Muzeum Narodowym w Krakowie.
2) Posąg św. Floriana, kam.,1900 (?).

2. Wieś Dąbrówka Morska:

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

1) Zagroda nr 4, wł. K. Jurek
   a) Dom, drew., 1900 r.
   b) Stodoła, drew., 1910 r.
2) Zagroda nr 29, wł., B. Różycki
   a) Dom, drew., ok. 1920 r.
   b) Stodoła, drew., 1910 r.
3) Dom nr 30, drew., 1913 r., wł. H. Jamrozek

4) Dom nr 36, drew., 1934 r., wł. Z. Kozak
5) Zagroda nr 49, wł. K. Wójcik
    a) Dom, drew., 1930 r.
    b) Stodoła, drew., 1930 r.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, gipsowy, parc. nr 38 A.M. Skutów.
2) Posąg Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej, gipsowy na betonowym postumencie, 1958 r., w centrum wsi

3. Wieś Dołęga:

- **Skanseny:**

1) Skansen budownictwa ludowego
    a) Spichlerz przeniesiony w 1982 r. z Tarnowa-Chyszowa, drew., 2. poł. XVII
    b) Chałupa ze Skrzyszowa, drew., poł. XIX.

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

2) Szkoła, mur., 1933 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

3) Dom nr 4, drew., 1910 r.
4) Dom nr 16, drew., k. XIX w.
5) Dom nr 18, drew., os. ćw. XIX w.
6) Dom nr 20, drew., ok. 1890 r.
7) Dom nr 22, mur., ok. 1925 r.
8) Dom nr 23, drew., p. XX w.
9) Dom nr 24, drew., 1930 r.
10) Zagroda nr 33
    a) Dom, drew, 1902 r.
    b) Obora, drew., 1900 r.
11) Zagroda nr 35
    a) Dom, drew., ok. 1890 r.
    b) Stajnia, drew., ok. 1890 r.
    c) Stodoła, drew., ok. 1890 r.
12) Dom nr 38, drew., 1910 r.
13) Dom nr 37, drew., 1. ćw. XX w.
14) Dom nr 76, drew., 1917 r.
15) Zagroda nr 81
    a) Dom, drew., 1900 r.
    b) Stajnia, drew., ok. 1900 r.
16) Zagroda nr 89
    a) Dom, drew., os. ćw. XIX w.
    b) Stodoła, drew., k. XIX w.
17) Zagroda nr 90
    a) Dom, drew., 1862
    b) Stodoła, drew., 2. pol. XIX
18) Dom nr 101, drew., ok. 1900
19) Zagroda nr 102
    a) Dom, drew., k. XIX
    b) Obora, drew., k. XIX

20) Zagroda nr 106
    a) Dom, drew., ok. 1890
    b) Stajnia, drew., 1906
21) Dom nr 116, drew., os. ćw. XIX
22) Dom nr 117, drew., 1898

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka z rzeźbą Matki Boskiej z Dzieciątkiem, drew., XIX/XX w., k. domu T. Łucarza.
2) Kapliczka z figurką Św. Antoniego z Dzieciątkiem, drew., pocz. XX w., k. przystanku PKS.
3) Figura z posągiem Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam., 1857 r., wykonana przez Jana Adeodatusa Martyńskiego w Borzęcinie, w pobliżu dworu.
4) Figura z posągiem Św. Floriana, kam., 1870 r., z fundacji rodziny Guntherów- Tumidajskich, przy drodze do Zaborowa.
5) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, ze sztucznego kamienia., 1923 r., parc. Felów.
6) Posąg Serca Jezusa, ze sztucznego kamienia, 1928 r., parc. Pacynów.
7) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam.,1956 r.przy drodze do Zaborowa

4. Wieś Górka:

- **Założenia dworsko-parkowe:**

1) Zespół dworsko-parkowy
    a) Dwór, mur. 1892 r.
    b) Stodoła, mur. - drew., 1910 r. (remontowana)
    c) Brama i ogrodzenie, murowano-żelazne, 1892 r.
    d) pozostałości Parku, XIX w.

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

2) Szkoła, mur., 1914 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

3) Dom nr 4, drew., 1928 r.
4) Dom nr 7, drew., 1920 r.
5) Zagroda nr 12
    a) Dom, drew., ok. 1890 r.
    b) Stajnia, drew., ok. 1890 r.
6) Zagroda nr 14
    a) Dom, drew., 1935 r.
    b) Obora, drew., 1935 r.
7) Zagroda nr 29
    a) Dom, drew., ok. 1910 r., 1978 r. (remontowany)
    b) Dom, drew., ok. 1880 r.
    c) Stodoła, drew., ok. 1890 r.
8) Dom nr 34, drew., ok. 1900 r.
9) Dom nr 35, drew., pocz. XX w.
10) Dom nr 37, drew.,1907 r., 1960 r. (remontowany)
11) Dom nr 39, drew., 1909 r.
12) Dom nr 51, drew., ok. 1890 r.

13) Dom nr 57, drew., ok. 1895 r.
14) Stajnia nr 61, drew., ok. 1880 r.
15) Dom nr 63, drew., ok. 1900 r.
16) Zagroda nr 68
    a) Karczma (ob. dom), drew., 1897 r.
    b) Stajnia, drew., ok. 1890 r.
17) Dom nr 82, drew., ok. 1900 r.
18) Dom nr 83, drew., 1865 r.
19) Dom nr 87, drew., 1914 r.
20) Zagroda nr 100
    a) Dom, drew., ok. 1928 r.
    b) Stodoła, drew., ok. 1900 r.
    c) Piwnica, mur., ok. 1890 r.
21) Dom nr 107, drew., 1915 r.
22) Zagroda nr 108
    a) Dom, drew., 1902 r.
    b) Stodoła, drew., 1910 r.
    c) Stodoła, drew., ok. 1930 r.
23) Dom nr 116, drew., k. XIX w.
24) Dom nr 119 (ob. stajnia), drew., 1864 r.
25) Dom nr 120, drew., 1900
26) Zagroda nr 130
    a) Dom, drew., 1870 r. (remont 1946 r.), przeniesiony z Barczkowa
    b) Stajnia, drew., k. XIX w.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Posąg Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej, ze sztucznego kamienia, 1863 r., na Wójcikach, plac szkolny.
2) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam., 1864 r., na Wójcikach.
3) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam., 1948, wykonany w warsztacie Samka w Bochni (?), plac gromadzki.

5. Wieś Kopacze Wielkie:

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

1) Zagroda nr 2
    a) Dom, drew., 1905 r.
    b) Stodoła, drew., 1910 r.
    c) Stajnia, drew., 1910 r.
2) Dom nr 8, drew., 1870 r.
3) Zagroda nr 9
    a) Dom, drew., 1910 r. (remont 1961 r.)
    b) Stodoła, drew., 1910 r.
4) Zagroda nr 11
    a) Dom, drew., 1864 r.
    b) Dom, drew., 1903 r.
5) Stajnia nr 12, drew., 1880 r.
6) Dom nr 17, drew., 1900 r.
7) Dom nr 19, drew., !908 r.
8) Stajnia nr 20, drew., pocz. XX w.

9) Stajnia nr 22, drew., pocz. XX w.
10) Zagroda nr 23
    a) Dom, drew., pocz. XX w.
    b) Stodoła, drew., pocz. XX w.
11) Dom nr 24, drew., 1910, remont 1961 r.
12) Dom nr 31, drew 1866 r.
13) Dom nr 36, drew., 1890 r.
14) Dom nr 37, drew., 1907 r.
15) Zagroda nr 40 - Stodoła, drew., 1. poł. XIX w.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem, gipsowa, na kamiennym uskokowym postumencie z płaskorzeźbami SS. Piotra i Pawła, 1958 r. z fundacji gromadzkiej.
2) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, przed 1939 r., odnowiony w 1966 r., z fundacji Koziary.

6. Wieś Księże Kopacze:

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

1) Dom nr 2, drew., 1890 r.
2) Dom nr 5, drew., k. XIX w.
3) Dom nr 6, drew., k. XIX w.
4) Dom nr 9, drew., 1879 r.
5) Dom nr 13, drew., 1910 r.
6) Dom nr 14, drew., 1890 r..
7) Dom nr 15, drew., 1890 r.
8) Dom nr 16, drew., p. XX w.
9) Zagroda nr 17
    a) Dom, drew., 1811 r. (?)
    b) Stodoła, drew., poł. XIX w.
10) Dom nr 19, drew., 1909 r.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem z płaskorzeźbami ŚŚ. Grzegorza, Wojciecha i Marii Magdaleny, kam., 1862 r., wyk. Adeodatus Martyński w Borzęcinie.

7. Wieś Kwików:

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

1) Dom Ludowy (ob. szkoła) nr 58, mur, 1926 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

2) Dom nr 14, drew., 1908 r.
3) Zagroda nr 15
    a) Dom, drew., k. XIX w.
    b) Stodoła, drew., k. XIX w.
4) Dom nr 16, drew., k. XIX w.
5) Dom nr 21, drew., 1885 r.
6) Dom nr 22, drew., 1890 r.
7) Dom nr 22, drew., 1890 r.
8) Zagroda nr 24

a) Dom, drew., 1910 r.
b) Stajnia, drew., k. XIX w.

9) Zagroda nr 28
   a) Dom, drew., 1898 r.
   b) Stajnia, drew., 1890 r.
10) Zagroda nr 30
   a) Dom, drew., 1890 r.
   b) Stodoła, drew., 1890 r.
11) Dom nr 34, drew., 1908 r.
12) Dom nr 36, drew., k. XIX w.
13) Zagroda nr 46
   a) Dom, drew., k. XIX w.
   b) Stajnia, drew., k. XIX w.
   c) Stodoła, drew., k. XIX w.
14) Dom nr 56, drew., poł. XIX w.
15) Dom nr 57, drew., 1910 r.
16) Dom nr 60, drew., 1907 r.
17) Dom nr 74, drew., 1890 r.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Figura Chrystusa Ukrzyżowanego między posążkami M. B. Bolesnej, św. Jana Ewangelisty i św. Marii Magdaleny, kam., z lat 1870-80, k. domu Nowaków, wyk. Jan Adeodatus Martyński w Borzęcinie.
2) Posąg Matki Boskiej Różańcowej z Dzieciątkiem, ŚŚ. Dominikiem oraz Katarzyną Sieneńską kam., 1881 r., parc. P. Pieprznika.
wyk. Jan Adeodatus Martyński w Borzęcinie.
3) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, z płaskorzeźbami ŚŚ. Katarzyny, Jana Nepomucena, Józefa, ze sztucznego kamienia, 1907 r., wykonana. w warsztacie Wojciecha Samka w Bochni, parc. nr 32 J. G. Kućmierzów.
4) Posąg Serce Jezusa, ze sztucznego kamienia, 1947 r., parc. J. Łucarza.
wyk. Franciszek Samek w Bochni,
5) Krzyż betonowy z metalowym wizerunkiem Chrystusa, 1934, fundacja Koła Ratunkowego Kwikowa w USA, k. szkoły.

8. Wieś Niedzieliska:

- **Obiekty sakralne:**

1) Kościół parafialny pw. św. Feliksa, mur., 1931 r.,
arch. Henryk Korty, bud. Józef Chamielec

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

2) Dom nr 3, drew., 1898 r.
3) Zagroda nr 6
   a) Dom, drew., k. XIX w.
   b) Stajnia, drew., k. XIX w.
4) Dom nr 15, drew., k. XIX w.
5) Dom nr 17, drew., mur., k. XIX w.
6) Dom nr 20, drew., 1890 r.
7) Dom nr 21, drew.- mur., 1910 r.
8) Dom nr 23, drew., k. XIX w.
9) Dom nr 24, drew., 1890 r.
10) Dom nr 29, drew., p. XX w.

11) Dom nr 37, drew., 1890 r.
12) Zagroda nr 39
    a) Dom, drew., 1890 r.
    b) Stajnia, drew., 1890 r.
13) Dom nr 48, drew., 1890 r.
14) Zagroda nr 66
    a) Dom, drew., 1912 r.
    b) Stajnia, drew., 1912 r.
15) Dom nr 78, drew., 1900 r.
16) Dom nr 91, drew., p. XX w.
17) Dom nr 94, drew., 1890 r.
18) Dom nr 97, drew., 1913 r.
19) Dom nr 99, drew., k. XIX
20) Zagroda nr 110
    a) Dom, drew., 1910 r.
    b) Stajnia, drew., 1910 r.
21) Dom nr 131, drew., 1890 r.
22) Zagroda nr 132
    a) Dom, drew., p. XX w.
    b) Stajnia, drew., 1890 r.
23) Dom nr 133, drew., k. XIX w.
24) Dom nr 134, drew., 1890 r.
25) Dom nr 137, drew., 1893 r. wł. Legutko
26) Dom nr 147, drew.,1899 r., wł. Legutko
27) Dom nr 148, drew., 1890 r.28) Dom nr 149, wł. Stączek, drew., 1802 r.
29) Dom nr 155, drew., 1890 r.
30) Zagroda nr 164
    a) Dom, drew.,1890 r.
    b) Stajnia, drew., k. XIX w.
    c) Zabudowania gospodarcze, drew., k. XIX w.
31) Zagroda nr 166
    a) Dom, drew., k. XIX w.
    b) Stajnia, drew., k. XIX w.
32) Dom nr 167, drew., 1902 r., wł. Rudek
33) Dom nr 171, drew., k. XIX w.
34) Zagroda nr 177
    a) Dom, drew., 1910 r.
    b) Stajnia, drew., k. XIX w.
35) Dom nr 179, drew., k. XIX w.
36) Dom nr 185, drew., k. XIX w.
37) Dom nr 160, drew., 1890 r.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka z rzeźbą Św. Floriana, 1850 r., parc. nr 12 J. A.Skórów.
2) Posąg Św. Stanisława bpa, kamienny, XVIII w., Niedzieliska-Podszumie, parc. nr 180 J. S. Madejów.
3) Posąg Matki Boskiej Różańcowej, kam., figura 1851 r., posąg XIX/XX w., wyk. A. Samek w Bochni, parc. nr 9 - B. S. Czachorów.
4) Posąg Matki Boskiej Różańcowej z płaskorzeźbami ŚŚ. Jana Chrzciciela, Dominika, bł. Salomei, kam., 1871 r., parc nr 99 - J. F. Królów.

5) Posąg Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej z płaskorzeźbami ŚŚ. Katarzyny, Pawła i Agnieszki, kam., 1897 r., parc. nr 70 - J. M. Stąśków.
6) Posąg św. Stanisława bpa, kam., XIX/XX w., plac kościelny.
7) Posąg Serce Jezusa z płaskorzeźbami ŚŚ. Heleny i Tomasza, kam. wyk. A. Samek z Bochni, parc. nr 87 - M. Pudełkowej i J. H.Czachorów.
8) Figura z płaskorzeźbą Koronacji Najświętszej Panny Marii, kam., 1919 r.
9) Posąg Św. Jana Nepomucena, kam., 1946 r., wyk. Franciszek Adamek z Bochni, na Zakręcie - parc. W. A. Giemzów.
10) Posąg Matki Boskiej Różańcowej z płaskorzeźbami ŚŚ, Franciszka z Asyżu, Jakuba Ap, Katarzyny, kam.-gips., 1957 r. wyk. Franciszek Adamek z Bochni, parc. nr 2 - S. Gofrona.
11) Krzyż z wizerunkiem Chrystusa i z płaskorzeźbami Matki Boskiej Różańcowej, ŚŚ. Walentego, Błażeja, Stanisława bpa, kam., 1888 r. parc. nr 1 - J. M. Czachorów.
12) Krzyż drewniany z rzeźbą Chrystusa, 1914, Błonie, parc. M. Bieżychudkowej.

9. Wieś Pojawię:

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

1) Dom nr 44, drew., 1910 r.
2) Dom nr 89, drew. k. XIX w.
3) Dom nr 96, drew. k. XIX w.
4) Dom nr 102, drew. 1880 r.
5) Dom nr 106, drew. 1890 r.
6) Dom nr 111, drew. pocz. XX r.
7) Dom nr 119, drew., 1890 r.
8) Dom nr 127, drew., 1910 r.
9) Zagroda nr 132:
   a) dom, drew., k. XIX w.
   b) stodoła, drew., p. XX w.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka z figurką Matki Boskiej z Dzieciątkiem, z XIX/XX w., mur., 1907 r., parc. J. Mizery.
2) Posąg Matki Boskiej Różańcowej ze SS. Dominikiem i Katarzyną Sieneńską kam., 1851 r., wyk. Jan Adeodatus Martyński w Borzęcinie, parc. A. Bąka.
3) Figura z płaskorzeźbą grupy Św. Trójcy, kam., 1868 r., parc. Cierniaków.
4) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem oraz ze Św. Dominikiem i Katarzyną Sieneńską kam.,1882 r., wyk. Jan Adeodatus Martyński w Borzęcinie, parc. M. A. Mików.
5) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem ze sztucznego kamienia, z płaskorzeźbami ŚŚ. Agnieszki i św. Wojciecha, 1899 r., wyk. w warsztacie Wojciecha Samka w Bochni, parc. S. Woźniczki.
6) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, 1920 r., parc. S. B. Mików.
7) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, 1937 r., w pobliżu Jadownickiego Lasu.
8) Krzyż betonowo-lastrikowy z metalowym wizerunkiem Chrystusa, 1937 r., parc. Pytlików.

9) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa,1940 r., parc. Kotwów.

10. Wieś Popędzyna:

- **Założenia dworsko-parkowe:**

1) Zespół dworski, wł. Sobolewski

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Posąg Matki Boskiejz Dzieciątkiem z płaskorzeźbami ŚŚ. Józefa, Rozalii i Franciszka, kam. 1904 r.

11. Wieś Rajsko:

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

1) Budynek Straży Pożarnej, mur. z 1931 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

2) Zagroda nr 1, wł. Cierniak
   a) Dom, drew., 1890 r.
   b) Stajnia, drew., 1880 r.
3) Dom nr 13, drew., 1910 r., wł. Kordecki
4) Dom nr 15, drew., 1914 r., wł. Fela
5) Dom nr 17, drew., 1890 r., wł. Klich
6) Zagroda nr 20, wł. Wrona
   a) Dom, drew., k. XIX w.
   b) Stodoła, drew., k. XIX w.
7) Dom nr 22, drew., 1909 r., wł. Rąbacz
8) Dom nr 23, drew., 1910 r., wł. Gafron
9) Dom nr 29, drew., 1880 r., wł. Zdunek
10) Dom nr 31, drew., 1906 r., wł. Pieprznik
11) Zagroda nr 42, wł. Budek
   a) dom, drew., 1920 r.
   b) stajnia, drew., 1920 r.
12) Dom nr 43, drew., poł. XIX, wł. Kuryłło
13) Dom nr 46, drew., 1910 r., wł. Augustynek
14) Dom nr 49, drew., 1890, wł. Czesak
15) Zagroda nr 54, wł. Wróbel
   a) Dom, drew., 1920 r.
   b) Stajnia, drew., 1920 r.
16) Dom nr 55, drew., 1920 r., wł. Skóra

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka z rzeźbą Św. Jana Nepomucena ok. 1900 r., na miejscu poprzedniej, drewnianej z 1900 r., mur., 1960, plac gromadzki.
2) Kapliczka z gipsową figurką Serca Jezusa, mur., 1935 r., parc. A. Cierniaka.
3) Kapliczka szafkowa z ludową drewnianą rzeźbą św. Jana Nepomucena, XVIII - XIX w., drew., 1895 r., Rajsko Małe, przy wale rzeki Uszwicy.
4) Kapliczka metalowa z gipsową figurką Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, 1952 r., Rajsko Małe, parc. B. Augustynka.

5) Krzyż drewniany z rzeźbami Chrystusa Ukrzyżowanego, Matki Boskiej Bolesnej i św. Jana Ewangelisty. Drzewo krzyża płaskorzeźbione z Arma Christi, według tradycji XVIII w., parc. szkolna.
6) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, pocz. XX w., parc. Skurów.

12. Wieś Rudy Rysie:

- **Założenia cmentarne, zabytkowe kwatery:**

1) Cmentarz parafialny z nagrobkami z XIX w.
2) Kwatera wojenna z 1915 r. przy cmentarzu parafialnym

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

3) Dom nr 6, drew., 1930 r.
4) Dom nr 8, drew., 1890 r.
5) Dom nr 15, drew., 1907 r.
6) Dom nr 28, drew., k. XIX w.
7) Dom nr 36, drew., 1910 r.
8) Dom nr 42, drew., 1920 r.
9) Dom nr 66, drew., k. XIX w.
10) Dom nr 67, drew., 1920 r.
11) Dom nr 70, drew., 1920 r.
12) Dom nr 85, drew., k. XIX w.
13) Dom nr 91, drew., 1902 r.
14) Dom nr 98, drew., 1894 r.
15) Stajnia nr 102, drew., k. XIX w.
16) Dom nr 110, drew., 1890 r.
17) Dom nr 157, drew., k. XIX w.
18) Dom nr 297, drew., 1. ćw. XX. J. Borowiec

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne;**

1) Kapliczka słupowa z rzeźbą Św. Onufrego, ludowa, wyrzeźbiona w całości w pniu drzewa przez Jana Kłosieńskiego, drew., 1820, w lesie, na granicy Rud z Rysiami.
2) Kapliczka szafkowa na drzewie z figurką Serza Jezusa, drew., 1945 r., Rudy, parc. nr 132 - M. Giemzy.
3) Kapliczka szafkowa na drzewie z rzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego, drew., 1945, Rysie, k. leśniczówki.
4) Kapliczka szafkowa na drzewie z ludową rzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego i Św. Marii Magdaleny, wyk. Stanisław Szczupał, drew., ok. 1950 r., Rysie, na granicy z Przyborowem.
5) Kapliczka szafkowa z rzeźba Chrystusa Frasobliwego, drew., 1977 r., wyk. Tadeusz Paś z Myślenic, Rysie, przy drodze do Szczurowej.
6) Figura - Grupa Ukrzyżowania z metalowym wizerunkiem Chrystusa na krzyżu i kamiennymi postaciami Matki Boskiej Bolesnej i św. Jana Ewangelisty, kam., 1849 r., Rysie, na Sołtysiu.
7) Posąg Chrystusa Króla, kam., 1946, wyk. Franciszek Adamek w Bochni, Rysie, przy skrzyżowaniu drogi do Okulic.
8) Posąg Św. Józefa z Dzieciątkiem i z płaskorzeźbą Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, kam., 1951r., wyk. Franciszek Adamek w Bochni, Rudy, przy drodze do Szczurowej.

9) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam., 1951 r.,
wyk. Franciszek Adamek w Bochni, Rysie, parc. nr 1 - W. S. Stachurów.
10) Krzyż z wizerunkiem Chrystusa i z płaskorzeźbą Matki Boskiej Bolesnej,
kam., 1937 r., wyk. Franciszek Adamek w Bochni, Rysie,
parc. nr 46 - T. Kani.
11) Krzyż z wizerunkiem Chrystusa, betonowy, 1959 r.
wyk. Stanisław Szczupał, Rudy, na granicy Buczą.
12) Krzyż z metalowym wizerunkiem Chrystusa, betonowy, 1957 r.
Rysie, k. kościoła.

13. Wieś Rylowa:

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

1) Dom nr 3, mur., 1922 r.
2) Dom nr 5, drew., 1938 r.
3) Dom nr 23, drew., 1933 r.
4) Dom nr 29, drew., 1920 r.
5) Dom nr 31, drew., poł. XIX w.
6) Zagroda nr 35
    a) Dom, drew., poł. XIX w.
    b) Stajnia, drew., k. XIX w.
7) Dom nr 36, drew., 1862 r.
8) Zagroda nr 49
    a) Dom, drew., 1894 r.
    b) Stodoła, drew., 1894 r.
9) Zagroda nr 54
    a) Dom, drew., 1912 r.
    b) Obora, drew., 1912 r.
    c) Stodoła, drew., 1912 r.
10) Dom nr 55, drew., 1922 r.
11) Zagroda nr 72
    a) Dom, drew., 1898 r.
    b) Stodoła, drew., 1912 r.
12) Dom nr 76, drew., 1929 r.
13) Dom nr 83, drew., 1906 r.
14) Dom nr 89, drew., 1933 r.
15) Zagroda nr 90
    a) Dom, drew., k. XIX w.
    b) Stodoła, drew., 1910 r.
16) Zagroda nr 94
    a) Dom, drew., k. XIX w.
    b) Stajnia, drew., p. XX w.
    c) Stodoła, drew., p. XX w.
17) Zagroda nr 96
    a) Dom, drew., 1925 r.
    b) Stodoła, drew k. XIX w.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne**

1) Kapliczka szafkowa na słupie z płaskorzeźbami ŚŚ. Jana Chrzciciela, Józefa z Dzieciątkiem, drew, 1870 r., przerobiona 1970 r., parc. F. Golik.
2) Figura pełnoplastyczna grupa Ukrzyżowania, kam., 1872, parc. S. Hanka.

3) Posąg Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, kam.,1898 r., wyk. Wojciech Samek w Bochni, parc. gromadzka na tzw. Błoniu.

14. Wieś Rząchowa:

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

1) Szkoła (ob. biblioteka), mur., 1914 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

2) Dom nr 2, drew., 1920 r.
3) Dom nr 6, drew., 1913 r.
4) Dom nr 8, drew., 1864 r.
5) Dom nr 10, drew., 1910 r.
6) Dom nr 15, drew., 1900 r.
7) Zagroda nr 16
   a) Dom, drew., 1897 r.
   b) Stodoła, drew., 1910 r.
   c) Stodoła, drew., 1888 r.
8) Dom nr 17, drew., 1914 r.
9) Zagroda nr 20
   a) Dom, drew., 1900 r.
   b) Stodoła, drew., 1890 r.
10) Dom nr 25, drew., 1860 r.
11) Dom nr 27, drew., p. XX w.
12) Dom nr 29, drew., 1907 r.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka szafkowa na słupie, drew., p. XX w., parc. A. Klicha.
2) Posąg Św. Stanisława Kostki, kam., 1905 r., wyk. rzeźbiarz Wróbel, parc. W. Śniega.
3) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam.-beton., 1948 r., wyk. F. Adamek z Bochni, parc. gromadzka.

15. Wieś Strzelce Małe:

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

1) Szkoła, mur. 1918 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

2) Dom nr 8, drew. 1900 r.
3) Dom nr 39. drew., 1930 r.
4) Dom nr 43, drew., 1904 r.
5) Zagroda nr 45:
   a) Dom, drew., poł. XIX w.
   b) Stodoła, drew., k. XIX w.
6) Dom nr 47, drew., 1933 r.
7) Zagroda nr 53:
   a) Dom, drew., 1918 r.
   b) Stodoła, drew., 1918 r.
8) Dom nr 59, drew., 1932 r.
9) Dom nr 64, drew., 1935 r.
10) Dom nr 68, drew., 1921 r.
11) Zagroda nr 71:
   a) Dom, drew., 1919 r.

b) Stodoła, drew., 1919 r.

12) Dom nr 88, drew., 1914 r.
13) Dom nr 89, drew., 1883 r.
14) Dom nr 92, drew., 1900 r.
15) Dom Nr 97, drew., 1926 r.
16) Dom nr 107, drew., 1930 r.
17) Zagroda nr 114:

a) Dom, drew., 1931 r.
b) Obora, drew., 1931 r.

18) Dom Nr 116, drew., 1890 r.
19) Dom nr 121. Drew., 1897 r.
20) Dom nr 123, drew., 1935 r.
21) Dom nr 124. Drew., 1908 r.
22) Dom nr 129, drew., 1930 r.
23) Dom nr 131, drew., 1908 r.
24) Obora nr 50, drew., 1910 r.
25) Stodoła nr 20, drew., 1900 r.
26) Stodoła nr 73, drew., 1910 r.
27) Stodoła nr 101, drew., 1905 r.
28) Stodoła nr 108, drew., 1880 r.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka słupowa „Swiatowidek" z postaciami świętych m.in. SS. Stanisław Bp, Franciszek z Asyżu, Piotr, Anna, Urszula, Andrzej, Konstanty, drew., XIX/XX w., wyk. Franciszek Kwasniewski z Dąbrówki Morskiej, parc. J. Grzesika, przy drodze do Uścia Solnego.
2) Posąg Matki Boskiej Różańcowej, kam.,1852 r., parc. nr 75 S. M. Grzesików.
3) Posąg Św. Jana Nepomucena, kam., 1888, parc. nr 47 P. K. Solaków.
4) Posąg Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, kam.- gips., ok. 1925 r. parc. nr 107 Z. Stąsiek.
5) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam., 1926, parc. nr 5b J. M. Cichych, przy skrzyżowaniu dróg do Szczurowej ze Strzelec Małych i Strzelec Wielkich.
6) Posąg Serce Jezusa, kam., 1928, wyk. Wojciech Samek z Bochni, parc. nr 76 a, F. J. Krupów.
7) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, ok. 1932 r., w ogrodzie szkolnym.

16. Wieś Strzelce Wielkie:

- **Obiekty sakralne:**

1) Kaplica cmentarna, mur., 2.poł. XIX w. fundacja A. Boguszewskiego.

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

2) Szkoła Podstawowa, mur., 1912
3) Kółko Rolnicze (nr 33), mur., 1907 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

4) Dom nr 1, drew., 1934 r.
5) Dom nr 3, drew., 1930 r.
6) Dom nr 7, drew., 1880 r.
7) Dom nr 8, drew., 1910 r.
8) Dom nr 12, drew., 1932 r.
9) Dom nr 13, drew., 1890 r.

10) **Dom nr 14., drew., 1930 r.**
11) **Dom nr 16, drew., 1902 r.**
12) **Dom nr 18, drew., 1870 r.**
13) **Dom nr 20, drew., 1934 r.**
14) **Dom nr 30, drew., 1939 r.**
15) **Dom nr 31, drew., 1900 r.**
16) **Dom nr 34, drew., 1898 r.**
17) **Dom nr 37, drew., 1880 r.**
18) **Zagroda nr 38:**
    a) **dom, drew.,1889 r.**
    b) **obora, drew.,1889 r.**
    c) **stodoła, drew.,1858 r.**
19) **Dom nr 50, drew.,1910 r.**
20) **Dom nr 54, drew.,1895 r.**
21) **Zagroda nr 58:**
    a) **dom, drew.,1900 r.**
    b) **obora, drew.,1900 r.**
    c) **stodoła, drew.,1900 r.**
22) **Zagroda nr 60:**
    a) **obora, drew.,1905 r.**
    b) **kuźnia, drew., 1800 r.**
23) **Dom nr 63, drew.,1891 r.**
24) **Dom nr 84, drew.,1913 r.**
25) **Dom nr 110, drew.,1900 r.**
26) **Dom nr 111, drew.,1900 r.**
27) **Dom nr 116, drew.,1912 r.**
28) **Dom nr 118, drew.,1910 r.**
29) **Dom nr 129, drew.,1902 r.**
30) **Dom nr 134, drew.,1902 r.**
31) **Dom nr 141, drew.,1901 r.**
32) **Dom nr 152, drew.,1885 r.**
33) **Zagroda nr 153:**
    a) **Dom, drew.,1900 r.**
    b) **Stodoła, drew.,1900 r.**
34) **Dom nr 182, drew., 1865 r.**
35) **Dom nr 188, drew., 1902 r.**
36) **Dom nr 190, drew., 1905 r.**
37) **Zagroda nr 200:**
    a) **Dom, drew.,1890 r.**
    b) **Obora, drew.,1910 r.**
38) **Dom nr 202, drew., 1906 r.**
39) **Dom nr 204, drew., 1900 r.**
40) **Zagroda nr 205:**
    a) **Dom, drew.,poł. XIX w.**
    b) **Stodoła, drew.,1910 r.**
41) **Dom nr 223, drew., 1900 r.**
42) **Zagroda nr 225:**
    a) **Dom, drew.,1900 r.**
    b) **Obora, drew.,1900 r.**
43) **Zagroda nr 272:**
    a) **Dom, drew.,1900 r.**
    b) **Obora, drew.,1900 r.**

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka z barokową figurą Św. Jana Nepomucena, drew., XVIII w., parc. nr 26 G. Oleksego.
2) Kapliczka z obrazem Matki Boskiej Szkaplerznej XVIII lub XIX w., drew., XVIII lub XIX w., Michała, parc. nr 251 T. Ślusarza.
3) Kapliczka z ludową rzeźbą Św. Jana Nepomucena ok. poł. XIX w., mur., parc. nr 79 J. M. Dziąćków.
4) Kapliczka z kamiennymi rzeźbami Matki Boskiej Szkaplerznej i adorujących aniołków, mur., 1869 r., parc. nr 164 W. S. Wilków.
5) Kapliczka szafkowa na slupie z figurkami Matki Boskiej z Dzieciątkiem i dwóch aniołków, drew.,1918 r., parc. nr 179 M. M. Oleksych.
6) Kapliczka szafkowa z ludową rzeźbą Chrystusa Frasobliwego, wyk. przez Klemensa Kapelaka z Kryspinowa w 1975 r., drew., lata 20. XXw. w., parc. nr 26 G. Oleksego.
7) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam.,1876 r., parc. nr 3 T. J. Drabików.
8) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam.,1877 r., parc. nr 22 J. G. Sermaków.
9) Posąg Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, kam., 1906 r., wyk. Wojciech Samek z Bochni, parc. nr 157 J. G. Wośków.
10) Posąg Serce Jezusa, kam., 1911, parc. nr 187 W. M. Zająców.
11) Posąg Matki Boskiej Różańcowej, kam., 1914 r., wyk. Wojciech Samek z Bochni, parc. nr 103 J. S. Zdunków.
12) Krzyż drewniany z rzeźbionym wizerunkiem Chrystusa, pocz. XX w., parc. nr 92 A. Kordeckiej.

17. Wieś Szczurowa:

- **Budynki o charakterze kamienic miejskich przy Rynku (wzniesione w latach 1870-90 przez właściciela Szczurowej - Jana Kępińskiego):**

1) Dom nr 4, mur., piętrowy
2) Dom koło nr 4, mur., piętrowy
3) Dom (Komisariat Policji), mur., piętrowy
4) Dom, ul. Lwowska 7 a, mur., parterowy
5) Dom, ul. Lwowska 9 a, mur., piętrowy
6) Dom, przy bramie wjazdowej na folwark (obecnie Urząd Gminy), mur., piętrowy

Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza - ul. Krakowska:

1) Dom nr 12, drew., 1910 r.
2) Dom nr 13, drew., 1895 r., wł. W. Cieśla
3) Obora nr 27, drew., lata 20. XX, wł. A. Prus
4) Dom nr 32, drew., pocz. XX w.
5) Dom nr 38, mur., k. XIX w.
6) Obora nr 37, drew., ok. 1900 r., wł. J. Dzień
7) Dom nr 39, drew., pocz. XX w.
8) Dom nr 48, drew., 1896 r.
9) Dom nr 50, drew., 1900 r.
10) Dom nr 52, drew., k. XIX w.
11) Dom nr 55, drew., pocz. XX w., wł. A. Bartyzel
12) Dom nr 56, drew., os. ćw. XIX w.
13) Dom nr 72, drew., lata 20. XX w.
14) Dom nr 75, drew., 1905, wł. S. Rachwał
15) Dom nr 78, drew., os. ćw. XIX w.
16) Dom nr 87, drew., 1924 r., wł. F. Noga
17) Dom nr 89, drew., pocz. XX w.
18) Dom nr 91, drew., 1925 r., wł. J. Sobek
19) Dom nr 111, drew., 1889 r., wł. M. Kowalska
20) Dom nr 119, drew., 1900 r.
21) Stajnia nr 119, drew., 1900 r.
22) Dom nr 127, drew., z 2. poł. XIX w., wł. T. Bartyzel
23) Dom nr 130, drew., 2. XIX w., wł. M. Nowak

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza - ul. Lwowska:**

25) Stodoła nr 15, drew., 2. poł. XIX w., wł. M. Rębacz
26) Spichlerz nr 15, drew., pocz. XX w. wł. M. Rębacz
27) Dom nr 18, drew., pocz. XX, wł. A, Antosz
28) Dom nr 27, drew., 1886 r., wł. A. Nowak
29) Dom nr 38, drew., os.ćw. XIX w., L. Stojak
30) Spichlerz nr 38, drew., k. XIX, wł. L. Stojak
31) Dom nr 39, drew., 1907 r., wł. E. Oblicki
32) Stodoła nr 39, drew., ok. 1910 r., wł. E. Oblicki
33) Dom nr 42, drew., ok. 1860 r., wł. S. Augustynek
34) Stodoła nr 49 drew., pocz. XX w.
35) Stodoła nr 55, drew., pocz. XX w., wł. Biernat
36) Dom nr 56, drew., 1889 r., wł. M. Daniel
37) Stodoła nr 65, drew., XIX/XX w., wł. S. Daniel
38) Dom nr 118, drew., 1908 r., wł. J. Danek
39) Dom nr 120, drew., pocz. XX w., wł. J. Danek
40) Dom nr 128, drew., k. XIX w., wł. J. Danek
41) Dom nr 68 (Myślenice), drew., XIX/XX w., wł. Z. Bogacz
42) Dom nr 74 (Myślenice), drew., ok. 1915 r., wł. S. Kowalczyk
43) Dom nr 84 (Myślenice), drew., pocz. XX w., wł. S. Daniel
44) Dom nr 31 Włoszyn (świetlica, sklep), lata 20. XX w.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka, ul. Krakowska 108, mur., 1867 r., fundacja Jana i Marianny Dzieniów, z rzezbą barokowo-ludową "Koronacja Matki Boskiej" i z ludową rzeźbą św. Jana Ewangelisty z 2. poł. XIX w.

2) Kapliczka, ul. Krakowska 108, mur., 1886 r., wewnątrz współczesne figury świętych.
3) Kapliczka słupowa, Szczurowa - Podrylowie, parc. J. Cholewy, mur., XIX w., wewnątrz figura św. Tekli z datą 1771 r.
4) Kapliczka szafkowa na słupie, Szczurowa przy Stawiskach, parc. J. Prusa, drew., z ludową rzeźbą św. Jana Nepomucena, z okresu XVIII- XIX w.
5) Kapliczka szafkowa na słupie, Szczurowa k. rzeźni, parc. F. Stąsieka, drew., 1900 r., z fundacji rodziny Rębaczów, z figurką św. Antoniego.
6) Posąg Sw. Floriana, kam., 1851, pare. T. Dzienia.
7) Posąg Matki Boskiej Różańcowej, kam., 1855 r., parc. W. Gizy.
8) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam., 1856 r., parc. W. Kopernego.
9) Posąg Matki Boskiej Różańcowej, kam., 1860 r., parc. E.E. Gofronów.
10) Krucyfiks metalowy z posążkami Matki Boskiej Bolesnej i św. Jana Ewangelisty, 1866 r., parc. S. Bernackiego.
11) Figura z płaskorzezbą Koronacji Najświętszej Marii Panny, kam., 1882 r., parc. S. Gofrona.
12) Posąg św. Jana Nepomucena, kam., 1890 r., wyk. W. Samek z Bochni, plac koło piekarni.
13) Posąg św. Bartlomieja, kam., 1891 r., wyk. W. Samek z Bochni, parc. J.I. Sumlów.
14) Posąg Matki Boskiej Różancowej, kam.,1891 r., wyk. W. Samek z Bochni, na skrzyżowaniu dróg ze Szczurowej do Zaborowa i Rylowej.
15) Posąg św. Jana Chrzciciela, kam., 1897 r., przy parku dworskim.
16) Posąg Najświętszej Marii Panny, kam.,1904 r., wyk. W. Samek z Bochni, parc. H. Rębacz.
17) Posąg Grupa Ukrzyżowania, kam., 1904 r., wyk. W. Samek z Bochni, parc. S. Giemzy.
18) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kam.,1905 r., wyk. W. Samek z Bochni, parc. A. Sroki.
19) Posąg Serce Jezusa, kam., 1907 r., wyk. W. Samek z Bochni, parc. B. Gnatka.
20) Posąg Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, kam.,1912 r., wyk. W. Samek, parc. gromadzka na Włoszynie.
21) Posąg Jezusa, kam.-bet., 1939 r., warsztat Samka w Bochni, parc. M. i A. Rębaczów.
22) Krzyż-figura, kam.,1874 r., parc. J. Bartyzela.
23) Krzyż drewniany, 1933 r., na Stawiskach, parc. probostwa.

18. Wieś Uście Solne:

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

1) Biblioteka, mur., 1910 r.
2) Bank Spółdzielczy, mur., 1910 r.
3) Apteka, mur., 1930 r.
4) Szkoła Podstawowa, mur. 1910 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza - ul. Lwowska:**

5) Dom nr 2 (Stare Uście), drew., 2 poł. XIX w.
6) Dom nr 5 (Stare Uście), drew., pocz. XX w.
7) Dom nr 7, drew., k. XIX w.
8) Stodoła nr 8 (Stare Uście), drew., 2 poł. XIX w.

9) **Zagroda nr 13 (Błonie):**
   a) **Dom, drew., 1831 r.**
   b) **Obora, drew.,1931 r.**
10) **Zagroda nr 28 (Stare Uście):**
   a) **Dom, drew., 1860 r.**
   b) **Stodoła, drew.,1880 r.**
11) **Dom nr 41 (Zagumnie), drew., 1883 r.**
12) **Dom nr 67 (Zagumnie), drew., 1880 r.**
13) **Dom nr 72 (Bliższe Łany), drew., 1860 r.**
14) **Stodoła nr 114 (Bliższe Łany), drew., 2 poł. XIX w.**
15) **Obora nr 115 (Bliższe Łany), drew., 2 poł. XIX w.**
16) **Stodoła nr 116 (Bliższe Łany) drew. 2 poł. XIX w.**
17) **Stodoła nr 121 (Bliższe Łany) drew. 2 poł. XIX w.**
18) **Stodoła nr 126 (Bliższe Łany) drew. 2 poł. XIX w.**
19) **Stodoła nr 133 (Bliższe Łany) drew. 2 poł. XIX w.**
20) **Stodoła nr 142 (Bliższe Łany) drew. 2 poł. XIX w.**
21) **Dom nr 146 (Bliższe Łany), drew., k. XIX**
22) **Dom nr 162 (Bliższe Łany) drew., k. XIX**
23) **Dom nr 191 (Rynek), drew., 1918 r.**
24) **Obora nr 205 (Zagumie), drew., 2 poł. XIX w.**
25) **Zagroda nr 251 (Dalsze Łany):**
   a) **Dom, drew., os.ćw. XIX w.**
   b) **Chlew, drew., os.ćw. XIX w.**
26) **Zagroda nr 254 (Dalsze Łany):**
   a) **Dom, drew., 1885 r.**
   b) **Obora, drew.,1920 r.**
27) **Dom nr 283 (Bliższe Łany), drew., 2 poł. XIX w.**
28) **Dom nr 288 (Bliższe Łany), drew. os. ćw. XIX w.**
29) **Stodoła nr 307 (Dalsze Łany) drew., 2 poł. XIX w.**
30) **Dom nr 354 (Bliższe Łany), drew.,1885 r.**

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne**

1) Kapliczka z ludowymi rzeźbami Matki Boskiej z Dzieciątkiem i adorującymi aniołkami, drew., 1862 r., Bliższe Łany, parc. K. Gardziel.
2) Figura z płaskorzeźbą przedstawiającą scenę koronacji Najświętszej Panny Marii, kam., 1845 r., wyk. Adeodatus Jan Martyński z Borzęcina, Błonie, parc. L. Różyckiego.
3) Posąg Matki Boskiej z Dzieciątkiem z płaskorzeźbami SS. Józefa z Dzieciątkiem, Franciszka, Michała Archanioła, kam., 1876 r., Dalsze Łany, parc. M. Rataj.
4) Posąg Najświętszej Panny Marii Wniebowziętej oraz SS. Antoni i Józef z Dzieciątkiem, kam., 1882 r., parc. cechu orackiego.
5) Pełnoplastyczna grupa Ukrzyżowania z Chrystusem, Matką Boską Bolesną, św. Janem Ewangelistą i św. Marią Magdaleną oraz płaskorzeźba ŚŚ. Pawła, Jana Kantego, Kingi, kam., 1888 r., wyk. F. Skowronek z Bochni, Błonie, parc. S. Gadowskiego.
6) Posąg św. Floriana, kam., 1890 r., na Rynku.
7) Posąg Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, kam., pocz. XX w., przy ul. Kazimierza Wielkiego, parc. S. Kurnika.
8) Posąg św. Floriana z płaskorzeźbami ŚŚ. Izydora, Stanisława bpa Wojciecha, kam., 1905 r., wyk. W. Samek z Bochni, Bliższe Łany, parc. H. Sikory.

9) Posąg Serce Jezusa oraz figurki Matki Boskiej z Dzieciątkiem, św. Józefa z Dzieciątkiem, Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej i św. Franciszka, kam., 1908 r., wyk. Wojciech Samek z Bochni, przy ul. Kościuszki, parc. gminna.
10) Pełnoplastyczna grupa Ukrzyżowania z Chrystusem, Matką Boską Bolesną i św. Janem Ewangelistą oraz z płaskorzeźbami Zabójstwo Św. Stanisława, św. Joanna, nieokreślony archanioł, kam., 1934 r., Stare Uście, parc. J. Słowika.
11) Figura z wizerunkiem Chrystusa i płaskorzeźbami ŚŚ. Zofii, Franciszka Serafickiego, Michała Archanioła, kam., 1899 r., Dalsze Łany, parc. cechu rzeźniczego.
12) Figura z wizerunkiem Chrystusa i płaskorzeźbami ŚŚ. Elżbiety, Andrzeja, Anny, kam., 1901 r., Skutnica, parc. gminna.
13) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, ok. 1870 r., Błonie, parc. S. Słowika.

19. Wieś Wola Przemykowska:

- **Obiekty sakralne:**

1) Plebania nr 102, mur., 1930 r.
2) Dom Sióstr Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Bogarodzicy Dziewicy Niepokalanego Poczęcia, mur. 1930 r.

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

3) Zespół Szkoły Podstawowej:
a) Szkoła, mur., 1914 r.
b) Szkoła, drew., 1914 r.
c) Obora, drew, 1914 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

4) Dom nr 1, drew., 1930 r.
5) Dom nr 7, drew., 1935 r.
6) Dom nr 16, drew., 1900 r.
7) Dom nr 17, drew., 1906 r.
8) Dom nr 18, drew., 1938 r.
9) Zagroda nr 19
a) Dom, mur., 1880 r.
b) Stodoła, drew., k. XIX w.
10) Dom nr 32, drew., k. XIX w.
11) Zagroda nr 35:
a) Dom, mur., 1910 r.
b) Obora, drew, 1905 r.
c) Stodoła, drew., 1905 r.
12) Zagroda nr 38:
a) Dom, mur., 1890 r.
b) Obora, drew, 1910 r.
c) Stodoła, drew., 1910 r.
13) Dom nr 39, drew., 1901 r.
14) Dom nr 42, drew., 1906 r.
15) Dom nr 46, drew., 1880 r.
16) Dom nr 47, drew., 1880 r.
17) Dom nr 48, drew., 1908 r.
18) Dom nr 51, drew., 1910 r.

19) **Dom nr 53, drew., 1900 r.**
20) **Dom nr 55, drew., 1880 r.**
21) **Dom nr 56, drew., k. XIX w.**
22) **Dom nr 61, drew., 1900 r.**
23) **Zagroda nr 64:**
    a) **Dom, mur., 1880 r.**
    b) **Stodoła, drew., 1890 r.**
24) **Dom nr 65, drew., p. XX w.**
25) **Zagroda nr 66:**
    a) **Obora, drew., 1910 r.**
    b) **Stajnia, drew., 1910 r.**
26) **Dom nr 68, drew., 1905 r.**
27) **Dom nr 70, drew., 1890 r.**
28) **Dom nr 74, drew., 1880 r.**
29) **Dom nr 75, drew., 1974 r.**
30) **Dom nr 77, drew., 1880 r.**
31) **Dom nr 78, drew., 1873 r.**
32) **Dom nr 79, drew., 1905 r.**
33) **Dom nr 84, drew., 1900 r.**
34) **Dom nr 95, drew., 1919 r.**
35) **Dom nr 121, drew., 1918 r.**
36) **Dom nr 124, drew. pocz. XX w.**
37) **Dom nr 135, drew. 1910 r.**
38) **Zagroda nr 143:**
    a) **Dom, drew., 1890 r.**
    b) **Kuźnia, drew., 1880 r.**
39) **Dom nr 152, drew., 1916 r.**
40) **Zagroda nr 163:**
    a) **Dom, drew., 1880 r.**
    b) **Stajnia, drew, 1900 r.**
    c) **Stodoła, drew., 1900 r.**
41) **Zagroda nr 170:**
    a) **Dom, drew., 1918 r.**
    b) **Obora, drew, 1880 r.**
42) **Dom nr 175, drew., 1905 r.**
43) **Zagroda nr 176:**
    a) **Dom, drew., 1909 r.**
    b) **Stodoła, drew, 1910 r.**
44) **Zagroda nr 179:**
    a) **Dom, drew., k. XIX w.**
    b) **Stodoła, drew., 1910 r.**
45) Dom nr 201, drew, 1870 r.
46) Dom nr 222, drew, 1895 r.
47) Dom nr 225, drew, 1850 r.
48) Dom nr 227, drew, 1890 r.
49) **Zagroda nr 240:**
    a) **Dom, drew., 1910 r.**
    b) **Stodoła, drew., 1870 r.**
50) **Dom nr 261, drew., 1903 r.**
51) **Dom nr 263, drew., k. XIX w.**
52) **Zagroda nr 290:**
    a) **Dom, drew., 1890 r.**
    b) **Stodoła, drew., k. XIX w.**

53) Zagroda nr 272:
- **a) Dom, drew., k. XIX w.**
- **b) Stodoła, drew., k. XIX w.**

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka z ludową rzeźbą Św. Jana Nepomucena XVIII/XIX w., mur., ok. 1930, Zamłynie, parc. nr 3 J. Bajora.
2) Krzyż z metalowym wizerunkiem Chrystusa, w otoczeniu posągi posągi Matki Boskiej Bolesnej, św. Jana Ewangelisty i Św. Marii Magdaleny, 1883 r., k. kościoła.
3) Figura Serce Jezusa, kam., 1912 r., wyk. Wojciech Samek w Bochni, Zamłynie, k. Domu Strażaka.
4) Posąg Najświętszej Panny Marii Niepokalanie Poczętej, ze sztucznego kamienia, 1912 r., wyk. Wojciech Samek z Bochni, Zamłynie, w środku wsi.
5) Posąg Św. Jana Chrzciciela z wnęką w której ludowa rzeźba św. Jana Nepomucena z XIX w., 1956 r., Stadło, parc. F. Kućmierza.
6) Krzyż z metalowym wizerunkiem Chrystusa, kam., 1906 r., Natków, parc. J. Czaji.
7) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, 1933 r., z fundacji gromadzkiej.

20. Wieś Wrzępia:

- **Obiekty sakralne:**

1) Kaplica mszalna pw. Przemienienia Pańskiego, mur., neogotyk, 1860 r.
2) Dom Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Bogarodzicy Dziewicy Niepokalanego (d. Ochronka), mur., 1930 r.

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

3) Szkoła, mur., 1910 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

4) Dom nr 5, drew., 1924 r.
5) Zagroda nr 9
   a) Dom, drew., p. XX w.
   b) Obora, drew., p. XX w.
6) Dom nr 14, drew., 1880 r.
7) Dom nr 16, drew., 1880 r.
8) Dom nr 20, drew., p. XX w.
9) Dom nr 24, drew., 1926 r.
10) Dom nr 24, drew., 1926 r.
    a) Dom, drew., 1887 r.
    b) Dom, drew., 1887 r.
11) Dom nr 34, drew.,
12) Zagroda nr 37
    a) Dom, drew., k. XIX w.
    b) Stodoła, drew., k. XIX w.
13) Dom nr 40, drew., 1905 r.
14) Zagroda nr 41
    a) Dom, drew., k. XIX w.
    b) Stodoła, drew., k. XIX w.
15) Dom nr 49, drew., 1904 r.
16) Zagroda nr 52

a) Dom, drew., k. XIX w.
b) Obora, drew., k. XIX w.
c) Stodoła, drew., k. XIX w.

17) Dom nr 53, drew., 1910 r.
18) Dom nr 57, drew., 1930 r.
19) Dom nr 60, drew., 1871 r.
20) Dom nr 76, drew., 1930 r.
21) Zagroda nr 90
    a) Dom, drew., 1880 r.
    b) Obora, drew., 1880 r.
    c) Stodoła, drew., 1880 r.
22) Dom nr 95, drew., 1903 r.
23) Dom nr 100, drew., 1927 r.
24) Dom nr 112, drew., 1897 r.
25) Dom nr 121, drew., 1897 r.
26) Zagroda nr 126
    a) Dom, drew., 1847 r.
    b) Stodoła, drew., drew., 1890 r.
27) Dom nr 133, drew., 1932 r.
28) Dom nr 136, drew., 1932 r.
29) Dom nr 140, drew., 1928 r.
30) Dom nr 142, drew., 1933 r.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Kapliczka słupowa z kamienną figurką Najświętszej Panny Marii, kam, 1864 r., wyk. Franciszek Skowronek z Bochni, Michała, parc. gromadzka.
2) Kapliczka z figurką Serce Jezusa, kam., 1929 r., parc. S. Maja.
3) Posąg Św. Jana Nepomucena, barokowy, kam., 1744 r., prac. gromadzka, obok mostu nad rzeką Gróbką.
4) Posąg Matki Boskiej Różańcowej, kam., 1867 r., d. teren dworski.
5) Posąg Serce Jezusa, kam., 1946 r., wyk. A. Samek z Bochni, Michała, parc. J. Rogowskiego.
6) Posąg Serca Najświętszej Panny Marii, kam., 1947 r., wyk. A. Samek z Bochni, parc. S. Rzeźnik.

21. Wieś Zaborów:

- **Założenia i obiekty sakralne:**

1) Kościół parafialny pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, mur., 1949- 51 r., arch. Stanisław Kapcia
2) Dzwonnica przy kościele, drew., 1830 r.
3) Kaplica cmentarna, mur., 1872 r. (fundacja Aleksandra Gunthera z Dołęgi)

- **Obiekty użyteczności publicznej:**

4) Dom Wioski Zaborowa, mur., 1930 r.
5) Szkoła, mur., 1. ćw. XX w.
6) Sklep, d. Mleczarnia, mur. 1930 r.

- **Wiejska zabudowa mieszkalna i gospodarcza:**

7) Dom nr 16, drew., 1. XX w.
8) Dom nr 23, drew., 1935 r.

9) Dom nr 50, drew., 1. ćw. XX w.
10) Dom nr 66, drew., 1. ćw. XX w.
11) Dom nr 71, drew., 1. ćw. XX w.
12) Dom nr 73, drew., 1905 r.
13) Dom nr 108, drew., 1900 r.
14) Dom nr 111, drew., 1898 r.
15) Dom nr 137, drew., 1910 r.
16) Dom nr 147, drew., 1900 r.
17) Stodoła nr 5, drew., 1905 r.
18) Stodoła nr 133, drew., k. XIX w.

- **Kapliczki, figury i krzyże przydrożne:**

1) Posąg Serce Jezusa, ze sztucznego kamienia, 1912 r., wyk. Wojciech Samek z Bochni, parc nr 21 J. Cierniaka.
2) Posąg Serca Najświętszej Panny Marii, ze sztucznego kamienia, 1913 r., wyk. Wojciech Samek z Bochni, na tzw. „Końcu".
3) Posąg Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej, ze sztucznego kamienia, z lat ok. 1910-20, wyk. w warsztacie W. Samka w Bochni, parc. Z. Wodkowej.
4) Posąg Matki Boskiej Różańcowej ze sztucznego kamienia, ze sztucznego kamienia, 1929 r., parc. Czesaków.
5) Krzyż drewniany z rzeźbionym wizerunkiem Chrystusa, 1881, parc. S. Miki.
6) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, 1888, przy drodze do Szczurowej.
7) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, k. XIX w., parc. nr 39 M. Cierniakowej.
8) Krzyż drewniany z blaszanym wizerunkiem Chrystusa, XIX w., parc. Ośrodka Zdrowia.
9) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, 1910 r., Kawce.
10) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, z lat ok. 1920-30, parc. P. Boronia.
11) Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem Chrystusa, 1935 r., parc. S. Jesionki.

3.2.3. Wykaz stanowisk archeologicznych.

Od 1978 roku prowadzony jest ogólnopolski programem badawczy pn. "Archeologiczne Zdjęcie Polski" (AZP) - w celu stworzenia archiwum stanowisk archeologicznych metodą badań powierzchniowych i w kwerendzie źródłowej oraz w celu ich ochrony.

Dla potrzeb AZP obszar kraju został podzielony na sieć obszarów o powierzchni 37,5 $km^{2.}$ oznaczonych liczbami arabskimi (nr pasa - nr słupa). Dokumentacja z badań AZP w formie Kart Ewidencyjnych Stanowisk Archeologicznych, sporządzonych dla każdego stanowiska, jest przechowywana w oddziałach Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków, a kopia tych materiałów - w Dziale Archeologii Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków.

Rezultaty badań AZP stanowią podstawę do ustalania stref ochrony konserwatorskiej dla stanowisk archeologicznych oraz do podejmowania badań ratowniczych lub ustanowienia nadzoru konserwatorskiego w przypadku planowanych inwestycji w ich obrębie.

Ochrona obejmuje stanowiska wykazane w poniższych zestawieniach tabelarycznych.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE ODKRYTE NA OBSZARZE GMINY W RAMACH ARCHEOLOGICZNEGO ZDJĘCIA POLSKI

Gmina Szczurowa.
Zestawienie stanowisk archeologicznych. Obszar 101-62

Miejscowość	Nr stan. w miejsco-wosci	Nr stan. na obszarze	Funkcja	Chronologia stanowiska
Uście Solne	**1**	**1**	**ślad osadnictwa**	**późne średniowiecze**
Uście Solne	2	2	ślad osadnictwa	**prahistoria**
Uście Solne	3	3	osada	**późne średniowiecze**
Uście Solne	4	4	ślad osadnictwa	**ep.kamienia** **nowożytna**
Uście Solne	5	5	ślad osadnictwa	**ep.kamienia** **nowożytna**
Uście Solne	6	6	ślad osadnictwa	**ep.kamienia** **późne średniowiecze** **nowożytna**
Uście Solne	7	7	ślad osadnictwa	**nowożytna**
Uście Solne	**8**	**8**	**osada**	okres rzymski prahistoria późne średniowiecze nowożytna
Uście Solne	**9**	**9**	**ślad osadnictwa**	okres rzymski
Uście Solne	**10**	**10**	**ślad osadnictwa**	prahistoria późne średniowiecze
Uście Solne	**11**	**11**	**ślad osadnictwa**	późne średniowiecze
Uście Solne	**12**	**12**	**osada**	nowożytna
Wrzępia	**17**	**13**	**osada**	nowożytna
Uście Solne	**13**	**14**	**osada**	nowożytna
Barczków	**1**	**15**	**ślad osadnictwa**	późne średniowiecze
Barczków	**2**	**16**	**osada** **ślad osadnictwa**	okres rzymski późne średniowiecze
Barczków	**3**	**17**	**ślad osadnictwa**	prahistoria późne średniowiecze

				nowożytna
Barczków	**4**	**18**	**osada**	późne średniowiecze
Wrzępia	**48**	**19**	**osada**	późne średniowiecze nowożytna
Wrzępia	**49**	**20**	**ślad osadnictwa**	prahistoria późne średniowiecze
Wrzępia	**50**	**21**	**ślad osadnictwa**	późny okres rzymski
Dabrówka Morska	**1**	**22**	**ślad osadnictwa**	młodszy okres przedrzymski
Dabrówka Morska	**2**	**23**	**ślad osadnictwa**	późne średniowiecze
Strzelce Wielkie	**8**	**24**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Strzelce Wielkie	**9**	**25**	**ślad osadnictwa**	prahistoria
Strzelce Wielkie	**10**	**26**	**ślad osadnictwa**	prahistoria późne średniowiecze nowożytna
Strzelce Wielkie	**11**	**27**	**osada**	późny okres rzymski
Strzelce Wielkie	**12**	**28**	**ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski prahistoria nowożytna
Strzelce Wielkie	**13**	**29**	**ślad osadnictwa**	wczesne średniowiecze
Strzelce Małe	**1**	**30**	**osada**	późny okres rzymski
Strzelce Małe	**2**	**31**	**osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski wczesne średniowiecze
Strzelce Małe	**3**	**32**	**osada**	prahistoria epoka brązu - wczesna epoka żelaza późny okres rzymski
Strzelce Małe	**4**	**33**	**osada** **osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski wczesne średniowiecze późne średniowiecze
Strzelce Małe	**5**	**34**	**ślad osadnictwa**	prahistoria
Strzelce Małe	**6**	**35**	**ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia późny okres rzymski
Strzelce Małe	**7**	**36**	**osada**	późny okres rzymski
Strzelce Małe	**8**	**37**	**ślad osadnictwa**	późne średniowiecze
Strzelce Małe	**9**	**38**	**osada** **osada** **ślad osadnictwa** **osada**	neolit młodszy okres przedrz. - wczesny rzymski

			osada	
Strzelce Małe	**10**	**39**	**osada** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	prahistoria okres rzymski późne średniowiecze nowożytna
Strzelce Małe	**11**	**40**	**ślad osadnictwa** **osada** **osada** **osada** **ślad osadnictwa**	neolit późny okres rzymski wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytna
Strzelce Małe	**12**	**41**	**osada** **osada** **osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytna
Strzelce Małe	**13**	**42**	**ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa**	prahistoria późny okres rzymski epoka kamienia
Strzelce Małe	**14**	**43**	**osada** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski późne średniowiecze nowożytna
Strzelce Wielkie	**14**	**44**	**osada** **osada** **osada**	prahistoria późny okres rzymski sch. wczesnego średn.
Strzelce Wielkie	**15**	**45**	**ślad osadnictwa** **osada**	młodszy okres przedrz. późny okres rzymski
Strzelce Wielkie	**16**	**46**	**ślad osadnictwa** **osada** **osada** **osada**	młodszy okres przedrz. późny okres rzymski wczesne średniowiecze późne średniowiecze
Strzelce Wielkie	**17**	**47**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia późny okres rzymski późne średniowiecze

Strzelce Wielkie	**18**	**48**	**ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa**	wczesna epoka brązu późny okres rzymski późne średniowiecze
Strzelce Wielkie	**19**	**49**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	prahistoria późne średniowiecze
Strzelce Wielkie	**20**	**50**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Strzelce Wielkie	**21**	**51**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia prahistoria późny okres rzymski późne średniowiecze
Strzelce Wielkie	**22**	**52**	**ślad osadnictwa** **osada** **osada** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia późny okres rzymski późne średniowiecze nieokreślone
Strzelce Wielkie	**23**	**53**	**osada** **osada**	młodszy okres przedrz. późny okres rzymski
Strzelce Wielkie	**24**	**54**	**ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa**	prahistoria późny okres rzymski nowożytna
Strzelce Wielkie	**25**	**55**	**ślad osadnictwa**	prahistoria
Strzelce Wielkie	**26**	**56**	**osada** **ślad osadnictwa**	późne średniowiecze nowożytna
Strzelce Wielkie	**27**	**57**	**ślad osadnictwa** **osada** **osada** **osada**	epoka kamienia późny okres rzymski wczesne średniowiecze późne średniowiecze
Strzelce Wielkie	**28**	**58**	**osada** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski późne średniowiecze nowożytna
Strzelce Wielkie	**29**	**59**	**osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski późne średniowiecze
Strzelce Wielkie	**30**	**60**	**ślad osadnictwa**	późne średniowiecze

Gmina Szczurowa.
Zestawienie stanowisk archeologicznych. Obszar 101-63

Miejscowość	Nr stan. w miejsco-wości	Nr stan. na obszarze	Funkcja	Chronologia stanowiska
Niedzieliska	**1**	**1**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**1**	**2**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**2**	**3**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**3**	**4**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**4**	**5**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Niedzieliska	**2**	**6**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**5**	**7**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**6?**	**8**	**ślad osadnictwa**	późne średniowiecze nowożytna
Szczurowa	**7**	**9**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia prahistoria
Niedzieliska	**3**	**10**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**8**	**11**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**9**	**12**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Szczurowa	**10**	**13**	**ślad osadnictwa**	neolit
Szczurowa	**11**	**14**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Rylowa	**1**	**15**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Rylowa	**2**	**16**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia późne średniowiecze
Zaborów	**3**	**17**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Dołęga	**4**	**18**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Dołęga	**5**	**19**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia

Gmina Szczurowa.
Zestawienie stanowisk archeologicznych. Obszar 101-64

Miejscowość	Nr stan. w miejsco-wości	Nr stan. na obszarze	Funkcja	Chronologia stanowiska
Dołęga	**1**	**2**	**ślad osadnictwa**	neolit
Dołęga	**2**	**4**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Dołęga	**3**	**5**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Pojawie	**4**	**6**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Pojawie	**5**	**7**	**osada**	prahistoria
Pojawie	**6**	**8**	**osada**	okres halsztacki
Pojawie	**7**	**9**	**ślad osadnictwa**	prahistoria
Pojawie	**8**	**10**	**ślad osadnictwa**	prahistoria
Pojawie	**9**	**11**	**osada**	prahistoria

Gmina Szczurowa.
Zestawienie stanowisk archeologicznych. Obszar 101-62

Miejscowość	Nr stan. w miejsco-wości	Nr stan. na obszarze	Funkcja	Chronologia stanowiska
Wrzępia	**1**	**67**	**ślad osadnictwa**	średniowiecze
Wrzępia	**2**	**68**	**ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia późny okres rzymski
Wrzępia	**3**	**69**	**osada**	późny okres rzymski
Wrzępia	**4**	**70**	**osada** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski średniowiecze nowożytna
Wrzępia	**5**	**71**	**osada** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski średniowiecze nowożytna

Wrzępia	**6**	**72**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski nowożytna
Wrzępia	**7**	**73**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	okres rzymski wczesne średniowiecze
Wrzępia	**8**	**74**	**osada** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski wczesne średniowiecze średniowiecze
Wrzępia	**9**	**75**	**osada**	późny okres rzymski
Wrzępia	**10**	**76**	**ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia późny okres rzymski wczesne średniowiecze
Wrzępia	**11**	**77**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Wrzępia	**12**	**78**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Wrzępia	**13**	**79**	**osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski wczesne średniowiecze
Wrzępia	**14**	**80**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia późny okres rzymski
Wrzępia	**15**	**84**	**ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia późny okres rzymski
Wrzępia	**16**	**85**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Wrzępia	**17**	**86**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	neolit późny okres rzymski
Wrzępia	**18**	**99**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia późny okres rzymski średniowiecze
Wrzępia	**19**	**100**	**ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia nowożytna
Wrzępia	**20**	**101**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Wrzępia	**21**	**102**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski średniowiecze
Wrzępia	**22**	**103**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	okres rzymski średniowiecze

Wrzępia	**23**	**104**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia późny okres rzymski średniowiecze
Wrzępia	**24**	**105**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	okres rzymski nowożytna
Wrzępia	**25**	**106**	**osada**	późny okres rzymski
Wrzępia	**26**	**107**	**ślad osadnictwa**	późny okres rzymski
Wrzępia	**27**	**108**	**osada**	późny okres rzymski
Wrzępia	**28**	**109**	**osada** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	okres rzymski wczesne średniowiecze średniowiecze
Wrzępia	**29**	**110**	**osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski średniowiecze
Wrzępia	**30**	**111**	**ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia późny okres rzymski
Wrzępia	**31**	**112**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia prahistoria
Wrzępia	**32**	**113**	**ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia wczesna epoka brązu późny okres rzymski prahistoria średniowiecze
Wrzępia	**33**	**114**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	prahistoria późny okres rzymski
Wrzępia	**34**	**115**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia średniowiecze
Wrzępia	**35**	**116**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia prahistoria
Wrzępia	**36**	**117**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia prahistoria nowożytna
Wrzępia	**37**	**118**	**osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski
Wrzępia	**38**	**119**	**ślad osadnictwa**	średniowiecze
Wrzępia	**39**	**120**	**ślad osadnictwa**	późny okres rzymski
Wrzępia	**40**	**121**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski średniowiecze
Wrzępia	**41**	**122**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia późny okres rzymski
Wrzępia	**42**	**123**	**ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia późny okres rzymski późny okres rzymski późny okres rzymski

Wrzępia	**43**	**124**	**osada**	późny okres rzymski
Strzelce Wielkie	**1**	**125**	**osada**	późny okres rzymski
Strzelce Wielkie	**2**	**126**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Strzelce Wielkie	**3**	**127**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia prahistoria wczesne średniowiecze
Strzelce Wielkie	**4**	**128**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Strzelce Wielkie	**5**	**129**	**osada** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski wczesne średniowiecze średniowiecze
Strzelce Wielkie	**6**	**130**	**osada**	późny okres rzymski
Wrzępia	**44**	**131**	**osada** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski średniowiecze
Wrzępia	**45**	**132**	**osada**	późny okres rzymski
Strzelce Wielkie	**7**	**133**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Wrzępia	**46**	**134**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późny okres rzymski nowożytna

Gmina Szczurowa.
Zestawienie stanowisk archeologicznych. Obszar 102-63

Miejscowość	Nr stan. w miejsco-wości	Nr stan. na obszarze	Funkcja	Chronologia stanowiska
Niedzieliska	**4**	**2**	**ślad osadnictwa**	nowożytna
Niedzieliska	**5**	**3**	**ślad osadnictwa** **osada**	późne średniowiecze nowożytna
Niedzieliska	**6**	**4**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **osada**	wczesne średniowiecze późne średniowiecze nowożytna
Niedzieliska	**7**	**5**	**ślad osadnictwa** **osada**	późne średniowiecze nowożytna
Niedzieliska	**8**	**6**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **osada**	późny okres rzymski późne średniowiecze nowożytna
Niedzieliska	**9**	**7**	**osada**	nowożytna
Niedzieliska	**10**	**8**	**ślad osadnictwa** **osada**	epoka kamienia prahistoria

			ślad osadnictwa	nowożytna
Niedzieliska	**11**	**9**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	prahistoria późne średniowiecze nowożytna
Niedzieliska	**12**	**10**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	późne średniowiecze nowożytna
Niedzieliska	**13**	**11**	**osada**	okres rzymski
Niedzieliska	**14**	**12**	**osada**	okres rzymski
Niedzieliska	**15**	**13**	**ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa**	neolit okres rzymski późne średniowiecze
Niedzieliska	**16**	**14**	**ślad osadnictwa**	okres rzymski POR
Rudy Rysie	**1**	**15**	**ślad osadnictwa**	epoka kamienia
Rudy Rysie	**2**	**16**	**ślad osadnictwa** **ślad osadnictwa**	prahistoria późne średniowiecze
Rudy Rysie	**3**	**17**	**ślad osadnictwa** **osada** **ślad osadnictwa**	epoka kamienia prahistoria nowożytna
Rudy Rysie	**4**	**18**	**ślad osadnictwa**	późne średniowiecze

3.2.4. Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków i objętych ewidencją zabytków ruchomych.

- **Dołęga:**

1) **Kapliczka słupowa** z figurą Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kamienna, barokowo-ludowa, 1857 r. autor Adeodatus Jan Martyński z Borzęcina;

(1 karta ewidencyjna).

- **Strzelce Wielkie:**

Kościół parafialny p.w. Św. Sebastiana
nr rej.: A - 257 z dn. 30.08.1985 r., B - 128 z dn. 5.12.80 r., w tym:

1) ołtarz główny, późnobarokowy - XVIII w.
2) dwa ołtarze boczne, rokokowe z 4 ćw. XVIII w.
3) ambona rokokowa, 4 ćw. XVIII w.
4) chrzcielnica rokokowa, koniec XVIII w.
5) cztery rzeźby Chrystus Ukrzyżowany, barokowe z XVIII w.
6) trzy feretrony: dwa z obrazem Matki Boskiej - XIX-XX w.
   jeden z rzeźbą z XVIII w.
7) krucyfiks procesyjny, XIX w.
8) dwa krzyże ołtarzowe, w tradycji barokowej
9) tablica pamiątkowa w dwusetną rocznicę odsieczy wiedeńskiej - 1863 r.
10) trzy epitafia z 1823 r.,1879.r.,1893 r.
11) monstrancja klasycystyczna, 2 poł. XIX w.
12) cztery ornaty: trzy białe i jeden fioletowy z XVIII-XIX w.
13) pięć obrazów z w. XVIII-XIX: Chrzest Chrystusa, Matka Boska Saletyńska, Matka Boska Karmiąca, Ukrzyżowanie, św. Stanisław Bp.
14) drzwi do kruchty pd. - XVIII-XIX w.

(42 karty ewidencyjne)

- **Szczurowa:**

Kościół parafialny p.w. Św. Bartłomieja
nr rej. A- 257 z dn.30.08.1985 r.

1) neogotyckie wyposażenie kościoła - 1894 r.
2) rzeźby na filarach ogrodzenia z 1870 r.
3) figury kamienne w obrębie ogrodzenia: św.Bartłomiej z 1698 r., Najświętszej Panny Maryi i Zbawiciela z 1893 r.
4) rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem z ok. 1520 r.
5) rzeźby grupy Ukrzyżowania, barokowe z ok. 1700 r.

(3 karty ewidencjne)

- **Uście Solne:**

Kościół parafialny p.w. św. Ap. Piotra i Pawła
nr rej.: A-295 z 31.08.1971, B-250 z dn. 31.08.71 r.

1) dwa ołtarze boczne przy tęczy, rokokowe - XVIII/XIX w.

2) dwa ołtarze boczne w nawie, rokokowe - XVIII/XIX w.
3) dwa ołtarze w kaplicach pd., rokokowy z pocz. XIX w. i pn., rokokowy - XVIII/XIX w.
4) chrzcielnica, rokokowa, 1777 r.
5) dwie rzeźby Chrystusa Ukrzyżowanego, barokowe, XVIII w.
6) osiem relikwiarzy: jeden rokokowy z 2 poł. w. XVIII, siedem klasycystycznych z XIX w.
7) osiem lichtarzy: dwa barokowe, w. XVIII, sześć z 1831 r. żyrandol późnoklasycystyczny, 2 poł. XIX w.
8) dwa ornaty czerwone i dalmatyka biała, XVIII w.

(40 kart ewidencyjnych)

- **Zaborów**

1) Figura przydrożna z rzeźbą Matki Boskiej z Dzieciątkiem, kamienna, ludowa z ok. poł. XIX w. - w ogrodzeniu kościoła.
2) Figura przydrożna z rzeźbą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, kamienna, z ok. poł. XIX w. - w ogrodzeniu kościoła.

(2 karty ewidencyjne)

- **Rudy Rysie**

1) Wyposażenie dawnego kościoła drewnianego,
2) Płaskorzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, barokowo-ludowa, XIX w.
3) Rzeźba Św. Onufrego w kapliczce przydrożnej, drewniana, ludowa z 1820 r.,wykonana przez majstra Jana Kłosidnickiego (w lesie, przy drodze do Morzysk).

(2 karty ewidencyjne)

3.2.5. Wykaz dóbr kultury kultury współczesnej - miejsc pamięci, pomników.

- **Szczurowa:**

KW1. Pomnik poświęcony mieszkańcom gminy Szczurowa, którzy zginęli na frontach I i II wojny światowej, w więzieniach, obozach i rozstrzelanych przez okupantów oraz tym wszystkim, którzy walczyli o wolną Polskę (w centrum wsi - dłuta artysty Marka Benewiata).

KW2. Pomnik mogiły zbiorowej 93 mieszkańców Szczurowej straconych w czasie II wojny światowej (na obecnym cmentarzu).

Pomnik ciosany o owalnym,nieregularnym kształcie z tablicą pamiątkową.

KW3. Obelisk – pamiątkowa tablica z napisem: "Zbiorowa mogiła 93 mieszkańców Szczurowej zamordowanych przez hitlerowców w dniu 03.VII.1943 roku. Cześć ich pamięci".

KW4. Krzyż – tablica z napisem: "3-VII-1943 – 10.VII.1993 w 50-tą rocznicę zamordowania Cyganów-Romów podczas okupacji hitlerowskiej. Hołd modlitewny składają mieszkańcy Szczurowej".

Właściciel: Parafia Rzymsko-Katolicka Szczurowa.

- **Zaborów:**

KW5. Pomnik ku czci bohaterom poległym w I i II wojnie światowej.

Pomnik znajduje się w sąsiedztwie Ośrodka Zdrowia oraz przy skrzyżowaniu dróg Wola Przemykowska – Szczurowa i Pojawie – Kwików.

Na tablicy uwidocznione imiona poległych. U góry pomnika wyrzeźbione godło państwowe.

KW6. Tablica upamiętniająca uczestników powstania 1863 roku - ufundowana w 150 rocznicę wybuchu Powstania Styczniowego**.**

Na tablicy umieszczono motto zaczerpnięte ze słów Adama Mickiewicza: "Jeślibym Panie o nich zapomniał, Ty Panie na niebie zapomnij o mnie”.

- **Strzelce Wielkie:**

KW7. Pomnik majora Gacy rozstrzelanego w czasie II wojny światowej. Tablica pamiątkowa oraz zdjęcie zmarłego - z napisem:

"Tu został rozstrzelany przez hitlerowców major Wojska Polskiego Michał Gaca, ur. 07-09-1880 r. Cześć jego pamięci".

- **Dołęga:**

KW8. Pomnik Papieża Jana Pawła II ufundowany w roku 2004 przez Honorowego Prezesa Klubu Dołężan w Chicago - Władysława Sowę wraz z rodziną.

KW9. Pomnik Adama Mickiewicza (w 100 rocznicę śmierci) - 1955 r. (powstały ze składek mieszkańców).

- **Rudy Rysie:**

KW10. - kościół p.w. Jezusa Dobrego Pasterza.

3.2.6. Ochrona krajobrazu kulturowego w aspekcie zachowanych układów przestrzennych i zabytkowych - wytyczne do kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

- **Wytyczne dla miejscowości Szczurowa.**

Układ przestrzenny.

Układ przestrzenny centrum ma charakter układu małomiasteczkowego. Jego osrodkiem jest wydłużony plac, zamknięty z jednej strony zespołem kościelnym, a z drugiej - zespołem palacowo-parkowo-folwarcznym. Do placu-rynku dochodzą od północy i południa mniejsze uliczki.

Zabudowa małomiasteczkowej części wsi ma układ skupiony, pasmowy, a domy usytuowane kalenicowo do ciągu jezdni. Rozplanowanie działek siedliskowych nawiązuje do układów z czasu lokacji. Wzdłuż ulic - Krakowskiej i Lwowskiej - zachowały się relikty drewnianej zabudowy mieszkalnej i gospodarczej z 2 poł. XIX w. i 1 poł. XX w. Na terenie wsi wykształcilo się kilka skupionych przysiółków. Część wprowadzonej współcześnie zabudowy ma charakter rozproszony. Pozytywną dominantą krajobrazową centrum miejscowości jest budynek kościoła parafialnego pw. św. Bartlornieja. Na południe od kościoła zlokalizowany jest cmentarz parafialny.

Osią układu komunikacyjnego wsi jest droga prowadząca z Uścia Solnego przez centrum Szczurowej do Radłowa. Prawdopodobnie powstala w okresie lokacji. Pozostale drogi, to ciągi komunikacyjne, łączące wieś z sąsiednirni rniejscowościami.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy centrum miejscowości, liczne obiekty zabytkowe architektury, zespół kościelno-plebański, cmentarz, zespół dworsko-parkowo-folwarczny, cenne figury. Poza centrum: zachowane układy przestrzenne i komunikacyjne przysiółków, czytelne układy rozłogów pól, zabytki budownictwa drewnianego, kapliczki, figury i krzyże przydrożne, tereny w Bratucickim Obszarze Chronionego Krajobrazu; przy podejmowaniu działań planistycznych należy wykorzystać zalecenia wg: *opracowania "Szczurowa. Studium historyczno-konserwatorskie"*, oprac. M. H. Grabski, T. I - III, PP Pracownie Konserwacji Zabytków, Oddział w Krakowie, Pracownia Dokumentacji Naukowo-Historycznej, Kraków - 1990 r.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy częściowej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy ochrony krajobrazowej,
- konserwacja istniejącego zabytkowego układu przestrzennego.

Planowana forma ochrony:

PK - Park Kulturowy.

- **Wytyczne dla miejscowości Barczków.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona, wielopasmowa. Rozłóg pól nieregularny z wyjątkiem części północnej (Kmiecie, Ogrody), gdzie dobrze czytelne są kierunki łanowych podziałów gruntowych. Główna droga wiejska prowadzi z północnej części wsi do Uścia Solnego.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, częściowo czytelne kierunki historycznych podziałów rozłogów pól, zespół dworski ze stawem, zabytki budownictwa tradycyjnego, zabytki małej architektury sakralnej, tereny w "Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły"; wartość potencjalna zabytkowa - zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i zaniedbanym lub zdegradowanym stanie zachowania, wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej,
- kontynuacja układów i form przestrzennych,
- rekompozycja.

Planowana forma ochrony:

SOK - Strefa OchronyKonserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Dąbrówka Morska.**

Układ przestrzenny.

Wieś pasmowa o zabudowie skupionej, rozciągającej się wzdłuż cieku Gróbki. W zachodniej części niewielkie przysiółki rozproszone. W części północno-wschodniej, w meandrze Wisły przysiółek samotniczy „Koniec". Rozłóg pól nieregularny. Zachowanych kilkanaście obiektów drewnianego budownictwa tradycyjnego. Przez południową część miejscowości prowadzi historyczna droga z Uścia Solnego do Szczurowej i Radłowa, łącząca się z drogami wewnętrznymi.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej, tereny w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły; wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, sprzecznym z dawnym, o słabo czytelnym lub nieczytelnym wyrazie i zdegradowanym stopniu zachowania dawnej formy.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony krajobrazowej,
- kontynuacja układów i form przestrzennych.

Planowana forma ochrony:

SIK - Strefa Ingerencji Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Dołęga.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona o zabudowie wielopasmowej (pierwotnie łańcuchówka). Rozłóg pól nieregularny, pierwotnie zapewne łanowy. Osią układu komunikacyjnego jest historyczna droga Szczurowa - Dołęga - Borzęcin z odgałęzieniem w kierunku Zaborowa.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zespół dworsko-parkowy (muzeum), skansen, pomniki przyrody, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej, lasy, tereny w Obszarze Radłowsko-Wierzchosławickiego Chronionego Krajobrazu; wartość potencjalna zabytkowa - zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i różnym stanie zachowania, w tym zdegradowanym i zaniedbanym.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy częściowej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej,
- konserwacja istniejącego zabytkowego układu przestrzennego,
- integracja.

Planowana forma ochrony:

PK - Park Kulturowy.

- **Wytyczne dla miejscowości Górka.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona, wielopasmowa, z kilkoma pasmowymi lub samotniczymi przysiółkami: Podrząchowie, Podlesie, Kępa, Kopaniny, Sekółki, Stare Sekółki. Rozłóg pół nieregularny. Głównym ciągiem komunikacyjnym jest historyczna droga ze Szczurowej do Koszyc, po drugiej stronie Wisły (na Wiśle przeprawa promowa). Drugim ważnym lokalnym traktem jest droga, przy której położona jest większość zabudowy, prowadząca przez centrum wsi do Zaborowa z odgałęzieniem do Woli Przemykowskiej. Pozostałe drogi mają charakter wewnętrznych ciągów komunikacyjnych.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zespół dworsko-parkowy, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej, przeprawa promowa przez Wisłę, tereny w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły - zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i różnym stanie zachowania, w tym zdegradowanym i zaniedbanym.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy częściowej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej;
- integracja z zachowanym układem przestrzennym.

Planowana forma ochrony:

PK - Park Kulturowy.

- **Wytyczne dla miejscowości Kopacze Wielkie.**

Układ przestrzenny.

Wieś o układzie zwartym. Zabudowa usytuowano wokół stawów (dawnego starorzecza). Rozłóg pół nieustalony. Głównym ciągiem komunikacyjnym wsi jest droga wewnętrzna łącząca miejscowość (przez most na Uszwicy) z Wolą Przemykowską. Wałem wzdłuż Wisły i Uszwicy prowadzi droga do Zaborowa, Górki, Popędzyny i Uścia Solnego.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej, tereny w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły (starorzecza); wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo harmonizującym z dawnym, o czytelnym wyrazie na tle układu historycznego, dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony krajobrazowej;
- kontynuacja układów i form przestrzennych,

Planowana forma ochrony:

SIK - Strefa Ingerencji Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Księże Kopacze.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona, przysiółkowa. Rozłóg pól nieustalony. Głównym ciągiem komunikacyjnym miejscowości, w pobliżu którego położona jest większość zabudowy, jest droga lokalna z Woli Przemykowskiej z rozwidleniem do Zaborowa i Szczurowej.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej; wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo harmonizującym z dawnym, o czytelnym wyrazie na tle układu historycznego, dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony krajobrazowej;
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
- kontynuacja układów i form przestrzennych,

Planowana forma ochrony:

SIK - Strefa Ingerencji Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Kwików.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona, pasmowa. Centrum położone jest na południe od głównej drogi lokalnej Wola Przemykowska - Zaborów. Wzdłuż tej drogi, na północ od centrum, położone są zabudowania zagrodowe przysiółka Lipie. Droga ta w zachodniej części wsi, przez most na Uszwicy, łączy się z ważnym, historycznym traktem komunikacyjnym Koszyce - Górka - Szczurowa. Rozłóg pól nieregularny. Zachowanych kilkanaście obiektów tradycyjnego budownictwa drewnianego.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej; wartość potencjalna zabytkowa - zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i zaniedbanym lub zdegradowanym stanie zachowania, wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo dobrze lub dość dobrze zachowanej formie. W 1917 - w Chicago powstało Towarzystwo Ratunkowe Kwikowa założone przez emigrantów z przełomu XIX i XX w.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej;
- kontynuacja układów i form przestrzennych,

Planowana forma ochrony:

SOK - Strefa Ochrony Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Niedzieliska.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona o układzie wielopasmowym, z pasmowym przysiółkiem na południu (Wygoda). Układ rozłogu pól pierwotnie zapewne łanowy, obecnie nieregularny. Zabudowa wsi skupiona jest przeważnie wzdłuż głównej drogi lokalnej prowadzącej ze Szczurowej do Brzeska, z rozgałęzieniami w kierunku Strzelec Wielkich i Borzęcina.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki architektury sakralnej budownictwa, tereny w Bratucickim Obszarze Chronionego Krajobrazu; zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i zaniedbanym lub zdegradowanym stanie zachowania, wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej;
- kontynuacja układów i form przestrzennych.

Planowana forma ochrony:

SOK - Strefa Ochrony Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Pojawie.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona, wielopasmowa, z dużym przysiółkiem w południowo-zachodniej części (Śpiący Pojaw). Pierwotnie łańcuchówka. Rozłóg pól pierwotnie zapewne łanowy, obecnie nieregularny. Główna droga lokalna, wzdłuż której skupiona jest większość zabudowy, łączy miejscowość z ładownikami Mokrymi i Zaborowem, w zachodniej części wsi rozwidla się w kierunku Dołęgi i Szczurowej. Historyczne centrum skupione we wschodniej części drogi głównej i równoległej do niej drogi wewnętrznej. W tym terenie czytelne kierunki gruntowych podziałów łanowych.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

Zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki architektury sakralnej budownictwa, lasy historyczne. tereny w Radłowsko-Wierzchosławickim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej;
- kontynuacja układów i form przestrzennych,

Planowana forma ochrony:

SOK - Strefa Ochrony Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Popędzyna.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona, pasmowa z zabudową położoną przy głównej drodze prowadzącej do Uścia Solnego. Druga droga prowadzi wałem wiślanym do Uścia Solnego (wzdłuż Raby) i do Górki. Rozłóg pól nieregularny.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układ drożny, zespół dworsko-parkowy, tereny w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły; wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo harmonizującym z dawnym, o czytelnym wyrazie na tle układu historycznego, dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony krajobrazowej;
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
- kontynuacja układów i form przestrzennych,

Planowana forma ochrony:

SIK - Strefa Ingerencji Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Rajsko.**

Układ przestrzenny.

Wieś rozproszona. Składa się z dwóch części, położonego na północy, przysiółka Rajska Małego i położonego na południu, Rajska Wielkiego z zabudową skupioną w układzie wielopasmowym.

Układ rozłogu pól pierwotnie zapewne łanowy, obecnie nieregularny. Większość zabudowy usytuowana wzdłuż głównej drogi wiejskiej, Strzelce Wielkie - Rajsko - Niedzieliska i dochodzącej do niej prostopadle drogi wewnętrznej.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układ drożny, zabytki budownictwa i małej architektury sakralnej, tereny w Bratucickim Obszarze Chronionego Krajobrazu; wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, sprzecznym z dawnym, o słabo czytelnym lub nieczytelnym wyrazie i zdegradowanym stopniu zachowania dawnej formy.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony krajobrazowej;
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
- kontynuacja układów i form przestrzennych,

Planowana forma ochrony:

SIK - Strefa Ingerencji Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Rudy Rysie.**

Układ przestrzenny.

Wieś złożona terytorialnie z dwóch części będących niegdyś oddzielnymi wsiami. Centrum wsi (Rysie) ma zabudowę skupioną, wielopasmową (pierwotnie łańcuchówka ?). Na wschód i zachód od centrum dwa skupione przysiółki (Sołtysie i Podmłynie). Południowa część wsi (Rudy) ma zabudowę skupioną o układzie wielopasmowym. Rozłóg pól nieregularny. Większość zabudowy w centrum miejscowości skupiona jest przy lub w pobliżu wewnętrznej drogi wiejskiej, której przedłużeniem są ciągi w kierunku Bratucic (na zachód) i Radłowa (na wschód). Zabudowa Rudych położona jest przy lokalnej drodze prowadzącej do Przyborowa. Głównym drogą wiejską jest historyczny trakt komunikacyjny z Brzeska, przez Rudy i Rysie, Niedzielisko do Szczurowej. Zachowanych kilka obiektów tradycyjnego budownictwa drewnianego i kilkanaście kapliczek, figur i krzyży przydrożnych z XIX w.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układ drożny, zabytki budownictwa i małej architektury sakralnej, lasy, tereny w Bratucickim Obszarze Chronionego Krajobrazu; wartość potencjalna współczesna; zespół o jednorodnym, dobrze zachowanym wyrazie w zakresie formy i stanu zachowania, nie budzącym zastrzeżeń konserwatorskich.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej,
- kontynuacja układów i form przestrzennych.

Planowana forma ochrony:

SIK - Strefa Ingerencji Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Rylowa.**

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona, pasmowa (łancuchówka), z niewielkimi przysiółkami. Rozłóg pól pierwotnie zapewne łanowy, obecnie nieregularny z czytelnymi miejscami kierunkami pierwotnych podziałów. Zabudowa położona przeważnie wzdłuż głównego, historycznego traktu lokalnego, drogi Szczurowa-Rylowa-Borzęcin.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki budownictwa i małej architektury sakralnej, tereny w Bratucickim Obszarze Chronionego Krajobrazu; wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo harmonizującym z dawnym, o czytelnym wyrazie na tle układu historycznego, o dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej,
- kontynuacja układów i form przestrzennych.

Planowana forma ochrony:

SIK - Strefa Ingerencji Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Rząchowa.**

Układ przestrzenny.

Wieś pasmowa, z zabudową skupioną po obu stronach północnej części głównej drogi prowadzącej z Górki do Szczurowej i Strzelec Małych i z niewielkim przysiółkiem w południowej części tej drogi. Rozłóg pól nieregularny.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki budownictwa i małej architektury sakralnej; wartość potencjalna wspó³czesna; zespół o jednorodnym, dobrze zachowanym wyrazie w zakresie formy i stanu zachowania, nie budzącym zastrzeżeń konserwatorskich oraz wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo harmonizującym z dawnym, o czytelnym wyrazie na tle układu historycznego, w dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej,
- kontynuacja układów i form przestrzennych.

Planowana forma ochrony:

SIK - Strefa Ingerencji Konserwatorskiej.

- **Wytyczne dla miejscowości Strzelce Małe.**

Układ przestrzenny.

Wieś o złożonym układzie przestrzennym. Pierwotnie być może osada zwarta wokół placu (łąki), obecnie z zabudową skupioną, wielopasmową z centrum zachowanym w dawnym układzie.

Rozłóg pół nieregularny, po wtórnej lokacji zapewne łanowy (pola Szerokie, Pułanki). Główną drogą o przebiegu zachód - wschód jest ważny trakt lokalny Uście Solne - Szczurowa oraz jeszcze starsza droga do Strzelec Wielkich.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki architektury sakralnej i budownictwa, tereny w Bratucickim Obszarze Chronionego Krajobrazu.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej;
- kontynuacja układów i form przestrzennych,

Planowana forma ochrony:

SOK - Strefa Ochrony Konserwatorskiej.

- ## Wytyczne dla miejscowości Strzelce Wielkie.

Układ przestrzenny.

Wieś o złożonym układzie przestrzennym. Zabudowa najstarszej części wielodrożna, zwarta, położona nad stawem. Od południa usytuowany kościół i cmentarz, od północy park z dworem. Zabudowa nowszej części skupiona, usytuowana pasmowo (łańcuchówka) przy odsuniętej na wschód drodze do Strzelec Małych, z odgałęzieniem w kierunku Niedzielisk. W południowej części wsi przysiółki: zwarty, wielodrożny (Folwark) i skupione, pasmowe (Podlas, Teodorów). Rozłóg pól nieregularny, w czasie drugiej lokacji zapewne łanowy. Przez nowszą części wsi prowadzi główny ciąg komunikacyjny do Strzelec Małych na północy (z odnogą do Cerekwi na zachodzie) i do przysiółka Podlas na południu (z odnogą w kierunku Niedzielisk, na wschodzie). Według planu katastralnego wieś powstała nad rzeczką dochodzącą do wielkiego stawu (starorzecze Wisły), przy którym usytuowano w 1. poł. XVII w. kościół parafialny. Centrum osady w XI w. stanowił mały plac, od którego biegły 4 dróżki, dwie w kierunku stawu, dwie do drogi do Strzelec Małych.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zespół dworsko-parkowy, pomniki przyrody, zabytki budownictwa tradycyjnego i architektury sakralnej, cenne zabytki archeologiczne, lasy, tereny w Bratucickim Obszarze Chronionego Krajobrazu; wartość potencjalna zabytkowa - zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i różnym stanie zachowania, w tym zdegradowanym i zaniedbanym, wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy częściowej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy ochrony krajobrazowej - "otoczenia" zespołu,
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
- konserwacja istniejącego zabytkowego układu przestrzennego,
- integracja.

Planowana forma ochrony: PK - Park Kulturowy.

- **Wytyczne dla miejscowości Uście Solne.**

Układ przestrzenny.

Centrum wsi ma układ przestrzenny charakterystyczny dla małego miasta. Wykształcił się on w związku z lokacją Uścia na prawie magdeburskim w 1360. Ośrodkiem założenia jest kwadratowy rynek (132.5 x 132.5 m) do którego pierzei dochodzą prostopadle ulice. Wokół rynku wydzielone zostały regularne działki pod zabudowę mieszkalno-gospodarczą. Za zabudową tych działek przebiegała granica miasta lokacyjnego, którą od zachodu wyznaczało koryto Raby, od północy ulica równoległa do północnej pierzei rynkowej, od południa budynki zespołu kościelnego, od wschodu prawdopodobnie droga prowadząca do Starych Niedarów. Być może miasto rozwinęło się najpierw w kierunku na południe od rynku i kościoła, za czym przemawiać może czytelny na katastrze z 1851 geometryczny układ bocznych uliczek i istnienie w pobliżu przeprawy na Rabie. Wieś ma 4 duże przysiółki (niegdyś przedmieścia).

W północnej części położone jest Stare Uście, przysiółek skupiony o układzie pasmowym, prawdopodobnie dawne centrum przedlokacyjne miejscowości. Na południe od Starego Uścia znajduje się przysiółek Błonie, z zabudową o układzie pasmowym, ale z centrum skupionym wokół owalnego placu. Na południe od rynku położone są Bliższe Łany, z zabudową o układzie pasmowym, usytuowaną wzdłuż głównej drogi. Równolegle do tej drogi poprowadzona jest „ulica stodolna", wzdłuż której, rozmieszczone zostały budynki gospodarcze. Między Bliższymi Łanami, a południową granica wsi z Cerekwią, wzdłuż tej samej drogi, położone są zabudowania przysiółka Dalsze Łany. W północno-zachodniej części wsi znajduje się niewielki przysiółek rozproszony, Niedary, dziś część Uścia Solnego, a jeszcze w XIX w. część położonej po drugiej stronie Raby wsi o tej samej nazwie. Główną drogą wiejską jest stary trakt solny, który prowadził z Bochni, doliną Raby do Uścia i dalej w kierunku na Nowe Brzesko.

W Uściu, w średniowieczu znajdowała się komora celna i przeprawa promowa. W mieście znajdowały się królewskie składy solne, co w okresie rozwiniętego handlu solą miało dla miejscowości wielkie znaczenie (Uście otrzymywało od królów Polski liczne przywileje, m.in. przywilej wolnego kupna soli, co zakatywizywało bardzo miejscowy handel). Miasto przestało być znaczącym i rozwijającym się ośrodkiem po 1723, gdy składy solne przeniesione zostały do Sierosławic. Droga Bochnia-Uście Solne stała się wtedy tylko lokalnym traktem komunikacyjnym. Jej przedłużeniem w kierunku wschodnim jest historyczny trakt lokalny Uście Solne-Szczurowa.

Dominantą krajobrazową lokacyjnego centrum wsi (wcześniej miasta) jest kościół parafialny pw. Nawrócenia Św. Pawła. Charakterystycznym elementem w układzie ruralistycznym jest zespół zabudowy stodolnej. Składa się z kilku stodół rozmieszczonych regularnie wzdłuż głównej drogi wiejskiej w przysiółku Bliższe Łany.

Są to budynki gospodarcze wzniesione w 2. poł. XIX w., drewniane, konstrukcji szkieletowej, o ścianach wyplatanych wikliną z czterospadowymi dachami krytymi słomianą strzechą. W zabudowie mieszkalnej i gospodarczej wsi zachowało się licznie obiekty drewnianego budownictwa tradycyjnego. Rozłóg pół pierwotnie łanowy, obecnie nieregularny.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zespół kościelno-plebański, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej, czytelne kierunki historycznego rozłogu pól, tereny w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły; wartość potencjalna zabytkowa - zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i różnym stanie zachowania, w tym zdegradowanym i zaniedbanym, wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo dobrze lub dość dobrze zachowanej formie. Przy opracowywaniu planów zagospodarowania przestrzennego miejscowości należy skorzystać z opracowania: *"Uście Solne (województwo tarnowskie). Studium historyczno-konserwatorskie"*, M. H. Grabski, T. I, T II, PP Pracownie Konserwacji Zabytków, Oddział w Krakowie, Pracownia Dokumentacji Naukowej i Ewidencji Konserwatorskiej, Kraków 1989 r. *"Uście Solne (województwo tarnowskie). Studium historyczno-urbanistyczne. Analiza architektoniczno-krajobrazowa",* oprac. A. Cygnarowski, Kraków - 1989 r.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy częściowej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy ochrony krajobrazowej - "otoczenia" zespołu,
- konserwacja istniejącego zabytkowego układu przestrzennego,
- integracja.

Planowana forma ochrony:

PK - Park Kulturowy.

• Wytyczne dla miejscowości Wola Przemykowska.

Układ przestrzenny.

Wieś rozproszona, przysiółkowa. Złożona z 3 dużych, wielopasmowych przysiółków o zabudowie skupionej: Zamłynie (na południu), centrum wsi Wola Przemykowska i Natków (na północy). W XIX w. centrum wsi miało zabudowę w układzie pasmowym, a w centrum pasmowej zabudowy przysiółka Zamłynie znajdował się staw. Zabudowania folwarczne usytuowane były w pobliżu dzisiejszego kościoła. Układ rozłogu pól nieregularny, pierwotnie prawdopodobnie łanowy (w zakolu cieku wodnego pola „Załany"). Główny ciąg komunikacyjny wsi to historyczna droga lokalna z Woli Przemykowskiej do Szczurowej i Zaborowa (na południu) z odgałęzieniem do Woli Rogowskiej i Wietrzychowic (na północy i wschodzie).

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zespół plebański, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej, tereny w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły; wartość potencjalna zabytkowa. Zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i zaniedbanym lub zdegradowanym stanie zachowania, wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy częściowej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy ochrony krajobrazowej;
- kontynuacja układów i form przestrzennych,
- rekonstrukcja

Planowana forma ochrony:

SOK - Strefa Ochrony Konserwatorskiej.

• Wytyczne dla miejscowości Wrzępia.

Układ przestrzenny.

Wieś skupiona, pierwotnie pasmowa (łańcuchówka), obecnie wielopasmowa. W północnej części przysiółek skupiony, pasmowy, Michała. Rozłóg pól nieregularny, pierwotnie zapewne łanowy. Zabudowania folwarczne w XIX w. znajdowały się przy drodze do Strzelec Małych, w pobliżu kapliczki. Głównym ciągiem komunikacyjnym jest historyczna droga lokalna z Cerekwi przez Wrzępię do Strzelec Małych z odgałęzieniem w kierunku Bratucic.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zabytki budownictwa tradycyjnego i architektury sakralnej, cenne zabytki archeologiczne, tereny w Bratucickim Obszarze Chronionego Krajobrazu; wartość potencjalna zabytkowa - zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i zaniedbanym lub zdegradowanym stanie zachowania, wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy częściowej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy ochrony krajobrazowej;
- kontynuacja układów i form przestrzennych.

Planowana forma ochrony:

SOK - Strefa Ochrony Konserwatorskiej.

• Wytyczne dla miejscowości Zaborów.

Układ przestrzenny.

Wieś o układzie wielopasmowym (pierwotnie prawdopodobnie łańcuchówka). Zabudowa skupiona wzdłuż głównej drogi lokalnej Górka - Zaborów - Pojawię i przy odchodzącej od niej na południowy-wschód, drodze do Dołęgi (przysiółek Pęciska). Rozłóg pól nieregularny, pierwotnie zapewne łanowy.

Czytelne kierunki rozłogu łanowego w południowej części wsi (Wielkie Pola). W centrum wsi skrzyżowanie ciągów komunikacyjnych wsi: drogi Górka - Zaborów - Pojawię, drogi do Dołęgi i Woli Przemykowskiej oraz drogi do Jadownik Mokrych.

Przy głównej drodze usytuowany został zespół kościelny, a przy drodze do Dołęgi zespół dworsko-parkowy.

Stan zachowania i wartość zabytkowa:

zachowany układ przestrzenny zabudowy i układy drożne, zespół kościelny, zespół dworsko-parkowy, pomniki przyrody, zabytki budownictwa tradycyjnego i małej architektury sakralnej, lasy, tereny w Radłowsko-Wierzchosławickim Obszarze Chronionego Krajobrazu; wartość potencjalna zabytkowa - zespół historyczny nawarstwiony o czytelnej formie i różnym stanie zachowania, w tym zdegradowanym i zaniedbanym, wartość potencjalna mieszana; zespół o dominującym wyrazie współczesnym, stosunkowo dobrze lub dość dobrze zachowanej formie.

Zakres i kierunki ochrony:

- utworzenie:
  - strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy częściowej ochrony konserwatorskiej,
  - strefy ochrony elementów i ich ekspozycji,
  - strefy ochrony krajobrazowej,
- konserwacja istniejącego zabytkowego układu przestrzennego,
- integracja.

Planowana forma ochrony: PK - Park Kulturowy.

3.2.6. Stan zachowania dóbr kultury, zagrożenia.

Stan zachowania krajobrazu kulturowego:

dość dobrze zachowany, z elementami naturalnymi (tereny leśne, łąkowe i wodne) z dominantami kościołów, przykładami tradycyjnego budownictwa zagrodowego, mocno przekształconymi przez nową zabudowę, sporadycznie nie dostosowaną do charakteru krajobrazu danej miejscowości oraz dość licznie występującymi stanowiskami archeologicznymi.

- **Stan zachowania zabytków:**
  - **zabytki ruchome - stan zachowania dość dobry**
    (w większości to elementy wyposażenia świątyń),
  - **zabytki nieruchome - stan zachowania zróżnicowany:**
    - obiekty sakralne w stanie dobrym
    - zespoły dworsko-parkoww wymagaja przeprowadzenia prac remontowo-konserwatorskich,
    - budownictwo drewniane często zdegradowane (sukcesywne rozbiórki starych domów),
    - zabytkowe założenia zielone: parki - wymagają rekultywacji,
    - cmentarze - dość zadbane.
- **Zagrożenia ekologiczne:**

opady przemysłowe z sąsiednich terenów uprzemysłowionych - Krakowa, Tarnowa, Brzeska i Śląska.

- **Zagrożenia tożsamości kulturowej:**

rozbudowa sieci drożnej, wprowadzanie nowej zabudowy zagrodowej w miejsce tradycyjnej, nie związanej z uwarunkowaniami kulturowymi miejscowości.

3.2.7. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Uwzględnienie wyników waloryzacji krajobrazu kulturowego, opracowanego w dotychczasowym Studium – ustalającej formy ochrony zabytkowych obiektów i obszarów, w tym następujących ustaleń:
- na przeważającym obszarze Gminy występuje krajobraz naturalno – kulturowy (tereny zabudowane) lub naturalny (tereny pozbawione zabudowy),
- krajobraz terenów zabudowanych – współczesny, jednorodny, o dobrze zachowanym układzie i zabudowie,
- w krajobrazie Gminy wyróżnia się Szczurowa, gdzie dominującą formą jest krajobraz kulturowy – zabytkowy, o czytelnym układzie i zabudowy zabytkowej),
- na obszarze Gminy nie występują obszary krajobrazu kulturowego całkowicie zdewastowane krajobrazowo, ani obiekty wyraźnie dysharmonizujące z otoczeniem,
- występuje znaczna ilość zachowanej zabudowy drewnianej,
- nowa zabudowa zachowuje skalę zabudowy tradycyjnej.
- Uwzględnienie wyników waloryzacji krajobrazu naturalnego, opracowanego w dotychczasowym Studium – ustalającej formy ochrony wartosciowych obiektów i obszarów, w tym następujących ustaleń w zakresie ochrony:
- zakoli wiślisk i oczek wodnych z otaczającą je zielenią wysoką i niską zespołami przyległej zabudowy zagrodowej z sadami, charakterystycznymi pastwiskami wspólnot sołeckich poszczególnych miejscowości,
- gęstego systemu kanałów - ścieżek dla ptactwa wodnego, rowów przydrożnych położonych w centrach wsi wraz z przyległą, zielenią, wysoką i niską - występującą w poszczególnychmiejscowościach,
- stawów w miejscu dawnych wyrobisk po eksploatacji kruszyw wraz z towarzyszącą im zielenią - ostojami ptactwa wodnego.
- Wprowadzenie problematyki określonej w "Programie Opieki nad Zabytkami w Małopolsce – 2010 - 2013 r."
- Ustalenie listy obiektów i obszarów zabytkowych do Gminnej Ewidencji Zabytków.
- Ustalenie listy obiektów i obszarów proponowanych do wpisania do Ewidencji Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Ustalenie listy wartościowych obiektów i obszarów dóbr kultury - historycznych i współczesnych - poza ewidencją zabytków, miejsc pamięci, pomników itp.
- Ustalenie w części graficznej Studium granic ochrony konserwatorskiej oraz ochrony krajobrazu kulturowego oraz w części tekstowej Studium zakresu ochrony konserwatorskiej, krajobrazu kulturowego i dóbr kultury współczesnej.

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

4.1. Gospodarka rolna.

4.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

W programie racjonalnej gospodarki rolnej zasadnicze znaczenie posiada właściwe wykorzystanie ziemi. Prawidłowa gospodarka ziemią jest szczególnie ważna na obszarach wiejskich, gdzie z jednej strony wysokie zaludnienie stwarza popyt na artykuły spożywcze, a z drugiej strony rozwój osadnictwa i działalności gospodarczej oraz infrastruktury technicznej wpływa niekorzystnie na areały rolne. Analiza zbiorowości pracujących wykazała, że lata 2009-2011 przyniosły dalsze postępy w procesie dezagraryzacji struktury zatrudnienia. Według danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności - odsetek pracujących wyłącznie lub głównie w rolnictwie indywidualnym w Polsce zmniejszył się w badanym okresie z 12,5% do 11,9%, w tym na wsi - z 30,3% do 28,7%.

Pomimo obniżających się wskaźników, odsetek osób pracujących w naszym rolnictwie jest nadal najwyższy spośród wszystkich krajów UE z wyjątkiem Rumunii, gdzie jest dwukrotnie wyższy, niż w Polsce.

Pracujący w polskim rolnictwie stanowili w 2011 r.1/5 ogółu pracujących w unijnym rolnictwie, czyli prawie tyle samo co Francja, Hiszpania i Niemcy razem (w Wielkiej Brytanii wynosi on tylko 1% w Grecji 11,7%, w Niemczech 1,5%, na Litwie 9,6%, na Węgrzech 4,8%, we Włoszech 3,5%).

Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w Polsce w 2010 r. wyniosła 10,23 ha. Na przestrzeni lat 2008 - 2010 średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w Polsce wzrosła o 0,21 ha. Największa średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w roku 2010 przypadła na województwa: zachodniopomorskie - 30,30 ha, warmińsko-mazurskie - 22,95 ha, lubuskie - 20,32 ha. **Najmniejsza średnia wielkość gospodarstw rolnych w 2010 roku przypadła na województwa: małopolskie - 3,83 ha, podkarpackie - 4,47 ha i świętokrzyskie - 5,42 ha.**

Wielkość gospodarstw rolnych w większości województw z roku na rok ulega powiększeniu. Wyjątkiem jest województwo wielkopolskie, w którym wartość średniej z 2010 r. w porównaniu z 2009 r. uległa zmniejszeniu o 0,03 ha.

W chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, z dniem 1 maja 2004 r. powołano 6 regionów, w skład których wchodzi po kilka (od 2 do 4) województw.

Tabela 1. Podział województw Polski wg regionów.

Nazwa regionu	**Województwo**
Centralny	Łódzkie
	Mazowieckie
Południowy	**Małopolskie**
	Śląskie
Wschodni	Lubelskie
	Podkarpackie
	Podlaskie
	Świętokrzyskie
Północno-Zachodni	Lubuskie
	Wielkopolskie
	Zachodniopomorskie
Południowo-Zachodni	Dolnośląskie
	Opolskie
Północny	Kujawsko-pomorskie
	Pomorskie
	Warmińsko-mazurskie

Dokonano dwustopniowej oceny w/w regionów - w zakresie 4 czynników, z których każdy został opisany za pomocą 3 cech diagnostycznych:

- **środowisko naturalne** – warunki glebowe, agroklimat, rzezba terenu,
- **warunki społeczno-demograficzne** – wskaźnik struktury demograficznej (stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku przedprodukcyjnym i wskaznik feminizacji w grupie wiekowej 20-29 lat), średnioroczny bilans migracji w latach 2003-2005, wykształcenie rolnicze kierowników indywidualnych gospodarstw rolnych,
- **rolnicze użytkowanie ziemi i struktura agrarna** – udział odłogów w powierzchni gruntów ornych, udział roślin przemysłowych w powierzchni zasiewów, przeciętna wielkość gospodarstw rolnych,

- **infrastruktura techniczna** – odsetek mieszkanców wsi korzystajacych z sieci wodociagowej, odsetek mieszkanców wsi korzystajacych z sieci kanalizacyjnej, drogi zamiejskie o twardej nawierzchni na 100 km^2.

Najwyższe oceny elementów struktury przestrzennej wpływających na efektywność rolnictwa posiada region Południowo-Zachodni (wszystkie cztery analizowane aspekty uwarunkowań osiagnęły tam wartości powyżej przeciętnej dla kraju; na szczególną uwagę zasługuje bardzo wysokawartość wskaźnika określającego uwarunkowania przyrodnicze, znacznie wyższa od wartości odnotowanych w innych regionach Polski).

Równie pozytywną sytuacją charakteryzują się regiony: Północny i Północno-Zachodni (poza uwarunkowaniami przyrodniczymi, które są nieznacznie gorsze od przeciętnych w kraju, trzy pozostałe czynniki: społeczno-demograficzne, agrarne i infrastrukturalne osiągnęły wartości najwyższe w kraju). Wszystkie w/w trzy regiony: Północny, Północno-Zachodni i Południowo-Zachodni można zaliczyc do grupy o najkorzystniejszych uwarunkowaniach do produkcji rolnej. Pozostałe trzy regiony: Wschodni, Centralny i Południowy, odznaczają sie odmienną charakterystyką. W wiekszosci przypadków odnotowano w nich uwarunkowania gorsze, niż przeciętnie w kraju. Szczególnie zauważalne jest to w przypadku uwarunkowan przyrodniczych i infrastruktu-ralnych w regionie Centralnym, uwarunkowań społeczno-demograficznych w regionie Wschodnim oraz gospodarki gruntami i strukturą agrarną w regionie Południowym. Uzyskany podział regionalny Polski odzwierciedla w dużym uproszczeniu ogólnie znane zróżnicowanie przestrzenne kraju na dwie cześci – wschodnią i zachodnią *(źródło: PAN, Warszawa - 2007 r.)*

W świetle powyższych materiałów - Gmina Szczurowa zalicza się do Regionu Południowego, w którym o efektywnosci rolnictwa decyduje gospodarka gruntami i struktura agrarna. Na obszarze województwa małopolskiego - w oparciu o kryteria przyrodniczo - ekonomiczne wydzielono na osi wschód - zachód 3 podstawowe strefy:

- **Strefa I: Północna (do której należy Gmina Szczurowa)** - to obszar o największych możliwościach intensywnego rozwoju rolnictwa i rodzinnych gospodarstw rolnych, o małym rozdrobnieniu ziemi (w Gminie Szczurowa rozdrobnienie jest znaczne). Występują tu najlepsze pod względem bonitacyjnym gleby, o stosunkowo dobrych warunkach wodnych. Obszar o przeciętnym wskaźniku zurbanizowania. Ośrodki miejskie nie posiadają zdecydowanie rozwiniętego przemysłu.
- **Strefa II: Środkowa** - to obszar silnie zurbanizowany, bardzo dużym rozdrobnieniu ziemi. Obszar umiarkowanego rozwoju gospodarstw rolnych, natomiast intensywnego rozwoju specjalistycznych gospodarstw o charakterze

nakładczym. Gleby o przeciętnym wskaźniku przydatności rolniczej, o złych warunkach wodnych. Strefa posiada rozwinięty przemysł i najwyższe w województwie zagęszczenie zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego.

- **Strefa III: Południowa** (podgórska i górska) - to obszar o znacznych walorach krajobrazowych, lecz trudnych warunkach do produkcji rolniczej. W strefie znajdują się najgorsze pod względem bonitacyjnym gleby, złe warunki wodne, teren przeważnie górzysty o niskim stopniu zurbanizowania, dużym zalesieniu. Nieliczne występują tu zakłady przetwórstwa rolno - spożywczego.

Województwo małopolskie jest regionem o dominacji ludności wiejskiej, której przeważająca część związana jest z rolnictwem. Prawie 81% powierzchni rolniczej województwa pozostaje we władaniu sektora prywatnego (222,5 tys. indywidualnych gospodarstw). Rozdrobnienie indywidualnych gospodarstw jest bardzo duże. Gospodarstwa o powierzchni do 5 ha stanowią ok. 85% ogólnej liczby gospodarstw, a gospodarstwa powyżej 10 ha stanowią zaledwie 1,7%.

Strukturę agrarną znacznie pogarsza istnienie dużej liczby działek rolnych (pow. poniżej 1 ha). W większości gospodarstw produkcja ma wciąż wszechstronny, nie wyspecjalizowany charakter, chociaż występują mikroregiony specjalizujące się w sadownictwie, czy ogrodnictwie. Struktura produkcji nie odbiega zbytnio od przeciętnej w kraju: dominuje uprawa zbóż (50% gruntów ornych) oraz okopowych, głównie ziemniaków, a w produkcji zwierzęcej chów bydła i trzody.

Powiat brzeski, do którego należy Gmina Szczurowa położony jest pomiędzy doliną Wisły, a Pogórzem Rożnowskim, co sprawia, że warunki naturalne są bardzo urozmaicone, a dla rolnictwa - szczególnie zróżnicowane.

Na północy powiatu dolina Wisły i zmierzających ku niej Raby i Uszwicy tworzą naturalnie dogodne warunki dla rolnictwa, zarówno dla hodowli bydła, jak i uprawy zbóż, zwłaszcza, że brak tu bardziej rozwiniętego przemysłu, a ludność ciągle znajduje zatrudnienie we własnych gospodarstwach rolnych.

Mocno zróżnicowane południe powiatu ma warunki naturalne mniej korzystne rolniczo. Decydują o tym zarówno słabsze gleby i gorsze stosunki wodne, jak i pofałdowana a miejscami górzysta rzeźba terenu. Gleby w powiecie brzeskim są bardzo zróżnicowane – od mad na Nizinie Nadwiślańskiej do piaszczystych gleb bielicowych i glin na południu. Przeważają gleby klas średnich i niskich.

Najwyższy jest udział gleb klasy IV, które stanowią ponad 54% ogólnej powierzchni użytków rolnych powiatu. Zaledwie 1,6% gleb w powiecie, to gleby najbardziej produkcyjnych klas bonitacyjnych: I i II.

Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych powiatu brzeskiego według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010 r. była zbliżona do struktury ustalonej dla woj. małopolskiego. Użytki rolne stanowiły w powiecie 79,7% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych (w województwie - 77,8%), lasy i grunty leśne 11,1% (w województwie 14,6%) a pozostałe grunty i nieużytki 9,2% (średnia dla województwa wyniosła 7,6%). Użytki rolne w dobrej kulturze stanowiły 72,0% gruntów ogółem (w województwie 70,2%), a łączna powierzchnia zasiewów stanowiła w powiecie brzeskim 34,4% całkowitej powierzchni gospodarstw rolnych (w województwie 35,1%).

Na podstawie w/w danych należy uznać powiat brzeski jako obszar o dominacji rolnictwa. Całkowicie poza zainteresowaniem rolników powiatu brzeskiego znajdowało się w 2010 r. blisko 10% wszystkich użytków rolnych.

Najwyższy udział użytków rolnych stwierdzono w Gminie Szczurowa – stanowiły tam 90,2% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych, najniższy odnotowano w Iwkowej, wynosił tylko 68,7%. Użytki rolne utrzymywane w dobrej kulturze stanowiły w 2010 r. średnio 72,0% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w powiecie. **Udział ten był najwyższy w gminie Szczurowa, gdzie przekraczał 86%** a najniższy w gminie Brzesko, gdzie stanowił tylko 65%. Pod zasiewami było 34,4% powierzchni gospodarstw rolnych w powiecie. **Udział ten był najwyższy w Gminie Szczurowa i wynosił 46,0%,** najniższy stwierdzono w gminie Iwkowa, gdzie zasiewy stanowiły zaledwie 23,4% całkowitej powierzchni gospodarstw rolnych. Trwałe użytki zielone stanowiły średnio 31,7% powierzchni gospodarstw rolnych powiatu brzeskiego, udział ten wahał się od 21,9% w gminie Borzęcin - **do 37,5% w Gminie Szczurowa** i 38,5% w gminie Iwkowa. Sady owocowe stanowiły 2,1% gruntów ogółem w gospodarstwach powiatu, udział ten był znaczący i najwyższy w gminie Dębno (6,5%), **a zdecydowanie najniższy w gminie Szczurowa (0,2%).**

Pod zasiewami znajdowało się w powiecie brzeskim w 2010 r. łącznie 11724 ha. W Gminie Szczurowa obsiano w 2010 roku 3615 ha, co stanowiło znaczącą część, blisko 31% zasiewów całego powiatu. Trwałe użytki zielone, zajmowały w powiecie brzeskim łączną powierzchnię 10 807 ha. Najwięcej łąk i pastwisk zlokalizowanych było w Gminie Szczurowa, 2953 ha trwałych użytków zielonych stwierdzonych w czasie PSR 2010 w tej Gminie stanowiło 27,3% wszystkich użytków zielonych w powiecie brzeskim.

W użytkowaniu rolniczym znajdowało się w powiecie brzeskim łącznie 34109 ha ziemi, w tym 27197 ha użytków rolnych.

Ponad 26% użytków rolnych powiatu znajdowało się na obszarze Gminy Szczurowa. Zajmowały tam one 7092 ha, wśród których 6780 ha, tj. blisko 96% utrzymywane było w dobrej kulturze rolnej.

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych w powiecie w 2010 r. wynosiła 15 528. W porównaniu z wynikami PSR 2002 było to o 27,0% mniej. Rolnictwo powiatu jest zdominowane przez rolnictwo indywidualne - gospodarstwa indywidualne stanowiły 99,9% wszystkich gospodarstw i zajmowały 98,1% wszystkich użytków rolnych powiatu. Średnia wielkość gospodarstwa w powiecie wynosi - 2,72 ha użytków rolnych (w porównaniu z wynikami PSR - 2002 r. wzrosła o 17 arów, tj. o 6,7%) w województwie - 3,83 ha, w kraju - 10,23 ha.

Produkcja rolnicza w zdecydowanej większości gospodarstw ma charakter wszechstronny - bez określonego kierunku specjalizacji, z wyjątkiem pewnych mikroregionów, specjalizujących się w niektórych kierunkach upraw, np. w ogrodnictwie, czy sadownictwie.

Bardziej wyraźne zmiany nastąpiły w latach 2002 – 2010 w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych. Wzrosła o 5,1 p. proc. liczba najmniejszych gospodarstw, o powierzchni użytków rolnych poniżej 1,00 ha. Równocześnie wydatnie wzrósł udział gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha użytków rolnych. W całym powiecie brzeskim w latach 2002 – 2010 ich liczba wzrosła o 30,0%, a udział w ogólnej liczbie gospodarstw podwoił się.

Chowem bydła zajmowały się w 2010 r. 2233 gospodarstwa rolne w powiecie, ponad dwukrotnie mniej, niż w 2002 r. Gospodarstwa te utrzymywały łącznie 7718 sztuk bydła, o 34,4% mniej niż w 2002 r. W porównaniu z rokiem 2002 obsada bydła na 100 ha użytków rolnych zmniejszyła się o 6,2 sztuk. Chów trzody chlewnej prowadziło w 2010 r. zaledwie 990 gospodarstw rolnych, tj. 35,3% ogółu gospodarstw w powiecie. Liczba gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną zmniejszyła się od 2002 r. o ponad 60%. Pogłowie zwierząt zmniejszyło się od 2002 r. o blisko 7 tys. sztuk, tj. niemal o 40%. Zwiększyła się natomiast koncentracja trzody w gospodarstwach utrzymujących ten gatunek.

Według danych PSR - 2010 r. na jedno gospodarstwo prowadzące chów trzody chlewnej przypadało 7,9 sztuki, o niemal 18% więcej w porównaniu z rokiem 2002. Obsada trzody liczona na 100 ha użytków rolnych wynosiła w powiecie brzeskim 38 sztuk i w porównaniu z wynikami PSR - 2002 r. zmniejszyła się o blisko 8 sztuk *(źródło: "Zmiany społeczno-gospodarcze obszarów wiejskich powiatu brzeskiego w latach 2004-2010").*

Strukturę obszarową rolnictwa indywidualnego w powiecie brzeskim cechuje duże rozdrobnienie i specyfikowanie. Średnia klasa gruntów ornych zbliża się do IV klasy bonitacyjnej, przy czym najlepsze (względnie) gleby występują w gminach Szczurowa, Dębno, Czchów. Najlepsze warunki glebowe, agroklimatyczne, fizjograficzne i wodne posiada gmina Borzęcin.

Transakcje targowiskowe, w których biorą udział m. in. Producenci rolni odbywają się na targowiskach w Brzesku (praktycznie przez cały tydzień), Zakliczynie, Czchowie, Wojniczu, Tarnowie, Iwkowej oraz Szczurowej (a więc

również w miejscowościach poza obrębem powiatu). Zbyt podstawowych produktów roślinnych (o charakterze towarowym) obejmuje przede wszystkim owoce oraz warzywa, niewielkie ilości zbóż i ziemniaków. Sprzedawane są one w przeważającej części niejako w „obrocie wewnętrznym" rynku powiatu i regionu. Główną gałęzią produkcji zwierzęcej jest chów bydła mlecznego.

Osiągane - wciąż zbyt niskie w stosunku do oczekiwanych - plony, tylko w pewnym stopniu można tłumaczyć niesprzyjającymi warunkami naturalnymi (gleby, klimat, działalność gospodarcza) - uzasadniającymi substytuowanie ich zwiększonym zużyciem azotowych nawozów mineralnych - o wiele większe znaczenie mogą mieć zaniedbania w sferze organizacyjno-ekonomicznej, a szczególnie narastające zakwaszenie gleb, które winno być monitorowane oraz sukcesywnie ograniczane poprzez zabiegi agrotechniczne - zwłaszcza stosowanie nawozów wapniowych i wapniowo-magnezowych; przy wszystkich zabiegach agrotechnicznych niezwykle ważną rolę odgrywa terminowe ich wykonywanie, które uzależnione jest w znacznym stopniu od warunków pogodowych - agrotechnika powinna być dostosowana również do warunków glebowych i wymagań roślin.

4.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

- **Warunki klimatycze i glebowe, użytkowanie gruntów.**

Gmina Szczurowa położona jest w piętrze klimatycznym ciepłym, a w podziale na regiony pluwiometryczne A. Schmucka - należy do regionu najcieplejszego w Polsce i umiarkowanie wilgotnego – w obrębie którego znajduje się cały obszar Kotliny Sandomierskiej. Istotny wpływ na proces wymiany mas powietrza wywiera rozległa dolina Wisły. Panuje tu klimat nizin i kotlin podgórskich, w obrebie którego dominują łagodne warunki pogodowe - ciepłe lata, niezbyt ostre zimy oraz najdłuższy w Polsce okres wegetacyjny i bardzo korzystne, zwłaszcza dla rolnictwa, ilości opadów.

Gleby pod względem przydatności rolniczej zaliczają się do kompleksu rolniczego pszennego bardzo dobrego, pszenno-dobrego 2 i zbożowo-pastewno-mocnego 8. Większość gleb Gminy znajduje się w klasie III oraz IV - zarówno grunty orne, jak i użytki zielone.

Dominuje klasa IVa i IVb (47,5%), IIIa i IIIb (30,8%) - gleby klas najlepszych – I, II i IIIa zajmują 20,1% gruntów ornych, w tym gleby kl. I – 0,8%.

Łącznie gleby chronione w klasach bonitacji od I do IV zajmują 84,9% powierzchni gruntów ornych. Gleby w klasach najsłabszych – V i VI kl. bonitacji zajmują 15,1% powierzchni gruntów ornych. Zawartość metali ciężkich w glebie należy do niskich.

Tabela 2. Bonitacja gleb w układzie gmin powiatu brzeskiego

Wyszczególnie	Odsetek gruntów ornych w klasach						Wskaźnik śr. klasy
	I	II	III	IV	V	VI	
Brzesko	0,00	0,07	27,80	48,60	19,14	4,39	4,00
Borzęcin	0,00	0,31	17,18	53,50	23,47	5,54	4,16
Czchów	0,19	2,80	27,57	56,81	10,53	2,10	3,80
Dębno	0,00	0,44	31,53	56,82	9,53	1,65	3,80
Gnojnik	0,00	0,33	18,36	76,42	4,78	0,11	3,86
Iwkowa	0,04	0,00	7,34	69,12	21,39	2,11	4,18
Szczurowa	**0,81**	**5,83**	**30,83**	**47,38**	**13,14**	**2,01**	**3,72**
Powiat	**0,20**	**1,76**	**24,27**	**56,16**	**14,85**	**2,76**	**3,92**

Źródło: "Strategia rozwoju gminy Szczurowa na lata 2008 - 2015".

Produktywność gleb związana jest z ich właściwościami agro-chemicznymi, czyli stopniem zakwaszenia. Gleby w Gminie Szczurowa posiadają odczyn kwaśny i lekko kwaśny dlatego też wymagają wapnowania. Ze względu na niewielkie różnice wysokościowe powierzchni obszaru Gminy, nie występuje zjawisko erozji. O możliwościach produkcyjnych rolnictwa Gminy decyduje - poza jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej - ilość ziemi użytkowanej rolniczo.

W obszarze Gminy największą powierzchnię zajmują użytki rolne 78,13%, na lasy przypada 9,55% a na wody płynące 1,12%. Powierzchnia terenów zabudowanych stanowi 3,67% ogólnej powierzchni Gminy. W rolniczym użytkowaniu gruntów w Gminie użytki rolne zajmują 10 544 ha, z czego na grunty orne przypada 59,8%, użytki zielone (łąki trwałe i pastwiska) zajmują 39,5%, a na sady przypada 0,7% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

W ujęciu przestrzennym w większości wsi użytki rolne zajmują ponad 70% ich powierzchni, a w szeregu wsiach nawet powyżej 85% (Rząchowa 91,2%, Wrzępia 90,3%, Rajsko 89,7%, Szczurowa 88,9%, Barczków 88,3%, Rylowa 88,3%, Kwików 85,4%).

Tabela 3. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych powiatu brzeskiego

Wyszczególnienie	Powierz-chnia ogólna	Użytki rolne				lasy i grunty leśne	pozo-stałe grunty
		razem	pod zasie-wami wraz z ogród-kami-przydo-mowymi	sady	trwałe użytki zielone		
	w ha	w % powierzchni ogólnej					
gm. m-w. Brzesko	5130	77,2	25,6	1,0	35,2	11,1	11,6
gm. m-w. Czchów	3507	77,7	35,8	3,2	32,0	12,9	9,4
gm. w. Borzęcin	5096	79,8	43,2	0,4	21,9	6,2	14,0
gm. w. Dębno	5549	77,2	31,5	6,5	25,2	13,6	9,3
gm. w. Gnojnik	3396	77,2	30,6	1,6	30,8	12,5	10,3
gm. w. Iwkowa	3564	68,7	23,9	3,1	38,5	24,4	6,9
gm. w.Szczurowa	**7867**	**90,2**	**46,5**	**0,2**	**37,5**	**4,9**	**4,9**
Powiat brzeski	**34109**	**79,7**	**35,4**	**2,1**	**31,7**	**11,1**	**9,2**

Źródło: PSR -2010 r.

Tabela 4. Użytkowanie gruntów w Gminie Szczurowa - gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych

gospodarstwa rolne ogółem		
gospodarstwa ogółem		
ogółem	-	1538
do 1 ha włącznie	-	266
powyżej 1 ha razem	-	1272
1 - 5 ha	-	808
1 - 10 ha	-	1118
1 - 15 ha	-	1222
5 - 10 ha	-	310
5 - 15 ha	-	414
10 -15 ha	-	104
5 ha i więcej	-	464
10 ha i więcej	-	154
15 ha i więcej	-	50

gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą		
ogółem	-	1436
do 1 ha włącznie	-	183
powyżej 1 ha razem	-	1253
1 - 5 ha	-	791
1 - 10 ha	-	1100
1 - 15 ha	-	1204
5 - 10 ha	-	309
5 - 15 ha	-	413
10 -15 ha	-	104
5 ha i więcej	-	462
10 ha i więcej	-	153
15 ha i więcej	-	49
gospodarstwa indywidualne		
gospodarstwa ogółem		
ogółem	-	1537
do 1 ha włącznie	-	266
powyżej 1 ha razem	-	1271
1 - 5 ha	-	808
1 - 10 ha	-	1118
1 - 15 ha	-	1222
5 - 10 ha	-	310
5 - 15 ha	-	414
10 -15 ha	-	104
5 ha i więcej	-	463
10 ha i więcej	-	153
15 ha i więcej	-	49
gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą		
ogółem	-	1436
do 1 ha włącznie	-	183
powyżej 1 ha razem	-	1253
1 - 5 ha	-	791
1 - 10 ha	-	1100
1 - 15 ha	-	1204
5 - 10 ha	-	309
5 - 15 ha	-	413
10 -15 ha	-	104
5 ha i więcej	-	462
10 ha i więcej	-	153
15 ha i więcej	-	49

Źródło: PSR - 2010 r.

Tabela 5. Użytkowanie gruntów w Gminie Szczurowa - średnia powierzchnia gospodarstw ogółem, użytków rolnych ogółem i użytków rolnych w dobrej kulturze (*Źródło: PSR - 2010 r.)*

gospodarstwa rolne ogółem		
gospodarstwa ogółem		
grunty ogółem	ha	5,11
użytki rolne ogółem	ha	4,61
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	4,41
gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą		
grunty ogółem	ha	5,25
użytki rolne ogółem	ha	4,89
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	4,72
gospodarstwa indywidualne		
gospodarstwa ogółem		
grunty ogółem	ha	4,98
użytki rolne ogółem	ha	4,60
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	4,41
gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą		
grunty ogółem	ha	5,25
użytki rolne ogółem	ha	4,89
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	4,72

Tabela 6. Użytkowanie gruntów w Gminie Szczurowa (*Źródło: PSR - 2010 r.)*

gospodarstwa rolne ogółem		
liczba gospodarstw rolnych		
grunty ogółem	-	1538
użytki rolne ogółem	-	1536
użytki rolne w dobrej kulturze	-	1431
pod zasiewami	-	1274
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	-	144
uprawy trwałe	-	70
sady ogółem	-	52
ogrody przydomowe	-	479
łąki trwałe	-	1211
pastwiska trwałe	-	172
pozostałe użytki rolne	-	363
lasy i grunty leśne	-	320
pozostałe grunty	-	1459
powierzchnia		
grunty ogółem	ha	7866,63
użytki rolne ogółem	ha	7091,86
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	6780,15
pod zasiewami	ha	3615,27
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	ha	157,86
uprawy trwałe	ha	17,34
sady ogółem	ha	11,98
ogrody przydomowe	ha	36,86
łąki trwałe	ha	2674,29
pastwiska trwałe	ha	278,53
pozostałe użytki rolne	ha	311,71
lasy i grunty leśne	ha	385,70
pozostałe grunty	ha	389,07

gospodarstwa indywidualne		
liczba gospodarstw rolnych		
grunty ogółem	-	1537
użytki rolne ogółem	-	1535
użytki rolne w dobrej kulturze	-	1431
pod zasiewami	-	1274
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	-	144
uprawy trwałe	-	70
sady ogółem	-	52
ogrody przydomowe	-	479
łąki trwałe	-	1211
pastwiska trwałe	-	172
pozostałe użytki rolne	-	362
lasy i grunty leśne	-	319
pozostałe grunty	-	1458
powierzchnia		
grunty ogółem	ha	7658,88
użytki rolne ogółem	ha	7075,86
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	6780,15
pod zasiewami	ha	3615,27
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	ha	157,86
uprawy trwałe	ha	17,34
sady ogółem	ha	11,98
ogrody przydomowe	ha	36,86
łąki trwałe	ha	2674,29
pastwiska trwałe	ha	278,53
pozostałe użytki rolne	ha	295,71
lasy i grunty leśne	ha	215,01
pozostałe grunty	ha	368,01

Źródło: PSR - 2010 r.

- **Zabiegi agrotechniczne.**

Na podstawie badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Krakowie na obszarze Gminy Szczurowa gleby kwaśne lub bardzo kwaśne stanowią 79% powierzchni wszystkich gleb, gleby lekko kwaśne 16% powierzchni, gleby obojętne i zasadowe tylko 5% powierzchni. Ze względu na zakwaszenie gleb niezbedne jest prowadzenie zabiegów agrotechnicznych.

Ustalając wielkość dawki odpowiednich nawozów, należy wziąć pod uwagę wymagania dla 3 grup roślin - pod względem odczynu gleb:

I - rośliny wrażliwe, wymagające gleb o pHKCl od 6,5 do 7,2
(buraki cukrowe i pastewne, pszenica, jęczmień, kończyna, lucerna, bobik,

kapusta, rzepak i konopie);

II - rośliny mniej wrażliwe, wymagające gleb pHKCl od 5,5 do 6,5

(ziemniaki, owies, żyto, pszenżyto, rzepa, brukiew, len, łubiny: biały i niebieski);

III - rośliny, które w niewielkim stopniu reagują na zakwaszenie gleb, a nawet na glebach zakwaszonych (pHKCl 5,5) dobrze się rozwijają (łubin żółty, seradela).

Tabela 7. Gmina Szczurowa.
Gospodarstwa stosujące nawozy mineralne i wapniowe.

gospodarstwa rolne ogółem		
gospodarstwa		
mineralne	-	923
azotowe	-	782
fosforowe	-	42
potasowe	-	21
wieloskładnikowe	-	580
wapniowe	-	17
zużycie w dt czystego składnika		
mineralne	dt	2286
azotowe	dt	1366
fosforowe	dt	484
potasowe	dt	436
wapniowe	dt	38
zużycie na 1 ha użytków rolnych		
mineralne	kg	32,2
azotowe	kg	19,3
fosforowe	kg	6,8
potasowe	kg	6,1
wapniowe	kg	0,5
zużycie na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze		
mineralne	kg	33,7
azotowe	kg	20,1
fosforowe	kg	7,1
potasowe	kg	6,4
wapniowe	kg	0,6

Źródło: PSR - 2010 r.

Wielkość dawek nawozów wapniowych i wapniowo-magnezowych na podstawie zaleceń stacji chemiczno-rolniczych powinna zlikwidować zakwaszenie gleb na okres od 3 do 4 lat. Spośród nawozów wapniowych na gleby ciężkie i średnie stosuje się wapno tlenkowe (palone), natomiast do gleb bardzo lekkich i lekkich wprowadza się wapno węglanowe (wapniaki, dolomity, magnezyty oraz niektóre odpady przemysłowe zawierające $CaCO_3$ i $MgCO_3$). Na gleby średnie można także stosować nawozy węglanowe, ale należy się liczyć z długim okresem odkwaszania tych gleb.

Nawozy wapniowe i wapniowo-magnezowe w zmianowaniu najlepiej stosować jesienią pod przedplon - poprzedzający rośliny najbardziej wrażliwe na kwaśny odczyn gleby. Jeżeli przedplonem jest roślina mało wrażliwa na zakwaszenie gleby, to nawozy wapniowe i wapniowo-magnezowe stosuje się po

zbiorze przedplonu - poprzedzającego uprawę rośliny wrażliwej na gleby kwaśne.

Dopuszcza się także stosowanie nawozów wapniowych i wapniowo-magnezowych wczesną wiosną pod warunkiem, że będą to formy węglanowe.

Spośród nawozów wapniowo-magnezowych należy zwrócić uwagę na dolomity. Dolomity (węglany wapniowo-magnezowe) wchodzą w skład grupy nawozów węglanowych. Według Zięby (1982 r.) wapno dolomitowe z Siewierza zawiera 33,7% CaO i 17,6% MgO, a ze Szczakowej 32,0% CaO i 15,2% MgO. Według atestu z czerwca 2006 r., dolomity dostarczane przez Jeleniogórskie Kopalnie Surowców Mineralnych SA w Szklarskiej Porębie zawierają 29,4% CaO i 21,1% MgO, co w sumie stanowi 58,7% CaO.

Na podstawie składu chemicznego dolomitów można stwierdzić, że ta forma nawozów wapniowych może służyć nie tylko do odkwaszania gleb, ale także dostarczać roślinom magnez, którego niedobór bardzo często występuje w glebach bardzo lekkich i lekkich. Nawozy wapniowo-magnezowe węglanowe można także stosować pod uprawy leśne. Najlepsze efekty w odkwaszaniu gleb leśnych, zwłaszcza zagrożonych ekologicznie, dają dolomity stosowane w dawkach 2 - 3 t/ha w odstępach co 4 - 5 lat. *(Źródło: praca zbiorowa, Katedra Chemii Środowiska - Akademia Rolnicza w Szczecinie - 2007 r.).*

4.1.3. Produkcja roślinna.

Podstawowym kierunkiem w produkcji roślinnej Gminy jest uprawa zbóż i ziemniaków, a więc kierunek zbożowo – okopowy, zgodny z występującymi tutaj warunkami glebowymi oraz uprawa roślin pastewnych. W porównaniu z gminami powiatu, w Gminie Szczurowa występuje największa powierzchnia upraw roślin zbożowych – 3615 ha; zboża stanowiły tu ponad 80% wszystkich zasiewów.

Gmina Szczurowa jako jedyna w powiecie brzeskim powiększyła powierzchnię uprawy zbóż w porównaniu z rokiem 2002. Podobnie - w stosunku do pozostałych gmin powiatu, odnotowano w Gminie Szczurowa najwyższy udział gospodarstw prowadzących produkcję zbóż – uprawą roślin zbożowych zajmowało się 92,5% wszystkich gospodarstw.

Największym obszarem uprawy ziemniaków były w 2010 r. Gminy: Szczurowa – 339 ha i Brzesko – 262 ha. W gminie Brzesko odnotowano również wyraźnie najwyższy udział plantacji ziemniaków w ogólnej powierzchni upraw – 20,8%, podczas gdy w Szczurowej, mimo znaczącej powierzchni bezwzględnej, ziemniaki stanowiły tylko 9,4% wszystkich upraw.

Najwyższy udział upraw roślin pastewnych w całej powierzchni zasiewów odnotowano w gminach: Gnojnik – 7,7% i Szczurowa 7,6%, najmniejszy stwierdzono w gminie Dębno, rośliny pastewne stanowiły tam tylko 3,6% całej powierzchni zasiewów.

Bardziej znaczącą powierzchnię zajmowały warzywa w gminach: Szczurowa – 25 ha i Dębno – 18 ha. W porównaniu z rokiem 2002 powierzchnia

upraw warzyw gruntowych w powiecie brzeskim zmniejszyła się o 42,4% (w województwie spadek ten był niewielki i wyniósł tylko 6,2%).

Tabela Nr 8. Gmina Szczurowa.
Udział poszczególnych upraw w strukturze zasiewów

gospodarstwa rolne ogółem		
liczba gospodarstw rolnych		
ogółem	-	1274
zboża razem	-	1179
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	-	1164
ziemniaki	-	973
uprawy przemysłowe	-	11
buraki cukrowe	-	9
rzepak i rzepik razem	-	0
strączkowe jadalne na ziarno razem	-	164
pastewne	-	0
warzywa gruntowe	-	97
powierzchnia		
ogółem	ha	3615,27
zboża razem	ha	2911,32
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	ha	2731,89
ziemniaki	ha	338,69
uprawy przemysłowe	ha	7,34
buraki cukrowe	ha	1,84
rzepak i rzepik razem	ha	0,00
strączkowe jadalne na ziarno razem	ha	51,85
pastewne	ha	0,00
warzywa gruntowe	ha	24,72
gospodarstwa indywidualne		
liczba gospodarstw rolnych		
ogółem	-	1274
zboża razem	-	1179
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	-	1164
ziemniaki	-	973
uprawy przemysłowe	-	11
buraki cukrowe	-	9
rzepak i rzepik razem	-	0
strączkowe jadalne na ziarno razem	-	164
pastewne	-	0
warzywa gruntowe	-	97

powierzchnia		
ogółem	ha	3615,27
zboża razem	ha	2911,32
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	ha	2731,89
ziemniaki	ha	338,69
uprawy przemysłowe	ha	7,34
buraki cukrowe	ha	1,84
rzepak i rzepik razem	ha	0,00
strączkowe jadalne na ziarno razem	ha	51,85
pastewne	ha	0,00
warzywa gruntowe	ha	24,72

Źródło: PSR - 2010 r.

4.1.4. Produkcja zwierzęca.

Tabela 9. Gmina Szczurowa

***Pogłowie zwierząt gospodarskich w sztukach dużych** (Źródło: PSR - 2010 r.)*

gospodarstwa rolne ogółem		
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie	-	1061
pogłowie zwierząt w sztukach dużych (SD)	szt	3815
gospodarstwa indywidualne		
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie	-	1061
pogłowie zwierząt w sztukach dużych (SD)	szt	3815

Tabela 10. Gmina Szczurowa

Pogłowie zwierząt gospodarskich (bydło, trzoda chlewna, konie, drób

gospodarstwa rolne ogółem		
liczba gospodarstw		
bydło razem	-	514
bydło krowy	-	457
trzoda chlewna razem	-	353
trzoda chlewna lochy	-	201
konie	-	73
drób ogółem razem	-	960
drób ogółem drób kurzy	-	951
zwierzęta gospodarskie		
bydło razem	szt	2770
bydło krowy	szt	1432
trzoda chlewna razem	szt	4669
trzoda chlewna lochy	szt	401
konie	szt	167
drób ogółem razem	szt	31395
drób ogółem drób kurzy	szt	25970

gospodarstwa indywidualne		
liczba gospodarstw		
bydło razem	-	514
bydło krowy	-	457
trzoda chlewna razem	-	353
trzoda chlewna lochy	-	201
konie	-	73
drób ogółem razem	-	960
drób ogółem drób kurzy	-	951
zwierzęta gospodarskie		
bydło razem	szt	2770
bydło krowy	szt	1432
trzoda chlewna razem	szt	4669
trzoda chlewna lochy	szt	401
konie	szt	167
drób ogółem razem	szt	31395
drób ogółem drób kurzy	szt	25970

Źródło: PSR - 2010 r.

W Gminie Szczurowa, w trakcie PSR w 2010 r. stwierdzono wystepowanie największej ilości bydła. W 514 gospodarstwach utrzymywano 2770 sztuk, a zatem na jedno gospodarstwo przypadało przeciętnie 5,4 sztuk bydła. Również największy był udział gospodarstw utrzymujących bydło w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych - dla Gminy Szczurowa wyniósł – 33,4%, najmniejszy był w gminie Brzesko – 5,7%. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych według PSR - 2010 - w Gminie wyniosła 39,1 szt.

W Gminie Szczurowa utrzymywano najwięcej, w porównaniu do gmin powiatu, krów mlecznych – w 457 gospodarstwach – 1432 krowy; na jedno gospodarstwo utrzymujące krowy przypadało 3,1 szt. oraz najwięcej trzody chlewnej – 4669 sztuk (45,2% całego pogłowia powiatu brzeskiego); trzodę chlewną utrzymywano w 353 gospodarstwach, tj. średnio 13,2 sztuk na jedno gospodarstwo. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych według PSR 2010 - w Gminie wyniosła 65,8 szt.; najwięcej zinwentaryzowano loch przeznaczonych na chów; w 201 gospodarstwach utrzymywano 401 loch. Na 1 gospodarstwo przypadało 2 sztuki loch.

4.1.5. Struktura agrarna.

Powszechny Spis Rolny przeprowadzony na obszarze Polski w 2010 r. wykazał, że struktura polskich gospodarstw rolnych jest nadal rozdrobniona. Wprawdzie o ponad jedną czwartą spadła ilość gospodarstw najmniejszych, o powierzchni 0 - 5 ha, jednak odsetek gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej wyniósł zaledwie 9%, a najmniejszych o pow. 0 - 5 ha - 70%.

Najmniejsze gospodarstwa rolne występowały w województwach: małopolskim, podkarpackim i śląskim.

Analiza struktury obszarowej gospodarstw, wskazuje, iż w Gminie następuje stopniowe coraz większe rozdrobnienie gospodarstw. Najwięcej jest gospodarstw w przedziałach 1-2 ha – 40% oraz w przedziale obszarowym 2-5 ha – 44%. Wzrasta liczba gospodarstw do 1 ha. W 2007 roku takich gospodarstw było w gminie 2007. Z punku widzenia procesów restrukturyzacyjnych rolnictwa jest to zjawisko niekorzystne.

Tabela 11. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych powiatu brzeskiego wg Powszechnego Spisu Rolnego 2002 - 2010 r.

Wyszczególnienie a - PSR 2002 r. b - PSR 2010 r.	Struktura gospodarstw rolnych				
	ogółem	0 – 1 ha	1 – 5 ha	5 – 10 ha	> 10 ha
	w liczbach bezwzględnych	w procentach			
gm. m-w. Brzesko	4 682 3 160	53,6 62,9	44,8 35,0	1,4 1,3	0,2 0,8
gm. m-w. Czchów	2 125 1 328	38,4 31,6	57,4 62,7	3,8 4,7	0,4 1,0
gm. w. Borzęcin	1 901 1 293	28,8 36,1	56,4 50,3	12,6 9,4	2,2 4,2
gm. w. Dębno	3 071 2 377	36,5 41,1	62,4 54,8	0,8 2,3	0,3 0,8
gm. w. Gnojnik	1 851 1 551	33,7 43,7	62,0 52,5	4,2 3,5	0,1 0,2
gm. w. Iwkowa	1 250 1 286	22,8 35,0	70,2 59,7	6,9 4,9	0,1 0,3
gm. w.Szczurowa	**2 296** **1 538**	**20,2** **17,3**	**56,0** **52,5**	**18,7** **20,2**	**5,1** **10,0**
Powiat brzeski	**17 176** **12 532**	**36,9** **42,0**	**55,8** **50,1**	**6,2** **5,6**	**1,1** **2,2**

Źródło: PSR - 2002 r., 2010 r.

Tabela 12. Przeciętna powierzchnia gopodarstwa rolnego powiatu brzeskiego

Wyszczególnienie	Powierzchnia gospodarstwa rolnego		
	grunty ogółem	użytki rolne ogółem	użytki rolne o dobrej kulturze
	w hektarach		
gm. m-w. Brzesko	1,62	1,25	1,06
gm. m-w. Czchów	2,64	2,05	1,93
gm. w. Borzęcin	3,94	3,15	2,66
gm. w. Dębno	2,33	1,80	1,56
gm. w. Gnojnik	2,19	1,69	1,53
gm. w. Iwkowa	2,77	1,90	1,84
gm. w. Szczurowa	**511**	**4,61**	**4,41**
Powiat brzeski	**2,72**	**2,17**	**1,96**

Źródło: PSR - 2010 r.

Tabela Nr 13. Użytkowanie gruntów w Gminie Szczurowa - powierzchnia gospodarstw według grup obszarowych użytków rolnych (*Źródło: PSR - 2010 r.)*

gospodarstwa rolne ogółem		
gospodarstwa ogółem		
ogółem	**ha**	**7866,63**
do 1 ha włącznie	ha	238,24
powyżej 1 ha razem	ha	7628,39
1 - 5 ha	ha	2504,91
1 - 10 ha	ha	4698,98
1 - 15 ha	ha	6008,01
5 - 10 ha	ha	2194,07
5 - 15 ha	ha	3503,10
10 -15 ha	ha	1309,03
5 ha i więcej	ha	5123,48
10 ha i więcej	ha	2929,41
15 ha i więcej	ha	1620,38
gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą		
ogółem	ha	7534,84
do 1 ha włącznie	ha	150,12
powyżej 1 ha razem	ha	7384,72
1 - 5 ha	ha	2474,99
1 - 10 ha	ha	4663,06
1 - 15 ha	ha	5972,09
5 - 10 ha	ha	2188,07
5 - 15 ha	ha	3497,10
10 -15 ha	ha	1309,03
5 ha i więcej	ha	4909,73
10 ha i więcej	ha	2721,66
15 ha i więcej	ha	1412,63
gospodarstwa indywidualne		
gospodarstwa ogółem		
ogółem	**ha**	**7658,88**
do 1 ha włącznie	ha	238,24
powyżej 1 ha razem	ha	7420,64
1 - 5 ha	ha	2504,91
1 - 10 ha	ha	4698,98
1 - 15 ha	ha	6008,01
5 - 10 ha	ha	2194,07
5 - 15 ha	ha	3503,10
10 -15 ha	ha	1309,03
5 ha i więcej	ha	4915,73
10 ha i więcej	ha	2721,66
15 ha i więcej	ha	1412,63

gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą		
ogółem	**ha**	**7534,84**
do 1 ha włącznie	ha	150,12
powyżej 1 ha razem	ha	7384,72
1 - 5 ha	ha	2474,99
1 - 10 ha	ha	4663,06
1 - 15 ha	ha	5972,09
5 - 10 ha	ha	2188,07
5 - 15 ha	ha	3497,10
10 -15 ha	ha	1309,03
5 ha i więcej	ha	4909,73
10 ha i więcej	ha	2721,66
15 ha i więcej	ha	1412,63

We wszystkich gminach powiatu brzeskiego w 2010 r. odnotowano wzrost udziału gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha użytków rolnych. W powiecie brzeskim ich liczba wzrosła o 30,0%, ale największy wzrost liczby gospodarstw z tej grupy nastapił w Gminie Szczurowa, gdzie podwoił się udział tej grupy obszarowej w ogólnej liczbie gospodarstw w Gminie.

4.1.6. Ocena intensywności produkcji rolnej w Gminie.

Rolnictwo polskie charakteryzuje się zróżnicowanym wykorzystaniem potencjału produkcyjnego. w pewnym stopniu wynika to z odmiennych warunków glebowych i klimatycznych. Jednak o jego wykorzystaniu w coraz mniejszym stopniu decydują warunki przyrodnicze (glebowe), a większe znaczenie mają czynniki organizacyjno-ekonomiczne.

W ostatnich latach obserwujemy pogłębienie zróżnicowania regionalnego rolnictwa na skutek silnie zachodzących procesów koncentracji i polaryzacji produkcji, wynikających z dążenia do poprawy rentowności i dochodowości gospodarowania. Jedną z cech silnie różnicujących wydajności rolnictwa jest intensywność stosowanych technologii produkcji. Intensywność produkcji rolniczej można określać wskaźnikami objaśniającymi warunki strukturalno-organizacyjne, przyrodniczo-agrotechniczne i ekonomiczno organizacyjne.

Do najczęściej stosowanych miar intensywności produkcji rolniczej należy poziom nawożenia mineralnego oraz obsada zwierząt. Cechą charakterystyczną polskiego rolnictwa jest duże zróżnicowanie regionalne intensywności produkcji rolniczej, w tym roślinnej. Najbardziej intensywna produkcja roślinna prowadzona jest w grupie województw I i II, tj.: dolnośląskim, opolskim, kujawsko-pomorskim i wielkopolskim, gdzie zużycie nawozów azotowych przekroczyło znacznie poziom 85 kg N/ha UR, zbliżając się do przodujących pod tym względem krajów Europy Zachodniej.

Niskonakładową produkcją roślinną charakteryzowały się natomiast województwa z grupy V (regionu południowo-wschodniego: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie.

W większości województw Polski, zbyt niskie w stosunku do oczekiwanych plony, tylko w pewnym stopniu można tłumaczyć niesprzyjającymi warunkami naturalnymi (gleby, klimat); o wiele większe znaczenie mogą mieć zaniedbania w sferze organizacyjno-ekonomicznej. Bardzo niekorzystnym zjawiskiem jest spadek użycia nawozów wapniowych i w związku z tym postępujące zakwaszenie gleb, stanowiące czynnik ograniczający wzrost plonowania roślin.

W ostatnich latach w Polsce obserwujemy systematyczny wzrost intensywności produkcji mierzonej wydajnością zwierząt produkcyjnych (mleczność krów, nieśność kur, wydajność i produkcja rzeźna). Tendencja ta dotyczy na ogół wszystkich regionów i jest wynikiem głównie postępu hodowlanego, zmian modeli żywienia zwierząt, warunków utrzymania oraz koncentracji produkcji.

Dalszy, dynamiczny wzrost intensywności produkcji rolniczej prowadził będzie do obniżenia efektywności produkcyjnej i ekonomicznej wykorzystania azotu. W Polsce, występują odmienne tendencje, niż w krajach Europy Zachodniej, dlatego należy zwrócić większą uwagę na zbyt słabe wykorzystanie poza nawozowych środków produkcji (ochronę roślin, poprawę struktury obszarowej itp.).

Zatrudnienie w rolnictwie powiatu brzeskiego określono w jednostkach pełnozatrudnionych w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych:

- Brzesko – 51,7
- Borzęcin – 32,9
- Czchów – 39,3
- Dębno – 63,1
- Gnojnik – 58,0
- Iwkowa – 52,8
- **Szczurowa – 37,0**
- **Powiat brzeski – 47,8**

Wskaźniki powyższe potwierdzają fakt występowania w analizowanym regionie tzw. utajonego bezrobocia agrarnego, (dla porównania adekwatne wskaźniki dla Polski i krajów Unii Europejskiej wynoszą odpowiednio 15,0 i 5,0).
(źródło: "Strategia rozwoju powiatu brzeskiego na lata 2008-1015")

Tabela 14. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej (w pkt. wg IUNG) w przekroju gmin powiatu brzeskiego.

Wyszczególnienie	Wskaźnik bonitacji				Syntetyczny wskaźnik waloryzacji
	gleb	agroklimatu	fizjografii	warunków wodnych	
Brzesko	52,4	11,0	2,5	3,5	69,7
Borzęcin	46,7	12,0	2,8	4,4	84,2
Czchów	59,3	10,0	1,5	4,3	75,1
Dębno	58,4	11,0	2,1	4,0	75,1
Gnojnik	59,6	10,0	2,0	4,4	76,0
Iwkowa	52,3	10,0	1,4	3,9	67,6
Szczurowa	**54,5**	**13,0**	**4,3**	**3,4**	**75,2**

Źródło: IUNG Puławy.

Syntetyczny wskaźnik waloryzacji dla Gminy Szczurowa w wg IUNG Puławy wynosi 75,2 punkty i należy do dość wysokich - wyższym wskaźnikiem charakteryzuje się w powiecie brzeskim jedynie gmina Borzęcin.

4.1.7. Obsługa rolnictwa.

Na obszarze Polski od 2002 roku zwiększyła się w rolnictwie o 10% ilość ciągników, o prawie 24% kombajnów zbożowych, o 5% opryskiwaczy polowych i o 14% opryskiwaczy sadowniczych. W znacznej części Polski na 100 gospodarstw przypada 94 - 100 ciągników, za to w województwach - małopolskim i podkarpackim było ich tylko 41. Im większe gospodarstwo, tym mniej pracujących przypada średnio na 100 ha użytków rolnych; w woj. zachodniopomorskim - średnio 4,5 osoby, **w małopolskim - 41 osób,** podkarpackim - 37 osób, świętokrzyskim - 27 osób. Wyposażenie rolników na obszarze Gminy Szczurowa obrazuje poniższa tabela:

Tabela 15. Gmina Szczurowa - wyposażenie gospodarstw rolnych.

gospodarstwa rolne ogółem		
gospodarstwa rolne posiadające ciągniki	-	994
ciągniki w gospodarstwach rolnych	szt	1211
gospodarstwa indywidualne		
gospodarstwa rolne posiadające ciągniki	-	994
ciągniki w gospodarstwach rolnych	szt	1211

Źródło: PSR - 2010 r.

W Gminie Szczurowa rolnicy indywidualni posiadają 994 ciągników rolniczych *(Źródło: PSR - 2010 r.)*, co oznacza, że wyposażenie rolników w sprzęt jest dobre.

Nie bez znaczenia dla rozwoju produkcji zwierzęcej jest funkcjonowanie Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Szczurowej i w Brzesku; w produkcji żywca wieprzowego Gmina Szczurowa przoduje, a jego skup prowadzą lokalne ubojnie i masarnie oraz w pewnej części Zakłady Mięsne w Tarnowie.

4.1.8. Formy władania ziemią.

Nr grupy rejestrowej	Nr podgrupy	Wyszczególnienie gruntów wchodzących w skład grupy lub podgrupy rejestrowej	Powierzchnia ogólna gruntów [ha]
1.	1.1	Grunty wchodzące w skład Zasobu Wlasności Rolnej Skarbu Państwa	171
	1.2	Grunty w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe	889
	1.3	Grunty w trwałym zarządzie państw. jedn. organizacyjnych z wyłączeniem gruntów PGL	180
	1.4	Grunty wchodzące w skład zasobu nieruchomości Skarbu Państwa	63
	1.5	Grunty Skarbu Państwa przekazane do zagosp. Agencji Mienia Wojskowego	0
	1.6	Grunty Skarbu Państwa przekazane do zagosp. Wojskowej Agencji Mieszk.	0
	1.7	Pozostale grunty SP sposród gruntów zaliczanych do 1 grupy	416
	razem 1.1. - 1.7.	**Grunty SP z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste**	**1719**
2.	2.1	Grunty SP w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	1
	2.2	Grunty SP w użytkowaniu wieczystym państwowych os. prawnych	0
	2.3	Grunty SP w użytkowaniu wieczystym spółdzielni mieszkaniowych	0
	2.4	Grunty SP w użytkowaniu wieczystym pozostalych osób	0
	razem 2.1.- 2.4.	**Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste**	**1**
3.		**Grunty spółek SP, przeds. państwowych i innych państwowych osób prawnych**	**12**
4.	4.1	Grunty wchodzące w skład gminnego zasobu nieruchomości	459
	4.2	Grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w trwały zarząd gm. jedn. org.	54
	4.3	Pozostale grunty spośród gruntów zaliczanych do 4 grupy	17
	razem 4.1. - 4.3.	**Grunty gmin i zw. międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie**	**530**

5.	5.1	Grunty gmin i ich związków w użytkowaniu wieczystym osóbfizycznych	0
	5.2	Grunty gmin i ich związków w użytkowaniu wieczystym gminnych osób prawnych	0
	5.3	Grunty gmin i ich związków w użytkowaniu wieczystym spółdzielni mieszkaniowych	0
	5.4.	Grunty gmin i ich związków w użytkowanieu wieczystym pozostałych osób	0
	razem 5.1. - 5.4.	**Grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste**	**0**
6.	6.1.	Grunty, które są wł. gm. osób prawnych oraz grunty, których wł. nie są znani	0
	6.2.	Grunty, które są wł. powiat. osób prawnych oraz grunty, których wł. nie są znani	0
	6.3.	Grunty, które są wł.. woj. osób prawnych oraz grunty, których wł. nie są znani	0
	razem 6.1. - 6.4.	**Grunty gmin i in. os. prawnych, których org. założycielskimi są org. gmin**	**0**
7.	7.1	Grunty osób fizycznych wchodzqcych w skład gospodarstw rolnych	8766
	7.2	Grunty osób fizycznych nie wchodzqcych w skład gospodarstw rolnych	1146
	razem 7.1. - 7.4.	**Grunty osób fizycznych**	**9912**
8.	8.1	Grunty, które są wł. rolniczych spółdz. prod. i ich zw. oraz grunty których wł. nie są znani	0
	8.2	Grunty, które są wł. spółdz. mieszk. i ich zw. oraz grunty których wł. nie są znani	0
	8.3	Pozostałe grunty sposród gruntów zaliczonych do grupy 8	21
	razem 8.1. - 8.3.	**Grunty spółdzielni**	**21**
9.		**Grunty kościołów i związków wyznaniowych**	**69**
10.		**Grunty wspólnot gruntowych**	**793**
11.	11.1	Grunty wchodzqce w skład powiatowego zasobu nieruchomości	0
	11.2	Grunty powiatów, przekazane w trwały zarząd oraz grunty, których wł. nie są znani	61
	11.3	Pozostałe grunty sposród gruntów zaliczanych do 11 grupy	0
	razem 11.1. - 11.3.	**Grunty powiatów i zw. pow. z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie**	**61**
12.	12.1.	Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	0
	12.2.	Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym osób prawnych	0
	12.3.	Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym spółdzielni mieszkaniowych	0
	12.4.	Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	0
	razem 12.1. - 12.4.	**Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste**	**0**

13.	13.1	Grunty wchodzące w skład wojewódzkiego zasobu nieruchomości	32
	13.2	Grunty wojew. przekazane w trwały zarząd oraz grunty których wł. nie są znani	157
	13.3	Pozostałe grunty sposród gruntów zaliczanych do 13 grupy	2
	razem 13.1. - 13.3.	**Grunty województw z wyłaczeniem gruntów przekazanych w użytkowanie**	**191**
14.	14.1	Grunty województw w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	0
	14.2	Grunty województw w użytkowaniu wieczystym wojew. osób prawnych	5
	14.3	Grunty województw w użytkowaniu wieczystym spółdzielni mieszkaniowych	0
	14.4.	Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	0
	razem 14.1. - 14.4.	**Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste**	**5**
15.	15.1	Grunty spółek prawa handlowego	165
	15.2	Grunty partii politycznych i stowarzyszeń	0
	15.3	Pozostałe grunty sposród gruntów zaliczanych do 15 grupy	18
	razem 15.1. - 15.3.	**Grunty spółek prawa handlowego i innych os. nie wymienionych w pkt 1 - 14**	**183**
Razem grupy 1-15		**Powierzchnia ewidencyjna**	**13 497**

(Źródło: Urząd Gminy - 2012 r.).

4.1.9. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

1. Wnioski wynikające z ogólnej sytuacji rolnictwa w Polsce.

- Dane o zasobach użytków rolnych dowodzą, że polskie gospodarstwa rolne należą do najmniejszych w Unii Europejskiej. Średni obszar użytków rolnych gospodarstwa, wynoszący 17,32 ha, był prawie 2 razy mniejszy od średniej europejskiej. Według tego kryterium, polskie gospodarstwa znalazły się na 6. miejscu od końca.
- Użytki rolne znajdujące się w polskich gospodarstwach były w najwyższym stopniu w Europie (po Irlandii) zasobem własnym rodzin rolniczych (72,1%). W przypadku posiadania w zasobach gospodarstwa rolnego ziemi obcej (dzierżawionej), w strukturze kosztów pojawia się czynsz, powodujący odpowiednie obniżenie poziomu dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego. Udział ziemi własnej w średnim gospodarstwie w polu obserwacji FADN wyniósł 48%.

- Polskie gospodarstwa ulokowały się także w grupie gospodarstw najmniejszych w UE, po zastosowaniu bardziej odpowiedniego, ale jeszcze mniej znanego parametru niż zasoby ziemi, a mianowicie wielkości ekonomicznej wyrażanej w europejskich jednostkach wielkości (ESU).
- Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa w Polsce wynosząca 10,2 ESU, była prawie 3,3-krotnie mniejsza od średniej w UE. Według tego parametru polskie gospodarstwa lokują się na 3 miejscu od końca. Wynik ten wskazuje, że polskie gospodarstwa posiadają znacznie mniejszą zdolność tworzenia nadwyżki ekonomicznej, niżby można było wnioskować na podstawie zasobów ziemi *(źródło: BIP - 2010 r.).*
- W wyniku transformacji ustrojowej w Polsce powstały dwa typy gospodarstw rolnych: silnych, rynkowych, dostarczających ok. 80% wartości produktów rolnych oraz gospodarstw drobnych, licznych, produkujących na potrzeby własne.
- Gospodarstwa poddane zostały procesowi adaptacji do nowych warunków. Nastąpiło różnicowanie gospodarstw ze względu na ich stosunek do rynku. Dokonała się również polaryzacja struktury obszarowej gospodarstw, oznaczająca stopniowe zanikanie grupy pośredniej oraz koncentracja ziemi w dużych gospodarstwach. Po akcesji Polski do UE obserwujemy dynamiczny wzrost intensywności produkcji roślinnej, powodowany głównie znaczącym zwiększeniem zużycia nawozów mineralnych. Tendencja ta widoczna jest także w wynikach bilansu azotu.
- W latach 2002-2009 wzrastającej intensywności produkcji roślinnej nie towarzyszyło podobne tempo przyrostu plonowania roślin. w okresie tym zużycie nawozów NPK ogółem, w tym azotowych, wzrosło w Polsce o niemal 35%, podczas gdy globalna produkcja roślinna wzrosła zaledwie o 13%.
- Najbardziej intensywna produkcja roślinna prowadzona jest w województwach dolnośląskim, opolskim, kujawsko-pomorskim i wielkopolskim, w których poziom zużycia nawozów mineralnych jest 1,7-krotnie większy, niż w województwach Polski południowo-wschodniej.
- Obsada zwierząt w Polsce w ostatnich latach jest względnie ustabilizowana na poziomie około 0,44 DJP/ha UR. Poziom obsady i tendencje jej zmian są jednak znacznie zróżnicowane regionalnie. Obserwujemy natomiast tendencję systematycznego wzrostu wydajności produkcyjnej zwierząt.
- W ostatnich latach nadwyżka bilansowa azotu brutto w Polsce wzrosła do poziomu 59,1 kg N/ha UR, ze średnim przyrostem w ciągu roku, szacowanym na ok. 2,3 kg N/ha UR. Jest to zjawisko niekorzystne, wskazujące na wzrost niekorzystnego oddziaływania intensywnej produkcji rolniczej na środowisko. W Polsce powinno nastąpić lepsze wykorzystanie tzw. pozanawozowych środków produkcji, gdyż dalszy wzrost zużycia nawozów mineralnych prowadzić będzie do dalszego obniżania efektywności produkcyjnej(i ekonomicznej) wykorzystania azotu.

- Rolnictwo polskie obecnie składa się z gospodarstw mających odmienne charakterystyki, reguły i cele gospodarowania, określających stosunek do rynku i przesądzających też o sposobie integracji gospodarstw w gospodarce narodowej.
- Ok. 20% istniejących obecnie gospodarstw dostarcza na rynek 80% wartości produktów rolnych, 50% gospodarstw – 15% wartości produktów, 30% gospodarstw – pozostałe 5%; pozostaje natomiast bardzo wiele gospodarstw drobnych, (produkujących na potrzeby rodziny), które wpisują się w koncepcję tzw. wielofunkcyjnego rozwoju wsi, Badania pokazują jednak, że rolę tę o wiele lepiej odgrywają gospodarstwa większe.
- Właściwe zagospodarowanie obszarów wiejskich w Małopolsce jest istotnym wyzwaniem w kontekście ich naturalnego potencjału oraz funkcji, dzięki którym możliwe będzie poszerzenie bazy dochodowej tych terenów.
- Obszary wiejskie w Małopolsce podlegają w ostatnich latach dynamicznym przemianom gospodarczym, społecznym i przestrzennym, stymulowanym przez procesy inwestycyjne. Na tym tle postępującej zmianie ulega rola rolnictwa w rozwoju obszarów wiejskich.
- Dominującym źródłem dochodów w gospodarstwach domowych na wsi stały się transfery społeczne, następnie – dochody z pracy poza rolnictwem, a dopiero na trzecim miejscu – z działalności rolniczej. Zmiany te stanowią niewątpliwie szansę rozwojową dla małopolskiej wsi, ale jednocześnie wiążą się z zagrożeniem dla jej tradycyjnych funkcjii naturalnych zasobów.

2. Wnioski wynikające z wewnętrznej sytuacji Gminy.

- Gmina położona jest w obszarze rolnictwa wymagającego restrukturyzacji; chrakteryzującego się średnia efektywnością, która wynika z rozdrobnienia gospodarstw i sposobów gospodarowania.
- Bardziej wyraźne zmiany nastąpiły w latach 2002 - 2010 w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych, pomimo iż w dalszym ciągu występuje przewaga indywidualnej gospodarki rolnej, która zajmuje ok. 90% ogółu użytków rolnych.
- Znaczna ilość gospodarstw na obszarze Gminy nie posiada charakteru towarowego, ale służy samozaopatrzeniu rolników i ich rodzin. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w 2010 r. wzrosła do wartości 4,61 ha (średnia w powiecie wynosi 2,72 ha).
- Na tle pozostałych gmin powiatu brzeskiego Szczurowa wyróżnia się proporcjonalnie wysokim udziałem gospodarstw o powierzchni 5-10 ha, wyprzedzając drugą w tej kategorii gminę Borzęcin.
- Wg stanu na 2010 r. - w Gminie Szczurowa udział najmniejszych gospodarstw w ogólnej ich liczbie zmniejszył się o 2,9 %; w całym powiecie brzeskim liczba najmniejszych gospodarstw wzrosła o 5,1%; łącznie we wszystkich gminach

powiatu brzeskiego wyraźnie wzrósł udział gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha użytków rolnych o 30,0%, ale największy wzrost liczby gospodarstw z tej grupy stwierdzono w Gminie Szczurowa, gdzie podwoił się udział tej grupy obszarowej w ogólnej liczbie gospodarstw.

- W dalszym ciągu występuje niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych, pomimo iż w 2010 r. średnia powierzchnia gospodarstwa wynosiła 5,11 ha i była większa od średniej powiatu - 2,72 ha i średniej województwa - 3,83 ha (2012 r. - 3,88 ha) oraz mniejsza od średniej krajowej - 10,23 ha (2012 r. - 10,38 ha).
- Warunki wodne na obszarze Gminy Szczurowa są niekorzystne; znaczna część Gminy znajduje się na terenach zagrożonych zalaniem wodami powodziowymi - pomimo tych zagrożeń w Gminie występują korzystne warunki glebowe i korzystne warunki do rozwoju intensywnej produkcji rolnej.
- Gleby w Gminie Szczurowa są bardzo zróżnicowane pod względem przydatności rolniczej; gleby chronione w klasach bonitacji od I do IV zajmują 84,9% powierzchni gruntów ornych; gleby w klasach najsłabszych V i VI klasy bonitacyjnej zajmują 15,1% powierzchni gruntów ornych i koncentrują się głównie w południowej i południowo-wschodniej części Gminy - dominujące na obszarze Gminy mady należą do wartościowych kompleksów glebowych; pszennego b.dobrego, pszenno-dobrego 2 i zbożowo-pastewno-mocnego 8.
- Ze względu na znaczne powierzchnie gruntów o wysokiej klasie bonitacyjnej gleb, należy ograniczać przeznaczanie na cele nierolnicze terenów rolnych w klasach I - III) - zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych.
- Charakterystyczne różnice w strukturze użytków rolnych pomiędzy Gminą Szczurowa, a powiatem brzeskim to znacznie mniejsze zalesienie Gminy (lasy stanowią 11%, podczas gdy w powiecie – 19%) oraz proporcjonalnie wysoki – na tle powiatu brzeskiego – odsetek powierzchni zajmowanych przez łąki i pastwiska (22,7%).
- Udział użytków rolnych w dobrej kulturze w całej powierzchni przeciętnego gospodarstwa rolnego w Gminie Szczurowa w 2010 r. wyniósł 86,3% i był najwyższy spośród gmin powiatu brzeskiego (w powiecie - 72,1%); w produkcji roślinnej osiągane są plony na średnim poziomie regionalnym.
- Liczba gospodarstw uznawanych za rolnicze, struktura upraw i obsada zwierząt w ostatnim okresie ulega dużym wahaniom spowodowanym ogólną sytuacją w polskim rolnictwie, brakiem rynków zbytu i opłacalności produkcji.
- Duży udział użytków zielonych w strukturze użytków rolnych umożliwia pokrycie zapotrzebowania na paszę dla zwierząt hodowlanych; w obecnej sytuacji w Gminie możliwe jest utrzymanie dobrego poziomu hodowli bydła i trzody chlewnej; użytki zielone stanowią podstawową bazę paszową, a ziemniaki powszechnie są stosowane w żywieniu tuczników mięsnych.

- Generalnie - w ogólnej ocenie należy stwierdzić, że rolnictwo Gminy Szczurowa posiada zrównoważone warunki rozwoju. Dominującym sektorem gospodarki rolnej Gminy jest gospodarka indywidualna.
- W ogólnej powierzchni ewidencyjnej gminy - 13497 ha, w użytkowaniu gospodarstw indywidualnych znajduje się 8766 ha gruntów, pow. gruntów wchodzących w skład gminnego zasobu nieruchomości wynosi 459 ha, a pow. gruntów wspólnot gruntowych wynosi 793 ha.
- Słabymi cechami rolnictwa są: zagrożenia naturalne i antropogeniczne środowiska, duże rozdrobnienie gospodarstw, niski stopień specjalizacji produkcji rolniczej oraz zagrożenie w postaci przywiązania do tradycyjnych form gospodarowania.
- Najbardziej optymalnym kierunkiem strategicznym dla rozwoju rolnictwa na obszarze Gminy, jest dalsze powiększanie gospodarstw rolnych. Tej sytuacji sprzyjać będzie rozwój nowych kierunków gospodarczych: rekreacji - opartej na zasobach naturalnych oraz stref aktywności gospodarczej o profilu produkcyjno-usługowym. Odpływ z rolnictwa części mieszkańców Gminy do sektora usługowego i produkcji pozarolniczej wywarłby korzystny wpływ na strukturę gospodarstw rolnych oraz skalę produkcji rolnej. Szanse w rozwoju rolnictwa należy upatrywać również w możliwościach dofinansowania ze środków zewnętrznych - upraw ekologicznych oraz w tworzeniu spółek pracowniczych wśród rolników.

4.2. Gospodarka leśna.

4.2.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Lasem - wg definicji ustawowej są grunty o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryte roślinnością leśną lub przejściowo jej pozbawione, czyli przeznaczone do produkcji leśnej, stanowiące rezerwat przyrody lub wchodzące w skład parku narodowego, albo wpisane do rejestru zabytków. Do lasów należą także grunty związane z gospodarką leśną, zajęte pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, a także grunty wykorzystywane na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Gospodarka leśna - jest to działalność leśna w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizacja pozaprodukcyjnych funkcji lasu.

Gospodarka leśna w lasach stanowiących rezerwaty przyrody oraz wchodzących w skład parków narodowych uwzględnia zasady określone w przepisach o ochronie przyrody.

Gospodarka leśna w lasach wpisanych do rejestru zabytków prowadzona jest w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, z uwzględnieniem przepisów o ochronie dóbr kultury i muzeach.

Właściciele lasów są obowiązani do trwałego utrzymywania lasów i zapewnienia ciągłości ich użytkowania, a w szczególności do:

- zachowania w lasach roślinności leśnej oraz naturalnych bagien i torfowisk;
- ponownego wprowadzania roślinności leśnej w lasach w okresie do 2 lat od usunięcia drzewostanu, a w razie szkód wywołanych przez pożary i inne klęski żywiołowe - w okresie do 5 lat;
- pielęgnowania i ochrony lasu, w tym również ochrony przeciwpożarowej; przebudowy drzewostanu, który nie zapewnia osiągnięcia celów gospodarki leśnej, zawartych w planie urządzenia lasu;
- racjonalnego użytkowania lasu w sposób trwale zapewniający optymalną realizację wszystkich jego funkcji przez: pozyskiwanie drewna w granicach nie przekraczających możliwości produkcyjnych lasu oraz pozyskiwanie surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu w sposób zapewniający możliwość ich biologicznego odtwarzania, a także ochronę runa leśnego,

przy czym:

- zmiana lasu na użytek rolny jest dopuszczalna w przypadkach szczególnie uzasadnionych potrzeb właścicieli lasów.

W celu realizacji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej Lasy Państwowe obowiązane są w szczególności do:

- inicjowania, koordynowania i prowadzenia okresowej oceny stanu lasów i zasobów leśnych oraz prognozowania zmian w ekosystemach leśnych;
- sporządzania okresowych wielkoobszarowych inwentaryzacji stanu lasów oraz aktualizacji stanu zasobów leśnych;
- prowadzenia banku danych o zasobach leśnych i stanie lasów;
- powiększania zasobów leśnych - w wyniku zalesienia gruntów oraz podwyższania produkcyjności lasu w sposób określony w planie urządzenia lasu.

Do zalesienia mogą być przeznaczane:

- nieużytki,
- grunty rolne nieprzydatne do produkcji rolnej,
- inne grunty nadające się do zalesienia, a w szczególności:
  - grunty położone przy źródliskach rzek lub potoków,
  - grunty na wododziałach,
  - grunty wzdłuż brzegów rzek oraz na obrzeżach jezior i zbiorników wodnych,
  - lotne piaski i wydmy piaszczyste;
  - strome stoki, zbocza, urwiska i zapadliska,
  - hałdy i tereny po wyeksploatowanym piasku, żwirze, torfie i glinie.

Trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzi się według planu urządzenia lasu lub uproszczonego planu urządzenia lasu - z uwzględnieniem w szczególności:

- zachowania lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą;
- ochrony lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na: zachowanie różnorodności przyrodniczej, zachowanie leśnych zasobów genetycznych, walory krajobrazowe i potrzeby nauki;
- ochrony gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie lub uszkodzenie oraz o specjalnym znaczeniu społecznym; ochrony wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych oraz produkcji, na zasadzie racjonalnej gospodarki, drewna oraz surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu.

Gospodarkę leśną prowadzi się według następujących zasad:

- powszechnej ochrony lasów,
- trwałości utrzymania lasów,
- ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych.

W celu zapewnienia powszechnej ochrony lasów właściciele lasów są obowiązani do:

- kształtowania równowagi w ekosystemach leśnych,
- podnoszenia naturalnej odporności drzewostanów,
- wykonywania zabiegów profilaktycznych i ochronnych zapobiegających powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów; zapobiegania, wykrywania i zwalczania nadmiernie pojawiających i rozprzestrzeniających się organizmów szkodliwych,
- ochrony gleby i wód leśnych.

Ekosystemy leśne stanowią w Polsce najcenniejszy i najliczniej reprezentowany składnik wszystkich form ochrony przyrody. Zajmują one ponad 37,3% obszarów objętych ochroną prawną. W odniesieniu do ogólnej powierzchni leśnej udział lasów chronionych sięga 40,9%, a lasów ochronnych, w tym głównie wodochronnych, wokół miast i uszkodzonych przez przemysł – 38,4%. Obszary Natura 2000 pokrywają obecnie blisko 20% powierzchni kraju.

Zasoby drzewne kraju sukcesywnie się zwiększają. Zasoby drzewne w PGL LP według dostępnych danych są jakościowo lepsze, niż zasoby drzewne lasów innych własności. Zakłada się, że w wyniku utrzymywania trendu stałego wzrostu zasobów drzewnych, ilość ta z każdym rokiem będzie wzrastać.

Pomimo niewielkiego wzrostu poziomu zalesień gruntów porolnych i nieużytków w roku 2010 realizowanych w ramach „Krajowego programu zwiększania lesistości" – zakładającego wzrost lesistości kraju do 30% w 2010 roku i 33% w roku 2050 – istnieje poważne zagrożenie realizacji założonych zadań ze względu na niewystarczającą podaż gruntów do zalesień i nieskutecznego systemu zachęt dla prywatnych właścicieli gruntów w celu zalesiania posiadanych gruntów marginalnych. Istotnym ograniczeniem jest także wstrzymanie zalesień na obszarach Natura 2000 do chwili zakończenia opracowania planów zadań ochronnych dla tych obszarów.

Lasy polskie znajdują się w sytuacji stałego zagrożenia przez czynniki abiotyczne, biotyczne i antropogeniczne, co powoduje, że zagrożenie lasów w Polsce należy do najwyższych w Europie. Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego nadal stanowią zagrożenie dla ekosystemów leśnych.

Stałe oddziaływanie zanieczyszczeń i ich dotychczasowa akumulacja w środowisku leśnym zwiększają predyspozycje chorobowe lasów.

4.2.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Powiat brzeski, do którego należy Gmina Szczurowa zalicza się do obszarów o słabym zalesieniu. Największą lesistość wśród gmin powiatu brzeskiego stwierdza się w gminach Iwkowa – 27,2% i Czchów – 25,9%, najmniejszą - ok. 10,0% w Gminie Szczurowa. Z lesistością 18,7% powiat brzeski zajmuje 13 lokatę wśród powiatów woj. małopolskiego. Na stan lasów i jego zasobność duży wpływ ma struktura własnościowa lasów. W powiecie brzeskim znaczący obszar – 5,4 tys. ha (48,7%) stanowią grunty leśne - prywatne.

Rozdrobnienie lasów prywatnych utrudnia prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej, co może odzwierciedlać się ich niską zasobnością.

W strukturze własnościowej lasów i gruntów leśnych w Gminie Szczurowa przeważają zdecydowanie lasy Skarbu Państwa, stanowiąc 69,39% ogólnej powierzchni leśnej w Gminie, grunty należące do indywidualnych rolników zajmują powierzchnię 20,09% powierzchni leśnej Gminy, lasy wspólnot gruntowych – 9,77%. Lasy i grunty leśne pozostające w innych formach własności zajmują łącznie 2,6% powierzchni leśnej.

Część terenów leśnych o powierzchni 659,55 ha, położonych w południowej części Gminy - we wsi Strzelce Wielkie została zakwalifikowana jako lasy ochronne - wodochronne (zgodnie z Zarządzeniem MOŚZNiL z dnia 29.11.1996 r.). Pozostałe lasy na obszarze Gminy to lasy gospodarcze o powierzchni 211,79 ha. Ponadto lasy w Gminie chronione są poprzez położenie na Obszarach Chronionego Krajobrazu.

Skład gatunkowy lasów w Gminie Szczurowa to drzewostany mieszane, z przewagą buka, sosny, świerka, oraz domieszką jodły graba i dębu. Z innych drzew rośnie tutaj także, wierzba w jej różnych odmianach oraz olsza czarna i olsza szara, szczególnie na terenach podmokłych lub bagiennych. Pomimo że zbiorowiska leśne zajmują tylko ok. 10 % ogólnej powierzchni Gminy Szczurowa - drzewostany zajmują jedynie 2% jej powierzchni (do takiego stanu przyczyniła się zła gospodarka zasobami leśnymi). Oprócz zwartych kompleksów, występują małe powierzchnie leśne w południowej i wschodniej części Gminy a także zadrzewienia śródpolne i zagajniki. Na terenach leśnych dominują siedliska boru mieszanego wilgotnego (47,6%), boru mieszanego świeżego (15,7%) i lasu mieszanego świeżego (19,2%). W drzewostanie zdecydowanie przeważaja lasy sosnowe (90%) z domieszką głównie buka i olchy. Przeciętny wiek drzewostanów wynosi 56 lat, a zasobność 258 m^3/ha. Lasy charakteryzują się dobrym stanem zdrowotnym i sanitarnym.

Tabela 16. Wielkość powierzchni lasów i gruntów leśnych, struktura własnościowa lasów, udział w powierzchni gruntów w sołectwach Gminy Szczurowa - stan na 31.12.2002 r.

Jednostka administracyjna (sołectwo)	Powierzchnia sołectwa [ha]	Powierzchnia lasów i gruntów leśnych [ha]	% udział lasów i gruntówleśnych w pow. sołectwa
Szczurowa	1703,34	0,42	0,025
Dołęga	781,16	167,90	21,75
Niedzieliska	1152,39	145,16	12,60
Pojawie	712,51	282,50	39,65
Popędzyna	262,92	15,86	6,03
Rajsko	254,72	3,70	1,45
Rudy Rysie	342,33	23,29	6,80
Rylowa	254,59	0,48	0,19
Rząchowa	223,15	0,42	0,19
Strzelce Małe	564,55	0,11	0,12
Strzelce Wielkie	1708,10	553,40	32,40
Wrzepia	730,50	0,43	0,06
Zaborów	857,61	93,18	10,86
Gmina Szczurowa	9 547,87	1 286,85	13,48

Tabela 17. Gminy Szczurowa .
Powierzchni lasów i gruntów leśnych,
struktura własnościowa lasów - stan na 31.12.2010 r.

LEŚNICTWO WSZYSTKICH FORM WŁASNOŚCI		
Powierzchnia gruntów leśnych	**Jednostka miary**	**2010 r.**
ogółem	ha	1373,5
lesistość w %	%	10,00
grunty leśne publiczne ogółem	ha	915,5
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	889,7
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	887,7
grunty leśne prywatne	ha	458,0
Powierzchnia lasów		
lasy ogółem	ha	1349,0
lasy publiczne ogółem	ha	891,0
lasy publiczne Skarbu Państwa	ha	865,2
lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	863,2
lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP	ha	2,0
lasy publiczne gminne	ha	25,8

LASY NIE STANOWIĄCE WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA		
Powierzchnia gruntów leśnych		
ogółem	ha	483,80
lasy ogółem	ha	483,80
grunty leśne prywatne ogółem	ha	458,00
grunty leśne prywatne osób fizycznych	ha	277,00
grunty leśne prywatne wspólnot gruntowych	ha	178,00
grunty leśne gminne ogółem	ha	25,80
grunty leśne gminne lasy ogółem	ha	25,80
Pozyskanie drewna (grubizny)		
ogółem	m^3	579
lasy prywatne	m^3	521
lasy gminne	m^3	58

Źródło: PSR - 2010 r.

Wg Zarządzenia MOŚZNiL z dnia 29.11.1996 r. w obszarze leśnym gminy Szczurowa lasy ochronne zajmują powierzchnię 659,55 ha i położone są w południowej części gminy - we wsi Strzelce Wielkie. Są to lasy wodochronne, w tym 511 ha na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych. Pozostałe lasy na obszarze gminy to lasy gospodarcze zajmujące powierzchnię 211, 79 ha. Zagrożenie lasów należy do małych. Nie występują, większe inwazje szkodników, ani pożary. Wszystkie obszary leśne Gminy objęte zostały ochroną w obrębie 3 Obszarów Chronionego Krajobrazu. Na obszarze Gminy znajdują się dwie leśniczówki; w Strzelcach Wielkich i w Niedzieliskach (przysiółek Wygoda)

4.2.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Wnioski wynikające z ogólnej sytuacji leśnictwa w Polsce.

- Lasy w Polsce charakteryzują się obecnie ponadprzeciętnym dla kontynentu europejskiego bogactwem różnorodności biologicznej, a zasady prowadzenia gospodarki leśnej są jednymi z najbardziej proekologicznych na świecie.
- Lasy w klimatyczno-geograficznej strefie położenia Polski są najbardziej naturalną formacją przyrodniczą; stanowią niezbędny czynnik równowagi ekologicznej, ciągłości życia, różnorodności krajobrazu, a także neutralizacji zanieczyszczeń, przez co przeciwdziałają degradacji środowiska.

- Zachowanie leśnych zasobów genowych jest nieodzownym warunkiem ograniczania procesów erozji gleb, zachowania zasobów wodnych i regulacji stosunków wodnych i ochrony krajobrazu.
- Lasy są formą użytkowania gruntów zapewniającą produkcję biologiczną o wartości rynkowej oraz dobrem ogólnospołecznym kształtującym jakość życia człowieka.(źródło: "Raport krajowy o leśnych zasobach genowych" - 2011 r.).

Wnioski wynikające z wewnętrznej sytuacji Gminy.

- Niezwykle istotnym jest poprawa stanu i ochrona lasów.
- Dążenie do wprowadzenia certyfikacji produkcji leśnej, co pozwoli na stopniową eliminację rabunkowej gospodarki leśnej - produktów z nie certyfikowanych lasów (a więc o niewłaściwych standardach zarządzania).
- Uzyskiwanie certyfikatów gospodarki i kontroli pochodzenia produktów leśnych rozumiane jest jako system Dobrej Gospodarki Leśnej oraz gwarancja, że las certyfikowany zarządzany jest według zasad prawidłowej gospodarki leśnej - co oznaczałoby, że w lasach między innymi:
  - unika się stosowania pestycydów,
  - zachowuje się martwe drewno do naturalnego rozkładu,
  - ochrania się rzadkie gatunki fauny i flory,
  - dąży się do zachowania w stanie naturalnym części ekosystemów leśnych,
  - nie wprowadza się roślin obcego pochodzenia, w szczególności roślin modyfikowanych genetycznie.
- Kompleksy leśne Gminy pełnią funkcje ochronne: wodochronne - w związku z tym wymagają bezwzględnej ochrony, zarówno powierzchnie lasów, jak i skład gatunkowy ich zespołów biocenotycznych.
- Istnieją możliwości powiększania terenów leśnych - głównie na glebach o niskich klasach bonitacyjnych oraz na terenach działań rekultywacyjnych - po zakonczonej eksploatacji surowców mineralnych.
- Ze względu na to, że Szczurowa należy do gmin o słabym zalesieniu, należałoby racjonalizować wykorzystanie lasów do celów gospodarczych oraz prowadzić zalesienia gruntów najsłabszych często odłogowanych.
- Głównym celem działania w zakresie poprawy gospodarki leśnej winna być poprawa struktury przestrzennej Gminy oraz wycofanie z produkcji rolnej gruntów niskiej jakości.
- Zalesienia winny stanowić główną formę zagospodarowania gruntów niskiej jakości, których rolnicze użytkowanie jest ekonomicznie nieuzasadnione.

5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

5.1. Sytuacja demograficzna Gminy Szczurowa.

5.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

1. Sytuacja demograficzna Polski.

Prowadzone przez demografów badania i analizy wskazują, ze trwający od kilkunastu lat spadek liczby ludności w Polsce jeszcze nie jest procesem zakończonym. Wśród przyczyn tego zjawiska wymienia się: zwiększone zainteresowanie zdobywaniem wykształcenia, trudności na rynku pracy, zmniejszenie świadczeń socjalnych na rzecz rodziny, brak w polityce społecznej filozofii umacniania rodziny i generalnie trudne warunki społeczno-ekonomiczne w jakich znalazło się pokolenie w wieku prokreacyjnym.

Zgodnie z opiniami ekspertów, w najbliższych latach należy liczyć się z dalszym spadkiem współczynnika dzietności, której poziom nie zapewnia prostej zastępowalności pokoleń.

Do 2020 r. liczba ludności zmniejszy się o milion osób, a w następnej dekadzie (lata 2020 - 2030) o kolejne półtora miliona; w 2030 r. ludność Polski może osiągnąć liczbę 35693 tyś. Ubytek ludności dotknie przede wszystkim miast, głównie z powodu mniejszej dzietności w miastach, niż na wsi, ale też na skutek nowego zjawiska, jakim jest przemieszczanie się części ludności miejskiej na tereny wiejskie na obrzeżach miast. w stosunku do stanu obecnego przewiduje się, że do 2030 r. liczba ludności w miastach zmniejszy się w sumie o 3 miliony osób, a na wsi wzrośnie o ok. pól miliona.

2. Sytuacja demograficzna Małopolski.

Stan ludności

Wzrost liczby ludności Małopolski w 2010 r. spowodował, że gęstość zaludnienia wyniosła 218 osób/km^2, wobec 214 osób/km² w 2000 r. i była większa od krajowej o 96 osób/km², co dało Małopolsce drugą, po województwie śląskim, lokatę w Polsce.

Struktura płci i wieku

Podobnie jak w całym kraju, wśród mieszkańców Małopolski przeważają kobiety. W końcu 2010 r., podobnie jak w latach wcześniejszych, kobiety stanowiły 51,5% ogólnej liczby mieszkańców.

Stąd wskaźnik feminizacji, czyli liczba kobiet na 100 mężczyzn, utrzymywał się także na niezmienionym od wielu lat poziomie i wyniósł 106 (w Polsce - 107). Utrzymała się też różnica w poziomie tego wskaźnika między miastem - 111 i wsią - 102.

Z każdym rokiem, ludność województwa małopolskiego nieznacznie starzeje się. Mediana wieku w końcu 2010 r. wynosiła 37,0 lat. Dla porównania, mediana wieku w 2009 r. wynosiła 36,6 lat natomiast w 2000 r. - 36,9 lat. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa, jest wynikiem stopniowego zmniejszania się liczby dzieci i młodzieży w wieku 0-17 lat z jednej strony oraz stopniowego wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym - z drugiej.

Zmiany w strukturze wiekowej, tj. malejąca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, wyraźnie rosnąca zbiorowość osób w wieku poprodukcyjnym, przy niewielkim wzroście populacji osób w wiekuprodukcyjnym, świadczą o powolnym starzeniu się mieszkańców Małopolski. Relację międzyekonomicznymi grupami wieku najlepiej obrazuje wskaźnik obciążenia demograficznego. W końcu 2010 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 57 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2000 r. było 67 tych osób.

Ruch naturalny

Po 7 latach wzrostu w 2010 r. zarejestrowano w Małopolsce niewielki spadek liczby urodzeń żywych. W omawianym roku urodziło się 37,0 tys. dzieci, tj. o 0,6% mniej w stosunku do roku poprzedniego. Nadal więcej dzieci rodziło się na wsi - 54,0% najmłodszych mieszkańców województwa urodziło się na terenach wiejskich. Pomimo stosunkowo wysokiej liczby urodzeń w województwie małopolskim, poziom reprodukcji ludności nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń, tzn. kiedy na 1 kobietę w wieku rozrodczym przypada w roku średnio 2 dzieci. Zależność tę, najlepiej obrazuje współczynnik dzietności, który w 2010 r. wyniósł 1,4 i był nieznacznie niższy niż rok wcześniej. Wartość współczynnika dzietności, w poszczególnych powiatach Małopolski, w dalszym ciągu potwierdza utrzymującą się od początku lat 90-tych tzw. „depresję urodzeniową”.

Migracje

Najwięcej osób osiedlających się na stałe na terenie Małopolski stanowili mieszkańcy sąsiednich województw: śląskiego - 3,0 tys. osób i podkarpackiego - 1,9 tys. osób. Podobnie osoby opuszczajace Małopolskę, wybierały najczęściej te województwa na nowe miejsce zamieszkania.

Mieszkańcy województwa małopolskiego chętnie migrują z miast na wieś i ta tendencja w ostatnich latach nasila się. W 2010 r. napływ migracyjny na wieś wyniósł 17,6 tys. osób, przy czym ponad 65% tych osób przybyło z miast. Zatem saldo migracji w ruchu wewnętrznym na wsi w 2010 r. wyniosło 5,7 tys. osób i było o ponad 16% wyższe, niż rok wcześniej. Na zwiększenie się liczby ludności Małopolski miało również wpływ dodatnie saldo migracji zagranicznych.

Omawiany rok był kolejnym, w którym nastąpił dalszy spadek liczby wyjazdów Małopolan na pobyt stały za granicę, saldo migracji zewnętrznej wyniosło 0,7 tys. osób i było to nieznacznie mniej niż rok wcześniej.

Prognoza.

Zgodnie z założeniami prognozy ludności, w najbliższych latach należy oczekiwać dalszego wzrostu liczby mieszkańców Małopolski, przy czym tempo tego przyrostu będzie coraz wolniejsze. W 2035 r. liczba ludności województwa osiągnie 3328,7 tys., zatem w ciągu najbliższych 25 lat przybędzie niemal 20 tys. Małopolan, podczas gdy w Polsce, w całym okresie prognozy, liczba osób będzie ulegać systematycznemu zmniejszaniu.

2. Sytuacja demograficzna Gminy Szczurowa na tle powiatu brzeskiego.

Stan ludności

Wzrost ten był efektem dodatniego przyrostu naturalnego (2,9 osób na 1 tys. ludności w 2010 r.) oraz dodatniego salda migracji (0,8 osoby na 1 tys. ludności w 2010 r.). W porównaniu do 2004 r. o 3 osoby zwiększyła się gęstość zaludnienia w powiecie i wynosiła 155 osób na 1 km², jednak nadal była niższa niż w Małopolsce (218 osób na 1 km²). Od kilku lat udział ludności wiejskiej w powiecie utrzymuje się na niezmienionym poziomie około 79% i jest on wyższy niż w woj. małopolskim (50,8%).

W 2010 r. najwięcej osób na 1km^2 przypadało w mieście Brzesko (1424). Dużą gęstość zaludnienia odnotowano także na obszarze wiejskim gminy Brzesko (209 osób). Najmniejsze zaludnienie (73 osoby/km^2) wystąpiło w gminie Szczurowa. W latach 2004-2010 w powiecie brzeskim liczba ludności systematycznie wzrastała osiągając w końcu grudnia 2010 r. 91,6 tys. mieszkańców, co stanowiło 2,8% ludności województwa. Udział ludności wiejskiej w powiecie od lat utrzymywał się na niezmienionym poziomie około 79%, przy wskaźniku wojewódzkim kształtującym się w 2010 r. na poziomie 50,8%. Omawiany wskaźnik ruralizacji uporządkowany malejąco lokuje powiat brzeski na szóstym miejscu wśród powiatów woj. małopolskiego.

Struktura płci i wieku

W powiecie brzeskim liczba kobiet przewyższała liczbę mężczyzn o 1,3 tys. Kobiety stanowiły 50,7% ogółu ludności powiatu. Współczynnik feminizacji, czyli liczba kobiet na 100 mężczyzn wyniósł 103 kobiety, w województwie 106 kobiet. W Gminie Szczurowa na 100 mężczyzn przypadało 100 kobiet, natomiast w pozostałych gminach wskaźnik ten wahał się od 101 kobiet w gminie Gnojnik i na obszarze wiejskim gminy Brzesko, do 108 kobiet w mieście Brzesko. Podobnie jak w woj. małopolskim, ludność powiatu brzeskiego nieznacznie starzeje się. Statystyczny mieszkaniec powiatu brzeskiego w 2010 r. był o 2 lata starszy niż w 2004 r.

Mediana wieku w 2010 r. wynosiła 35,2 lata wobec 33,2 lat w 2004 r. Przeciętny wiek mieszkańców powiatu brzeskiego był niższy o około 2 lata od wieku statystycznego Małopolanina.

W 2010 r. najwyższy średni wiek mieszkańców powiatu brzeskiego - 37,4 lata odnotowano w mieście Brzesko, natomiast najniższy na obszarze wiejskim gminy Czchów - 32,4 lata. Porównując rok 2010 do 2004, w każdej z gmin powiatu brzeskiego nastąpił wzrost średniej wieku o kilka lat, od 1 roku w gminie Szczurowa do blisko 3 lat w gminie Borzęcin.

Wśród gmin powiatu brzeskiego najwyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym do ludności ogółem odnotowano w gminie Iwkowa – 25,5%, natomiast najmniejszy w mieście Brzesko – 18,3%. Największy udział osób w wieku produkcyjnym odnotowano w mieście Brzesko – 65,8%, a najniższy w gminie Iwkowa - 58,6%. Obserwując udział ludności w wieku poprodukcyjnym, Gmina Szczurowa osiągnęła najwyższy udział – 17,7%, a najniższą wartość odnotowano na obszarze wiejskim gminy Brzesko – 14,0%.

Ruch naturalny

W latach 2004-2010 w powiecie brzeskim obserwowano dodatni przyrost naturalny. W każdym roku liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów. W 2010 r. w powiecie brzeskim przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 tys. ludności wynosił 2,9 osoby i był wyższy od wojewódzkiego, który osiągnął wartość 2,3 osoby, co lokowało powiat na dziesiątym miejscu wśród powiatów woj. małopolskiego. W 2010 r. przyrost naturalny na 1 tys. ludności osiągnął wartości ujemne w dwóch gminach: w Borzęcinie (-1,3 osoby) i w Szczurowej (-2,1 osoby), w pozostałych gminach wartości wskaźnika były dodatnie.

Migracje

W 2010 r. w powiecie brzeskim na pobyt stały zameldowało się 853 osoby, w tym 357 osób przybyło z miast. Wymeldowało się 776 osób, w tym do miast 300 osób. Odnotowano dodatnie saldo migracji wynoszące 77 osób. Natężenie zjawiska w przeliczeniu na 1 tys. ludności wynosiło 0,8, przy wskaźniku wojewódzkim - 1,3 osoby. Napływ osób na wieś był znacznie wyższy, niż do miast. Na pobyt stały na wsi zameldowało się 611 osób, natomiast w miastach 164 osoby. W 2010 r. saldo migracji zagranicznej wynosiło 60 osób.

Wpływ na stan migracji w powiecie brzeskim w znacznym stopniu mają migracje zagraniczne. W latach 2006-2007 liczba emigrantów przekraczała liczbę imigrantów. W kolejnych trzech latach nastąpił wyraźny spadek wyjazdów mieszkańców powiatu za granicę na pobyt stały, liczba imigrantów przekroczyła liczbę emigrantów.

Prognoza.

Prognoza ruchu wędrówkowego wskazuje, że na pobyt staływ powiecie brzeskim w 2035 r. zamelduje się 2,5- krotnie więcej osób z zagranicy, od liczby osób, która wyemigruje za granicę.

Wnioski.

- Ludność Gminy stanowi 10,7% udziału ogólnej liczby mieszkańców powiatu.
- W Gminie wystąpiło najniższe zaludnienie (73 osoby/km^2) w porównaniu do gmin powiatu brzeskiego (powierzchnia Gminy stanowi 22,8% powierzchni powiatu).
- Przyrost naturalny jest ujemny - w porównaniu z pozostałymi gminami Gmina Szczurowa znajduje się w podobnym położeniu tylko w porównaniu z gminą Borzęcin.
- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym wyniósł 17,7% i był najwyzszy w powiecie.
- W Gminie Szczurowa wystąpił zrównoważony wskaźnik feminizacji: na 100 mężczyzn przypadało100 kobiet.

5.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

1. Liczba ludności, struktura płci i wieku.

Tabela 1. Gmina Szczurowa. Ogólne dane demograficzne
Stan - 31.12.2010 r.

Gmina/powiat	Pow. km^2	Liczba ludności				Wskaź-nik femini-zacji	Gestość zaludnie-nia osób/ km^2
		ogółem	K	M	%		
Borzęcin	103	8 316	4 095	4 221	9,07	103	81
Czchów	66	9 535	4 702	4 833	10,40	103	144
Dębno	82	14 219	7 006	7 213	15,51	103	173
Gnojnik	55	7 613	3 789	3 824	8,31	101	138
Iwkowa	47	6 290	3 106	3 184	6,86	103	134
Szczurowa	**135**	**9 800**	**4 896**	**4 904**	10,69	**100**	73
Powiat brzeski	591	91 643	45 168	46 475	100,00	103	155

(Źródło: GUS - 2010 r.):

Tabela 2. Gmina Szczurowa. Rozwój liczby ludności .
Stan w latach: 2002 - 2006 - 2010

Gmina/Powiat	Rok		
	2002	**2006**	**2010**
Borzęcin	8 357	8 375	8316
Czchów	9 019	9 223	9535
Dębno	13.706	13.976	14219
Gnojnik	7 155	7 352	7613
Iwkowa	5 949	6 065	6290
Szczurowa	**9 899**	**9 848**	**9800**
Powiat brzeski	89 409	90 268	91 643

(Źródło: Bank Danych Regionalnych - GUS)

Tabela 3. Gmina Szczurowa. Ruch naturalny i migracje - 31.12. 2010 r.

Gmina/powiat	Ruch naturalny				Migracje		
	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Napływ	Odpływ	Saldo migracji
	w liczbach bezwzględnych				w liczbach bezwzględnych		
Borzęcin	59	70	81	-11	68	72	-4
Czchów	83	110	66	44	91	59	32
Dębno	**87**	172	120	52	128	104	24
Gnojnik	49	106	63	43	98	63	35
Iwkowa	36	81	47	34	27	27	0
Szczurowa	60	95	116	-21	75	82	-7
Powiat brzeski	617	1 051	782	269	853	776	77

(Źródło: GUS - 2010 r.):

Tabela 4. Gmina Szczurowa. Struktura wiekowa ludności - 31.12.2010 r.

Gmina	Ogółem osób	Wiek przedprodukcyjny			Wiek produkcyjny			Wiek poprodukcyjny			Wskaźnik obciążenia demograficznego
		Ogółem osób	W tym kobiet	% udziału w skali gminy/ powiatu	Ogółem osób	W tym kobiet	% udziału w skali gminy/ powiatu	Ogółem osób	W tym kobiet	% udziału w skali gminy/ powiatu	
Borzęcin	8 316	1 720	841	48,9	5 229	2442	46,7	1 367	938	68,6	59
Czchów	9 535	2 261	1111	49,1	5 869	2795	47,6	1 405	927	66,0	62
Dębno	14 219	3 149	1577	50,1	9 003	4237	47,1	2 067	1399	67,7	58
Gnojnik	7 613	1 842	890	48,3	4 664	2178	46,7	1 107	756	68,3	63
Iwkowa	6 290	1 607	793	49,3	3 686	1742	47,3	997	649	65,1	71
Szczurowa	**9 800**	**1 961**	**981**	**50,0**	**6 104**	**2752**	**45,1**	**1 735**	**1171**	**67,5**	**61**
Powiat brzeski	9 1 643	19 844	9 671	48,7	57 784	27 242	47,1	14 015	9 562	68,2	59

(Źródło: GUS - 2010 r.):

Tabela 5. Struktura wieku ludności w gminie Szczurowa w latach 2002-2010.

Rok	Liczba ludności							Nieprodukcyjni na 100 osób w wieku produkcyjnym
	Ogółem	W wieku przedprodukcyjnym		W wieku produkcyjnym		W wieku poprodukcyjnym		
		Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%	
2002	9 899	2 410	24,3	5 601	56,6	1 888	19,1	76,7
2003	9 840	2 304	23,4	5 701	57,9	1 835	16,8	72,6
2004	9 863	2 243	22,7	5 802	58,8	1 818	18,4	70,0
2005	9 848	2 149	21,8	5 875	59,7	1 824	18,5	67,6
2006	9 848	2 118	21,5	5 923	60,1	1 807	18,3	66,3
2010	**9 800**	**1 961**	**20,01**	**6 104**	**62,28**	**1 735**	**17,70**	**60,59**

(Źródło: Banku Danych Regionalnych - GUS)

Gmina Szczurowa w dniu 31.12.2010 r. liczyła 9 800 mieszkańców (4 904 kobiety i 4 896 mężczyzn). Ludność Gminy stanowiła niemal 11% ogółu ludności powiatu brzeskiego – najwięcej mieszkańców znajdowało się w gminie Dębno (14 219, tj. 15,5%). Najmniej licznie zamieszkałą była gmina Iwkowa (6 290 mieszkańców, tj 6,9%).

Szczurowa jest Gminą najrzadziej zaludnioną spośród analizowanych jednostek terytorialnych. Na jeden kilometr kwadratowy Gminy przypadają 73 osoby, co jest wartością wyraźnie niższą od średniej krajowej (314 osoby), powiatowej (155) oraz wojewódzkiej (218). Spośród gmin powiatu brzeskiego największym zagęszczeniem ludności na jeden kilometr kwadratowy charakteryzuje się gmina Dębno (173 osoby).

W gminach powiatu brzeskiego - w Szczurowej oraz Borzęcinie zanotowano ujemny wskaźnik wzrostu ludności, potwierdzający istnienie tzw. drugiej transformacji demograficznej. W 2002 r. Szczurowa liczyła 9899 mieszkańców, cztery lata później zaś – 9 848 (spadek o 0,5%), a w 2010 r.-– 9800 (spadek o 1%). Wyraźną różnicę widać zwłaszcza przy porównaniu spadku ludności w Szczurowej ze wskaźnikiem wzrostu w Iwkowej, Dębnie, Czchowie oraz Gnojniku (Tabela 1.).

Charakterystyka sytuacji demograficznej wewnątrz Gminy oparta została o dane w ujęciu sołectwami. Zestawienie danych zawiera poniższa tabela:

Tabela Nr 6
Powierzchnia i ludność Gminy Szczurowa (stan na 31.12.2011 r. oraz 2012 r.)

L.p.	Nazwa miejscowości	Pow. [ha]	Liczba mieszkańców	
			2011 r.	2012 r.
1.	Barczków	151,0	117	119
2.	Dąbrówka Morska	199,0	158	158
3.	Dołęga	567,5	437	420
4.	Górka	451,0	425	425
5.	Kopacze Wielkie	120,5	81	81
6.	Księże Kopacze	77,5	46	45
7.	Kwików	353,0	248	251
8.	Niedzieliska	809,0	812	797
9.	Pojawie	626,0	441	441
10.	Popędzyna	76,0	39	39
11.	Rajsko	271,0	205	198
12.	Rudy Rysie	454,0	697	687
13.	Rylowa	278,0	301	315
14.	Rząchowa	93,0	86	85
15.	Strzelce Małe	417,5	508	501
16.	Strzelce Wielkie	932,5	816	815
17.	Szczurowa	1442,0	1 734	1 727
18.	Uście Solne	1180,0	864	859
19.	Wola Przemykowska	887,5	760	764
20.	Wrzępia	507,5	476	474
21.	Zaborów	782,0	563	558
Razem:		**10 675,0**	**9 814**	**9 778**

Źródło: Urząd Gminy - 2013 r.

Gmina Szczurowa wyróżnia się na tle pozostałych gmin powiatu brzeskiego nie tylko niską gęstością zaludnienia, ale także wyrównanym

współczynnikiem feminizacji - stosunkiem ilości kobiet do ilości mężczyzn. Podczas, gdy w pozostałych gminach wynosi on 102 (Czchów, Gnojnik, Iwkowa) bądź 103 (Borzęcin, Dębno) kobiet na 100 mężczyzn, tak w Gminie Szczurowa na 100 mężczyzn przypada 100 kobiet. Spadkowa liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Szczurowa (z 2410 w 2002 r. do 1961 w 2010 r.) zgodny jest z trendem ogólnopolskim, gdzie liczba dzieci w wieku nauczania podstawowego (7-12 lat) oraz dzieci w wieku nauczania gimnazjalnego (13-15 lat) wykazuje tendencję spadkową, a tylko liczba młodzieży w wieku nauczania licealnego (16-18 lat) wykazuje nieznaczny wzrost.

Szacuje się, że liczebność dzieci 7-12 będzie najpierw malała (do 1,3 mln w 2009 r.), by potem się zwiększać (do 1,7 mln w 2020 r.), dzieci w wieku lat 13-15 będzie ubywać (do 0,7 w 2013 r.), a następnie przybywać (do 0,8 mln w 2020 r.). Zaś liczba młodzieży w wieku 16-18 będzie systematycznie malała (do 0,7 mln w 2020 r.).

Wnioski.

- Charakterystyczną cechą Gminy Szczurowa jest zwarta struktura osadnicza.
- Gmina składa sie z 21 sołectw (wsi).
- Największą ludnościowo i powierzchniowo wsią jest Szczurowa, która skupia ok. 30,0% ogółu ludności Gminy; najmniejszą wsią pod względem jest wieś Popędzyna.
- Ogólna liczba ludności w latach 2002 - 2010 obniżyła się z 9899 do 9800 mieszkańców.
- W ogólnej liczbie ludności Gminy zarysowuje się równowaga liczby kobiet i liczby mężczyzn; współczynnik feminizacji w Gminie w 2010 r. wyniósł 100 i był niższy, niż w powiecie brzeskim (103), w województwie (106) oraz w kraju (107).
- Podobnie jak w całym kraju - w Gminie wystąpił spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym.
- Współczynnik obciążenia demograficznego dla Gminy w 2010 r. wyniósł 60 i był wyższy, niż wskaźnik dla woj. małopolskiego w analogicznym okresie (57).
- W Gminie Szczurowa występują okresowe falowania demograficzne - wyżów i niżów demograficznych, co ma istotny wpływ np. na planowanie w takich dziedzinach jak: oświata i rynek pracy, opieka społeczna (renty, emerytury, miejsca w domach opieki społecznej), służba zdrowia; od szeregu lat daje sie zauważyć tendencję spadkową przyrostu ludności.

2. Struktura zatrudnienia.

- **Sytuacja w województwie małopolskim.**

Stan i struktura podmiotów według sektorów własności

Według stanu w dniu 31.12. 2011 r. w województwie małopolskim w rejestrze REGON wpisanych było 331,6 tys. **podmiotów gospodarki narodowej** (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie), czyli o 0,2 tys. więcej niż na koniec 2010 r. (*liczba podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim stanowiła 8,6% ogółu podmiotów w kraju).*
W Małopolsce w 2011 r. liczba podmiotów wzrosła o 0,1% (*wobec spadku o 1,0% w Polsce*).

W sektorze prywatnym, stanowiącym 97,6% zbiorowości ogółem, liczba podmiotów wyniosła 323,6 tys. i zwiększyła się nieznacznie, bo o 0,1% (wobec 5,6% w 2010 r.). Ponad połowa podmiotów sektora prywatnego skupiła się w trzech sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (27,2% podmiotów tego sektora), budownictwo (13,7%) i przetwórstwo przemysłowe (10,1%). Dość znaczący był także udział sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (8,9% ogółu).

Sektor publiczny skupiał 8,0 tys. podmiotów, czyli o 0,2% mniej, niż w końcu roku 2010 (rok wcześniej notowano wzrost o 0,8%). Najwięcej jednostek tego sektora prowadziło działalność w sekcji edukacja (57,8%), następnie w ramach sekcji obsługa rynku nieruchomości (10,3%), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (9,2%) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (7,6%).

Największy wzrost liczby podmiotów w skali roku odnotowano w sekcjach: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (wzrost o 29,9%), górnictwo i wydobycie (o 14,2%), a także informacja i komunikacja (o 7,8%). Najgłębszy spadek miał miejsce w sekcjach transport i gospodarka magazynowa (o 3,5%), działalność finansowa i ubezpieczeniowa (o 2,4%) oraz handel; naprawa pojazdów samochodowych (o 2,2%).

Według przewidywanej liczby pracujących zgłoszonej do rejestru REGON dominowały jednostki o liczbie pracujących mniejszej niż 10 osób, stanowiące prawie 95% ogółu podmiotów, podczas gdy udział firm o liczbie pracujących 10-49 osób wyniósł 4,3%, a jednostek średnich i dużych (50 osób i więcej) - 0,8%. Wśród pięciu podregionów województwa małopolskiego najwięcej podmiotów było zarejestrowanych w podregionie m. Kraków (116,2 tys.) i stanowiły one 35,0% zarejestrowanych ogółem w województwie, a najmniej w podregionie tarnowskim (30,1 tys.), stanowiąc 9,1% ogółu podmiotów.

Biorąc pod uwagę rodzaj działalności, najwięcej podmiotów gospodarczych odnotowano w następujących sekcjach PKD:

- handel i naprawy - 88,8 tys. (wzrost o 2,6% w porównaniu z 2008 r.),
- obsługa nieruchomości i firm - 48,5 tys. (wzrost o 5,8% w stosunku do roku poprzedniego),
- budownictwo - 40,0 tys. (również wzrost o 5,8% w odniesieniu do 2008 r.),
- przetwórstwo przemysłowe - 33,3 tys. (wzrost o 1,6% w skali roku).

- **Sytuacja w powiecie brzeskim i Gminie Szczurowa.**

Stan i struktura podmiotów według sektorów własności

Na koniec grudnia 2010 r. w powiecie brzeskim działalność prowadziło 5,8 tys. podmiotów. Zdecydowaną większość stanowiły podmioty sektora prywatnego (95,8%). Największy udział ogółu zarejestrowanych podmiotów ze względu na formę prawną stanowiły osoby fizyczne (80,8%), w dalszej kolejności spółki cywilne (5,2%).

Działalność w formie spółek handlowych prowadziły 172 podmioty, a 14 z nich w formie spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego. W 2010 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 628 podmiotów gospodarczych, wyraźnie poniżej przeciętnej dla woj. małopolskiego - 1001 podmiotów. W 2010 r. dominującym rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej w powiecie była działalność zaliczana do sekcji: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (34,5%), a w dalszej kolejności działalność w zakresie przemysłu i budownictwa (32,1%).

Drastyczny spadek liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Szczurowa zarestrowano w latach 2002 - 2006.

Na początku tego okresu na lokalnym rynku funkcjonowało 469 przedsiębiorstw, w 2006 r. już tylko 396, czyli o 15,5% mniej. Żadna inna omawiana w poniższym dokumencie jednostka nie doświadczyła takiego ubytku firm. Pomimo iż cały powiat brzeski charakteryzował się zmniejszającą się liczbą przedsiębiorstw, to nie następowało to na taką skalę, co w Szczurowej. Na dodatek, w województwie małopolskim w 2006 r. zarejestrowano o 4%, a w całym kraju o 5% więcej podmiotów gospodarczych, niż w 2002 r.

W latach 2004-2010 w powiecie brzeskim widoczna była zmian struktury podmiotów według rodzajów prowadzonej działalności, polegająca na zwiększeniu udziału podmiotów z zakresu przemysłu i budownictwa (z 28,9% do 32,1%), przy równoczesnym zmniejszeniu udziału usług (z 64,9% do 62,2%) oraz rolnictwa (z 6,2% do 5,7%). Niekorzystnie wypada nadal struktura podmiotów według liczby pracujących, gdyż 94,2% stanowiły podmioty małe z liczbą pracujących do 9 osób, natomiast podmioty zatrudniające więcej niż 49 osób stanowiły 0,7%.

W 2010 r. w powiecie zarejestrowano 690 podmiotów nowych (12,0% ogółu podmiotów), a wyrejestrowano 383 podmioty (6,7% ogółu podmiotów).
W latach 2004 – 2006 w powiecie brzeskim wystąpił spadek zarejestrowanych podmiotów, który wynikał z przeprowadzonych prac aktualizacyjnych rejestru REGON. W kolejnych latach, od 2006 do 2010 r. obserwuje się systematyczny wzrost liczby podmiotów.

Na koniec grudnia 2010 r. działalność gospodarczą prowadziło 5,8 tys. podmiotów, przy czym prawie połowę z nich miało siedzibę na obszarze gminy miejsko-wiejskiej Brzesko. Najwięcej podmiotów zarejestrowano w mieście Brzesko – 1,7 tys. oraz w gminie Brzesko – 0,9 tys. co stanowiło odpowiednio 30,1% i 16,3% ogółu podmiotów w powiecie. Najmniejszą liczbę podmiotów odnotowano w mieście Czchowie oraz w gminach: Borzęcin i Gnojnik, które stanowiły odpowiednio 4,1% oraz 6,3% i 6,4% ogółu podmiotów prowadzących działalność w powiecie brzeskim.

W latach 2006 - 2010 większy wzrost liczby podmiotów, niż przeciętnie w powiecie, stwierdzono w gminach: Dębno (o 30,0%), Gnojnik (o 29,8%), Iwkowa (o 26,9%) oraz na obszarze wiejskim gmin - Brzesko i Czchów - o ponad 21%. Silna koncentracja podmiotów gospodarki narodowej widoczna była w miastach Brzesko i Czchów, gdzie omawiany wskaźnik przekroczył średnią dla województwa i wynosił odpowiednio 1027 i 1023 podmioty na 10 tys. ludności.

Wśród gmin powiatu brzeskiego największą liczbę podmiotów na 10 tys. ludności odnotowano w gminie Iwkowa (742), a najniższą w Gminie Borzęcin, zaraz za którą uplasowała się Gmina Szczurowa (450).

Podmioty według form prawnych

Uwzględniając formę prawną prowadzonej działalności, największy udział w powiecie - w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów - stanowiły osoby fizyczne - 80,8% (4,7 tys.), w dalszej kolejności spółki cywilne - 5,2% (302 podmioty). Dla porównania, w woj. małopolskim udział osób fizycznych stanowił 76,4%, a udział spółek cywilnych 8,3% ogółu podmiotów.

We wszystkich gminach powiatu brzeskiego udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie podmiotów był podobny, największy odnotowano w gminie Iwkowa (87,8%) oraz na obszarach wiejskich gminy Brzesko (87,2%), a najmniejszy w mieście Brzesko (73,6%).

Udział spółek cywilnych w ogólnej liczbie podmiotów kształtował się na poziomie od 9,4% w mieście Brzesko do 1,9% na obszarze wiejskim gminy Czchów oraz w gminie Gnojnik. Działalność w formie spółek handlowych prowadziły 172 podmioty, a 14 z nich to spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego.

Na terenie miasta Brzesko zlokalizowanych było 7 spółek z kapitałem zagranicznym, na obszarze wiejskim gminy Brzesko (3), w Dębnie (2), w Borzęcinie i mieście Czchowie - po 1 spółce.

Ponadto, według stanu w końcu 2010 r. w powiecie brzeskim działały 204 stowarzyszenia i organizacje społeczne, 29 spółdzielni oraz 5 fundacji. Najwięcej stowarzyszeń zarejestrowanych było w gminie Dębno – 45, w mieście Brzesko – 43, na obszarze wiejskim gminy Brzesko – 35 oraz **w Gminie Szczurowa – 32.** Najwięcej spółdzielni i fundacji było zlokalizowanych na terenie miasta Brzesko(11 spółdzielni, 3 fundacje).

Podmioty według rodzaju prowadzonej działalności

W 2010 r. dominującym rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej w powiecie brzeskim była działalność zaliczana do sekcji „Handel; naprawa pojazdów samochodowych"; „Transport i gospodarka magazynowa"; „Zakwaterowanie i gastronomia"; „Informacja i komunikacja".

Wymienioną działalność prowadziły 1984 podmioty (34,5% ogółu), w tym zdecydowana większość prowadziła działalność handlową 1433 podmioty (24,9% ogółu).

Udział podmiotów prowadzących działalność w zakresie przemysłu i budownictwa we wszystkich gminach wiejskich przekraczał przeciętną wojewódzką wynoszącą 23,8%. Wysokie udziały wymienionych sekcji w strukturze podmiotów wynikały przede wszystkim z licznie prowadzonej przez podmioty działalności w zakresie budownictwa.

W większości gmin powiatu brzeskiego, za wyjątkiem miasta Brzesko, odnotowano wyższy, niż przeciętnie w woj. małopolskim (2,1%), udział podmiotów prowadzących działalność rolniczą.

. **Tabela Nr 7. Gmina Szczurowa.**
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane
w rejestrze REGON stan na 31.12.2010 r.

Jednostka administracyjna (gmina/powiat)	Rodzaj i sektor podmiotu					
	Ogółem	Sektor przemysłowy	Sektor budowlany	Sektor usługowy	Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. .ludności
Borzęcin	363	31	101	195	437	363
Czchów	665	54	160	382	697	595
Dębno	784	60	227	455	551	444
Gnojnik	366	34	143	179	481	407
Iwkowa	467	47	113	241	742	652
Szczurowa	**441**	**43**	**103**	**260**	**450**	**342**
Powiat brzeski	5757	498	1352	3581	628	507

(Źródło: GUS - 2010 r.)

Tabela Nr 8. Gmina Szczurowa.
Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg rodzaju prowadzonej działalnosci w gminach powiatu brzeskiego.

stan na 31.12.2010 r.

Jednostka administracyjna (gmina/powiat)	Podmioty gospodarki narodowej %				
	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	Przemysł, budownictwo	Handel, naprawa pojazdów sam, zakwaterowanie, gastronomia, transport, gospodarka magazynowa, informacja, komunikacja	Działalność finansowa, ubezpieczeniowa obsługa rynku nieruchomosci	Pozostałe usługi
Borzęcin	9,9	36,4	31,7	1,4	20,7
Czchów	16,9	23,3	32,2	1,7	25,8
Dębno	5,4	26,6	31,6	3,4	23,0
Gnojnik	2,7	48,4	27,9	1,9	19,1
Iwkowa	14,1	34,3	33,4	2,4	15,8
Szczurowa	**7,9**	**33,1**	**30,2**	**4,3**	**24,5**
Powiat brzeski	5,7	32,1	34,5	3,9	23,9

(Źródło: GUS - 2010 r.)

Wnioski.

- Tak jak w strukturze zatrudnienia w kraju, a w szczególności w Gminie Szczurowa, zagrożeniem dla stabilności demograficznej i gospodarczej jest wyludnianie się Gminy.
- Zatrudnienie poza rolnictwem maleje, co jest wynikiem niskiej aktywności mieszkańców Gminy (liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności w latach 2002 - 2006 - 2010 systematycznie spadała: od 469 poprzez 396 do 342 w roku 2010 r.)
- Dla poprawy sytuacji wewnętrznej należy wpływać na poprawę efektywności gospodarki rolnej oraz wielofunkcyjny rozwój Gminy, a tym samym na tworzenie pozarolniczych rynków pracy - funkcji produkcyjno-usługowych, mieszkaniowych z sektorem usług podstawowych, rekreacyjnych (z rozwojem bazy i zaplecza rekreacji: weekendowej i pobytowej, sezonowej i całorocznej).

5.2. Infrastruktura społeczna.

5.2.1. Oświata.

- **Opieka przedszkolna.**

Na obszarze Gminy działają 4 przedszkola posiadajace 180 miejsc.

Publiczne Przedszkola w Gminie Szczurowa:

- Publiczne Przedszkole w Szczurowej,
- Publiczne Przedszkole w Uściu Solnym.

Niepubliczne Przedszkola w Gminie Szczurowa:

- Niepubliczne Przedszkole w Szczurowej,
- Niepubliczne Przedszkole w Zaborowie.

Tabela 9. Gmina Szczurowa.
Udział dzieci w wieku 3-6 lat w ogólnej liczbie dzieci w wybranych gminach powiatu brzeskiego w wieku przedszkolnym w latach 2006/2011

Gmina	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba dzieci w wieku przedszkolnym	Udział dzieci w wieku 3-6 lat w ogóle przedszkolaków
Borzęcin	376	125	33,2
Czchów	448	229	51,1
Dębno	588	234	39,7
Gnojnik	389	165	42,4
Iwkowa	343	75	21,8
Szczurowa	**392/384**	**158/261**	**40,3/67**
Powiat brzeski	4 040	1 784	44,1

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS - 2006 r., 2011 r.

Tabela 10. Przedszkola w wybranych gminach powiatu brzeskiego w latach 2006/2011

Powiat	Przedszkola	Miejsca		Liczba dzieci
		ogółem	niewykorzystane	
Borzęcin	3	99	-	125
Czchów	3	192	-	229
Dębno	6	295	61	234
Gnojnik	3	99	-	165
Iwkowa	2	97	22	75
Szczurowa	**4**	**180/150**	**22**	**158**
Powiat brzeski	33	1 732	-	1 784

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS - 2006 r., 2011 r.

Tabela Nr 11. Gmina Szczurowa. Placówki przedszkolne - 2012 r.

Miejscowość	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli (etatów)	Liczba oddziałów	Oddziały „O”
Szczurowa (komunalne)	79	6,60	3	2
Uście Solne (komunalne)	34	2,05	1	1
Zaborów (niepubliczne)	30	1,25	1	
Szczurowa (niepubliczne)	26	2,00	1	
Razem:	169	11,90	6	3

(Źródło: Urząd Gminy - 2012 r.) .

Wnioski:

- Średnia liczba dzieci przypadająca na 1 oddział wychowania przedszkolnego w gminie wynosi 28 osoby. Jest to wskaźnik niekorzystny; przyjmuje się do 15 dzieci na 1 oddział.
- W odniesieniu do lat ubiegłych liczba dzieci korzystających z placówek przedszkolnych w Gminie nieznacznie wzrosła - ze 158 dzieci w roku szkolnym 2006/2007 do 169 w roku szkolnym 2011/2012).

- **Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne.**

Publiczne Gimnazja w Gminie Szczurowa:

- Publiczne Gimnazjum w Szczurowej,
- Publiczne Gimnazjum w Zaborowie.

Publiczne Szkoły Podstawowe w Gminie Szczurowa:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Szczurowej,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Szczurowej Filia Rudy Rysie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Szczurowej Filia Strzelce Małe,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Strzelcach Wielkich,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Strzelcach Wielkich, Filia Wrzępia,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Zaborowie,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Niedzieliskach,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Woli Przemykowskiej,
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Uściu Solnym.

Ludność Gminy Szczurowa według edukacyjnych grup wieku w 2010 r.:

0 - 2 lata - 329
3 - 6 lat - 384
7 - 12 lat - 632
13 - 15 lat - 371

Tabela 12. Gmina Szczurowa.
Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

w wybranych gminach powiatu brzeskiego w 2006 r. oraz w gminie Szczurow w latach 2006 oraz 2011.

Powiat	Szkoły podstawowe			Gimnazja		
	ogółem	uczniowie	Średnia liczba uczniów / obiekt szkolny	ogółem	uczniowie	średnia uczniów na szkołę
Borzęcin	6	702	117,0	3	393	131,0
Czchów	9	854	94,8	6	528	88,0
Dębno	11	1 101	100,0	4	754	188,5
Gnojnik	5	619	123,8	2	396	198,0
Iwkowa	5	552	110,4	2	295	147,5
Szczurowa	**9/6**	**728/579**	**80,8/96,33**	**2**	**413/333**	**206,5/167**
Powiat brzeski	**57**	**7 242**	**127,0**	**23**	**4 360**	**189,5**

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS - 2006 r.

Tabela 13. Gmina Szczurowa.
Zmiana liczby uczniów szkół podstawowych w wybranych gminach powiatu brzeskiego w latach 2003 - 2006 oraz w gminie Szczurowaw latach 2008-2011

Powiat	Rok							
	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2010	2011
Borzęcin	765	746	710	702	-	-	-	-
Czchów	987	924	896	854	-	-	-	-
Dębno	1357	1313	1202	1101	-	-	-	-
Gnojnik	709	657	641	619	-	-	-	-
Iwkowa	577	571	575	552	-	-	-	-
Szczurowa	**847**	**805**	**787**	**728**	**651**	**636**	**603**	**578**
Powiat brzeski	**8 216**	**7 854**	**7 560**	**7 242**	-	-	-	-

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS - 2003 -2006 r.

Tabela 14. Gmina Szczurowa.
Placówki szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego wg stanu na rok szkolny 2011/2012 (stan: 1.09.2011 r.)

Miejscowość	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli (etatów)	Liczba oddziałów	Oddziały „O”	Uwagi (obwód szkolny)
Szkoły podstawowe:					
Szczurowa	192	21,48	8	1	
Strzelce Wielkie	84	12,75	6	-	
Strzelce Małe	19	-	1	1	filia
Wrzępia	19	-	2	1	filia
Rudy Rysie	14	-	1	1	filia
Uście Solne	55	7,61	4	-	
Wola Przemykowska	57	7,28	3,5	1	
Niedzieliska	40	7,79	6	1	
Zaborów	99	12,26	6	1	
Gimnazja:					
Zaborów	111	11,52	6	-	gimnazjum
Szczurowa	122	20,60	9	-	gimnazjum

(Źródło: Urząd Gminy - 2012 r.) .

Nauczaniem w 9 szkołach podstawowych i 2 gimnazjach w Gminie objęte jest obecnie 579 dzieci. Stanowi to ok. 5,91 % ogólnej liczby ludności. Jest to wskaźnik znacznie niższy od przyjmowanego przeciętnie w statystyce: 12,5%.

Każda szkoła i przedszkole zapewniają bezpłatny dowóz uczniom spełniającym kryterium określone w ustawie o systemie oświaty (odległość z domu do szkoły dla uczniów klas I-III szkół podstawowych przekraczająca 3 km, natomiast uczniów klas IV-VI szkół podstawowych i klas I-III szkół gimnazjalnych przekraczająca 4 km).

Wnioski.

- Stan techniczny obiektów szkolnych i ich wyposażenia jest zadowalający, jak na warunki wiejskie. Prawidłowo przedstawia się zasięg dostępności do placówek pod względem odległości dla dzieci młodszych; jest ona wspomagana zorganizowanym dojazdem.
- Analiza danych dla powiatu brzeskiego i województwa wskazuje, że liczba gimnazjów utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Niemniej należy odnotować zmniejszającą się wszędzie liczbę gimnazjalistów.

Szkolnictwo średnie.

Szkoły ponadgimnazjalne i placówki oświatowo – wychowawcze zgodnie z Ustawą o systemie oświaty prowadzone są przez samorząd powiatowy. W powiecie brzeskim funkcjonuje 6 Zespołów Szkół: 2 w Brzesku (Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 i Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2), 2 w Czchowie (Zespół Szkół i Zespół Szkół Gospodarki Żywnościowej) oraz po jednym: w Szczurowej (Zespół Szkół) i w Łysej Górze (Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących).

W gestii władz powiatowych znajduje się prowadzenie także następujących placówek (poza obszarem Gminy Szczurowa):

- Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Złotej, który zajmuje się kształceniem specjalnym dzieci i młodzieży na poziomie Szkoły Podstawowej, Gimnazjum i ZSZ (kucharz małej gastronomii, technolog robót wykoń-czeniowych),
- Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Brzesku, która świadczy usługi terapeutyczne przez wysoko kwalifikowanych psychologów, pedagogów i logopedów dla 123 placówek oświatowych, prowadząc indywidualne konsultacje i doradztwo, diagnozę oraz kwalifikowanie dzieci do kształcenia specjalnego, indywidualnego lub do zajęć rewalidacyjnych,
- Szkolnego Schroniska Młodzieżowego w Brzesku dysponującego 140 miejscami noclegowymi, organizujące różne formy poradnictwa krajoznaw-czego i turystyki.

Zespół Szkół w Szczurowej prowadzi Liceum Ogólnokształcące z przedmiotami wiodącymi jak: informatyka, języki obce, Zasadniczą Szkołę Zawodową dla młodocianych pracowników (różne zawody), a także różne typy szkół dla dorosłych: Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Zaoczne Policealne Studium Zawodowe (informatyka, agrobiznes).

Tabela 15. Gmina Szczurowa. Placówki edukacyjne 2008-2011.

EDUKACJA	2008/09	2009/10	2010/11
Żłobki ogółem	-	-	-
w tym oddziały żłobkowe	0	0	0
Miejsca w żłobkach	0	0	0
Dzieci przebywające w żłobkach w ciągu roku	0	0	0
Placówki wychowania przedszkolnego	**10**	**9**	**9**
- w tym przedszkola	4	4	4
Miejsca w przedszkolach	126	126	151
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	207	203	243
- w tym w przedszkolach	162	155	187
Szkoły podstawowe	**9**	**9**	**9**
Uczniowie szkół podstawowych	651	636	603
Szkoły gimnazjalne	**2**	**2**	**2**
Uczniowie szkół gimnazjalnych	398	357	329
Uczniowie przypadający na 1 komputer przeznaczony do użytku uczniów - z dostępem do Internetu w szkołach:			
- podstawowych	7	7	6
- gimnazjalnych	15	14	13
Komputery z dostępem do Internetu przeznaczone do użytku uczniów w szkołach:			
- podstawowych	92	90	94
- gimnazjalnych	26	26	26

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS - 2003 - 2011r.

Wnioski.

Edukacja w Polsce.

- Pozytywnym zjawiskiem obserwowanym w latach 2002 - 2011, jest stały wzrost jakości poziomu wykształcenia ludności Polski. W okresie międzyspisowym odsetek osób o wykształceniu co najmniej średnim wzrósł z 41,4% w 2002 roku do 48,6% w 2011 roku, tj. o 7,2 pkt. procentowego. Jednak największą dynamikę pozytywnych zmian odnotowano w odniesieniu do osób o wykształceniu wyższym, których udział zwiększył się z 9,9% w 2002 roku do 17,0% w 2011 roku (tj. o 7,1 pkt. procentowego) wśród ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej.
- Analizując strukturę poziomu wykształcenia mieszkańców miast i wsi zauważa się, że pomimo wzrostu jakości poziomu wykształcenia.
- Struktura poziomu wykształcenia ludności wiejskiej różni się od odnotowanej w miastach; porównując wyniki obu spisów zwraca uwagę fakt, że w dalszym ciągu dominującym poziomem wykształcenia ludności zamieszkałej na wsi jest wykształcenie podstawowe.

Edukacja w Gminie Szczurowa.

- Opieka przedszkolna – na obszarze Gminy w 2012 r. funkcjonowało 11 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 4 przedszkola i oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.
- Szkolnictwo podstawowe w Gminie w 2012 roku to baza 6 szkół. Naukę w roku szkolnym 2011/2012 pobierało 578 uczniów.
- Szkolnictwo gimnazjalne dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2012 obejmowało 2 placówki Naukę w roku szkolnym 2010/2011 329 uczniów.
- Młodzież z obszaru Gminy korzysta również, z placówek oświatowych w Brzesku, Tarnowie, Bochni, Dąbrowie Tarnowskiej i Krakowie.
- Na obszarze Gminy zaznaczają się korzystne zmiany w wykształceniu ludności Gminy w stosunku do lat ubiegłych, co wiąże się ze wzrostem liczby placówek oświaty i ich dostępnością.
- Sieć placówek szkolnych zaspokaja potrzeby społeczne z tym zakresie.
- Baza techniczna przedszkoli i szkół zlokalizowanych na obszarze Gminy generalnie jest w dobrym stanie; stan wyposażenia przedszkoli i szkół należy ocenić należy ocenić na poziomie zadowalającym.
- Podstawowe braki w oświacie dotyczą:
  - niedostatku sprzętu komputerowego,
  - wyposażenia pracowni specjalistycznych.

5.2.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.

- **Ochrona zdrowia.**

Opieka zdrowotna jest jednym z najważniejszych sektorów gospodarki w którym często pojawiają się przypadki zawodności mechanizmu rynkowego, szczególnie uwidaczniające się na płaszczyźnie produkcji i konsumpcji świadczeń zdrowotnych.

Finansowanie systemu opieki zdrowotnej było i będzie dla wielu krajów nadal jednym z podstawowych problemów ekonomiczno-społecznych. Rozwiązanie tych zagadnień jest uzależnione w dużej mierze od możliwości finansowych danego państwa, jak również stawianych oczekiwań pacjentów wobec obowiązującego modelu opieki zdrowotnej.

Polska znajduje się na końcu statystyk UE dotyczących kadry lekarskiej. Liczba lekarzy jest w Polsce relatywnie niska - przeciętnie przypada 22 lekarzy na 10 000 mieszkańców, podczas gdy średnia dla krajów UE wynosi 31 lekarzy na 10 000 mieszkańców. Przyjmując, że liczba lekarzy zależy bezpośrednio od liczby studentów kształcących się na kierunkach medycznych, to niestety należy stwierdzić, że nie zachodzą w tym obszarze korzystne zmiany.

W Polsce liczba absolwentów studiów medycznych jest niska i wynosi 6,7 absolwenta na 100 000 mieszkańców. Średnia dla krajów UE wynosi 9,9 absolwenta na 100 000 mieszkańców. Ponadto, wciąż silne zjawisko wyjazdów lekarzy za granice dodatkowo będzie pogarszało sytuację w dostępie do świadczeń medycznych ludności. Z uwagi na niski poziom wskaźnika liczby absolwentów studiów medycznych przypadających na 100 tys. mieszkańców wiele państw, a wśród nich m.in. Francja czy Włochy będą w coraz większym stopniu zależne od imigracji lekarzy.

Istnieje obawa, że w niektórych krajach może zabraknąć lekarzy określonych specjalności z powodu emigracji. W wielu krajach UE wyraźnie wzrasta odsetek zagranicznych lekarzy. W latach 2000 - 2007 w Szwecji odsetek zagranicznych lekarzy wzrósł prawie dwukrotnie a w Irlandii – trzykrotnie. W Wielkiej Brytanii około połowa wzrostu liczby lekarzy dotyczyła rekrutacji z zagranicy.

Wzrost zapotrzebowania na lekarzy jest, a w przyszłości będzie jeszcze wyraźniej, wynikiem postępujących procesów starzenia się społeczeństw oraz rosnącej luki pokoleniowej.

W związku z postępującymi procesami starzenia się ludności i związanym z tym wzrostem liczby zachorowań na określone choroby, niezmiernie ważne jest monitorowanie zapotrzebowania gospodarki na lekarzy w określonych dziedzinach medycyny, tak aby zapewnić społeczeństwu optymalną opiekę lekarską.

Na obszarze powiatu brzeskiego funkcjonuje 7 Niepublicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej (w Gnojniku -1, w Iwkowej -2, w Brzesku - 1, w Gminie Szczurowa - 3) oraz 3 samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, realizujące zadania z podstawowej opieki zdrowotnej.

Na obszarze Gminy funkcjonuje 1 Publiczny oraz 3 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej (1 w Zaborowie, 2 w Szczurowej) i 2 apteki.

Opieka hospitalizacyjna dla mieszkańców Gminy, prowadzona jest przez szpital powiatowy w Brzesku i szpital w Tarnowie. Reforma służby zdrowia powoduje konieczność reorganizacji obsługi medycznej, w tym szersze wprowadzenie usług lekarza rodzinnego. W Gminie brak jest placówek opieki społecznej, zwłaszcza nad ludźmi starszymi i upośledzonymi, których populacja w Gminie jest znacząca.

Placówki medyczne w Gminie Szczurowa:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Szczurowej,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Szczurowej,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Poradnia Medycyny Rodzinnej w Zaborowie,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia w Rzezawie - filia w Uściu Solnym.

Apteki:

- Apteka "NOWA”,
- Apteka "CENTRUM".

Prywatne lecznice zwierząt:

- Chlebek Henryk, Szczurowa,
- Więckowski Wiesław, Szczurowa,
- Wróbel Zbigniew, Uście Solne,

Tabela Nr 16. Gmina Szczurowa. Placówki lecznictwa otwartego - 2012 r.
Źródło: Urząd Gminy - 2012 r.

Lp.	Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	Liczba placówek	Wyszczególnienie
1.	**Zakłady opieki zdrowotnej:**	4	
	- publiczne	1	Ośrodek Zdrowia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej - w Szczurowej - 3 lekarzy - 2 pielęgniarki - 3 fizjoterapeutów
	- niepubliczne	3	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MEDYK" spółka z o.o. w Szczurowej - 3 lekarzy - 4 pielęgniarki - 1 położna
			Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Poradnia Medycyny Rodzinnej - w Zaborowie - 1 lekarz - 2 pielęgniarki
			Wiejski Osrodek Zdrowia w Rzezawie - filia w Uściu Solnym - lekarze kontraktowi - - pielęgniarki -
2.	**Praktyki lekarskie na wsi**		
3.	**Placówki podległe samorządowi terytorialnemu** (przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie)	1	Ośrodek Zdrowia Samodzielny Pobliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - w Szczurowej
4.	**Podstawowa opieka zdrowotna:**		
	- porady ogółem	-	
	- placówki podległe samorządowi terytorialnemu		Ośrodek Zdrowia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej - w Szczurowej
5.	**Apteki i punkty apteczne:**		
	- apteki	2	
	- mgr farmacji	brak danych	
6.	**Liczba osób/aptekę ogólnodostępną**	brak danych	

Tabela Nr 17. Gmina Szczurowa.
Stan zabezpieczenia obsługi zdrowotnej mieszkańców w 2012 r.

liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. mieszkańców	2012 r.
- gmina Szczurowa	5 -6
- powiat brzeski	14
- woj. małopolskie	22
- kraj	22
liczba pielęgniarek przypadająca na 10 tys. mieszkańców	2012 r.
- gmina Szczurowa	10
- powiat brzeski	41
- woj. małopolskie	51
- kraj	58

Źródło: GUS - 2012 r.

- **Opieka społeczna.**

Przemiany społeczno-gospodarcze w ostatnim dziesięcioleciu wygenerowały, jako efekt uboczny - rosnące bezrobocie, które doprowadziło do degradacji ekonomicznej zarówno jednostki, jak i rodziny, wpływając na rozrost biedy i rozszerzenia się ubóstwa. Brak stałych dochodów, najbardziej dotyka gospodarstwa domowe składajace się z rodzin wielodzietnych i niepełnych, jak również z rodzin żyjących z osobą niepełnosprawną, bądź długotrwale chorą.

Jedną z możliwych form łagodzenia skutków wykluczenia społecznego jest tworzenie Centrów Integracji Społecznych, które dają szanse na reintegrację zawodową motywującą do aktywności poprzez tworzenie spółdzielni socjalnych charakteryzujących się ideą samopomocy członków spółdzielni, wspólnej odpowiedzialności, otwartości i demokratycznego zarządzania.

Na obszarze powiatu brzeskiego pomocą społeczną zajmują się: Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej w Brzesku i Czchowie, Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Borzęcinie, Dębnie, Gnojniku, Iwkowej i w Szczurowej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Działające na terenie powiatu brzeskiego miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej świadczą pomoc materialną i w formach wsparcia niematerialnego w postaci usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (domu chorego). W układzie terytorialnym według gmin - wystąpiło zróżnicowanie w strukturze beneficjentów według ekonomicznych grup wieku.

W analizowanym 2010 r. **największy udział** osób w wieku przedprodukcyjnym, sięgający 28% omawianej zbiorowości, wystąpił w gminie Gnojnik, 24,5% w gminie Iwkowa, **a 23,3% w Gminie Szczurowa.** Udział osób w wieku poprodukcyjnym, korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w tym wieku, w przekroju gmin, nie był tak zróżnicowany i zamykał się w przedziale 1,3% do 4,8%. **Dolny wskaźnik dotyczył gmin - Borzęcin i Szczurowa,** górny - gminy Iwkowa.

Zapewne na lepszą sytuację materialną osób w wieku poprodukcyjnym wpływają posiadane stałe dochody z pobieranych emerytur, stąd rzadsze korzystanie z pomocy społecznej.

Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2010 r. w gminach powiatu brzeskiego wyniósł:

- w gminie Dębno - 3,2%
- w gminie Bor*zęcin - 6,4%
- w gminie m.-w. Brzesko - 8,5%
- w gminie m.-w. Czchów - 8,8%
- **w gminie Szczurowa - 9,0%**
- w gminie Gnojnik - 15,6%
- w gminie Iwkowa - 14,5%,
- **w powiecie brzeskim - 8,7%**
- **w woj. małopolskim - 7,1%**

Miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej w powiecie brzeskim udzielają również wsparcia dla rodzin z dziećmi wypłacając świadczenia rodzinne. Świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, świadczenia opiekuńcze (zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne).W ujęciu terytorialnym według gmin zauważa się znaczne zróżnicowanie tego wskaźnika.

Największy udział dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku wystąpił w gminie Iwkowa - 60,5% i **Szczurowa - 58,2%,** najniższy 35,3% w gminie Brzesko.

Udział dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w ogólnej populacji w tym wieku w 2010 r. w gminach powiatu brzeskiego wyniósł:

- w gminie m.-w. Brzesko - 35,3%
- w gminie Dębno - 42,4%
- w gminie Borzęcin - 50,3%
- w gminie m.-w. Czchów - 53,2%
- w gminie Gnojnik - 53,6%
- **w gminie Szczurowa - 58,2%**
- w gminie Iwkowa - 60,5%
- **w powiecie brzeskim - 45,8%**
- **w woj. małopolskim - 40,4%**

5.2.3. Usługi kultury.

Bazę materialną dla upowszechniania kultury stanowią w powiecie brzeskim miejsko - gminne i gminne ośrodki. Ośrodki mają bogaty dorobek artystyczny w ruchu amatorskim oraz edukacji dzieci i młodzieży. Zapleczem kulturalnym w powiecie brzeskim są: biblioteki publiczne, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice oraz muzea.

Biblioteki.

Po przeliczeniu liczby czytelników na 1 tys. ludności powiat brzeski ze wskaźnikiem 195 plasuje się poniżej średniej dla woj. małopolskiego, która wynosiła 203 czytelników. Wypożyczenia księgozbiorów bibliotecznych na zewnątrz na przestrzeni lat 2004 - 2010 w powiecie brzeskim malały i w 2010 roku wyniosły 380,8 tys. woluminów. Było to mniej w porównaniu do 2004 r. o 8,7% (w woj. małopolskim mniej o 18,1%). Spadła również liczba czytelników w omawianym okresie o 3,4% (w woj. małopolskim o 5,9%). Wskaźnikiem obrazującym poziom czytelnictwa jest liczba wypożyczonego księgozbioru przypadająca na 1 czytelnika. W powiecie brzeskim było to 21,4 woluminów w 2010 r. wobec 22,6 woluminów w roku 2004 (w woj. małopolskim odpowiednio 16,2 i 18,6).

Pod względem wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika powiat brzeski w 2010 r. zajmuje drugą lokatę wśród powiatów woj. małopolskiego. Wśród gmin powiatu brzeskiego pierwsze miejsce ze wskaźnikiem 31,0 woluminów zajmuje Gmina Szczurowa, ostatnie ze wskaźnikiem 15,8 woluminów - gmina Dębno.

Domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice

Ważnym elementem kultury w życiu społecznym mieszkańców jest działalność domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic. W 2009 r. w powiecie brzeskim działało 25 takich instytucji (w woj. małopolskim 480). Na jedną taką instytucję przypadało w powiecie brzeskim 3652 mieszkańców (w woj. małopolskim 6871). Instytucje te zorganizowały w 2009 r. 674 imprezy (w woj. małopolskim 29,6 tys.).

Na obszarze Gminy Szczurowa działalność kulturalną prowadzona jest przez Gminne Centrum Kultury Czytelnictwa i Sportu w ramach, którego działa Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filiami oraz 2 stałe świetlice: w Szczurowej wraz z kawiarenką internetową w Pojawiu. Jednocześnie działalność kulturalną prowadzi 14 świetlic sezonowych w okresie jesienno-zimowym, w następujących miejscowościach: Rudy Rysie, Niedzielska, Rajsko, Strzelce Małe, Strzelce Wielkie, Wrzępia, Barczków, Dąbrówka Morska, Kwiów, Górka, Wola Przemykowska-Zamłynie, Wola Przemykowska-Natków, Szczurowa-Włoszyn, Rylowa.

Szeroka działalność Gminnego Centrum Kultury, Sportu i Czytelnictwa w Szczurowej jest znana. W ramach tej instytucji działają tu liczne zespoły oraz orkiestry dęte, takie jak: Zespół z Dołęgi, Zespół Kukułeczka, Zespół Mali Strzelczanie, Zespół PG w Szczurowej, Zespół Strzelczanie, Zespół Pojawianie, Szkółka Muzykowania Ludowego, Orkiestra Dęta w Szczurowej, Orkiestra Dęta w Uściu Solnym.

W ramach Gminnego Centrum Kultury funkcjonująca Gminna Biblioteka Publiczna w Szczurowej wraz z 5-cioma filiami: w Zaborowie, Woli Przemykowskiej, Uściu Solnym, Dołędze, Strzelcach Wielkich i 1 punktem bibliotecznym. Biblioteka posiada księgozbiór wynoszący ok. 69,9 tys. woluminów z którego korzysta 2606 czytelników. W roku 2006 w Gminnej Bibliotece i jej filiach wypożyczono 98,4 tys. woluminów co w przeliczeniu na 1 czytelnika wynosi 37,8.

Gmina Szczurowa ma jeden z najlepszych wskaźników wyposażenia w placówki biblioteczne oraz najwyższą w Małopolsce liczbę ludności przypadająca na 1 placówkę biblioteczną, tj. ok. 1641 osób/placówkę. Gmina wydaje również lokalną gazetę pn.: "W zakolu Raby i Wisły".

Tabela Nr 18. Gmina Szczurowa. Biblioteki - 2011 r.

Biblioteki	Jednostka	Wyszczególnienie
Placówki biblioteczne		
biblioteki i filie	ob.	6
pracownicy bibliotek	osoba	8
księgozbiór	wol.	63 790
czytelnicy w ciągu roku	os.	2 018
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	59 326
Komputeryzacja bibliotek		
placówki biblioteczne		
komputery użytkowane w bibliotece ogółem	szt.	19
komputery użytkowane w bibliotece dostępne dla czytelników	szt.	17
Komputery wykorzystywane do prac w zakresie gromadzenia i/lub opracowywania biblioteczno-bibliograficznego	szt.	1
Komputery wykorzystywane do prac biblioteczno-bibliograficznych	szt.	1
komputery podłączone do Internetu	szt.	19
komputery podłączone do Internetu dostępne dla czytelników	szt.	17

Placówki biblioteczne wg organu prowadzącego		
ogółem		
biblioteki i filie	ob.	6
pracownicy bibliotek	os.	8
księgozbiór	wol.	63 790
czytelnicy w ciągu roku	os.	2 018
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	59 326
prowadzone przez gminę		
biblioteki i filie	ob.	6
pracownicy bibliotek	os.	8
księgozbiór	wol.	63 790
czytelnicy w ciągu roku	os.	2 018

(Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych - 2011 r.)

Muzea

Na obszarze powiatu brzeskiego funkcjonują 2 oddziały Muzeum Okręgowego w Tarnowie - Muzeum Zamek w Dębnie (gm. Dębno) oraz Muzeum Dwór w Dołędze (gm. Szczurowa). W 2010 r. placówki te odwiedziło łącznie 19,0 tys. zwiedzających (16,7 tys. odwiedziło Muzeum w Dębnie i 2,3 tys. Muzeum w Dołędze), tj. mniej niż w 2004 r. o 23,8%. %. Muzea te zorganizowały w 2010 r. 19 koncertów (17 w Dębnie i 2 w Dołędze) oraz 35 lekcji zajęć muzealnych (14 w Dębnie i 21 w Dołędze).

Wnioski.

- W Szczurowej działa Gminne Centrum Kultury, Sportu i Czytelnictwa.
- Gmina Szczurowa ma jeden z najlepszych wskaźników wyposażenia w placówki biblioteczne oraz najwyższą w Małopolsce liczbę ludności przypadającą na 1 placówkę biblioteczną, tj. ok. 1641 osób/placówkę.
- Zabytkowe Muzeum w Dołędze stanowi historyczną wizytówkę Gminy o ponadregionalnym znaczeniu.

5.2.4. Sport i turystyka.

- **Sport.**

Na obszarze Gminy działają następujące kluby sportowe:

- "**Andaluzja" - Rudy Rysie**,
- **GLKS "Orlik" - Szczurowa**,
- "**Korona" - Niedzieliska**,
- "**Orkan" - Zaborów**,
- "**Rylovia**" - Rylowa,
- "**Strzelec" - Strzelce Wielkie**,
- "**Wisła" - Wola Przemykowska**.

Działalność prowadzą też międzyszkolne kluby sportowe: MKS Olimpijczyk Szczurowa oraz uczniowskie kluby sportowe: UKS „Olimp" w Woli Przemykowskiej, UKS „Orzeł" w Zaborowie, UKS „Sokół" w Niedzieliskach, UKS „Hart" w Uściu Solnym, UKS „Strzelec" przy SP w Strzelcach Wielkich, UKS „Maratończyk" w Strzelcach Małych, UKS „Start" przy PG w Szczurowej, UKS „Galaktyka" w Rudy Rysiach.

Przy szkołach działają szkolne kluby sportowe, przeważnie z sekcją piłki nożnej. Bazę techniczną sportu należy ocenić na poziomie dość dobrym; stanowią ją w szczególności:

- 10 boisk sportowych do gry w piłkę nożną,
- 6 sal gimnastycznych w szkołach,
- 1 kompleks boisk sportowych przy szkole w Szczurowej.

Niezbędnym jest przeprowadzenie w najbliższych latach modernizacji boisk sportowych w miejscowościach: Strzelce Wielkie, Zaborów, Dołęga, Górka, Uście Solne. Koniecznym jest także doposażenie klubów i szkół w sprzęt sportowy w postaci: urządzeń do gier sportowych, zestawów do ćwiczeń ogólno-rozwojowych i gimnastycznych, oraz innego drobnego sprzętu sportowego.

- **Turystyka.**

Ogólny cel strategiczny dla turystyki i rekreacji w wojeówdztwie małopolskim (do 2015 r.) w ramach „Programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska" to:

"Podniesienie atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa poprzez optymalne wykorzystanie jego atutów przyrodniczo-kulturowych i uzdrowiskowych, rozwój komfortowego zaplecza turystycznego i rekreacyjnego w warunkach pełnej ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych, utrzymania różnorodności biologicznej oraz podnoszenia zdrowotnego standardu wypoczynku".

- **Turystyka i rekreacja jako czynnik rozwoju.**

Turystyka i rekreacja może odgrywać bardzo istotną rolę w kształtowaniu proekologicznych struktur gospodarczych w województwie małopolskim. W porównaniu z przemysłem, turystyka jest mniej kapitałochłonna, a inwestycje turystyczne szybciej przynoszą efekty ekonomiczne i wzrost zatrudnienia.

Turystyka wywołuje również zmiany wtórne w postaci zmian struktury branżowej poprzez pobudzenie rozwoju usług i handlu. Zapotrzebowanie na miejsca wyposażone w obiekty służące rekreacji i turystyki będzie coraz większe w związku ze wzrostem zamożności mieszkańców, wzrastającymi potrzebami aktywnego wypoczynku, jak też usprawnieniem transportu.

W najbliższych latach jednym z bardzo ważnych czynników decydujących o poziomie życia właścicieli małych gospodarstw, którzy zmuszeni będą do poszukiwania alternatywnych źródeł przychodów, będzie rozwój turystyki, a zwłaszcza agroturystyki.

Obiekty turystyczno-rekreacyjne, a ochrona środowiska.

Rozwój turystyki w województwie małopolskim jest uwarunkowany rozbudową infrastruktury turystycznej, w celu zaspokojenia rosnących z każdym rokiem potrzeb jakościowych i ilościowych turystyki oraz dostosowania jej do standardów Unii Europejskiej. Istniejąca baza noclegowa charakteryzuje się niskim standardem, słabym wyposażeniem i wysokim stopniem dekapitalizacji. Konieczna jest modernizacja istniejącej bazy i budowa nowych obiektów w celu zaspokojenia rosnącego popytu oraz tworzenie nowych produktów turystycznych.

Oprócz modernizacji i rozbudowy bazy noclegowej, należy zwrócić uwagę na rozwój usług gastronomicznych, handlowych i komunikacyjnych, modernizację i rozbudowę urządzeń sportowo-rekreacyjnych: basenów, kortów tenisowych, kręgielni, parków wodnych, pól golfowych, wypożyczalni sprzętu wodnego i rowerów oraz zaplecza do uprawiania turystyki aktywnej, szczególnie narciarskiej, wodnej i jeździeckiej.

Turystyka przyjazna środowisku (ekoturystyka).

Ekoturystyka jest dziedziną coraz bardziej świadomie dostrzeganą przez społeczeństwo, które pragnie przebywać w miejscach o cennych walorach przyrodniczych i jednocześnie dostrzega potrzebę ich ochrony.

W wyniku wspomnianego wcześniej procesu powiększania gospodarstw, wiele spośród nich zaprzestanie działalności rolniczej. Gospodarstwa te będą bazą dla rozwoju agroturystyki. Upowszechnienie agroturystyki będzie wymagało rozbudowy infrastruktury technicznej i społecznej obszarów wiejskich i promowania ich walorów przyrodniczo-kulturowych.

Aby uatrakcyjnić bazę agroturystyczną powstają trasy rowerowe, łączące poszczególne kwatery oraz inne formy czynnego wypoczynku (jazda konna, wędkowanie, zbieranie runa leśnego, itp.).

Walory turystyczne i krajobrazowe Gminy Szczurowa.

Gmina Szczurowa posiada warunki sprzyjające rozwojowi funkcji rekreacyjno-turystycznej w szczególności do rozwoju turystyki pieszej, rowerowej oraz traperskiej.

Atrakcjami, które powinny sprzyjać tej funkcji są:

- położenie Gminy na skraju Kotliny Sandomierskiej, w 3 Obszarach Chronionego Krajobrazu, w zakolu Wisły i Raby, które nadają się do rekreacji nadwodnej,

- kompleksy leśne wokół miejscowości Rudy Rysie (Wilczy Grunt, Kościelne Górki, Wygoda, Zalesie, Podszumin, Wisowatki),
- szereg wartościowych zabytków architektury, m.in. dworek z 1845 r. „Nadwiślańskie Soplicowo" w Dołędze, kościół z 1785 r. w Strzelcach Wielkich, pseudogotycki kościół z 1893 r. w Szczurowej z kamiennymi posągami świętych i figurą św. Bartłomieja z 1698 r., dwór w stylu angielskim z połowy XIX w. w Szczurowej, kościół w Uściu Solnym, dwór w Zaborowie.

Szansą dla ożywienia gospodarczego Gminy może być agroturystyka lub turystyka traperska w oparciu o jeździectwo wzdłuż linii brzegowej Wisły i Raby. Bazę dla tej formy działalności powinny stanowić gospodarstwa agroturystyczne proponujące wypożyczalnię sprzętu n.p. bryczki, wypożyczalnię i ujeżdżalnię koni, dobrą kuchnię, wyroby regionalne. Aktualnie na obszarze Gminy znajduje się 1 gospodarstwo agroturystyczne, zlokalizowane w Dołędze.

Wraz ze wzrostem zamożności winno wzrastać zapotrzebowanie społeczeństwa na wypoczynek w ciszy, malowniczym krajobrazie terenów nizinnych, licznych rzek, starorzeczy, torfowisk. Oprócz rozwoju infrastruktury towarzyszącej turystyce i rekreacji ważne będzie zorganizowanie sprawnego przepływu informacji na temat regionalnych produktów turystycznych, walorów krajobrazowych, zabytków i wartości historyczno-kulturowych Gminy, m.in. poprzez publikacje przewodników, informatorów, współprace z sasiednimi gminami, itp.

Główne zagrożenia środowiska.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju turystyki to:

- zaśmiecanie środowiska,
- wzrost natężenia ruchu samochodowego,
- degradacja szaty roślinnej.

Tereny o największym nasileniu ruchu turystycznego są prawie zawsze terenami o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Z jednej strony stwarzają szansę rozwoju tej dziedziny gospodarki, a z drugiej strony istnieje realne niebezpieczeństwo nadmiernego ich obciążenia, czego wynikiem są różnorodne problemy zanieczyszczenia środowiska i destrukcji ekologicznej struktury regionu. Z tego powodu, rozwój turystyki i rekreacji musi być postrzegany w aspekcie ochrony przyrody i krajobrazu z określeniem stopnia dostępności terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Wnioski.

- Atrakcje Gminy wymagają konsekwentnej promocji w otoczeniu zewnętrznym.
- Bazę hotelową i gastronomiczną na obszarze Gminy należy uznać za niewystarczającą.

- Atrakcyjny krajobraz otwarty Gminy z wieloma ciekami i zbiornikami wodnymi (powstałymi w wyniku rekultywacji terenów poeksploatacyjnych surowców mineralnych oraz kompleksy leśne i zabytki architektury wpisują się na listę istniejących atrakcji Gminy.

5.2.5. Usługi handlu, gastronomii i inne.

Na obszarze Gminy funkcjonują usługi, zarówno publiczne, jak i komercyjne, które zaspokajają podstawowe potrzeby mieszkańców. Ośrodkiem najpełniej wyposażonym w jest miejscowość Szczurowa. Ważnymi placówkami usług publicznych w Gminie, oprócz Urzędu Gminy jest 16 placówek ochrony przeciwpożarowej. Obiekty użytkowane przez straż pożarną wymagają modernizacji oraz wyposażenia w bardziej nowoczesny sprzęt bojowy.

W Gminie zlokalizowane są:

1. URZĘDY ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ I GOPODARKI KOMUNALNEJ:
- Urząd Gminy – Szczurowa,
- Gminny Ośrodek Kultury, Czytelnictwa i Sportu
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
- Gminna Biblioteka Publiczna
    - Filia – Biblioteka Publiczna w Uściu Solnym
    - Filia – Biblioteka Publiczna w Zaborowie
- Gminna Spółdzielnia „SCH” w Szczurowej,
- Gminna Spółdzielnia „SCH” w Uściu Solnym,
- Gminna Spółdzielnia Produkcyjno-Handlowo-Usługowa w Szczurowej,
- Gminna Spółka Wodna w Szczurowej,
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Szczurowej,
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Szczurowej,
- Posterunek Energetyczny w Szczurowej,
- Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Szczurowej,
- Komenda Powiatowa Policji w Brzesku, Rewir Dzielnicowych w Szczurowej,
- Muzeum w Dołędze, filia Muzeum Okręgowego w Tarnowie,
- Poczta Polska Urząd Pocztowy Szczurowa, 32-820 Szczurowa,
- Urząd Pocztowy Strzelce Wielkie, 32-822 Strzelce Wielkie,
- Urząd Pocztowy Zaborów, 32-821 Zaborów,
- Urząd Pocztowy Uście Solne,
- Krakowski Bank Spółdzielczy Oddział Szczurowa,
- Księgarnia – Szczurowa;

2. ZAKŁADY POGRZEBOWE / KWIACIARNIE:
- Zakład Pogrzebowy Betoniarsko-Nagrobkowy Martyński Wiesław – Zaborów,
- Zakład Pogrzebowy Ryszard Cierniak – Zaborów,

- Zakład Pogrzebowy Czesław Serwa – Podszumin,
- Wykonywanie nagrobków B. Babiacz – Górka,
- Zakład betoniarsko-kamieniarski, Wojnicki Władysław – Zaborów,
- Kwiaciarnia „Stokrotka” – Szczurowa;

3. FIRMY, SKLEPY I HURTOWNIE:

- Dom Towarowy – Szczurowa,
- Dom Towarowy „ROLCHEM”– Uście Solne,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Dołęga,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Rudy Rysie,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Wola Przemykowska,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Wrzępia,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Zaborów,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Kwików,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Strzelce Małe,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU - Strzelce Wielkie,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Rylowa,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Górka,
- Sklep spożywczo-przemysłowy „SCH” GS – Szczurowa - Zamłynie,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Niedzieliska,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Pojawie,
- Sklep spożywczo-przemysłowy SPHU – Rajsko,
- Sklep nabiałowo-spożywczy – Szczurowa,
- Sklep mięsny „Chabura” – Szczurowa,
- Sklep wielobranżowy „U Książka” – Szczurowa,
- Delikatesy „Wojnicki” – Szczurowa,
- Hurtownia warzyw i owoców – Uście Solne,
- Hurtownia – Szczurowa,
- „CLIMAX” sklep komputerowy – Szczurowa,
- Firma handlowa „Partner“ – Szczurowa,
- Sklep Ogrodniczy – Szczurowa,
- Sklep Wielobranżowy – Szczurowa,
- Sklep Wielobranżowy /ogrodowy/ – Szczurowa,
- PPUH „WESMAR” – Rudy Rysie;

4. PIEKARNIE:

- Piekarnia – Szczurowa,
- Piekarnia „RAMKOS” – Szczurowa,
- Piekarnia – Strzelce Wielkie,
- Piekarnia „JAGRA” – Uście Solne,
- Piekarnia „Jedność” – Rudy Rysie;

5. MASARNIE:

- Zakład Przetwórstwa Mięsnego „Chabura” – Rylowa,
- Zakład Masarski Antoni Wojnicki – Szczurowa;

6. USŁUGI TRANSPORTOWE:
- Firma usługowa „Turaczy” – Szczurowa,
- Usługi transportowe Krzysztof Budek – Strzelce Małe,
- Transport towarowy Henryk Mucek – Strzelce Małe;

7. USŁUGI PRZEWOZOWE:
- przewóz osób – Eugeniusz Handerek – Szczurowa,
- przewóz osób – Zygmunt Solak – Szczurowa,
- usługi przewozowe - Stanisław Rakoczy – Rudy Rysie,
- „Transmet” firma handlowo-transportowa Jacek Król – Strzelce Małe,
- przewóz towarów – Krzysztof Kozak – Strzelce Wielkie;

8. STACJE PALIW:
- „Ram” FH Rosa M. i A. – Szczurowa,
- Stacja Paliw – Szczurowa,
- Stacja Paliw – Uście Solne;

9. ZAKŁADY STOLARSKIE:
- stolarstwo Władysław Madrzyk – Pojawie,
- stolarnia Ryszard Cierniak – Zaborów,
- stolarstwo Tadeusz Gzyl – Strzelce Wielkie;

10. MOTORYZACJA:
- „MEGAMOT” Stacja Kontroli Pojazdów – Szczurowa,
- „EUROGUM” Przedsiębiorstwo Prod.-Handlowo-Usługowe – Szczurowa,
- „KRISPOL” sklep motoryzacyjno-wędkarsko-akwarystyczny – Szczurowa,
- Firma Usługowa Michał Waligóra – Szczurowa,
- Wulkanizacja – Henryk Woźniczka – Szczurowa,
- "Auto-Rosa s.c." – Szczurowa;

11. FRYZJERSTWO:
- Salon Fryzjerski – Józef Małek – Szczurowa,
- Salon Fryzjersko-Kosmetyczny „Lawenda” – Szczurowa,
- Salon Fryzjerski - Dom Towarowy – Szczurowa;

12. BLACHARSTWO:
- Andrzej Zieliński – Szczurowa;

13. USŁUGI ELEKTRONICZNE I ELEKTROTECHNICZNE:
- "ELECTROMART" Łukasz Hebda – Szczurowa;

14. USŁUGI SZKLARSKIE:
- Stanisław Wądołowski – Szczurowa;

15. USŁUGI MŁYNARSKIE:
- Młyn – Zaborów;

16. ODZIEŻ OCHRONNA:
- "BART" Beata Osińska,FHU, sprzedaż odzieży ochronnej – Barczków;

17. MEBLE:
- Sprzedaż mebli – Władysław Chłopecki – Szczurowa;

18. GASTRONOMIA:
- Pizzeria „Venus” Krzysztof Skura – Szczurowa,
- Zakład Piekarniczo-Cukierniczy „Jedność” – Szczurowa,
- „Bar pod Topolami” Wiesław Duch – Szczurowa,
- „Alabama” kawiarnia – Szczurowa;

19. PLACÓWKI POCZTOWE:
- Poczta Polska Urząd Pocztowy – Szczurowa,
- Urząd Pocztowy – Strzelce Wielkie,
- Urząd Pocztowy – Zaborów,
- Urząd Pocztowy – Uście Solne;

19. PARAFIE:
- Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Św. Bartłomieja Apostoła w Szczurowej,
- Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Ap. Piotra i Pawła w Uściu Solnym,
- Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Św. Feliksa w Niedzieliskach,
- Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Chrystusa Króla w Woli Przemykowskiej,
- Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Jezusa Dobrego Pasterza w Rudy Rysiach,
- Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Nawiedzenia NMP w Zaborowie,
- Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Św. Sebastiana w Strzelcach Wielkich;

20. LASY PAŃSTWOWE NADLEŚNICTWO DĄBROWA TARNOWSKA:
- Leśnictwo – Szczurowa,
- Gajówka – Rudy Rysie,
- Gajówka – Strzelce Wielkie;

21. PARKINGI:
- **ogólnodostępny parking w centrum Szczurowej (rejon kościoła, Urzędu Gminy i dworca autobusowego);**

22. OGÓLNODOSTĘPNE PLACE POSTOJOWE:
- **w Uściu Solnym (przy Rynku),**
- **w Woli Przemykowskiej,**
- **we wsi Dołęga (w sąsiedztwie szkoły),**
- **w Strzelcach Wielkich (przy kościele),**
- **w Niedzieliskach,**
- **w Zaborowie,**
- **w Strzelcach Małych;**

23. INNE:
- „Jurtrans” Przedsiębiorstwo Usługowo-Wielobranżowe – Uście Solne,
- „Pekum” Przedsiębiorstwo Inżynieryjne – Uście Solne,
- „Miruna” PHU Eksploatacja Kruszywa – Rylowa.

Poziom wyposażenia wsi w usługi komercyjne reguluje rynek, stąd oprócz wolnostojących obiektów handlowo - usługowych istnieje wiele sklepów i zakładów usługowych rzemieślniczych oraz drobnej wytwórczości zlokalizowanych na terenach prywatnych posesji lub w obiektach mieszkalnych.

Każda jednostka osadnicza jest wyposażona w placówki tego typu. Większość placówek handlowych zlokalizowanych jest w Szczurowej. Obiekty te przystosowane są do obsługi ruchu turystycznego.

OBIEKTY MIENIA KOMUNALNEGO GMINY:

1. Wola Przemykowska-Natków – remiza OSP
2. Wola Przemykowska-Zamłynie – remiza OSP
3. Wrzępia – remiza OSP
4. Dąbrówka Morska – remiza OSP
5. Strzelce Małe – remiza OSP
6. Strzelce Wielkie – remiza OSP
7. Rajsko – remiza OSP
8. Niedzieliska – remiza OSP
9. Szczurowa – remiza OSP
10. Zaborów – remiza OSP
11. Kwików – remiza OSP
12. Dołęga – remiza OSP
13. Rylowa – remiza OSP
14. Górka – remiza OSP
15. Pojawie – remiza OSP
16. Uście Solne – remiza OSP
17. Wola Przemykowska – Dom Ludowy
18. Wola Przemykowska – byłe przedszkole
19. Pojawie – Dom Ludowy
20. Zaborów – Dom Ludowy
21. Zaborów – byłe przedszkole
22. Zaborów – agronomówka
23. Kwików – Dom Ludowy
24. Rylowa – byłe przedszkole
25. Szczurowa – sala tańca
26. Szczurowa – bud. wielofunkcyjny
27. Szczurowa – przystanek PKS
28. Szczurowa – Urząd Gminy
29. Szczurowa – szatnia sportowa
30. Szczurowa – była lecznica zwierząt
31. Niedzieliska – Dom Ludowy
32. Niedzieliska – szatnia sportowa
33. Strzelce Wielkie – Dom Ludowy
34. Strzelce Małe – Dom Ludowy
35. Uście Solne – była szkoła
36. Uście Solne – lecznica zwierząt
37. Barczków – Dom Ludowy

38. Dąbrówka Morska – agronomówka
39. Szkoła Podstawowa w Szczurowej
40. Szkoła Podstawowa w Zaborowie
41. Szkoła Podstawowa w Strzelcach Wielkich
42. Szkoła Podstawowa w Strzelcach Małych (filia)
43. Szkoła Podstawowa w Wrzępi (filia)
44. Szkoła Podstawowa w Rudach Rysiu (filia)
45. Szkoła Podstawowa w Uściu Solnym
46. Szkoła Podstawowa w Woli Przemykowskiej

Wnioski.

- Rynek usług jest dość bogaty, lecz nieuporządkowany.
- Powstająca sieć placówek usługowych nie zaspokaja występujących potrzeb z zakresu obsługi rolnictwa, obsługi ruchu drogowego, obsługi zwiększającego się ruchu budowlanego oraz usług podstawowych, a także bazy i zaplecza rekreacji oraz turystyki.

5.2.6. Bezpieczeństwo publiczne.

Struktura i zakres działania KPP w Brzesku obejmuje Powiat Grodzki i Ziemski, na obszarze którego znajdują się Posterunki Policji pracujące w systemie zmianowym, całodobowym - w zależności od bieżących potrzeb. Są to: Posterunek Policji w Czchowie oraz Posterunek Policji w Szczurowej.

Na obszarze powiatu funkcjonują także:

- Powiatowy Zespół Reagowania Kryzysowego w ramach którego utrzymywana jest stała współpraca w celu przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych (powodzie, pożary) oraz epidemiom,
- Komisja Bezpieczeństwa i Porządku – zajmująca się problematyką bezpieczeństwa mieszkańców powiatu oraz wypracowywaniem planów i strategii przeciwdziałania zjawiskom patologii społecznej i przestępczości.

Stan bezpieczeństwa publicznego na obszarze Gminy Szczurowa należy ocenić na poziomie zadowalającym. Główne zadania w tym zakresie wykonują:

- Komisariat Policji w Szczurowej,
- Urząd Gminy w Szczurowej - Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego,
- 16 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych.

Ochotnicze Straże Pożarne działają w oparciu o ustawę o ochronie przeciwpożarowej, prawo o stowarzyszeniach oraz statut Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. Każda jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej zarejestrowana jest w sądzie jako stowarzyszenie, posiada osobowość prawną i jest jednostką organizacyjną ochrony przeciwpożarowej. Koszty wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej w myśl art. 32.1 ustawy o ochronie przeciwpożarowej - ponosi Gmina.

Na Obszarze Gminy Szczurowa działa 16 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych w następujących miejscowościach:

- OSP Dąbrówka Morska,
- OSP Dołęga,
- OSP Górka,
- OSP Kwików,
- OSP Niedzieliska,
- OSP Pojawie,
- OSP Rajsko,
- OSP Rylowa,
- OSP Strzelce Małe,
- OSP Strzelce Wielkie,
- OSP Szczurowa,
- OSP Uście Solne,
- OSP Wola Przemykowska-Natków,
- OSP Wola Przemykowska-Zamłynie,
- OSP Wrzępia,
- OSP Zaborów.

Od 1995 roku zaczął funkcjonować w Polsce, zorganizowany przez Państwową Straż Pożarną - Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy (KSRG), którego podstawowym celem jest ochrona życia, zdrowia, mienia lub środowiska poprzez: walkę z pożarami innymi klęskami żywiołowymi, ratownictwo techniczne, chemiczne i od 1997 roku - również poprzez ratownictwo ekologiczne i medyczne.

- **Analiza funkcjonowania administracji publicznej.**

Urząd Gminy w Szczurowej realizuje podstawowe zadania związane z ochroną ludności oraz obiektów i urządzeń użyteczności publicznej.

Na administrowanym terenie zorganizowany został system ostrzegania i alarmowania ludności. Przygotowane zostały także odpowiednie siły i środki na wypadek konieczności ewakuacji ludności i udzielania podstawowej pomocy.

W oparciu o dyspozycje art. 19 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 89, poz. 590) organem odpowiedzialnym za organizowanie i kierowanie reagowaniem kryzysowym na obszarze Gminy Szczurowa jest Wójt Gminy.

W oparciu o art. 19 ust. 4 ustawy o zarządzaniu kryzysowym organem pomocniczym Wójta w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego, który podejmuje przedsięwzięcia w zakresie koordynacji działań reagowania prowadzonych przez:

- służby ratownicze,
- samodzielne stanowiska Urzędu Gminy,
- pomoc społeczną,
- organizacje charytatywne i użyteczności społecznej,
- wolontariuszy,
- siły ratownicze Ochotniczych Straży Pożarnych Gminy Szczurowa.
- ekspertów i specjalistów.

Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego pełni funkcję doradczą Wójta w zakresie wypracowania strategii działania i decyzji oraz realizuje zatwierdzone przedsięwzięcia poprzez grupę Operacji i Organizacji Działań.

Kierowanie działaniami reagowania na miejscu zdarzenia realizowane będzie przez przedstawiciela kompetentnej służby lub osoby funkcyjnej - zgodnie z przydziałem uwidocznionym w „siatce bezpieczeństwa”. Celem zapewnienia społeczeństwu Gminy podstawowych warunków ochrony przed zagrożeniami związanymi z występowaniem klęsk żywiołowych oraz awarii technicznych, noszących znamiona klęski żywiołowej, opracowano "Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego".

Przedsięwzięcia zaplanowane w Gminnym Planie Zarządzania Kryzysowego stanowią kontynuacje działań określonych w planach poszczególnych służb, inspekcji i straży, w sytuacjach określonych w ustawie o stanie klęski żywiołowej, które wymagają podjęcia nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem.

W działaniach dotyczących reagowania kryzysowego na obszarze Gminy Szczurowa udział biorą:

- jednostki administracji publicznej,
- organa samorządy terytorialnego,
- służby publiczne,
- ochotnicze straże pożarne,
- inne instytucje i przedsiębiorstwa oraz organizacje pozarządowe.

W przypadku wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia na terenie gminy będą realizowane podstawowe zadania związane z ochroną ludności, a główny wysiłek skupiony będzie na:

- ostrzeganiu i alarmowaniu,
- informowaniu o rodzaju zagrożenia i zasadach zachowania się ludności,
- bezpośrednim udziale sił i środków gminy w akcji ratunkowej,
- prowadzeniu ewakuacji z zagrożonych rejonów,
- zapewnieniu ewakuowanym pomocy medycznej i socjalnej, głównie w zakresie zakwaterowania, wyżywienia i zaopatrzenia w wodę,
- ochrony pozostawionego mienia ewakuowanej ludności,
- pomocy w odtworzeniu działania podstawowych systemów dla przetrwania ludności,
- zabezpieczenie dróg ewakuacji i objazdu.

W przypadku gdy rozległość i intensywność wystąpienia klęski żywiołowej bądź nadzwyczajnego zagrożenia przekracza możliwości podjęcia skutecznego działania przez administrację Gminy, Wójt Gminy Szczurowa występuje do Starosty Powiatu Brzeskiego o wsparcie w działaniach ratowniczych i likwidacji skutków wystąpienia klęski żywiołowej bądź nadzwyczajnego zagrożenia.

- **Współdziałanie z sąsiednimi gminami oraz Starostwem Powiatowym.**

Celem zapewnienia wspólnego przeciwdziałania zagrożeniom w przypadku powstania sytuacji kryzysowych Wójt Gminy Szczurowa podejmuje przedsięwzięcia współdziałania z sąsiednimi gminami w obszarach dotyczących głównie:

- wzajemnego informowania o sytuacjach mogących stanowić zagrożenie dla sąsiadujących gmin,
- organizacji łączności, ostrzegania oraz współdziałania w przypadku prowadzenia wspólnych działań reagowania kryzysowego,
- wymiany informacji o podjętych działaniach w fazie reagowania,
- wymiany informacji o siłach i środkach możliwych do wydzielenia w celu wsparcia działań prowadzonych przez sąsiadujące gminy,
- możliwości pomocy w ewakuacji ludności i wykorzystaniu bazy danej Gminy,
- możliwości pozyskania specjalistów, specjalistycznych maszyn i środków transportu.

Źródłami informacji o zagrożeniach i potrzebie podjęcia działań reagowania kryzysowego mogą być:

- służby dyżurne PSP, Policji, dyspozytorzy Pogotowia Ratunkowego, służba zdrowia,informacje i ostrzeżenia przekazane przez Wojewódzkie, Powiatowe - Centra Zarządzania Kryzysowego,
- informacje i sygnały o zagrożeniu przekazane przez sąsiednie gminy,
- każda osoba, która zaobserwowała /posiadła wiadomość/ o zagrożeniu,
- media,
- służby komunalne,
- laboratoria,
- służby i lecznice weterynaryjne,
- dyspozytorzy zakładów pracy,
- pracownicy monitoringu i ochrony którym powierzono dozór,
- służby dyżurne jednostek wojskowych.

Wykaz planów operacyjnych opracowanych przez komórki organizacyjne gminy, wraz z wykazami i zwięzłymi opracowaniami procedur operacyjnych zawartych w tych planach:

- plan operacyjny ochrony przed powodzią;
- plan osiągania wyższych stanów gotowości Urzędu Gminy Szczurowa.do reagowania na sytuacje kryzysowe;
- plan zapewnienia funkcjonowania publicznych urządzeń zaopatrzenia w wodę w warunkach specjalnych w Gminie Szczurowa;
- plan przygotowania publicznej i niepublicznej służby zdrowia Gminy Szczurowa na potrzeby obronne państwa;
- instrukcja organizacji, rozwinięcia i działania zespołu zastępczych miejsc szpitalnych;
- instrukcja głównego stanowiska kierowania;
- instrukcja stałego dyżuru Urzędu Gminy Szczurowa;
- procedury w przypadku zaistnienia utrudnień w ruchu drogowym na skutek intensywnych opadów śniegu;
- plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych Gminy Szczurowa.
- procedury ewakuacji w Gminie Szczurowa.
- procedury informowania, ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach Gminy Szczurowa.

Na obszarze Gminy w remizach OSP zainstalowano 16 syren alarmowych, które pełnią rolę środków informacji społeczeństwa na wypadek nadzwyczajnych zagrożeń. Jako punkty rozdzielcze ew. ewakuacji zostały wytypowane poniżej przedstawione jednostki:

Tabela 19. Gmina Szczurowa.
Zestawienie elementów organizacyjnych procesu ewakuacji.

Lp.	Nazwa miejscowości	Nazwa elementu	Umiejscowienie
1.	Rudy Rysie	Punkt Rozdzielczy	Szkoła Podstawowa
2.	Dołęga	Punkt Rozdzielczy	Dom Ludowy
3.	Szczurowa	Punkt Rozdzielczy	Szkoła Podstawowa
4.	Zaborów	Punkt Rozdzielczy	Szkoła Podstawowa
5.	Rylowa	Punkt Rozdzielczy	Dom Strażaka
6.	Wrzępia	Punkt Rozdzielczy	Remiza OSP
7.	Niedzieliska	Punkt Rozdzielczy	Szkoła Podstawowa
8.	Pojawie	Punkt Rozdzielczy	Dom Ludowy
9.	Rajsko	Punkt Rozdzielczy	Remiza OSP

Wnioski.

- W Szczurowej działa Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego, którego siedziba znajduje się w Urzędzie Gminy.
- Gminne struktury krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego przygotowane są do realizacji zadań z zakresu: ratownictwa technicznego, gaszenia pożarów i walki z klęskami żywiołowymi.
- Gmina jest przygotowana do zadań z zakresu zarządzania kryzysowego oraz ratownictwa medycznego.

5.3. Rynek pracy - bezrobocie.

5.3.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Bezrobocie w Polsce wciąż rośnie. Czarnym punktem na mapie Polski pozostaje powiat szydłowiecki – stopa bezrobocia sięga tu 37,8%. W Warszawie pracy nie może znaleźć tylko 3,9% mieszkańców. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w końcu stycznia 2012 r. wyniosła 2 mln 121,5 tys. osób (w tym 1 mln 112,4 tys. kobiet) i była wyższa, niż przed miesiącem o 7% (138,8 tys. osób).

Najwyższa stopa bezrobocia utrzymywała się nadal w województwach: warmińsko-mazurskim (21,1%), zachodnio-pomorskim (18,5%), kujawsko pomorskim (17,7%), lubuskim (16,5%), podkarpackim (16,3%) oraz świętokrzyskim (16,0%). **Najniższą stopą bezrobocia charakteryzowały się województwa:** wielkopolskie (9,8%), mazowieckie (10,4%), śląskie (10,8%) i **małopolskie (11,2%).** Tradycyjnie, najmniejsze trudności ze znalezieniem pracy są w największych polskich miastach. Warszawa **i** Poznań to dwa miasta o najniższym w Polsce odsetku mieszkańców bez pracy – stopa bezrobocia wynosi tu 3,9%. O pracę stosunkowo łatwo także w Sopocie (4,2% bezrobocia) i w Katowicach (4,6%).

Wartość stopy bezrobocia w województwie małopolskim w porównaniu do innych województw jest dość niska. Na koniec grudnia 2011 r. stopa bezrobocia wynosiła 10,5% i tylko trzy województwa posiadały niższą stopę bezrobocia: śląskie (10,1%), mazowieckie (9,9%) i wielkopolskie (9,2%).

Wysoka stopa bezrobocia wystąpiła na peryferiach regionu, szczególnie w Małopolsce wschodniej i południowowschodniej. Na tych obszarach najwyższy jest również odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Ponad połowa (53,8%) bezrobotnych Małopolski to mieszkańcy wsi. W województwie małopolskim, pomimo dość niskiej stopy bezrobocia, występuje tak jak i w innych województwach - bezrobocie ukryte, które dotyczy głównie terenów wiejskich oraz obszarów o słabym stopniu urbanizacji.

W województwie małopolskim liczba osób aktywnych zawodowo w 2008 r. wynosiła 1388 tys. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 52,9% (w Polsce 54,7%), natomiast wskaźnik zatrudnienia nie przekroczył 50,0% (w kraju wynosił 51,0%). Liczba osób pracujących wynosiła 1126 tys.

Podobnie jak 3 lata wcześniej, pracujący w Małopolsce stanowią 8% wszystkich pracujących Polaków. Największy udział pracujących notowany jest w miastach na prawach powiatu: Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie. Dobra sytuacja panuje również w północno-zachodniej części województwa. Najmniej osób pracujących jest w powiatach nowosądeckim, wielickim, suskim i tarnowskim.

Na przestrzeni lat 2005-08 największy wzrost udziału osób pracujących zanotowano w Krakowie i otaczających go gminach, co świadczy o rozwoju strefy podmiejskiej. Spadek liczby pracujących zanotowano na obszarach peryferyjnych, charakteryzujących się niższym odsetkiem osób pracujących oraz w kilku gminach Małopolski północno-zachodniej, gdzie zatrudnienie pozostaje jednak wysokie. Tendencje te mogą świadczyć o pogłębianiu się dysproporcji między obszarem od Krakowa do granicy z województwem śląskim, a resztą województwa.

Wśród pracujących 21,2% to osoby zajmujące się rolnictwem – o 2 punkty procentowe mniej, niż w 2005 r. Udział pracujących w sektorze przemysłowym zwiększył się o niecały jeden punkt procentowy i wynosi 27,3%.

Pracujący w usługach stanowili 51,5%, w tym 29,3% (wzrost o 2,5 punktu procentowego) w usługach rynkowych i 22,3% (spadek o 1,3 punktu procentowego w usługach nierynkowych.

Struktura zatrudnienia w usługach, pomimo utrzymującej się od kilku lat tendencji wzrostowej, nadal znacząco odbiega od średniej UE, gdzie w roku 2006 jedynie 6,4% osób pracowało w rolnictwie, 25% w przemyśle i aż 68,6% w usługach.

Na całym obszarze województwa obserwuje się spadek zatrudnienia w rolnictwie, największy wokół Krakowa i innych dużych miast (m.in. powiat krakowski, tarnowski, wielicki). Na tych obszarach widoczny jest również wzrost zatrudnienia w sektorze usług rynkowych, co może świadczyć o tym, iż coraz więcej mieszkańców gmin podmiejskich rezygnuje z rolnictwa decydując się na podjęcie pracy związanej z obsługą ośrodka miejskiego; jest to jeden z przejawów procesów suburbanizacji.

Na większości obszaru województwa zauważa się spadek zatrudnienia w przemyśle. Wzrost powyżej 4 punktów procentowych zanotowano jedynie w powiatach: chrzanowskim, bocheńskim i nowosądeckim. Ciągły wzrost zatrudnienia obserwowany w Małopolsce charakteryzuje się nieco wyższym tempem, niż średnia dynamika zatrudnienia w kraju. Wzrost ten jest największy w branży hotelarskiej i gastronomicznej, w budownictwie oraz w usługach dla firm i obsłudze nieruchomości. Spadek zatrudnienia miał miejsce w branży energetycznej i przetwórstwie przemysłowym.

5.3.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Niekorzystnym zjawiskiem na rynku pracy w systemie gospodarki rynkowej jest bezrobocie. W rolnictwie, głównej dziedziny gospodarki Gminy, duże rozdrobnienie gospodarstw i ich niska dochodowość nie daje szans na tworzenie miejsc pracy najemnej, ale stanowi jedyne źródło utrzymania.

Bezrobotni z powiatu brzeskiego stanowili 2,9% ogółu bezrobotnych w 2010 r. w woj. małopolskim i udział ten był najniższy w całym okresie 2004 - 2010 r. Najwyższy udział powiatu brzeskiego w tym zakresie wystąpił w 2008 r. i wynosił 3,6%.

Stopa bezrobocia w powiecie brzeskim w 2010 r. wynosiła 11,9%, co w rankingu powiatów daje mu dziesiątą lokatę (na równi z powiatem proszowickim). W 2004 r. stopa bezrobocia wynosiła 17,0% i plasowała powiat brzeski na 12 miejscu, zatem w porównaniu z innymi powiatami ziemskimi sytuacja w powiecie brzeskim uległa znacznej poprawie. Stopa bezrobocia w powiecie brzeskim zawsze była wyższa od średniej wojewódzkiej. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że wartość tego wskaźnika dla województwa wyraźnie zaniża relatywnie niska stopa bezrobocia w Krakowie.

W ostatnim roku badanego okresu 2004-2010 stopa bezrobocia w powiecie brzeskim była wyższa od średniej wojewódzkiej o 1,5 p. proc., natomiast w latach 2006-2009 ta różnica wynosiła około 3 p. proc., co świadczy o wyraźnej poprawie tej sytuacji w powiecie brzeskim.

Pod względem liczby bezrobotnych w przeliczeniu na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym. W 2010 r. najlepiej kształtowała się sytuacja w gminach Iwkowa i Szczurowa, gdzie na 1 tys. osób w wieku 18-59/64 lata przypadało odpowiednio 51 oraz 56 bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy (w gminach: Dębno, Borzęcin, Gnojnik oraz Czchów wskaźnik ten wynosił około 70‰).

Relatywnie najwyższe bezrobocie występowało w gminie Brzesko, gdzie na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym przypadało 80 bezrobotnych, przy czym na terenach wiejskich tej gminy wskaźnik ten był jeszcze wyższy i wynosił 84‰. W powiecie brzeskim w 2010 r. analizowany wskaźnik wynosił 72‰, natomiast w woj. małopolskim 67‰.

Tabela 20. Gmina Szczurowa.
Kształtowanie się liczby pracujących w latach 2000-2006 oraz 2011 r.

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2011
Ogółem,	**710**	**726**	**650**	**670**	**672**	**672**	**697**	**828**
w tym: kobiety	**-**	**-**	**-**	**-**	259	382	395	439
Rolnictwo	32	33	20	19	16	18	15	
Przemysł i budownictwo	225	280	208	233	251	226	225	
Usługi:	228	197	221	224	215	222	208	
- rynkowe								
- nierynkowe	225	216	201	194	190	206	219	
Sektor publiczny	330	295	274	269	259	272	279	
Sektor prywatny	380	431	376	401	413	400	418	

Źródło: WUP- Kraków

Tabela 21. Kształtowanie się bezrobocia w Gminie Szczurowa w 2004 r. oraz 2011 r.

Gmina Szczurowa	2004 r.	2011 r.
liczba bezrobotnych	**509**	**375**
kobiety	**265**	**211**
z prawem do zasiłku	59	58
absolwenci	0	0
w wieku od 18-24 lat	214	151
pozostający bez pracy powyżej 12 m-cy	268	154
bezrobotni nowozarejestrowani	37	54
osoby wyłączone z ewidencji	14	17

Źródło: PUP Brzesko - 2004 r. oraz 2011 r..

Tabela 22. Struktura bezrobocia w Gminie Szczurowa na tle powiatu brzeskiego w latach 2005-2007.

	2005	2006	2007
bezrobotni do 25. roku życia			
Szczurowa	188	148	121
% w powiecie brzeskim	11,1	11,2	11,2
bezrobotni powyżej 50. roku życia			
Szczurowa	37	25	33
% w powiecie brzeskim	6,7	4,8	6,7
bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych			
Szczurowa	104	67	79
% w powiecie brzeskim	10,5	13,0	9,9
długotrwale bezrobotni			
Szczurowa	259	185	163
% w powiecie brzeskim	7,2	6,5	6,9

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Brzesku

Tabela 23. Stopa bezrobocia długotrwałego w wybranych gminach powiatu brzeskiego w latach 2005-2007

Gmina	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Borzęcin	66,2	67,7	63,4
Czchów	63,8	60,8	66,4
Dębno	62,1	58,1	58,1
Gnojnik	69,8	63,1	66,8
Iwkowa	66,6	62,4	60,5
Szczurowa	**58,7**	**53,7**	**52,5**
Powiat brzeski	64,6	61,8	60,9

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Brzesku

Tabela 24. Gmina Szczurowa. Bezrobocie - 2011 r.

	Jednostka miary	2011
BEZROBOCIE		
Bezrobotni zarejestrowani wg płci		
ogółem	osoba	375
mężczyźni	osoba	164
kobiety	osoba	211
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym		
ogółem	%	6,1
mężczyźni	%	4,9
kobiety	%	7,6
PRACUJĄCY WEDŁUG INNEGO PODZIAŁU NIŻ PKD		
Pracujący wg płci		
ogółem	osoba	828
mężczyźni	osoba	389
kobiety	osoba	439

Tabela 25. Podstawowe dane o bezrobotnych zarejestrowanych w 2010 r. w gminach powiatu brzeskiego. Stan w dniu 31.12.2010 r.

Wyszczególnienie	Bezrobotni		Z liczby ogółem					
	ogółem	w tym kobiety	bezrobotni bez prawa do zasiłku		osoby w okresie 12 m-cy od dnia ukończenia szkoły		niepełnosprawni bezrobotni i poszukujący pracy	
			razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety	razem	w tym kobiety
Powiat brzeski	4133	2263	3677	2073	491	256	194	104
Gminy miejsko-wiejskie:								
gm. m-w. Brzesko ...	1860	1017	1658	928	165	90	123	67
m. Brzesko	852	473	761	430	56	31	70	40
gm. w. Brzesko	1008	544	897	498	109	59	53	27
g m-w. Czchów	414	229	366	204	69	35	14	6
m. Czchów	101	55	89	50	15	5	3	4
gm. w. Czchów	313	174	277	154	54	30	11	2
Gminy wiejskie:								
gm. w. Borzęcin	367	198	332	187	44	20	7	3
gm. w. Dębno	621	351	567	326	72	37	30	19
gm. w. Gnojnik	340	204	296	189	65	40	10	6
gm. w. Iwkowa	187	91	163	80	33	14	2	-
gm. w. Szczurowa	**344**	**173**	**295**	**159**	**43**	**20**	**8**	**3**

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Brzesku.

Tabela 26. Bezrobocie w wybranych gminach powiatu brzeskiego w 2010 -1011 r.

Wskaźnik	Gmina w latach 2010-2011											
	Borzęcin		Czchów		Dębno		Gnojnik		Iwkowa		Szczurowa	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	**2010**	**2011**
Liczba bezrobotnych	367	397	313	330	621	671	340	368	187	218	**344**	**375**
Kobiety	198	207	174	180	351	374	204	211	91	104	**173**	**211**
Osoby z prawem do zasiłku	35	43	36	42	54	75	44	54	24	33	**49**	**58**
Osoby do 25 roku życia	120	133	127	133	230	237	131	135	81	106	**132**	**151**
Osoby powyżej 50 roku życia	44	46	35	37	71	83	42	46	18	20	**45**	**46**
Bez kwalifikacji zawodowych	62	64	40	39	99	101	49	49	24	28	**62**	**71**
Długotrwale bezrobotni	180	192	147	158	291	301	151	162	73	82	**142**	**154**
Bezrobotni nowo zarejestrowani	60	55	39	37	80	97	48	50	24	49	**50**	**54**
Osoby wyłączone z ewidencji	34	25	21	20	73	47	53	22	18	18	**28**	**17**

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Brzesku

5.3.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Do głównych przyczyn bezrobocia w Gminie Szczurowa zaliczyć należy duże rozdrobnienie gospodrastw i przeludnienie agrarne, wpływające na poziom i opłacalność produkcji rolnej, W/w zjawiska są główną przyczyną rosnącego zubożenia i spadku stopy życiowej ludności.

- W roku 2011 liczba bezrobotnych wyniosła 381 osob, o 37 osób więcej w stosunku do roku 2010.

5.4. Zasoby mieszkaniowe.

5.4.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Sytuacja mieszkaniowa w Polsce jest statystycznie najgorsza w Unii Europejskiej. Najmniej mieszkań na 1000 mieszkańców, jedna z najmniejszych powierzchni mieszkaniowych na mieszkańca i najmniejsza powierzchnia średnia mieszkania - to przesłanki do stwierdzenia, że budownictwo mieszkaniowe powinno rozwijać się znacznie szybciej, niż obecnie, by zmniejszyć dystans cywilizacyjny do innych krajów UE. Podstawowymi miernikami pozwalającymi określić warunki mieszkaniowe są wskaźniki ilustrujące przeciętną liczbę osób przypadających na mieszkanie, liczbę osób przypadających na izbę, powierzchnię użytkową mieszkania przypadającą na osobę. W roku 2009 rozpoczęto o 50% mniej budów niż w 2008 co oznacza znaczne zmniejszenie podaży w latach następnych.

Według wstępnych danych, w **Polsce w okresie styczeń-wrzesień 2012 r. oddano do użytkowania o 20,5% więcej niż w analogicznym okresie 2011 r.** (w którym odnotowano spadek o 11,1% i o 7,1% więcej, niż w 2010 roku. W okresie dziewięciu miesięcy 2012 r. wydano pozwoleń na budowę o 9,4% mniej, niż w analogicznym okresie ub. roku. Zmniejszyła się również liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto – do 9,0%. **Największy udział (54,6%) w przyroście nowych zasobów mieszkaniowych mieli inwestorzy indywidualni.** w tej grupie inwestorów w porównaniu z analogicznym okresem 2011 r. odnotowano spadek liczby wydanych pozwoleń na budowę – do 9,7% oraz liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto do 12,4%.

Zasoby mieszkaniowe powiatu brzeskiego według stanu na koniec 2010 r. wyniosły 26,5 tys. mieszkań i stanowiły 2,4% ogółu mieszkań w woj. małopolskim. W omawianych mieszkaniach znajdowało się 110,2 tys. izb o łącznej powierzchni użytkowej 2335,6 tys. $m^{2.}$

W latach 2004–2010 następowała systematyczna poprawa warunków mieszkaniowych w powiecie brzeskim. Przeciętna liczba osób przypadająca na jedno mieszkanie i izbę malała - przy równoczesnym wzroście powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę.

W 2010 r. pod względem zaludnienia mieszkańcy powiatu brzeskiego posiadali mniej korzystne warunki mieszkaniowe od mieszkańców woj. małopolskiego; w powiecie brzeskim na jedno mieszkanie przypadało 3,46 osób (w województwie 3,04 osoby), a na jedną izbę 0,83 osoby (w województwie 0,79 osób).

Wśród powiatów woj. małopolskiego obydwa omawiane wskaźniki ulokowały powiat brzeski na 15 miejscu. Mieszkaniec powiatu brzeskiego w końcu 2010 r. miał do dyspozycji 25,5 m^2 powierzchni użytkowej mieszkania, podczas gdy mieszkaniec woj. małopolskiego dysponował powierzchnią 24,9 m^2 na osobę, co ulokowało powiat brzeski na ósmej pozycji w województwie.

5.4.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Zasoby mieszkaniowe w Gminie sukcesywne wzrastają i obejmują wyłącznie budownictwo indywidualne. Typowe budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne w Gminie nie występuje. Występują mieszkania w większych budynkach użyteczności, które należy zakwalifikować jako mieszkania służbowe.

Tabela 27. Zasoby mieszkaniowe w wybranych gminach powiatu brzeskiego w 2006 r.

Powiat	Liczba			Powierzchnia [m^2]		
	Mieszkań ogółem	Izb ogółem	Izb na mieszkanie	Mieszkań ogółem	Mieszkania średnio	Mieszkania na 1 osobę
Borzęcin	2 359	9 435	3,9	208 530	88,4	24,9
Czchów	2 527	10 502	4,1	232 511	92,0	25,2
Dębno	3 568	15 152	4,2	318 241	89,2	22,8
Gnojnik	2 195	8 677	3,9	188 047	85,7	25,6
Iwkowa	1 556	6 830	4,3	145 639	93,6	24,0
Szczurowa	**2 925**	**11 803**	**4,0**	**279 253**	**95,5**	**28,4**
Powiat brzeski	25 578	105 018	4,1	2 209 346	86,4	24,5
Województwo małopolskie	1 031 658	3 916 987	3,79	76 281 949	73,94	23,3

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela 28. Wskaźniki zasobów mieszkaniowych w wybranych gminach powiatu brzeskiego w 2010 r.

Jednostka administracyjna	Wskaźniki w 2010 r. [m^2]				
	Przeciętna pow. użytkowa mieszkania na 1 osobę	Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie / 1 izbę	Przeciętna pow. użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania	Mieszkania oddane do użytkowania	Mieszkania oddane do użytkowania na 1 tys. ludności
Borzęcin	25,7	3,47/0,86	122,7	6	0,7
Czchów gm.	54,0	3,72/0,89	130,6	34	3,5
Dębno	23,9	3,83/0,89	152,5	44	3,1
Gnojnik	26,4	3,34/0,83	145,9	15	2,0
Iwkowa	24,8	3,87/0,87	164,4	16	2,5
Szczurowa	**29,1**	**3,30/0,81**	**140,4**	**12**	**1,2**
Powiat brzeski	25,5	3,46/0,86	144,5	214	2,3
Województwo małopolskie	24,9	3,04/0,79	114,9	7 164	3,7

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela Nr 29. Mieszkania oddane do użytkowania w Gminie Szczurowa w roku: 2006, 2010 oraz 2011.

Jednostka admin.	Rok	Mieszkania	
		ogółem	w tym w indyw. bud. mieszkaniowym
Gmina Szczurowa	2006	13	13
	2008	11	11
	2009	11	11
	2010	12	12
	2011	brak danych	brak danych
	2012	brak danych	brak danych

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS

Tabela Nr 30. Gmina Szczurowa - pozwolenia na budowę uzyskane w latach 2006 - 2011 *

Jedn. admin.	Rok	Liczba wydanych pozwoleń na budowę
Gmina Szczurowa	2008	35
	2009	37
	2010	44
	2011	50
	2012	41

Źródło: Urząd Gminy - 2012 r.

** Pozwolenia na budowę dotyczą budynków mieszkalnych i gospodarczych bez instalacji gazowej, wieży centertel, zjazdów z drogi i pozwoleń na rozbudowe obiektów.*

5.3.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Gminie Szczurowa na jedną osobę, największa wśród gmin powiatu, wyniosła w 2010 roku 96,1 m^2.
- Standard nowych mieszkań można uznać jako dobry.
- W latach 2008 - 2012 wydano na obszarze Gminy 207 pozwoleń na budowę, co oznacza ok. 41 pozwoleń wydanych w skali roku.
- Podobnie jak w całym kraju - największy udział w przyroście nowych zasobów mieszkaniowych należał do inwestorów indywidualnych.

5.5. Ocena poziomu życia mieszkańców Gminy.

Ocenę zróżnicowań w układzie wojewódzkim zaprezentowano na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Łodzi - "Warunki życia ludności w województwie łódzkim w 2008 r., Łódź - 2010 r.".

Do określenia poziomu życia ludności wykorzystano 48 wskaźników społeczno-ekonomicznych, które zgrupowano w 8 podstawowych dziedzinach charakteryzujących badane zjawisko:

1. Zatrudnienie, bezrobocie, warunki pracy
2. Zanieczyszczenie środowiska
3. Dochody ludności, zasoby materialne, warunki mieszkaniowe
4. Ubóstwo i wykluczenie społeczne
5. Rozwój gospodarczy
6. Infrastruktura gospodarcza
7. Infrastruktura socjalna, kultura
8. Bezpieczeństwo publiczne, warunki społeczne

Uzyskany ta metodą wskaźnik syntetyczny poziomu życia ludności na obszarze województwa, uplasował województwo małopolskie w II grupie z 15 województw, co oznacza średni poziom życia, wg przyjętego systemu ocen:

I grupa (najwyższy poziom życia) -
województwo mazowieckie

II grupa (średni poziom życia) -
województwa: śląskie, **małopolskie,** pomorskie, wielkopolskie

III grupa (niski poziom życia) -
województwa: podlaskie, dolnośląskie, łódzkie

IV grupa (najniższy poziom życia) -
województwa: opolskie, zachodniopomorskie, lubelskie, świętokrzyskie, kujawsko-pomorskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie, lubelskie.

Wnioski.

- W świetle w/w ocen statystycznych Gmina Szczurowa, uplasowała się w przedziale oznaczającym "**średni poziom życia".**
- Jednym z najistotniejszych atutów Gminy jest jej położenie w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich, które będą stymulowały jej rozwój.

- Stymulowanie rozwoju gospodarczego oznacza podejmowanie przez podmioty administracji publicznej działań wpływających na wzrost aktywności gospodarczej i wzrost zatrudnienia.
- Skuteczność działań na rzecz wspierania rozwoju gospodarczego jest bardzo silnie skorelowana z ogólnym poziomem sprawności zarządzania w innych obszarach aktywności samorządu terytorialnego.
- Jakość zarządzania często wywiera większy wpływ na rozwój gospodarczy danego obszaru, niż działania bezpośrednie. Takim działaniem zewnętrznym była realizacja i oddanie w 2002 r. do użytku mostu na Wiśle oraz realizacja autostrady w bliskim sasiedztwie Gminy i tym samym poprawa połączeń komunikacyjnych, a działaniem wewnętrznym jest tworzenie w Gminie stref aktywności gospodarczej.
- Gospodarka Gminy wspomagana jest poprzez finanse zewnętrzne - środki Unii Europejskiej i inne oraz Towarzystwa i Kluby Polonijne w Chicago:
  - Towarzystwo Ratunkowe Szczurowa w Chicago,
  - Komitet Pomocy Gminie Szczurowa,
  - Towarzystwo Ratunkowe Górka w Chicago,
  - Towarzystwo Ratunkowe Kwików w Chicago,
  - Towarzystwo Parafii Strzelce Wielkie w Chicago,
  - Klub Dołężan w Chicago,
  - Klub Zaborowian w Chicago,
  - Klub Pojawian w Chicago,
  - Klub Niedzieliska w Chicago,
  - Klub Wola Przemykowska w Chicago,
  - Fundacja Parafii Strzelce Wielkie w Chicago.

6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z FUNKCJONOWANIA SYSTEMU TRANSPORTU

6.1. Komunikacja drogowa.

6.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Sieć drogowa Małopolski tworzy system powiązany z układem dróg krajowych i międzynarodowych. Przez obszar województwa małopolskiego przebiega **III Paneuropejski Korytarz Transportowy**: Zgorzelec/Olszyna – Krzyżowa – Wrocław – Opole – Katowice – Kraków – Rzeszów – Przemyśl Medyka/Korczowa, wchodzący w skład sieci TINA i tworzący przyszłą sieć drogową TEN. W jego skład wchodzi m.in. droga krajowa nr 4 i autostrada A 4.

Podstawowy układ drogowy tworzą drogi krajowe, wojewódzkie i powiatowe. Natomiast sieć dróg powiatowych stanowi ważny element w systemie komunikacji wewnętrznej województwa, uzupełniając sieć dróg krajowych i wojewódzkich, łącząc miejscowości i wsie z siedzibami powiatów. 98% dróg powiatowych posiada nawierzchnię twardą. Ich stan jest zły i utrudnia dostęp do obszarów o szczególnych walorach turystycznych oraz hamuje możliwość rozwoju gospodarczego, w tym turystyki. Układ dróg w województwie małopolskim w latach 2006–2011 zasadniczo nie zmienił się.

Położenie komunikacyjne powiatu brzeskiego jest stosunkowo dobre. Przez obszar powiatu przebiega międzynarodowa droga nr 4 (E40) Zgorzelec-Medyka oraz ważne szlaki krajowe – droga nr 75 Brzesko - Nowy Sącz - Krynica oraz droga wojewódzka nr 768 Jędrzejów - Węchadłów - Skalbmierz - Koszyce - Brzesko, która przebiega również przez obszar Gminy Szczurowa.

Stosunkowo najlepsze połączenie komunikacyjne posiadają – położone przy drodze krajowej nr 4 - gminy Brzesko i Dębno, łatwy dojazd charakteryzuje także gminy Czchów i Gnojnik (przy drodze nr 75), a także Szczurową (przy drodze nr 768). Najsłabsze połączenie komunikacyjne posiadają gminy Iwkowa i Borzęcin. Niewątpliwą szansą rozwojową powiatu brzeskiego jest budowa autostrady wschód – zachód ze zjazdem w kierunku Nowego Sącza. Zakłada się, że w powiązaniu z wyżej wymienionymi trasami, które łączą regiony świętokrzyski i mazowiecki z południową częścią Polski i Słowacją, stworzy ona ważny węzeł komunikacyjny. Na obszarze powiatu brzeskiego znajduje się 248,3 km dróg powiatowych, co oznacza ich średnią gęstość rzędu 42,1 km/100 km^2 powierzchni powiatu.

W porównaniu ze średnią regionu małopolskiego, wynoszącą 44,3 km/100 km^2, wynik ten należy uznać za niewystarczający. Łączna długość dróg gminnych w powiecie brzeskim wynosi 520,2 km, co oznacza gęstość 88,2 km/100km^2. Również w tym przypadku jest to wartość dużo niższa od średniej regionalnej, wynoszącej 125 km/100 km^2.

Przez teren powiatu brzeskiego przebiega linia kolejowa Kraków-Tarnów-Rzeszów, a najbliższy Brzeska międzynarodowy port lotniczy znajduje się w Krakowie-Balicach. Powiat brzeski posiada korzystną lokalizację w odległości ok. 50 km od tego portu, a dzięki oddaniu do użytkowania południowej obwodnicy Krakowa jest on dostępny samochodem z Brzeska i okolic - w ciągu kilkudziesięciu minut.

6.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Gmina Szczurowa obsługiwana jest generalnie komunikacją drogową. Elementami składowymi systemu są:

- **drogi wojewódzkle klasy głównej G:**
  - **nr 768** Jędrzejów - Węchadłów - Skalbmierz - Koszyce - Brzesko o długości w granicach Gminy 13,828 km,
  - **nr 964** Kazimierza Wielka - Dobczyce - Wieliczka - Niepołomice - Ispina Zielona - Szczurowa - Biskupice Radłowskie o długości w granicach Gminy 7,953 km;
- **drogi powiatowe klasy Z - zbiorcze:**
  - nr 1305K Szczurowa – Żelichów,
  - nr 1338K Górka – Zaborów – Wał – Ruda – Radłów,
  - nr 1421K Zaborów – Bielcza – Wola Dębińska,
  - nr 1424K Bochnia – Uście Solne – Barczków
- **drogi powiatowe klasy L - lokalne:**
  - nr 1336K Zaborów - Wietrzychowice,
  - nr 1423K Dabrówka – Strzelce Małe
  - nr 1425K Cerekiew – Strzelce Małe
  - nr 1426K Strzelce Wielkie – Niedzieliska
  - nr 1428K Bochnia – Niedzieliska
  - nr 1429K Borek – Rudy Rysie
  - nr 2094K Wrzępia – Okulice
- **drogi gminne klasy L - lokalne oraz D- dojazdowe:**
  - nr 4338001 Dołęga przez wieś,
  - nr 4338002 Górka – Kopacze,
  - nr 4338003 Szczurowa – Brzezinki- Wola Przemykowska,
  - nr 4338004 Kwików przez wieś,
  - nr 4338005 Szczurowa – Dom Strażaka,
  - nr 4338006 Popędzyna przez wieś,

- nr 4338007 Uście Solne – Błonie,
- nr 4338008 Strzelce Małe – Zlewnia mleka,
- nr 4338009 Strzelce Wielkie – Wrzępia,
- nr 4338010 Rudy Rysie – Okulice.

Sieć dróg powiatowych łączy Gminę Szczurowa z sąsiednimi gminami oraz powiatami: bocheńskim, proszowickim i tarnowskim. Pomiędzy mniejszymi miejscowościami istotną rolę pełnią drogi gminne. W Gminie istnieje rozbudowana sieć dróg nie ujętych w oficjalnych statystykach, a mających również charakter dróg publicznych. Są to drogi dojazdowe obsługujące bezpośrednio zabudowę poszczególnych miejscowości.

Zdecydowana większość dojazdów ma nawierzchnię utwardzoną, często ulepszoną (dywanik asfaltowy lub powierzchniowe utrwalenie). Długość dróg nie objętych ewidencją o nawierzchni bitumicznej wynosi ok. 21,0 km.

Długość sieci dróg utwardzonych nieulepszonych jest co najmniej dwukrotnie większa. Gmina Szczurowa nie posiada komunikacji kolejowej, najbliższa stacja PKP znajduje się w Brzesku, oddalonym o 19 km od Szczurowej. W połączeniach z poszczególnymi miejscowościami Gminy występuje duże zróżnicowanie. Najlepiej obsługiwana jest Szczurowa, Uście Solne, Niedzieliska, Rudy Rysie najsłabiej Wrzępia, Kopacze Wielkie, Barczków i Popędzyna.

6.1.3. Ocena funkcjonowania układu drogowego.

- **Drogi wojewódzkie.**

Drogi wojewódzkie posiadają jezdnie o nawierzchni bitumicznej szerokości 6,0 m. Szerokość w koronie dróg wynosi 7,5 do 8,0 m. Droga nr 768 ma już przeprawę mostową na Wiśle. Wybudowany, nowoczesny most drogowy w miejscowości Górka posiada poważne znaczenie komunikacyjne, nie tylko w znaczeniu gminnym ale i regionalnym.

Gmina Szczurowa, wspólnie z Zarządem Województwa, podjęła inicjatywę budowy południowego obejścia Szczurowej na odcinku Rylowa – Niedzieliska. Droga wojewódzka nr 964 ma decydujące znaczenie dla dostępności komunikacyjnej Gminy Szczurowa, stanowiąc główną oś komunikacyjną relacji wschód-zachód. W ramach układu sieci dróg wojewódzkich nr 768, nr 775, nr 965 i 975 - droga nr 964 umożliwia mieszkańcom tych terenów dostęp do sąsiednich gmin oraz dróg krajowych nr 4, nr 73 i nr 79.

Zgodnie z przeprowadzonym w 2010 r. pomiarem ruchu, średniodobowe natężenie ruchu na odcinkach drogi objętych projektem wynosi 3190 pojazdów/dobę. Problemem kluczowym, spowodowanym zniszczeniami infrastruktury drogowej w wyniku powodzi w 2010 roku, jest ograniczenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru w związku ze złym stanem technicznym drogi wojewódzkiej nr 964.

Ponadto zidentyfikowano następujące problemy szczegółowe:
- niska jakość parametrów techniczno – użytkowych DW nr 964,
- niewystarczająca dostępność komunikacyjna Gminy Szczurowa,
- większe zacofanie obszarów zdegradowanych,
- niski poziom bezpieczeństwa,
- zagrożenie środowiska naturalnego,
- spadek atrakcyjności turystycznej,
- spadek atrakcyjności inwestycyjnej.

Przygotowany projekt przebudowy drogi wojewódzkiej nr 964 na odcinku Uście Solne - Rylowa na łącznej długości 8264 m posiada w swoim zakresie:
- przebudowę jezdni polegająca na wzmocnieniu konstrukcji nawierzchni lub przebudowę konstrukcji nawierzchni
- wykonanie poboczy;
- przebudowę i budowę urządzeń odwadniających;
- przebudowę zjazdów indywidualnych i publicznych;
- budowę i przebudowę zatok autobusowych;
- przebudowę skrzyżowań DW 964 z drogami bocznymi;
- zabezpieczenie i przebudowa urządzeń obcych i uzbrojenia terenu;
- remont przepustów drogowych pod DW 964;
- stałą organizację ruchu (oznakowanie pionowe i poziome);
- montażu urządzeń bezpieczeństwa ruchu.

Celem bezpośrednim realizacji projektu, który przyczyni się do wzrostu postępu cywilizacyjnego na obszarze Gminy Szczurowa, a tym samym Małopolski, jest „Likwidacja skutków powodzi w 2010 r. na odcinku drogi wojewódzkiej nr 964". W obrębie celu bezpośredniego wyznaczono cele szczegółowe zaprezentowane poniżej:
- poprawa parametrów techniczno-użytkowych DW nr 964,
- poprawa dostępności do dróg krajowych i wojewódzkich,
- poprawa komfortu podróżowania, płynności ruchu pojazdów oraz eliminacja utrudnień w ruchu,
- skrócenie czasu podróży użytkowników dróg,
- zwiększenie mobilności mieszkańców,
- poprawa bezpieczeństwa ruchu i bezpieczeństwa pieszych,
- poprawa dostępności i konkurencyjności regionów,
- zmniejszenie emisji toksycznych składników spalin, hałasu i wibracji oraz emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych odprowadzanych do gleby i wód,
- wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej,
- poprawa estetyki krajobrazu i wizerunku regionu.

- **Drogi powiatowe.**

Drogi powiatowe posiadają łączną długość na obszarze Gminy ok. 53,6 km, z czego 52,9 km (99%) stanowią drogi o nawierzchni ulepszonej. Nawierzchnię twardą, nie ulepszoną posiadają jedynie: droga Uście Solne – Barczków i droga Dąbrówka Morska – Strzelce Małe.

- **Drogi gminne.**

Drogi gminne charakteryzuje dobrze rozwinięta sieć połączeń i dość dobra nawierzchnia. Obecnie Gmina posiada 56,84 km dróg gminnych z czego 52,86 km (ok. 93%) posiada nawierzchnię ulepszoną. Sieć dróg publicznych w Gminie liczy ogółem ok. 102,9 km, z czego na drogi o nawierzchni ulepszonej (bitumicznej) przypada 95% (97,8 km). Gęstość sieci dróg publicznych o nawierzchni twardej wynosi 76,0 km/100 km^2 i jest znacznie mniejsza, niż średnia dla województwa małopolskiego. Gmina posiada również drogi wewnątrzmiejskie i dojazdowe do pól, których długość wynosi 126,90 km.

Układ drogowy Gminy ma charakter mieszany z elementami układu i prostokątnego i promienistego z centrami w Szczurowej i Zaborowie. Podstawową rolę w tym układzie pod względem funkcjonalnym pełnią drogi wojewódzkie, droga powiatowa nr 43105 Szczurowa – Żelichów oraz droga powiatowa nr 43104 Bochnia – Niedzieliska. Ciągi te łączą centrum Gminy z ośrodkami powiatowymi w Brzesku, Bochni i Dąbrowie Tarnowskiej oraz sąsiednimi gminami: Drwiną, Koszycami, Wietrzychowicami i Radłowem.

Układ drogowy jest generalnie zgodny ze strukturą przestrzenną Gminy. Brak jest jednak powiązań drogowych o odpowiednich parametrach technicznych, w paśmie zainwestowania w północnej części Gminy, wzdłuż obwałowań Wisły.

Niekorzystną cechą większości elementów układu drogowego jest zbyt mała szerokość pasów drogowych. Drogi przebiegające poza terenami skoncentrowanego osadnictwa: (Szczurowej, Zaborowa, Uścia Solnego, Rylowej, Strzelec Małych), gdzie podstawowe ciągi mają przekrój uliczny z wydzielonymi chodnikami dla pieszych, nie posiadają chodników, a jedynie wąskie pobocza dla pieszych i rowy odwadniające. Szerokość pasów drogowych pozostałych ciągów komunikacyjnych jest rzędu 6-8 metrów. Drogi te funkcjonują praktycznie jako ciągi pieszo – jezdne. Ze stanu zainwestowania obsługiwanych przez te drogi terenów należy wnosić, iż rozbudowa przekroju tych ciągów komunikacyjnych jest mało realna.

Występujący od kilku lat wzrost liczby pojazdów samochodowych i rolniczych maszyn samojezdnych, przy jednoczesnym zwiększeniu ciężaru pojazdów samochodowych oraz wzroście mobilności mieszkańców, powoduje szybsze niszczenie dróg. Konsekwencją tego przy braku wystarczających środków finansowych na budowę, modernizację, ochronę i utrzymanie dróg jest postępująca degradacja ich stanu technicznego.

Ponadto, wymagania techniczne i administracyjne dotyczące procesu inwestycyjnego przerastają możliwości społeczności wiejskiej i utrudniają poprawę sieci dróg gminnych. Uwarunkowaniem techniczno – ekonomicznym modernizacji dróg w terenach zabudowanych są wąskie pasy drogowe, uniemożliwiające wprowadzenie w przekrój drogi systemu odwodnienia, ścieżek rowerowych, a nawet chodników dla ruchu pieszego. Trudności w pozyskaniu terenu niejednokrotnie eliminują całkowicie działania modernizacyjne.

6.1.4. Komunikacja zbiorowa.

Transport zbiorowy w województwie małopolskim obsługiwany jest przez przewoźników działających na podstawie zezwoleń wydawanych przez wójtów (linie komunikacyjne na obszarze Gminy), burmistrzów i prezydentów miast (linie komunikacji miejskiej), starostów (linie w obrębie jednego powiatu), Marszałka Województwa Marszałkowskiego (linie w obrębie województwa małopolskiego wykraczające poza obszar jednego powiatu) i marszałków województw właściwych ze względu na przebieg linii (linie wykraczające poza obszar jednego województwa).

Gmina Szczurowa nie posiada gminnej komunikacji zbiorowej. Podstawowym środkiem transportu publicznego w powiązaniach zewnętrznych i wewnętrznych Gminy zapewniają linie autobusowe KPKS Tarnów oraz linie prywatne - "busowe". Gęsta sieć przystanków oraz zwarty charakter zabudowy skoncentrowanej wzdłuż podstawowych ciągów komunikacyjnych lub w ich pobliżu powodują, że większość zainwestowania znajduje się w zasięgu 15 – minutowego dojścia pieszego do środków transportu publicznego. Poza tą strefą znajduje się znaczna część zabudowy Dąbrówki Morskiej, oraz część wsi Dołęga, Rajsko, Górka, Wola Przemykowska, przysiółki Michala i Brzezinki.

Połączenia komunikacji pasażerskiej w Gminie są zróżnicowanie. Najlepisze powiazania komunikacyjne posiada miejscowość Szczurowa poprzez dworzec autobusowy, z którego w ciągu doby odjeżdża około 30 autobusów. Większość kursów realizowana jest w dni robocze i dni nauki szkolnej.

Najlepiej rozwinięte są połączenia z Brzeskiem. Pojedyncze kursy realizowane są do Krakowa, Dąbrowy Tarnowskiej i Szczucina. Dobrze obsługiwane są również wsie położone wzdłuż drogi 768, a także Strzelce Wielkie, Strzelce Małe i Uście Solne. Najsłabiej obsługiwane są wsie: Wrzępia, Kopacze Wielkie, Barczków i Popędzyna. Dwie ostatnie miejscowości nie mają bezpośredniego połączenia autobusowego z ośrodkiem gminnym.

Linie prywatne "busów" obsługują mieszkańców Gminy na trasach z Brzeska na obszar Gminy w obydwie strony.

6.1.5. Komunikacja indywidualna osobowa i towarowa.

- **Transport osobowy.**

Podobnie jak w wielu młodych państwach członkowskich UE wzrost zamożności i otwieranie się rynku doprowadziły do znaczącego wzrostu liczby posiadanych samochodów. Tak jak w innych nowych krajach członkowskich UE wskaźnik motoryzacji w Polsce wzrósł znacząco i zaczyna zbliżać się do poziomu europejskiego. W latach 2000-2007 liczba samochodów osobowych na 1,000 mieszkańców w Polsce rosła w tempie 5,6% w skali roku (9% rocznie w latach 2006-2007) w porównaniu do 1,5% w krajach UE-27. Zdecydowana większość osób porusza się obecnie samochodem, co jest również trendem typowym dla innych młodych państw członkowskich UE.

Wskaźnik motoryzacji w wybranych krajach Unii Europejskiej.

Źródło: UE Energy and Transport in Figures (2009 r.)

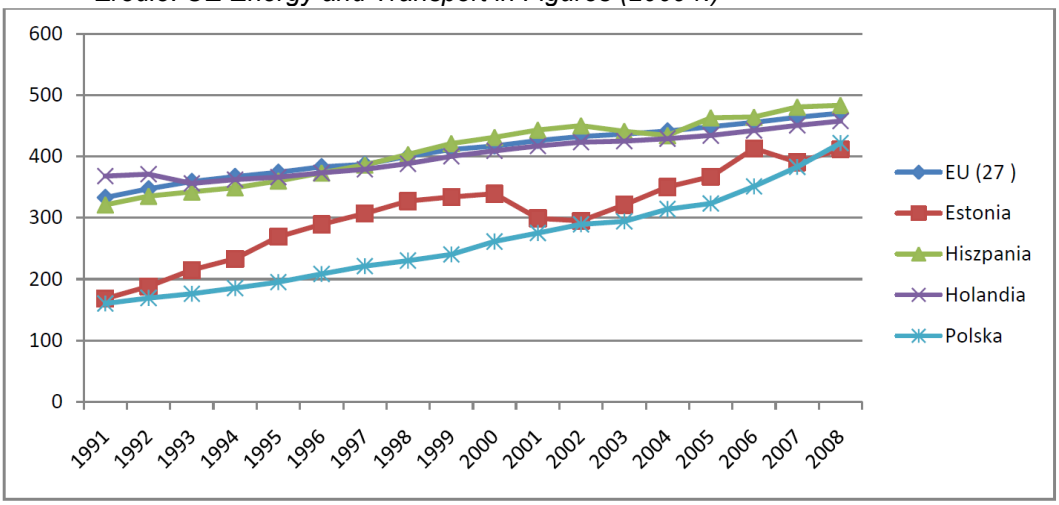

- **Transport towarowy.**

Motorem wzrostu przewozów towarowych w Polsce jest transport towarów ciężkich siecią drogową. W 2007 roku, siecią drogową przewieziono 160 miliardów ton towarów na 1 km sieci, czyli o 113% więcej w porównaniu z rokiem 2000. W tym samym czasie, wielkość przewozów kolejowych nie uległa zmianie. Towary wymagające transportu ciężkimi pojazdami ciężarowymi, które często idealnie nadają się do przewozów koleją, przewożone są siecią drogową, co znacznie przyczynia się do jej zużycia i degradacji.

W 2008 roku, 40.3% przewozów towarowych ogółem (w tonach) na sieci drogowej stanowiły rudy minerałów i inne produkty kopalne. Pozostałe surowce mineralne niemetalowe stanowiły kolejne 14.7% wielkości przewozów.

Transport towarowy wg gałęzi transportu.

Źródło: UE Energy and Transport in Figures (2009 r.)

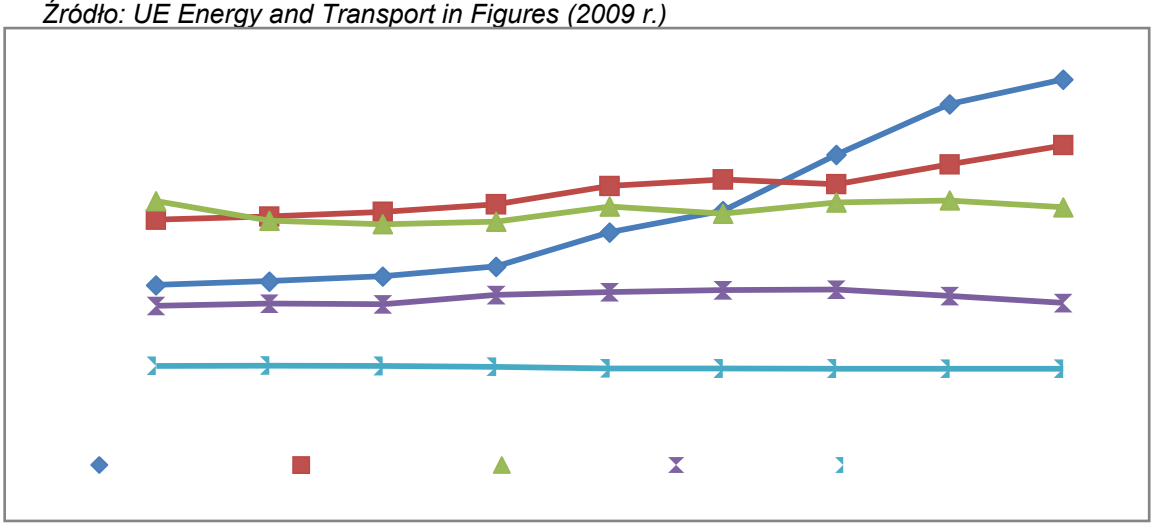

- **Ocena funkcjonowania sektora transportu w Polsce.**

W porównaniu z innymi krajami UE, stan techniczny infrastruktury w Polsce wywiera większy wpływ na jej funkcjonowanie. Polska zajmuje 30 miejsce na 130 krajów w rankingu indeksu logistycznego (Logistics Performance Index - LPI). Polska zajmuje bardzo wysoką pozycję pod względem terminowości dostaw, lecz dopiero 43 miejsce pod względem infrastruktury handlu i transportu.To najgorszy wynik na sześć wskaźników badanych przez LPI. Co więcej, pod względem infrastruktury Polska odstaje od większości krajów UE-15, jak również kilku innych nowych członków, co wyraźnie wskazuje na pilną potrzebę poprawy jakości infrastruktury handlowej i transportowej.

6.1.6. Drogi transportu rolniczego.

Drogi rolnicze są głównie drogami o nawierzchni gruntowej. Niewielki procent tych dróg jest wyposażony w nawierzchnię gruntową ulepszoną, najczęściej wykonaną samorzutnie (przez zainteresowanych użytkowników) dokonywaną w przypadkach niezbędnych, kiedy wymaga tego potrzeba przejazdu.

Drogi gruntowe powodują ewidentne straty w postaci wzrostu kosztów eksploatacji pojazdów transportowych i maszyn rolniczych (przejazd samochodu ciężarowego po drodze gruntowej wymaga od 60 - 100% większego zużycia paliwa w stosunku do jazdy po nawierzchni twardej i ulepszonej), dotyczy to zwłaszcza dróg na gruntach piaszczystych o grząskiej nawierzchni. Drogi położone na gruntach spoistych sprawiają trudności poruszającym się po nich pojazdom w okresie wiosennym i jesiennym.

Niektóre odcinki takich dróg są nieprzejezdne dla pojazdów zaprzęgowych, do czego przyczynia się ruch ciągników powodujących powstawanie głębokich kolein. Układ dróg obsługi rolnictwa wykazuje dużą nieregularność. Struktura indywidualnych dojazdów posiada cechy przypadkowości - w zależności od stanu władania gruntami.

6.1.7. Bezpieczeństwo ruchu drogowego.

Ze względów bezpieczeństwa pieszych i ruchu pojazdów, na każdej drodze przechodzącej przez tereny zabudowane bez względu na jej klasę i funkcję powinna występować segregacja ruchu, to jest fizyczne oddzielenie ruchu pieszych i pojazdów. Wspólne użytkowanie jezdni odbywa się równocześnie z ruchem rowerowym. Nasilający się w ostatnich latach ruch rowerowy potwierdza znaczącą jego rolę dla obsługi transportowej Gminy w podróżach na krótkie odległości, jako dojazd do pracy, usług, pól itp.

6.2. Komunikacja wodna.

Ważnym, elementem potencjalnej komunikacji wodnej jest szlak rzeczny Wisły. Rozwój transportu rzecznego jest wymieniany w Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju z dnia 26 lipca 2001 r. Żegluga śródlądową wymieniona jest w tym dokumencie jako element systemu infrastruktury technicznej - podstawowego systemu przestrzennego stabilizującego politykę przestrzennego zagospodarowania kraju. Wobec faktu istnienia mostu w Górkach wydaje się wskazane przeanalizowanie możliwości lokalizacji portu rzecznego (przeładunek, turystyka) w bezpośrednim sąsiedztwie przeprawy przez Wisłę.

Kolejnym miejscem możliwym do lokalizacji portu na obszarze Gminy jest Popędzyna - szczególnie uwarunkowane ze względu na sąsiedztwo z Uściem Solnym. Obecnie nie zapadły wiążące decyzje w/w zakresie.

6.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego

- **W zakresie komunikacji konieczne są:**
- modernizacja istniejącego układu drogowego (nawierzchnie, łagodzenie zakrętów, przeprowadzenie chodników i ścieżek rowerowych, zwłaszcza wzdłuż dróg powiatowych i wojewódzkich,

- przystosowanie sieci dróg gminnych do transportu ciężkiego, co jest związane z coraz większym natężeniem ruchu towarowego, w tym transportu urobku z miejscowych żwirowni;
- brak lub nie utrzymywanie poboczy drogowych (dotkliwe w trakcie intensywnych prac polowych, kiedy po drogach poruszają się maszyny rolnicze o dużych gabarytach).
- Występują braki w powiązaniach drogowych o odpowiednich parametrach w północnej części Gminy - wzdłuż obwałowań Wisły,
- Istotnym elementem poprawy bezpieczeństwa mieszkańców Gminy, jest wybudowanie południowego obejścia drogowego Szczurowej, od Rylowej do Niedzielsk (nowe połączenie drogi wojewódzkiej nr 964 w Rylowej z nowo projektowanym odcinkiem w ciągu drogi wojewódzkiej nr 768 w Niedzieliskach).
- W programach rozwoju Gmina winna uwzględnić uwarunkowania zewnętrzne nasilenia transportu publicznego w Polsce. Ponadlokalne trasy komunikacyjne przebiegające przez Gminę stwarzają szansę rozwoju, ale również zagrożenia w postaci zanieczyszczeń komunikacyjnych - powietrza, gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, hałasu, którym należy przeciwdziałać.

Ponadto występuje szereg problemów lokalnych:

- Brak planowania systemowego. Większość samorządów przygotowuje plany
  i strategie transportowe nieregularnie, często w ramach wymogów związanych z zapewnieniem finansowania unijnego oraz przy niewystarczającej koordynacji różnych poziomów administracji samorządowej.
- Niewystarczające przychody samorządów. Polskie gminy mają ograniczony dostęp do źródeł przychodów, dzięki którym mogłyby finansować niezbędne inwestycje, aby sprostać wyzwaniom stawianym przez dynamiczny rozwój transportu, a zwłaszcza zapewnić i utrzymać właściwą infrastrukturę transportową.
- Niedofinansowanie oraz niewłaściwe uregulowania prawne transportu.
- Niedofinansowanie stosunkowo tanich narzędzi zarządzania ruchem. Analogicznie do niedofinansowania transportu publicznego, samorządy przekazują niewystarczające środki na stosunkowo niedrogie narzędzia sterowania ruchem (takie jak systemy koordynacji sygnalizacji świetlnej, inne narzędzia inteligentnego systemu transportu (ITS) czy pobieranie opłat za parkowanie i egzekwowanie płatności), które mogą znacząco poprawić przepustowość i bezpieczeństwo systemów drogowych.
- Brak nadzoru metropolitalnego w celu rozwiązania problemów transportowych w miastach i ich okolicach - w terenach wiejskich. Wymienić tu można np. skoordynowane usługi przewozów pasażerskich, rozwój dróg, czy

strategiczne zarządzanie ruchem, chociaż zawarto oddolnie szereg porozumień dwustronnych między miastami i okolicznymi gminami, czy też pomiędzy gminami i województwami, nie zastępuje to jednak właściwego planowania na poziomie metropolitalnym, czy skoordynowanych działań wdrożeniowych.

7. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I FUNKCJONOWANIA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

7.1. Elektroenergetyka.

7.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

System elektroenergetyczny województwa zaspokaja obecne zapotrzebowanie, zarówno odbiorców komunalnych, jak też przemysłu i usług. Występuje jednak wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną, modernizacje i rozbudowę systemu energetycznego i to zarówno po stronie układów zasilających, jak też rozdzielczych - średniego i niskiego napięcia. **Stan techniczny sieci energetycznych, zwłaszcza na terenach wiejskich, wymaga gruntownej poprawy.** Tempo przeprowadzanej reelektryfikacji, warunkującej odnowę sieci na całym obszarze województwa, uzależnione jest od nakładów finansowych. Równolegle z elektryfikacją prowadzone są prace zmierzające do poprawy warunków napięciowych odbiorców, czyli dostarczanie energii elektrycznej o parametrach dostosowanych do obowiązujących standardów.

Zastosowanie w/w oraz innych "czystych" technologii przyczyni się do redukcji zanieczyszczenia środowiska naturalnego, zwiększenia efektywności energetycznej, poprawy jakości i standardów życia w województwie, zwiększenia liczby miejsc pracy na obszarach wiejskich, ograniczenia strat przesyłowych energii, zwiększenia uniezależnienia się od surowców kopalnych oraz odpowiedniego gospodarowania odpadami do celów energetycznych.

W latach 2005-2008 w województwie małopolskim nastąpił niewielki wzrost zużycia energii elektrycznej (o 0,7%). Wynikał on przede wszystkim ze wzrostu zużycia energii elektrycznej przez tzw. pozostałych odbiorców (o 22,2%). Natomiast we wszystkich wyróżnionych sektorach odnotowano spadek zużycia energii. Przy czym największy spadek wystąpił w sektorze transportowym (10,3%). Największym użytkownikiem energii w województwie małopolskim jest sektor przemysłowy (34% zużycia energii).

Duży udział pod względem zużycia energii ma również grupa użytkowników zaliczona do tzw. pozostałego zużycia (30,8%) oraz gospodarstwa domowe (20,5%). Spośród wyróżnionych sektorów najmniejszym udziałem cechuje się rolnictwo (1%). W latach 2005-2008 struktura zużycia energii uległa nieznacznym zmianom.

Największy wzrost udziału wystąpił w przypadku tzw. pozostałego zużycia, które zwiększyło swój udział o 5,4 pp. Natomiast największy spadek odnotowano w zakresie sektora przemysłowego i gospodarstw domowych - po 2,1 pp.

Według prognoz ENION S.A. szacunkowe zapotrzebowanie na moc w latach 2010-2020 nieznacznie wzrośnie, tj. o około 1%.

Obecne zapotrzebowanie wynosi 2416 MW. Według prognoz w 2020 r. osiągnie ono poziom 2440 MW.

7.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Źródłem dostawy energii elektrycznej dla Gminy Szczurowa jest napowietrzna linia wysokiego napięcia 110 kV relacji Dąbrowa Tarnowska – Szczurowa, od stacji węzłowej Klikowa/220/110 kV/ do GPZ Szczurowa 110/15 kV, która rozprowadzana poprzez dobrze rozwiniętą pierścieniową sieć średniego napięcia 15 kV, zasilającą sieć stacji transformatorowych 15/0,4 kV .
Ponadto, przez obszar Gminy przebiega tranzytowa linia elektroenergetyczna najwyższego napięcia 220 kV relacji Rylowa – Niedzieliska – Rajsko – Strzelce Wielkie – Wrzępia – w stronę Krakowa.

Przebiegające przez obszar Gminy Szczurowa napowietrzne linie elektroenergetyczne - najwyższego napięcia 220 kV oraz wysokiego napięcia 110 kV, wymagają stref ochronnych (bezpieczeństwa) ze względu na ochronę zdrowia i środowiska oraz przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego - zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Tabela 3. Wykaz stacji transformatorowych w Gminie Szczurowa.

L.p.	Gmina	Miejscowość	Napięcie	Nazwa stacji trafo	Nr stacji	Moc stacji kVA	Nazwa stacji	Źródło zasilania z linii SN relacji
1.	Szczurowa	Barczków	15	Barczków	454	63	Szczurowa	Uście Solne
2.	Szczurowa	Dąbrówka Morska	15	Dąbrówka Morska I	260	30	Szczurowa	Uście Solne
3.	Szczurowa	Dąbrówka Morska	15	Dąbrówka Morska II	261	30	Szczurowa	Uście Solne
4.	Szczurowa	Dołęga	15	Dołęga I	262	63	Szczurowa	Przybysławice
5.	Szczurowa	Dołęga	15	Dołęga II	310	100	Szczurowa	Przybysławice
6.	Szczurowa	Dołęga	15	Dołęga III	420	63	Szczurowa	Przybysławice
7.	Szczurowa	Dołęga	15	Dołęga IV	490	250	Szczurowa	
8.	Szczurowa	Dołęga	15	Dołęga V	491	100	Szczurowa	Przybysławice
9.	Szczurowa	Dołęga	15	Dołęga VI	557	100	Szczurowa	Przybysławice
10.	Szczurowa	Dołęga	15	Dołęga VII	558	100	Szczurowa	Przybysławice
11.	Szczurowa	Górka	15	Górka I	264	160	Szczurowa	Wola Rogowska
12.	Szczurowa	Górka	15	Górka II	265	63	Szczurowa	Wola Rogowska
13.	Szczurowa	Górka	15	Górka El	266	30	Szczurowa	Wola Rogowska
14.	Szczurowa	Kopacze Wielkie	15	Kopacze Wielkie	269	50	Szczurowa	Wola Rogowska
15.	Szczurowa	Księże Kopacze	15	Księże Kopacze	305	30	Szczurowa	Wola Rogowska
16.	Szczurowa	Niedzieliska	15	Niedzieliska I	273	50	Szczurowa	Wygoda
17.	Szczurowa	Niedzieliska	15	Niedzieliska II	742	63	Szczurowa	Wygoda
18.	Szczurowa	Niedzieliska	15	Niedzieliska HI	743	63	Szczurowa	Wygoda
19.	Szczurowa	Pojawię	15	Pojawię I	275	63	Szczurowa	Przybysławice
20.	Szczurowa	Pojawię	15	Pojawię II	438	63	Szczurowa	Przybysławice
21.	Szczurowa	Pojawię	15	Pojawię HI	439	63	Szczurowa	Przybysławice
22.	Szczurowa	Popędzyna	15	Popędzyna	455	50	Szczurowa	Uście Solne
23.	Szczurowa	Rajsko	15	Rajsko I	276	30	Szczurowa	Wygoda

24.	Szczurowa	Rajsko	15	Rajsko U	624	50	Szczurowa	Wygoda
25.	Szczurowa	Rajsko	15	Rajsko HI	625	100	Szczurowa	Wygoda
26.	Szczurowa	Rudy Rysie	15	Rudy Rysie I	278	75	Biadoliny	Szczurowa
27.	Szczurowa	Rudy Rysie	15	Rudy Rysie U	279	30	Biadoliny	Szczurowa
28.	Szczurowa	Rudy Rysie	15	Rudy Rysie IV	635	63	Biadoliny	Szczurowa
29.	Szczurowa	Rudy Rysie	15	Rudy Rysie V	636	63	Biadoliny	Szczurowa
30.	Szczurowa	Rudy Rysie	15	Rudy Rysie lU	412	63	Biadoliny	Szczurowa
31.	Szczurowa	Rylowa	15	Rylowa I	626	63	Szczurowa	Biadoliny
32.	Szczurowa	Rylowa	15	Rylowa E	277	63	Szczurowa	Biadoliny
33.	Szczurowa	Rylowa	15	Rylowa m	627	63	Szczurowa	Biadoliny
34.	Szczurowa	Rząchowa	15	Rząchowa	280	100	Szczurowa	Wola Rogowska
35.	Szczurowa	Strzelce Małe	15	Strzelce Małe I	282	63	Szczurowa	Uście Solne
36.	Szczurowa	Strzelce Małe	15	Strzelce Małe U	407	40	Szczurowa	Uście Solne
37.	Szczurowa	Strzelce Małe	15	Strzelce Małe HI	721	50	Szczurowa	Uście Solne
38.	Szczurowa	Strzelce Wielkie	15	Strzelce Wielkie I	283	63	Szczurowa	Wygoda
39.	Szczurowa	Strzelce Wielkie	15	Strzelce Wielkie II	284	63	Szczurowa	Wygoda
40.	Szczurowa	Strzelce Wielkie	15	Strzelce Wielkie m	285	50	Szczurowa	Wygoda
41.	Szczurowa	Strzelce Wielkie	15	Strzelce Wielkie IV	406	100	Szczurowa	Wygoda
42.	Szczurowa	Strzelce Wielkie	15	Strzelce Wielkie V	478	75	Szczurowa	Wygoda
43.	Szczurowa	Strzelce Wielkie	15	Strzelce Wielkie VI	479	63	Szczurowa	Wygoda
44.	Szczurowa	Strzelce Wielkie	15	Strzelce Wielkie W	480	50	Szczurowa	Wygoda
45.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa I	286	100	Szczurowa	Pompownia
46.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa E	287	100	Szczurowa	Pompownia
47.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa El	288	63	Szczurowa	Przybysławice
48.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa wodociągi	484	1260	Szczurowa	OSM
49.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa V	290	30	Szczurowa	Przybysławice
50.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa VI	291	75	Szczurowa	Pompownia
51.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa VE	292	63	Szczurowa	Pompownia
52.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa VIII	404	100	Szczurowa	Pompownia
53.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa ZRB	580	63	Szczurowa	Pompownia
54.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa IX	445	250	Szczurowa	Przybysławice
55.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa X	637	100	Szczurowa	Wola Rogowska
56.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa XI	638	100	Szczurowa	Wygoda
57.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa XE	728	100	Szczurowa	Pompownia
58.	Szczurowa	Szczurowa	15	Szczurowa XIE	735	63	Szczurowa	Wola Rogowska
59.	Szczurowa	Uście Solne	15	Uście Solne I	450	100	Szczurowa	Uście Solne
60.	Szczurowa	Uście Solne	15	Uście Solne IH	452	40	Szczurowa	Uście Solne
61.	Szczurowa	Uście Solne	15	Uście Solne IV	453	100	Szczurowa	Uście Solne
62.	Szczurowa	Uście Solne	15	Uście Solne V	689	315	Szczurowa	Uście Solne
63.	Szczurowa	Wisowatki	15	Wisowatki	306	160	Szczurowa	Przybysławice
64.	Szczurowa	Wola Przemykowska	15	Wola Przemykowska I	296	63	Szczurowa	Wola Rogowska
65.	Szczurowa	Wola Przemykowska	15	Wola Przemykowska E	297	50	Szczurowa	Wola Rogowska
66.	Szczurowa	Wola Przemykowska	15	Wola Przemykowska El	298	63	Szczurowa	Wola Rogowska
67.	Szczurowa	Wola Przemykowska	15	Wola Przemykowska IV	311	100	Szczurowa	Wola Rogowska
68.	Szczurowa	Wola Przemykowska	15	Wola Przemykowska V	717	63	Szczurowa	Wola Rogowska
69.	Szczurowa	Wola Przemykowska	15	Wola Przemykowska VI	718	63	Szczurowa	Wola Rogowska
70.	Szczurowa	Wola Przemykowska	15	Wola Przemykowska VII	719	63	Szczurowa	Wola Rogowska
71.	Szczurowa	Zaborów	15	Zaborow i	300	63	Szczurowa	Przybysławice
72.	Szczurowa	Zaborów	15	Zaborów E	035	250	Szczurowa	Przybysławice

7.1.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- System elektroenergetyczny na obszarze Gminy dysponuje znacznymi rezerwami mocy.
- Stan techniczny tej sieci jest niezadowalający; dla podłączenia nowych odbiorców należy się liczyć z koniecznością modernizacji i rozbudowy sieci średniego napięcia 15 kV oraz przyłączenia tych sieci do nowych stacji 110/15 kV.
- Rozprowadzenie energii elektrycznej na obszarze Gminy odbywać się będzie za pomocą kablowo-napowietrznej sieci elektroenergetycznej 15 kV, co wymagać będzie realizacji:

- linii średniego napięcia - kablowych do zasilania stacji wnętrzowych,
- linii średniego napięcia - napowietrznych do zasilania stacji napowietrznych,
- linii niskiego napięcia - kablowych i napowietrznych do zasilania poszczególnych odbiorców i oświetlenia ulicznego,
- modernizacji istniejącej sieci średniego i niskiego napięcia,
- stacji transformatorowych napowietrznych 15/0,4 kV na obszarach ekstensywnej zabudowy,
- stacji transformatorowych wnętrzowych 15/0,4 kV na obszarach intensywnej zabudowy.

- Przyjmuje się, że energia elektryczna dostarczona będzie wszystkim potencjalnym odbiorcom; przewiduje się pełne pokrycie ich potrzeb w zakresie zużycia energii elektrycznej.
- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z infrastruktury elektroenergetycznej dotyczą uwzględnienia zaopatrzenia odbiorców w energię elektryczną oraz form zagospodarowania stref ochronnych (bezpieczeństwa) linii elektroenergetycznych 15 kV, 110 kV oraz 220 kV i zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży.

7.2. Telekomunikacja.

7.2.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Polski rynek telekomunikacyjny w chwili obecnej jest względnie nasycony w usługi telekomunikacyjne, determinowane przez głębokie zmiany w strukturze konsumpcji i sposobach świadczenia usług. Istotną rolę odgrywa również ekspansja usług transmisji danych.

Dominującymi trendami na rynku telekomunikacyjnym w 2011 r. były: dalszy wzrost znaczenia rozwiązań mobilnych, pakietyzacja i konwergencja usług telekomunikacyjnych oraz zwiększanie ich dostępności. Zmieniały się również preferencje konsumentów zainteresowanych przede wszystkim usługami niegłosowymi oraz wysokim poziomem ich jakości. Wśród ważnych trendów na polskim rynku telekomunikacyjnym na uwagę zasługuje przede wszystkim dalsza konsolidacja branży telekomunikacyjnej.

Rozwój konkurencji otworzył użytkownikowi perspektywę wyboru dostosowanej do indywidualnych potrzeb oferty. Pobudziło to wzrost wykorzystania usług telekomunikacyjnych, szczególnie w segmentach telefonii ruchomej i dostępu do sieci Internet. Wzrost intensywności korzystania z usług telekomunikacyjnych tradycyjnie nie dotyczył telefonii stacjonarnej.

Wskaźnik liczby abonentów, wartości rynku oraz wielkości wolumenu ruchu każdego roku spadał. Trend ten pogłębiany był przez zjawisko substytucji usług w stałej lokalizacji - ofertami telefonii komórkowej.

W latach 2005-2009 kontynuowano działania związane z rozwojem infrastruktury informatycznej w województwie małopolskim i związanego z nim dostępu do internetu, podnoszeniem poziomu wykorzystania technologii informacyjnych w administracji publicznej oraz kształtowaniem współpracy środowiska nauki, biznesu i samorządu. W małopolskich gospodarstwach domowych nastąpił dalszy wzrost wyposażenia w dobra trwałego użytkowania, wykorzystujące najnowsze technologie.

Na skutek spadającego zainteresowania usługami telefonii stacjonarnej w Małopolsce następuje spadek liczby abonentów telefonii przewodowej. Jednym z powodów tego zjawiska jest dynamiczny rozwój telefonii komórkowej. Ponadto, województwo małopolskie cechuje się wyższym poziomem komputeryzacji oraz wyższą dynamiką wzrostu liczby komputerów, w tym z dostępem do internetu, niż Polska ogółem.

7.2.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

W obecnej chwili obszar Gminy Szczurowa obsługuje automatyczna centrala telefoniczna Telekomunikacji Polskiej S.A. Połączenia central telefonicznych wykonane są przy pomocy światłowodów. ACT Brzesko połączona została kablami światłowodowymi ze zmodernizowaną ACT Szczurowa 2000 n.n, z której „wyniesione koncentratory - 500" zostały zainstalowane w Zaborowie, Strzelcach Wielkich i w Uściu Solnym.

Na obszarze Gminy funkcjonuje ponadto stacja telefonii komórkowej operatora ERA GSM na działce nr ew. 1718/5 w rejonie Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Szczurowej.

7.2.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Przewiduje się dalszą przebudowę systemów stacjonarnych i naziemnych oraz zwiększenie zakresu usług proponowanych przez poszczególnych operatorów.
- Ważnym procesem rynkowym pozostanie zjawisko konwergencji; wykorzystanie przez operatorów telekomunikacyjnych różnorodnych technologii łączności elektronicznej spowoduje dalsze zacieranie się dotychczasowego podziału na usługi głosowe i transmisji danych.
- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z infrastruktury telekomunikacyjnej dotyczą uwzględnienia zaopatrzenia odbiorców w usługi tej branży oraz form zagospodarowania stref ochronnych (bezpieczeństwa) urządzeń telekomunikacyjnych oraz zapisów o możliwości realizacji inwestycji z zakresu łaczności publicznej - w dostosowaniu do przepisów odrębnych.

7.3. Zaopatrzenie w gaz.

7.3.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Powiat brzeski dysponuje stosunkowo dobrze rozwiniętą gazociągową siecią rozdzielczą o długości 1050,3 km, która stanowi 5,0% ogółu rozdzielczych sieci gazociągowych w województwie małopolskim. Gęstość sieci gazociągowej wynosi 1,8 kmb/km^2. Analogiczny wskaźnik dla województwa wynosi 1,4 kmb/km^2. Do rozdzielczej sieci gazociągowej podłączonych jest ogółem ponad 17,6 tys. odbiorców. Stanowi to 2,8% ogółu podłączeń w województwie małopolskim. Roczne zużycie gazu w przeliczeniu na 1 odbiorcę zamieszkującego powiat brzeski jest najniższe w porównaniu z innymi powiatami. Wynosi ono w badanym powiecie średnio 618 m^3, podczas gdy w nowosądeckim przekracza 820 m^3, a w proszowickim sięga niemal 790 m^3 - dla porównania średnia wojewódzka wynosi 673 m^3.

W powiecie brzeskim w 2010 r. o 3,3% wzrosło zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca w porównaniu do 2004 r., co przy średniej wojewódzkiej 124,5 m^3 plasowało powiat brzeski na siódmej pozycji w woj. małopolskim. Największe zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca tj. - 194,2 m^3 wystąpiło w powiecie wielickim a najmniejsze w powiecie suskim - 11,2 m^3. W przeliczeniu na 1 mieszkańca największe zużycie gazu z sieci 232,2 m^3 zanotowano w mieście Czchowie, najniższe 74,8 m^3 w gminie Gnojnik.

7.3.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Gmina Szczurowa jest zaopatrywana w gaz poprzez średnioprężną sieć gazową ze stacji redukcyjno - pomiarowej I stopnia w Borzęcinie o maksymalnej przepustowości 3000 Nm^3/h (przewidzianą do rozbudowy).

Do gminy Borzęcin gaz doprowadzony jest gazociągiem wysokoprężnym Dn100 mm stanowiącym odgałęzienie magistralnego gazociągu wysokoprężnego Dn 300 mm relacji Swarzów-Łukanowice.

Stopień zgazyfikowania Gminy Szczurowa wynosi 100%; z sieci gazowej korzysta 45% mieszkańców Gminy. Stan techniczny sieci gazowych na obszarze Gminy jest dobry. Istnieją potencjalne możliwości pokrycia bilansowych potrzeb wszystkich odbiorców na obszarze Gminy, jak również znaczne rezerwy dla obsługi inwestycji o znacznych potrzebach w zakresie zaopatrzenia w gaz.

Tabela 4. Charakterystyka sieci gazowej na obszarze Gminy Szczurowa.

Wyszczególnienie	Sieć gazowa w km	Połączenia prowadzące do budynków	Odbiorcy gazu z sieci	Zużycie gazu z sieci		
	stan w dniu 31.12.2010 r.			tys. m^3	na 1 mieszkańca m^3	na 1 odbiorcę
Powiat brzeski	**1086,8**	**18475**	**19046**	**11139,2**	**121,8**	**584,9**
Gminy miejsko-wiejskie:						
gm. m-w. Brzesko	282,4	6981	9205	5717,9	159,8	621,2
m. Brzesko	83,8	2776	5266	3302,1	195,8	627,1
gm. w. Brzesko	198,7	4205	3939	2415,8	127,7	613,3
gm. m-w. Czchów	139,4	1679	1520	1145,0	120,6	753,3
m. Czchów	29,7	394	901	532,1	232,2	590,6
gm. w. Czchów	109,7	1285	619	612,9	85,1	990,1
Gminy wiejskie:						
gm. w. Borzęcin	117,4	1719	1409	784,9	94,3	557,1
gm. w. Dębno	200,7	3226	3037	1582,9	111,4	521,2
gm. w. Gnojnik	122,7	1605	1380	567,2	74,8	411,0
gm. w. Iwkowa	96,9	1369	1160	599,4	95,4	516,7
gm. w. Szczurowa	**127,3**	**1896**	**1335**	**741,9**	**75,8**	**555,7**

7.3.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Istniejąca sieć gazowa na obszarach wsi powiatu brzeskiego posiada znaczne rezerwy przepustowości.
- Głównym zadaniem systemów zaopatrujących zarówno pojedynczych odbiorców gazu, jak również i obiekty formujące daną jednostkę osadniczą, jest zagwarantowanie możliwości jak największego stopnia bezpieczeństwa którego wymiernym wskaźnikiem jest gwarantowana wielkość dostaw gazu.
- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z infrastruktury gazowej dotyczą uwzględnienia zaopatrzenia odbiorców w gaz oraz form zagospodarowania stref ochronnych (bezpieczeństwa) gazociągów oraz zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży.

7.4. Ciepłownictwo.

Gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa oraz inne podmioty publiczne korzystają z własnych źródeł zaopatrzenia w ciepło. Są to z reguły kotłownie i piece w większości opalane paliwem stałym (drzewem, węglem), a jedynie w części innym opałem.

7.5. Zaopatrzenie w wodę.

7.5.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

W ostatnich latach sposób zarządzania zasobami wodnymi wykorzystywanymi do zaopatrzenia ludności w wodę pitną ulegał stopniowej przemianie. Zaspokajanie zapotrzebowania na wodę na obszarach zurbanizowanych coraz powszechniej realizowane jest poprzez stosowanie programów racjonalizacji zużycia wody, a nie w drodze zagospodarowania dodatkowych zasobów wody.

Opracowywane programy racjonalizacji zużycia wody wykorzystują zarówno rozwiązania techniczne, jak i narzędzia ekonomiczne, prawne i administracyjne w celu ograniczenia strat wody oraz zmniejszenia jednostkowego zapotrzebowania na wodę - przy jednoczesnym przestrzeganiu standardów i pełnym zaspokojeniu potrzeb występujących na obsługiwanym obszarze. Działania te pozwalają na uniknięcie lub odłożenie w czasie zwiększenia wydajności systemów zaopatrzenia w wodę i unieszkodliwiania ścieków. Gospodarcze, społeczne oraz środowiskowe korzyści płynące z efektywnego używania zasobów wodnych spowodowały, że racjonalizacja zużycia wody coraz częściej jest stosowana nie tylko w regionach dotkniętych deficytem wody, ale i na pozostałych obszarach.

Poniżej przedstawiono zestawienie źródeł, systemów zaopatrzenia oraz jakości wody na obszarze Polski, które obrazuje zaniedbania ostatnich lat w tym zakresie.

Źródło wody w wodociągach komunalnych:

- wody gruntowe - 55% pobieranej wody,
- wody powierzchniowe - 45 % pobieranej wody,
  (z rzek, jezior, zbiorników wodnych).

Zaopatrzenie w wodę indywidualnych gospodarstw rolnych:

- 16 % - własna studnia bez instalacji wodociągowej,
- 1 % - dowóz wody spoza gospodarstwa,
- 30 % - posiadających wodociąg indywidualny podłączony do studni,
- 53 % - podłączonych do wodociągu zbiorowego.

Jakość wody pobieranej dla celów komunalnych:

- studnie przydomowe – 60 % o złej jakość wody,
- wodociągi indywidualne – 15 % o złej jakość wody,
- wodociągi zbiorowe – 3 % o złej jakości.

Gwarancją racjonalnego zużycia wody na obszarach zurbanizowanych jest ustanowienie systemu opartego na zarządzaniu wielkością zapotrzebowania na wodę. Podstawą tego systemu jest ograniczenie możliwości zagospo-darowania dodatkowych zasobów wodnych, gdy potrzeby wodne danego obszaru można zaspokoić poprzez racjonalizację zużycia wody.

Pojęcie „zagospodarowanie dodatkowych zasobów wodnych" oznacza przerzuty wodne, konstrukcje budowli wodnych służących do zwiększenia pojemności retencyjnej cieków naturalnych, budowę lub rozbudowę stacji ujęć i uzdatniania wody, modernizacje wszystkich wyżej wymienionych obiektów, w celu zwiększenia możliwości poboru wód - dla zaspokojenia potrzeb obszarów zurbanizowanych. W ostatnich latach w województwie małopolskim obserwuje się intensywny rozwój sieci wodociągowej. W latach 2005–2008 przybyło sieci wodociągowej rozdzielczej o 9% długości ogółem. Największy przyrost długości sieci wystąpił w mieście Kraków (o 182,8 km, tj. o 16%) oraz gminach: Chełmiec (o 106.8 km, tj. o 106%), Stary Sącz (63,6 km, tj. o 65%), Jabłonka (o 54,7 km, tj. o 25%) **i Szczurowa (o 52,6 km, tj. o 78%).**

7.5.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Źródła zaopatrzenia w wodę.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę mieszkańców Gminy są wody wgłębne. Pobór wody na stępuje z lokalnych i zbiorczych studni kopanych i głębinowych oraz wodociągów komunalnych, zasilanych z ujęcia wody z poziomów czwartorzędowych w Szczurowej, w wyjątkiem sołectwa w Woli Przemykowskiej, które zaopatrywane jest z ujęcia wody w Wietrzychowicach.

Na obszarze Gminy Szczurowa funkcjonuje 1 komunalne ujęcie wody - w Szczurowej. W latach 1999-2000 wykonana został magistrala wodociągowa łącząca gminę Wietrzychowice z Gminą Szczurowa, a w latach 2001-2002 magistrala łącząca Gminę Szczurowa z gminą Rzezawa - w celu uzupełnienia zasobów wody pitnej.

Tabela 5. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w gminach powiatu brzeskiego w 2010 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Przemysł	Rolnictwo i leśnictwo	Eksploatacja sieci wodociągowej	
				ogółem	w tym domowe gospodarstwa
	dam^3				
Powiat brzeski	**4089,1**	**1566**	**378**	**2145,1**	**1453,7**
Gminy miejsko-wiejskie:					
gm.m-w Brzesko	2436,3	1094	-	1342,3	785,5
m. Brzesko	2094,7	1094	-	1000,7	502,0
gm.w. Brzesko	341,6	-	-	341,6	283,5
gm.m-w Czchów	145,6	-	-	145,6	126,2
m. Czchów	61,4	-	-	61,4	46,4
gm.w.Czchów	84,2	-	-	84,2	79,8
Gminy wiejskie:					
gm.w.Borzęcin					
gm.w.Dębno	910,4	472	378	60,4	56,0
gm.w.Gnojnik	304,2	-	-	304,2	257,6
gm.w.Iwkowa	14,4	-	-	14,4	13,8
gm.w.Szczurowa	39,7	-	-	39,7	32,0
	238,5	-	-	**238,5**	**182,6**

W ramach zaopatrzenia w wodę Gminy Szczurowa wykonano magistrale wodociągowe łączące wsie: Niedzieliska, Rudy Rysie, Strzelce Wielkie, Strzelce Małe, Dąbrówka Morska, Rylowa - łącznie 12607 m.b. oraz magistralę Wola Przemykowska, Kopacze Wielkie, Górka - o długości 3714 mb.

Planowana jest realizacja wodociągu tranzytowego przez Wisłę, umożliwiającego dywersyfikację zaopatrzenia w wodę mieszkańcom gmin - Szczurowa i Borzęcin z nowoczesnego ujęcia wody na Nidzie, którego Gmina stała się współwłaścicielem, wstępując do Związku Międzygminnego „Nida 2000". Zaopatrzenie w wodę z ujęcia " Nida" wymaga realizacji odgałęzienia regionalnego wodociągu tranzytowego z Siedlisk, przez Sokołowice - do Gminy Szczurowa.

Tabela Nr 6. Charakterystyka sieci wodociągowej na obszarze Gminy Szczurowa.

długość czynnej sieci rozdzielczej	km	120,0
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie, bądź administracji Gminy	km	120,0
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie, bądź administracji gminy, eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	120,0
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt	2119
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam^3	182,6
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	5861

Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych - 2010 r.

Ujęcie wody „Szczurowa".

Decyzją Starosty Brzeskiego znak: OS.6341.89.2011.MC z dnia 27.03.2012 r. udzielone zostało pozwolenie wodnoprawne na pobór wód podziemnych za pomoca ujęcia składajacego się z 7 studni głębinowych w miejscowości Szczurowa - dla potrzeb wodociagu wiejskiego.

Wodociąg publiczny Szczurowa oparty jest obecnie na 4 studniach usytuowanych na terenach rolniczych w obrębie Stacji Uzdatniania Wody w Szczurowej. Jednostką odpowiedzialną za jakość wody jest Zakład Usług Wodnych Wola Rzędzińska. Teren ujęcia jest ogrodzony i oznakowany. Prowadzone jest stałe uzdatnianie wody. Wodociąg publiczny Szczurowa produkuje 651 m^3/d i zaopatruje ok. 5582 osoby. W/w wodociąg obsługuje takie miejscowości jak: Szczurowa, Kwików, Książe Kopacze, Zaborów, Pojawie, Dołęga, Rajsko, Wrzępia, Strzelce Wielkie, Strzelce Małe, Jagnówka (gmina Borzęcin). Odbiorcami wody są: szkoły, przedszkola, obiekty żywieniowe, gospodarstwa domowe. W 2007 roku do wodociągu publicznego Szczurowa przyłączyły się następujące miejscowości: Kopacze Wielkie, Górka, Rylowa, Niedzielska, Rudy Rysie, Dąbrówka Morska, Uście Solne, Popędzyna oraz Barczków, tj. ok. 1500 użytkowników.

Woda uzyskiwana z ujęcia - po uzdatnieniu - spełnia wymogi w zakresie parametrów objętych monitoringiem kontrolnym i przeglądowym.

Strefy ochronne ujęcia wody podziemnej "Szczurowa":

- strefa ochrony bezpośredniej SOB dla studni głębinowych - o promieniu 10 m od obudowy studni
- proj. strefa ochrony pośredniej SOP dla w/w studni o promieniu 50 m od granicy strefy bezpośredniej;

Ujęcie wody "Wietrzychowice".

Na obszarze gminy Wietrzychowice funkcjonuje 1 wodociąg zasilany wodą podziemną z 3 studni wierconych ze Stacją Uzdatniania Wody w Wietrzychowicach, którego administratorem jest Zakład Eksploatacji Urządzeń Komunalnych i Wodociągów.

Jakość wody w wodociągu sieciowym w gminie Wietrzychowice spełnia wymagania sanitarne i jest przydatna do spożycia przez ludzi. Woda z ujęcia w Wietrzychowicach jest włączona w sieć wodną Gminy Szczurowa.

7.5.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Wymienione systemy wodociągowe zaopatrują obecnie większość mieszkańców Gminy, pozostali mieszkańcy korzystają z indywidualnych studni gospodarskich na poszczególnych posesjach; z sieci wodociągowej korzysta 60% mieszkańców Gminy.
- W zakresie możliwości zaopatrzenia w wodę nie ma na obszarze Gminy ograniczeń dla intensyfikacji inwestycji budowlanych - ze względu na zrealizowane i realizowane obecnie powiązania z zewnętrznymi źródłami zaopatrzenia w wodę o dobrej jakości.
- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z infrastruktury wodociągowej dotyczą uwzględnienia zaopatrzenia odbiorców w wodę do celów pitnych i gospodarczych oraz form zagospodarowania stref ochronnych ujęć wody oraz zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży.

7.6. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

7.6.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Struktura demograficzna Polski przyczynia się do złego stanu gospodarki ściekowej; wysoki udział ludności zamieszkującej obszary wiejskie (~40%) i bardzo duża ilość (39 000) małych aglomeracji o RLM < 2000 wydaje się być poza spektrum uwagi decydentów. Świadczą o tym priorytety nadane w programach oczyszczania ścieków.

Zidentyfikowano ogromną jakościową różnicę pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi; systemy kanalizacyjne obsługują 84,5% mieszkańców miast i tylko 19% ludności obszarów wiejskich.

✓ Nawet gdy programy dla gospodarki ściekowej w Polsce zostaną na czas wdrożone, stosunkowo duża część populacji (ok. 5 mln mieszkańców wsi) pozostanie ciągle poza zcentralizowanymi systemami oczyszczania ścieków.

Dlatego powinny być rozwijane, tanie, lokalne systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków (zrównoważonej sanitacji) dla obszarów wiejskich.

Na zcentralizowanych, komunalnych oczyszczalniach rośnie o ok. 5 – 10% rocznie ilość wysoko skoncentrowanych osadów ściekowych, co staje się najważniejszym do rozwiązania problemem gospodarki ściekowej.

W województwie małopolskim istnieje 11 systemów zaopatrzenia w wodę o zasięgu ponadwojewódzkim, 16 o zasięgu ponadpowiatowym i 3 powiatowe. Sieć wodociągowa najlepiej rozbudowana jest w powiatach położonych w północno-zachodniej części województwa oraz w powiatach grodzkich.

Małe zasoby bardzo dobrych jakościowo wód powierzchniowych oraz zdegradowane jakościowo zasoby wód rzeki Wisły uniemożliwiają i ograniczają ich wykorzystanie dla potrzeb większych wodociągów komunalnych.

Zdegradowane jakościowo zasoby łatwo dostępnych płytkich wód podziemnych ograniczają indywidualne i grupowe ujęcia na wsiach. Bardzo duże dysproporcje pomiędzy stopniem zwodociągowania, a skanalizowania obszarów, szczególnie wiejskich, powoduje znaczne zagrożenie dla wód powierzchniowych oraz płytkich wód podziemnych.

W większości oczyszczalni ścieków nie rozwiązany jest problem gospodarki osadami, co zagraża środowisku gruntowo-wodnemu. Źródłami zanieczyszczeń wód w powiecie brzeskim są odprowadzane ścieki przemysłowe i komunalne. Na obszarze powiatu działa 8 komunalnych oczyszczalni ścieków i jedna oczyszczalnia przemysłowa. Największą oczyszczalnią komunalną jest oczyszczalnia w Brzesku. Jej przepustowość wynosi ok. 10000 m^3/dobę.

Z oczyszczalni komunalnych w powiecie brzeskim w 2010 r. korzystało 30,5% ludności ogółem (w woj. małopolskim 55,9%). Z terenu powiatu brzeskiego w 2010 r. zakłady komunalne i przemysłowe odprowadziły łącznie 3353 dam^3 ścieków wymagających oczyszczenia, oznacza to wzrost o 74,5% w stosunku do 2004 r. Zadawalająca z punktu widzenia ochrony środowiska jest struktura oczyszczania ścieków. Tylko 11,2 dam^3 (0,3%) odprowadzono w stanie nieoczyszczonym, a 99,7% poddano procesom oczyszczania i było to oczyszczanie biologiczne.

7.6.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Gmina nie posiada uregulowanego problemu gospodarki ściekowej, podobnie jak szereg innych obszarów regionu. Częściowo zrealizowany układ sieci kanalizacji sanitarnej obejmuje jedynie centrum miejscowości Szczurowa. Pozostała, nie skanalizowana część mieszkańców Gminy gromadzi ścieki w bezodpływowych zbiornikach wybieralnych, które są okresowo opróżniane.

Pod względem infrastruktury kanalizacyjnej Gmina Szczurowa zajmuje jedno z ostatnich miejsc w powiecie, korzysta z niej zaledwie 6% mieszkańców.

Sieć kanalizacji sanitarnej i mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych w Szczurowej eksploatowane są przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Szczurowej.

Oczyszczalnia ścieków posiada punkt zlewny, do którego przywożone są ścieki ze zbiorników wybieralnych z terenów nie objętych kanalizacją sanitarną. Odbiornikiem ścieków z w/w oczyszczalni jest Potok Przyrowica. Oczyszczalnia

w Szczurowej wymaga rozbudowy (Q rzeczywiste - 40 m^3/h, Q projektowane - 150 m^3/h), ale to nie zaspokoi występujących potrzeb z tej dziedziny.

Zakłada się dalszą rozbudowę komunalnej oczyszczalni ścieków w Szczurowej oraz realizację dodatkowych oczyszczalni komunalnych - dla osiagniecia pełnej sanitacji obszaru Gminy. Wspólnymi zadaniami dla gmin regionu będzie realizacja zbiorczych systemów odbioru i oczyszczania ścieków.

W Gminie funkcjonują również:

- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej zrzucająca ścieki przemysłowe w ilości ok. 200 m^3/d do Potoku Stawisko,
- mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia Zakładu Przemysłu Mięsnego "Chabura" zrzucająca ścieki przemysłowe w ilości ok. 75 m^3/d, odprowadzane rowem do Potoku Korytnica.

Na terenach peryferyjnych, oddalonych od sytemów zbiorczych przewiduje się wprowadzanie indywidualnych i grupowych oczyszczalni ścieków.

7.6.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- System kanalizacyjny w Szczurowej, oparty na mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków komunalnych zaopatruje obecnie mieszkańców centrum miejscowości; pozostali mieszkańcy Gminy korzystają z indywidualnych zbiorników bezodpływowych (szamb).
- Pod względem możliwości odprowadzania i oczyszczania ścieków, nie występują na obszarze Gminy ograniczenia dla intensyfikacji inwestycji budowlanych, gdyż zakłada się rozbudowę komunalnego systemu kanalizacyjnego, bądź realizację systemów indywidualnych i grupowych.
- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z infrastruktury kanalizacyjnej dotyczą uwzględnienia uzbrojenia sanitarnego - kanalizacyjnego oraz form zagospodarowania na obszarach przewidy-wanego przekroczenia standardów jakości środowiska w otoczeniu oczyszczalni ścieków oraz zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży.

7.7. Gospodarka odpadami.

7.7.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Odpadem nazywamy każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii, określonych w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39 poz. 251 z późn. zm.), których posiadacz pozbywa się, zamierza pozbyć się lub do ich pozbycia jest obowiązany.

Gospodarowanie odpadami to :zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów, jak również nadzór nad wyżej wymienionymi działaniami oraz miejscami unieszkodliwiania odpadów.

System prawidłowego gospodarowania odpadami składa się z trzech głównych elementów:

- gromadzenie (w miejscu powstawania),
- usuwanie,
- unieszkodliwiane.

Głównymi rodzajami powstających odpadów są:

- odpady komunalne,
- odpady przemysłowe.

Skład odpadów przemysłowych uzależniony jest od charakteru produkcji, bądź prowadzonej działalności.Skład odpadów stałych, komunalnych jest złożony i zmienny w czasie i uzależniony od wielu czynników, m. in. od pory roku, rodzaju zabudowy mieszkalnej i sposobu ogrzewania budynków, infrastruktury technicznej, itd., również od stopnia zamożności i poziomu edukacji ekologicznej społeczeństwa.

Podstawowe zasady w gospodarowaniu odpadami to:

- **redukcja u źródła, którą osiągnąć można poprzez:**
  - zmiany w surowcach wyjściowych,
  - zmiany w produktach,
  - zmiany w technologii,
  - właściwą eksploatację,
- **selektywna zbiórka odpadów, w wyniku, której:**
  - surowce wtórne są wykorzystywane,
  - pozostałe odpady poddawane są procesom unieszkodliwiania,
- **unieszkodliwianie odpadów poprzez:**
  - przekształcenie termiczne,
  - przekształcenie biologiczne,
  - składowanie.

W 2010 r. w powiecie brzeskim zostało wytworzonych 83,0 tys. ton odpadów przemysłowych tj. o 2,8 % mniej niż w 2004 r. Najwięcej – 66,1 tys. ton (79,6%) wytworzono w gminie Brzesko. Z ogółem wytworzonych odpadów w 2010 r. 80,8 tys. ton (97,3%) poddano odzyskowi (w 2004 r. –100%) a 2,2 tys. ton (2,7%) unieszkodliwiono poprzez składowanie na składowiskach.

Odpady przemysłowe stanowią duże zagrożenie dla środowiska, niektóre z nich mogą być toksyczne. Są jednak na ogół łatwiejsze do gospodarczego

wykorzystania niż komunalne, bo są bardziej jednorodne.

W 2010 r. w powiecie brzeskim zebrano 9,9 tys. ton odpadów komunalnych zmieszanych tj. o 17,2% więcej niż w 2005 r. Najwięcej – 6,1 tys. ton zebrano w gminie Brzesko, 1,3 tys. ton w gminie Dębno. Około 7,2 tys. ton zebranych w powiecie brzeskim odpadów stałych zmieszanych tj. 73,2% całkowitej ich ilości pochodziło z gospodarstw domowych (w 2005 r. z gospodarstw domowych pochodziło 76,2%).

Najprostszą metodą usuwania odpadów komunalnych jest ich wywóz na wysypiska śmieci. Jest to z pewnością metoda najprostsza i najtańsza, ale przy tym - najmniej skuteczna. W 2010 r. selektywnie zebrano z terenu powiatu brzeskiego 1,6 tys. tony odpadów. Z ogólnej ilości odpadów zebranych selektywnie najwięcej – 42,1% stanowiło szkło, 21,3% odpady wielkogabarytowe a 21,2% tworzywa sztuczne.

7.7.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Gmina Szczurowa posiada Plan Gospodarki Odpadami, który zakłada następujące cele:

- zmniejszenie ilości odpadów, które nie nadają się do powtórnego wykorzystania,
- eliminację odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów,
- włączenie do obiegu i gospodarczego wykorzystania jak największej ilości odpadów,
- składowanie tylko tych odpadów, które nie przynoszą szkód w środowisku.

Celem opracowania PGO było wskazanie efektywnych rozwiązań problemów związanych z gospodarką odpadami, propozycja strategii postępowania z odpadami wytwarzanymi w Gminie, zgodnej z obowiązującymi przepisami prawa oraz ekonomicznym i technicznym uzasadnieniem wyboru określonych rozwiązań systemowych gospodarowania odpadami.

Dokumentem nadrzędnym wobec Planu Gospodarki Odpadami w Gminie Szczurowa (PGO) jest Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami opracowany przez Starostwo Powiatowe w Brzesku.

Projekt Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Szczurowa opracowywany był równolegle z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Szczurowa.

Tabela 7. Odpady komunalne w gminach powiatu brzeskiego. Stan w dniu 31.12.2010 r.

Wyszczególnienie	Odpady zebrane				
	ogółem	w tym z godpodarstw domowych	selektywnie	w tym z godpodarstw domowych	
	tony		dam^3		
Powiat brzeski	9878,3	7234,2	1644,2	18,1	6,3
Gminy miejsko-wiejskie:					
gm. m-w. Brzesko ...	6068,7	4609,5	969,0	9,0	2,4
m. Brzesko	4407,1	3036,6	416,1	2,7	0,2
gm. w. Brzesko	1661,5	1672,9	552,9	6,3	2,2
gm m-w. Czchów.....	426,8	189,9	37,5	2,6	1,7
m. Czchów	304,9	126,9	4,9	1,3	0,6
gm. w. Czchów	121,9	63,0	32,6	1,2	1,1
Gminy wiejskie:					
gm. w. Borzęcin	555,0	396,2	147,9	7	0,1
gm. w. Dębno	1270,8	996,2	159,4	30	0,4
gm. w. Gnojnik	313,6	209,4	139,1	10	0,4
gm. w. Iwkowa	391,0	230,7	64,7	2	0,1
gm. w. Szczurowa ...	**852,5**	**602,3**	**126,6**	**8**	**1,3**

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Brzesku.

Zgodnie z ustawą o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. Nr 62, poz.628 z późn. zm.), wytwórca odpadów, to każdy, którego działalność lub bytowanie powoduje powstawanie odpadów, oraz każdy, kto przeprowadza wstępne przetwarzanie, mieszanie lub inne działania powodujące zmianę charakteru lub składu tych odpadów oraz posiadacz odpadów – każdy, kto faktycznie włada odpadami (wytwórca odpadów, inna osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna).

Posiadaczem odpadów jest również koncesjonowany odbiorca, który prowadzi działalność w zakresie zbierania, transportu i unieszkodliwiania odpadów.

Obowiązek gromadzenia odpadów komunalnych w odpowiednich urządzeniach służących do zbierania odpadów komunalnych, systematyczne ich usuwanie poprzez zawarcie indywidualnej umowy z przewoźnikiem oraz zachowywanie dokumentów (umowa, rachunki) stwierdzające korzystanie z usług w zakresie usuwania odpadów, wynika z przepisów prawa, tj. ustawy o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r., ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dnia 13 września 1996 r. oraz zasad utrzymania czystości i porządku na obszarze Gminy Szczurowa (na podstawie uchwały Nr XXX/240/2006 Rady Gminy Szczurowa z dnia 20 marca 2006 roku).

Gromadzenie i wywóz odpadów na obszarze Gminy Szczurowa.

W Gminie Szczurowa koncesje na wywóz śmieci posiadają firmy prywatne. Śmieci zbierane są bezpośrednio w gospodarstwach domowych. Ponadto obok szkół postawione są dostępne dla wszystkich mieszkańców kontenery na segregowane odpady. Stosowane są dwie metody gromadzenia odpadów - sytem pojemnikowy oraz system workowy.

Do gromadzenia odpadów stosuje się specjalnie przystosowane pojemniki (poj.120 litrów), które posiadają firmy posiadające koncesję na wywóz odpadów komunalnych z obszaru Gminy Szczurowa. Firmy dostarczają pojemnik w użytkowanie nieodpłatnie w zamian za korzystanie z usług wywozu odpadów i podpisanie z daną firmą umowy.

Odbiór odpadów odbywa się dwa razy w tygodniu - w wyznaczone dni (wg harmonogramu wywozu dla poszczególnych miejscowości).

Właściciel nieruchomości, który podpisał umowę z wybraną przez siebie firmą na świadczenie usług wywozowych otrzymuje fakturę, na podstawie której reguluje płatności. Dokument ten stanowi dowód dla właściciela posesji w przypadku kontroli sprawdzającej korzystanie z usług w zakresie wywozu odpadów. Firmy umożliwiają właścicielom nieruchomości również sortowanie odpadów w specjalnie do tego celu przeznaczonych workach na odpady segregowane (tj. tworzywa sztuczne, metal, szkło).

Nieczystości płynne (fekalia).

Na obszarze Gminy działa Zakład Gospodarki Komunalnej w Szczurowej świadczący usługi w zakresie wywozu nieczystości płynnych (fekalia).

Zakazy i przepisy karne.

Zgodnie z ustawą o odpadach i ustawą o ochronie przyrody zabrania się:

- wyrzucania i gromadzenia odpadów komunalnych i innych (jak popiół, żużel, węgiel) na: drogach dojazdowych, poboczach dróg, rowach przydrożnych, skarpach potoków i cieków wodnych, gruntach nie należących do właściciela nieruchomości, w miejscach przeznaczonych do użytku publicznego,
- spalania na powierzchni ziemi oraz paleniskach odpadów takich jak: papa, guma, tworzywa sztuczne, śmieci,

- wyrzucania do koszy ulicznych oraz miejsc do tego nie przeznaczonych śmieci z posesji mieszkalnych,
- nawożenia i nawadniania nieczystościami bytowymi ogródków przydomowych i gruntów,
- wypalania roślinności na łąkach, pastwiskach nieużytkach, rowach i pasach przydrożnych.

Rodzaj, ilość i źródła powstawania odpadów.

Odpady komunalne.

Zgodnie z treścią art. 3 ustawy o odpadach, odpady komunalne są to odpady powstające w gospodarstwach domowych, a także odpady nie zawierające odpadów niebezpiecznych, pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Źródłami wytwarzania odpadów komunalnych są:

- gospodarstwa domowe,
- obiekty infrastruktury takie jak: handel, usługi i rzemiosło, szkolnictwo,
- przemysł w części „socjalnej", obiekty turystyczne, targowiska i inne.

Tabela 5. Wytworzone na obszarze Gminy Szczurowa w latach 2004-2006 odpady komunalne (Mg/rok).

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych w Gminie Szczurowa	
rok	Mg/rok
2004	2467
2005	2538
2006	2573
2011	2783 (wg prognozy)
Ilość zebranych odpadów komunalnych w Gminie Szczurowa	
rok	Mg/rok
2004	175,3
2005	186,6
2006	191,3
2010	852,5

Źródło: Urząd Gminy - 2012 r.

Gmina nie posiada własnego składowiska odpadów, ani grzebowiska zwierząt. Składowisko w Okrajkach zostało zamknięte w roku 2002. W Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami zakłada się funkcjonowanie w przyszłości na obszarze powiatu brzeskiego Zakładu Zagospodarowania Odpadów (ZZO) dla obsługi gmin powiatu (z pozostałymi beneficjantami PGO).

W celu prawidłowego funkcjonowania ZZO winien powstać zgodnie z zasadą „bliskości" (ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r., Dz. U. Nr 62, poz. 628). Przyjęto, że optymalna odległość centrum Gminy nie będzie większa niż 30 km od ZZO.

Odpady przemysłowe.

W strukturze odpadów wytwarzanych przez podmioty gospodarcze na obszarze Gminy Szczurowa, których działalność rzutuje na ilość i jakość wytwarzanych odpadów przemysłowych dominują odpady z sektora rolno-spożywczego (odpady z grupy 02 - odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności).

Do znaczących podmiotów gospodarczych na obszarze Gminy należą:

- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Szczurowej,
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego „CHABURA".

Tabela 8. Wytworzone na obszarze Gminy Szczurowa w latach 2004-2006 odpady przemysłowe (Mg/rok)

Ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych w Gminie Szczurowa		
rok	odpady niebezpiecze Mg	odpady inne, niż niebezpieczne Mg
2004	0,32	10 541,61
2005	0,05	10 860,30
2006	0,28	9 064,46
2010	brak danych	brak danych
2012	brak danych	brak danych

Źródło: Urząd Gminy - 2012 r.

Powstające w obiektach przemysłowych odpady są z reguły zbierane selektywnie, w zależności od dalszego postępowania z nimi. Sposób zbiórki, wymagania stawiane pojemnikom oraz miejscom magazynowania odpadów wynikające z obowiązujących aktów prawnych znajdują odpowiednie zapisy w decyzjach odpadowych, a wykonanie decyzji jest przedmiotem kontroli służb ochrony środowiska.

Odpady przemysłowe, niebezpieczne i inne, niż niebezpieczne gromadzone są w sposób selektywny i przekazywane do unieszkodliwienia podmiotom uprawnionym w tym zakresie lub są poddawane odzyskowi.

Odpady przemysłowe wytwarzane na obszarze Gminy są gospodarczo wykorzystywane we własnym zakresie lub przekazywane do unieszkodliwiania lub wykorzystania uprawnionym podmiotom. Nie przewiduje się lokalizacji instalacji do unieszkodliwiania odpadów przemysłowych na obszarze Gminy Szczurowa z uwagi na duży udział powierzchni Gminy w systemie ochrony krajobrazu.

Gospodarka odpadami przemysłowymi, a szczególnie niebezpiecznymi, jest oparta na ponadlokalnym systemie unieszkodliwiania odpadów przemysłowych, którego realizacja w oparciu o Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami w Powiecie Brzeskim gwarantuje właściwe zagospodarowanie odpadów. Gospodarka odpadami medycznymi nastawiona jest na minimalizację odpadów infekcyjnych.

Poza technologiami termicznego unieszkodliwiania odpadów z jednostek służby zdrowia i placówek weterynaryjnych opartych o proces spalania, stosowane są również inne metody, np. autoklawowe.

7.7.3. Identyfikacja problemów w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi.

Na podstawie przeprowadzonej analizy i oceny wpływu gospodarki odpadami na środowisko w Gminie Szczurowa można stwierdzić, że wywiera ona negatywny wpływ na praktycznie wszystkie komponenty środowiska.

Degradacja gleb i ich toksyczne skażenie wywołane jest dużą ilością lokalnych „dzikich" składowisk odpadów komunalnych. Objęcie zorganizowanym systemem odbioru odpadów w 2002 r. zaledwie 31,3% gospodarstw domowych oraz w 2003 r. - 33,6 % powoduje degradację terenów leśnych, zagraża różnorodności biologicznej oraz jakości środowiska wiejskiego. Obecność wysokiej zawartości odpadów biodegradowalnych w strumieniu odpadów może zwiększać efekt eutrofizacji wód.

W Gminie Szczurowa brak grzebowiska dla padłych zwierząt, co jest przyczyną lokalnych skażeń środowiska. Problem stanowią także skażenia terenu lokalizacji małych firm usługowych i produkcyjnych, powodowane deponowaniem odpadów - bez odpowiedniego ich zabezpieczenia. Potencjalnie poważnym problemem w zakresie wpływu na zdrowie ludzi jest sposób demontażu i utylizacji materiałów budowlanych zawierających azbest.

Negatywny wpływ na stan powietrza atmosferycznego wywiera spalanie odpadów w paleniskach domowych. Spalanie tego rodzaju staje to źródłem emisji toksycznych substancji i zanieczyszczenia powietrza. Zubożenie społeczeństwa nasila ten proceder, co jest również źródłem lokalnych uciążliwości zapachowych.

7.7.4. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- W dalszym ciągu podstawowym sposobem unieszkodliwiania odpadów komunalnych jest ich składowanie.
- Brak jest działań zmierzających do rozwiązania problemu segregacji zmieszanych odpadów komunalnych, np. poprzez nawiązanie współpracy z podmiotem posiadającym taką instalację lub budowę własnej instalacji do segregacji zmieszanych odpadów komunalnych.
- Nie wszyscy mieszkańcy powiatu objęci są zorganizowaną zbiórką odpadów.
- Występuje nielegalne pozbywanie się odpadów przez mieszkańców - tworzą się „dzikie wysypiska".
- Ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w 2010 r. - 852,5 t.

- Brak wizji docelowego, eliminującego składowanie, rozwiązania problemu gospodarki odpadami w powiecie (np. budowy, współpracy w budowie lub innego współdziałania z podmiotem zewnętrznym w zakresie termicznego przekształcania odpadów).
- Znaczną część wytworzonych odpadów mieszkańcy zagospodarowywują we własnym zakresie, co jest charakterystyczne dla terenów wiejskich. Dotyczy to takich odpadów jak: makulatura, odpady biodegradowalne roślinne, odpady budowlane. Znaczna część odpadów jest spalana. Brak szczegółowych danych dotyczących ilości tych odpadów.
- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z gospodarki odpadami dotyczą uwzględnienia form zagospodarowania na obszarach przewidywanego przekroczenia standardów jakości środowiska w otoczeniu składowisk lub punktów gromadzenia odpadów oraz zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży.
- Generalnie z punktu widzenia możliwości gospodarki odpadami nie występują
  na obszarze Gminy ograniczenia dla intensyfikacji inwestycji budowlanych - jednak dziedzina ta wymaga uporządkowania, w szczególności utworzenie zorganizowanego systemu zbiórki odpadów niebezpiecznych, wytwarzanych w grupie odpadów komunalnych.

7.8. Regulacja stosunków wodnych.

7.8.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Obszar Gminy Szczurowa położony jest w zlewni rzeki Wisły. Wszystkie rzeki na obszarze Gminy są uregulowane i obwałowane przeciwpowodziowo. W Gminie występuje znaczna ilość niewielkich cieków wodnych, podmokłości oraz naturalnych stawów. Dla poprawy warunków hydrogeologicznych oraz w celu umożliwienia spływu wód z w/w terenów wykonano w ubiegłych latach sieć melioracyjną.

Infrastruktura, która tworzą wały przeciwpowodziowe zabezpiecza obszar Gminy przed erozją wgłębną i boczną - koryta cieków, utrzymuje bezpieczeństwo mostów i innych budowli inżynierskich oraz służy do bezpiecznego prowadzenia przepływów wezbraniowych w terenach zagospodarowanych.

Budowle mają charakter obiektów lokalnych, ale skutki regulacji są ponadlokalne, gdyż uregulowane koryta przyspieszają przepływ i przemieszczają zagrożenie powodziowe na niższe odcinki cieków. Ze względów ekonomicznych budowle regulacyjne (obwałowania) projektowane są zwykle na niewysokie

przepływy, stąd często ulegają w okresie wezbrania zniszczeniom, które powinny być możliwie szybko odbudowywane.

7.8.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

Wały przeciwpowodziowe.

Na obszarze Gminy Szczurowa wszystkie rzeki są obwałowane; obszary chronione wałami obejmują powierzchnię 14 070 ha. Łączna długość wałów przeciwpowodziowych wraz z Wisłą i Rabą wynosi 87,803 km, w ciągu których zlokalizowano pompownie:

- nr 1 Szczurowa - wydajność 3400 l/sek - obszar chroniony 3000 ha,
- nr 2 Kwików - wydajność 2260 l/sek - obszar chroniony 1200 ha,
- nr 3 Wrzępia - wydajność 2050 l/sek - obszar chroniony 2442 ha,
- nr 4 Natków - wydajność 4340l/sek - obszar chroniony 1200 ha.

W ostatnich latach wykonano szereg prac w zakresie poprawy stanu urządzeń przeciwpowodziowych. W roku 2003 wykonano prace remontowe w rejonie przepompowni Natków, Kwików Szczurowa polegających na likwidacji osuwisk, remoncie basenów. W roku 2003 wykonano regulację Uszewki mającą na celu odtworzenie pierwotnego przekroju poprzecznego. Wykonano odcinkową modernizację wałów w ramach programu „Bezpieczny wał" oraz roboty konserwacyjne na obiektach melioracji podstawowej.

W roku 2004 dokonano oceny stanu technicznego korpusu wałów przeciwpowodziowych w Gminie Szczurowa metodą georadową i badań geotechnicznych za pomocą pomiarów sejsmicznych, na podstawie których wytypowano najbardziej zagrożone przesiąkami odcinki wałów do modernizacji w latach następnych. Zbiornik retencyjny na Rabie w Dobczycach z rezerwą stanowiącą 20% całkowitej pojemności wpływa na obniżenie przepływów maksymalnych od Dobczyc do ujścia Raby do Wisły. Przeciętne obniżenie kumulacji wynosi 300 $m^{3,}$ tj. ok. 0,5 m.

Melioracje podstawowe.

Ukształtowanie prawidłowych stosunków wodnych na obszarze Gminy Szczurowa było zagadnieniem niezwykle ważnym - z uwagi na jej rolniczy charakter. Tereny równinne w krajobrazie Gminy Szczurowa oraz niekorzystne warunki hydrogeologiczne utrudniały rozwój rolnictwa i stanowiły przeszkodę w zagospodarowaniu lasów. Faza wielkich zmian warunków przyrodniczych w rejonie Szczurowej, związana z regulacją stosunków wodnych, zapoczątkowana została w wyniku uchwały melioracyjnej w 1896 r. Prace melioracyjne obejmowały odwodnienia rowami otwartymi i drenowania - głównie terenów rolniczych.

7.8.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Cele ochrony przed powodzią muszą być sprzężone z celami dotyczącymi ochrony ekosystemów wodnych.
- W w/w sytuacji prawny kontekst ochrony przed powodzią na poziomie europejskim (czyli także na poziomie naszego kraju) musi być uzupełniony o interpretację dokumentów europejskiej polityki wodnej w zakresie harmonizacji osiągania celów ochrony przed powodzią z osiąganiem celów ochrony ekosystemów wodnych.
- Istniejące zagospodarowanie przestrzenne dolin rzek i potoków tworzy lokalnie bardzo silne ograniczenia dla racjonalnych rozwiązań w zakresie ochrony przed powodzią.
- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z regulacji stosunków wodnych dotyczą uwzględnienia ograniczeń inwestycyjnych na obszarach szczególnego i potencjalnego zagrożenia powodzią oraz w pasach przyległych do obwałowań, a także zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży.

7.9. Niekonwencjonalne źródła energii.

7.9.1. Bezpieczeństwo energetyczne.

Bezpieczeństwo energetyczne traktować należy, nie jako stan, lecz proces, nad poprawą którego trzeba nieustannie pracować stosownie do zmieniających się uwarunkowań. Poprawę bezpieczeństwa energetycznego można osiągnąć poprzez rozwój Odnawialnych Źródeł Energii (OZE) w ramach tzw. generacji rozproszonej, która wykorzystując lokalne zasoby niekonwencjonalne, zwiększa efektywność dostaw - poprzez mniejsze odległości transportu energii oraz redukcję strat przesyłowych. Szczególnie istotne jest, że instalacje OZE można wybudować na obszarach o słabo rozwiniętej infrastrukturze instalacji energetycznej.

Produkcja energii z odnawialnych źródeł może mieć w skali lokalnej znaczący udział w bilansie produkcji energii i paliw.

Rozwój generacji rozproszonej przyczynia się m.in. do spełnienia celów środowiskowych związanych z redukcją emisji dwutlenku węgla. Kluczowe jest tutaj zapewnienie niezawodności dostaw, zarówno obecnych, jak również prognozowanych dla odbiorców końcowych, a także wytworzenie zasilania awaryjnego na wypadek awarii.

Spośród perspektywicznych technologii infrastruktury, ochrony środowiska oraz energetyki, mających pozytywny wpływ na rozwój regionalny, można wymienić:

- technologie pozwalające na produkcję tanich urządzeń solarnych generujących ciepłą wodę w budynkach mieszkalnych i przemysłowych,
- technologie pozwalające na przetwarzanie ciepłej wody kolektorów słonecznych w prąd elektryczny,
- technologie pozwalające na zwiększenie zdolności magazynowania ciepła uzyskiwanego z paneli słonecznych,
- technologie do produkcji aktywnych powłok generujących prąd elektryczny z promieniowania słonecznego – mające zastosowanie na dachach i elewacjach budynków oraz karoseriach samochodów,
- technologie wykorzystujące metabolizm roślin lub drobnoustrojów do produkcji elektryczności w gospodarstwach domowych i zakładach przemysłowych,
- technologie produkcji gazu w procesach kompostowania materii organicznej wykorzystywane w gospodarstwach domowych,
- technologie instalacji geotermalnych.

Zgodnie z danymi Urzędu Regulacji Energetyki, na dzień 27 lipca 2009 r., łączna moc instalacji wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii w Małopolsce wynosiła ponad 180 MW, co stanowi jednak zaledwie 8,4% źródeł energii. Województwo małopolskie zajmuje czwartą pozycję w Polsce pod względem wykorzystania źródeł energii odnawialnej oraz siódme miejsce, jeśli chodzi o udział energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych - w ogólnym bilansie energetycznym kraju (2,5%).

Największe znaczenie wśród niekonwencjonalnych źródeł energii ma energia wodna. Jej udział w ogólnej ilości produkowanej energii ze źródeł niekonwencjonalnych w województwie małopolskim w 2007 r. wynosiła 96%. Pozostałe, niekonwencjonalne źródła energii, to m. in. energia wiatrowa, geotermalna i słoneczna.

7.9.2. Wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł.

Wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł jest w Polsce bardzo niskie. Założony wskaźnik pozyskania w 2001 r. energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych w wysokości 2,4% ogółu energii elektrycznej kupowanej przez zakłady energetyczne nie został osiągnięty.

Województwo małopolskie charakteryzuje się stosunkowo dużym, jak na warunki krajowe, udziałem odnawialnych źródeł energii w bilansie energii elektrycznej, zajmując pod tym względem czwartą pozycję wśród województw

kraju. Dominuje udział energii wodnej, pozostałe (biogaz, wiatr) mają marginalny udział.

7.9.2. Charakterystyka niekonwencjonalnych źródeł energii.

Energia wodna

Potencjał energetyczny małopolskich wód jest wykorzystywany tylko w 12%. Praktycznie jedynymi obiektami hydroenergetycznymi, których ilość stale wzrasta za sprawą prywatnych inwestorów, są małe elektrownie wodne (MEW) o mocy zainstalowanej poniżej 5 MW.

Na obszarze województwa łączna moc zainstalowana elektrowni wodnych według danych Urzędu Regulacji Energetyki wynosi 175,89 MW, co stanowi 95% niekonwencjonalnych źródeł energii.

Energia geotermalna

Do tej pory występowanie wód geotermalnych o znaczeniu gospodarczym stwierdzono jedynie w rejonie Podhala. Ich efektywne wykorzystanie może stać się istotnym czynnikiem rozwoju tego regionu i obszarów przyległych. Małopolska nie wykorzystuje w pełni swego naturalnego bogactwa, jakim są wody geotermalne. Na bazie analiz i ocen warunków geologicznych poszczególnych pięter hydrogeologicznych na obszarze województwa małopolskiego, wydzielone zostały 92 obiekty – strefy możliwego wykorzystania energii geotermalnej. W 40 przypadkach byłoby to opłacalne dla miejscowej społeczności, w postaci basenów cieplicowych, albo jako magistrala ciepłownicza.

Energia wiatrowa.

Jest wykorzystywana sporadycznie - obecnie w Małopolsce funkcjinuje ok. 6 elektrowni wiatrowych.

Energia z biomasy.

Aktualnie na obszarze Małopolski ten typ energii pozyskuje się w obrębie składowisk odpadów komunalnych w Tarnowie i Krakowie oraz w Oczyszczalni Ścieków Wielopole w Nowym Sączu.

Energia słoneczna.

W województwie małopolskim w ostatnich latach obserwuje się wzrost wykorzystywania energii słonecznej w budynkach użyteczności publicznej (np. kryta pływalnia w Proszówkach w gminie Bochnia, gdzie zainstalowano 106 kolektorów słonecznych, z których można uzyskać ok. 160 tys. kW w skali roku). W ostatnich latach nastąpił wzrost zainteresowania wykorzystaniem energii słonecznej wśród odbiorców indywidualnych (np. w gminie Miechów z tego rodzaju energii korzysta ponad pięćdziesiąt gospodarstw).

Energia fotowoltaiczna.

Fotowoltaika przeżywa intensywny rozwój: Na koniec 2006 roku na całym świecie zainstalowano 1 581 MW paneli fotowoltaicznych, a skumulowana ich moc wynosiła 6 890 MW.

W roku 2011 zainstalowane zostało aż 27 650 MW baterii słonecznych, a moc skumulowana urosła do 67 350 MW. Liderem w mocy zainstalowanych paneli fotowoltaicznych są Niemcy (24 700 MW mocy paneli słonecznych). Fotowoltaika, jako dziedzina zajmująca się wytwarzaniem energii elektrycznej ze źródła odnawialnego, za jakie w czasowej mikroskali zwykliśmy uważać Słońce, obecnie bardzo dynamicznie się rozwija i należy przypuszczać, że w niedalekiej przyszłości będzie coraz powszechniej stosowana.

Głównym surowcem do produkcji ogniw fotowoltaicznych jest krzem, lecz nie amorficzny, ale krystaliczny. Pojedyncze ogniwo jest w stanie wygenerować prąd o mocy 1 - 6,97 W. Ogniwa są najczęściej produkowane w panelach o powierzchni 0,2 - 1,0 m^2.

Ogniwa te, przede wszystkim są stosowane w technice kosmicznej. Ich zaletami są bezobsługowość oraz duża żywotność, szacowana na około 30 lat. Oprócz tego, są stosowane jako źródło zasilania samodzielnych urządzeń, np. boi sygnalizacyjnych, świateł drogowych itp. Zaczynają również docierać do budowli i budynków, zwłaszcza oddalonych od sieci energetycznych.

7.9.4. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Na obszarze Gminy brak jest w obecnej chwili instalacji z zakresu OZE.
- Przy realizacji tego typu instalacji, należy wziąć pod uwagę ew. ograniczenia wynikające z włączenia znacznej części obszaru Gminy do Obszarów Chronionego Krajobrazu oraz sieci Natura 2000.
- Dla ochrony przyrody i krajobrazu oraz ochrony zdrowia mieszańców Gminy, należy wprowadzić zakaz realizacji wielkopowierzchniowych instalacji OZE o mocy przekraczającej 100 kW):
  - na obszarach Natura 2000.
  - na kompleksach gleb szczególnie chronionych klas I-III

  z zachowaniem bezpiecznej strefy ochronnej od zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży (jeśli zaistnieje taka konieczność).

8. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POTRZEBY OCHRONY PRZED ZAGROŻENIAMI

8.1. Klęski żywiołowe - katastrofy naturalne.

8.1.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

Największym zagrożeniem dla środowiska mogą być klęski żywiołowe. Zgodnie z Ustawą z dnia 18 kwietnia 2002 roku o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62 poz. 558) **klęska żywiołowa to katastrofa naturalna lub awaria techniczna**, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem.

- **Katastrofa naturalna** – to zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, pożary, susze, powodzie, zamarzanie wody w rzekach, morzach oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt, albo chorób zakaźnych ludzi, albo też działanie innego żywiołu.
- **Awaria techniczna** – to gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości.

Część powiatu brzeskiego jest zaliczona do obszarów narażonych na występowanie klęsk żywiołowych – narażonych na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi w stanach ekstremalnych. Są to obszary potencjalnego zagrożenia powodzią z uwagi na ochronę w postaci wałów przeciwpowodziowych. Ponadto, w obrębie doliny Wisły skupia się większość urządzeń przeciwpowodziowych i pompowni odwadniających. Stan techniczny obwałowań i urządzeń przeciwpowodziowych jest mocno osłabiony, w większości wymagający modernizacji.

Gmina Szczurowa należy do rejonu o średnim natężeniu czynników zagrażających życiu i zdrowiu ludności. Główne zagrożenia dla mieszkańców stanowić mogą:

- katastrofy naturalne: zagrożenie powodziowe i pożarowe;
- poważne awarie:

- zagrożenie chemiczne (m. in. przewozy ładunków niebezpiecznych, awarie w zakładach przemysłowych (m.in. uszkodzenia lub zniszczenia zbiorników i magazynów oraz instalacji z toksycznymi środkami przemysłowymi),
- zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi (awarie elektrowni jądrowych poza granicami kraju).

8.1.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

- **Zagrożenie powodziowe.**

Powódź może stwarzać bezpośrednie zagrożenie dla życia ludzi i zwierząt. Pogorszeniu mogą ulec warunki higieniczno-sanitarne, a w konsekwencji powstanie zagrożenie epidemiologiczne. W okresach opadów zniszczeniu mogą ulec również użytki rolne. Według raportu „Powódź w województwie małopolskim w 2010 roku" (Urząd Statystyczny w Krakowie, Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych, Kraków - 2011 r.) skutki powodzi dotknęły aż 61 ze 182 gmin województwa małopolskiego, leżących w granicach 11 powiatów i wszystkich miast na prawach powiatu.

Do najbardziej poszkodowanych gmin należą:
Olesno (7 miejscowości), Szczucin (6 miejscowości) i Szczurowa (3 miejscowości) oraz Dąbrowa Tarnowska (3 miejscowości), Borzęcin, Brzesko i Drwinia (po 2 miejscowości).

Sytuacja w Gminie Szczurowa w maju 2010 roku przedstawiała się dramatycznie. Miejscowości: Kwików, Wola Przemykowska, Księże Kopacze były całkowicie zalane wodą, Strzelce Wielkie, Dołęga, Zaborów, Strzelce Małe, Rudy Rysie, Niedzieliska i Szczurowa – częściowo. Wiele dróg było nieprzejezdnych, natomiast najbardziej zniszczone w czasie powodzi zostały między innymi drogi na obszarze Gminy Szczurowa: wojewódzka nr 964 Uście Solne – Szczurowa, wojewódzka nr 768 Szczurowa – Koszyce, powiatowa Górka – Zaborów oraz drogi gminne na terenach zalanych miejscowości. Problemem kluczowym spowodowanym zniszczeniami infrastruktury drogowej w wyniku powodzi w 2010 roku jest ograniczenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru w związku ze złym stanem technicznym drogi wojewódzkiej nr 964.

Tereny położone pomiędzy linią brzegową rzek, a ich wałami przeciwpowodziowymi, w myśl art. 9 ust. 1. pkt 6c lit. c) ustawy Prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 145) to obszary szczególnego zagrożenia powodzią, służące przepuszczeniu wód powodziowych.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy, nakazy, ograniczenia i dopuszczenia wynikające z przepisów odrębnych dotyczących ochrony przed powodzią.

W chwili obecnej brak ostatecznej wersji map zagrożenia powodziowego wymaganych ustawą Prawo wodne oraz brak właściwego Studium ochrony przeciw-powodziowej sporządzanego przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Na podstawie danych historycznych można stwierdzić, że część obszaru Gminy Szczurowa położona poza obszarami szczególnego zagrożenia powodzią z wyłączeniem terenów wyżej wyniesionych – znajduje się w zasięgu potencjalnej strefy zalewów o prawdopodobieństwie przewyższenia P = 1%. Są to tereny chronione wałami przeciwpowodziowymi głównych rzek – narażone na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi w przypadku ich uszkodzenia, przesiąkania lub przelania się wody przez wały.

Warunkiem uniknięcia ewentualnego zagrożenia powodzią na obszarze potencjalnie zagrożonym jest utrzymanie w należytym stanie technicznym wałów przeciwpowodziowych poprzez stałą ich modernizację, celem eliminacji uszkodzeń i zniszczeń. W ostatnich latach na obszarze powiatu brzeskiego zostało wykonanych szereg przedsięwzięć w zakresie odbudowy i modernizacji obwałowań przeciwpowodziowych.

Położenie Gminy na płaskim terenie, w dolinach rzek biorących początek w terenach górskich powoduje, że wody powierzchniowe stanowią największe zagrożenie powodziowe. Około 60% powierzchni Gminy znajduje się w potencjalnej strefie zalewów.

Linia zasięgu wody stuletniej (w przypadku przerwania wałów przeciwpowodziowych) obejmuje całą północną, zachodnią i częściowo środkową część Gminy. Poza zasięgiem prawdopodobnych zalewów powodziowych znajdują się w całości sołectwa: Pojawie, Dołęga, Rylowa, Niedzieliska oraz Rudy Rysie. Największe pod względem zasięgu katastrofalne powodzie występują w okresie letnim. Szczególnie groźna sytuacja występuje wówczas, gdy ulewne deszcze występują jednocześnie w Karpatach i Kotlinie Sandomierskiej. Wisła wraz z Rabą na obszarze Gminy Szczurowa charakteryzuje się dużą zmiennością i nieregularnością przepływów w poszczególnych miesiącach i latach, małą retencją podłoża oraz dużym potencjałem powodziowym. W czasie wezbrań wód nasila się proces erozyjny w obrębie koryt rzecznych, następuje przemieszczanie się i osadzanie z górnych odcinków rzek materiału, co powoduje zamulanie koryt i dolin zalewowych.

- **Zagrożenie pożarowe.**

Zagrożenie pożarowe stwarza zwarta zabudowa drewniana i budynków o pokryciu łatwopalnym. Na terenach leśnych w rejonach zagrożonych pożarami przestrzennymi prowadzony jest monitoring zagrożeń, sprawowany przez służby nadleśnictw – będących w kontakcie z jednostkami straży pożarnej.

Do tego celu wykorzystywane są wieże obserwacyjne. Ochronę przeciwpożarową w zakładach przemysłowych, gdzie występuje zagrożenie pożarowe sprawują zakładowe straże pożarne. W ostatnich latach wprowadzane są nowoczesne formy ochrony, polegające na wprowadzeniu systemu zabezpieczeń i czujników. Systemy zabezpieczeń posiadają łączność z jednostkami straży pożarnej. Szczególnym zagrożeniem pożarowym cechują się obszary leśne. Potencjalnymi zagrożeniami lasów, mogą być też:

- tendencja do zmiany leśnych form użytkowania terenu na inne formy (osadnictwo, infrastruktura komunikacyjna i inne liniowe inwestycje, zabudowa rekreacyjna, kopalnictwo, przemysł),
- wzmożona penetracja lasów przez ludność i przejawy szkodnictwa leśnego,
- zanieczyszczanie i zaśmiecanie terenów leśnych.

8.1.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z możliwości wystąpienia klęsk żywiołowych – katastrof naturalnych dotyczą uwzględnienia wpływu i skutków w/w zagrożeń na proces rozwoju przestrzennego zagospodarowania obszaru.
- **Ze względu na zagrożenie powodziowe** - obowiązuje spełnienie szczególnych warunków zagospodarowania na obszarach szczególnego i potencjalnego zagrożenia powodzią oraz zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży; **należy uwzględnić:**

- **obszary szczególnego zagrożenia powodzią**, służące przepuszczeniu wód powodziowych pomiędzy linią brzegową rzek - Wisły, Raby, Gróbki, Uszwicy, Uszewki, Ulgi Uszewki oraz potoków: Stawiska, Borowa Struga, Potoku Wrzepskiego (Młynówka), a ich wałami przeciwpowodziowymi; zgodnie z art. 9 ust. 1, pkt 6c lit. c) ustawy Prawo wodne (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 145) - na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy, nakazy, ograniczenia i dopuszczenia wynikające z przepisów odrębnych, dotyczących ochrony przed powodzią),
- **obszary potencjalnego zagrożenia powodzią,** obejmujące ponad 50 % powierzchni Gminy - zagrożone zalaniem wodami powodziowymi w przypadku przerwania lub uszkodzenia obwałowań.

- **Ze względu na zagrożenie pożarowe** - spełnienie szczególnych warunków zagospodarowania w pasach przyległych do obszarów leśnych oraz zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży.
- Uwzględnienie zapisów w sprawie konieczności modernizacji i uzupełnienia systemu obwałowań.
- Generalnie - z punktu widzenia zagrożeń z w/w zakresu, występują obecnie na obszarze Gminy ograniczenia dla intensyfikacji inwestycji budowlanych ze

względu na zagrożenie powodziowe w pasach 50 m od wałów przeciw-powodziowych oraz na obszarach polderów zalewowych.

8.2. Klęski żywiołowe - awarie techniczne.

8.2.1. Uwarunkowania zewnętrzne.

W Polsce zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi jest bardzo duże. Według danych GIOŚ (stan na dzień 31 grudnia 2009 r. liczba ***ZDR*** wynosiła ***167*** (wzrost o 6 w porównaniu ze stanem na koniec 2008 r.), liczba ***ZZR – 193*** (zmniejszenie o 9), a łączna liczba zakładów podlegających przepisom o przeciwdziałaniu poważnym awariom przemysłowym (ZDR + ZZR) wynosiła ***360*** (wzrost o 14 w porównaniu ze stanem na koniec 2008 r.). W roku 2008 wystąpiło 109 zdarzeń o znamionach poważnej awarii, z czego 49 w zakładach i 32 w transporcie. Liczba zdarzeń, które wg GIOŚ były poważnymi awariami wyniosła 10.

8.2.2. Uwarunkowania wewnętrzne.

- **Zagrożenie chemiczne.**

Awaria techniczna - to gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości. Poważny problem środowiska stanowią chemiczne substancje niebezpieczne. WIOŚ i Państwowa Straż Pożarna kontrolują jednostki, których działalność może stanowić zagrożenie dla środowiska. W wyniku kontroli aktualizowany jest rejestr potencjalnych sprawców nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

Awarie w zakładach przemysłowych.

Awaryjne skażenia chemiczne o zasięgu lokalnym mogą powstawać w zakładach gromadzących znaczne ilości niebezpiecznych substancji chemicznych z racji wykorzystywania ich w procesach technologicznych.

Przewozy ładunków niebezpiecznych.

Szczególne zagrożenie substancjami chemicznymi niebezpiecznymi dla życia i zdrowia ludzi i zwierząt oraz skażenia środowiska stanowią przewozy substancji toksycznych w transporcie kołowym i kolejowym.

O skali i charakterze tego zagrożenia stanowi klasa ich toksyczności, a przede wszystkim znikoma przewidywalność wystąpienia sytuacji awaryjnych i związane z tym trudności podejmowania natychmiastowych, dobrze zorganizowanych przedsięwzięć ratunkowych. W sytuacjach powyższych może nastąpić konieczność doraźnej ewakuacji ludności, którą kieruje szef OC województwa lub szefowie OC gmin. W ramach przeciwdziałania zagrożeniom dla środowiska przyrodniczego, wynikającym z transportu materiałów niebezpiecznych, funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej biorą udział

w kontrolach drogowych pojazdów przewożących materiały niebezpieczne. Kontrole te odbywają się cyklicznie, co najmniej raz w kwartale.

- **Zagrożenie skażeniami promieniotwórczymi.**

Skażenia promieniotwórcze mogą wystąpić w razie awarii elektrowni jądrowych poza granicami kraju. Największe zagrożenie stwarzają elektrownie jądrowe zlokalizowane:

- **- na Ukrainie w miejscowościach:**
  Równe – 280 km, Chmielnicki – 400 km, Czernobyl – 520 km,
- **- na Słowacji w miejscowościach:**
  Bohunice i Mochovce – ok. 270 km,
- **- w Czechach w miejscowościach:**
  Dukowany – 400 km, Temelin – 440 km.

Nie przewiduje się, by skażenia osiągnęły wielkość stanowiącą bezpośrednie zagrożenie zdrowia i życia mieszkańców, należy jednak liczyć się z możliwością skażenia upraw, warzyw, owoców, wody i koniecznością wprowadzenia „rygorów" w ich wykorzystaniu do spożycia oraz potrzebą zabezpieczenia preparatów jodu stabilnego i zapewnienia do celów konsumpcyjnych wody z zakrytych, odpowiednio zabezpieczonych ujęć.

8.2.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z możliwości wystąpienia awarii technicznych dotyczą uwzględnienia wpływu i skutków w/w zagrożeń na proces rozwoju przestrzennego zagospodarowania obszaru, w tym ograniczeń inwestycyjnych w pasach przyległych do terenów przemysłowych oraz zapisów o możliwości realizacji inwestycji z przedmiotowej branży.
- Generalnie - z punktu widzenia zagrożeń z w/w zakresu, nie występują obecnie na obszarze Gminy ograniczenia dla intensyfikacji inwestycji budowlanych.

9. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO ZAGOSPODAROWANIA OBSZARU GMINY

9.1. Charakterystyka istniejącego zagospodarowania przestrzennego.

Struktura funkcjonalno – przestrzenna Gminy charakteryzuje się zabudową jednorodzinną i zagrodową ukształtowaną historycznie - obecnie w formie 21 jednostek osadniczych. Sieć osadnicza dwustopniowego modelu hierarchii, połączona jest systemem komunikacji drogowej.

Obszar Gminy ma wydłużony horyzontalnie kształt z południkowo rociągniętą częścią centralną. Osią podłużną (równoleżnikową) układu osadniczego jest ważna droga wojewódzka nr 964 Kazimierza Wielka - Dobczyce - Wieliczka - Niepołomice - Ispina - Zielona - Szczurowa - Biskupice Radłowskie, a osią poprzeczną (południkową) jest droga wojewódzka nr 768 Jędrzejów - Węchadłów - Skalbmierz - Koszyce - Brzesko. Na skrzyżowaniu tych najważniejszych w Gminie tras komunikacyjnych, w centrum Gminy, poołożona jest miejscowość Szczurowa.

Charakterystyczną cechą Gminy jest zwarta struktura osadnicza. Szczurowa – gminny ośrodek administracyjno – usługowy, pełniący funkcję lokalnego ośrodka centralnego, skupia na swoim obszarze również funkcję rolniczą oraz drobnej wytwórczości.

- **W obszarze przestrzennym Gminy wykształciły się obszary:**

- o dominującej funkcji rolniczej,
- o dominującej funkcji ochronnej, obejmującej m.in. tereny systemu ekologicznego - prawnie chronionego,
- o dominującej funkcji osadniczej,
- o funkcji rekreacyjnej (leśne, wodne), w tym m. in. rekultywowane tereny eksploatacji surowców,
- o funkcji produkcyjno-usługowej - w obrębie tworzonych stref aktywności gospodarczej.

- **Bilans terenów o różnym sposobie użytkowania przedstawia się następująco (2010 r.):**

- 3,67% - tereny zainwestowane, przekształcone antropogenicznie,
- 78,13% - tereny gospodarki rolnej,
- 9,55% - tereny leśne,
- 1,12% - tereny wód powierzchniowych.

Dominuje mieszkalnictwo typu jednorodzinnego, związane z obsługą lokalnego rynku pracy. Zabudowa zagrodowa coraz częściej wykazuje tendencje do przekształcania się w budownictwo jednorodzinne. Układy osadnicze oparte są na w/w podstawowych szlakach komunikacyjnych wschód-zachód oraz północ - południe. System komunikacyjny uzupełnia sieć dróg powiatowych i gminnych.

Wyznaczone tereny budowlane w aktualnie obowiązujących - miejscowych planach i studium zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa utrzymują historyczny układ osadniczy, lecz nie zabezpieczają niezbędnych rezerw rozwoju osadnictwa oraz zabezpieczenia rynku pracy mieszkańcom.

9.2. Ład przestrzenny w aspekcie zagospodarowania przestrzennego.

9.2.1. Znaczenie ładu przestrzennego.

Ład przestrzenny i zrównoważony rozwój są wartościami stanowiącymi nadrzędny układ odniesienia dla czynności podejmowanych na gruncie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ład przestrzenny jest pojęciem wieloaspektowym, łączącym w sobie aspekty społeczne, gospodarcze, środowiskowe, kulturowe i estetyczne i wyraża dążenie do harmonijności, uporządkowania, proporcjonalności i równoważenia środowiska człowieka; wyraża zarówno funkcjonalność, logikę, czytelność i jasność struktur przestrzennych, jak i ich zharmonizowanie z przyrodą, wysoką użyteczność i efektywność we wszystkich skalach: od lokalnej do krajowej - jest pożądanym stanem zagospodarowania przestrzennego, przy czym pod pojęciem "zagospodarowanie przestrzenne" należy rozumieć:

- **w znaczeniu fizycznym** - ogół współzależnych układów, obiektów i urządzeń terytorialnych, które tworzą istniejący stan funkcjonowania i użytkowania danego obszaru,
- **w znaczeniu planistycznym** - całość czynności planowego rozmieszczenia na danym obszarze - ludności, mieszkań i infrastruktury w celu racjonalnego zagospodarowania, funkcjonowania i użytkowania tego obszaru.

Wyznacznikami ładu przestrzennego (w znaczeniu fizycznym) są takie cechy zagospodarowania przestrzennego jak: harmonia, porządek, proporcjonalność równowaga, czytelność, użyteczność i efektywność.

9.2.2. Zasady kształtowania ładu przestrzennego.

Podstawę prawną kształtowania ładu przestrzennego w Polsce stanowi ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Przełomowe znaczenie z punktu widzenia transformacji systemowej miała jednak ustawa z dnia 7 grudnia 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym. W/w ustawa wprowadziła do planowania przestrzennego zasady wynikające z nowych uwarunkowań ustrojowych, a zwłaszcza:

- **zasadę wielopodmiotowości polityki przestrzennej**, będącą konsekwencją procesu demokratyzacji i zerwania z socjalistyczną formułą jednolitych organów władzy państwowej;
- **zasadę samodzielności podmiotów polityki przestrzennej**, wyrażającą się w tym, że każdy z nich wykonuje swoje zadania na własny rachunek i odpowiedzialność, a co za tym idzie, nadzór nad ich działaniami polega na ocenie ich legalności, a nie celowości;
- **zasadę wyłączności gminy** jako podmiotu uprawnionego do ustalania (w formie aktów prawa miejscowego – planów miejscowych) przeznaczania terenów na określone cele i ustalania warunków ich zabudowy;
- **negocjacyjną formułę uzgadniania celów polityki przestrzennej** i wprowadzania - poprzez instytucję programów rządowych - ponadlokalnych zadań publicznych do planów miejscowych;
- **zasadę respektowania prawa własności,** polegającą na rekompensowaniu skutków finansowych uchwalenia planu miejscowego, a także uznaniu, że z prawa do terenu wynika wprost prawo do jego zagospodarowania (tzw. zasada wolności budowlanej).

Obowiązek prowadzenie polityki przestrzennej ustawa nałożyła na rząd, samorząd województwa i samorząd gminy. Polega on na uchwalaniu dokumentów wyrażających tę politykę. Są nimi odpowiednio: koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju (KPZK), plan zagospodarowania przestrzennego województwa (PZPW) i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (SUiKZP).

W/w akty polityki przestrzennej charakteryzują się tym, że:
- są powiązane hierarchicznie,
- są powiązane ze strategiami rozwoju,
- są środkami wyrażającymi politykę, a nie bezpośrednimi instrumentami jej realizacji - ich ustalenia nie mają bowiem mocy wiążącej dla inwestorów i użytkowników przestrzeni.

Realizacja polityki przestrzennej (na gruncie omawianej ustawy) polega na ustalaniu przeznaczania terenów na określone cele i określaniu warunków ich zabudowy (zagospodarowania). W tym zakresie instrumentami są:
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

9.2.3. Symptomy braku ładu przestrzennego.

Stosunkowo szybko w rozwoju zagospodarowania przestrzennego pojawiło się szereg niekorzystnych z punktu widzenia ładu przestrzennego zjawisk. Początkowo były one odbierane, tylko jako negatywny efekt uboczny pożądanych zmian.

Sprawy ładu przestrzennego w skali lokalnej i ponadlokalnej stały się problemem ogólnokrajowym. Pojawiło się szereg stanowisk, opinii i memoriałów, w których, nierzadko w tonie alarmistycznym, wskazywano na różne przejawy patologii urbanistycznych które z czasem zaczęły przenikać do oficjalnych raportów i dokumentów, m.in.: "Raportu o Stanie Zagospodarowania Przestrzennego Kraju" (2007 r.), "Polityki Ekologicznej Państwa" (2007 r.), "Raportu „Polska - 2030" Wyzwania Rozwojowe" oraz opracowań pn.: „Bariery i problemy Gospodarki Przestrzennej w Polsce", "Raport Krajowego Sekretariatu „Habitat" - Warszawa 2003 r., projektu Strategii „Sprawne Państwo" (2011 r.).

W świetle w/w. dokumentów brak ładu przestrzennego, to m. in.:

- chaotyczna zabudowa, zwłaszcza na terenach podmiejskich,
- niekontrolowana suburbanizacja, a w jej wyniku ubytek terenów otwartych,
- brak poszanowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego,
- zawłaszczanie przestrzeni publicznych,
- braki w wyposażeniu terenów mieszkaniowych w infrastrukturę osiedlową.

W syntetycznym, przyczynowo-skutkowym ujęciu, przejawy powyższych nieprawidłowości można przedstawić jako **atrybuty polskiej przestrzeni.**

Z punktu widzenia inwestora i użytkownika polska przestrzeń jest nieskutecznie zarządzana, w tym jest:

- **nieprzewidywalna,** ponieważ w wyniku dopuszczenia zabudowy na terenach pozbawionych MPZP procesy inwestycyjne przebiegają w warunkach:
  - **braku pewności**, czy zamiar inwestycyjny jest realny z punktu widzenia prawa, gdyż to podlega rozstrzygnięciu dopiero w ramach skomplikowanej procedury administracyjnej, polegającej na analizie rozrzuconych w licznych ustawach przepisów dotyczących danej działki,
  - **braku wiedzy** na temat przyszłej działalności inwestycyjnej w bezpośrednim i dalszym sąsiedztwie (tereny bez prawnie określonego przeznaczenia mogą być wykorzystywane pod różne funkcje),
  - **ryzyka** związanego z niepewnością, czy ustalenia studium ziszczą się (z uwagi na możliwość wydawania decyzji o warunkach zabudowy - niezgodnych z tym dokumentem);
- **konfliktogenna**, ponieważ możliwość inwestowania na terenach pozbawionych planów miejscowych powoduje, że w Polsce nie jest realizowana jedna z najważniejszych funkcji planowania przestrzennego, polegająca na antycypacyjnym neutralizowaniu i minimalizowaniu sytuacji konfliktowych - w rezultacie mamy do czynienia ze stale zwiększającą się liczbą konfliktów przestrzennych, które z reguły są zarazem konfliktami ekologicznymi, co powoduje wzrost ich rezonansu społecznego;
- **nieefektywna,** ponieważ rozpraszanie zabudowy, niezależnie od tego, że prowadzi do ogólnie dysfunkcjonalnej entropii systemów osadniczych, powoduje wzrost kosztów uzbrojenia terenów osiedleńczych i ponadto daje możliwość lokalizowania inwestycji na podstawie warunków zabudowy oraz powoduje, że ujawniane dopiero na tym etapie postępowania administracyjnego kolizje przestrzenno-funkcjonalne i z tym związane konflikty społeczne, często i na długi okres czasu, blokują realizacje inwestycji;
- **niebezpieczna**, ponieważ unieważnienie planów miejscowych - w sytuacji, w której ustawowe przepisy prawa materialnego nie określały w sposób wystarczający rygorów zagospodarowania na terenach zagrożonych, i wobec obowiązywania reguły wolności budowlanej - spowodowało, że tereny ewidentnie nie nadające się do zabudowy, w majestacie prawa stały się w Polsce terenami budowlanymi.

9.3. Wnioski do kierunków zagosposarowania przestrzennego.

- Generalnie można stwierdzić, że przyczyną negatywnych cech polskiej przestrzeni jest **złe zarządzanie ładem przestrzennym** - ocena dotyczy przede wszystkim przepisów prawa, a w mniejszym stopniu ich egzekucji.
- Kryzys planowania przestrzennego został wywołany decyzją o unieważnieniu planów miejscowych, która przyczyniła się do uruchomienia żywiołowych procesów urbanizacyjnych, deformujących lokalne struktury przestrzenne oraz, zwłaszcza w obszarach metropolitalnych, również struktury subregionalne.
- Przyczyny deformacji zagospodarowania przestrzennego tkwią bardziej w złym prawie, niż w złych praktykach.
- Głównym czynnikiem sprawczym jest przepis umożliwiający inwestowanie na terenach pozbawionych planów miejscowych na podstawie jednostkowych decyzji o warunkach zabudowy. Przepis ten działa antymotywacyjnie na sporządzanie MPZP.
- Planowanie przestrzenne na poziomie lokalnym jest realizowane bardziej pod wpływem interesów prywatnych inwestorów i właścicieli gruntów, niż interesu wspólnego.
- Polityka przestrzenna gmin wyrażana w studiach jest oderwana od realiów społeczno-gospodarczych - polityka przestrzenna jest prowadzona kosztem ładu przestrzennego i nasilającej się uciążliwości życia mieszkańców.
- Planowanie przestrzenne, na skutek błędnych rozwiązań systemowych, jest dzisiaj nieskutecznym instrumentem koordynacji rozwoju. Podejmowane próby zmiany tego stanu rzeczy idą w kierunku dalszego uniezależnienia procesów rozwojowych od planowania przestrzennego, co dokonuje się w trybie tzw. spec-regulacji lokalizacyjnych.
- **Planowanie rozwoju Gminy wymaga podejścia zintegrowanego.**
- **Warunkiem realizacji idei planowania zintegrowanego, zapisanej *expressis verbis* w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i uwzględnionej w rozwiązaniach ustrojowych, jest spójność i ciągłość procesu planistycznego w znaczeniu metodologicznym, proceduralnym i organizacyjnym.**
- Warunkiem uporządkowania planowania jest jednoznaczne rozróżnienie nurtów - strategicznego i operacyjnego, przy założeniu, że efektem planowania strategicznego są przede wszystkim wizje i cele, zaś planowania operacyjnego – programy rzeczowo-finansowe służące ich realizacji.
- Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego wynikające z konieczności zachowania ładu przestzrennego dotyczą uwzględnienia wpływu i skutków procesów planistycznych na na proces zagospodarowania przestzrennego obszaru Gminy, w tym występuje konieczność:

- zachowania historycznych układów przestrzennych,
- tworzenia zwartych struktur osadniczych w nawiązaniu do istniejących zespołów zabudowy, wartości architektoniczno-krajobrazowych i kulturowych oraz korytarzy ekologicznych,
- ochronę terenów otwartych poprzez prowadzenie kontrolowanej urbanizacji, wykorzystania kompleksów leśnych dla celów turystyki i rekreacji oraz przeciwdziałania rozpraszaniu zabudowy w obrębie rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- ograniczania wprowadzania zabudowy na tereny objęte prawną ochroną lub wskazane do ochrony,
- monitorigu terenów eksplotacji surowców mineralnych oraz pełnej ich rekultywacji po zakończeniu eksploatacji,
- przeciwdziałania chaotycznej zabudowie poprzez projekty o wysokich walorach estetycznych uwzględniające cechy architektury regionalnej oraz współczesne uwarunkowania,
- ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego poprzez włączenie ich do programów rozwoju rekreacji, kultury, oświaty,
- przeciwdziałać zawłaszczaniu przestrzeni publicznych poprzez tworzenie rezerw terenów dla realizacji potrzeb publicznych: infrastruktury społecznej i technicznej - miejsc integracji społecznej, sportu, zieleni parkowej i innych,
- dążyć do pełnego wyposażenia terenów osadniczych - w szczególności mieszkaniowych w infrastrukturę osiedlową – usługową i techniczną,
- dążyć do racjonalnego zagospodarowania, funkcjonowania i użytkowania obszaru Gminy.
- W ostatnich latach zrealizowana została obwodnica Szczurowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 768, co niewątpliwie przyczyni się do aktywizacji gospodarczej odciążonych terenów oraz poprawy klimatu akustycznego na terenach skoncentrowanego osadnictwa.

10. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

10.1. Zadania województw samorządowych.

Do podstawowych zadań województw samorządowych należy sporządzenie następujących dokumentów:

- - strategia rozwoju województwa,
- - plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- - programy wojewódzkie,
- - okresowa aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego.

W planie zagospodarowania przestrzennego określa się zasady organizacji struktury przestrzennej, ze szczególnym uwzględnieniem:

- - podstawowych elementów sieci osadniczej,
- - rozmieszczenia infrastruktury społecznej, technicznej i innej,
- - wymagań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury, z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie.

Ponadto, w planie województwa uwzględnia się zadania rządowe i zadania samorządu województwa, które służą realizacji ponadlokalnych celów publicznych oraz wskazuje się obszary, na których przewiduje się realizacje tych zadań.

Strategia rozwoju województwa powinna uwzględniać w szczególności następujące cele:

- - pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców,
- - pobudzanie aktywności zawodowej,
- - podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa,
- - zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń,
- - kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

W polityce rozwoju województwa uwzględnia się przede wszystkim:

– - tworzenie warunków rozwoju gospodarczego, w tym kreowanie rynku pracy,
– - utrzymanie i rozbudowa infrastruktury społecznej i technicznej o znaczeniu wojewódzkim,
– - pozyskiwanie i łączenie środków finansowych, publicznych i prywatnych w celu realizacji zadań z zakresu użyteczności publicznej,
– - wspieranie i prowadzenie działań na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia obywateli,
– - racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
– - wspieranie rozwoju nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji,
– - wspieranie rozwoju kultury oraz ochrona i racjonalne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego,
– - promocję walorów i możliwości rozwojowych województwa.

Strategia rozwoju województwa uwzględniająca uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju w zakresie wymienionym powyżej, jest realizowana przez programy województwa.

10.2. Kompetencje administracji rządowej.

- **Prezes Rządowego Centrum Studiów Strategicznych:**

–- prowadzi „Strategię rozwoju kraju”,
–- sporządza „Koncepcję polityki zagospodarowania przestrzennego kraju”, którą Prezes Rady Ministrów przedkłada Sejmowi RP,
–- sporządza „Okresowe raporty o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju”, które Prezes Rady Ministrów przedkłada Sejmowi RP.

- **Ministerialne i Centralne Organy Administracji Rządowej:**

■- sporządzają „Programy zadań rządowych”, które:
–- opiniuje Prezes Rządowego CSS,
–- uzgadnia Prezes UM i RM, sejmiki wojewódzkie,
–- zatwierdza Rada Ministrów.

- **Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast:**

- prowadzi „Rejestr zadań rządowych”.

- **Wojewoda:**

- prowadzi „Rejestr wojewódzki”, w którym uwzględnia zadania rządowe dotyczące obszaru województwa oraz programy wojewódzkie.

10.3. Kompetencje administracji samorządowej - województwa.

- **Zarząd województwa samorządowego:**

- sporządza „Strategię rozwoju województwa", którą przedkłada Sejmikowi Wojewódzkiemu celem uchwalenia,
- sporządza „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa" który:
- uzgadnia Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju MiasT w zakresie programu zadań rządowych,
- opiniują Prezes Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast, organy gmin i organy powiatów,
- przedkłada Sejmikowi Województwa celem uchwalenia.
- sporządza „Programy wojewódzkie", które przedkłada Sejmikowi Województwa celem uchwalenia,
- sporządza „Okresową aktualizację planu zagospodarowania przestrzennego województwa", którą przedkłada Sejmikowi Województwa do uchwalenia.

10.4. Kompetencje administracji samorządowej - powiatu.

Organy powiatu mogą prowadzić w granicach swojej właściwości rzeczowej, analizy i studia z zakresu zagospodarowania przestrzennego, odnoszące się do obszaru powiatu i zagadnień jego rozwoju.

W myśl tego przepisu samorząd powiatowy nie ma kompetencji dotyczących opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego.

Zarząd powiatu może sporządzać „studia i analizy", które przyjmie Rada Powiatu, ale nie będą one podlegały żadnym uzgodnieniom czy opiniom i nie będą nikogo wiązały. Zarząd Powiatu może jedynie składać wnioski do gmin, które dotyczyłyby sporządzania lub zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, uwzględniającego w przestrzeni przeznaczenie terenu na realizację przedsięwzięcia będącego w kompetencji powiatu. W tym przypadku, organy samorządu powiatowego zachowują się jak inwestorzy, którzy mogą składać wnioski do planów miejscowych. Dotyczyć one będą przede wszystkim projektowanych dróg powiatowych, szkół ponadpodstawowych, szpitali powiatowych itp.

10.5. Kompetencje administracji samorządowej - gminy.

- **Zarząd Gminy:**

■ - sporządza „Programy rozwoju gospodarczego gminy", które przedkłada Radzie Gminy celem uchwalenia,

■ - sporządza „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy", które:

– - opiniują jednostki wymienione w ustawie,

– - zatwierdza Rada Gminy,

■ - sporządza „Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego", które uzgadniają jednostki wymienione w ustawie oraz uchwala Rada Gminy,

– - sporządza „Ocenę zmian w zagospodarowaniu przestrzennym", którą przedkłada Radzie Gminy celem uchwalenia.

W wyniku analizy przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy stwierdzić, że „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy" ma uwzględniać ustalenia strategii rozwoju województwa, zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa".

■ **Zarząd Gminy uzgadnia projekt miejscowego planu:**

■**- z wojewodą** - w zakresie zgodności miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zadaniami rządowymi wpisanymi do wojewódzkiego rejestru,

–**- z zarządem województwa** - w zakresie zgodności miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zadaniami samorządu wojewódzkiego wpisanymi do rejestru.

Biorąc pod uwagę fakt, że wszystkie inwestycje ponadlokalne warunkują rozwój gminy i poprawę warunków życia mieszkańców, należy dążyć do wprowadzenia tych inwestycji do dokumentów planistycznych województwa podkarpackiego.

W procesie inwestycyjnym na obszarach gmin najważniejszą rolę spełniają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego - uchwalane przez Radę Gminy i jeżeli najważniejsze inwestycje zostaną wpisane do programów zadań rządowych i wojewódzkich, to Wojewoda i Marszałek mają obowiązek negocjować warunki wprowadzenia tych zadań do planów miejscowych.

Elementem negocjacji są przede wszystkim koszty związane ze sporządzeniem planu oraz skutki finansowe wynikające z zatwierdzenia planu, tj. zabezpieczenie środków finansowych na wykup gruntów lub wypłacenie stosownych odszkodowań dla właścicieli lub użytkowników wieczystych, jeżeli w wyniku uchwalenia planu spadnie wartość gruntu.

Należy zwrócić szczególną uwagę na trudną procedurę wprowadzenia zadania inwestycyjnego (rządowego czy inwestycyjnego) do planu miejscowego.

Polega ona na tym, że:

- należy zabezpieczyć środki w budżecie,
- zatwierdzić zadania:
  - Rada Gminy zatwierdza programy zadań rządowych,
  - Sejmik Wojewódzki zatwierdza programy wojewódzkie,
- wyznaczyć w planie zagospodarowania przestrzennego województwa obszary, na których będą w/w zadania realizowane,
- sporządzić i zatwierdzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- wypłacić zobowiązania wynikające z uchwalenia miejscowego planu.

Przy założeniu, że budżety są jednoroczne, to należy uznać, że w/w procedura jest nierealna. Niemniej jednak należy spodziewać się, że programy rządowe uchwalone przez Radę Ministrów i programy wojewódzkie nowych władz samorządowych uchwalone przez Sejmiki Wojewódzkie będą miały charakter programów wieloletnich, co pozwoli na prawidłowe programowanie środków budżetowych i przeprowadzenie procedury wprowadzenia zadań ponadlokalnych do miejscowych planów.

11. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ O CHARAKTERZE PONADLOKALNYM

11.1. Podstawowe problemy Gminy i szanse ich rozwiązania.

Podstawowym uwarunkowaniem rozwoju Gminy i poprawy warunków życia mieszkańców jest realizacja ponadlokalnych zadań inwestycyjnych.

W związku z powyższym, niezbędne jest:

– - wprowadzenie tych zadań do programów rządowych i wojewódzkich i wpisanie ich do rejestru Wojewody,
– - wynegocjowanie z Wojewodą i Marszałkiem warunków wprowadzenia tych zadań do miejscowego planu,
–- sporządzenie i uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Prezentowane poniżej problemy zostały wyartykułowane w oparciu o przeprowadzoną **diagnozę sytuacji społeczno – ekonomicznej gminy oraz wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego.** Rozwiązanie tych problemów zależy od szeregu czynników, które ujęto w pewne grupy. Są nimi:

- **Strefa działań organizacyjnych** -
  w ramach, której istotną rolę odgrywa samorząd gminny.

Wzajemne relacje współpracy na szczeblu:

1. samorządu gminnego:
   – Rada Gminy,
   – Zarząd Gminy,
   – Kierownicy jednostek organizacyjnych,
   – Rady Sołeckie.
2. pomiędzy samorządem gminnym, a samorządem powiatowym, wojewódzkim i rządową administrację szczebla wojewódzkiego,
3. pomiędzy samorządem gminnym a przedstawicielami:
   – parlamentu,
   – senatu,
   – organizacji pozarządowych.

- **Strefa działań ekonomicznych** -
  w ramach, której do najważniejszych należy wymienić:
  1. kształtowanie dochodów finansowych Gminy (własnych) z tytułu podatków od osób fizycznych i prawnych oraz gospodarowanie mieniem gminnym,
  2. pozyskiwanie subwencji i dotacji na realizację określonych zadań,
  3. pozyskiwanie środków pozabudżetowych z:
     – organizacji pozarządowych,
     – funduszy promocyjnych,
     – kredytów.

- **Strefa świadomości społecznej -**
  w ramach, której można konsekwentnie dążyć do wspólnej ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez sukcesywne zmniejszanie dewastacji:
  – kompleksów leśnych (dzika wycinka drzew, zaśmiecanie),
  – budowli wodnych (kradzież i dewastacja elementów wyposażenia śluz może uniemożliwić ochronę terenów przed powodzią),
  – budynków, obiektów i urządzeń publicznych (świetlice, kluby, przystanki komunikacyjne, znaki drogowe).

Problemy związane z ochroną środowiska naturalnego i kulturowego, w tym z ochrona przed zagrożeniami koncentrują się w 4 podstawowych strefach:

1. **skutecznego systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych oraz melioracji,** które z uwagi na zalewowy charakter Gminy, musi mieć odniesienie do współpracy z instytucjami i jednostkami ponadgminnymi;
2. **prawidłowej gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi** - poprzez utylizację poza obszarami ochronnymi; w rozważaniach uwzględnić ponadgminny aspekt problemu;
3. **ochrony sanitarnej Gminy** - poprzez realizację pełnego systemu wodno-kanalizacyjnego (zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków);
4. **właściwy sposób eksploatacji surowców** - zakonczony odpowiednio dobranym systemem rekultywacji terenów poeksploatacyjnych;
5. **ochrony terenów wodonośnych**, z których czerpana jest woda pitna.

Problemy związane ze sferą społeczno – gospodarczą związane są z poprawą jakości życia mieszkańców. Sytuacja obecna Gminy skłania do poszukiwania i ochrony własnego rynku pracy. Szansą może być tu podejmowanie działań organizacyjnych w kierunku:

- współdziałanie z sąsiednimi ośrodkami miejskimi i gminnymi,
- tworzenie nowych miejsc pracy poprzez organizację robót publicznych dla realizacji zadań gminnych,
- udostępnianie terenów rozwojowych poprzez:
  - określenie potrzeb terenowych, sporzadzenie planów miejscowych oraz uzbrojenie wyznaczonych terenów,
  - prawidłową politykę gospodarowania mieniem gminnym.

11.2. Wnioski z "Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Małopolskiego" do uwzględnienia w "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szczurowa".

11.2.1. Ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego.

Do zadań samorządu województwa należy kształtowanie i prowadzenie regionalnej polityki przestrzennej, której podstawowym instrumentem jest plan zagospodarowania przestrzennego województwa. Uchwalenie tego dokumentu należy do właściwości sejmiku województwa. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest jednym z najważniejszych dokumentów planistycznych województwa. Zawiera wskazania dla działań, których realizacja jest wypełnieniem zadań określonych przez strategię rozwoju regionu. Jest także ważnym instrumentem koordynacji polityki przestrzennej w regionie.

Aktualny Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego przyjęty został uchwałą Nr XV/174/03 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 22 grudnia 2003 r. Został on sporządzony w trybie poprzedniej ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, jednak z uwzględnieniem wielu wymagań nowej ustawy, która obowiązuje od 11 lipca 2003 r. Przyjęta ustawa stworzyła nowe wymagania dotyczące sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropo-litalnego. Przygotowywana obecnie aktualizacja planu odnosić się będzie w szczególności do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego w formie aneksu, stanowiącego odrębną część planu zagospodarowania województwa, uwzględniającego zapisy dotyczące m.in. inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, obszarów problemowych oraz zasad ich zagospodarowania, obszarów wsparcia, terenów zamkniętych i ich stref ochronnych wymaganych ustawą z 2003 r.

Opracowanie i przyjęcie planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego może mieć istotne znaczenie dla poprawy stanu zagospodarowania przestrzennego, a także zdynamizowania rozwoju gmin znajdujących się na terenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego

11.2.2. Miejsce i funkcja Gminy Szczurowa w strukturze funkcjonalno-przestrzennej woj. małopolskiego.

1) **Położenie obszaru Gminy w strukturze województwa małopolskiego:**
   poza układem pasmowo-węzłowym aktywności społeczno-gospodarczej,
   w strefach:
   - produkcji rolnej,
   - gospodarki leśnej,
   - ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych,
   - ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego,
   - rozwoju turystyki i różnych form rekreacji (wypoczynku).
2) **Kierunki przekształceń:**
   wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich.

3) **Struktura funkcjonalno-przestrzenna:**
   - **obszary funkcjonalne Gminy**
     I. wartości przyrodniczych i kulturowych,
     II. rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
     III. rozwoju gospodarczego i przekształceń.
   - **strefy rozwoju funkcjonalno-przestrzennego Gminy**
     1. produkcji rolnej (wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich),
     2. gospodarki leśnej,
     3. ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych,
     4. ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego,
     5. rozwoju turystyki i wypoczynku.
4) **Infrastruktura gospodarcza.**

a) **W dziedzinie rolnictwa - kształtowaniw strefy wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich; przewiduje się:**
   - utrzymywanie się niekorzystnych dla produkcji rolnej czynników, takich jak: zanieczyszczenia poeksploatacyjne i emisyjne, zanieczyszczenia typu komunikacyjnego, produkcyjnego i bytowego, a w wyniku przeznaczanie gruntów na cele inwestycyjne, rozdrobnienie gospodarstw, rozczłonkowanie rozłogów i marginalizację gruntów;
   - postępujące ograniczanie produkcji rolnej i nastawienie przeważnie na samozaopatrzenie rolników,

- w produkcji rolnej preferowany jest kierunek żytnio-ziemniaczany, hodowla bydła i trzody chlewnej, a na terenach o wyzszych klasach bonitacyjnych gleb - uprawa pszenicy,
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich (działalność pozarolnicza lub związana z rolnictwem),
- proponuje się m. in. następujące dziedziny działalności:
    - rozwój zakładów produkcyjnych,
    - rozwój rzemiosła i zakładów usługowych,
    - przedsiębiorstwa transportowe,
    - pobór i wyrób materiałów budowlanych,
    - przetwarzanie produktów rolnych,
    - handel, w tym zakładanie hurtowni i giełd towarowych,
    - rozwój turystyki i urządzanie pół campingowych, golfowych, itp.,
    - uprawa i produkcja specjalistyczna (wiklina, tytoń, rośliny oleiste),
    - zakłady przetwarzania drewna - stolarstwo i meblarstwo.

b) W działalności produkcyjnej zakłada się, że obszar Gminy będzie częścią strefy intensywnego rozwoju rolniczego powiatu brzeskiego.

c) Działalność usługowa będzie rozwijać się:

- **w sektorze budowlanym** - poprzez tworzenie małych i średnich firm budowlanych,
- **w budownictwie mieszkaniowym** - wszystkie formy zabudowy, a w szczególności budownictwo indywidualne,
- **w handlu** - rozwój w oparciu o małe i średnie punkty usługowe,
- **w turystyce** - w oparciu o wykorzystanie istniejącej bazy agroturystycznej, służącej głównie sezonowym - letnim pobytom turystyczno - rekreacyjnym.

5) Infrastruktura techniczna i komunikacyjna:

a) Komunikacja drogowa:

- *poprawa nośności i stanu technicznego nawierzchni bitumicznej dróg,*
- *modernizacja istniejących i budowa nowych obiektów mostowych,*
- budowa południowego obejścia miejscowości Szczurowa w ciagu drogi wojewódzkiej nr 964.

b) Elektroenergetyka:

- *zachowanie, modernizacja i rozwój istniejącej infrastruktury elektroenergetycznej.*

c) Gazownictwo.

- *zachowanie, modernizacja i rozwój istniejącej infrastruktury gazowej.*

d) Zaopatrzenie w wodę.

- *zachowanie, modernizacja i rozwój istniejącej infrastruktury wodociągowej,*
- *zaopatrzenie w wodę odbywać się będzie przede wszystkim z ujęć wgłębnych, - ujęcia wody powinny mieć określoną wydajność i zatwierdzone strefy ochronne.*

e) Odprowadzanie i oczyszczanie scieków:
- pełna sanitacja obszaru Gminy.

f) Retencjonowanie wody:
- modernizacja wałów przeciwpowodziawych.

g) Gospodarka odpadami:
- wywóz poza obszar Gminy.

h) Ochrona środowiska naturalnego:
- respektwanie istniejacych form ochrony przyrody i krajobrazu naturalnego.

i) Ochrona środowiska kulturowego.
- respektwanie istniejacych form ochrony krajobrazu kulturowego.

j) Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych na obszarach:
- Lokalnego Zbiornika Wód Podziemnych "Dolina Wisły" - czwartorzedowego,
- Użytkowego Zbiornika Wód Podziemnych - trzeciorzędowego

oraz współpraca z władzami powiatu brzeskiego i województwa małopolskiego w działaniach na rzecz poprawy stanu czystości Wisły.

k) Obszary degradacji i rekultywacji:
- zakłada się prowadzenie działań mających na celu utrzymanie równowagi środowiska na obszarach planowanej eksploatacji surowców; rekultywacja będzie miała na celu na regulację warunków hydrogeologicznych, wyrównanie obniżeń poeksploatacyjnych, odtworzenie pierwotnych warunków glebowych oraz wprowadzanie zalesień,
- koniecze jest podjęcie działań w celu likwidacji punktowej degradacji gleb w rejonach „dzikich wysypisk śmieci".

l) Ochrona środowiska w rolnictwie wymagać będzie:
- preferowania rolnictwa ekologicznego i produkcji rolniczej przyjaznej środowisku, stosowania zabiegów ochrony czynnej, przeciwdziałania odłogowaniu ziemi, ochrony starszych odmian roślin użytkowych oraz chronionych populacji,
- wyznaczenia obszarów użytkowanych rolniczo o unikatowych walorach przyrodniczych w oparciu o szczegółowe studia programowo-przestrzenne oraz opracowania zasad ich użytkowania (możliwość finansowania przez programy rolnośrodowiskowe),
- ograniczenia zanieczyszczania wód ściekami pochodzenia rolniczego, w tym gospodarczymi i bytowymi,
- opracowania programu wprowadzania zadrzewień i zakrzewień śródpolnych w celu ochrony gruntów i zwiększenie różnorodności biologicznej.

ł) Ochrona środowiska w energetyce wymagać będzie:
- ograniczenia zanieczyszczeń emitowanych przez energetykę,
- likwidację barier i pułapek ekologicznych, powstających w procesie budowy obiektów, w szczególności na terenach: o dużych walorach przyrodniczych, intensywnych przelotów ptaków (np. poprzez oznaczanie linii energetycznych),

- dążenia do rozwoju przesyłu energii elektrycznej podziemnymi kablami na obszarach o szczególnych walorach krajobrazowych i przyrodniczych,
- dokumentowania i efektywnego wykorzystania geotermalnych źródeł energii.

m) Zrealizowane zadania z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego:

- budowa obwodnicy centrum miejscowości Szczurowa oraz mostu na Wiśle w ciągu drogi wojewódzkiej nr 768 Koszyce - Brzesko,

11.2.3. Zadania rządowe.

Dla obszaru Gminy Szczurowa nie sformułowano programów zawierających zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

12. STRATEGIA ROZWOJU GMINY NA TLE PROGRAMÓW ROZWOJU I STRATEGII REGIONALNYCH

12.1. Strategia rozwoju województwa małopolskiego na lata 2011-2020.

12.1.1. Cele strategii.

W warstwie zmian zachodzących w sferze realnej, do najważniejszych procesów i czynników uzasadniających celowość aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego, zaliczyć należy w szczególności:

- pogłębiające się zróżnicowanie poziomu i tempa rozwoju społeczno-gospodarczego w poszczególnych częściach województwa, szczególnie w ujęciu subregionalnym,
- rosnącą presję globalną na większą koncentrację i specjalizację, zarówno w wymiarze tematycznym, jak i terytorialnym, przy wykorzystaniu potencjałów decydujących o przewadze konkurencyjnej regionu,
- rosnące znaczenie dostępności dóbr i usług o podstawowym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego, przy postępującym jednocześnie procesie przekształceń w systemie osadniczym regionu,
- potrzebę terytorialnego zróżnicowania polityki wobec obszarów funkcjonalnych, jako ważnych obszarów integracji przestrzennej, zwłaszcza na poziomie subregionalnym,
- wzrastającą rolę ośrodków miejskich w dostarczaniu usług publicznych i generowaniu trwałychmiejsc pracy,
- przemiany funkcjonalne obszarów wiejskich oraz ich wysoki, wciąż niedostatecznie wykorzystywany potencjał rezydencjonalny,
- rosnące oddziaływanie zmian demografi cznych dla procesów gospodarczych zachodzących w przestrzeni regionalnej,
- rosnące znaczenie wieloaspektowego bezpieczeństwa, szczególnie w kontekście zmian klimatycznych i cywilizacyjnych – dla równoważenia rozwoju oraz jakości życia,
- konsekwencje globalnego kryzysu fi nansowego, którego elementem stało się spowolnienie gospodarcze, również w wymiarze regionalnym.

W warstwie odnoszącej się do zmian zachodzących w otoczeniu regulacyjnym, które składają się na grupę przesłanek uzasadniających formalną potrzebę aktualizacji Strategii, wskazać należy na:

- zapewnienie spójności pomiędzy strategią regionalną a celami dokumentów strategicznych na poziomie europejskim i krajowym – w szczególności z celami *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020* oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,*
- uwzględnienie aktualnych wyników prac nad krajowymi dokumentami strategicznymi: *Długookresową Strategią Rozwoju Kraju do 2030*, *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030*, *Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju do 2020* oraz zintegrowanymi, krajowymi strategiami rozwoju,
- wypracowanie adekwatnych ram programowych dla aktualizacji *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego*,
- określenie założeń niezbędnych dla wdrożenia koncepcji spójności terytorialnej oraz nowych nurtów ekonomii miejsc i ekonomii przepływów.

Aktualizacja Strategii oznacza także wydłużenie jej horyzontu do 2020 roku, co jest podyktowane potrzebą:

- zapewnienia spójności z perspektywą przyjętą dla *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku*, *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie* oraz pozostałych zintegrowanych, sektorowych strategii rządowych;
- przyjęcia horyzontu zbieżnego z ramami czasowymi kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej oraz z horyzontem *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020*.

Kierunki polityki charakteryzujące się wysoką aktywnością w zakresie realizowanych działań:

- wsparcie indywidualnej przedsiębiorczości,
- rozwój przemysłu czasu wolnego,
- ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego,
- opieka nad regionalnym dziedzictwem kulturowym.

Największy udział zadań zrealizowanych dostrzec można w kierunkach polityki, w którychzaznacza się jednocześnie aktywność innych, niż administracja regionalna podmiotów, zainteresowanych również samodzielnym realizowaniem działań.

Kierunki polityki charakteryzujące się niską aktywnością w zakresie realizowanych działań:

- poprawa stanu sieci drogowej oraz infrastruktury Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego,
- rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego oraz ochrony środowiska,
- poprawa funkcjonowania administracji publicznej w zakresie podniesienia sprawności działania, doskonalenia kwalifikacji pracowników, administracji, a także promocji wewnątrzregionalnej.

Kierunki, których realizację podjęto w stopniu niezadowalającym bądź takie, które charakteryzują się niskim poziomem realizacji, dotyczą szczególnie obszarów związanych z przedsięwzięciami infrastrukturalnymi o długim horyzoncie realizacji, angażującymi znaczne nakłady finansowe.

Kierunki polityki, których realizacja nie została podjęta:

- wspieranie międzynarodowej konkurencyjności małopolskich przedsię-biorstw i instytucji,
- rozwój przemysłu własności intelektualnej,
- bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona przed skutkami klęsk ekologicznych,
- ochrona bio- i georóżnorodności.

Należy podkreślić, że w grupie tych działań, których wdrażanie nie zostało rozpoczęte w analizowanym okresie, znalazły się zadania, których realizacja w perspektywie objętej Strategią została faktycznie zadeklarowana lub przesądzona.

12.1.2. Sytuacja gospodarcza Małopolski.

Małopolska zalicza się do grupy województw, które w latach 2005-2008 zwiększyły swój udział w generowaniu krajowego PKB5. W tym okresie region corocznie plasował się na 5. pozycji w kraju, za województwami: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim – wypracowując w 2008 roku 7,4% PKB.

W 2008 roku wzrost wolumenu PKB w odniesieniu do 2005 roku (w cenach stałych) wyniósł 17,0% (ogółem dla kraju 19,2%), co dało Małopolsce dopiero 9. miejsce wśród województw. W przeliczeniu na 1 mieszkańca PKB wynosił 28,9 tys. zł tj. 86,3% średniej dla kraju. Wynik ten uplasował Małopolskę również na 9. miejscu w kraju.

Analiza wytworzonego PKB w układzie podregionalnym wskazuje, że Kraków pełni rolę centrum gospodarczego rozwoju Małopolski oraz jednego z ośrodków o największym potencjale rozwojowym w Polsce.

Kraków koncentruje 41,4% wartości PKB wytworzonego w woje-wództwie, co stanowi 3,1 %wartości krajowej (2. miejsce po Warszawie – 13,2%).

Jednocześnie miasto wraz z podregionem krakowskim wytwarza 57,3% PKB Małopolski, co stanowi 4,3% PKB Polski. Podregion oświęcimski generuje 16,6% regionalnego PKB, podregion nowosądecki – 16%, podregion krakowski – 15,9%, natomiast podregion tarnowski – 10,1%.

Rozkład PKB w układzie podregionalnym potwierdza silne zróżnicowanie potencjału gospodarczego w ujęciu wojewódzkim. Z lokatą równą 155,1% średniej dla kraju, Kraków zajmuje 3. miejsce wśród podregionów – po Warszawie i Poznaniu. Pozostałe podregiony w Małopolsce notują wartości PKB per capita na poziomie poniżej średniej dla kraju.

Podregion nowosądecki plasuje się na 64. pozycji, podregion tarnowski zajmuje 59. lokatę, podregion krakowski – miejsce 54., natomiast podregion oświęcimski – miejsce 43. Na tle średniej dla UE-27, według danych za 2008 rok, wartość wskaźnika PKB per capita wynosi odpowiednio dla Krakowa – 87%, podregionu oświęcimskiego – 42%, podregionu krakowskiego – 38%, podregionu tarnowskiego – 35% oraz podregionu nowosądeckiego – 33%.

Wskaźnik dynamiki wzrostu PKB, służący ocenie zaawansowania zmian gospodarczych, w roku 2008 uplasował Małopolskę na 3. pozycji, po województwach podkarpackim, śląskim oraz łódzkim. Małopolska znalazła się w grupie siedmiu regionów, które odnotowały dynamikę wyższą od średniej dla kraju równej 105,1% (2008).

Prognozy wskazują, iż w perspektywie 2020 roku Małopolska osiągnie 60,1% średniego poziomu PKB per capita dla UE-27. Pod tym względem region uplasuje się na 8. miejscu w kraju.

Niekwestionowanym liderem pozostanie Mazowsze, które jako jedyne przekroczy średni poziom tego wskaźnika dla UE-27, osiągając 114,1% średniej unij nej. Odnosząc prognozowane wyniki Małopolski do danych Eurostat (48,6% PKB per capita dla EU-27 w 2008), proces skracania dystansu rozwojowego wobec średniej UE wyniesie 11,5 punkta procentowego (pp).

Symulacja oddziaływania makroekonomicznego Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 wykazała, iż jej wpływ na rozwój gospodarczy regionu wyraźnie zarysuje się w drugiej połowie okresu realizacji. Istotnym czynnikiem dynamizującym rozwój gospodarczy może stać się (zintegrowany) regionalny program operacyjny, wdrażany w ramach nowej perspektywy fi nansowej UE. Szacuje się, iż zauważalne przyspieszenie dynamiki aktywności gospodarczej nastąpi w latach 2014-2022, kiedy to przeciętna roczna stopa wzrostu gospodarczego będzie wyższa, niż w scenariuszu pomijającym realizację Strategii – o około 0,4 pp.

System osadniczy Małopolski ma charakter policentryczny i hierarchicz-ny. Węzłowym elementem systemu są duże ośrodki miejskie, stanowiące aktualne oraz potencjalne bieguny wzrostu.

Podobnie jak w innych regionach, także w Małopolsce postępuje przestrzenna koncentracja ludności i działalności gospodarczej w obszarach funkcjonalnych dużych miast, a także w miastach średniej wielkości i otaczających je obszarach wiejskich. W takich układach przestrzennych wzrasta intensywność osadnictwa, a struktura gospodarki ulega różnicowaniu – w związku z rozwojem funkcji usługowych, produkcyjnych i mieszkalnych.

W perspektywie 2020 roku w rozwoju przestrzennym Małopolski utrwalać będzie się trend zmierzający w kierunku wzmocnienia i stabilizacji zrównoważonego systemu osadniczego, opartego na sieci głównych miast, dobrze powiązanych ze sobą oraz z własnym zapleczem.

W długim horyzoncie proces ten powinien prowadzić do *r*ozpraszania efektów procesów rozwojowych, zachodzących przede wszystkim w obszarze metropolitalnym Krakowa oraz Konurbacji Górnośląskiej, a także uzupełniająco w ośrodkach subregionalnych: Tarnowie i Nowym Sączu oraz Bielsku-Białej.

Obszar metropolitalny Krakowa stanowi strefę koncentracji aktywności gospodarczej – w oparciu o napływ inwestycji zewnętrznych oraz wewnętrzne czynniki, decydujące o jego przewadze konkurencyjnej. W ostatniej dekadzie Krakowski Obszar Metropolitalny odnotował największy poziom dodatniej zmiany w zakresie wzrostu gospodarczego oraz jakości życia.

Obszar ten sukcesywnie zwiększa swój potencjał demograficzny oraz poszerza zasięg oddziaływania terytorialnego. Obecnie obejmuje on powierzchnię ok. 4,3 tys. km^2, zamieszkiwaną przez około 1,5 mln osób. Potencjał ludnościowy stawia obszar metropolitalny Krakowa na niekwestio-nowanym 3. miejscu w Polsce, po metropolii Górnośląskiej i Warszawskiej. Postępująca metropolizacja powinna prowadzić do dalszego rozszerzenia zasięgu obszaru metropolitalnego oraz osiągnięcia w okresie kolejnej dekady potencjału ludnościowego na poziomie około 2 mln mieszkańców.

Drugi poziom w hierarchii osadniczej zajmują Tarnów i Nowy Sącz. Ośrodki te posiadają pojedyncze instytucje o zasięgu regionalnym, jednak siła i zasięg oddziaływania pozwala je zaliczyć jedynie do grona ośrodków subregionalnych.

Analiza obecnej pozycji rozwojowej Tarnowa i Nowego Sącza wskazuje, że są to dość silne, polifunkcyjne, zdywersyfikowane ośrodki gospodarcze, które obecnie nie generują silnych impulsów rozwojowych, zdolnych dynamizować rozwój wschodniej oraz południowo-wschodniej części Małopolski.

Obecne tempo rozwoju tych miast jest zbyt słabe, aby zapewnić trwały rozwój w obrębie ich otoczenia subregionalnego.

Przestrzenny zasięg pozytywnego oddziaływania Tarnowa i Nowego Sącza, w tym zasięg procesu suburbanizacji, jest ograniczany słabością powiązań komunikacyjnych tych miast z ich zapleczem, ale również słabą dostępnością usług publicznych wyższego rzędu.

Jednocześnie cechą pozytywną tych obszarów jest ich znaczący potencjał demograficzny, sięgający ok. 460 tys. mieszkańców w każdym z obu subregionów. Tarnów i Nowy Sącz pełnią funkcję głównych ośrodków usług publicznych i centrów gospodarczych dla wschodniej oraz południowo-wschodniej Małopolski. Ośrodki te mają charakter wielofunkcyjny o zróżnicowanej strukturze gospodarczej, na którą składają się różne działalności usługowe i przemysłowe, przy czym silniejsze funkcje w zakresie usług rynkowych wykazuje Nowy Sącz. Wyposażenie w usługi tych miast nie uległo większym zmianom w latach 2000-2010.

Jednocześnie pod względem dynamiki rozwoju gospodarczego w dekadzie 1999-2008, Tarnów i Nowy Sącz rozwijały się w tempie wolniejszym od średniej dla miast województwa. Znajduje to odbicie w sytuacji na rynku pracy: słabej dynamice liczby pracujących w samym mieście i ponadprzeciętnej stopie bezrobocia w subregionie.

Specyficznym obszarem pozostają północne tereny Małopolski. W tej części regionu gospodarka rolna jest dobrze rozwinięta i opiera się na większych obszarowo gospodarstwach, niż w pozostałej części województwa. Jest to jednocześnie relatywnie najsłabiej rozwinięty pod względem gospodarczym obszar regionu. Na terenie powiatu miechowskiego, proszowickiego, części powiatu krakowskiego i olkuskiego obserwuje się wolne tempo restrukturyzacji gospodarczej oraz utrzymującą się zależność od dochodów z rolnictwa.

Tereny te cechują niekorzystne procesy demograficzne: odpływ ludności, niski przyrost naturalny oraz wysoki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym.

Według danych z 2010 roku, Małopolska zajmuje 1. miejsce pod względem liczby gospodarstw rolnych (12,4% ogółu gospodarstw w kraju). Jednocześnie województwo plasuje się na ostatnim miejscu pod względem wielkości gospodarstw rolnych, mierzonej średnią powierzchnią użytków rolnych w gospodarstwie rolnym ogółem oraz gospodarstwie prowadzącym działalność rolniczą (odpowiednio: 2,31 ha i 2,80 ha).

Rozdrobnienie struktury agrarnej jest stanem utrzymującym się od wielu lat, przy czym działania w zakresie scalania gruntów nie przynoszą zamierzonych rezultatów. Na tle innych województw Małopolska zajmuje 3. miejsce pod względem liczby gospodarstw ekologicznych: od 2005 roku ich liczba wzrosła z 320 do 2 183 w 2010 roku (w Polsce, odpowiednio – 1951 w 2005 r. i 20 956 w 2010 r.). Za rozwojem produkcji ekologicznej oraz wysokiej jakości produktów żywnościowych przemawiają korzystne warunki przyrodnicze, struktura obszarowa rolnictwa oraz bogate tradycje społeczno-kulturowe.

Rozwój obszarów wiejskich i rolnictwa w Małopolsce determi-nowany jest zróżnicowanymi przestrzennie zasobami i warunkami przyrodniczymi. Na obszarze województwa wyodrębnia się 3 strefy przyrodniczo-ekonomiczne ułożone równoleżnikowo:

- **strefa północna**, rzadziej zaludniona, o mniejszym rozdrobnieniu struktury agrarnej i relatywnie większym znaczeniu dochodów rolniczych – z tendencją do koncentracji ziemi użytkowanej rolniczo,
- **strefa środkowa**, gęsto zaludniona, silnie zurbanizowana, o znacznej przewadze ludności dwuzawodowej i dużym rozdrobnieniu ziemi użytkowanej rolniczo – z tendencją do dalszego rozdrabniania gospodarstw,
- **strefa południowa** (podgórska i górska) o wysokich walorach krajobrazowych, a jednocześnie trudnych warunkach do produkcji rolniczej, cechująca się rozdrobnieniem gospodarstw i dużym znaczeniem dochodów uzyskiwanych poza rolnictwem – z tendencją do utrzymywania się obecnej struktury.

Struktura produkcji rolnej w Małopolsce odznacza się bardzo wysoką przewagą czynnika pracy nad pozostałymi czynnikami: ziemią i kapitałem. Dochody gospodarstw indywidualnych w województwie pochodzą z różnych źródeł. Z działalności rolniczej, jako przeważającego dochodu gospodarstw indywidualnych, utrzymuje się niewielka część gospodarstw.

Najwięcej gospodarstw domowych wykazuje dochody pochodzące z emerytur i rent, pracy najemnej oraz działalności pozarolniczej.

12.1.3. Model długofalowego rozwoju - perspektywa 2030.

Model trwałego rozwoju Małopolski w długim horyzoncie opiera się na następujących założeniach:

- koncentracja efektów wzrostu i potencjału wytwórczego w silniejszych ekonomicznie ośrodkach jest obiektywnym i utrwalającym się procesem;
- wyższy poziom życia na obszarach o niższym poziomie i dynamice rozwoju może być osiągnięty poprzez ich ekonomiczną integrację z silniejszymi ośrodkami;
- równoważeniu rozwoju w województwie sprzyja policentryczność systemu osadniczego, której trzonem są: Kraków i ośrodki subregionalne, jak również małe oraz średnie miasta;
- konkurencyjność regionalna zależy od zróżnicowanych przestrzennie, unikalnych zasobów i cech Małopolski, co również warunkuje względną odporność na skutki zewnętrznych kryzysów gospodarczych.

Z tego względu model rozwoju konkurencyjnej Małopolski w perspektywie 2030 opiera się na trzech filarach:

Filar 1. MODERNIZACJA
oznaczająca koncentrację działań i środków dla wykorzystania przewagi konkurencyjnej Małopolski oraz specjalizacji regionalnej w ujęciu branżowym i terytorialnym;

Filar 2. RÓWNOWAŻENIE
poprzez dostępność przestrzenną zasobów, dóbr i usług, wspierającą spójność regionalną w ujęciu ekonomicznym i społecznym;

Filar 3. EFEKTYWNOŚĆ
polegającą na sprawnym zarządzaniu, wspierającym specjalizację i spójność regionalną.

CEL GŁÓWNY:

"Efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności społecznej i przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim".

Realizacja celów rozwoju będzie synergiczną sumą działań prorozwojowych wszystkich uczestników tego procesu, w tym zwłaszcza podmiotów gospodarczych, samorządów terytorialnych, wyższych uczelni, instytutów naukowo-badawczych i wdrożeniowych, organizacji społecznych i kulturalnych oraz związków zawodowych. Osiągniecie założonej wizji rozwoju będzie wspierane integracją wszystkich podmiotów gospodarczych i społecznych. Nadrzędnym celem Strategii jest zapewnienie województwu partnerskiej i konkurencyjnej pozycji w Polsce i Europie, w oparciu o geograficzne położenie, potencjał demograficzny, tradycje przemysłowe, walory środowiskowe, historyczne i kulturowe.

Połączenie innowacyjnego potencjału - obecnych już w regionie międzynarodowych korporacji i doświadczeń wielkoprzemysłowych zakładów pracy - z elastycznymi strukturami małych i średnich przedsiębiorstw przemysłu maszynowego i informatycznego, ekologiczne rolnictwo oraz stałe zwiększanie tempa eksportu, dynamiki wewnętrznego popytu, akumulacji kapitału wewnętrznego oraz atrakcyjności inwestycyjnej województwa pozwoli na realizacje zamierzeń odpowiadających zarówno cywilizacyjnym wyzwaniom współczesności, jak i oczekiwaniom mieszkańców województwa małopolskiego.

W nowej sytuacji gospodarki globalnej i europejskiej poszczególne układy regionalne winny dbać o stworzenie odpowiednich warunków dla napływu nowych czynników wzrostu - zarówno z otoczenia krajowego, europejskiego, jak i światowego oraz stwarzać możliwości rozwoju zasobów i podnoszenia konkurencyjności uwarunkowań wewnętrznych danego układu regionalnego, a także układu subregionalnego, ponadlokalnego i lokalnego.

12.1.4. Obszary strategiczne - priorytety działań.

WIZJA "MAŁOPOLSKA 2020":

"Chcemy, aby Małopolska była atrakcyjnym miejscem życia, pracy i spędzania czasu wolnego, europejskim regionem wiedzy i aktywności, silnym wartościami uniwersalnymi, tożsamością i aspiracjami swoich mieszkańców, świadomie czerpiącym z dziedzictwa i przestrzeni regionalnej, tworzącym szanse na rozwój ludzi i nowoczesnej gospodarki."

Ramy strategii rozwoju województwa małoopolskiego wyznacza 7 głównych obszarów strategicznych, dla których ustalono odpowiednie priorytety działań:

OBSZAR I. GOSPODARKA WIEDZY I AKTYWNOŚCI

- **Cel strategiczny:**

Silna pozycja Małopolski jako regionu atrakcyjnego dla inwestycji, opartego na wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców.

- **Kierunki polityki rozwoju:**

- Rozwój kapitału intelektualnego.
- Budowa infrastruktury regionu wiedzy.
- Kompleksowe wsparcie nowoczesnych technologii.
- Rozwój kształcenia zawodowego i wspieranie zatrudnienia.

- Wzmacnianie i promocja przedsiębiorczości.

OBSZAR II. DZIEDZICTWO I PRZEMYSŁ CZASU WOLNEGO

- **Cel strategiczny:**

Wysoka atrakcyjność Małopolski w obszarze przemysłów czasu wolnego dzięki wykorzystaniu potencjału dziedzictwa regionalnego i kultury.

- **Kierunki polityki rozwoju:**

- Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej.
- Zrównoważony rozwój infrastruktury oraz komercjalizacja usług czasu wolnego.
- Kształcenie kadr dla rozwoju i obsługi przemysłu czasu wolnego.
- Wzmocnienie promocji dziedzictwa regionalnego oraz oferty przemysłu czasu wolnego.

OBSZAR III. INFRASTRUKTURA DLA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

- **Cel strategiczny:**

Wysoka zewnętrzna i wewnętrzna dostępność komunikacyjna regionu dla konkurencyjności gospodarczej i spójności przestrzennej.

- **Kierunki polityki rozwoju:**

- Kraków nowoczesnym węzłem międzynarodowej sieci transportowej.
- Wykreowanie subregionalnych węzłów transportowych.
- Zwiększenie dostępności transportowej obszarów o najniższej dostępności w regionie.
- Wsparcie instrumentów zarządzania zintegrowanymi systemami transportu.
- Rozwój infrastruktury dla społeczeństwa informacyjnego.

OBSZAR IV. KRAKOWSKI OBSZAR METROPOLITALNY I INNE SUBREGIONY

- **Cel strategiczny:**

- Silna pozycja konkurencyjna KOM w przestrzeni europejskiej oraz wzrost potencjału ekonomicznego subregionów w wymiarze regionalnym i krajowym.

- **Kierunki polityki rozwoju:**

- Rozwój Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego.
- Rozwój subregionu tarnowskiego.
- Rozwój subregionu sądeckiego.
- Rozwój subregionu podhalańskiego.
- Rozwój Małopolski Zachodniej.

OBSZAR V. ROZWÓJ MIAST I TERENÓW WIEJSKICH

- **Cel strategiczny:**

Aktywne ośrodki usług publicznych i gospodarczych zapewniające szanse na rozwój mieszkańców małych i średnich miast oraz terenów wiejskich.

- **Kierunki polityki rozwoju:**

- Rozwój funkcji lokalnych centrów usług publicznych.
- Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym
- Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich.

OBSZAR VI. BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE, ZDROWOTNE I SPOŁECZNE

- **Cel strategiczny:**

Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców Małopolski w wymiarze środowiskowym, zdrowotnym i społecznym.

- **Kierunki polityki rozwoju:**

- Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski.
- Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego profilaktyka i ochrona zdrowia.
- Poprawa bezpieczeństwa społecznego integrująca polityka społeczna.
- Wsparcie systemu zarządzania bezpieczeństwem publicznym.

OBSZAR VII. ZARZĄDZANIE ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA

- **Cel strategiczny:**

Efektywnie zarządzane województwo, którego rozwój oparty jest na współpracy i mobilizowaniu zasobów.

- **Kierunki polityki rozwoju:**

- Sprawny system zarządzania strategicznego województwem.
- Kształtowanie i rozwój aktywności obywatelskiej oraz wzmacnianie kapitału społecznego.
- Rozwój współpracy terytorialnej.
- Budowa i promocja Małopolski na arenie krajowej oraz międzynarodowej.

12.1.5. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Wskazane w strategii rozwoju województwa małopolskiego cele i obszary strategiczne mają istotne znaczenie dla rozwoju Gminy Szczurowa, wyznaczając nowe kierunki rozwoju lub dotyczą - ważnych dla lokalnego środowiska - obszarów

aktywności gospodarczej, które samorząd zamierza podtrzymać i wspierać, w tym m. in.:

- modernizacja przestrzeni wiejskiej oraz tworzenie rynku rolnego rolniczych i pozarolniczych form działalności gospodarczej,
- uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej oraz inwestycji drogowych,
- tworzenie stref aktywności gospodarczej - produkcyjnych, usługowych, turystyczno-rekreacyjnych,
- racjonalna gospodarka zasobami wodnymi,
- ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów i wdrażanie nowoczesnych systemów gospodarki odpadami,
- ochrona wód,
- zapewnienie jak najlepszej jakości powietrza i gleb oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko hałasu i promieniowania elektromagnetycznego,
- zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- ochrona środowiska naturalnego i kulturowego,
- ochrona zdrowia mieszkańców na tle stanu środowiska.

- **Strategia postępowania:**

Strategia postępowania, ukierunkowana na wspieranie zrównoważonego rozwoju gospodarczego małych i średnich miast oraz otaczających je obszarów wiejskich, służyć będzie w szczególności przeciwdziałaniu narastającym zróżnicowaniom pod względem rozwoju gospodarczego w ujęciu wewnątrz-regionalnym.

Działania podejmowane w tym zakresie uwzględniać będą następujące założenia:

- spójna polityka miejska służąca podnoszeniu atrakcyjności i poprawie dostępności trwałych miejsc pracy nie ogranicza się do rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej, ale powinna uwzględniać także tworzenie ofert zachęcających do lokowania nowych przedsięwzięć, adekwatne wykorzystywanie potencjału istniejących przedsiębiorstw oraz budowanie powiązań kapitałowych,
- małe i średnie miasta są ośrodkami stanowiącymi podstawowe zaplecze dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich,
- aktywizacja terenów wiejskich, przy uwzględnieniu ochrony dziedzictwa przyrodniczego i zachowania ich różnorodności biologicznej, wymaga wdrożenia efektywniejszych mechanizmów wsparcia funkcjonowania rolnictwa oraz działalności około- i pozarolniczej,
- określenie trwałych ram współpracy władz lokalnych i regionalnych w stymulowaniu rozwoju małych i średnich miast oraz terenów wiejskich powinno przyczynić się do wzrostu udziału w tym procesie społeczności lokalnych.

Polityka wspierania rozwoju obszarów wiejskich opierać będzie się na efektywnym i racjonalnym wykorzystywaniu ich potencjału rozwojowego, który wynika z unikalnych cech Małopolski. **Oznacza to potrzebę waloryzacji przestrzeni rolniczej celem różnicowania wsparcia**. Zachowując funkcjonalne zróżnicowanie obszarów wiejskich w regionie – na terenach o wysokim potencjale produkcyjnym, wspierane będą działania służące poprawie warunków dla konkurencyjności rolnictwa, opartego na produkcji ekologicznej oraz wytwarzaniu, dystrybucji i promocji markowej żywności regionalnej.

Działania podejmowane w procesie przekształceń małopolskiej wsi prowadzić powinny do utrzymania potencjału demograficznego obszarów wiejskich w Małopolsce, dzięki ich wysokim walorom naturalnym oraz związanej z tym atrakcyjności rezydencjonalnej i turystycznej. Realizowane działania uwzględniać będą ochronę bogatych tradycji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz zachowanie unikalnych cech i zasobów – co stanowi również warunek dla działalności około rolniczej. O powodzeniu interwencji służącej efektywnemu i pełnemu wykorzystaniu potencjału gospodarczego i rezydencjonalnego obszarów wiejskich decydować będzie również wdrożenie mechanizmów wsparcia dla działalności pozarolniczej, lepszy dostęp do usług świadczonych zarówno przez podmioty publiczne, jak i prywatne.

- **Kluczowe działania:**

Poprawa kondycji gospodarczej małych i średnich miast poprzez:

- wsparcie rewitalizacji i restrukturyzacji gospodarczej miast,
- rozwój oferty inwestycyjnej oraz poprawę standardów obsługi inwestorów,
- wspieranie działań lokalnych instytucji rynku pracy na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu.

- **Aktywizacja gospodarcza terenów wiejskich:**

- obszary o funkcjach rolniczych: w zakresie wspierania zatrudnienia w działalności rolniczej i okołorolniczej opartej na zwiększeniu towarowości i wydajności poprzez:
  - wdrożenie instrumentów wsparcia dla rozwoju w szczególności ekologicznego rolnictwa i przetwórstwa oraz marketingu wysokiej jakości produktów żywności regionalnej,
  - rozwój systemu doradztwa i wsparcia pośredniego dla przedsiębiorczości opartej na rolnictwie,
- obszary o funkcjach mieszanych: w zakresie wsparcia dla tworzenia miejsc pracy w działalności pozarolniczej.

12.2. Strategia rozwoju powiatu brzeskiego na lata 2007 - 2015.

12.2.1. Obszary problemowe i cele strategiczne.

Strategia Rozwoju Powiatu Brzeskiego na lata 2007 - 2015 wraz ze szczegółowymi programami operacyjnymi jest dokumentem, który koncentruje uwagę na problemach gospodarczych powiatu i poszukuje rozwiązań, umożliwiających przezwyciężenie dostrzeżonych barier, negatywnych tendencji, słabych stron. Celem Strategii jest uruchomienie projektów generujących miejsca pracy, kreowanie współpracy oraz kształtowanie (utrzymanie) tożsamości lokalnej.

Misja Powiatu Brzeskiego:

"Efektywne i skuteczne gospodarowanie zasobami powiatu gwarancją godnego i dostatniego życia mieszkańców powiatu".

Wizja Powiatu Brzeskiego:

"Istnienie trzyszczeblowego ustroju samorządowego wymaga od liderów społeczności powiatu akceptowania tegoż ustroju i realizowania powszechnie uznanych reform. Mimo chwilowych trudności z finansowaniem inwestycji na terenie powiatu, samorządy i zarządy powiatowe winny wykazać, iż możliwe jest realizowanie procesów rozwojowych dzięki pasji ludzi, ich zaangażowania, a także odpowiedzialności wobec przyszłych pokoleń za to, co robimy dziś dla nich".

Strategiczne kierunki rozwoju powiatu:

1. Koordynować prace nad infrastrukturą techniczną powiatu, by osiągnąć jej poziom zbliżony do wymogów europejskich.
2. Stymulować zrównoważony rozwój działalności gospodarczej i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.
3. Spełniać funkcję koordynatora w zakresie przeciwdziałania procesom degradacji środowiska naturalnego.
4. Planować i koordynować procesy dostosowawcze rolnictwa do warunków UE, procesy restrukturyzacyjne oraz działania zmierzające do poprawy opłacalności produkcji w rolnictwie.
5. Inspirować i koordynować procesy inwestycyjne i modernizacyjne w dziedzinie oświaty, sportu i rekreacji.
6. Doskonalić system organizacji i zarządzania powiatem.
7. Stymulować procesy integrujące gminy, wsie sołeckie i organy samorządowe.

W oparciu o powyższe kierunki strategiczne ustalono następujące cele strategiczne:

1. strategiczne cele gospodarcze,
2. strategiczne cele społeczne,
3. strategiczne cele inwestycyjne.

Obszary problemowe.

A. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- Budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej.
- Rozbudowa sieci wodociągowej i stacji uzdatniania wody.
- Rozwiązanie problemu zaopatrzenia gmin w wodę poprzez budowę wodociągu komunalnego.
- Budowa i modernizacja dróg gminnych.
- Poprawa stanu dróg powiatowych.
- Budowa mostu na rzece Wiśle w miejscowości Górka - Koszyce (zadanie zrealizowane).
- Poprawa bezpieczeństwa przeciwpożarowego.
- Budowa zalewu rekreacyjnego nad rzeką Niedźwiedź dla celów turystyki.
- Poprawa zabezpieczenia przeciwpowodziowego poprzez budowę zbiorników retencyjnych w Gosprzydowej i Uszwi.
- Budowa mostu na rzece Dunajec łączącego miejscowości Piaski Drużków – Czchów i Wytrzyszczkę – Tropie.
- Wydanie broszury o możliwościach inwestowania na terenie powiatu dla inwestorów zewnętrznych.

B. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

- Modernizacja wyposażenia szkół oraz dokończenie zadań inwestycyjnych. w zakresie oświaty (budowa sal gimnastycznych, przedszkoli).
- Przystosowanie niektórych obiektów na domy opieki społecznej.
- Rozwój sportu i rekreacji (budowa nowych obiektów).
- Tworzenie nowych miejsc pracy.
- Ograniczanie bezrobocia.
- Poprawa bezpieczeństwa publicznego.
- Renowacja istniejących na terenie powiatu zabytków.

C. POTENCJAŁ GOSPODARCZY I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

- Rozwój turystyki (baza hotelarska – gastronomiczna).
- Przygotowanie tras turystycznych pieszych i rowerowych (wytyczenie tras w powiecie).
- Rozwój usług i małej przedsiębiorczości.
- Budowa wyciągu narciarskiego na terenie gminy Czchów.

D. ŚRODOWISKO NATURALNE

- Budowa wysypiska śmieci, zakładu utylizacji (Związek Komunalny Gmin).
- Wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów.
- Rekultywacja i odmulenie Jeziora Czchowskiego.

E. OBSZAR PRODUKCJI ROLNEJ

- Budowa zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego , (pozyskanie inwestora),
- Rozwój agroturystyki z wykorzystaniem zdrowej żywności gospodarstw ekologicznych
- Stworzenie warunków do poprawy opłacalności produkcji rolnej.

Cele strategiczne - gospodarcze.

1. **Stworzenie dogodnych warunków dla inwestorów zainteresowanych budową nowych stanowisk pracy na obszarach wiejskich.**
2. **Wykorzystanie korzystnego położenia dużych aglomeracji miejskich (Krakowa, Tarnowa, Nowego Sącza) do zbywania produktów rolnych.**
3. **Zwiększenie dochodów producentów rolnych.**
4. **Popieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.**
5. **Wykorzystanie potencjalnych walorów krajobrazowych części powiatu do rozwoju szeroko rozumianej turystyki.**

Cele strategiczne - społeczne.

1. **Zmniejszenie bezrobocia na obszarach wiejskich.**
2. **Uzyskanie możliwie wysokiego wskaźnika średniego wykształcenia wśród młodzieży.**
3. **Skonsolidowanie lokalnej społeczności i organów rad samorządowych wokół strategii rozwoju powiatu.**

Cele strategiczne - inwestycyjne.

1. **Spowodowanie, by drogi powiatu spełniały krajowe normy.**
2. **Rozwiązanie problemu gospodarki odpadami.**
3. **Realizacja programu ochrony przyrody i krajobrazu.**
4. **Ochrona mieszkańców przed hałasem komunikacyjnym.**

12.2.2. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Wskazane w "Strategii rozwoju powiatu brzeskiego" zadania mają charakter istotny i kluczowy dla rozwoju Gminy Szczurowa, wyznaczając nowe kierunki rozwoju lub dotyczą - ważnych dla lokalnego środowiska - obszarów aktywności gospodarczej, które samorząd zamierza podtrzymać i wspierać, tj.:

- tworzenie nowych miejsc pracy poprzez podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i poprawę warunków dla rozwoju przedsiębiorczości;
- tworzenie warunków dla rozwoju zasobów ludzkich - zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy;
- zapewnienie podstawowych standardów bezpieczeństwa mieszkańcom w sferze zabezpieczenia społecznego i ochrony zdrowia.
- poprawa stanu środowiska naturalnego oraz zwiększanie świadomości i zachowań proekologicznych mieszkańców.

12.3. Strategia Rozwoju Gminy Szczurowana

na lata 2008 - 2015.

12.3.1. Misja i wizja rozwoju Gminy.

Misja Gminy Szczurowa:

"Gmina Szczurowa gminą przyjazną, w pełni wykorzystującą swój turystyczny potencjał poprzez połączenie atrakcji przyrodniczych z bogactwem regionalnych tradycji, dbającą o rozwój zrównoważony i stwarzającą warunki dla aktywności swoich mieszkańców oraz inwestorów."

12.3.2. Obszary problemowe i cele strategiczne.

W wyniku prac warsztatowych i analiz strategicznych wyodrębniono trzy obszary priorytetowe:

Obszar strategiczny A:

ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNYCH I AGROTURYSTYCZNYCH NA TERENIE GMINY SZCZUROWA

Cele strategiczne:

- Wzmacnianie pozycji Gminy na turystycznej mapie Małopolski

Cel operacyjny:

- Stymulowanie i wspomaganie rozwoju funkcji turystycznych i agroturystycznych Gminy

Zadania:

- Turystyczne wyeksponowanie i zagospodarowanie istniejących w gminie starych, drewnianych domostw (np. mini-skanseny, warsztaty etnograficzne, „Izba Babuni").
- Działania informacyjne, szkoleniowe i doradcze dla zainteresowanych rozpoczęciem i rozwojem działalności agroturystycznej.
- Rozwój specjalizacji wśród gospodarstw agroturystycznych działających na terenie gminy (np. mini-zoo zwierząt domowych).
- Wspieranie rozwoju zespołów folklorystycznych.
- Wypromowanie „szlaków" cmentarzy wojennych na terenie gminy Szczurowa.
- Organizacja imprez promujących lokalny folklor.
- Rozwój produktów turystycznych gminy w oparciu o produkty spożywcze, cykliczne imprezy.
- Rozwój różnych form transportu lokalnego – np. zaprzęgów konnych, bryczek konnych, wozów drabiniastych.
- Poprawa bezpieczeństwa na obszarach szczególnie uczęszczanych przez turystów, w szczególności na szlakach i trasach turystycznych.
- Organizacja konkursu na produkt związany z gminą.
- Powstanie Punktu Informacji Turystycznej na terenie gminy i włączenie się w regionalny system informacji turystycznej.

- Intensyfikacja promocji turystycznej gminy i jej atrakcji (zabytków, imprez kulturalnych, miejsc kultu, walorów przyrodniczych) poprzez np. jednolitą wizualizację, opracowanie i druk materiałów promocyjnych, wykorzystanie Internetu, uczestnictwo w targach turystycznych, wystawach.
- Renowacja zabytków na terenie gminy Szczurowa.

Obszar strategiczny B:

WZROST POZIOMU LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ORAZ ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY

Cel strategiczny I:

- Tworzenie warunków dla wzrostu lokalnej przedsiębiorczości

Cel operacyjny I:

- Rozwój indywidualnej przedsiębiorczości

Zadania:

- Podjęcie współpracy międzygminnej (np. w obrębie całego powiatu brzeskiego) w zakresie budowy systemu doradztwa dla małych i średnich przedsiębiorstw – pozyskiwanie środków unijnych, rozwój eksportu, poszukiwanie kontrahentów, innowacyjne rozwiązania technologiczne.
- Podjęcie współpracy międzygminnej w celu utworzenia Funduszu Pożyczkowego dla małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność produkcyjną i usługową.
- Utworzenie w strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy Szczurowa komórki (np. okienko przedsiębiorczości, stanowisko ds. rozwoju gospodarczego) działającej w zakresie inicjowania współpracy ze środowiskiem gospodarczym oraz realizacji wspólnych projektów.
- Doskonalenie szybkiej ścieżki administracyjnej wobec inwestorów lokalnych i zewnętrznych w instytucjach publicznych na terenie gminy.
- Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz integracji lokalnego środowiska gospodarczego (np. wspieranie powołania organizacji skupiającej lokalnych przedsiębiorców).
- Wsparcie o charakterze informacyjno-doradczym dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą (tzw. starterzy).
- Podejmowanie współpracy z regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu w zakresie realizacji programów szkoleniowych dla kadr kierowniczych oraz pracowników małych i średnich przedsiębiorstw z terenu gminy.
- Współpraca przy opracowaniu Przewodnika informacyjnego dla osób zakładających działalność gospodarczą.

Cel operacyjny II:

- Tworzenie stref aktywności gospodarczej na terenie gminy Szczurowa

Zadania:

- Wspieranie prywatnych właścicieli gruntów w tworzeniu stref aktywności gospodarczej.
- Rezerwowanie w planach zagospodarowania przestrzennego gminy terenów atrakcyjnych gospodarczo pod inwestycje oraz tereny pod inwestycje turystyczne.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej stref aktywności gospodarczej.

- Stosowanie systemów preferencji podatkowych w powstających strefach aktywności gospodarczej.
- Współpraca w zakresie promocji gospodarczej terenów inwestycyjnych gminy Szczurowa.

Cel operacyjny III:

- Rozwój zrównoważonego rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego
- Wspieranie działań zmierzających do poprawy struktury obszarowej gospodarstw (upowszechnienie dzierżaw i scalenia ziemi rolniczej), poprawy rozłogu ziemi, wielkości pól i legalizacji statusu władania ziemią rolniczą.
- Promowanie przedsiębiorczości w rolnictwie i gospodarstwach, w tym wsparcie dla pozyskiwania środków pomocowych.
- Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa żywności wysokiej jakości oraz markowych produktów żywnościowych – mikropożyczki, fundusz dotacji, tworzenie grup producenckich, promocja oraz wsparcie doradcze i marketingowe.
- Wsparcie dla rozwoju upraw roślin energetycznych.
- Promocja i wsparcie dla postępu biologicznego w rolnictwie, w tym dla hodowli ras lokalnych, uprawy rzadkich (lokalnych) odmian owoców, wapnowania, itp.

Cel operacyjny IV:

- Promocja gospodarcza gminy Szczurowa w ramach powiatu brzeskiego

Zadania:

- Opracowanie jednolitego systemu promocji gospodarczej gmin z terenu powiatu brzeskiego – opracowanie logo promocji gospodarczej, ujednolicenie szaty graficznej materiałów promocyjnych (rozpoznawalność na zewnątrz), wizualizacja marki gospodarczej.
- Opracowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej gminy Szczurowa.
- Zintegrowany system ofert inwestycyjnych – bank ofert inwestycyjnych.
- Współpraca z podmiotami organizującymi kooperację międzynarodową oraz mediami; wspieranie uczestnictwa lokalnych przedsiębiorstw
  w zagranicznych i krajowych targach gospodarczych, misjach gospodarczych, współpracy prowadzonej przez władze samorządowe z gminami partnerskimi.

Cel strategiczny II:

- Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną gminy Szczurowa

Cel operacyjny I:

- Rozbudowa i modernizacja układu komunikacyjnego na terenie gminy

Zadania:

- Współpraca międzygminna w zakresie działań lobbingowych dotyczących budowy autostrady A4 wraz z węzłami zjazdowym i

skomunikowanie ich z lokalnym układem komunikacyjnym.

- Przebudowa i rozwój gminnych ciągów komunikacyjnych – opracowanie gminnego programu rozbudowy i bieżącej modernizacji układu komuni-kacyjnego.
- Współpraca z samorządem powiatu brzeskiego i innymi zarządcami dróg w zakresie poprawy standardu dróg i ciągów pieszych na terenie gminy.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów zagospodarowania inwestycyjnego i turystycznego, w tym budowa parkingów i organizacja systemów transportu zbiorowego oraz mieszanego.

Cel operacyjny II:

- Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Zadania:

- Wsparcie procesu tworzenia bezpiecznych sieci szerokopasmowych, w szczególności na obszarach objętych wykluczeniem cyfrowym.
- Wsparcie rozwoju nowoczesnej infrastruktury teleinformatycznej niezbędnej dla rozwoju mieszkańców (Punkty Publicznego Dostępu do Internetu) i przedsiębiorstw.
- Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej i interoperacyjnych platform cyfrowych dla instytucji publicznych i samorządu dla zastosowań takich, jak np.: gospodarka komunalna, administracja, oświata i zdrowie, bezpieczeństwo publiczne, geodezja (np.: GIS, GPS).
- Tworzenie zintegrowanych usług publicznych (kierowanych do mieszkańców gminy, przedsiębiorców, inwestorów, turystów) dostępnych na różnych platformach cyfrowych – 3G, VoIP, telewizja cyfrowa, Internet, itp.
- Tworzenie systemów usług edukacyjnych (szkolenia dla różnych grup społecznych, e-learning) mających poprawić umiejętności stosowania technologii informacyjnych przez mieszkańców gminy.
- Stworzenie systemu szkoleń dla pracowników instytucji publicznych
- i edukacyjnych (nauczyciele, pracownicy bibliotek, domów kultury, centrów informacyjnych, urzędów, itd.), zajmujących się promocją społeczeństwa informacyjnego w środowisku lokalnym.
- Rozbudowa bibliotecznych systemów informatycznych.

Cel strategiczny III:

- Zwiększenie elastyczności lokalnego rynku pracy

Cel operacyjny III.1.:

- Propagowanie systemu kształcenia zawodowego oraz przekwalifikowania osób bezrobotnych, zagrożonych utratą pracy i poszukujących pracy.

Zadania:

- Dostosowywanie oferty kształcenia w szkolnictwie ponad gimnazjalnym do potrzeb rynku pracy.
- Systematyczne badanie potrzeb szkoleniowych osób bezrobotnych, zagrożonych utratą zatrudnienia, poszukujących zatrudnienia.

- Rozwijanie różnorodnych form przygotowania zawodowego młodzieży – staże, prace interwencyjne, praktyki zawodowe, prace społecznie użyteczne.
- Promocja szkolnictwa zawodowego oraz nauki zawodów rzemieślniczych wśród młodzieży i osób bezrobotnych.
- Wspieranie oraz promowanie zatrudniania młodych ludzi w trzecim sektorze i przy działaniach społecznych (wolontariat).
- Rozwój międzynarodowej współpracy uczniów i nauczycieli dla pogłębiania znajomości nowoczesnych programów kształcenia zawodo-wego oraz języków obcych.

Cel operacyjny III.2.:

- Promowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców powiatu

Zadania:

- Rozwijanie różnorodnych form edukacji w zakresie przedsiębiorczości wśród młodzieży szkolnej.
- Promowanie i wspieranie indywidualnych inicjatyw gospodarczych mieszkańców gminy – organizacja szkoleń z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, zakładania własnej firmy – kształcenie ustawiczne.
- Systemowe wsparcie uzdolnionej młodzieży poprzez stypendia oraz nagrody w różnych dziedzinach, szczególnie w dziedzinach priorytetowo traktowanych w strategii (przedsiębiorczość, turystyka, specjalizacja zawodowa, itd.).

Obszar strategiczny C:

WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA I AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Cel strategiczny:

- Warunki życia zachęcające do zamieszkania w gminie i pozytywnie oceniane przez jej mieszkańców

Cel operacyjny I:

- Rozwój infrastrukturalny i poprawa zagospodarowania infrastrukturalnego gminy

Zadania:

- Propagowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (szczególnie słonecznej i biomasy) w gospodarstwach domowych.
- Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej.
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy.
- Uporządkowanie gospodarki odpadami poprzez wdrożenie systemu likwidacji i segregacji odpadów, likwidację dzikich wysypisk śmieci.
- Budowa publicznych punktów dostępu do Internetu.
- Budowa systemów udostępniających e-usługi publiczne (np. w zakresie administracji publicznej, edukacji, oświaty) oraz wdrożenie elektro-nicznego systemu obiegu dokumentów.

- Budowa systemów udostępniających e-usługi publiczne (np. w zakresie administracji publicznej, edukacji, oświaty) oraz wdrożenie elektro nicznego systemu obiegu dokumentów.
- Realizacja projektów z zakresu odnowy i rozwoju wsi.

Cel operacyjny II:

- Dostępna i zróżnicowana oferta rekreacyjno-kulturalna, promująca zdrowy styl życia i regionalne dziedzictwo kulturowe

Zadania:

- Modernizacja bazy edukacyjnej i sportowej szkół funkcjonujących na terenie gminy.
- Rozwój wychowania sportowego oraz kultywującego lokalne oraz regionalne tradycje.
- Rozwój edukacji przyrodniczej, ekologicznej.
- Społeczna i obywatelska aktywizacja młodzieży poprzez promocję wolontariatu, organizowanie konkursów z wiedzy o gminie, itd. (zwłaszcza na poziomie gimnazjalnym).
- Wykorzystanie potencjału gospodarczego ludzi starszych poprzez np. organizowanie spotkań, prelekcji (integracja międzypokoleniowa, kultywowanie tradycji).
- Zagospodarowanie ogólnodostępnych, niewykorzystanych terenów zielonych w celu utworzenia stref rekreacyjnych, sportowych (parki zabaw, place zabaw, ścieżki zdrowia, boiska, zieleńce, stadniny koni, itd.).
- Kontynuacja działań podejmowanych przez Stowarzyszenie „Nadwiślańska Grupa Działania E.O. CENOMA”.

12.3.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Wskazane w Strategii Rozwoju Gminy Szczurowa zadania, mają istotne znaczenie społeczne oraz dla rozwoju gospodarczego i funkcjonalno-przestrzennego Gminy; zadania odnoszące się do planowania przestrzennego winny być sukcesywnie uwzględniane w planach miejscowych, w tym w szczególności należy uwzględnić następujące problemy:

- Stan infrastruktury technicznej na obszarze Gminy jest zróżnicowany. Szczególne problemy występują w zakresie drogownictwa. Pomimo pewnej poprawy w ostatnich latach, modernizacji, bądź przebudowy wymaga szereg odcinków dróg wszystkich kategorii. Nadal istotne problemy występują w obszarze infrastruktury technicznej i ochrony środowiska.
- Dla zapewnienia zbiorczego systemu odbioru i oczyszczania ścieków z obszaru całej Gminy konieczna jest kontynuacja modernizacji, rozbudowy i budowy kanalizacji sanitarnej.
- Dotychczas zrealizowano sieć kanalizacyjną w centrum miejscowości Szczurowa; przewiduje się rozbudowę oczyszczalni ścieków w Szczurowej.

- Poprawy sytuacji wymaga również problem zagospodarowania odpadów, w tym likwidacji „dzikich" ich wysypisk.
- Niezbędnym jest zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, między innymi poprzez likwidację kotłowni opalanych węglem. Szereg obiektów wymaga termomodernizacji, odnosi się to w poważnym stopniu do obiektów użyteczności publicznej.
- Modernizacji wymaga część sieci wodociągowych, gazowych i energetycznych.
- Konieczna jest poprawa dostępności mieszkańców Gminy do sfery społeczeństwa informacyjnego.
- Zrealizowanie na obszarze Gminy określonego zakresu prac melioracyjnych oraz sukcesywne porządkowanie brzegów rzek i potoków.
- Celowym jest zainicjowanie na obszarze Gminy procesu wykorzystywania możliwości wynikających z odnawialnych źródeł energii.
- Niezbędne jest tworzenie ładu przestrzennego.

Konieczne są również następujące działania dla tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy:

- Budowa oraz modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki i rekreacji - boisk, sal i innych obiektów sportowych, wytyczanie, budowa i zagospodarowanie szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, zdrowia i leśnych ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych;
- Poprawa warunków życia mieszkańców, stanu technicznego małej infrastruktury przy obiektach użyteczności publicznej;
- Utrzymanie współzależności pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi i przemysłowymi (duże ośrodki oferują miejsca pracy, szeroką ofertę kulturalną oraz są odbiorcami - miejscem zbytu usług i produktów rozwój turystyki wiejskiej, agroturystyki i rolnictwa ekologicznego z wykorzystaniem naturalnych walorów środowiska;
- Poprawa stanu środowiska naturalnego;
- Wspieranie inicjatyw w zakresie produkcji biopaliw i energii ze źródeł odnawialnych, gospodarki odpadami;
- Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków tam, gdzie budowa kanalizacji komunalnej jest niemożliwa lub bardzo kosztowna;
- Ograniczenie zanieczyszczenia powietrza oraz zmniejszenie ilości produkowanych odpadów;
- Zagospodarowanie unikatowych, pojedynczych oraz obszarowych obiektów przyrodniczych, wprowadzanie enklaw i pasm zieleni śródpolnej.
- Poprawa stanu środowiska kulturowego; właściwe zagospodarowanie obiektów obszarów zabytkowych oraz renowacja, wyeksponowanie i oznako-wanie obiektów i obszarów zabytkowych, pomników i miejsc pamięci.

12.4. Główne cele rozwoju Gminy - na tle strategii regionalnych i lokalnych.

12.4.1. Cele zrównoważonego rozwoju Gminy.

Poprawa warunków życia mieszkańców Gminy winna następować przy wykorzystaniu położenia w regionie, w którym Gmina wraz z ośrodkami miejskimi Krakowa, Tarnowa, Brzeska i Bochni - lokalnymi biegunami rozwoju - tworzyć będzie obszary aktywności gospodarczej, których siłą napędową jest różnorodność potencjału społeczno - gospodarczego.

Dla umocnienia pozycji Szczurowej w regionie należy dążyć do aktywizacji gospodarczej oraz turystyki i rekreacji, wykorzystującej walory kulturowe, przyrodnicze i krajobrazowe Gminy oraz tworzyć:

- bazę agroturystyczną powiązaną z siecią nowych tras turystycznych: rowerowych, pieszo-rowerowych, pieszych, m. in. o charakterze dydaktycznym, przyrodniczym, historycznym,
- strefy aktywności gospodarczej o profilu usługowo-produkcyjnym.

12.4.2. Zadania umożliwiające osiągnięcie celów strategicznych.

Przewidywana skala zmian (poprawy) w środowisku Gminy, jaka następować będzie w trakcie postępujacej eksploatacji surowców mineralnych wymaga kontynuacji monitoringu środowiska.

Generalnie należy stwierdzić, że duże obszary eksploatacji surowców spowodują następujące problemy:

- doprowadzi do strukturalnej degradacji ukształtowanych, wieloletnich funkcji przestrzennych tych terenów,
- zdeformuje środowisko naturalne części Gminy.

Wyodrębnić należy 3 podstawowe grupy kierunków działań i przedsięwzięć:

I. Aktywizacja gospodarcza Gminy:

- określenie kierunków rozwoju gospodarczego (wg strategii rozwoju społeczno-gospodarczego),
- tworzenie dogodnych warunków dla inwestorów poprzez wskazanie oferty terenowej,

- zapewnienie obsługi formalno – prawnej i administracyjnej,
- stały monitoring i promocja oferty gospodarczej,
- racjonalna prywatyzacja zasobów gminnych nieruchomości,
- współpraca z gminami ościennymi oraz nawiązywanie kontaktów z kontrahentami różnych branż,
- wykorzystanie użytków rolnych do intensywnej produkcji i przetwórstwa rolnego.

II. Podniesienie standardu życia mieszkańców:

- tworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych,
- stwarzanie preferencji dla rozwoju handlu i usług, nieuciążliwego przemysłu oraz turystyki i wypoczynku,
- rozwój infrastruktury wiejskiej poprzez uzupełnienia w terenach zabudowanych i tworzenie nowej na obszarach wyznaczonych do zabudowy,
- eliminacja źródeł degradacji środowiska przyrodniczego,
- ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- zaopatrzenie mieszkańców w zdrową wodę dla celów pitnych,
- tworzenie warunków dla udziału osób niepełnosprawnych w życiu gminy,
- stałe podnoszenie standardu warunków nauczania oraz ochronę zdrowia,
- troska o ludzi bezdomnych,
- prowadzenie polityki prorodzinnej i wspomaganie młodych małżeństw,
- wspomaganie rodzin wielodzietnych,
- wspieranie działań na rzecz inicjatyw kulturalnych.

III. Tworzenie stref aktywnego i spokojnego wypoczynku:

- wydzielenie i zagospodarowanie stref i obszarów rekreacji i masowego sportu,
- rekultywacja terenów zdegradowanych lub nieużytków z przeznaczeniem na potrzeby turystyki i rekreacji,
- wspieranie działań i organizacja sieci gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną,
- wspieranie organizacyjne i finansowe dziedzin kultury promujących Gminę.

12.4.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Ranking projektów do realizacji w najbliższym czasie:

- rozwój infrastruktury wiejskiej poprzez uzupełnienia w terenach zabudo-wanych i tworzenie nowej na obszarach wyznaczonych do zabudowy,
- eliminacja źródeł degradacji środowiska przyrodniczego,
- wydzielenie i zagospodarowanie stref i obszarów rekreacji i masowego sportu,
- rekultywacja terenów zdegradowanych lub nieużytków z przeznaczeniem na potrzeby turystyki i rekreacji,
- pozyskiwanie nowych terenów inwestycyjnych,
- lokalizacja inwestycji produkcyjnych i usługowych na obszarze Gminy w towrzonych strefach aktywnosci gospodarczych i uzbrojenie tych terenów w sieci energetyczne, wodociągowe, gazowe i kanalizacyjne,
- pozyskiwanie inwestorów reprezentujących zaawansowane technologie i angażujących duży kapitał inwestycyjny,
- rozwój więzi kooperacyjnych w strefie i jej bezpośrednim otoczeniu,
- stworzenie warunków dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,
- tworzenie warunków do rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości,
- preferowanie inwestycji trwale związanych z obszarem strefaktywnosci gospodarczej i generujących dużą ilość miejsc pracy.
- W aspekcie zagrożeń, wynikających z planowanego rozwoju, na obszarze Gminy występują ograniczenia dla intensyfikacji inwestycji budowlanych - przemysłowych ze względu na obszary ochrony Natura 2000 oraz Obszary Chronionego Krajobrzau; podejmowanie działalności iinwestycyjnej wymaga spełnienia warunków ochrony środowiska z w/w zakresu.

13. STRATEGIA ROZWOJU GMINY NA TLE PLANÓW ROZWOJU REGIONALNEGO

13.1. Kierunki rozwoju województwa małopolskiego i jego wpływ na rozwój Gminy.

13.1.1. Model rozwoju.

Dla rozwoju województwa małopolskiego zasadniczy znaczenie ma ciągłość - ukształtowanych historycznie i współcześnie - struktur funkcjonalno-przestrzennych, a w szczególności pasm aktywności gospodarczej z ośrodkami miejskimi, stanowiącymi węzły rozwoju o różnorodnym zasięgu oddziaływania.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego wyróżnia 3 główne wielkoprzestrzenne obszary funkcjonalne:

- **Obszar restrukturyzacji i aktywizacji działalności gospodarczej i ekonomicznej Małopolski Zachodniej.**

Obszar obejmuje tereny silnie zurbanizowane i uprzemysłowione (o dużym udziale przemysłów tradycyjnych) wzdłuż granicy z województwem śląskim. Różnorakie efekty nieuniknionych, już postępujących i przyszłych procesów przekształceń gospodarczych na tym obszarze będą miały istotny wpływ na kierunki i nasilenie procesów społecznych. Te z kolei mogą generować lokalne i ponadlokalne konflikty o różnej skali nasilenia, których motywem przewodnim będą problemy na rynku pracy i pogłębiające się rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa. Zajdzie więc potrzeba podjęcia działań wspierających i aktywizujących te grupy społeczne, których najbardziej te procesy dotkną.

- **Obszar aktywizacji i promocji produktu turystycznego Małopolski Południowej**

Obszar obejmuje tereny południowej części regionu o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowo-kulturowych stwarzające jedne z największych w skali województwa i kraju możliwości rozwoju „przemysłu turystycznego” na szeroką skalę. Zakłada się z jednej strony, że rozwój ten będzie aktywizował coraz większe zasoby siły roboczej odchodzące z sektora rolniczego na tym obszarze, co będzie miało korzystny wpływ na procesy społeczne (równoważenie rynku pracy, zmniejszanie dysproporcji ekonomicznych wśród mieszkańców). Aby to jednak nastąpiło konieczne będzie wspieranie mieszkańców

regionu do podjęcia tego wyzwania. Z drugiej strony będzie on miał miejsce w określonych ramami ochrony prawnej środowiska przyrodniczego i kulturowego uwarunkowaniach. Na tym tle będa występować lokalne konflikty.

- **Obszar restrukturyzacji i przekształceń oraz wspierania rozwoju rolnictwa Małopolski Północnej**

Obszar obejmuje tereny o najlepszych warunkach glebowych i klimatycznych dla produkcji rolniczej (o dużych tradycjach w tym zakresie, ale ze spuścizną dużego jak na standardy europejskie rozdrobnienia agrarnego) położony w północnej części województwa. Konieczność przeprowadzenia procesów restruktury-zacyjnych w zakresie działalności gospodarstw rolnych na tym obszarze, której efektem będzie znaczne uwolnienie nadwyżek siły roboczej, nie mających takich możliwości znalezienia alternatywnych źródeł utrzymania jak w innych częściach regionu małopolskiego (turystyka, produkcja, usługi), będzie wpływać na postępującą pauperyzację społeczeństwa. Sytuacja ta wpływać będzie negatywnie na poziom nastrojów społecznych i może wywoływać konflikty lokalne, związane ze znacznym ograniczeniem środków do życia i małymi możliwościami wychodzenia z tej sytuacji. Istotne będzie również wspieranie tych wszystkich, którzy zdecydują się na prowadzenie gospodarstw rolnych, aby ułatwić im konkurowanie na nowych rynkach zjednoczonej Europy.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego uchwalony przez Sejmik Województwa Małopolskiego uchwałą Nr XV/174/03 z dnia 22 grudnia 2003 r. sytuuje Gminę Szczurowa w obszarze rolniczym - poza pasem intensywnej urbanizacji, do której plan przyporządkował sąsiadujące z Gminą miasta - Bochnię i Brzesko. Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa małopolskiego Gmina Szczurowa sąsiaduje bezpośrednio z obszarem koncentracji intensywnych procesów urbanizacji, stanowiącym centralną część pasmowo – węzłowego układu aktywności społeczno-gospodarczej województwa. Warunkiem rozwoju tego pasma jest modernizacja układu komunikacyjno – drogowego i kolejowego. W planie przewiduje się rozwój - sąsiadującego w dalszym otoczeniu z Gminą - Tarnowa i Nowego Sącza, jako ośrodków o znaczeniu regionalnym oraz Krakowa - jako ośrodka o znaczeniu ponadregionalnym, europejskim, posiadających dobre warunki do pełnienia funkcji przemysłowych, usługowo-handlowych, administracyjnych, turystycznych i mieszkaniowych.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa wskazano również potrzebę kształtowania pasm przyspieszonego rozwoju, którymi są:

- pasmo o znaczeniu europejskim - wzdłuż drogi krajowej nr 4 (trasa międzynarodowa E-40) i magistrali kolejowej E-30,
- pozostałe pasma rozwoju będą posiadać znaczenie ponadregionalne i regionalne.

Kierunki rozwoju struktur strefowych dotyczą:

- przestrzeni przeznaczonej do selektywnej restrukturyzacji i modernizacji,
- ochrony i kształtowania przestrzeni przyrodniczej (m. in. krajowej sieci ekologicznej),
- kompleksów gospodarki turystycznej,
- obszarów wielofunkcyjnego rozwoju wsi (z turystyką, leśnictwem rolnictwem),
- krajowego systemu infrastruktury technicznej.

13.1.2. Cele operacyjne wynikające z kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa małopolskiego.

- **Ochrona i gospodarowanie kopalinami -**

oszczędne i zrównoważone gospodarowanie kopalinami:

- racjonalizacja gospodarki kopalinami,
- ochrona środowiska w rejonie eksploatacji,
- rozpoznanie i dokumentowanie zasobów nowych złóż.

Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych -

zintegrowana ochrona zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz nadmiernym lub nieuzasadnionym zużyciem:

- skuteczna ochrona prawna, minimalizacja zużycia i przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód podziemnych;
- racjonalne wykorzystanie wód geotermalnych i mineralnych;
- racjonalne kształtowanie zasobów wodnych oparte na korzystnym ekologicznie i gospodarczo zagospodarowaniu zlewniami rzek.

- **Ochrona przed powodzią -**

zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego:

- właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych;
- zwiększenie rerencji powierzchniowej
- poprawa i rozbudowa systemu regulacji cieków i infrastruktury przeciwpowodziowej.

- **Zasoby glebowe -**

wykorzystania zasobów glebowych przy uwzględnieniu warunków ekonomicznych i racjonalności ekologicznej:

- ograniczenie zakresu zagospodarowywania gleb w sposób nie odpowiadający ich naturalnym walorom przyrodniczym;
- wprowadzenie fitomelioracji wzdłuż cieków wodnych, jezior, stawów;
- ścisłe przestrzeganie warunków wyłączania gruntów z produkcji rolnej podanych w ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 1995 r. Nr 16, poz. 78).

- **Zasoby leśne -**

zapewnienie trwałości ekosystemów leśnych:

- stałe powiększanie zasobów leśnych;
- poprawa kondycji przyrodniczej lasów do stanu umożliwiającego optymalne warunki funkcjonowania lasów;
- prowadzenie wielofunkcyjnego modelu gospodarowania.

- **Ochrona przyrody i bioróżnorodności -**

ochrona przyrody i różnorodności biologicznej poprzez zachowanie, wzbogacanie i odtwarzanie zasobów przyrody:

- kształtowanie spójnej przestrzennie małopolskiej sieci powiązań przyrodniczych uwzględniającej istniejące i projektowane obszary chronione, włączone w sieć krajową, opartej o założenia i koncepcję europejskich sieci ekologicznych;
- tworzenie warunków przestrzennych dla zapewnienia ochrony prawnej unikatowych i wybitnych walorów przyrodniczych w tym ochrona rzek z ich otoczeniem oraz innych ciągów obszarowych mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej.

- **Gospodarka odpadami -**

- uporządkowanie gospodarki odpadami:
- racjonalizacja gospodarki odpadami;
- ograniczenie negatywnego wpływu składowisk na środowisko.

- **Ochrona powietrza atmosferycznego, ochrona przed hałasem, wibracjami i promieniowaniem elektromagnetycznym -**

likwidacja zagrożeń dla środowiska z tytułu zanieczyszczenia powietrza, hałasu, wibracji i promieniowania elektromagnetycznego:

- ograniczenie emisji substancji zanieczyszczających powietrze do poziomu zapewniającego wysoką jakość środowiska atmosferycznego oraz odpowiadających funkcjom, uwarunkowaniom regionalnym i wymaganiom ogólnokrajowym;
- systematyczna poprawa klimatu akustycznego, ochrona przed wibracjami i promieniowaniem przekraczającym normy krajowe bądź europejskie.

- **Dziedzictwo kulturowe -**

dziedzictwo kulturowe trwałym elementem krajobrazu województwa małopolskiego:

- ochrona i rewaloryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego dla podniesienia poziomu wiedzy, świadomości historycznej oraz edukacji społeczeństwa, a także możliwości ich wykorzystania;
- wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla ochrony tożsamości regionalnej oraz promocji województwa i jego rozwoju gospodarczego;
- kształtowanie harmonijnego krajobrazu poprzez prawidłowe kształtowanie struktur przestrzennych - od skali urbanistycznej - po rozwiązania architektoniczne.

- **Administracja publiczna -**

administracja bliżej mieszkańców:

- wysoki poziom dostępności usług z zakresu administracji publicznej poszczególnych szczebli samorządowych i szczebla rządowego dla wszystkich mieszkańców województwa;
- poprawa standardów obsługi mieszkańców województwa na każdym szczeblu administracji.

- **Szkolnictwo wyższe i nauka -**

elastyczny, łatwo dostępny system szkolnictwa, wysoka ranga nauki:

- zapewnienie łatwego i równego dostępu do placówek szkolnictwa wyższego dla wszystkich mieszkańców województwa małopolskiego;
- uzyskanie przez społeczeństwo Małopolski poziomu wykształcenia dostosowanego do aktualnych standardów w Unii Europejskiej oraz wprowadzenie standardów kwalifikacji zawodowych zgodnych ze standardami UE.

- **Kultura -**

zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do kultury:

- wyrównywanie dysproporcji w dostępie mieszkańców województwa małopolskiego do placówek kulturalnych różnych szczebli i o różnych źródłach finansowania;
- zwiększenie możliwości korzystania z placówek kulturalnych i udziału w przedsięwzięciach kulturalnych dla odwiedzających województwo małopolskie (turystów, ludzi biznesu itp.).

- **Lecznictwo szpitalne, uzdrowiskowe i opieka społeczna -**

zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do lecznictwa:

- poprawa dostępności mieszkańców do placówek szpitalnych, placówek opieki społecznej w województwie małopolskim;
- rozwój miejscowości uzdrowiskowych.

- **Sport i rekreacja -**

rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna:

- zwiększenie dostępu mieszkańców regionu małopolskiego do bazy sportowej;
- rozwój bazy dla turystyki, rekreacji kwalifikowanej i sportów wyczynowych.

- **Turystyka i agroturystyka -**

rozwój zagospodarowania turystycznego w harmonii z ochroną przyrody

- szersze wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych dla rozwoju rozmaitych współczesnych form turystyki i wypoczynku, m.in. tzw. agroturystyki;
- poprawa oferty turystycznej mniej uczęszczanych obszarów;
- rozwiązania pozwalające na wprowadzenie infrastruktury turystycznej w obrzeża parków krajobrazowych.

- **Integracja przestrzenna -**

stworzenie warunków do identyfikacji mieszkańców z regionem:

- stworzenie czytelnego systemu w miarę równomiernie rozmieszczonych ośrodków obsługi mieszkańców województwa małopolskiego w zakresie zaspokajania ich ponadlokalnych i lokalnych potrzeb;
- utworzenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego;
- zmniejszenie roli granicy państwa jako bariery dla rozwiązywania problemów w zakresie środowiska przyrodniczego i gospodarki wodnej;
- integracja poprzez rozwój powiązań komunikacyjnych.

- **Gospodarka -**

efektywne wykorzystanie stanu zainwestowania, pokonywanie barier i konfliktów, poprawa ładu przestrzennego:

- efektywne wykorzystanie stanu zainwestowania;
- ograniczanie rozproszenia budownictwa, poprzez intensyfikację wykorzystania terenów mieszkaniowych w ramach istniejącego zainwestowania;
- przeciwdziałanie chaotycznej suburbanizacji;
- tworzenie warunków do poprawy jakości życia i rozwoju zrównoważonego;
- wykorzystanie możliwości i szans tkwiących w zagospodarowaniu przestrzennym;
- dążenie do dalszej intensyfikacji rozwoju najbardziej aktywnych gospodarczo obszarów z równoczesnym przełamywaniem impasu gospodarczego obszarów wymagających aktywizacji;
- ekologizacja produkcji rolnej.

- **Transport -**

dobrze rozwinięty system transportowy pod względem technicznym, przestrzennym, gospodarczym, społecznym i środowiskowym:

- modernizacja i przebudowa układu dróg głównych w tym dróg dojazdowych do przejść granicznych;
- przebudowa regionalnego systemu transportu zbiorowego w tym optymalne wykorzystanie infrastruktury kolejowej poprzez tworzenie centrów logistycznych;
- podwyższenie standardu kolejowych przewozów pasażerskich,
- powiązanie ruchu kolejowego z systemem szlaków kulturowych i turystycznych;
- rozwój transportu lotniczego;
- ożywienie transportu wodnego na odcinku górnej Wisły.

- **Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków -**

zapewnienie zaopatrzenia w wodę wysokiej jakości i odprowadzania ścieków:

- zlikwidowanie ilościowego i jakościowego deficytu wody oraz wysoka sprawność odprowadzania ścieków;
- ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, ujmowanych w celach wodociągowych, ustanawianie ich stref ochronnych.

- **Zaopatrzenie w gaz sieciowy -**

zaspokojenie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania na gaz odbiorców komunalnych i przemysłowych:

- rozwój sieci gazowych w obszarach niedoboru zaopatrzenia w gaz; doprowadzenie gazu sieciowego do miejscowości uzdrowiskowych w celu wyeliminowania palenisk węglowych.

- **Infrastruktura elektroenergetyczna -**

zaspokojenie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania na energię elektryczną odbiorców komunalnych i przemysłow

- zapewnienie wszystkim obecnym i przyszłym odbiorcom niezawodnych i możliwie najtańszych dostaw mocy i energii elektrycznej o wymaganym standardzie;
- ograniczenie do minimum negatywnych skutków oddziaływania elektroenergetyki na środowisko przyrodnicze.

- **Infrastruktura telekomunikacyjna i teleinformatyczna -**

powszechnie dostępne – na całym obszarze województwa i dla całej społeczności regionu – usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne o europejskich standardach:

- liberalizacja rynku usług telekomunikacyjnych;
- rozwój i poprawa przepustowości oraz jakości sieci telekomunikacyjnej i teleinformatycznej.

- **Transgraniczna integracja przestrzenna -**

harmonijna współpraca na terenach stykowych, wspólne rozwiązywanie problemów o znaczeniu ponadregionalnym:

- realizowanie wspólnej polityki ochrony zasobów przyrodniczych.

- **Ochrona i gospodarowanie kopalinami -**

oszczędne i zrównoważone gospodarowanie kopalinami:

- gospodarki kopalinami;
- ochrona środowiska w rejonie eksploatacji;
- rozpoznanie i dokumentowanie zasobów nowych złóż.

- **Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych:**

zintegrowana ochrona zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz nadmiernym lub nieuzasadnionym zużyciem:

- skuteczna ochrona prawna, minimalizacja zużycia i przeciwdziałanie zanieczyszczeniu wód podziemnych;
- racjonalne wykorzystanie wód geotermalnych i mineralnych;
- racjonalne kształtowanie zasobów wodnych oparte na korzystnym ekologicznie i gospodarczo zagospodarowaniu zlewniami rzek.

- **Ochrona przed powodzią -**

zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego:

- właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych;
- zwiększenie rerencji powierzchniowej;
- poprawa i rozbudowa systemu regulacji cieków i infrastruktury przeciw-powodziowej.

- **Zasoby glebowe -**

wykorzystania zasobów glebowych przy uwzględnieniu warunków ekonomicznych i racjonalności ekologicznej:

- ograniczenie zakresu zagospodarowywania gleb w sposób nie odpowiadający ich naturalnym walorom przyrodniczym;
- wprowadzenie fitomelioracji wzdłuż cieków wodnych, jezior, stawów;
- ścisłe przestrzeganie warunków wyłączania gruntów z produkcji rolnej podanych w ustawie z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 16, poz. 78).

- **Zasoby leśne -**

zapewnienie trwałości ekosystemów leśnych:

- stałe powiększanie zasobów leśnych;
- poprawa kondycji przyrodniczej lasów do stanu umożliwiającego optymalne warunki funkcjonowania lasów;
- prowadzenie wielofunkcyjnego modelu gospodarowania.

- **Ochrona przyrody i bioróżnorodności -**

ochrona przyrody i różnorodności biologicznej poprzez zachowanie, wzbogacanie i odtwarzanie zasobów przyrody:

- kształtowanie spójnej przestrzennie małopolskiej sieci powiązań przyrodniczych uwzględniającej istniejące i projektowane obszary chronione, włączone w sieć krajową, opartej o założenia i koncepcję europejskich sieci ekologicznych;
- tworzenie warunków przestrzennych dla zapewnienia ochrony prawnej unikatowych i wybitnych walorów przyrodniczych w tym ochrona rzek z ich otoczeniem oraz innych ciągów obszarowych mających znaczenie - dla zachowania różnorodności biologicznej.

- **Gospodarka odpadami -**

uporządkowanie gospodarki odpadami:

- racjonalizacja gospodarki odpadami;
- ograniczenie negatywnego wpływu składowisk na środowisko.

- **Ochrona powietrza atmosferycznego, ochrona przed hałasem, wibracjami i promieniowaniem elektromagnetycznym -**

likwidacja zagrożeń dla środowiska z tytułu zanieczyszczenia powietrza, hałasu, wibracji i promieniowania elektromagnetycznego:

- ograniczenie emisji substancji zanieczyszczających powietrze do poziomu zapewniającego wysoką jakość środowiska atmosferycznego

oraz odpowiadających funkcjom, uwarunkowaniom regionalnym i wymaganiom ogólnokrajowym;

- systematyczna poprawa klimatu akustycznego, ochrona przed wibracjami i promieniowaniem przekraczającym normy krajowe bądź europejskie.

- **Dziedzictwo kulturowe -**

dziedzictwo kulturowe trwałym elementem krajobrazu województwa małopolskiego:

- ochrona i rewaloryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego dla podniesienia poziomu wiedzy, świadomości historycznej oraz edukacji społeczeństwa, a także możliwości ich wykorzystania;
- wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla ochrony tożsamości regionalnej oraz promocji województwa i jego rozwoju gospodarczego;
- kształtowanie harmonijnego krajobrazu poprzez prawidłowe kształtowanie struktur przestrzennych od skali urbanistycznej po rozwiązania architektoniczne.

- **Administracja publiczna -**

administracja bliżej mieszkańca:

- wysoki poziom dostępności usług z zakresu administracji publicznej poszczególnych szczebli samorządowych i szczebla rządowego dla wszystkich mieszkańców województwa;
- poprawa standardów obsługi mieszkańców województwa na każdym szczeblu administracji.

- **Szkolnictwo wyższe i nauka -**

elastyczny, łatwo dostępny system szkolnictwa, wysoka ranga nauki:

- zapewnienie łatwego i równego dostępu do placówek szkolnictwa wyższego dla wszystkich mieszkańców województwa małopolskiego;
- uzyskanie przez społeczeństwo Małopolski poziomu wykształcenia dostosowanego do aktualnych standardów w Unii Europejskiej oraz wprowadzenie standardów kwalifikacji zawodowych zgodnych ze standardami UE.

- **Kultura -**

zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do kultury:

- wyrównywanie dysproporcji w dostępie mieszkańców województwa małopolskiego do placówek kulturalnych różnych szczebli i o różnych źródłach finansowania;
- zwiększenie możliwości korzystania z placówek kulturalnych i udziału w przedsięwzięciach kulturalnych dla odwiedzających województwo małopolskie (turystów, ludzi biznesu itp.).

- **Lecznictwo szpitalne, uzdrowiskowe i opieka społeczna -**

zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do lecznictwa:

- poprawa dostępności mieszkańców do placówek szpitalnych, placówek opieki społecznej w województwie małopolskim;
- rozwój miejscowości uzdrowiskowych.

- **Sport i rekreacja -**

rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna:

- zwiększenie dostępu mieszkańców regionu małopolskiego do bazy sportowej;
- rozwój bazy dla turystyki, rekreacji kwalifikowanej i sportów wyczynowych.

- **Turystyka i agroturystyka -**

rozwój zagospodarowania turystycznego w harmonii z ochroną przyrody:

- szersze wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych dla rozwoju rozmaitych współczesnych form turystyki i wypoczynku, m.in. tzw. agroturystyki;
- poprawa oferty turystycznej mniej uczęszczanych obszarów;
- rozwiązania pozwalające na wprowadzenie infrastruktury turystycznej w obrzeża parków krajobrazowych.

- **Integracja przestrzenna -**

stworzenie warunków do identyfikacji mieszkańca z regionem:

- stworzenie czytelnego systemu w miarę równomiernie rozmieszczonych ośrodków obsługi mieszkańców województwa małopolskiego w zakresie zaspokajania ich ponadlokalnych i lokalnych potrzeb;
- utworzenie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego;
- zmniejszenie roli granicy państwa jako bariery dla rozwiązywania problemów w zakresie środowiska przyrodniczego i gospodarki wodnej;
- integracja poprzez rozwój powiązań komunikacyjnych.

- **Gospodarka -**

efektywne wykorzystanie stanu zainwestowania, pokonywanie barier i konfliktów, poprawa ładu przestrzennego:

- efektywne wykorzystanie stanu zainwestowania;
- ograniczanie rozproszenia budownictwa, poprzez intensyfikację wykorzystania terenów mieszkaniowych w ramach istniejącego zainwestowania;
- przeciwdziałanie chaotycznej suburbanizacji;
- tworzenie warunków do poprawy jakości życia i rozwoju zrówno-ważonego;
- wykorzystanie możliwości i szans tkwiących w zagospodarowaniu przestrzennym;
- dążenie do dalszej intensyfikacji rozwoju najbardziej aktywnych gospodarczo obszarów z równoczesnym przełamywaniem impasu gospodarczego obszarów wymagających aktywizacji;
- ekologizacja produkcji rolnej.

13.1.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

1. Podstawowe kierunki polityki funkcjonalno-przestrzennej Gminy na tle kierunków regionalnych i lokalnych.

Podstawowe ustalenia polityki funkcjonalno-przestrzennej w odniesieniu do Gminy Szczurowa dotyczą zapewnienia warunków zrównoważonego rozwoju, tj. takiej organizacji funkcjonalno-przestrzennej na obszarze Gminy, która eliminowałaby konflikty pomiędzy ochroną środowiska i dobrami kultury, a rozwojem gospodarczym i działaniami na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców - m.in. rozwoju osadnictwa ze szczególnym uwzględnieniem warunków mieszkaniowych. Przedstawione aspekty polityki funkcjonalno-przestrzennej dotyczą zagospodarowania obszaru i wynikają z ograniczeń przepisów odrębnych i normatywnych, względnie są proponowane do przyjęcia w ramach ustaleń planów miejscowych, jako ustalenia prawa lokalnego - z uwagi na konieczność zabezpieczenia powszechnie uznanych wartości.

W szczególności główne kierunki rozwoju Gminy powinny koncentrować się na zapewnieniu ochrony środowiska - naturalnego i kulturowego, czyli realizacji funkcjonalno-przestrzennych aspektów ochrony środowiska, w tym: ochrony szaty roślinnej i krajobrazu, dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury, a także zabezpieczenia warunków dla funkcjonowania i realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

2. Podstawowe zadania w celu prawidłowego kreowania polityki funkcjonalno-przestrzennej Gminy.

- **W zakresie poprawy kreowania polityki funkcjonalno-przestrzennej zadania dotyczą:**

– stworzenie warunków przestrzennych dla poprawy jakości życia mieszkańców oraz ożywienia życia gospodarczego Gminy (w tym także w celu przekształceń i prawidłowego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej),
– zwiększenie efektywności gospodarowania terenami oraz zapewnienie ładu przestrzennego.

- **W zakresie poprawy warunków życia mieszkańców zadania dotyczą:**

– zapewnienia rezerw terenów mieszkaniowych w obszarach posiadających szczególnie predyspozycje dla rozwoju tej funkcji w warunkach nie stwarzających istotnych kolizji z występującymi zasobami kulturowymi, przyrodniczo – krajobrazowymi i warunkami ochrony środowiska,
– tworzenia warunków dla rozwoju inicjatyw ludności zmierzających do uruchomienia działalności związanej z obsługą ludności w zakresie usług komercyjnych (handel, gastronomia, rzemiosło usługowe i inne),

- ustalenia przestrzennych warunków sprzyjających rozbudowie systemu infrastruktury technicznej,
- usprawnienia systemu komunikacyjnego oraz zapewnienia warunków dostępności dla wyznaczonych terenów mieszkaniowych.

- **W odniesieniu do ożywienia życia gospodarczego w obszarze Gminy politykę przestrzenną należy ukierunkować na:**

- zapewnienia przestrzennych warunków realizacji inwestycji strategicznych w obszarach przydatnych dla tych celów - w ramach istniejącego zainwestowania lub terenów wyznaczonych w dotychczas obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy oraz wyznaczenie nowych terenów dla tych inwestycji w obszarach ustalonych dla urbanizacji pod warunkiem spełnienia wymogu ich nieuciążliwości dla otoczenia,
- wyznaczenie nowych terenów dla rozwoju funkcji gospodarczych, szczególnie usług i urządzeń obsługi - z uwzględnieniem występujących uwarunkowań,
- wspieranie inicjatyw lokalnej ludności w zakresie uruchomienia drobnej działalności gospodarczej,
- tworzenie warunków dla rozwoju nieuciążliwych dla środowiska - rolniczych gospodarstw specjalistycznych na obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

- **Zwiększenie efektywności gospodarowania przestrzenią dotyczy zarówno gospodarowania terenami, jak i zasobami kubaturowymi i wiąże się:**

- ze zmianą przeznaczenia lub charakteru niektórych terenów poprzez wprowadzenie bardziej intensywnych form zagospodarowania w dostosowaniu do warunków lokalnych, racjonalnym gospodarowaniu istniejącymi obiektami kubaturowymi i ich wykorzystaniem w dostosowaniu do odpowiednich funkcji użytkowych oraz prawidłowym wykorzystaniem istniejącego oraz projektowanego uzbrojenia (dotyczy obiektów stanowiących mienie Gminy lub własność Skarbu Państwa).
- z intensyfikacją użytkowania terenów poprzez uzupełnienia lub rozbudowę istniejącego programu realizacji obiektów kubaturowych oraz wykonanie pełnego programu towarzyszącego lub uzupełniającego (w tym zieleni, infrastruktury technicznej oraz urządzeń i powiązań komunikacyjnych);
- z przeciwdziałaniem rozproszeniu zabudowy;
- konsekwencją w/w działań winna być poprawa warunków życia mieszkańców oraz poprawa ładu przestrzennego. Istotnym w zakresie ładu przestrzennego jest określenie skali, typu i form nowej zabudowy, w szczególności zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej - dla harmonijnego powiązania z krajobrazem oraz najbliższym otoczeniem. Zaleca się stosowanie rozwiązań architektonicznych - uwzględniających cechy architektury regionalnej.

13.2. Kierunki rozwoju Gminy Szczurowa w aspekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego.

13.2.1. Położenie i funkcja Gminy w strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa małopolskiego.

- **Położenie i funkcja Gminy w układzie regionalnym.**

Gmina Szczurowa jest jedną z większych obszarowo gmin województwa małopolskiego. Gmina należy do powiatu brzeskiego. Rozwój Gminy jest powiązany z ośrodkami miejskimi Krakowa, Tarnowa, Brzeska i Bochni, które stanowią dla niej regionalne bieguny rozwoju. Gmina powiązana jest komunikacyjnie z otaczającymi obszarami poprzez drogi nr 768 Koszyce - Brzesko oraz nr 964. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego sytuuje Gminę Szczurowa poza układem pasmowo-węzłowym aktywności społeczno-gospodarczej, przypisując jej możliwości wielofuncyjnego rozwoju, w szczególności funkcji rolniczej.

- **Położenie i funkcja Gminy w układzie lokalnym.**
-

W lokalnym układzie sieci osadniczej powiatu Brzeskiego Gmina Szczurowa stanowi gminę wiejską w/w powiatu, a miejscowość Szczurowa - ośrodek obsługi lokalnej o umiarkowanych tendencjach rozwojowych i siedzibę władz samorządowych.

Wieś Szczurowa pełni funkcję jednostki obsługi mieszkańców poziomu II w zakresie obsługi administracyjnej, usługowej (oświaty, ochrony zdrowia, łączności, telekomunikacji, obsługi bankowej, policji i straży pożarnej) oraz kulturalnej na rzecz pozostałych wsi. Obecny stan zagospodarowania Gminy jest wynikiem położenia geograficznego oraz historycznych uwarunkowań.

13.2.2. Kierunki rozwoju Gminy Szczurowa, jako efekt przemian administracyjno-gospodarczych.

Rozwój Gminy wynika z uwarunkowań historyczno-kulturowych i społeczno-gospodarczych. Dostępność komunikacyjna oraz dyspozycyjność infrastruktury technicznej terenów inwestycyjnych może sprawić, że stanowić one będą atrakcyjną ofertę inwestycyjną w poszczególnych segmentach gospodarczych (przemysłowych, usługowych, mieszkaniowych rekreacyjnych).

Walory przyrodniczo-turystyczne Gminy stwarzają potencjalne możliwości przemian strukturalnych subregionu. Utworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych oraz możliwość wykorzystania zrekultywowanych terenów, które powstaną po zakończonej eksploatacji surowców, zwiększą atrakcyjność obszaru Gminy, a zatem rekreacja, w tym turystyka oraz działalność produkcyjno-usługowa mogą stać się ważnymi dziedzinami aktywizacji gospodarczej i czynnikiem awansu kulturowo-cywilizacyjnego.

Wykreowanie nowego wizerunku subregionu staje się więc obiektywną koniecznością w obliczu zachodzących przemian społeczno-gospodarczych. Zasadniczą strategią rozwoju rekreacji powinno być skorelowanie jej rozwoju z rozwojem innych dziedzin gospodarki. Rekreacja powinna przede wszystkim stymulować rozwój rolnictwa produkującego żywność wysokiej jakości, drobnego przemysłu - zwłaszcza przetwórstwa spożywczego, handlu i obsługi turystycznej oraz rozwój infrastruktury technicznej dostosowanej do wymogów ochrony środowiska.

Rozwój rekreacji (w tym turystyki) oraz funkcji produkcyjno-usługowych powiązanych z rolnictwem i ich aktywizująca rola - przejawiająca się w wielokierunkowym i różnorodnym oddziaływaniu na gospodarkę lokalną - przyczynić się może do podniesienia standardów życiowych mieszkańców Gminy, zahamowania bezrobocia oraz emigracji wewnętrznej i zewnętrznej mieszkanców Gminy.

13.2.3. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Najważniejszymi zadaniami w obrębie obszarów problemowych środowiska Gminy w aspekcie strategii regionalnych i lokalnych są:

- przeciwdziałanie zanieczyszczeniu środowiska wodnego,
- ochrona klimatu akustycznego i atmosferycznego wzdłuż tranzytowych ciągów komunikacyjnych,
- ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń, pochodzących ze źródeł antropogenicznych - osadniczych oraz powstających w wyniku procesów technologicznych,
- eliminacja zagrożenia powodziowego,
- uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej,
- prawidłowa gospodarka odpadami.
- uzyskanie ładu przestrzennego w aspekcie społecznym, gospodarczym, środowiskowym, kulturowym i estetycznym w zakresie harmonii, uporządkowania, proporcjonalności i równoważenia środowiska człowieka.

Dla uzyskania ładu przestrzennego należy:

- przeciwdziałać chaotycznej zabudowie – poprzez projekty o wysokich walorach estetycznych uwzględniające cechy architektury regionalnej oraz współczesne uwarunkowania,
- chronić tereny otwarte – poprzez prowadzenie kontrolowanej urbanizacji,
- chronić dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe – poprzez włączenie ich do programów rozwoju rekreacji, kultury, oświaty,
- przeciwdziałać zawłaszczaniu przestrzeni publicznych – poprzez tworzenie rezerw terenów dla realizacji potrzeb publicznych: infrastruktury społecznej i technicznej - miejsc integracji społecznej, sportu, zieleni parkowej i innych,
- dążyć do pełnego wyposażenia terenów osadniczych - w szczególności mieszkaniowych w infrastrukturę osiedlową - usługową i techniczną,
- dążyć do racjonalnego zagospodarowania, funkcjonowania i użytkowania obszaru Gminy.

14. DIAGNOZA ZEWNĘTRZNEJ i WEWNĘTRZNEJ SYTUACJI GMINY – SYNTEZA

14.1. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju Gminy.

14.1.1. Uwarunkowania środowiska geograficznego.

Głównym czynnikiem wpływającym na rozwój i funkcjonowanie Gminy jest jej położenie na styku odmiennych jednostek geograficznych, które rozdziela Wisła oraz wynikające stąd elementy ukształtowania tego obszaru; są to:

- Wyżyna Kielecko-Sandomierska - wybitnie rolnicza, charakteryzująca się dobrymi warunkami glebowymi,
- Kotlina Sandomierska - silnie zerodowana, nosząca liczne ślady starych koryt rzecznych, charakteryzująca się gorszymi warunkami glebowymi, obfitującą w tereny podmokłe.

Lokalne jednostki geomorfologiczne to dolina Wisly, Raby, Uszwicy i mniejszyk rzek ora potoków ze starorzeczami, podmokłościami i stawami naturalnymi oraz sztucznymi. Na obszarze Gminy dominuje płaska rzeźba terenu z licznymi ciekami wodnymi i pasmami lokalnych, łagodnych wzniesień piaszczystych - wydmowych, przeważnie zalesionych oraz związane z jego morfologią zróżnicowane warunki geologiczne: od najkorzystniejszych poza terenami podmokłymi - po najgorsze w największych obniżeniach terenu.

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z morfologii obszaru dotyczą uwzględnienia rzeźby, warunków hydrogeologicznych i wynikających z nich ograniczeń inwestycyjnych.

14.1.2. Uwarunkowania środowiska naturalnego.

Gmina należy do mniej zalesionych rejonów województwa małopolskiego. W związku z rozdrobnieniem rolnictwa i bezrobociem następuje sukcesywna ekspansja osadnictwa – również w rejonach o walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Bogactwo flory i fauny tego obszaru, włączonego w sieć ekologiczną Natura 2000 oraz obszary chronionego krajobrazu, wymaga więc działań ochronnych, również z racji pełnienia ważnych funkcji środowiskowych. Zasoby wody słodkiej wód podziemnych winny podlegać racjonalnemu wykorzystaniu.

Gospodarka Gminy wywiera znaczny wpływ na stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych. Gleby zanieczyszczone są głównie poprzez zabiegi agrotechniczne.

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające ze stanu i zasobów środowiska naturalnego dotyczą uwzględnienia wartościowych elementów tego środowiska i wynikających stąd ograniczeń inwestycyjnych. Najważniejszym zadaniem w Gminie będzie ochrona przed zanieczyszczeniem terenów otwartych - użytków rolnych, łąk i pastwisk, terenów leśnych, a pośrednio zasobów wodnych - powierzchniowych i podziemnych.

14.1.3. Uwarunkowania środowiska kulturowego.

Różnorodność środowiska kulturowego stawia Gminę w sytuacji ważnego ogniwa pomiędzy obszarami zurbanizowanymi powiatu brzeskiego, a obszarami otwartymi - rolnymi

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające ze stanu i zasobów środowiska kulturowego dotyczą uwzględnienia wartościowych elementów tego środowiska i wynikających stąd ograniczeń inwestycyjnych.

14.1.4. Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne.

W układzie administracyjnym Województwa Małopolskiego – Szczurowa funkcjonuje jako jedna z gmin wiejskich, wykazując tendencję urbanizacji obszaru i ekspansji osadnictwa mogącego doprowadzić do degradacji obszarów rolnych - przyrodniczo-czynnych oraz zespołów leśnych. Najistotniejszym zadaniem będzie kształtowanie wielofunkcyjnego, zrównoważonego rozwoju Gminy w dostosowaniu do chłonności terenów otwartych, nie zainwestowanych.

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające ze struktury funkcjonalno-przestrzennej dotyczą uwzględnienia wartościowych elementów tej struktury i wynikających stąd wymagań i ograniczeń inwestycyjnych. Rozwój osadnictwa powinien kształtować się poprzez tworzenie zwartych zespołów zabudowy z ograniczeniem pasmowego, ciągłego układu zainwestowania:

- w centrach miejscowości należy rozwijać **intensywne struktury zabudowy** - na zasadzie zespołów mieszkaniowych, mieszkaniowo-usługowych, usługowych, rekreacyjnych oraz ośrodków produkcyjno-usługowych,

- poza centrami osadnictwa oraz na terenach otwartych należy rozwijać **ekstensywne struktury zabudowy** oraz na zasadzie uzupełnień w obrębie istniejących siedlisk i przysiółków.

14.1.5. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze.

Położenie Gminy w pobliżu większych ośrodków miejskich: Brzeska, Bochni, Tarnowa i Krakowa stwarza dogodne warunki korzystania z infrastruktury społecznej o znaczeniu ponadlokalnym i regionalnym, zwłaszcza w zakresie szkolnictwa średniego i wyższego, specjalistycznych placówek służby zdrowia, szerszej oferty kulturalnej. Sąsiedztwo tych ośrodków może przyczynić się do łagodzenia skutków bezrobocia w sytuacji zwiększania się liczby ludności „dwuzawodowej" - łączącej pracę na roli z pracą poza rolnictwem.

Rolnictwo – mające w Gminie dogodne przyrodnicze, lecz charakteryzujące się małym areałem gospodarstw i dużym udziałem działek rolnych – ma na rynkach zewnętrznych możliwość zbytu (produkcja ogrodnicza, warzywnicza, mięsna).

Rozwój ekaploatacji kopalin pospolitych (surowców okruchowych) powodował bedzie koniecznośc rekutywacji prezkształconych terenów w kierunkach: rolniczym, leśnym, wodnym i użytków ekologicznych - z możliwością ich wykorzytania rekreacyjnego. Tereny te oraz wartościowa flora i fauna obszaru stanowią szansę przyciągnięcia rekreantów z pobliskich ośrodków miejskich.

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z sytuacji społeczno-gospodarczej dotyczą wykorzystania walorów i zasobów środowiska w celu tworzenia ofert na rynkach zewnętrznych. Istotny będzie ład funkcjonalny w obrębie tworzonych nowych struktur gospodarczych. Należy w pełni wykorzystać położenie Gminy w pobliżu ośrodków miejskich, stanowiących lokalne bieguny rozwojowe. Możliwości te zapewni konsekwentny wielokierunkowy rowój różnych dziedzin gospodarki oraz program rewitalizacji centrum poszczególnych miejscowości.

14.1.6. Czynniki konfliktowe w obrębie zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy.

Podstawowe konflikty w obrębie naturalnych kierunków rozwoju Gminy z wymogami i warunkami regionalnego rozwoju otaczających ją obszarów, wynikają z następujących czynników:

- coraz silniej rozwijającego się osadnictwa, a brakiem pełnego wyposażenia w infrastrukturę techniczną, zwłaszcza sanitarną – prowadzącego do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych;
- użytkowania terenów rolniczych przy jednoczesnym nasileniu się zanieczyszczeń wielkoobszarowych (lokalne zanieczyszczenia przemysłowe, środki ochrony roślin, nawozy sztuczne, miejscowości o charakterze peryferyjnym z nieuregulowanym systemem infrastruktury sanitarnej),
- dalszego uszczuplania areału leśnego w wyniku ekspansji rolnictwa i osadnictwa przy zakładanej na szczeblu regionalnym zasadzie ścisłej ochrony terenów leśnych i ich powiększania,
- zamierzenia na szczeblu ponadlokalnym mogące stać się zagrożeniem dla środowiska Gminy (odcinki nowych tras komunikacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym, odcinki magistrali elektroenergetycznych najwyższego i wysokiego napięcia itp.).

14.1.7. Pozytywne aspekty zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy:

- dogodne położenie w regionalnej strukturze administracyjnej (bliskość ośrodków miejskich o dużym znaczeniu dla aktywizacji gospodarki Gminy, możliwość prowadzenia wspólnej polityki gospodarczej w różnych dziedzinach wraz z pozostałymi gminami rejonu),
- korzystne powiązania komunikacyjne z otoczeniem - poprzez sieć dróg transportu drogowego,
- dogodny dostęp do potencjału gospodarczego (nauki, kultury, zdrowia, rynków zaopatrzenia i zbytu, rynków pracy) ośrodków sąsiadujących z Gminą, zarówno w obrębie powiatu, jak i województwa,
- korzystne położenie w regionalnej strukturze systemów ochrony środowiska wyrażające się włączeniem Gminy do systemu Natura 2000 oraz do sieci obszarów chronionego krajobrazu, co znacznie podniosło atrakcyjność Gminy w ofertach zewnętrznych,
- pozytywne zamierzenia na szczeblu ponadlokalnym rozwiązywania problemów regionalnych mogących mieć duże znaczenie dla Gminy (m.in. w zakresie zaopatrzenia w wodę)
- możliwość tworzenia wspólnych ofert dla inwestorów zewnętrznych oraz rozbudowy bazy i zaplecza rekreacji (np. w ramach lokalnych grup działania).

14.2. Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju Gminy.

14.2.1. Uwarunkowania środowiska geograficznego.

Jednym z głównych elementów (czynników) – określających warunki rozwoju Gminy – jest charakterystyczne ukształtowanie obszaru decydujące o dyspozycji terenów dla rozwoju zainwestowania. Problemy wynikają również ze specyficznych warunków wodnych i geologicznych (zmienny stan wód w rzekach - tereny podmokłe oraz zagrożone podtopieniem).

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z morfologii obszaru dotyczą uwzględnienia rzeźby obszaru oraz warunków hydrogeologicznych i wynikających z nich ograniczeń inwestycyjnych.

14.2.2. Uwarunkowania środowiska naturalnego.

W Gminie występują znaczne powierzchnie gleb chronionych i szczególnie chronionych, co warunkuje kierunki i zakres możliwości rozwoju zainwestowania, ze względu na charakter takich zasobów. Gminę charakteryzują dogodne warunki czystości powietrza, a także – dogodny klimat akustyczny.

Naturalne warunki klimatu – sprzyjają zarówno rozwojowi osadnictwa, jak i rolnictwa (zwłaszcza produkcji roślinnej): duże nasłonecznienie, znacznie mniejsza - w porównaniu z aglomeracjami miejskimi - ilość dni mglistych oraz wyższe średnie temperatury roczne. Bogata szata roślinna oraz różnorodność faunistyczna predestynuje obszar Gminy do umiarkowanego rozwoju - przy pełnej ochronie zasobów naturalnych środowiska. Czynnikiem ograniczającym obecne możliwości rozwoju gospodarczego i przestrzennego są zagrożenia środowiska spowodowane brakiem kompleksowo rozwiązanego systemu kanalizacji (odprowadzanie i oczyszczanie ścieków), a także brak perspek-tywicznie zabezpieczonych systemów: gromadzenia, neutralizacji utylizacji i usuwania odpadów, zarówno przemysłowych, jak i niebezpiecznych.

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z występowania udokumentowanych oraz chronionych zasobów środowiska naturalnego dotyczą uwzględnienia tych zasobów i wynikających z nich ograniczeń w zamierzeniach rozwojowych Gminy, w tym ochrony z dopusz-czeniem racjonalnego ich wykorzystywania:

- terenów przyrodniczo-czynnych - otwartych oraz zbiorowisk roślinnych (wartościowych kompleksów rolnych i leśnych),
- wód powierzchniowych i podziemnych,
- złóż kopalin.

14.2.3. Uwarunkowania środowiska kulturowego.

Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy winno uwzględnić wartości historyczne środowiska oraz umiejętnie wprowadzać do niego współczesne funkcje, zgodnie z charakterem zachowanych wartości materialnych i tradycji. Szczególną ochroną należy obejmować zabytki kultury materialnej wraz z otoczeniem, dominanty architektoniczne i krajobrazowe, punkty i trasy widokowe oraz umiejętnie je włączać do współcześnie prowadzonej polityki rozwoju Gminy z uwzględnieniem zasady zachowania ich dla przyszłych pokoleń.

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego.**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z ochrony krajobrazu kulturowego dotyczą ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej - zgodnie z przepisami odrębnymi oraz obowiązku spełnienia:

- **zasady kontynuacji tradycyjnego zagospodarowania przestrzennego** w znaczeniu objętym Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.), w tym:
  - zachowania cech dziedzictwa kulturowego,
  - utrzymania historycznych powiązań w kontekście terytorialnym oraz ochrony wartościowych układów urbanistycznych i form architektonicznych;
- **szczególnych warunków zagospodarowania terenów:**
  - **kontynuacji wartościowych cech krajobrazu** – uwzględnienie tradycyjnych zasad kompozycji zabudowy, w tym:
    - zagospodarowania przestrzennego,
    - linii zabudowy,
    - wskaźników wykorzystania terenów,
    - zasad scalania i podziału nieruchomości;
  - **kontynuacji wartościowych cech zabudowy** – uwzględnienie zasad kształtowania zabudowy, w tym:
    - tradycyjnej skali zabudowy (parametrów zabudowy),
    - tradycyjnych form zabudowy (detalu architektonicznego) i materiałów budowlanych.

14.2.4. Uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne.

Chaotyczne przekształcanie się struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy winno być zastąpione działaniami zapewniającymi osiągnięcie jednorodności funkcjonalnej poszczególnych obszarów - przy zachowaniu generalnej zasady wielofunkcyjnego rozwoju oraz podstawowych zasad rozwoju gmin wiejskich.

Naturalny układ przestrzenny jednostek osadniczych zakłócały do tej pory uwarunkowania hydrogeologiczne (podmokłości oraz zagrożenia powodziowe). Zmiana rolniczego charakteru Gminy na usługowo-rekreacyjno-rolniczy będzie kształtowała się sukcesywnie; w pierwszej kolejności nastąpi rozwój mieszkalnictwa i agroturystyki; przyczynę tego zjawiska należy upatrywać w szybszym rozwoju turystyki wiejskiej odbywającej się bliżej przyrody i społeczności lokalnych, aniżeli w powstawaniu form rekreacji tworzonych od podstaw z udziałem kosztownej bazy noclegowej i gastronomicznej – niewykorzystanej często w okresie malejącego ruchu turystycznego.

Istotną rolę należy przypisać zespołom leśnym Gminy oraz obszarom Natura 2000 (wielohektarowe tereny łąk i pastwisk), których ochronna funkcja nie powinna pozostawać w konflikcie z możliwością gospodarczego i rekreacyjnego ich wykorzystywania. Odrębną dziedzinę rozwoju stanowi tworzenie produkcyjno-usługowych strefy aktywności gospodarczej i eksploatacji kopalin pospolitych, w obrębie których działalność gospodarcza nie powinna pozostawać w konflikcie z systemem ochrony Natura 2000 oraz obszarami chronionego krajobrazu.

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego:**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające ze struktury funkcjonalno-przestrzennej dotyczą konieczności utrzymania rolniczo-osadniczego charakteru Gminy oraz wielofunkcyjnego jej rozwoju. Racjonalny rozwój różnych dziedzin gospodarki: mieszkalnictwa, usług, ośrodków produkcyjnych, rekreacji czynnej i stacjonarnej, krotko- i długookresowej oraz agroturystyki wpłynie znacząco na likwidację problemu bezrobocia oraz na zahamowanie odpływu ludności poza obszar Gminy.

14.2.5. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze.

Gminę cechuje niekorzystna sytuacja demograficzna wyrażająca się postępującym spadkiem przyrostu naturalnego oraz utrzymującym się w ostatnich latach migracją zarobkową.

Rozwój aktywności pozarolniczej stwarza szansę rozwoju Gminy i podniesienia poziomu życia jej mieszkańców. Istotne jest, aby nie stał się ogniwem konfliktu między rozwojem działalności produkcyjnej i usługowej, a komfortem zamieszkania oraz degradacją środowiska naturalnego.

Efektem zbyt jeszcze małej aktywności gospodarczej mieszkańców są wyjazdy do pracy poza Gminę z powodu wysokiego poziomu bezrobocia. Przy korzystnych wskaźnikach charakteryzujących rozwój placówek komercyjnych, głównie handlowych i usługowych, występują w Gminie poważne braki wyposażenia w infrastrukturę techniczną - sanitarną.

Problem dotyczy również infrastruktury społecznej - koniecznosci ciągłego podnoszenia standardów w placówkach opieki przedszkolnej, szkolnej, placówkach kulturalnych oraz opieki zdrowotnej.

- **Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego:**

Uwarunkowania dla rozwoju przestrzennego Gminy wynikające z infrastruktury społeczno-gospodarczej dotyczą konieczności stworzenia rezerw terenów budowlanych dla rozwoju różnorodnych funkcji usługowych i infrastruktury technicznej. Zwiększenie ofert na rynku nieruchomości spowoduje wzmożony ruch budowlany oraz stopniowo przyczyni się do poprawy sytuacji na rynku pracy.

14.2.6. Czynniki konfliktogenne wewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy.

1. Niekorzystne tendencje na lokalnym rynku pracy:
   1) emigracja zarobkowa (zwłaszcza młodych, wykształconych ludzi),
   2) problemy z pozyskaniem specjalistów w różnych dziedzinach,
   3) brak dużych zakładów pracy;
   4) niewielka liczba prywatnych przedsiębiorstw;
   5) spadek liczby podmiotów gospodarczych w ostatnich latach;
   6) mała ilość terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą;
   7) niedostateczny poziom wsparcia dla przedsiębiorców.
2. **Niewystarczająco rozwinięta sieć komunikacyjna:**
   1) niedostosowany do potrzeb społeczności transport publiczny;
   2) problemy z komunikacją zbiorową pomiędzy miejscowościami;
   3) wytwarzanie się barier przestrzennych w postaci nasilenia ruchu tranzytowego na drogach lokalnych i ponadlokalnych przebiegających przez centra miejscowości.
3. **Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura drogowa:**
   wymagająca remontu nawierzchni część dróg powiatowych i wojewódzkich.
4. **Potrzeby w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy oraz rozwoju idei przydomowych oczyszczalni ścieków.**
5. **Niska opłacalność produkcji rolnej:**
   1) rozdrobnienie powierzchniowe gospodarstw rolnych;
   2) niezagospodarowane duże obszary gruntów;
   3) zakwaszenie gleb.
6. **Zmiany w strukturze zespołów leśnych** prowadzące do uszczuplania zasobów – zwłaszcza lasów prywatnych.
7. **Braki w zakresie systemu gospodarowania odpadami:**
   1) nieuporządkowana gospodarka odpadami, zwłaszcza przemysłowymi, oraz niebezpiecznymi (w trakcie realizacji) oraz dzikie wysypiska na obszarze Gminy;

2) niska świadomość ekologiczna mieszkańców.

6. Brak specjalistycznych badań i analiz opłacalności w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii

7. Niski poziom aktywności mieszkańców.

8. Wymagający doinwestowania poziom opieki zdrowotnej w Gminie:

1) niedostateczne wyposażenie sprzętowe
2) niewystarczająca liczba personelu, zwłaszcza specjalistów;
3) niezadowalający stopień dostępu do usług rehabilitacyjnych.

9. Niewystarczające działania z zakresu polityki społecznej:

brak domu spokojnej starości lub dziennego domu środowiskowego.

10. Niska atrakcyjność turystyczna Gminy:

1) brak rozwiniętej infrastruktury turystycznej;
2) niewystarczająca ilość lokali gastronomicznych;
3) mało rozwinięte trasy ścieżek rowerowych;
4) niewystarczająca informacja turystyczna powodująca niewystarczające wykorzystanie zasobów turystycznych Gminy.

11. Ograniczenia w swobodnym dysponowaniu przestrzenią:

1) na terenach o niekorzystnych warunkach naturalnych – tereny zalewowe i terenach poeksploatacyjnych kopalin pospolitych,
2) na terenach, które winny podlegać ochronie przed zainwestowaniem: otulina biologiczna rzek i potoków, tereny przyleśne, strefy ochrony ujęć wody, zadrzewienia śródpolne, kompleksy użytków rolnych i zielonych o wysokich klasach bonitacyjnych gleb;

12) Konieczność zapewnienia ładu funkcjonalno-przestrzennego:

- **ze względu na zagrożenie rozproszeniem osadnictwa –** w odniesieniu do całego obszaru Gminy,
- **ze względu na zagrożenie przemieszania funkcji** – w odniesieniu do centrum administracyjnego Gminy oraz pozostałych wsi;
- **ze względu na zagrożenie odstępowaniem od stosowania regionalnych form przestrzennych** – w odniesieniu do całej Gminy, a w szczególności do centrów miejscowości.

13) Brak stabilnej ochrony przeciwpowodziowej:

konieczność kompleksowego podwyższenia wałów przeciwpowodziowych i poprawa ich stanu technicznego oraz rozwiązań technologicznych.

14.2.7. Pozytywne aspekty wewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy.

1. Korzystne warunki naturalne – urozmaicony, atrakcyjny krajobraz naturalny i kulturowy (bogactwo świata roślinnego i zwierzęcego oraz zasobów kultury materialnej i niematerialnej).

2. Czytelny układ przestrzenny jednostek osadniczych, układu komunikacyjnego oraz ukształtowania terenu z siecią cieków wodnych – osadnictwo rozwija się w sposób zwarty - wzdłuż poszczególnych traktów komunikacyjnych.
3. Korzystne warunki przestrzenne do prawidłowego rozwoju podstawowych funkcji Gminy:
   - osadnictwa (mieszkalnictwa, usług, produkcji),
   - rolnictwa (wraz z leśnictwem),
   - rekreacji przy wzrastającym obecnie popycie na „zdrową żywność" oraz rekreację czynną i bierną zw. z obszarami wiejskimi.
4. Podejmowanie działań inwestycyjnych zmierzających do poprawy stanu infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej.
5. Aktywizacja działań gospodarczych poprzez tworzenie programów rozwoju Gminy przy pełnej ochronie środowiska.
6. Rozwinięta infrastruktura wodociągowa zapewniająca dostęp do wody mieszkańcom i przedsiębiorstwom;
7. Wysoki stopień gazyfikacji Gminy;
8. Gęsta sieć drogowa zapewniająca komunikację z miastem powiatowym oraz wojewódzkim;
9. Dostęp do Internetu;
10. Wysoki wskaźnik telefonizacji Gminy.
11. Wysoki stopień identyfikacji mieszkańców z obszarem Gminy:
    a) kultywowanie tradycji;
    b) troska o dziedzictwo kulturalne.
12. Atrakcyjne położenie fizyczno-geograficzne:
    a) bliskość aglomeracji krakowskiej;
    b) obecność na obszarze Gminy istotnych surowców mineralnych (piasku i żwiru);
    c) przebiegające w pobliżu Gminy ważne szlaki komunikacyjne o kierunkach północ-południe oraz wschód-zachód;
    d) brak trasy tranzytowej dla samochodów ciężarowych przebiegającej przez gminę.
13. Walory turystyczne i krajobrazowe:
    a) występowanie obszarów prawnie chronionych zajmujących dużą część powierzchni Gminy;
    b) malownicze położenie nad Wisłą i Rabą;
    c) obszary potencjalnego rozwoju turystyki wodnej (Raba, Uszwica);
    d) dobrze zachowane środowisko naturalne.
14. Współpraca z krajowymi oraz zagranicznymi jednostkami samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi:
    a) intensywne kontakty z Ukrainą;
    b) funkcjonowanie Nadwiślańskiej Grupy Działania E.O. Cenoma;

c) coroczne aktualizowanie planów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

15. Polityka promocyjna Gminy:
    a) działalność w związkach międzygminnych;
    b) wydawanie prasy lokalnej;
    c) duża ilość atrakcyjnych materiałów promocyjnych;
    d) nakręcenie filmu, ukazującego walory Gminy;
    e) opracowany kalendarz festiwali, odbywających się na terenie Gminy;
    f) udział Gminy w targach promocyjnych;
    g) współpraca z innymi samorządami.
16. Bogata oferta zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży:
    a) hale sportowe oraz boiska;
    b) działalność LZS;
    c) wsparcie funkcji wychowawczej rodziców ze strony szkół.
17. Aktywny udział OSP w życiu lokalnym:
    a) wypełnianie obowiązków ratownictwa drogowego;
    b) obsługa imprez;
    c) ochrona przeciwpowodziowa;
    d) funkcja kulturotwórcza.
18. Profil lokalnej gospodarki – rozwinięta branża mleczarska oraz produkcja mięsa.
19. Warunki sprzyjające produkcji żywności ekologicznej.
20. Efektywne działania grupy producenckiej na rzecz poprawy wydajności gospodarowania oraz dostosowania produkcji rolnej do warunków rynkowych.
21. Działalność Gminnego Centrum Informacji Gminy Szczurowa.
22. Dotychczasowe doświadczenie części instytucji gminy w realizacji projektów, dofinansowanych ze środków europejskich.
23. Status Gminy umożliwiający korzystanie z programów aktywizacji obszarów wiejskich.

14.3. Szanse rozwiązań sprzeczności i konfliktów związanych z uwarunkowaniami rozwoju głównych funkcji Gminy.

Rozwiązanie podstawowych konfliktów na obszarze Gminy można uzyskać pod warunkiem konsekwentnej realizacji zasad stałego, stabilnego, zrównoważonego rozwoju, który będzie zaspokajać potrzeby społeczne.

Zasada główna „EKOROZWOJU” (obecnie i w przyszłości) przyjętego jako podstawa rozwoju społecznego i gospodarki państwa (Polityka Ekologiczna Państwa – czerwiec 1991 r.) jednoznacznie ustala, iż:

"Interesy gospodarki nie mogą pozostawać w sprzeczności z obowiązkiem ochrony środowiska, a winny stanowić element prawidłowego gospodarowania, natomiast wszelka działalność naruszająca ten obowiązek jest bezwzględnie nielegalna".

Szanse rozwiązań sprzeczności i konfliktów zagrażających środowisku Gminy można uzyskać poprzez następujące działania:

- stosowanie zasad "EKOROZWOJU" środowiska Gminy,
- stabilność polityki funkcjonalno-przestrzennej,
- konsekwencja w działaniach zapewniających realizację miejscowych planów przestrzennego w oparciu o studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy oraz inne opracowania specjalistyczne z wykorzystaniem obowiązujących instrumentów prawych.

14.4. Szanse wykorzystania walorów środowiska.

Na tle niekorzystnych trendów zagrażających środowisku Gminy – najbardziej celowym wydaje się określenie jego walorów i wskazanie dróg i metod ich ochrony oraz zachowania dla przyszłości.

Niewątpliwie walory Gminy to atrakcyjność turystyczna, w tym:

- korzystne położenie w stosunku do ośrodków miejskich Krakowa, Tarnowa, Brzeska, Bochni,
- korzystne warunki naturalne krajobrazu – kontrastujące ze środowiskiem aglomeracji miejskich,
- dobre warunki komunikacyjne – wiążące Gminę z otoczeniem,
- walory środowiska kulturowego – krajobraz kulturowy tradycyjny o niewykorzystanych zasobach etnograficznych,
- walory środowiska geograficznego – charakter terenu umożliwiający tworzenie form rekreacji wodnej,
- walory środowiska naturalnego – bogactwo flory i fauny o randze Natura 2000 oraz chronionego krajobrazu.

Walory środowiska Gminy można wykorzystać poprzez:

- zaspokajanie zapotrzebowania na tereny budowlane oraz tworzenie ofert rekreacyjnych w czystym środowisku,
- usprawnienie wewnętrznych połączeń komunikacyjnych,
- wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego w akcji promocyjnej Gminy,
- uwzględnienie barier fizjograficznych w rozwoju osadnictwa,
- tworzenie – w ofertach dla inwestorów wewnętrznych i zewnętrznych jednorodnych obszarów funkcjonalnych – mieszkaniowych, usługowych i produkcyjnych.

15. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

15.1. Charakterystyka Gminy - synteza.

- **Położenie i struktura administracyjna.**

Gmina Szczurowa położona jest w północno-wschodniej części województwa małopolskiego - w powiecie brzeskim (ziemskim) – w widłach Wisły i Raby. W skład Gminy Szczurowa wchodzi 21 wsi, które administracyjnie tworzą 21 sołectw. Są to miejscowości: Barczków, Dabrówka Morska, Dołęga, Górka, Kopacze Wielkie, Księże Kopacze, Kwików, Niedzieliska, Pojawie, Popędzyna, Rajsko, Rudy Rysie, Rylowa, Rzachowa, Strzelce Małe, Strzelce Wielkie, Szczurowa, Uście Solne, Wola Przemykowska, Wrzępia, Zaborów. Siedzibą władz gminnych jest miejscowość Szczurowa położona w centralnej części obszaru.

Gmina Szczurowa położona jest w północnej części powiatu brzeskiego i graniczy:

- od północnego-zachodu z gminą Koszyce (powiat proszowicki),
- od zachodu z gminami Drwinia i Bochnia (powiat bocheński),
- od południowego-zachodu z gminą Rzezawa (powiat bocheński),
- od południa z gminą Brzesko,
- od południowego-wschodu i wschodu z gminami Borzęcin i Radłów (powiat ziemski tarnowski),
- od północnego-wschodu z gminą Wietrzychowice (powiat ziemski tarnowski).

Północną, naturalną granicę Gminy wyznacza rzeka Wisła, a zachodnią – ujściowy odcinek Raby. Dolina Wisły stanowiła linię graniczną administracyjną, geograficzną i w ciągu dziejów – polityczną. Doliną Raby przebiegał szlak solny od Bochni do Uścia Solnego. Powierzchnia Gminy wynosi 10 675 ha – w 2010 r. zamieszkiwało ją 9800 osób (GUS - 2011 r.

Szczurowa jest Gminą o charakterze rolniczym. Rolnictwo posiada tu korzystne warunki rozwojowe, na co wpływają - zarówno jakość użytków rolnych, jak i warunki klimatyczne.. Użytki rolne, według danych z roku 2010, zajmują 78,13% całkowitej powierzchni Gminy, lesistość kształtuje się na poziomie 9,55%, wody zajmują - 1,12%, a powierzchnia terenów zabudowanych wynosi 3,67%. Z uwagi na rolniczy charakter Gminy, gospodarka opiera się na sektorze rolno-spożywczym. Dominuje uprawa zbóż, w produkcji zwierzęcej podstawowy kierunek to hodowla bydła i trzody chlewnej.

- **Rzeźba obszaru.**

Główne elementy rzeźby obszaru Gminy posiadają układ nieregularny i przebiegają z południowego zachodu na północny wschód, co związane jest z przebiegiem rzeki Raby. Północny i południowy obszar Gminy - charakteryzują zróżnicowane cechy ukształtowania i krajobrazu - tereny wyniesień przecięte zagłębieniami z płynącymi w nich potokami o urozmaiconym pokryciu terenu w postaci enklaw leśnych i zadrzewień występują w większości na obszarze Podgórza na południowym skraju Gminy. Krajobraz Niziny Nadwiślańskiej północnej części Gminy jest płaski i lekko pofalowany z elementami dolin rzecznych i starorzeczy. Charakterystyczne procesy kształtujące rzeźbę tych terenów to: wietrzenie chemiczne, spłukiwanie, ługowanie, osuwanie, akumulacja rzeczna i działalność człowieka.

- **Ukształtowanie przestrzenne.**

Gmina Szczurowa - jest częścią makrostruktury gospodarczej regionu; pełni szczególną rolę w odniesieniu do całego województwa, stanowiąc obecnie zaplecze rolnicze i potencjalnie rekreacyjne dla głównych ośrodków miejskich. Cały region - wykazuje podobieństwa w zakresie ukształtowania struktury przestrzennej, w której zaznaczają się tendencje do kształtowania podstawowych układów zabudowy mieszkaniowo-usługowej, koncentrujących się wzdłuż dróg łączących zespoły osadnicze - głównie w dolinach rzek i potoków.

Charakterystyczną cechą obszaru Gminy jest zdecydowana koncentracja zabudowy, nietypowa dla gmin Małopolski, którą cechuje zwykle rozproszony i chaotyczny układ zabudowy. Zabudowa koncentruje się pasmowo - przy ciągach głównych dróg w każdej wsi.

Szczurowa i Uście Solne - jako jedyne miejscowości w Gminie - posiadają cechy zabudowy małomiasteczkowej z wyraźnie ukształtowanym centrum usługowym. Uście Solne posiada układ przestrzenny charakterystyczny dla małego miasta - z Rynkiem obudowanym pierzejami. Do Rynku dochodzą ulice o geometrycznym układzie. Wieś Szczurowa ma również charakter układu małomiasteczkowego, którego centrum stanowi wydłużony plac, zamknięty od zachodu zespołem pałacowo - parkowo - folwarcznym, a od wschodu - zespołem kościelnym. Do placu dochodzą od północy i południa nieliczne uliczki z kalenicowo usytuowaną w stosunku do drogi - zabudową.

Układ przestrzenny pozostałych wsi cechuje pasmowa koncentracja zabudowy. W niektórych miejscowościach wykształciły się oddzielne przysiółki o nieco rozproszonym układzie.

W Rudy Rysiach, Niedzieliskach, Strzelcach Wielkich, Zaborowie, Woli Przemykowskiej - pomimo braku głównego placu, wyraźnie wyodrębnić można część centralną układu z ważniejszymi obiektami użyteczności publicznej.

Znaczny procent zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej Gminy stanowią drewniane domy zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków) w dobrym stanie technicznym, usytuowane kalenicowo względem dróg.

Architektura współczesna, to w przeważającej części - domy dwu kondygnacyjne powstałe w latach ubiegłych bez zdecydowanego wyrazu architektonicznego - obecnie nawiazujące stylem do form regionalnych.

- **Uwarunkowania historyczne i regionalne.**

Związki Szczurowej z Tarnowem i Krakowem występują w dziedzinach usług i zatrudnienia, a dostępność komunikacyjna Krakowskiej Aglomeracji, Tarnowa, Brzeska i Bochni oraz dobra sieć utwardzonych dróg, stwarza szansę wykorzystania walorów kulurowo-krajobrazowych, które sprzyjają rekreacji.

Dzieje Szczurowej sięgają XII wieku, kiedy to po raz pierwszy, przy okazji spisywania testamentu Bolesława Krzywoustego, wzmiankowane zostały tereny szczurowszczyzny. W roku 1138 otrzymał je książę Henryk - syn Bolesława Krzywoustego, jako część ziemi lubelsko-sandomierskiej.

Szczurowa powstała na terenie Puszczy Radłowskiej. Założył ją w roku 1338 r. biskup krakowski - Jan Grot. W nowej wiosce, założonej na prawie niemieckim, wybudowano młyn i karczmę oraz utworzono parafię, do której w XVIII wieku należały niemal wszystkie wsie dzisiejszej Gminy. W Szczurowej istniała od roku 1596 szkoła parafialna, a także, wyposażony w roku 1615 przez biskupa Piotra Tylickiego - szpital, tzw. Dom Ubogich. Własnością biskupstwa krakowskiego były również inne majątki, głównie - Dołęga i Zaborów.

Znaczący swój rozwój Szczurowa zawdzięcza ostatnim właścicielom - Anastazji i Janowi Kępińskim, herbu Nesobia. W drugiej połowie XIX w. Szczurowa stała się własnością Anastazji Kępińskiej. Kepińscy zbudowali w centrum miejscowości obecny kościół i zespół plebański, kaplicę oraz neoklasyczny pałac i przyczynili się do rozwoju miejscowości. Pałac Kępińskich w Szczurowej jest największą i najlepiej zachowaną siedzibą średniowiecznego ziemiaństwa. Zdaniem krakowskich historyków sztuki pałac zaprojektował Filip Pokutyński. Otoczony rozległym parkiem pałac został wybudowany w latach 1854 - 1860 (4 lata przed Powstaniem Styczniowym) - dziś stanowi ważne centrum kulturalne Gminy.

Elementem, wybitnie wyróżniającym Gminę, jest dwór – muzeum w Dołędze, który odegrał bardzo ważną rolę w ruchach narodowo wyzwoleńczych, m.in. w okresie Powstania Styczniowego w 1863 roku. Jest to obiekt prezentujący z jednej strony przykład dziewiętnastowiecznej architektury, stylu określanego często mianem „dworu polskiego”, z drugiej strony natomiast poprzez zgromadzone tutaj pamiątki oraz swoje dzieje opowiada o minionych latach, uczy historii i patriotyzmu. Utworzenie Muzeum było zgodne z wolą ostatniej właścicielki dworu - Jadwigi z Wolskich Tumidajskiej i nastąpiło to we wrześniu 1981 r. Dwór znajduje sie na Małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej.

Na przełomie XIX i XX w. rozpoczęła się emigracja zarobkowa. Już w roku 1902 utworzone zostało w Chicago "Grono Szczurowian", dając początek "Towarzystwu Ratunkowemu Szczurowa". Ważnym wydarzeniem były reformy samorządowe w r. 1933.

- **Ośrodki obsługi regionalnej i lokalnej.**

Głównym ośrodkiem regionalnej obsługi Gminy i głównym biegunem rozwoju jest miasto Kraków, a obsługi lokalnego szczebla: Brzesko i Tarnów. Region, w którym położona jest Gmina Szczurowa ma charakter rolniczy o znacznych walorach rekreacyjnych (atrakcyjny krajobraz otwarty łąkowo-leśny, znaczna ilość naturalnych zbiorników wodnych).

- **Struktura przestrzenna.**

W strukturze przestrzennej Gminy występują zarówno układy o kierunku wschód-zachód, jak i północ-południe oraz układy mieszane. Zespoły i większe kompleksy lasów koncentrują się w południowo-wschodniej i południowej części Gminy. Największe koncentracje osadnictwa skupiają się w miejscowościach: Szczurowa, Niedzieliska, Strzelce Wielkie. Szczurowa, to największa – pod względem powierzchni i liczby mieszkańców – Gmina powiatu brzeskiego oraz najrzadziej zaludniona. Na jeden kilometr kwadratowy przypadają 73 osoby (2010 r.), co jest wartością wyraźnie niższą od średniej krajowej (122), powiatowej (155) oraz wojewódzkiej (218).

- **Struktura funkcjonalna.**

W hierarchii układu osadniczego funkcję ośrodka gminnego pełni miejscowość Szczurowa, miejscowość Uście Solne - funkcje pomocnicze, pozostałe wsie spełniają funkcje elementarne. W systemie obsługi ludności miejscowość Szczurowa stanowi II poziom obsługi Gminy, pozostałe miejscowości - I stopień, w tym wsie: Uście Solne, Rudy Rysie, Niedzieliska, Strzelce Wielkie, Zaborów oraz Wola Przemykowska - poszerzony stopień wyposażenia, natomiast pozostałe wsie - stopień elementarny. W systemie obsługi rolnictwa rolę głównego ośrodka pełni miejscowość Szczurowa, a rolę pomocniczą - miejscowość Uście Solne.

W Gminie planuje się utworzenie strefy aktywności gospodarczej o profilu produkcyjno-usługowym i rekreacyjnym oraz eksplotacji kopalin pospolitych. Gospodarkę Gminy cechuje znaczny niedorozwój podmiotów pozarolniczej działalności gospodarczej, zarówno w sferze usługowej, jak też przetwórczej (produkcyjnej). Tym samym podstawowymi funkcjami pozostawało dotad rolnictwo - w mniejszym stopniu gospodarka leśna. Część mieszkańców Gminy utrzymuje się z pracy poza jej obszarem, a gospodarka rolna stanowi zaplecze żywnościowe dla ich rodzin.

- **Rynek pracy.**

Podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców Gminy jest praca w rolnictwie. Pomimo trudnych warunków na rynku pracy, na obszarze Gminy rozwija się obecnie działalność usługowa i produkcyjna, realizowana przez różne podmioty gospodarcze, w tym głównie w ramach działalności gospodarczej osób fizycznych (usługi budowlane, stolarskie, ślusarskie, naprawa sprzętu gospodarstwa domowego, usługi związane z motoryzacją i obsługą ruchu drogowego, transportowe, itp.).

Nowe inwestycje dotyczą wszystkich dziedzin gospodarki, tj. zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej, usługowej, produkcyjnej oraz rekreacyjnej, w tym agroturystyki. Jednak zaistniałe ożywienie gospodarcze nie jest w stanie sprostać potrzebom rynku pracy. Wiodącą dziedziną gospodarki nadal pozostaje rolnictwo. Dominują gospodarstwa indywidualne, o roślinno-zwierzęcym profilu produkcji.

- **Strefa gospodarczo-społeczna.**

Wg obowiązującego podziału administracyjnego w Małopolsce ośrodkiem o znaczeniu wojewódzkim został ustanowiony Kraków, ośrodkami ponadlokalnymi: miejscowości na prawach powiatu. W układzie tym Gmina Szczurowa wykazuje związki z Brzeskiem - ośrodkiem powiatowym oraz z Tarnowem (ośrodek filialny wspomagający krakowskie wojewódzkie centrum administracyjne oraz ośrodek powiatowy).

W Gminie Szczurowa, jak i w większości gmin województwa, występuje przeludnienie agrarne, wynikające ze struktury i możliwości rozwojowych rolnictwa oraz bezrobocia strukturalnego.

Podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców Gminy jest praca w rolnictwie. Utrzymuje się z niej około 40 % ludności. Na obszarze Gminy w 2010 r. zarejestrowanych w rejestrze REGON było 441 podmiotów gospodarczych (w powiecie brzeskim 5757). Liczba pracujących ogółem w 2010 roku wyniosła 838 osób, przy bezrobociu sięgającym 344 osoby.

W Gminie odnotowano (jako jedne z największych w powiecie) nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na jednego mieszkańca - w wysokości około 1100 zł. Fundusze pozyskane z budżetu Unii Europejskiej na jednego mieszkańca wyniosły w przybliżeniu 111 zł i należały do jednych z najwyższych na terenie powiatu brzeskiego (GUS). Wydatki na oświatę i wychowanie stanowiły w 2010 r. ok. 29 %, a na zadania z zakresu polityki społecznej ok. 36 % ogółu wydatków budżetu Gminy.

Społecznym czynnikiem, komplikującym sytuację na rynku pracy jest przede wszystkim wysoki przyrost podaży pracy, wynikający z wejścia na rynek pracy licznych roczników wyżu demograficznego z lat 70 oraz znaczącego przerostu zatrudnienia w gospodarce, powstałego przed rokiem 1990, który nie został w pełni zredukowany. Skutkiem jest niski na tle krajów Unii Europejskiej wskaźnik zatrudnienia oraz wciąż wysokie bezrobocie.

Spadek liczby mieszkańców Gminy nie posiadających pracy przekłada się także na spadek ich udziału w ogólnej liczbie bezrobotnych w powiecie brzeskim. W 2010 r. liczba bezrobotnych w Gminie Szczurowa wynosiła 344 osoby (w 2009 r. – 359 osób). W strukturze ludności w 2010 r. na 9800 mieszkańców Gminy (w 2009 r. – 9828) przypada 6104 osoby w wieku produkcyjnym - jest to wartość dominująca.

Przyrost naturalny podobnie jak i w całym kraju wykazuje tendencję zniżkową i wyniósł w 2010 r. – 21.

Saldo migracji mieszkańców Gminy jest również ujemne i wyniosło w roku 2010 r. – 7. Największa liczba czasowo migrujących, to ludzie młodzi, wyjeżdżający do pracy za granicę.

Rolnictwo Gminy rozwija się w terenach regionu o niskiej jakości przestrzeni produkcyjnej - gmina posiada mimi to korzystne waruki dla jego rozwoju. Występuje duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych i działek, co znacznie utrudnia prowadzenie procesów restrukturyzacyjnych. Obszar Gminy charakteryzuje różnorodność produkcji rolnej. Surowce mineralne mają znaczne możliwości wykorzystania, pomimo istniejących obszarów chronionych.

Infrastruktura ekonomiczna (banki, spółki akcyjne) jest stosunkowo słabo wyposażona. Wśród podmiotów gospodarki narodowej dominuje sektor prywatny (handel, naprawy, działalność produkcyjna, budownictwo). Wśród zakładów produkcyjnych dominują firmy małe, o niewielkim zatrudnieniu. Są to przede wszystkim podmioty zajmujące się różnorodną sprzedażą detaliczną i hurtową oraz drobnymi usługami.

W zdecydowanej większości na obszarze Gminy dominuje działalność gospodarcza osób fizycznych, często o charakterze jednoosobowym lub rodzinnym. Stanowi ona poważny element samozatrudnienia mieszkańców (tak bardzo potrzebny na obszarach o niskiej aktywności gospodarczej), jednak działalność ta, pomimo wielofuncyjnego charakteru, nie tworzy znaczącej liczby nowych miejsc pracy, ograniczając się najczęściej do zatrudnienia właściciela.

W układzie sieci osadniczej Gmina Szczurowa została zaliczona jako ośrodek obsługi lokalnej. Miejscowość Szczurowa jest siedzibą władz samorządowych oraz jednostek obsługi mieszkańców poziomu II w zakresie usług: oświaty, ochrony zdrowia, łączności i telekomunikacji, obsługi bankowej, policji i straży pożarnej.

Szczurowa - położona jest w pobliżu miast powiatowych: Bochni i Brzeska, co poszerza znacznie jej szanse rozwoju. Miasta te, stanowiąc obszary koncentracji potencjału gospodarczego, w znacznej mierze wpływają na aktywność otaczających terenów - w tym również Gminy Szczurowa. Biegunami rozwoju o znaczeniu regionalnym dla Gminy są: byłe miasto wojewódzkie - Tarnów oraz pobliski Kraków. Ma to szczególne znaczenie w sytuacji możliwości uwolnienia znacznych zasobów siły roboczej (w wyniku restrukturyzacji rolnictwa) i potrzeby uruchomienia mechanizmów tworzenia nowych miejsc pracy.

Wykorzystując potencjał rozwojowy, władze Gminy tworzą kilka tzw. "stref aktywności gospodarczej" wzdłuż skrzyżowań głównych węzłów komunikacyjnych, głównie w rejonie miejscowości Szczurowa, Niedzieliska i Rajsko. Ponadto, w obrębie kilku miejscowości usytuowanych w obrębie atrakcyjnych terenów położonych w pobliżu nowej obwodnicy Szczurowej wyznaczono kilkuhektarowe tereny przeznaczone pod usługi komercyjne. Sprzyjające warunki terenowe są podstawą do rozwoju agroturystyki, zaś gospodarstwa agroturystyczne, oprócz noclegów mogą zaoferować zdrową żywność i formy aktywnego wypoczynku.

Atrakcyjne tereny Gminy stanowić będą w przyszłości zaplecze wypoczynku weekendowego dla mieszkańców większych ośrodków miejskich oraz umożliwią lokalizację nietypowych atrakcji turystyczno-rekreacyjnych ze względu na rozległy, malowniczy, nizinny krajobraz.

- **Strefa infrastruktury technicznej.**

Gmina w 90% jest zgazyfikowana i zwodociągowana. Zaopatrzenie w wodę obszaru Gminy odbywa się w oparciu o własne ujęcia (studnie kopane) oraz o komunalne ujęcie wody (studnie głębinowe) w Szczurowej oraz z komunalnych ujęc wody z gmin - Rzezawa i Wietrzychowice. Ze względu na niekorzystną jakość wód podziemnych wymagany jest złożony proces uzdatniania wody (usuwanie żelaza i manganu, a także związków azotowych i fosforowych). Realizacja zadań związanych z wodociągowaniem Gminy w ostatnich latach przebiegała ze znacznym udziałem środków pomocowych, tj. Funduszu SAPARD, Phare Inreed, Banku Światowego, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska oraz środków własnych Gminy i mieszkańców. Obecnie wodociągi doprowadzone są do wszystkich sołectw; największa ilość odbiorców przypada na Szczurową.

Od roku 1997 wybudowano ok. 108 km sieci wodociągowych, a w najbliższej przyszłości planuje się zakończenie wodociągowania wszystkich miejscowości. Na obszarze Gminy w latach 1999 - 2000 wykonana została magistrala wodociągowa łącząca gminę Wietrzychowice z Gminą Szczurowa, a w latach 2001 - 2002 magistrala łącząca Gminę Szczurowa z Rzezawą; w planach jest realizacja magistrali z ujęcia "Nida" - poprzez gminę Koszyce.

Pochodząca z własnych zasobów wód podziemnych woda jest uzdatniana w Stacji Uzdatniania Wody w Szczurowej i spełnia wszystkie wymogi stawiane wodzie pitnej. Pobór wody w miejscowościach, gdzie brak jest sieci wodociągowej odbywa się ze studni przydomowych.

Gospodarka ściekowa Gminy nie jest uregulowana, brak kompleksowych rozwiązań kanalizacyjnych. Powstające na obszarze Gminy ścieki bytowo-gospodarcze są odprowadzane różnymi systemami kanalizacyjnymi do zbiorników bezodpływowych (szamb) oraz do indywidualnych oczyszczalni ścieków, a ścieki z centrum Szczurowej do sukcesywnie rozbudowywanej komunalnej oczyszczalni zlokalizowanej w tejże miejscowości.

Pod względem infrastruktury kanalizacyjnej Gmina Szczurowa zajmuje jedno z ostatnich miejsc w powiecie, korzysta z niej zaledwie 6% mieszkańców, z sieci wodociągowej 60% osób, a z gazowej 45%.

Gmina nie posiada własnych źródeł energii - zaopatrywana jest w energię elektryczną z zewnątrz. Przez obszar Gminy przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Dąbrowa Tarnowska - Szczurowa, która zasila GPZ "Szczurowa".

Ponadto, przez obszar Gminy przebiega tranzytem linia magistralna 220 kV. Zasilanie energią elektryczną gminy odbywa się siecią średnich napięć 15 kV.

Usługi telekomunikacyjne w zakresie obsługi abonentów i eksploatacji sieci teletechnicznej w Gminie pełni Rejon Telekomunikacji w Brzesku. Odpady komunalne i inne, wywożone są poza obszar Gminy.

Na obszarze Gminy brak jest aktualnie centralnych systemów ciepłowniczych. Ogrzewanie obiektów odbywa się poprzez paleniska piecowe lub z indywidualnych kotłowni.

Gmina jest zgazyfikowana. Gaz wykorzystywany jest głównie do celów bytowych i grzewczych. Gazyfikacja obszaru Gminy odbywa się w oparciu o sieć gazową - średnioprężną z jednego, głównego kierunku zasilania: od stacji redukcyjno-pomiarowej I0 w Borzęcinie o przepustowości max 3000 Nm3/h.

Gmina nie posiada w pełni uregulowanego problemu gospodarki ściekowej, podobnie jak szereg innych obszarów regionu. Częściowo zrealizowany układ sieci kanalizacji sanitarnej obejmuje jedynie miejscowość Szczurową. Pozostała, nie skanalizowana część mieszkańców Gminy gromadzi ścieki wbezodpływowych zbiornikach wybieralnych, które są okresowo opróżniane. Pod względem infrastruktury kanalizacyjnej Gmina Szczurowa zajmuje jedno z ostatnich miejsc w powiecie, korzysta z niej zaledwie 6% mieszkańców, z sieci wodociągowej 60% osób, a z gazowej 45%.

Sieć kanalizacji sanitarnej i mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych w Szczurowej eksploatowane są przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Szczurowej. Oczyszczalnia ścieków posiada punkt zlewny, do którego przywożone są ścieki ze zbiorników wybieralnych z terenów nie objętych kanalizacja sanitarną. Odbiornikiem ścieków z w/w oczyszczalni jest Potok Przyrowica. Oczyszczalnia w Szczurowej wymaga rozbudowy (Q rzeczywiste - 19 m^3/h, Q projektowane - 150 m^3/h), ale nie zaspokoi to potrzeb z tego zakresu.

Zakłada się budowę dalszych oczyszczalni i pełną sanitację obszaru Gminy. Wspólnymi zadaniami dla gmin regionu będzie realizacja zbiorczych systemów odbioru i oczyszczania ścieków.

Na przedmiotowym obszarze występują bogate złoża gazu ziemnego oraz surowców mineralnych. Większość istniejących systemów ogrzewania to indywidualne systemy, głównie gazowe, lecz wciąż jeszcze występują paleniska piecowe. Założenia rozwojowe regionu wskazują na konieczność realizacji energooszczędnego budownictwa i zmianę czynnika grzewczego.

Gmina Szczurowa nie posiada własnego składowiska odpadów. Odpady komunalne, przemysłowe i niebezpieczne są wywożone na wysypiska położone poza obszarem Gminy. Generalnie - brak kompleksowego, zorganizowanego, sprawnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, przemysłowymi i niebezpiecznymi. Wciąż jeszcze występuje problem „dzikich wysypisk śmieci”.

- **Strefa komunikacji.**

System powiązań komunikacyjnych opiera się na sieci dróg publicznych – wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Na obszarze Gminy krzyżują się dwie drogi wojewódzkie o znaczeniu strategicznym: nr 768 Jędrzejów - Węchadłów - Skalbmierz - Koszyce - Brzesko oraz nr 964 Kazimierza Wielka - Dobczyce - Wieliczka - Niepołomice - Ispina - Zielona - Szczurowa - Biskupice Radłowskie, dzięki czemu Gmina posiada dogodne połączenia z dużymi ośrodkami miejskimi - Krakowem i Tarnowem. Prawidłowe funkcjonowanie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań komunikacyjnych Gminy oprócz dróg wojewódzkich, zapewniają drogi powiatowe oraz drogi gminne. System niektórych dróg publicznych lokalnie odbiega od standardów i wymagać będzie w przyszłości poprawy (modernizacja, remonty, budowa nowych połączeń).

Gmina - komunikacyjnie powiązana jest z sąsiednimi obszarami poprzez:

- drogi wojewódzkie:

nr 768 Jędrzejów - Węchadłów - Skalbmierz - Koszyce - Brzesko,
nr 964 Kazimierza Wielka - Dobczyce - Wieliczka - Niepołomice - Ispina - Zielona - Szczurowa - Biskupice Radłowskie;

- **drogi powiatowe klasy Z - zbiorcze:**
  - nr 1305K Szczurowa – Żelichów,
  - nr 1338K Górka – Zaborów – Wał – Ruda – Radłów,
  - nr 1421K Zaborów – Bielcza – Wola Dębińska,
  - nr 1424K Bochnia – Uście Solne – Barczków
- **drogi powiatowe klasy L - lokalne:**
  - nr 1336K Zaborów - Wietrzychowice,
  - nr 1423K Dabrówka – Strzelce Małe
  - nr 1425K Cerekiew – Strzelce Małe
  - nr 1426K Strzelce Wielkie – Niedzieliska
  - nr 1428K Bochnia – Niedzieliska
  - nr 1429K Borek – Rudy Rysie
  - nr 2094K Wrzępia – Okulice

oraz sieć dróg gminnych – lokalnych i dojazdowych.

- **Działalność eksploatacyjna surowców.**

Obecnie na obszarze Gminy prowadzona jest lokalnie eksploatacja surowców okruchowych, planuje się powiększenie terenów eksploatacyjnych. W wyniku planowanej działalności eksploatacyjnej, część terenów centralnej i wschodniej części Gminy, na znacznej powierzchni zostaną przekształcone, bądź zdegradowane. Po zakończeniu eksploatacji prowadzona będzie intensywna rekultywacja zdegradowanych terenów, w kierunkach: leśnym, rolnym, wodnym oraz użytków ekologicznych.

Należy zadbać o zapewnienie stabilności pierwotnych warunków hydrogeologicznych oraz odtworzenie na tych terenach środowiska biotycznego.

- **Regulacja stosunków wodnych.**

Znaczna cześć Gminy jest zmeliorowana. Ze względu na zagrożenie powodzią, główne cieki Gminy oraz rzeki graniczne - Wisła i Raba posiadają obwałowania ochronne. Część obszaru Gminy pozostaje w zasięgu potencjalnego zagrożenia powodzią - w przypadku uszkodzenia lub przerwania wałów przeciwpowodziowych. Obwałowania wymagają zastosowania nowych technologii i modernizacji oraz innych działań gwarantujących stabilną sytuację w zakresie bezpieczeństwa powodziowego.

- **Strefa ekologiczna.**

Obszar Gminy położony jest na terenach wyróżniających się zróżnicowanym potencjałem przyrodniczym, niewielkim wskaźnikiem lesistości oraz lokalnymi zasobami wód podziemnych. Północna część obszaru Gminy należy do korytarza ekologicznego o znaczeniu ponadregionalnym (dolina Wisły).
Znaczne walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy spowodowały włączenie części jej obszaru do:

- **Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 pn.:**
  - "Dębówka nad rzeką Uszewką",
  - "Dolina rzeki Gróbki",
  - "Lasy Radłowskie;
- **systemu chronionego krajobrazu pn.:**
  - Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wisły,
  - Radłowsko-Wierzchosławicki Obszar Krajobrazu Chronionego,
  - Bratucicki Obszar Chronionego Krajobrazu.

- **Strefa kulturowa.**

Szczurowa słynie z bogatej przeszłości. Już w dwunastym stuleciu pojawiły się pierwsze wzmianki o wsi. W 1338 roku Szczurową założył biskup krakowski Jan Grot. Większość miejscowości w Gminie posiada bardzo długą metrykę, sięgającą średniowiecza. Część wsi przynależała wówczas do włości królewskich. Najstarsze miejscowości, pełne ciekawej historii, legend i zabytków, to Uście Solne, Szczurowa, Strzelce Wielkie, Dołęga oraz Zaborów. Szczurowa odznacza się znacznymi zasobami dziedzictwa kulturowego w sferze materialnej i niematerialnej.

Gmina posiada tradycje rolnicze, a zachowane zabytkowe dwory w Szczurowej, Zaborowie, Dołędze, Strzelcach Wielkich i Górce są pozostałością po majątkach ziemskich oraz dobrach rycerskich i biskupich. Wizytówką Gminy jest dwór w Dołędze, oddział Muzeum Okręgowego w Tarnowie, który odegrał znaczącą rolę w historii Polski i regionu w czasie powstania styczniowego, a następnie w życiu artystycznym Młodej Polski. Wartościowym kompleksem zabytkowym jest również zespół pałacowo-parkowy Kępińskich w Szczurowej z poł. XIX w. oraz kościół parafialny z przełomu XIX/XX w.

W historycznym mieście Uściu Solnym m.in. w Rynku, przez który prowadzi Rowerowy Pierścień Solny „Salina Cracoviensis" znajduje się kilkadziesiąt obiektów objętych ochroną konserwatorską oraz wpisany do rejestru zabytków kościół parafialny pw. Nawrócenia Św. Pawła Apostoła.

Rynek w Uściu Solnym, jeden z największych w Polsce wytyczony na wzór rynku krakowskiego, pamięta czasy króla Kazimierza Wielkiego, który w 1360 roku nadał Uściu Solnemu prawa miejskie. Swą niezwykle ciekawą historię miejscowość zawdzięcza położeniu na słynnym wiślanym szlaku solnym - z Bochni do Gdańska, który stanowił ważny punkt tranzytowy i przeładunkowy bocheńskiej soli. Mimo, że w 1933 roku Uście Solne utraciło prawa miejskie, tradycje miejskie jednak nie zaginęły i są tutaj pieczołowicie pielęgnowane.

- **Bariery przestrzenne.**

Obszar Gminy do niedawna był wolny od poważnych, antropo-genicznych barier przestrzennych w postaci dużych, tranzytowych tras komunikacyjnych, tworzących znaczne komplikacje w środowisku i dla gospodarki przestrzennej. Taką barierę, pomimo dużego znaczenia dla rozwoju Gminy, stanowi niedawno zrealizowana obwodnica miejscowosci Szczurowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 768, która prowadzi ruch z autostrady A4 na północ kraju - w kierunku Kielc i Warszawy oraz generuje zwiększenie ruchu w obrębie drogi wojewódzkiej nr 964. Szczególnie ważne dla środowiska naturalnego Gminy będzie stworzenie czytelnych zasad zagospodarowania terenów przyległych do korytarzy tych dróg.

W ciągu ostatnich lat w krajobrazie Gminy pojawiły się formy antropomorficzne, powstałe wskutek zmian ukształtowania terenów, na których prowadzona była działalnośceksploatacyjna surowców. Zmiany w naturalnym krajobrazie Gminy wprowadzają również licznie występujące rowy melioracyjne, a w obrębie linii brzegowej rzek, w wyniku zjawisk powodziowych, dochodzi tam do zmian denudacyjnych (zmywów, spływów, obrywów, erozji, osuwisk).

Na obszarze Gminy występują bariery naturalne, w postaci rzek - Wisły, Raby, Uszwicy, Uszewki i Gróbki oraz licznych mniejszych cieków wodnych, które generują określone zagrożenia, mające istotny wpływ na dotychczasowy system rozwoju osadnictwa, stanowiąc jednak cenne pod względem przyrodniczym - korytarze ekologiczne.

15.2. Wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego - synteza.

- Charakterystyczną cechą obszaru Gminy jest zdecydowana koncentracja zabudowy, nietypowa dla gmin Małopolski, którą cechuje zwykle rozproszony i chaotyczny układ zabudowy. Zabudowa koncentruje się pasmowo - przy ciągach głównych dróg w każdej wsi.
- Dalszy rozwój zagospodarowania przestrzennego Gminy uwarunkowany jest kontynuacją koncentracji zabudowy z rozdzieleniem konfliktowych funkcji

i zachowaniem dystansów przestrzennych pomiędzy poszczególnymi jednostkami osadniczymi, w szczególności pomiędzy obszarami o funkcjach produkcyjnych, a zespołami zabudowy mieszkaniowej, czy rekreacyjnej.

- Dalszej ochronie podlegać winny tereny leśne wraz z rozległymi terenami otwartymi - gruntów ornych, łąk i pastwisk oraz zachowanie korytarzy ekologicznych w niezmienionym stanie.
- Surowce mineralne mają znaczne możliwości wykorzystania, pomimo istniejących obszarów chronionych.
- W Gminie Szczurowa, jak i w większości gmin województwa, występuje przeludnienie agrarne, wynikające ze struktury i możliwości rozwojowych rolnictwa oraz bezrobocia strukturalnego, dlatego w kierunkach zagospodarowania Gminy należy uwzględnić wymiar przestrzenny restrukturyzacji rolnictwa.
- Gmina dysponuje atrakcyjnymi terenami pod działalność gospodarczą oraz znacznymi rezerwami terenów dla dalszego zainwestowania osadniczego - mieszkaniowego, usługowego i rekreacyjnego.
- Wykorzystując potencjał rozwojowy, należy kontynuować tworzenie "stref aktywności gospodarczej" - wzdłuż skrzyżowań głównych węzłów komunikacyjnych, głównie w rejonie miejscowości Szczurowa, Niedzieliska i Rajsko - ponadto, w obrębie kilku miejscowości usytuowanych w obrębie atrakcyjnych terenów położonych w pobliżu nowej obwodnicy Szczurowej wyznaczono kilkuhektarowe tereny przeznaczone pod usługi komercyjne oraz eksploatację kopalin pospolitych.
- Przestrzenne rozmieszczenie wnioskowanych terenów dla rozwoju osadnictwa i działalności gospodarczej stanowi kontynuację obecnego zainwestowania i użytkowania.
- Dla zachowania ładu przestrzennego konieczne jest utrzymanie skoncentrowanego budownictwa - intensyfikacja wykorzystania terenów budowlanych w ramach istniejącego zainwestowania oraz rozszerzanie terenów inwestycyjnych poza koncentracje osadnicze miejscowości - w pierwszej kolejności na tereny już obciążone zabudową lub tereny sąsiadujące z terenami zainwestowanymi.
- W/w kierunek ten będzie sprzyjał optymalnemu wykorzystaniu infrastruktury technicznej już istniejącej oraz projektowanej.
- Należy uwzględnić uwarunkowania wynikające z dotychczasowych przesądzeń planistycznych i studialnych oraz wskazać tereny do objęcia planami miejscowymi, lub zmianami tych planów - w przypadku zamierzenia opracowania planów wielkoobszarowych, gdyż w sytuacji, gdy Gmina objęta jest tylko częściowo - obowiązującym planem miejscowym, realizacje inwestycji przedłużają się ze względu na obowiązujący proces decyzyjny.
- Plany miejscowe wykonywane dla pojedynczych inwestycji lub dla niewielkich obszarów doprowadzają często do rozproszenia zabudowy, nie zapewniają

strefowania (segregacji) funkcji, nie zachowują dystansów przestrzennych oraz często przyczyniają się do przerywania ciągów ekologicznych.

- Swoje perspektywy rozwoju Gmina wiąże z położeniem w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich - Krakowa i Tarnowa (ośrodka filialnego wspomagającego krakowskie wojewódzkie centrum administracyjne) oraz ośrodków lokalnych - Brzeska (ośrodka powiatowego) i Bochni, a także ze znakomitymi powiązaniami komunikacyjnymi, m.in. z położeniem na trasie Warszawa - Busko Zdrój - Szczurowa - Krynica - granica państwa, co umozliwia nowy most na Wiśle.
- Przeprowadzone analizy wskazują, że Gmina Szczurowa - w niezbyt odległej perspektywie - może wykształcić w pełnym zakresie już obecnie występujący na jej obszarze - wielofunkcyjny charakter.
- Wskaźniki bezrobocia i przedsiębiorczości wskazują na niekorzystną, ale ulegającą stopniowej poprawie - kondycję gospodarczą. Niezbędny jest wzrost przedsiębiorczości, zwłaszcza przetwórstwa spożywczego i obsługi rolnictwa oraz produkcji pozarolniczej.
- Gminę cechują znaczne wartości przyrodnicze i kulturowe, niezbędne dla rozwoju rekreacji czynnej i stacjonarnej. Walory te są wykorzystywane w niewielkim stopniu. Brak stałej i dobrze wyposażonej sieci gospodarstw agroturystycznych. Poprawa w w/w dziedzinach może wpłynąć na zaktywizowanie gospodarcze części mieszkańców, stanowiąc dodatkowe źródło dochodów.

Zagrożenia rozwojowe Gminy Szczurowa stanowią:

- emigracja zarobkowa wykształconej młodzieży – przekładająca się na ograniczone zasoby ludzkie w jednostkach samorządu terytorialnego – trend ogólnopolski;
- negatywne skutki niżu demograficznego;
- coraz częściej występujące zjawisko patologii społecznej - dzieci wychowujące się bez rodziców, przebywających na emigracji;
- brak sprzyjających warunków do tworzenia nowych miejsc pracy;
- wysoka stopa bezrobocia wśród kobiet;
- częste zmiany przepisów prawnych, różnice w interpretacji prawa, niespójność i niestabilność przepisów (w tym podatkowych);
- skomplikowane procedury pozyskiwania środków europejskich, duża konkurencja w tej dziedzinie;
- uwarunkowanie aplikowania o środki europejskie zasadą refundacji, co osłabia możliwości finansowania z tych środków inwestycji rozwoju lokalnego mniej zasobnym samorządom i partnerom lokalnym;
- niedostateczne środki finansowe na realizację zadań własnych Gminy;
- niska opłacalność produkcji rolnej;
- rosnące koszty inwestowania, w tym wysokie oprocentowanie kredytów i pożyczek;

- wzrost cen materiałów i usług w budownictwie, również w budownictwie drogowym;
- zmiany klimatu powodujące coraz częstsze kataklizmy.
- krótkoterminowe umowy pomiędzy placówkami zdrowia, a Narodowym Funduszem Zdrowia.

Szanse rozwojowe Gminy Szczurowa stanowią:

możliwości pozyskiwania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej - możliwości dofinansowania sektora turystycznego, do pozyskania także środki na realizację inwestycji z zakresu ochrony środowiska, rozwoju bazy kulturalnej, oświatowej i sportowej itd.;

- rozwój turystyki, agroturystyki (trend ogólnoeuropejski);
- zwiększający się poziom świadomości obywatelskiej społeczeństwa wyrażający się w działalności organizacji pozarządowych i spółdzielczości wiejskiej;
- dostępność wysoko wykwalifikowanych zasobów ludzkich (np. personel medyczny, urzędniczy, naukowy, kulturalno-oświatowy);
- wzrost świadomości potrzeby dobrego wykształcenia;
- wzrost nakładów finansowych z Narodowego Funduszu Zdrowia;
- rozwój rynku usług edukacyjnych, powszechny dostęp do nauki, studiów wyższych;
- otwarcie granic UE – swobodny przepływ ludzi, kapitału, możliwość podjęcia pracy zarobkowej w UE - poza obszarem kraju;
- rozwój nowoczesnych technologii, zwłaszcza teleinformatycznych;
- rozwój ekologicznej produkcji rolnej.
- rozwój infrastruktury drogowej – sieci dróg krajowych i wojewódzkich;
- możliwość wykorzystania zasobów naturalnych, w szczególności kopalin pospolitych (kruszyw naturalnych) i gazu ziemnego;
- wzrastający poziom obsługi petentów.

Na tle niekorzystnych trendów zagrażających środowisku Gminy – najbardziej celowym wydaje się określenie jego walorów i wskazanie dróg i metod ich ochrony oraz zachowania dla przyszłości.

Niewątpliwie walory Gminy to atrakcyjność turystyczna, w tym:

- korzystne położenie – w stosunku do ośrodków miejskich.
- warunki naturalne krajobrazu – kontrastujące ze środowiskiem aglomeracji miejskich,
- dobre warunki komunikacyjne,
- walory środowiska kulturowego – krajobraz kulturowy tradycyjny o niewykorzystanych zasobach etnograficznych,
- walory środowiska geograficznego – charakter terenu umożliwiający tworzenie form rekreacji nadwodnej, hippicznej itp.,

- walory środowiska naturalnego – tereny otwarte i nadrzeczne wzdłuż ponadloklanego korzytarza ekologicznego rzeki Wisły.

Walory środowiska Gminy można wykorzystać poprzez:

- zaspokajanie zapotrzebowania na tereny budowlane oraz tworzenie ofert rekreacyjnych w czystym środowisku,
- usprawnienie wewnętrznych połączeń komunikacyjnych,
- wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego w akcji promocyjnej Gminy,
- uwzględnienie barier fizjograficznych w programach rozwoju osadnictwa,
- tworzenie – w ofertach dla inwestorów wewnętrznych i zewnętrznych jednorodnych obszarów funkcjonalnych – mieszkaniowych, usługowych produkcyjnych, rekreacyjnych.

Szanse rozwiązań sprzeczności i konfliktów zagrażających środowisku Gminy można uzyskać poprzez następujące działania:

- stosowanie zasad ekorozwoju,
- stabilność polityki funkcjonalno-przestrzennej,
- zintegrowany system rozwoju Gminy,
- konsekwencję w działaniach zapewniających realizację miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w oparciu o studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy oraz inne opracowania specjalistyczne – przy wykorzystaniu obowiązujących instrumentów prawych -

w obszarach:

- ochrona zasobów środowiska naturalnego (przyrody i krajobrazu) oraz środowiska kulturowego (dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej) poprzez utrzymanie istniejących i tworzenie nowych form ochrony prawnej,
- wielofunkcyjny rozwój Gminy – w szczególności:
  - infrastruktury społecznej, technicznej i komunikacyjnej,
  - struktur osadniczych – mieszkaniowych, usługowych, produkcyjnych, rekreacyjnych,
- ochrona przed zagrożeniami (m. in. regulacja stosunków wodnych),
- rekultywacja terenów degradowanych działalnością eksploatacyjną kopalin pospolitych,
- **realizacja inwestycji strategicznych, m. in.:**
  1. budowa kanalizacji sanitarnej,
  2. rozbudowa stacji uzdatniania wody, odwiert dodatkowych studni głębinowych przy ujęciu wody w Szczurowej,
  3. budowa magistrali wodociagowej z ujęcia "Nida",
  4. doskomalenie systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych.

Rozwiązanie podstawowych konfliktów na obszarze Gminy można uzyskać pod warunkiem konsekwentnej realizacji zasad stałego, stabilnego, zrównoważonego rozwoju, który będzie zaspokajać potrzeby społeczne.

Zasada główna „EKOROZWOJU" (obecnie i w przyszłości) przyjętego jako podstawa rozwoju społecznego i gospodarki państwa (Polityka Ekologiczna Państwa - czerwiec 1991 r.) jednoznacznie ustala, iż interesy gospodarki nie mogą pozostawać w sprzeczności z obo-wiązkiem ochrony środowiska, a winny stanowić element prawidłowego gospodarowania, natomiast wszelka działalność naruszająca ten obowiązek jest bezwzględnie nielegalna. Szanse rozwiązań sprzeczności i konfliktów zagrażających środowisku Gminy można uzyskać poprzez następujące działania:

- stosowanie zasad "EKOROZWOJU" środowiska Gminy,
- stabilność polityki funkcjonalno-przestrzenne,
- konsekwencja w działaniach zapewniających realizację miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w oparciu o studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy oraz inne opracowania specjalistyczne – przy wykorzystaniu obowiązujących instrumentów prawych.

Przedstawione w niniejszej części Studium uwarunkowania rozwoju Gminy Szczurowa oraz problemy i możliwości ich rozwiązania, znajdują odzwierciedlenie w ustaleniach kierunków polityki przestrzennej rozwoju Gminy.

16. UWARUNKOWANIA ROZWOJU W OBSZARACH NR 1-21 OBJĘTYCH ZMIANĄ STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZCZUROWA W ZAKRESIE OKREŚLONYM UCHWAŁĄ NR XXI/157/2020 RADY GMINY SZCZUROWA Z DNIA 19 CZERWCA 2019 R. ZMIENIONĄ UCHWAŁAMI: NR XXII/170/2020 RADY GMINY SZCZUROWA Z DNIA 14 SIERPNIA 2020 R. ORAZ NR XXIII/175/2020 RADY GMINY SZCZUROWA Z DNIA 9 PAŹDZIERNIKA 2020 R

W oparciu o obowiązującą ustawę o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r., poz. 741 z późn. zm.), dokonując niniejszej zmiany Studium w obszarach nr 1 - 21 szczegółowo przeanalizowano uwarunkowania rozwoju określone w art. 10 ust. 1 w/w ustawy.

Opracowanie zmiany Studium wyniknęło z realnego zapotrzebowania mieszkańców, wyrażonych we wnioskach, na podstawie których Rada Gminy Szczurowa w dniu 19 czerwca 2020 r. podjęła uchwałę Nr XXI/157/2020 o przystąpieniu do sporządzenia niniejszego dokumentu, zmienioną uchwałami: Nr XXII/170/2020 Rady Gminy Szczurowa z dnia 14 sierpnia 2020 r. oraz Nr XXIII/ 175/2020 Rady Gminy Szczurowa z dnia 9 października 2020 r.

Obszary objęte zmianą Studium - wg Planu Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Małopolskiego - znajdują się w obrebie TERYTORIUM "FARMA".

"Obszar funkcjonalny „Farma" wyróżnia się wysokim udziałem gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych (I-III) i stanowi m.in. zaplecze żywnościowe dla aglomeracji krakowskiej i tarnowskiej. …. Największym wyzwaniem rozwojowym obszaru jest utrzymanie jego konkurencyjnej pozycji jako strefy produkcji rolniczej….Cechą charakterystyczną obszaru funkcjonalnego Farma jest niższy od średniej wojewódzkiej poziom rozwoju społeczno-gospodarczego - jest to obszar kumulacji negatywnych procesów społecznych jak: odpływu ludności, niskiego przyrostu naturalnego i starzenia się społeczeństwa."

Obszary objęte zmianą Studium.

1) w miejscowości Niedzieliska:

a) ***obszar nr 1**:*
   aktualne przeznaczenie – US (tereny sportowe);
b) ***obszar nr 2**:*

aktualne przeznaczenie – ZL (tereny lasów),

*c) **obszar nr 3**:*
aktualne przeznaczenie –
LZ (tereny zadrzewień) - cz.,
MN,U (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz usług niepublicznych) cz.;

*d) **obszar nr 4**:*
aktualne przeznaczenie – KU (tereny obsługi ruchu drogowego);

*e) **obszar nr 5**:*
aktualne przeznaczenie –
ZL (tereny lasów),
RZ/ZL (tereny łąk i pastwisk) z dopuszczeniem zalesienia,
R (tereny użytków rolnych - gruntów ornych),)
WS (tereny wód powierzchniowych);

*f) **obszar nr 6:***
aktualne przeznaczenie –
MN,U (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz usług niepublicznych)

2) w miejscowości Pojawie:

a) obszar nr 7:
aktualne przeznaczenie –
MN (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej),
US (tereny sportowe),
RZ/ZP(tereny użytków zielonych - łąk i pastwisk z dpopuszczeniem zieleni parkowej);

b) obszar nr 8:
aktualne przeznaczenie –
RZ/PG/IP (tereny użytków zielonych - łąk i pastwisk z dpopuszczeniem przemysłu górniczego oraz inwestycji perspektywicznych),
MN (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej);

3) w miejscowości Rajsko:

a) obszar nr 9:
aktualne przeznaczenie –
MU (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej oraz usługowej);

b) obszar nr 10:
aktualne przeznaczenie –
MU (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej oraz usługowej);

4) w miejscowości Rudy Rysie:

a) obszar nr 11:

aktualne przeznaczenie –
MU (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej oraz usługowej);

5) w miejscowości Rząchowa:

a) obszar nr 12:

aktualne przeznaczenie –
U (tereny zabudowy usługowej);

6) w miejscowości Strzelce Małe:

a) obszar nr 13:

aktualne przeznaczenie –
MU (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej oraz usługowej),
RM (tereny zabudowy zagrodowej;

7) w miejscowości Szczurowa:

a) obszar nr 14:

aktualne przeznaczenie –
MU (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej oraz usługowej);

b) obszar nr 15:

aktualne przeznaczenie –
MN (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej);

c) obszar nr 16:

aktualne przeznaczenie –
RZ/ITW (tereny użytków zielonych - łąk i pastwisk z dpopuszczeniem polderów przeciwpowodziowych);

d) obszar nr 17:

aktualne przeznaczenie –
UM (tereny usług publicznych oraz zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej),
MU (tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej oraz usługowej),
LZ (tereny zadrzewień),
WS (tereny wód powierzchniowych),

e) obszar nr 18:

aktualne przeznaczenie –
P (tereny przemysłowe),
ZP (tereny zieleni parkowej);

8) w miejscowościach - Uście Solne, Barczków, Strzelce Wielkie;

a) obszar nr 19:

aktualne przeznaczenie –
P,UC,RU (tereny produkcyjne, usług komercyjnych oraz obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczyc i rybackich),
P,UC (tereny produkcyjne oraz usług komercyjnych),
UC/P,RU (tereny usług komercyjnych z dopuszczeniem produkcyjnych oraz obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych i rybackich),
R (tereny użytków rolnych - gruntów ornych, sadów upraw ogrodniczych),
RZ,R (tereny użytków zielonych - łąk i pastwisk oraz użytków rolnych - gruntów ornych, sadów upraw ogrodniczych),
KD(DW-G) nr 964 (tereny komunikacji drogowej – dróg publicznych - głównych (wojewódzkich),
KDW (tereny dróg wewnętrznych);

9) w miejscowości Zaborów:

a) obszar nr 20:

aktualne przeznaczenie –
RZ,WS (tereny użytków zielonych - łąk i pastwisk oraz wód powierzchniowych),
WS (tereny wód powierzchniowych);

10) w miejscowości Szczurowa:

a) obszar nr 21:

aktualne przeznaczenie –
WS (tereny wód powierzchniowych);

- ***Ad. 2) Uwarunkowania wynikające z aktualnego uzytkowania i zagospodarowania oraz stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.***

W najbliższym otoczeniu obszarów objętych zmianą Studium znajdują się tereny zabudowane oraz pola uprawne oraz łąki, pastwiska i sady. Nowe, kierunkowe przeznaczenie tych obszarów wpisuje się w istniejący krajobraz wiejski.

- ***Ad. 3) Uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego:***

Regionalizacja fizyczno-geograficzna

Pod względem fizjograficznym przedmiotowe obszary położone są w mezoregionach: Nizina Nadwiślańska oraz Podgórze Bocheńskie. należących do makroregionu Kotlina Sandomierska.

Gleby

Pod względem bonitacji na obszarach objętych zmianą Studium występują grunty klas niskich (klasy IV oraz V).

Hydrologia i hydrogeologia

Obszary objęte zmianą Studium pod względem geologicznym leżą w obrebie Zapadliska Przedkarpackiego utworzonego w trzeciorzędzie – w wyniku ruchów górotwórczych i wypełnionego trzeciorzędowymi utworami morskimi, zalegającymi na zerodowanej powierzchni utworów prekambryjskich, paleozoicznych i mezozoicznych, przykrytymi w stropie osadami rzecznymi i miejscami eolicznymi – wieku czwartorzędowego. Utwory trzeciorzędowe są reprezentowane przez mioceńskie iły krakowieckie o różnej miąższości.

Na utworach mioceńskich zalegają utwory czwartorzędowe:

- *piaski i żwiry fluwioglacjalne z okresu zlodowacenia południowo-polskiego; tworzą pokrywy w południowej części Gminy;*
- *piaski i żwiry rzeczne powstałe w czasie zlodowacenia bałtyckiego, w wyniku akumulacji rzecznej Uszwicy i dalej na wschód Dunajca; z utworów tych zbudowane są rozległe stożki napływowe i terasy akumulacyjne Uszwicy i Dunajca;*
- *piaski eoliczne w wydmach, powstałe w wyniku akumulacji eolicznej na przełomie plejstocenu i holocenu; wydmy o różnych kształtach osiągają średnio wys. 3-5 m i występują w rejonie Niedzielisk, Dołęgi, Zaborowa;*
- *piaski drobnoziarniste przewiane, pochodzenia eolicznego, o małej miąższości; największe pole piasków przewianych występuje w rejonie Zaborowa;*
- *mady, piaski, żwiry terasy zalewowej 0,5-2,0 m., wieku holoceńskiego;*
- *mady, piaski i żwiry budujące terasę nadzalewową wieku holoceńskiego; piaski i żwiry różnoziarniste o miąższości 2-5 m., przykrywają gliny aluwialne o miąższości od 0,3 do 4 m;*
- *piaski, żwiry, torfy doliny Łętowni, wieku holoceńskiego.*

Charakterystycznymi elementami rzeźby tych terenów są: rozległa dolina Wisły i doliny jej prawobrzeżnych dopływów: Raby, Gróbki, Uszwicy; w obrębie dolin liczne, odcięte, stare koryta rzek - starorzecza, a u wylotów rzek do Wisły - stożki napływowe, korytom rzek towarzyszy kilka poziomów terasowych.

W rzeźbie obszaru zaznacza się system starorzeczny - tzw. wiślisk, o różnym stopniu zachowania. Im młodsze starorzecza, tym wyraźniejsze są ich brzegi o wysokości dochodzącej do 2 m. Najczęściej wypełnione są wodą - okresowo lub przez cały rok. Starorzecza stare i najstarsze posiadają rzeźbę złagodzoną; leżą w dalszej odległości od koryta rzeki. Najczęściej są zadrzewione, czasami użytkowane rolniczo. Najlepiej zachowany system starorzeczy posiada rzeka Raba. Liczne, malownicze zakola starorzeczy zostały odcięte od koryt swoich rzek podczas akcji budowy wałów przeciwpowodziowych.

Podgórze Bocheńskie jest fragmentem Doliny Sandomierskiej. Pod względem geologicznym stanowi sfałdowany - pod wpływem nacisku płaszczowin karpackich -solonośny miocen. Stare osady rzeczne i lodowcowe przykryte są lessem i pokrywami stożkowymi o miąższości do 20 m.

Ukształtowanie prawidłowych stosunków wodnych na terenach gminy Szczurowa było zagadnieniem niezwykle ważnym z uwagi na jej rolniczy charakter. Tereny równinne w krajobrazie gminy oraz niekorzystne warunki hydrogeologiczne utrudniały rozwój rolnictwa i stanowiły przeszkodę w zagospodarowaniu lasów.
Przeprowadzone prace melioracyjne obejmowały odwodnienia rowami otwartymi i drenowania, głównie terenów rolniczych, mające przeciwdziałać powstawaniu ich zabagnień.

Klimat

Wg M. Hessa i B. Obrębskiej-Starkel obszar Gminy Szczurowa położony jest w piętrze klimatycznym ciepłym, a w podziale na regiony pluwiometryczne A. Schmucka - należy do regionu najcieplejszego w Polsce i umiarkowanie wilgotnego, w obrębie którego znajduje się cały obszar Kotliny Sandomierskiej. Istotny wpływ na proces wymiany mas powietrza wywiera rozległa dolina Wisły otoczona pod południa Wysoczyznami: Szczepanowską, Wojnicką i Tarnowską, a od północy progiem Wyżyny Proszowickiej.

Przyroda ożywiona

Na analizowanych terenach znajdują się użytki rolne oraz łąki oraz częściowa zabudowa osadnicza.
Zalesienia są główną formą zagospodarowania gruntów niskiej jakości, których rolnicze użytkowanie jest ekonomicznie nieuzasadnione, zwiększając tym samym rentowność gospodarki wiejskiej.
W dolinie Wisły oraz w dolinach jej dopływów wzdłuż wałów przeciwpowodziowych rosną wikliny nadrzeczne oraz znajdują się stanowiska olchy szarej.
Charakterystycznym elementem krajobrazu są szeregi wierzb, często występujące na trasie przebiegu starorzeczy oraz szpalery drzew przydrożnych.
Zbiorowiska roślinności nieleśnej tworzą zespoły łąk świeżych, wilgotnych, szuwarów, torfowisk występujących w dolinach rzecznych; na wyższej terasie zazwyczaj w sąsiedztwie gospodarstw znajdują się pastwiska.
Najczęściej występującymi roślinami zespołów łąkowych są: rdest wężownik, krwiściąg lekarski, knieć błotna, ostrożeń łąkowy - siwy i warzywny, starzec gorycznikowy, przytulia północna, koniczyna łąkowa i biało-różowa, śmiałek darniowy, jaskier ostry, dzięgiel leśny.

Powiązania przyrodnicze z otoczeniem.

Powiązania przyrodnicze obszarów cennych realizowane są poprzez sieć powiązań, nazwanych korytarzami ekologicznymi.
Obszary objętych zmianą Studium położone są w obrębie ponadlokalnej sieci ekologicznej ECONET-PL (korytarze wielkoobszarowe):
- *"Puszcza Niepołomicka" (obszary nr 1,2,3,4,5,9,10,11,13,16;,*
- *"Dolina Wisły - Pogórze Wiśnickie"*
  (obszar 14, cz. obszaru nr 19 oraz obszary nr 1,2,3,4,5,9,10,11,13,16);
- *"Dolina Górnej Wisły"(obszar nr 12).*

Wg Planu Zagospodarowania przestrzennego Woj. Małopolskiego zagospodarowanie przestrzenne wszystkich korytarzy ekologicznych powinno być ukierunkowane na:

1. *zachowanie ich ciągłości, polegającej na utrzymaniu terenów przyrodniczych stanowiących koncentracje i naturalne trasy migracji zwierząt i roślin,*

2. *utrzymanie terenów leśnych, szczególnie drzewostanów starych oraz zalesianie nowych terenów z uwzględnieniem wymagań ekologii oraz obowiązującymi Planami urządzania lasu (PUL)szczególną ochronę lasów glebochronnych i wodochronnych (działania te powinny być ujęte w obowiązujących PUL),*
3. *ochronę naturalnych dolin rzek i potoków przed zainwestowaniem, w tym również zapewnienie drożności cieków wodnych wraz z ich obudową biologiczną (zachowanie dostępu do brzegów rzek i potoków),*
4. *zachowanie terenów podmokłych, łąk wilgotnych, terenów bagiennych w stanie naturalnym,*
5. *ograniczenie ingerencji turystycznej, szczególnie motorowej (strefy ciszy) w rejonach siedlisk i tras migracji zwierząt,*
6. *w przypadku korytarzy biegnących przez tereny zabudowy rozproszonej, zachowanie powiązań przyrodniczych (zakaz tworzenia nowych barier, przegradzania istniejących tras migracji), a tam, gdzie kolizje są niemożliwe do uniknięcia, zapewnienie przejść i połączeń w formie sztucznej.*

- ***Ocena zgodności dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania obszaru z cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi***

Dotychczasowe użytkowanie i zagospodarowanie analizowanych obszarów jest zgodne z jego cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi. Duże znaczenie ma izolacja gruntów oraz cieków wodnych przed zanieczyszczeniem.

- ***Ad. 4) Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej***

Na obszarach objętych zmianą Studium występuje stanowisko archeologiczne nr 14 (na obszarze AZP101-62/14) w Uściu Solnym (wpisane do ewidencji Małopolskiego Woj. Konserwatora Zabytków) oraz nie występują obiekty dóbr kultury współczesnej.

- ***Ad. 4)a Brak rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym oraz brak określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.***

- ***Ad. 5) Uwarunkowania wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.***

Na przedmiotowych obszarach nie występują zagrożenia wynikające z warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.

- ***Ad. 6) Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.***

Na przedmiotowych obszarach nie występują zagrożenia bezpieczeństwa publicznego ludności i jej mienia.

- ***Ad. 7) Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:***
  a) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,

b) *prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego,*
c) *możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,*
d) *bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.*

Ze względu na małą powierzchnię obszarów objętych zmianą Studium oraz ich punktowy charakter, do przedmiotowej zmiany Studium nie sporządzano analiz ekonomicznych i społecznych.
Analizę środowiskową przeprowadzono w ramach prognozy oddziaływania na środowisko na podstawie opracowania ekofizjogra-ficznego dla obszaru Gminy Szczurowa.
Nie sporządzano prognoz demograficznych ze względu na małą powierzchnię obszarów objętych zmianą Studium oraz ich punktowy charakter.
W zakresie możliwości finansowania przez Gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.
Gmina posiada środki finansowe dla realizacji niezbędnych elementów uzbrojenia i realizacji infrastruktury społecznej; część elementów uzbrojenia oraz drogi wewnętrzne inwestorzy prywatny zrealizują we własnym zakresie.Nie sporządzano również bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę w obniesieniu do obszaru Gminy granicach administracyjnych również ze względu na małą powierzchnię obszarów objętych zmianą Studium oraz ich punktowy charakter.

- ***Ad. 8) W zakresie uwarunkowań związanych ze stanem prawnym gruntów**, należy podkreślić, iż na działkach objętych zmianą Studium nie występują problemy dotyczące stanu prawnego gruntów.*

- ***Ad. 9) Ocena w zakresie uwarunkowań wynikających z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych***

Część obszarów objętych zmianą Studium znajduje się w granicach:
- Bratucickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu
chronionego uchwałą Nr XLIX/767/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 maja 2018 roku ze zmianą wprowadzoną uchwałą Nr X/112/19 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 czerwca 2019 roku
(obszary: 1,2,3,4,5,6,9,10,11,13,14,15,16,18),
- Radłowsko-Wierzchosławickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu
chronionego uchwałą Nr XVI/713/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 lutego 2018 roku ze zmianą wprowadzoną uchwałą Nr X/113/19 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 czerwca 2019 roku
(obszary: 7,8),
***- poza OCHK** (obszary:12,17,19,20,21).*

Na analizowanych terenach nie występują:
- *indywidualne formy ochrony przyrody, takie jak: pomniki przyrody, stanowiska przyrodnicze,*

Analizowany obszar nr 8 występuje w granicach projektowanego w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 obszaru "Lasy Radłowskie" PL 151.

- ***Ad. 10) Ocena w zakresie uwarunkowań wynikających z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.***

Na przedmiotowych obszarach nie występują zagrożenia geologiczne – denudacyjne.

- ***Ad. 11) Ocena w zakresie uwarunkowań wynikających z występowania obszarów zagrożeń powodziowych.***

Na analizowanych terenach występuje:
zagrożenie powodzią w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wałów przeciwpowodziowych wg oznaczenia graficznego na rys, nr 3 oraz nr 4 studium:
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% (raz na 500 lat) obejmują obszary zmian studium o numerach:
- 14,15,16,17,18,23 w miejscowości Szczurowa,
- 12 w miejscowości Rząchowa,
- 9,10 w miejscowości Rajsko,
- 2 (w części), 3,4,5 w miejscowości Niedzieliska,
- 13 w miejscowości Strzelce Małe,
-19 w miejscowościach Uście Solne, Strzelce Wielkie oraz Barczków;
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat) obejmują obszary zmian studium o numerach:
- 12 w miejscowości Rząchowa,
- 18 w miejscowości Szczurowa;
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat) nie obejmują obszarów zmian studium.

- ***Ad. 12) Ocena w zakresie uwarunkowań wynikających z występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.***

Na przedmiotowych obszarach nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.
Analizowany obszar nr 8 występuje w granicach udokumentowanego złoża kopalin "Pojawie".

- ***Ad. 13) Ocena w zakresie uwarunkowań wynikających z występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.***

Na przedmiotowych obszarach nie występują tereny górnicze wyznaczone na podstawie przepisów odrębnych.

- ***Ad. 14) Ocena w zakresie uwarunkowań wynikających ze stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.***

Przedmiotowych obszarów dotyczą wszystkie kierunkowe ustalenia zawarte w dotychczasowym Studium odnoszące się do Gminy w granicach administracyjnych, a więc również w zakresie systemów komunikacji, infrastruktury

technicznej, uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami.

- *W zakresie systemów komunikacji – obszary objęte zmianą Studium nie wymagają realizacji dróg publicznych i będą obsługiwane z istniejących dróg publicznych oraz poprzez drogi wewnętrzne.*
- *W zakresie gospodarki wodno-ściekowej – obszary objęte zmianą Studium wymagają realizacji lokalnych przyłączy, bądź będą obsługiwane poprzez własne ujęcia wody (studnie) z odprowadzeniem ścieków do własnego zbiornika bezodpływowego lub własnej oczyszczalni ścieków, a na obszarze aglomeracji do sieci komunalnej.*
- *W zakresie gospodarki energetycznej – obszary objęte zmianą Studium nie wymagają realizacji nowych sieci i urządzeń średniego napięci, oraz będą wykorzystywały paliwa ekologiczne (m.in. gazowe, olejowe).*
- *W zakresie gospodarki odpadami – na obszarach objętych zmianą Studium obowiązują ustalenia dla Gminy Szczurowa oraz minimalizacja wytwarzania odpadów (m. in. poprzez wprowadzanie recyklingu), maksymalizacja wykorzystania odpadów (m. in. poprzez selektywną zbiórkę oraz ekologiczne, systematyczne unieszkodliwianie i usuwanie odpadów).*

Ad. 15) Ocena w zakresie zadań służących realizacji lokalnych celów publicznych.
Przedmiotowych obszarów objętych zmianą Studium nie dotyczą zadania służące realizacji lokalnych celów publicznych.

Ad. 16) Ocena w zakresie zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.
Przedmiotowych obszarów objętych zmianą Studium dotyczą wymagania z zakresu ochrony przeciwpowodziowej:
obszary objęte zmianą Studium - z wyjątkiem nr 7,8,11 - znajdują się w obszarze ryzyka powodziowego.

Ad. 17) Rekomendacje do kształtowania polityki przestrzennej w dokumenach planistycznych i strategicznych gmin - w odniesieniu do zmiany studium gminy Szczurowa:
1. *"Kształtowanie terenów zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;*
2. *Planowanie zwartej zabudowy mieszkaniowej i zdecydowane zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy;*
3. *Zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych i obszarów węzłowych – Korytarz Doliny Wisły Korytarz Wiśnicko-Lipnicki, Korytarz Ciężkowicko-Radłowski, obszar Radłowski, obszar Niepołomicki, rozumianej jako utrzymanie lub zapewnienie ciągłości tych korytarzy w obrębie lub bezpośrednim sąsiedztwie wskazanych w PZPWM;*
4. *Ustalenia dotyczące sposobów i zasad ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu."*